

June
1862

in the year
1862
prof.
of the
university
of
...

1906

Z BIBLIOTEKI
SEMENARII
SANDOMIERSKIEGO

et d

1.

CONCIONES

IN EVANGELIA ET

EPISTOLAS,

QVAE

DOMINICIS DIEBUS FORVLO, in Ecclesia proponi solent: Ecclesiasticis omnibus modernis temporis summopere viles, è Tabulis D. LAVRENTII A VILLAVICENTIO XERESANI elaboratae:

NUNC VERO

Plurimis in locis cum sacrarum literarum, tum Catholicorum antiquorumq; Patrum scriptis diligenti cura supra omnes alias editiones ~~et~~ & locupletata:

PER

D. AEGIDIVM TOPIARIVM.

Salvis per omnia semper iudicio, correctioneque S. Sedis Apostolicæ.

PARS ÆSTIVALIS

*Ex Libris Matthæi Stanislaw
Zygmuntowice
Mironum Ordini Clen*

ANTVERPIÆ,

Apud Antonium Tilenium Brechtanum.

M. D. L. VI.

2.

1906

Z BIBLIOTEKI
SEMINARIUM
SANDOMIERSKIEGO

SVMMA PRIVILEGIORVM.

CAVTVM est Regio priuilegio, ne quis alius prater
Christophorum Plantinum & Antonium Tilenium
Cōciones in Euangel. & Epist. qua in precipuis & alijs to-
tius anni festis & Dominicis diebus populo in Ecclesia pro-
poni solent, è Tabulis D. Laurentij à Villauicentio Xeresa-
ni collectas, nec non ex S. Patrum, neotericorūmq; Ortho-
doxorū scriptis, maximo studio auctas & locupletatas per
D. Aegidium Topiarium, imprimat, aut alibi impressas vē-
dat hinc ad sexennium, sub pœna confiscationis librorum,
vt latius patet in litteris datis Bruxella 24. Decemb.

Subsign. De la Torre.

Idem cautum est in Consilio Brabantia ad totidem an-
nos, & sub pœnis iisdem, vt in superiori Priuilegio, quē ad-
modum latius patet in litteris datis Bruxella 15. Ianuar.
Anno Domini M. D. LXVI.

Subsign. De Perre.

3.

INDEX ALPHABETICVS
HVIVS PARTIS ÆSTIVALIS DE
TEMPORE.

A	
A B Ierusalem in Iericho descendere pe-	Ars medica nihil possit sine caelesti me-
Ariculosum esse: proverbium 131	dico. 280 (152)
Abrahæ sinus, limbus, locus gloriæ. 8	Ars tantum imitatur naturam, non superat. 73
Abusus euangelij. 212	Attendendi sunt hæretici. 73
Abuti bonis Dei. 92	Attendendum a falsis prophetis. 79
Accusantia nos apud Deum quæ. 87	Auari prius habent lucrum quam æternam felicitatem. 18
Adiutores nostri in alio seculo futuri. 93	Audacia hæreticorum. 80
Adiutorium suam cur Deus nobis sub-	Auditorum verbi officium erga pastores & prædicatores. 145
trahat subinde. 161	Auditoribus verbi Dei tria necessaria. 180
Aduentus Christi futurus, qualis. 292	Auditorum verbum Dei non est eun-
Aduentus Domini primus in humilitate, secundus in maiestate. 298	dum ad spectacula. 45
Aduersa quare immitat Deus. 239	Aues & flores nobis velut præceptores proponuntur. 150 (260)
In Aduersis non est occurrendum ad magos. 233 (116. 196)	Augustinus quomodo ad fidem conuersus. 124
Adultus sola fide aliena non saluatur. 29	Aures & oculi Christianorum beati. 124
Afflictio præsens transitoria, gloria futura æterna est. 29	Auctoritas Moïsi & prophetarum maior auctoritate mortuorum. 11
Afflictio utilis. 10	B
Afflictionibus cõtritari nõ debemus. 28	Baptizati cur sumus. 50
Afflictionibus omnes expositi sumus. 13	Baptismi consideratio. 50. 51
Afflictionibus pij gaudent, prophani rebus mundanis. 116	Beatitudo vera in quo consistat. 125
Alteri faciendum, quod nobis fieri velimus. 250	Bene sperandum de Deo, etiam cum videtur iratus. 216
Alienum auxilium in orationibus non aspernandum. 197. & sequent.	Benedicendum Deo in ecclesia catholica. 118
Ambitio ministris verbi Dei cauenda. 143	Benedictio Dei quid. 65
Ambulare, currere, & hoc genus vocabula motus, quæ significant. 276	Benedictio ex promissione data est, non ex lege. 120
Ambulandum dignè Deo. 275	Benedictio mensæ non incõmoda. 4. 68
Amor boni mētibus hominũ insertus 128	Benefaciendum omnibus. 146
Amor Dei quis 187. vt concilietur. ibid.	Beneficium dilectionis. 128
Anabaptistarũ fermentũ cauendum. 33	Beneficium non recognoscere, maxime ingratitude pars. 116
Animus Christi qualis erga nos. 26	Beneficium prædicandum ab eo obis col-
Angustis in cõstitis saluator Christus. 283	lata. 278
Anni plus quam 40. Iudæis post mortem Christi concessi vt resipiscerent. 99	Beneficiis Dei non ab-
Annuatim nobis potentiam suam Deus ostendit. 67	undum. 68
Appropinquare Deo quid sit. 24	Benignitas Dei immen-
Atrobi cur comparatur homo. 77	sententibus. 140
Argumenta firma & infirma vnde sumantur. 118	Bibendi necessitas nemini asserenda. 205
Arma Christianæ militiæ. 227. 229.	Blasphemia comittitur tripliciter. 201
	Bona conscientia nobis, bona fama proximis necessaria. 255
	Bona vita charitatis fructus est. 117
	Boni patris officium suos & verbo & exemplo ad fidem vocare. 239
	Bonitas

Bonitas Dei ineffabilis. 16. immensa. 211.	Christus Deus & homo.	191
imitanda.	39 Christus homo diues.	27
Bonitas & clementia Christi.	162 Christus irrisus.	283
Bonū principiū, bonū spondet finē.	242 Christus plus potest quā homo spe-	137
Bonum sui ipsius diffusiuum.	167 rat.	137
Bona post mortem, &c.	88 Christus quando, &c.	137
Bona temporalia nō sunt vocāda bona.	181 Christus templum Salomonis summe	108
Bonorum consortia expectanda, malo-	honorauit.	108
rum fugienda.	286 Christus ter fleuisse legitur.	96
Bonorum triplicium dispensatores nos	Christus vbique, &c.	139
posuit Deus.	92 Christus peccatores non horret, nec	24
Bonis Dei bene vti quid.	92 pauperes spernit.	24
malē vti.	ibid. Christus veterem legem, &c.	56
	Christus viduarum & pupillarum cu-	164
	ram habet.	164
C Alumnii impiorum non omitten-	174 Christus vita & mortis Dominus.	163
dum quin beneficiamus.	7 Christi animus qualis erga nos.	26
Canes lingentes vlcera Lazari.	Christi dies.	244
Canes quare dicti mali operarij, & falsi	261 Christi diligentia in predicando.	44-45
doctores.	Christi exemplo perditos ad salutem re-	16
Cantica diuina salutaria, prophana can-	ducere debemus.	16
tionēs pestifera.	113, 232 Christi & mammonis p̄cepta disse-	148
Capharnaum quid.	286 Christi fideles in verbo Dei constantes	101
Caro Christi diuinitati coniuncta ha-	perseuerent.	101
ber sanandi potestatem.	69, 134 Christi philanthropia, & hominum in-	140
Caro Christi instrumentū diuinitatis est.	19 Christiani membra sunt corporis Chri-	95
Caro quid.	117 Christiani multi Iudæis similes.	18
Carnis concupiscentia aufert homini	126 Christiani nomine, non re.	31
cor.	139 Christianorum gloria.	197
Cautē ambulare, & prudenter.	Christianorum idola.	81
Cecimonæ à quo sunt, & ad quid con-	4 Christianorum mors, somnus.	287
ducunt.	15 Christianorum sepultura honorifica esse	160
Charitas Dei erga nos vt proberur.	debet.	160
Charitas Christi ergo leprosos.	2 Christianis primaria cura esse quæ de-	245
Charitas fidem viuificat, & reliquas	beat.	279
virtutes.	14 Christianismus res seria.	200
Charitas fraterna in duobus consistit.	173 Circumstantiis tot cur vsus Christus in	200
Charitas qualis virtus.	paralytici curatione.	200
Charitas res, &c.	40 Clementia diuina magis ad indulgen-	25
Charitas, vita aeterna; odium, mors	tiam prona, quā ad vindictam.	25
atimæ.	15 Comminationes diuinæ quō tendant	252
Charitatis conditio p̄cipua.	nonnunquam.	252
Charitatis exemplum.	138 Cōplantari similitudini mortis Christi.	53
Charitatis fraternæ necessitas.	Compotandi concertatio, crassum vi-	205
Charitatis p̄cepta quomodo à mul-	tis videntur.	205
Charitas erga omnes simplex genus homi-	3 Cognoscere charitatem qua dilexit nos,	158
num ostendit.	&c.	158
Charitatem pro nobis habemus propter	Christus & filius Dei.	148
triam.	46 Cognitio legis & euāgelij necessaria.	148
Christus non sicut celi & terræ, sed		
etiam maris.		

Genatus omnis noster sine Deo inuti- lis.	46	Coniuiuia Christianorum qualia esse debeant.	179
Concio legis. 246. euangelij.	247	Coniuiorum præcepta duo à Christo tradita.	176
Concio mirabilis.	29	Cœna patrisfa, magna quæ sit.	10. 17
Concionator aliorum, &c.	1e0	Corinthij quales fuerint ante conuer- sionem.	94
Concionatores quæ imprecantur suis auditoribus.	157	Corona nihil gloriosius decertanti.	265
Concionatorum quorundâ ineptia.	150	Corpus, anime casa & tabernaculum.	288
Concionatoribus exemplum Christus.	45	Corpus Christi ad humanam salutem efficax.	163
Concordes in persecutione Christi Pha- risæi & Sadducei, alias discordes.	185	Corporis sanitas tantum curæ est qui- busdam.	234
Condemnatio non omnis prohibita.	33	Coruorum zelotypia.	151
Condolendum proximis.	161	Creatura per verbû Dei benedicenda, ne per eas diabolus nobis noceat.	66
Condolentia Christianis necessaria.	146	Creaturarum gemitus.	29
Condonandi officium in ecclesia requi- ritur.	254	Creaturarum opprobria in reprobos in die iudicij.	67
Confidentia suiipsius contra legem est, & prophetas.	104	Credere euangelio, rudimentû salutis.	279
Confidentia accusatrix nostra.	252	Credere non satis est Christiano.	82
Confidentia infirmæ vasis fictilibus si- miles.	115	Crescere, augeri & proficere quid.	277
Consecratio mensæ.	68	Crimina & peccata differunt.	183
Consepeliri Christo per baptismum in mortem, quid sit.	53	Crux Christi & sanctorum compedes Christianis decori sunt, nõ probro.	159
Conserui nostri angeli.	215	Crux & passio patienter ferenda.	28
Consummationis seculi signa prædicta, non igent hora, & quare.	295	Cultus Dei non intermittendus donec, &c.	67
Consolatio atque hortatio maximè ne- cessaria.	115	Cupiditas & ambitio à Deo reuocât.	213
Consolatio fidelium.	297	Cupiditas humana valde inops.	163
Consolatio ingens Christum deficiente natura adiuuare posse.	239	Cura & sollicitudo duplex.	149
Consolatio in omnibus calamitatib.	294	Cura ventris quæ.	149
Consolatio nõ vulgaris pro miseris mor- talibus.	10	Curam nostri Deus habet.	23
Consolatio peccatoribus maxima.	218	Curationis morbi præposterus ordo.	199
Consolatio summa in afflictione, non pati vt fures, sed propter Christum,	44	D	
Consolationes fidelium.	32	Demones, diuinæ iustitiæ executo- res.	257
Contagium lepræ quare ecclesia vitari præcepit.	138	Demones habitant in aere.	226
Contemendi non sunt qui à Sarana in aliquod crimen sunt præcipitati.	143	Damnationum penitentia.	9
Contemptus Dei, quàm grande pecca- tum.	148	Damnationi vitanda studium summum est adhibendum.	12
Conuersari in cælis quid.	263	Datores bonæ mensuræ qui.	36
Conuiuium manifestum quale.	55	Debiti exactio tyranica & crud. m.	54
Conuiuia quando confutanda, & quan- do non.	255	Debita, scelera in Deum & pro im n commissa.	251
Conuiuium felix, vbi homines iustu Dei discumbunt.	65	Debitores omnes iustes.	251
		Debitores sumi si non ex fide lat in	69
		Defensionis & p	255
		Desiderij primu	123
		Deuastationis	291
		Deus	

I N D E X

Deus iratus cui comparetur.	207	Diuitis vita vt arbor infrugifera.	15
Deus conferuat quod creauit.	150	Diuiti nulla defenfionis relicta argumen-	
Deus cordium explorator.	42	ta.	11
Deus curam quærentium fe agit.	67	Diuites Chrifti exemplo pauperibus pa-	
Deus quomodo diligendus.	186	nem frangant.	85
Deus neminem abiicit nifi prius ab eo		Diuites & potentes Deum rarò quærent	
abiectus.	218	nifi flagellis admoniti.	233
Deus non eft perfonarum acceptor.	142	Diuites fine pauperibus fertiles & infru-	
Deus pater Chrifti per naturam, nofter		ctuoſi.	7
per adoptionem.	91	Diuitiæ non femper criminofæ.	6
Deus videtur feuerus iuſtis, & blandus		Diuitiæ veræ quæ. 181. 182 & dein.	
peccatoribus.	198	Doctõris euangelici typus.	117
Dei bonitas.	208	Docendum prius vita quàm doctrina, ex-	
Deo cura eft de nobis.	21	emplo Chrifti.	37
Deo naturale ita eft diligere, vt igni cale-		Doctrina contra ſuperbiam.	23
facere.	1	Doctrina & concionatoribus & audito-	
Deo gratius nihil, quàm vt illum laude-		ribus maxime obſeruanda.	245
mus & gratias agamus.	206	Doctrinæ & conciones diſcernendæ quæ	
Deo quid debeamus. 246. eccleſiæ ibid.		veræ, quæ falſa.	244
proximo. ibid. animabus noſtris. ibid.		Dominus quomodo venturus ad iudi-	
Deo ſeruire quid.	248	cium.	298. 299
Deitatis argumentum cognoscere cogi-		Donorum Dei diſpenſatores ſumus non	
tationem.	201	domini.	87
Diabolus quàm offendatur ſabbati ſan-		Donorum ſpiritus ſancti genera tria.	94
ctone.	176	Doni ſpiritus S. quomodo vtendum.	95
Diabolus vitia virtutes eſſe mentitur.	225	Dormitio iuſtorum mors.	284
Diabolo quomodo reſiſtendum.	23	Drachma perdita quæ ſit.	27
Diaconi, oculi Episcoporum.	256	Duo genera hominum in eccleſiâ.	180
Dialogiſmus Chrifti & Petri.	45	Duo denarij, duo teſtamenta.	130
Dicere & facere Chrifti nihil differunt.	164	E	
Dies, fides in Chriſtum.	49	Ebrietatis mala. 206. & dein.	
Dies hominis, & dies Dei.	242	Ebrietatis ſpiritualis.	ibid.
Dies prima, & dies altera.	130	Eccleſiâ agro comparata.	218
in Die extremo quid futurum.	297	Eccleſiæ reformatio à capitibus exor-	
Dignitas, nullius momenti in cauſa iuſtifi-		dienda.	101 (ita eſt. 105
cauonis. 132. non omnis Dilectio le-		Eccleſiâ duobus hominû generibus permi-	
gem implet.	188	ſcenda.	
Dilectio proximi cum modo eſt.	126	Eccleſiâ quare lepræ contagium vitari	
Dilectionis dei præceptum omnium ma-		præcepit.	138
ximum.	186	Eccleſiæ arma orationes & lacrymæ.	274
Dilectionis præcepta duo.	132	Eccleſiæ membra vnita ſint.	170
Diligendus Deus propter ſe, proximus		Eccleſiæ regnum & auctoritas diuerſa à	
propter Deum.	188	regno mundi.	271
Diligere proximum, quid.	187	Eccleſiæ ſimia hæreſis.	74
Discipulorum Chrifti liberalitas.	65	in Eccleſiâ Dei quid prædicandum aut	
Diſputando cum hæreticis tempus non		docendum.	290
terendum.	204	Eccleſiaſticorum officium.	271
Diues impius apud Deum ignotus.		Eleemoſyna in pauperes non ſit parca.	66
Diues & pauper obuiauerunt ſibi.		Eleemoſyna maior eſt docere ignoran-	
Diues mortuus duplici morte.		tem, quàm paſcere eſurientem.	90
Diues quando malè vitit diuitiis.		Eleemoſyna non depauperat.	36
Diuitis ſepultura.	92	Eleemoſynæ duplex genus.	90
		Epicureorum doctrina reſutata.	12

ALPHABETICVS.

Episcopus, nomen laboris.	178	Fides aliena quatenus & quibus profi-	
Episcoporum & aliorum prælatorum par-	196. 116	Fides docet Christum, & excitat ora-	
tes quæ.	260	tionem.	136
Errores duo maximi in ecclesia hodie.	181	Fides, donum Dei.	112
Erubescencia peccatorum humilis deum		Fides, Ecclesie fundamentum.	228
placat, & gloriatio de malo iram pro-		Fides & dilectio offerentium vnde col-	
uocat.	263	ligatur.	196
Essenorum siue Essæorum secta.	184	Fides ex auditu.	137
Euangelium liber consolationum ple-		Fides ex rarisculis imbibita, minus con-	
nissimus.	247	stans est.	236
Euangelium non humanum inuentum,		Fides infusa, & fides acquisita.	112
sed diuina voluntas.	289	Fides modica, & fides magna.	132
Euangelium, opus bonum & in eo per-		Fides non sola profuit paralytico, sed	
seuerare, Deo attribuendum.	241	obedientia.	200
Euangelium pacis cur dicta doctrina		Fides propria non aliena saluat.	196
Christi.	227	Fides puerilis.	230
Euangelij Christi confirmatio.	243	Fides non sola iustificat, sed &c.	108. &
Euangelium multi audiunt, non Chri-		131. & 140	
sti, sed diaboli.	124	Fides principium iustificationis.	283
Euangelium mundus contemnit.	214	Fides subinde fouenda ne moriatur. ibid.	
Euangelium triplici ratione à lege di-		Fides vera quæ 248 eius natura. ibid.	
scernitur.	110	Fides viua non mortua requiritur.	138
Excidij Ierosolymitani causa.	99	Fidei augmentum semper nobis peten-	
Execrabile est, Dei opus peccatis & im-		dum.	231
puccitiis contaminari.	60	Fidei initium progressus & finis.	229
Exemplum bonorum imitandum.	259	Fidei nostræ dogmata varia.	52
Exemplum & error magis corrumpunt		Fidei solius doctrina non satis est ad vi-	
magnis auctoribus orta.	37	tam æternam.	82
Exempla aliorum quo profunt.	83	Fidei opus præcipuum pugna spiritus.	135
Exempla sanctorum imitanda.	266	Fidei exemplum in leprosis.	136
Exercitus Dei, diuinæ iustitiæ executo-		Fidei virtus magna.	283
res.	214	Fide Christi venturi data benedictio ho-	
Exhortatio Paulina huic tempori ma-		minibus à principio mundi.	219
xime necessaria.	102	ex Fide cognoscimus Deum in nobis esse.	3
Exitus viarum gentes.	218	Fiducia in Deo collocanda siquædo nimis	
Exspectare saluatorem quid.	263	impetuosa tentatio nos obruit.	84
Experta calamitas serò facit doctorem.	10	Filij Dei vnde innotescant.	70
		Filij huius seculi mundum pro patria	
F alsitas nulla inuenitur, quæ non ali-		habent.	90
qua veritate palliatur.	74	Filiorum est obedire parentibus, &c.	47
Falsos prophetas diabolus non ad lu-		Finiendi mundi præludia.	294
dos aut gentiles mittit, sed ad Chri-		Flere Christi.	56
stianos.	74	Fletus moderatus non prohibetur.	162
Felicitas hominum vnde æstimanda.		Fœdus & pactum Dei cum Abraham.	119
Felix necessitas quæ ad meliora compel-		(175) Fortunam gentes credunt in rebus hu-	
lit.	233	manis esse, non providentiam.	152
Faciendum in sabbatho à malis, nõ à bonis.		Frugalitas antiquorum patrum.	64
Festa nunquam melius obseruantur, quam		Fragilitas humane naturæ.	109
cum opera misericordie exercetur.	173	Fratri perichliti ex fide succurrendum.	195
Fidelis in spem contra spem credit.	64	Fructus legis & Euangelij.	111
Fidelis quare dicatur Deus.	183	Fructus malæ arboris qui.	41
Fides aliena peccatoribus opitulatur.	113		

Fruſtus peccati & iuſtitiaꝝ, qui.	60	Hominiſ cognomine quando quiſ di-	
Fruſtus quibus cognoſcuntur falſi pro-		gnuſ.	137
phetaꝝ.	75	Homineſ huiuſ ſeculi taleſ, qualeſ lu-	
Fruſtus ſpirituſ qui.	135	dai.	38
Fruſtus vltimuſ peccati, moꝛſ gehenna-		Homicidij 4. graduſ.	55
liſ. 62. iuſtitiaꝝ vita æterna.	ibid.	Hora coenæ quaꝝ ſit.	17
Furtum repugnat iuſtitiaꝝ.	194	Hoſtiſ nulluſ capitalioꝛ fucato amico.	
	G		
Alea ſaluſtiſ.	228	Hoſteſ noſtri, qui, & quanta eorum po-	
Gaudiuſ de peccatoꝛib. cõuerſiſ. 26. 27		tentia.	225
Genteſ per viaſ & ſapeſ intelliguntur.	39	Humana ratio ſoluſ carnalia & præ-	
Genuuſ flexio manuũ que eleuatio		ſentia ſpectat.	64
quid proteſtentur.	156	Humilitaſ duplex, externa & interna.	20
Gladuſ ſpirituallſ verbuſ Dei.	228	Humilitaſ & apud Deuſ & apud ho-	
Gloria filiſ Dei parata incomprehenſi-		mineſ laudanda.	177
biliſ.	31	Humilitaſ mater virtutuſ & cuſtoſ.	168
Graduſ ſummuſ colendi creatoreſ.	191	Hydropici curatio, etiuſque fideſ.	172
Grati hominiſ munuſ.	115	Hyemeſ incomoda peregrinantibuſ.	292
Gratiã Dei noſ habere certi non ſu-		Hymnuſ tam in aduerſiſ, quaſ in pro-	
muſ.	71	ſperis canenduſ.	116
Gratiã Deo agendaꝝ pro beneficiiſ acce-		Hypocritaruſ prima maliuſ, ſimulata	
ptiſ.	65. 158. 278	laudatio.	267
Gratiaruſ actio poſt cibũ ſumptuſ.	68		
Gratiaruſ donuſ quod ſit.	94	I	
Gratitudo & natura poſtulant vt aman-		I dola Chriſtianoruſ.	81
teſ redameſuſ.	4	Iericho, figura huiuſ mundi.	127
	H	Ieſuſ omnibuſ ad benefacienduſ ex-	
		poſituſ.	275
Hæretici, falſi prophetaꝝ.	73	Imitator Dei quiſ.	32
Hæretici diuidunt Chriſtuſ, & ſi-		Impedimẽta venientiuſ ad coenã tria.	20
dem ſcindunt.	171	Impioꝛuſ cruꝝ, diuinaꝝ punitioniſ mi-	
Hæretici noſtri tempoꝛiſ qualeſ.	38. 41	nuſ.	28
Hæretici pluſ damni ferunt, quaſ Tur-		Imprudenteſ, qui	104
caꝝ.	73	Incredulitaſ diſcipuloꝛuſ Chriſti.	64
Hæretici ſunt ſimij.	ibid.	Incredulitaſ Iudæoꝛuſ multa & gra-	
Hæreticoꝛuſ audacia.	83	uia peccata pepeꝛit.	79
Hæreticoꝛuſ charitaſ hypocritica.	169	Incredulitaſ noſtra arguitur.	117
Hæreticoꝛuſ punitioneſ & pœnæ.	216	Infirmi officiuſ quod.	136
Hæreticoꝛuſ verſutiã fraudeſque, inſi-		Inſidelitaſ non ſola à Deo punitur.	83
diã diaboli.	224	Inſirmitateſ corpotiſ & animaꝝ comi-	
Hepheihah Chriſtiſ efficax.	115	tantur gulaſ, luxuſ, & cætera com-	
Hieꝛoſoꝛymitani excidij moduſ.	97	munia ſere diuituſ vitia.	232
Hieꝛoſoꝛyſ ſub quo Cæſare deuaſta-		Inſimoſ eſſe aliquãdo præſtat quaſ	
ta.	99	incolumeſ.	137
Hiſtoꝛiaſ antiquaſ cur Pauluſ addu-		In inſirmitatibuſ non murmuranduſ,	
xerit.	83	ſed, &c.	ibid.
Homo ad quid condituſ.	167	Ingrati apud Deuſ ignoti.	141
Homo ebꝛioſuſ ad nihil vtiliſ.	22	Ingrato homine nihil peiuſ.	248
Homo generoſe mentis animã.	168	Ingratitudo ventuſ vꝛeſ & exſiccãſ.	141
Homo primuſ quando ſuduſ & mu-		Ingratitudo hominuſ ſupplicio digniſ-	
tuſ effectuſ.	113	ſiſ.	248
Homo qualiſ eſſe debet.	124	Ingratitudo vitiuſ abominabile.	143
Homo vetuſ, & homo nouuſ.	192	Ingratitudiniſ præmiuſ.	248

Ingra-

ALPHABETICVS.

Ingratitudinis puniçio.	182	Iustitia vera compassionem habet, falsa indignationem.	26
Ingratitudinis puniçæ exempla.	249	Iustitiæ nostræ præcipuus scopus.	245
Inimici crucis Christi qui.	260. & 262	Iustitiam Dei quærere, quid.	133
erga Inimicos qualiter nos gerere debeamus.	41	Iusti qui sint, qui non.	104
Intelligentes, qui.	204	Iustorum mors, dormitio.	184
Ipuidorum mos, obseruare.	172	Iustorum stupor & admiratio in iudicio.	301
Inuitati ad nuptias qui sint.	210		
Ira Dei non est turbatio, sed inflexibilitas iudicij.	214		
Ira Dei differt ab ira hominum.	56	L	
Ira Dei vnde oritur.	ibid.	Lachrymæ Christi nobis magnificiendi.	97
Ira iusta mater est disciplinæ.	57	Ladrones, diaboli.	128
Ira locum facit diabolo.	193	Laudatio hypocritarum simulata.	168
Ira fructus.	55	Laudes Deo canendæ, & gratiarum adiones.	206
Iram sibi thezaurisare qui dicantur.	114	Lazarus, id est, adiutus.	6
Iter sanctorum, bona conuersatio.	276	Legalia cur obseruari Christus.	142
Iudei falso iudicabant de Christo.	25	Lepra spiritualis, id est, peccata, confitenda.	138
Iudæi ingrati quomodo vocati se excusant.	17	Lepræ contagium vitare quare prohibet Ecclesia.	138
Iudæorum ingratitude.	212	Lex cur data sit.	120
Iudæi peccatoribus salutem inuidebant.	25	Lex charitatis, peculiariter lex Christi.	147
Iudæorum calamitas omnium maxima, quia omnium grauissimè peccarunt.	98	Lex neminem iustificat.	120
Iudæorum dilectio angusta.	127	Lex non irritat Dei promissionem.	119
Iudæorum murmur contra Christum.	25	Lex per angelos data, euangelium per Christum.	121
Iudæorum reiectio, diuitiæ sunt gentium.	217	Lex quid.	246
Iudæorū sceleribus debita supplicia.	80	Legis totius summa.	125
Iudæorum similes multi Christiani.	18	Legis præcepta quomodo obseruanda.	176
Iudaicū bellū vnde traxerit originem.	98	Liberatio filiorum Dei quam exoptata cunctis creaturis.	29
Iudæi occidens secundum legem meretur.	56	Libertas culpabilis, & seruitus damnabilis.	60
Iudicare nemini licere priuata sententia.	39	Lingua & aures cur homini date.	116
Iudicare non omnibus prohibitum.	33	Linguae malæ perniciosa in Ecclesia.	114
Iudicium Dei est, non hominum.	32	Linguae officium non sufficit Dei cultoribus ad salutem, sed & affectus reuerentiæ locus.	220
Iudicia Dei alia quam hominum.	237	Liuor nutrit impudentiam.	185
Iudicium quando futurum.	301	Locus iudicij futuri.	229
Iudicij die non erit nec excusationis nec veniæ locus.	220	Longanimitas quid.	278
Iudicij extremi grauitas.	221	Loricæ iustitiæ.	227
Iudicij extremi imago quare oculis subiicitur.	303	Lugere motuos an impium sit.	296
Iudicij futuri consideratio.	36. & deinceps.	Lupus famis impatiens.	76
Iumentum Christi caro.	130	Lupi vnde cognoscantur.	76
Iustitia Christiana, declinare malum, & facere bonum.	42	Lutheranorum vitia.	ibid. & deinceps. Vide
Iustitia duplex.	54	Hæretici.	
Iustitia externa nulla est sine interna.	55	Luxuria in vino, vt effectus in causa.	205
Iustitia falsa superbiam & fratrum contemptum patit.	105	Luxus reprehendendus.	6

M			
Magistratus diuino mandato cogitur punire scelera.	254	Ministerium duplex in Ecclesia, doctrinae & exhortationis.	288
Magistratus doctrinam catholicam ab haereticis vindicare deberet.	47	Ministraciones quae dicantur.	94
Magistratus non debet tyrannidem exercere in subditos, &c.	277	Miraculorum Christi fructus.	169
Magistratus officium quod.	271	Miseria duplex, culpe & poenae.	32
Magistratui parendum, si nihil praecipitur contra Dei mandatum.	277	in Miseriis auxiliu à Deo petendum.	202
Mala aperta argui & iudicari debent.	34	Misericordia Christi ineffabilis.	23
Mala in hac vita toleranda.	218	Misericordia Dei erga miseros peccatores.	264
Mala vira multis causa ruinae in haereticis.	227	Misericordia & iustitia in animarum iudicio.	37
Mali & boni sunt in ecclesia.	218	Misericordia in quo consistat.	12. 34. 35
Maligna confunditur aliquoties, corrigitur nunquam.	267	Misericordiae operibus hic nobis prospicere debemus in futurum.	89
Malus triplici aspectu diligendus.	188	Misericordiam in proximum exercendam esse.	32 (144)
Mammon durus dominus.	143	ad Misericordiam quid maxime inclinet.	
Mammonis & Christi praecipua differentia.	148	Modus diligendi Deu est sine modo.	126
Mammona quid.	91	Morborem corporis praecipua causa, peccatum.	199
Mandatum primum & maximum.	191	Mores hominum varii.	18
Manducatio, signum prosperae valetudinis.	285	Moriturus consolatio, fides & spes resurrectionis.	298
Manibus operandum triplici de causa.	194	Mors alicui diuites afficit, aliorum pauperes.	8
Manifestationes Spiritus sancti.	95	Mors infidelium quid.	296
Manuetorum qualis virtus.	168	Mors adulescentibus inopinata cur obueniat.	162
Mare, mundus.	48	Mors Christianorum quid.	296
Mediator qualis sit Christus.	121. & 191	Mors mendicis gaudio plena.	8
Mediatores Moyses & Christus.	121	Mors nulli aetati aut statui parcat.	161
Medicis qui viuunt, miserè viuunt.	280	Mortis & vitae dominus Christus.	15
Medici corporum quid primum facere debeant.	200	Morte Christi mors nostra deleta.	2
Medici opera non spernenda.	235	Mortui moderate lugedi à fidelibus.	298
Membra Ecclesiae debent esse vna.	170	Mortui quomodo resurgent.	299
Membra sumus inuicem.	193	de Mortuis non nimis dolendum.	296
Membra vitij obsecuta, iustitiae deseruiant.	60	à Mortuis non quaerenda veritas.	12
Mendicis praemium post mortem.	6	Mundus quid.	223
Mendici vita vt arbor frugifera.	6	Mundi amore, maxima pars hominum ne ad Deum veniat cohibetur.	213
Mensa consecratio, vide Benedictio mensa.		Mundi cursus mirabilis, variaque fortuna.	12
Mensura retributionis bonorum operum.	36	Mundi nomen variè accipitur.	15
Mentiri est diabolus imitari.	193	Mundani mundum pro patria habent.	90
Mentiri inuicem non licere.	192	Murmurandum non esse in infirmitatibus.	13
Merces verorum & pseudoprophetarum.	78	Murmurare quid sit.	82
Meritum proprium vbi deficit, alienum frustra imploratur.	89	Muti & surdi hoc seculo.	113
Meritum non aduersantur diui Pauli verba.		Mutuis precibus nos iunare debemus.	197
Meritis aut precibus nullus erit locus post mortem.	88	Moyse mediator.	121
		N	
		Natura humanae malitia.	118
		Nauicula, ecclesia.	49
		Necessitas	

ALPHABETICVS.

Necessitas legibus non adstricta.	176	Orandi modus.	156
Necessitates humanas quare Christus sustinuerit.	195	Orandum in tribulatione vt exaudiat.	230
Negotiatio nequissima à Deo reuocat.	213	Orandum pro mortuis in peccato, &c.	198
Nemo de se presumere debet.	83	Orandum semper vt fides nobis conseruetur.	230
Nemo sibi in ecclesia sufficit.	47	Oratio ad quem dirigenda.	156
Nemini licere priuata sententia iudicare.	39	Oratio quid, & eius conditiones.	274
Nolle credere sine signis, contra naturam fidei est.	236	Orationis verae fructus.	107
Non cessandum in hac vita.	302	Orationes aliorum aliis profunt.	198
Non omnis dilectio legem implet.	188	Orationum nostrarum scopus qui.	159
Nouus Dei cultus nobis non instituitur.	244	Oues perditas agnoscere nos debemus, vt nos querat Christus.	27
Noui testamenti prouinciam nemo perse idoneus obire.	109	Oues simplices Christiani.	174. à detris locandi.
Nox, impietas & peccatum.	49		ibid.
Nox opportuna sceleribus.	193		p
Numisma Cæsaris aurum, numisma Dei homo.	271	P Arabolam de ouibus, drachma, filio prodigo, eadem est medulla.	27
Nuptiæ religio catholica, & euangelium.	(209)	Paralyticus quem significat.	203
Nuptiis euangelicis digni.	217	Paralytici curandi circumstantia.	200
Nusquam tuta fides.	293	Pauci in te honesta, in te nihili sepe etiã mala largi.	145
	o	Parentum est erudire filios ad pietatẽ.	47
O dium inter pios & impios capitale est & perpetuum.	13	Parcecia iustorum, cælum.	8
Oeconomus substantiæ domus Dei quis.	87	Pastores & verbi prædicatores honorandi,	145
Offensarum remittendarum cõpensatio.	34	Paterfamilias quis.	16
Officium legis & euangelij.	110. & 248	Patrisfa. est familia curam agere.	281
Officia ciuium regni Dei.	153	Patientia qualis virtus.	168. & 278
Omnia quæ nobis eueniunt, à Deo proficiuntur.	161	Patrinorum ad baptismum adhibendum institutio.	117
Onera alter alterius portare debemus.	47	Pauci qui verè credunt.	240
Operari non est post mortem.	88	Paulus cur antiquas historias adduxerit.	83
Operationum diuisiones.	95	Paulus duplici de causa imitandus.	259
Opes salutares mundus non curat.	182	Paulus suam vocationem gratiæ Christi attribuit.	103
Opprobria damnatis obijcienda à creaturis omnibus in die iudicij.	67	Pauli apostoli clemetia in præcipiendo.	59
Opus bonum bene inceptum vt proficiatur, obstaculũ non opponendũ.	240	Pauperes à diuibus excipiendi, & quantum.	89. 178. 179.
Opus nullum Deo gratum extra charitatem.	57	(nem.)	104
Opera bona gignunt spem, mala desperatio.	276	Pauperes, debiles, claudi, & cætera, qui intelligantur.	19
Opera bona quæ.	135	Pauperes quomodo dicuntur recipere diuites.	91
Opera carnis quæ.	135		(164)
Opera Gentilium qualia.	276	Pauperum & viduarum patronus Christus.	36
Opera sancta exercenda.	287	Pauperum ventres, horrea æternitatis.	36
Operum æstimatio in iudicio.	300	Pax duplex querenda.	41
Operum euidentis assertio.	ibid.	Pax locum facit Deo.	195
Operum ratio potissimum exigenda.	303	Peccare humanum: diabolicum perseuerare.	ibid.
Operibus charitas dignoscitur.	187	Peccatores cur susceperit Christus.	13
pro Operibus suis homo mercedem accipit.	79	Peccatores triplicis sunt ordinis.	24
			Peccatum

Peccatū ligat pedes & manus animæ. 212	Prælatorum vita, subditorum est re-	281
Peccatum, uitorum corporis præci-	gula.	
pua causa. 199	Prælatos ignauos horrendum manet	63
Peccatum non impunè committitur. 261	iudicium.	
Peccati feruus sterilis. 61	Præmium spiritui debita soluentium. 70	
Peccata mundi tollere quomodo Chri-	Præpostera Phariseorum religio. 175	
stus intelligatur. 201	Præsumere de se nemo debet. 83	
Peccata quotuplicia nos apud Deum	Præsumptio humana, multa polliceri,	
accusantia. 87. 211	præstare nihil. 249	
Peccatum donorum Dei abusus. ibid.	Præcationis optatio bona & utilis. 21	
Peccatorum gradus. 50	Præsuræ & mala Christianorum. 243	
Peccatorum species. 11	Principes & potestates quare dicantur	
Pericula & supplicia aliorum nos cau-	diaboli. 216	
tiores reddere deberent. 80	Priuatitatis hominibus non licet ex odio	
Perseuerandum in bono. 146	occidere. 56	
Personā fictam nemo potest diu ferre. 75	Processus quales in die iudicij. 299	
Personarum inspector non est Deus. 285	Prodigium & signum quomodo disse-	
Petrus domus Dei verum patrem fami-	runt. 236	
lias agit. 290	Promissio Abrahamæ facta diu ante le-	
Petri apostoli doctrinæ magis quam Si-	gem. 119	
monis hæresi adhibenda fides. 289	Promissio Christi non in multis facta,	
Pharisaica iustitia. 54	sed in vno. ibid.	
Pharisaica malitia. 200	Promissio ex fide datur Christi. 122	
Pharisæi oratio ob tres causas mala. 105	Promissiones Dei pluribus dantur, in	
Phariseorum commentum. 268	paucis implentur. 216	
Phariseorum malitia. 172	Promulgatio vel donatio legis & enan-	
Phariseorum qua Christus obstruit. 26	gelij. 110	
Phariseorum secta. 184	Propheta bonus ac malus vnde agno-	
Philosophia Christi. 154	scatur. 94	
Piscatio Christi, capere animas. 48	Prophetes verus parui momenti hodie	
Pisces homines. 49	est, 191	
Plagæ quæ intelligantur. 128	Prophetæ duplices. 71	
Plebis attentio maxima in audiendo	Propheta falsi quomodo agnoscendi. 75	
Dei verbo. 45	Prophetæ non tantum verbis, sed etiam	
Pœna maxima, nunquam dominum vi-	signis externis futura mala expresse-	
dere placatum. 257	runt. 96	
Pœna contemptus Euangelij. 214	Prouerbium, periculosum ab Hierusa-	
Pœnæ pseudoprophetarum duplices. 78	lem in Iericho descendere. 131	
Pœnitentia damnatorum. 9	Proximus Iudeorum, quis ipsis putare-	
Pœnitentiæ robur efficax. 253	tur. 127	
Pompa funebris indecens, & nimia, cla-	Proximus noster quis sit. ibid.	
mnabilis. 284	Proximus qualiter diligendus. 67	
Possidere & seruire, diuersa sunt. 148	Proximus quis. 133	
Post mortem nullus erit precum aut	Proximus ut diligendus. 3. & 15	
meritorum locus. 88	Proximi ut sui ipsius amandi ratio. 187	
Potens omnium rerum Deus. 166	Proximis afflictis inferendum. 116	
Potentia Dei annuatim ostenditur. 67	Proximis benefaciendum. 202	
Præceptor verus Christus. 136. Præceptū	Prudentia imitandæ exemplum. 90	
Dei non opus, sed affectū requirit. 14	Prudentia mundanorum qualis. 91	
Præcepta dilectionis Dei & proximi cur	Prudentia spiritualis, quæ. 274	
data. 126	Psalmorum in primitiua ecclesia canen-	
Prælati Ecclesiæ quales esse debeant. 125	dorum mos. 207	

ALPHABETICVS.

Pseudodoctores mali operatij.	261	Resurrectio Christi probata: 102. & dein.	
Pseudoproph fugiendi.	72	Resurrectionis articulus nulla alia re melius intelligi potest, quam verbo ore Dei prolato.	103
Pseudoprophetae quamdiu in errore persistunt, salubres fructus proferre non possunt.	76. & 77	Resurrectionis futuræ argumentum.	287
Publicani penitentiã, vera. eiusdem oratio bona.	106. ibid.	Resurrectionis memoria animos Christianos in tribulationib. corroborat.	264
Publicani quales.	24	Rex noster Christus.	191
Publicæ ordinationes politiarum obseruandæ.	138	Retepiscatorium, verbum Dei.	48
Pugnæ corporalis & spiritualis differentia.	134	Retributio bonorum malorumq; actuum dillicta.	10
Pupillarum & viduarum Deus semper curam gessit.	164	Retributio operum in proximum colatorum futura.	36
Q uestio Pharisæorum insidiosa.	267	Ruina populi sæpe ex culpa sacerdotum euenit.	100
Quale consilium, tales & consiliarij. ibid.		Ruptura retis, errores, hæreses, & schismata.	49
Quales fuerimus erga proximos, talis erit nobis Deus.	35	S abbatum vt feriandum.	175
Quare in operibus bonis fructificandum.	276	Sabbati sanctificatio quam ingrata diabolo.	176
R aca quid.	55	Sabbatis licita per necessitatem, aliàs illicita.	ibid.
Ratio reddenda de omnibus.	86	Sacerdotale munus.	274
Ratio quo pacto nos cogat ad diligendum.	188	Sacerdotium Iudaicum, ecclesiæ sacerdotij figura.	138
Reconciliatio cum proximo necessaria.		Sacramentis ecclesiæ externè vt non factis est.	82
77. eadem procrastinanda non est.	58	Sadducæorum festa.	184
Rectè quis audiat & loquatur.	115	Salutaris res, humilis auditio verbi Dei.	
Redamandi æquitas.	4		
Redemptio nulla ex inferno.	10		
Remissio peccatorum magni lucrum.	199	Samaritanus quare vocatus Christus.	129
Regnum cælorum, ecclesia.	250	Sanctificare Deum in corde quid sit.	43
Regnum Dei quid potestatis habeat.	272	Sancti in vita inuocandi.	12
Regnum mundi caducum & temporale contemnendum.	153	Sanctorum exempla imitanda.	266
Regnum Dei querere quid.	ibid.	Sanctitas hypocritica.	127
Regula viuendi.	44	Sanitas corporis fide aliena nonnunquam datur.	196
Regulus exemplum parentibus vt soliti fiat pro filiorum salute.	234	Sapere, intelligere ac prouidere quæ debemus.	97
Reguli fides puerilis. 230. infirma.	233	Sapientia quid.	274
Religio catholica non verbis, sed rebus constat.	78	Sapientia vino obumbratur.	205
Religionis Christianæ summa imitari quem colis.	38	Satan duplici via adoritur nos.	22
Reliquiarum virtute multi ægri curantur.	286	Satanas hostis nobis infestus.	223
Reproborum sententia durissima.	210	à Satana in aliquod crimen præcipitati contemnendi non sunt.	143
Resipiscencia, peccatorum salus.	27	Scientiæ sermo.	95
Resurrectio carnis futura.	296	Scriptura non est humano ingenio interpretanda.	290
Resurrectio Christi, fidei articulum confirmat.	297	Scutum fidei.	227
		Scetæ ludæorum tres.	184
		Sementem vt feceris, sic metes.	746
		Seminare	

I N D E X

Seminare in spiritu, quid sit.	ibid.	Spiritus sanctus cur detur in baptis-	
Sententia formidat illis inapiorum.	304	mo.	91
Sententia pronuntiata in omnes con-		Spiritus obediendum duplicem ob cau-	
temptores Dei & ecclesiam.	19	sam.	69
Sententia vltima piorum.	300	Spiritu ambulare quid.	133
Sententia vltima placida & formido-		Spiritu Dei qui ducantur.	70
losa.	303	Spiritu viuere & ambulare quid.	144
Sepeliendi mos gentium.	160	Sponsus Christus Dei filius.	209
Sepeliendorum funerum mos ex sacris		Stabularij, apostoli, eorumque successo-	
lteris probatur.	ibid.	res.	130
Serpens in quo imitandus,	228	Stabulum quod.	ibid.
Seruire immunditæ & iniquitati.	59	Studia nostra omnia in nomine domi-	
Seruitus duplex.	60	ni exordienda.	46
Seruitus peccati parit confusionem &		Studiorum nostrorum successus vnde.	
desperationem.	61	ibidem.	
Seruus quem misit pater familias, quis.	17	Stulti, qui temporalia nimium curant.	
Serui nuptiarum, qui.	210	154.	
Seruorum officium, quod.	38	Stulti quod non intelligunt rident.	285
Signum inhabitantis spiritus sancti in		Superbia & ex bonis & ex malis facit	
nobis.	71	damnum suum.	106
Signa boni ac mali prophetæ agno-		Superbi de se magna præsumunt, de	
scendi.	94	aliis exigua.	144
Signa in exordio & legis & euangelij		Superborum pœna.	177
quasi sigilla.	235	Superflua in vsus pauperum serua-	
Signa non fidelibus data, sed infideli-		da.	66
bis.	ibid.	Surdus & mutus, generis humani ty-	
Signa quibus Deus Iudæos adducere vo-		pus.	113
lebat.	100	Surdi hoc seculo & muti.	ibid.
Silentium aliud laudatum, aliud illau-		Supererogatio quid.	131
datum.	174	Superstitiosorum quorundam præsum-	
Silentij tutum præmium.	42	ptio confunditur.	302
Simile de baptismo.	51	Susplicere Christi in cælum, quid.	114
Simile perelegans. 170. 146. 180. 197.		Susplicia Christi quo pertineant.	115
202. 206. 209. 211. 222. 227. 243. 245.			
259. 263. 267. 268. 271. 277. 287.			
292. 302.			

T

Simulata æquitas, duplex est iniqui-	269	T Angere simbriam vestimenti do-	
tas.		mini.	282
Simulatio nulla diuturna est	75	Tauri occisi, altitia mactata, &c.	111
Sobrium esse & vigilare quid.	21	Tarditas humana in re animæ, arguen-	
Solicitudo abijcienda.	154	da.	134
Solicitudinem & auaritiam Deus pro-		Templa ad orandum aptiora quàm alia	
hibuit, non prouidentiam & curâ.	150	loca.	107
Sors pro electione.	279	Temulentia spiritus bona.	206
Spangenbergi hæresis de penitentia.	52	Tenebræ exteriores, reproborum sup-	
Spes Christianorum.	183	plicia.	229
Spiritualis pugna interquiescere non		Tenebræ interiores & exteriores, quæ.	
permittit.	134	222	
Spiritualia nequitæ, quæ.	226	Tentare Deum quid sit.	81
Spiritus duplex, bonus, ac malus.	94	Tentandi Christi per legisperitum occa-	
Spiritus renouandus, & caro mortifi-		sio.	124
canda.	191	Tentationis exemplum.	284
		Tenta	

ALPHABETICVS.

Tentationem perpeti pium est, & ad salutem necessarium.	84	Veti cognitio mentibus hominum inserta.	118
Tertena Christianis tractanda non sunt.	264	Veritas a mortuis non querenda.	12
Thesaurus euangelij ineffabilis.	208	Veritas liberè proferenda etiam si capitis periculum impendeat.	270
Tibicines quare adhibebantur funibus virginum.	284	Veritatis potentia.	125
Timor diffidentia abiiciendus.	48	Veritatis præcones semper molestati & molestandi.	213
Trabs, graue peccatum, festuca leue.	38	Veritatis verbum nunquam ab infestatione immune.	185
Transfigurari quid.	164	Verutia fraudesque hæreticorum.	224
Transfigurationis historia.	189	Vestis nuptialis.	219
Tria horribilia audiet, qui hic vocatorem domini audire renuit.	88	Vestitus ornatus vbi reprehendendus.	6
Tria requiruntur in auditoribus.	180	Vicariis Christi quid muneris incumbat.	232
Tria scitu necessaria.	1	Victus & amictus nobis dantur à Deo ad necessitatem, non ad superfluitatem.	66
Tria sunt quæ Christianorum animos in aduersis sustinent, ne succumbant.	43	Vidua ploratus in morte vnigeniti sui.	162
Tribulationis & persecutionis causa præcipua.	13	Vindicta, quid.	255
in Tribulatione Deus glorificandus.	25	Vindictæ cupiditas quantum malum.	258
in Tribulationibus fiducia in Deo habenda.	43	Viduarum & pupillorum pater Christus.	162
Trinitatis mysterium Pharisei non intelligebant.	109	Villicus non de fraude laudatus, sed de providentia.	90
Tutum silentij præmium.	42	Vinum & oleum quæ intelligantur.	129

V

Vana gloria in rebus bene gestis vitanda.	285	Virtus diuina occultari non potest.	285
Variis mediis nos vocat Deus.	167	Virtutes Christianis maximè necessarias, dissipant diabolus & hæretici.	41
Venditio quid signet.	252	Virtus omnis & robur nostrum à Deo.	285 277
Ventres quare dicti falsi doctores.	261	Virtutis diuinæ & humanæ discrimen.	214
Verbi Christi virtus.	285	in Virtutibus non gloriandum, sed in cruce.	115
Verbum Dei & miracula instrumenta sunt quibus Deus nos vocat ad fidem.	113	Visitacionis tempus cognoscere quid sit.	99
Verbum Dei immutabile.	216	Vita æterna, gratuitum Dei donum.	62
Verbum Dei sine signis sufficiat fidelibus.	235	Vita hominis Christiani, perpetua lucta.	135
Verbi Dei energia quanta.	285	Vita nostra quomodo ad resurrectionem Christi componenda.	52
Verbi Dei neglectus quàm perniciosus.	79	Vita præsens habet exercitium mandatorum, futura solatium.	88
Verbi minister tria habere debet.	180	Viuus vt mala desperationem, ita bona spem vitæ æternæ consequendæ gignunt.	92
Verbi ministris Paulus an quo imitandus.	243		
Verbum Dei & ecclesiam exhibere, enorme peccatum.	215		
Verecundia in oratione multum placet Deo.	106		

		I N D E X	
Vna fides Christianorum.	170	Vocatio gentium.	218
Vnanimis omnes simus oportet.	40	Vocationem Dei hic audire renuens,	
Vnitas membrorum ecclesie.	170	tria horribilia audiet.	88
Vnitas qualis virtus.	160	Vocationem suam gratie Dei Paulus	
Vnus spiritus & vnum corpus eccle-		attribuit.	103
fia.	ibid.	Voluntatem Dei nemo implet sine eius	
Vocatio Christianorum est seruire Deo		agnitione.	275
& proximo.	61	Vulnera, peccata.	129
Vocatio Dei multiplex.	85	Vxorem & filios venundari quid.	252
Vocatio Dei quando fit.	256		

*Libet hic cum suis annotationibus nihil habet S. Romana Ecclesia fidei
contrarium aut Reipub. offensiuum: imo dignus est qui rursus im-
primatur omnibus legendus. quod testor*

Sebastianus Baer Delphius Coll. Ecclesie
S. Mariæ Hantuerpiensis Plebanus.

*Ex Libris Simonis Brogherouii Cenci pro
tunc existentis Anno 1698*

DOMINICA PRIMA

POST TRINITATEM,

EPISTOLA.

Charissimi, Deus charitas est. In hoc apparuit charitas Dei in nobis, quonia *1. Ioan. 4.*
 Filium suum unigenitum misit Deus in mundum, ut viuamus per eum.
 In hoc est charitas, non quasi nos dilexerimus Deum, sed quoniam ipse prior dilexit nos, & misit Filium suum propitiationem pro peccatu nostru. Charissimi, si sic Deus dilexit nos, & nos debemus alterutrum diligere. Deum nemo vidit unquam. Si diligamus inuicem, Deus in nobis manet, & charitas eius in nobis perfecta est. In hoc cognoscimus quod in eo manemus, & ipse in nobis, quoniam de Spiritu sancto dedit nobis. Et nos videmus & testificamur, quoniam Pater misit Filium suum saluatorem mundi, ut viuamus per eum. Quisquis confessus fuerit quoniam Iesus est filius Dei, Deus in eo manet, & ipse in Deo. Et nos cognoscimus & credimus charitati qua habet Deus in nobis, Deus charitas est, & qui manet in charitate, in Deo manet, & Deus in eo. In hoc perfecta est charitas Dei nobiscum, ut fiducia habeamus in die iudicij, quia sicut ille est, & nos sumus in hoc mundo. Timor non est in charitate, sed perfecta charitas foras mittit timorem, quoniam timor penam habet. Qui autem timet, non est perfectus in charitate. Nos ergo diligimus Deum, quoniam Deus prior dilexit nos. Si quis dixerit, quoniam diligo Deum, & fratrem suum odit, mendax est. Qui enim non diligit fratrem suum quem videt, Deum quem non videt, quomodo potest diligere? Et hoc mandatum habemus a Deo, ut qui diligit Deum, diligat & fratrem suum.

In hac Epistola declarat Ioannes tria, scitu omnino necessaria. *1* Primum, ostendit charitatem Dei erga nos, cum ait: Deus charitas est. In hoc apparuit charitas Dei in nobis, quoniam Filium suum unigenitum misit Deus in mundum, ut viuamus per eum. In hoc est charitas, non quasi nos dilexerimus Deum, sed quoniam ipse prior dilexit nos, & misit Filium suum propitiationem pro peccatis nostris.

Tria scitu necessaria.

Triplici ratione conuincit Ioannes quanta charitate Deus nos dilexerit. Prima, quia charitas est, ideo naturale est illi diligere, sicut igni calefacere, ut speremus nos alia bona ab ipso Deo consecuturos meritis, quando immerentes ipse qui est amor, nos amare fuit dignatus. Hinc dixit elegantissimè Bernardus Christianis, qui anxij esse solent, num Deus ipsos amet: Nemo, inquit, diffidat amari qui iam amat. Deus enim libenter

Triplici ratione declaratur quanta charitate dilexerit nos Deus. Deo naturale est diligere, vs igni calefacere.

nostrum subsequitur amorem quem præcessit.

Secunda ratio est, quia misit Filium suum unigenitum vt carnem assumeret, & nos redimeret per suam passionem & mortem, vt viuamus per ipsum. Antea eramus mortui ipse autem sua morte temporali aternam mortem nostram destruxit, & vitam resurgendo nobis donauit. Hinc dixit elegantissimè Fulgentius epist. 5. de charitate ad Eugi. Deus qui nos prior dilexit, & dedit nobis charitatem, qua diligeretur à nobis, sicut non habentibus, ipse eam gratia præueniente, largitur: sic in nobis omnes reliquias mundanæ cupiditatis absumat, & nos spiritu feruientes in charitate perficiat.

Tertia ratio, In hoc sese prodit charitas Dei in nos, quia cum nos illum odio prosequeremur, ipse prior dilexit nos, vt quia iam per mortem Christi eramus resuscitati, per eandem mortem facta propitiatione, qui inimici eramus, deinceps reconciliati essemus amici. Hinc elegantissimè dixit Paulus, Si cum inimici essemus, reconciliati sumus per mortem Filij eius, multò magis reconciliati, salui erimus in vita ipsius. Commendat autem charitatem suam Deus in nobis: quoniam cum adhuc peccatores essemus, Christus pro nobis mortuus est.

Charitas est res pretiosissima, ratione obiecti. Semper enim charitas respicit Deum, ipsumque super omnia diligere. Et si aliquando aliquid diligit, quod non sit Deus, diligit tamen id propter Deum, cum Deo, & in Deo, aded vt sine Deo, & præter Deum, aut contra Deum minimè quicquam in mundo amaret, etiam si parentes, filij, cognati, amici, diuitiæ, honores, & angeli sint.

Deinde pretiosissima est charitas, ratione effectus. Tantæ enim est potentia, vt ex homine terreno & carnali constituat diuinum & spirituale, qui vnum sit cum Deo, & vnus spiritus fiat cum eo: ita & cum ipso sit Deus, & ipse maneat in Deo. Magnum opus est fides, scientia, prudètia, donum linguarum, & cognitio mysteriorum Dei: sed fides sine operibus mortua est, Iac. 1. Scientia inflat, charitas ædificat. 1. Cor. 8. Prudentia huius mundi stulticia est apud Deum. 1. Cor. 3. Si linguis hominum loquar & angelorum, charitatem autem non habeam, &c. 1. Cor. 13. Ne magnitudo reuelationum, &c.

2. Secundò, docet B. Ioannes charitatem quã debemus proximo, cum ait, *Charissimi, si sic Deus dilexit nos, & nos debemus alteri-um diligere. Deum nemo vidit vnquam. Si diligamus inuicem, Deus in nobis manet, & charitas eius in nobis manet, & charitas eius in nobis perfecta est. In hoc cognoscimus quoniam in eo manemus, & ipse in nobis, quoniam de Spiritu suo dedit nobis, &c.* Ex hac charitate qua superius diximus Deum

*Morte Christi
mors nostra
desiderata.*

Rom. 5.

*Charitas res
pretiosissima,
ratione obiecti*

*Item ratione
effectus.*

*Charitas eter-
nis præstat or-
tibus.*

*Ioan. 1.
1. Timot. 6.*

nos diligere, consequenter infertur, quòd teneamur nos inuicem diligere & mutua charitate profèqui. quod tali argumeto probat Ioannes: Ratio postulat, & natura dicit, vt nostri amantem redamemus: Deum autem qui nos prior dilexit, nemo vidit vnquam, ob idque nemo est qui ipsum agnoscat ac diligat: quia in diuina eius forma nullus vnquam mortalium in hac vita eum vidit (intelligo de lege communi:) possumus tamen Deum cognoscere per notitiam alicuius effectus, quem ipse sua diuina potentia, & admiranda virtute in nostris cordibus sit operatus. Nec est alius effectus, qui certius nobis testetur Deum habitare in nobis, quàm dilectio proximi. Nam si diligamus inuicem, Deus in nobis manet, & charitas eius in nobis perfecta est: quamuis Deum nemo vnquam viderit. Si aliquis scire cupit num Deus in ipso maneat, videat si proximum amat: quòd si amat sincere, confidat Deum in ipso, id est in suo corde & spiritu manere, vt qui ille vnicus sit qui in cordibus nostris per Spiritum sanctum diffundit illam charitatem, qua proximum diligimus. Et sic charitas Dei in nobis perfecta est: quia non tantum Deus nos diligit, verum etiam sui ac proximorum dilectores nos facit: in quo duplici amore vniuersa legis consistit perfectio, teste Christo, Luc. 10.

*Charitatem
proximo debe-
mus propter
Deum.
Argumentum*

Est igitur nobis diligendus proximus. Primò, quia illa ratione possumus cognoscere Deum nobis amicum, & in nobis esse, & nos in ipso manere, hoc est in eius gratia: & ipsum in nobis manere tanquam in hospitio sibi grato, & domo amici, & templo sibi preparato. Ratio quare hoc quod diximus possumus sperare esse verum, est, quia dedit nobis de suo Spiritu. Nam illa dilectio ac bonus affectus quo proximum amamus, non est de nostro spiritu, sed de Spiritu sancto, qui diffundit charitatem Dei & proximi in cordibus nostris. Hinc est quod ex charitate, quàm vnusquisq; nostrum cognoscit se habere in proximum, inferet, Deum habitare in corde suo.

*Marth. 22.
Proximus
de re diligen-
dus.*

Secundò est nobis diligendus proximus, ex hoc quod sequitur, Et nos, inquit, vidimus, & testificamur quoniam Pater misit Filium suum saluatorem mundi. Quisquis confessus fuerit quoniam Iesus est filius Dei, Deus in ipso manet, & ipse in Deo. Ostendit quomodo ex fide etiam possumus cognoscere Deum in nobis esse. Quia, inquit Ioannes, nos Apostoli vidimus, siquidem illi contuimus, & audiuius vocem Dei Patris in monte Thabor: rursum audiuius vocem Patris è celo missam; qua clarificauit Christum, ob idque hoc testificatur mundo, rem sic se habere. Quisquis igitur credens nostræ prædicationi, confessus fuerit Christum esse filium Dei, Deo consubstantialem, non autem filium fabri, is certò speret Deum in ipso manere, in ipso corde habitare, ad ipsum tanquam ad amicum diuertitè.

*Ex fide cognos-
cimus Deum
in nobis esse.
Matth. 17.
Ioan. 12.*

Nam talem fidem ac confessionem non dedit natura, nec alia scientia humana: sed Deus qui habitat in nobis, & illustrat mentes nostras, iuxta illud Matth. 16. Beatus es Simon Bariona, quia caro & sanguis non reuelauit tibi, sed Pater meus, &c.

3 Tercio Apostolus concludit, probans nos debere amare Deum, cum ait, Nos ergo diligamus Deum, quoniam Deus prior dilexit nos. Si quis dixerit, quoniam diligo Deum: & fratrem suum oderit, mendax est. Qui enim non diligit fratrem suum quem videt, Deum quem non videt, quomodo potest diligere? Et hoc mandatum habemus à Deo, vt qui diligit Deum, diligit & fratrem suum. Gratitude & æquitas diuina postulant vt nos diligamus Deum, vt qui prior dilexit nos: & ex puro amore, non ex necessitate, sua bona nobis contribuit. Iustum est ergo vt amantem redamemus, & benefactorem tam gratiosum diligamus, idque ex sincera charitate. nec alia ratione id fiet, quam si proximum (quod ipse iubet) diligamus. Nā mendax est qui dixerit se Deum amare, & in proximum occultum gesserit odium. Fieri enim non potest, vt proximum, quem videmus hominem nobis similem, vicinum, vitæ æternæ capacem, odio prosequamur: Deum verò, quem nunquam vidimus, diligamus. Nemo credat se Deum amare, si proximum oderit. Hoc tandem habemus in mandatis à Deo, vt qui diligit Deum, & proximum diligit.

Gratitudo & natura postulant vt amantem redamemus.

Debent ergo concionatores populum Christianum in hoc nostro tam perturbato seculo, hoc præceptum de charitate Dei & proximi studio sissimè proclamare: quando charitas est que viuificat fidem, ac reliquas virtutes, quibus iustificamur, ac de die in diem renouamur. Hanc charitatem prædicauit ad salutem necessariam Christus, Lucæ 10. Petrus, 2. Pet. 1. Paulus ad Rom. cap. 13. & Ioannes in hac Epistola. Hanc charitatem reiciunt hæretici: idè in Deo non manent, neque Deus in ipsis.

Charitas viuificat fidem, reliquasque virtutes.

Dogmata in hac Epistola.

- 1 Charitas, non sola fides, foras mittit timorem.
- 2 Charitas, non sola fides, vitam animabus nostris confert.
- 3 Ad salutem est necessaria dilectio Dei & proximi, nec desinit Ioannes solam fidem sufficere.

EPILOGVS.

Consolatorum quod Deus est charitas.

1 Mirè consolatorium, quod Deum charitatem vocat: quo sermone, cernitissimo vinculo, nos constringit, vt nunquam diuellamur nec distrahamur ab eo, qui tam impensè nos diligit. Et præceptum habemus, vt qui diligimus Deum, diligamus & proximum.

Benedictio mensa non incommoda.

2 Commoda benedictio mensa, Deus charitas est, &c. vt charitatis non simus immemores, sic omnia in ædificationem instituiamus, siue edemus, siue biberimus, contra vulgatissimum oblationis scelus, à quo Christianus abhorreat,

horreat, & dicat, Christus noster cibus sit, & fides noster potus, lati bibamus sobriam ebrietatem spiritus.

3 Parænesis necessaria. Sic nos geramus, ut fiduciam habeamus in die iudicij, nec pudeamus ab eo in aduentu eius. Nam quis sustinebit hæc tonitrua? Descendite à me operari iniquitatis, Non noui vos: Ite maledicti in ignem æternum. Veste ergo nuptiali nos ornemus, Apoc. 3. Suadeo tibi emere à me aurum ignitum, &c.

Parænesis necessaria.
Luc. 13.
Matth. 27. &
12.

DOMINICA EADĒM, EVANGELIUM.

IN illo tempore dixit Iesus discipulo suo & turbis Iudeorum: Homo quidam diues erat, qui induebatur purpura & bysso, & epulabatur quotidie splendide. Et erat quidam mendicus nomine Lazarus, qui iacebat ad ianuam eius, ulceribus plenus, cupiens saturari de micis quæ cadebant de mensa eius, & nemo illi dabit. Sed & canes veniebant, & lungebant ulcera eius. Factum est autem ut moreretur mendicus, & portaretur ab Angelis in sinum Abrahamæ. Mortuus est autem & diues, & sepultus est in inferno: Eleuans autem oculos suos cum esset in tormento, vidit Abraham a longè, & Lazarum in sinu eius, & ipse clamans dixit, Pater Abraham, miserere mei, & mitte Lazarum ut intingat extremum digiti sui in aquam, ut refrigeret linguam meam, quia crucior in hac flamma. Et dixit illi Abraham, Fili, recordare quia recepisti bona in vita tua, & Lazarus similiter mala. Nunc autem hic consolatur, tu verò cruciaris. Et in hæc omnibus inter nos & vos chaos magnum firmatum est, ut hi qui volunt hinc transire ad vos, non possunt, neque inde huc transire. Et ait, Rogo ergo te pater, ut mittas eum in domum patris mei. Habeo enim quinque fratres, ut testetur illis ne & ipsi veniant in hunc locum tormentorum. Et ait illi Abraham, Habent Moysen & Prophetas, audiant illos. At ille dixit, Non pater Abraham, sed si quis ex mortuis uerit ad eos penitentiam agere. Ait autem illi, Si Moysen & Prophetas non audiunt, neque si quis ex mortuis resurrexerit, eredit.

Lucæ 16.

Hoc Euangeliū loquitur de duobus hominibus, diuite & medico. Pro. 22. Diues & pauper obuiauerūt sibi, utriusq; operator est Dñs. & indicat tria. Primo, quomodo vixerunt. Describit autem Euangelista primo loco diuitis vitam, tãquam arborem infrugiferam, & hominem impium, immiseri- cordem, inexorabilem, in quo nulla fides, nulla reluxit charitas, cuius fructus erant, quod induebatur purpura & bysso, & epulabatur quotidie splendide.

Vita huius diuitis ut arbor infrugifera.

Homo quidam erat diues, magni nominis apud homines, apud Deum verò obscurus & ignotus, quantum ad approbationem. Hierem. 17. Recedentes à te, in terra scribentur, quam dilexerunt scilicet & quæsierunt. Vnde per Psalm. dicit, Nec memor ero nominum eorum per labia mea. Iustum quippe est, qui Deum in suis membris non agnoscit, ab ipso non agnoscatur.

Diues impius apud Deum ignotus.

Diues erat, cui nihil deesse videbatur ad absolutam huius mundi felicitatem. Neque tamen quia diues, ideo reprobatu-

Psalm. 15.
Matth. 25.

est, nec quia malè, vt furto, fraude, aut vsuris diuitias congesterat. quia nec omnis est sancta paupertas, nec omnes diuitiae criminosa: sed vt luxuria infamat diuitias, ita paupertatem sanctitas commendat: sed quia omnino dissolutus erat, purpura & bysso induebatur, & præterea omnibus delictis vacabat, ambitioni deseruiens & voluptati. Fuit enim diues hic sibi prodigus, pauperibus verò tam avarus, tam impius & inmisericors, vt canes multò mitiores apparuerint.

*Diuitie non
semper crimi-
nosa, nisi acce-
dat luxus et ab-
usus.*

*Vestium orna-
tus represen-
dendus ab pro-
civitate.*

*Dilectum Ber-
nardi egregiū.*

Reprehenditur in eo vestium ornatu, ob pretiositatem, quia nec Rex nec Princeps fuit, ad quos purpura spectat, Luc. 7. Ecce qui in veste pretiosa sunt, in domibus regum sunt. Indignum quippe videtur miserum cadaver veste pretiosa adornari, de cuius pretio multi possent pauperes adiunari. Deinde superfluitas, de qua Bernardus: Nudi clamant, famelici conqueruntur, nobis fame & frigore laborantibus, quid conferunt tot mutatoria in perticis, vel multiplicata in cistis? Vide Iac. 5. Hinc Luc. 3. Admonet Baptista, qui habet duas tunicas, det non habenti. nam teste Hieronymo, aliena rapere cōiungitur, qui ultra necessitatem sibi retinere comprobatur.

Tertio, curiositas. quia Boëtius dicit, Oportet quem de lana gloriari, & vermem deserico, non hominem. Eccles. 11. In vestitu ne glorieris vnquam. vide Isa. 3. & Sophon. 1. Quarto, mollities. Nam bysso utebatur ad voluptatē carnis, contra quā Paulus, Carnis curam ne feceritis in desideriis. 1. Pet. 2.

Rom. 13.

*Luxus etiam
reprehendus:*

Reprehenditur præterea in hoc diuite luxus: quia ne quid desset ad oblectamentum corporis, comestabatur: & hoc quotidie: nec mediocriter, sed magnificè, & ambitioni seruiens, & luxui, & voluptati, ventrem pro Deo colebat: quod vitium Dei obliuionem illi induxit, Osee 13. & Exod. 32. O quot his viticiis & Deum offenderunt, & naturā quæ paucis contenta est. Rom. 8. Si secundum carnem vixeritis, moriemini. Et Eccles. 37. Noli auidus esse in omni epulatione, &c. In multis enim eicis erit infirmitas, &c. Luc. 21. Attendite ne corda vestra grauentur crapula & ebrietate.

Aggrauabatur quoque peccatum huius, quia naturalis pietatis oblitus, pauperi non subuenit, cū iuxta Sapient. Omne animal diligit simile sibi, &c. Eccles. 13.

*Mendici vita
vt arbor fru-
gifera.*

Describit deinde Euangelista mendici vitam, tanquam arborē frugiferam, & hominem piū, qui suam paupertatem, famem, & crucem à Deo sibi impositam, patienter tulit: cuius fructus erant, quòd fuit vlcerosus, & tam famelicus, vt cupierit satiari de micis cadentibus de mensa diuitis.

*Lazarus in-
terpretatur
aduinus.*

Erat huic multum dissimilis mendicus quidam, inquit Saluator, obscurus & ignotus apud homines, sed clarus & notus apud Dominum: cui nomen Lazarus, quod interpretatur adiuuus:

itus: quia destitutus ab hominibus, sed adiutorem habuit Deum, id attestante Psal. 71. Animas pauperum saluas faciet: Ex ysuris & iniquitate redimet animas eorum, & honorabile nomē eorum coram illo. Sic quoque ad Mosen dixisse legitur, Te ipsum noui ex nomine, inueniti enim gratiam coram me. *Exod. 33.* Item Prou. 10, dicitur, Memoria iusti cum laudibus, & nomen impiorum putrescet. Ambrosius infert ex hoc, quod pauperē nomine notat, rem gestam Christum narrare.

Nemo putet propter utilitatem pauperum Deum fecisse diuites, quos sine diuitibus pascere posset, sicut Heliam, 3. Reg. 17. & filios Israel, Exod. 16. Deut. 8. sed propter utilitatem ciuitum fecit pauperes: qui aliās infructuosi essent & steriles sicut granum non seminatum, Vnde Dominus monuit, Ioan. 12. Marc. 14. Pauperes semper habebitis vobiscum, & cum volueritis, potestis illis benefacere.

Huic pauperi mendico nec domus erat, nec cibus, nec vestis, ac ne corporis quidem prospera valetudo: Iacebat vehementer infirmus ante vestibulum domus, bis miser, quare impium ei non subuenire. Nec admissus est vlcerosus intra domum, ne fu- nesto spectaculo contristaret oculos vnde quaque lauri conuiuij. Accessit ad miseriæ cumulū fames, into lerabile malum. si- quidem minima petiit, micas quæ de mēsa cadebant scilicet, sed non erat qui daret, cum canes illic essent panibus saturi. Secun- dum enim iudicem populi, sic & ministri eius, Eccles. 10. & Rex impius omnes ministros habet impios.

Pensandum hic est, conditor noster omnia quanta confide- ratione dispensat, in vna re duo iudicia exhibuit. Dum enim egenum & vlceratum ante ianuam diuitis (vt ante oculos ef- fet) & deliciis affluentis posuit, in vna eademque re, & ex visio- ne pauperis, non miserenti diuiti cumulum damnationis intulit: & rursum ex visione diuitis tentatum quotidie pauperem probauit: cui certē ad poenam sufficeret paupertas, etiam si sa- nus fuisset: & rursum suffecisset ægritudo, etiam si subsidium paupertas tabefecit: atque insuper vidit procedentem diuitem obsequentibus cuneis circumfulciri, & se in infirmitate & ino- pia à nullo visitari. Sed nunquid in tantis malis blasphemabat? num conuitiatur? num incessabat luxum diuitis? num inhu- manitatem condemnabat? Nihil horum: sed fortis erat & mag- næ philosophiæ. Fuic enim Lazarus tam modestus, vt quum prætereuntes corrugarent frontem, nihil tamen turbaretur, nec in Deum murmuraret.

Sed canes veniebant, & lingebant vlcera eius. Immisericordiam ho- minum damnabant canes vlceram lambentes. O feralem homi- num crudelitatem! Auis sociatur auibus, pecus pecoribus,

Diuites sine pauperibus ste- riles et infructuosi ut gra- num non se- minatum.

Prou. 29. Conditor noster in vna re duo iudicia exhibuit.

Canes lingētes vlcera damna- bant hominū immisericor- diam.

1. Cap. 3.

piscis piscibus : solus tu homo consortem excludis, & feras includis : parietem vestis auro, & pauperes nudas vestimento, pauper panem petit & non accipit, & equus tuus aurum sub dentibus mandit. Audi quid beatus Ioannes dicat : Qui habuerit substantiam huius mundi, & viderit fratrem suum necessitatem habere, & clauerit viscera sua ab eo, quomodo charitas Dei manet in eo?

Mors mendici
gaudio plena.

Parocia iu-
storum calum.

2. Secundò indicat præsens Euangelium, quomodo mortuū sunt. Describit namque Euangelista diuitis & mendici mortem. Mors mendici fuit lara & gaudio plena. Nam cū moreretur Lazarus mendicus, deportatus est in sinum Abrahæ, in æterna gaudia, positus extra omnem fortunæ aleam. Parocia namque iustorum est cælum, quò angeli ipsos deducunt, sunt enim huius parociae ministri.

Felicitas ho-
minum non æ-
stimanda ex
his quæ in hac
vita contingūt.
Mors diuiti-
bus finis omniū
voluptatum,
afflictis omniū
dolorum ter-
minus.

Abrahæ sinus
limbus, locus
gloria.

Quis non iudicasset diuitem illum absolutum exemplar felicitatis, & hunc Lazarum exemplar infelicitatis extremæ? Sed nequaquam ex his quæ contingunt in hac vita, æstimanda est hominis felicitas. Beatum dixerunt populum cui hæc sunt, sed beatus populus cuius dominus Deus eius, Psalm. 1. 43. Subitò rerum vices inuersæ sunt. Mors enim omnibus imminens, vt diuitibus finis est omnium voluptatum : ita afflictis terminus est omnium dolorum. Factum est autem vt moreretur mendicus, & portaretur ab angelis in sinum Abrahæ. Lazarus, qui neglectus erat ab hominibus dū viueret, mortuus ab angelis deportatus est in sinum Abrahæ. Hoc honore dignatus est eū Deus, quem diues non dignabatur testisuo. Apocal. 14. Beati mortui qui in Domino moriuntur. Sufficiebat quidem ad deportandum vnus angelus : sed propterea plures veniunt, vt chorum lætitiæ faciant.

Proverb. 1.

Diues mortuus
duplici morte.

Diues quomo-
do sepultus.

Sinus Abrahæ, qui ante passionem Domini limbus erat, requies nunc est æterna : secundum id, quò requies per absentiam omnis mali, sic fuit limbus : sed prout dicit super hoc præsentiam omnis boni, sic est locus gloriæ, ad quem animas defunctorum optamus peruenire. Dicitur Abrahæ sinus, quia pater credentium appellatur : in quo qui ex fide eius fuerunt, in aduentum Christi seruabantur.

Mortuus est autem & diues. Mors quippe sceptrum ligonibus æquat. Nec proderunt diuitiæ in die vindictæ. Mors ergo omniū communis, solum docet diuites hoc, quò homines sunt quædammodum cæteri. Mortuus est diues morte naturæ & gehennæ, qui ante mortuus fuit morte culpæ. Psalm. 33. Mors peccatorum pessima. Mortuo enim homine impio, nulla erit vltra spes. Proverb. 11. Huius ergo mors horrenda fuit & terribilis. Nam cū moreretur diues, sepultus est quoad corpus cum solemni pompa, & hoc in eminentiori illius sæculi loco : sed anima eius sepulta est in inferno, in cimiterio & parocia satanæ

vbi

vbi nulla spes redemptionis. Parocchia dæmonum est infernus: eius ministri sunt dæmones: qualis parochus, tales habebit deportatores, tale habebit & sepulchrum. Mat. 25. Ite maledicti in ignem æternum, qui paratus est diabolo & angelis eius.

3 Tertiò, continet præfens Enâgelium quale præmium post mortem consequuti sunt: & describit Euangelista primò mendici subfequutum præmium, nempe, sinum Abrahæ. Nam qui in summa paupertate & mœsticia vixit, cui nec honor sepulture habitus est, iam perpetuo gaudio fruitur in sinu Abrahæ, in æterna vita: quam in mercedem iustam suorum laborum accepit.

*Premium mendi-
dici post mortem
sinu Abrahæ.*

2. Timot. 4.

Deinde etiam describit diuitis subfequutum præmium, nempe infernum. Nam qui tunc in summa rerum copia floruit, iâ extrema inopia laborat: ita, vt visò Alrahamo & Lazaro in sinu eius, petierit guttam aquæ frigide: in suæ linguæ refrigerium: sed audit, *Fili, recordare, &c.*

*Premium di-
uitis infernus.*

Sic nanque habet textus: *In inferno eleuans oculos suos cum esset in tormentis.* nam oculos, quos culpa clauserat, pœna aperiebat. Isa. 28. *Tantummodo vexatio dabit intellectum auditui. Vidit Abraham à longè, & Lazarum in sinu eius.* Sicut pauperi, dum viueret, grauiorem faciebat pœnam iacere ante ianuam diuitis, & alia bona perspicere: sic diuiti mortuo augebat pœnam ingehenna prospectus delectationis Lazari. *Quemadmodum enim Dominus eiectum Adam è regione paradisi collocauit, vt continud aspectans, sentiret à quantis bonis excidisset, sic & illum in grauibus tormentis, vbi non minus durè tractabatur rerum suauium inopia, & omnium malorum copia, quàm in vita se tractauerat molliter, condemnauit in conspectu Lazari. Sap. 5. Stabunt iusti, &c.*

Genes. 3.

Pater Abraham, inquit, miserere mei. Patrem inuocabat, quem imitari in hospitalitate noluit. Ioan. 8. *Insuper misericordiam stultus petiit, qui nec sui nec aliorum misertus fuit, Prouer. 21. Qui obturat aures suas ad clamorem pauperis, clamabit & ipse, & non exaudietur: sed iudicium sine misericordia nēt ei, qui non fecit misericordiam.*

Isa. 2.

Et mitte Lazarum vt intingat extremum digiti sui in aquam, vt refrigeret linguam meam, quia crucior in hac flamma. Non enim pœnitent damnati de peccatis, in quantum sunt Dei offensiuâ, turpia & iniusta: sed vt sunt eis causa tanti supplicij. Vnde non ait: *Miserere mei, quia peccauit: sed, quia crucior in hac flamma.* In diuersis positus est tormentis, sicut fuerat in diuersis peccatis. Peccauerat in diuitiarum vberitate, hinc positus est in summa egestate, vt nec aquæ guttam impetret: in linguæ edacitate, quam sequitur loquacitas: & quia in conuiuando magis loquacitate peccauerat, vt dicit Chrysost. in linguâ grauius ardebat. Sa-

*Damnati quo
pacto puniūt.*

*Peccatis di-
uersis succedūt
diuersa tor-
menta.*

pien. 11. Per quæ quis peccat, per hæc & punitur. Apocal. 18. Quantum glorificauit se, & in deliciis fuit, tantum dare illi tormentum & luctum.

Retributio bonorum malorumque actuum distincta.

O quanta est subtilitas iudiciorum Dei, quàm districtè agitur bonorum actuum malorumque retributio! Diues eum cui in hac vita misereri noluit, in suo iam supplicio positus, patrum quærit. Guttam aquæ petit, nec habebit, qui micæ pauperi negauit. Vnde dixit illi Abraham, *Fili, recordare quia recepisti bona in vita tua. agnosce ergo rerum vices iam iuste mutatas. Et Lazarus similiter mala. Nunc autem hic consolatur, tu verò cruciaris.* Sententia ista pauore indiget magis, quàm expositione. Nam si quæ bona agimus, timendum ne bonis prosperè succedentibus, remuneremur: vnde diues iste indicatur boni aliquid habuisse, ex quo in hac vita bona receperit: & Lazarus malum habuisse aliquod, quod purgaretur. Sed mala Lazari purgauit ignis inopiæ: & bona diuitis remunerauit felicitas transeuntis vitæ. Illum paupertas afflixit & torfit, istum abundantia remunerauit & reppulit. Nunc verò inuersis rerum vicibus, hic post afflictiones patienter toleratas refocillatur: tu verò post delicias, quibus te malè oblectasti, meritò cruciaris. Pro superbis ædibus habes tartarum, pro deliciis cruciatum æternum, pro iocis & cantionibus perennem eiulatum. Isa. 65. Hæc dicit Dominus: Ecce serui mei comedēt, & vos esuriētis: ecce serui mei bibēt, & vos sitiētis: ecce serui mei lætabūtur, & vos confundemini: ecce serui mei laudabūtur præ exultatione cordis, & vos clamabitis præ dolore cordis, & præ contritione spiritus ululabitis. Si ergo ægrotamus, si pauperes sumus, gaudeamus: accipiamus mala in vita nostra, vt postea recipiamus bona. Eligamus potius nunc cum Moysè & populo Dei affligi, quàm temporalis peccati habere iucunditatem, Heb. 11. Non enim sunt condignæ passiones huius temporis ad futuram gloriam, quæ reuelabitur in nobis. Rom. 8. Addit Abraham: *Et in his omnibus inter nos & vos chaos magnum firmatum est, vt hi qui volunt hinc transire ad vos, non possint, neque inde huc transire.* Ostendit quòd non debeat adiuuari, nunc consequenter quòd non possit. q. d. Super hæc omnia deploratio est vestra calamitas, quòd ingens hiatus nos dirimit, posteaquam incommutabili Dei sententia, sua quibusq; sedes designata est. Videre possumus, transire non possumus: nos videmus quòd fugimus, vos videtis quòd perdidistis. Summa, In inferno nulla est redemptio. Mortuo enim homine impio, nulla erit vltra spes, Prouerb. 11.

Nulla in inferno redemptio. Experta calamitas sero fit aut doctorem, iuxta illud Sero sapiunt Phryges: et Piscator silus sapit.

Et ait diues, *Rogo te pater Abraham, vt mittas eum in domum patris mei, habeo enim quinque fratres, vt restitatur illis ne & ipsi veniant in locum hunc tormentorum.* Experta calamitas sero iam eum fecit & supplicem & doctorem. Nam modò tempus est meriti, Gal. 6.

2. Corint. 6. sed heu! Dedit ei Deus locum poenitentiae: sed ipse abusus fuit eo in superbia. Iob. 24. In caelo locus est praemij. Matt. 5. In inferno locus est tormenti. Iob. 10. Nec charitate, sed timore poenae petit, ne tali consortio cresceret etiam misero mali sensus. Nam ut peccatores in supplicio amplius puniantur, & eorum vident gloriam quos contempserunt, & de illorum etiam poena torquentur, quos inutiliter amauerunt, sicut testatur Gregor. Peccator videbit & irascetur, dentibus suis fremet & tabescet, desiderium peccatorum peribit.

Psalm. III.

Ait illi Abraham, Nihil necesse est hac gratia Lazarum auocari à quiete sua, Fratres tui si voluerint esse frugi, habent Mo- sen & Prophetas, qui in suis libris illis loquantur.

At ille dixit, Non, pater Abraham, sed si quis ex mortuis ierit ad eos, poenitentiam agent. Quia ipse Dei verba despexerat, hæc audire non posse suos sequaces aestimabat, dicens: Si quis ex mortuis certa renunciet, quam dira patiantur hie, qui illic vitam meo exemplo transigunt, quod ferè omnes faciunt diuites, respicient, seseque reponent ad meliorem frugem ex inconsueta apparitione, & exhortatione fortius animati. O quor sunt tales qui dicunt, Quis venit ex inferno renuncians quid illic agatur? Sed isti sunt praetextus eorum, qui nunquam volunt, quod malè amant, relinquere.

Ait autem Abraham, Si Mo- sen & Prophetas non audiunt, neque si quis ex mortuis resurrexerit, credent. quasi dicat, Maior est Mo- sis & Prophetarum authoritas, quam mortui alicuius. Ioan. 5. Si crederetis Mo- si, crederetis vique & mihi. Causaretur enim phantasma esse, aut demonium: Iudaei scripturas de Christo audientes, neque mortuis resurgentibus crediderunt. Nam Lazarum fratrem Marthae occidere voluerunt, Ioan. 12. Et quia non verè crediderunt Mo- si & Prophetis, hodie quoque Christo è sepulchro reddito, & ad dexteram Patris confidenti reclamant. Nihil ergo est in hoc diuite, quod possit ei patrocinari. Omnia enim argumenta defensionis hic diluuntur, omnesque viae precluduntur: ita ut nihil prorsus sit reliqui, quod possit diues in excusationem adducere. Nam si dixerit, Tanta fuit mendicorum multitudo, ut nemo potuerit omnibus auxiliari. Euangelista contra ait, Erat quidam mendicus, non multi. Si dixerit, non noui eum: Euang- lista contra ait, Lazarus vel Eleazar. Si dixerit, accepisset fortassis stipem, si non aliò se recepisset: contra ait Euangelista, Iacebat ad ianuam eius. Si dicere velit, Nò aded aegrotus fuit, potuisset operando manibus victum quaerere: contra id dicitur, Erat vlceribus plenus. Si etiam dicere voluisset, Non magna premebatur fame: contra id quoque dicitur, Cupiebat satiari de micis cadentibus de mensa diuitis. Sic omnes purgandi rationes tollit Euangelista, diuitemque facio-

*Authoritas
Mosis & Pro-
phetarum ma-
ior mortuorum
authoritate.*

*Diuiti nulla
defensionis ve-
hèla argumè-
ta.*

facinorosum conuictum damnat, vt hominem impium, & ab omni humanitate alienissimum. Docetur hinc in die iudicij malos tanta aequitate iudicandos, vt vel minimæ defensionis non sit locus futurus. Si voluerit homo contendere cum Deo, non poterit ei respondere vnum pro mille.

Iob 9.

Mirabilis mundi cursus, variæque hominum fortuna.

1 Historia Euangelica primò depingit nobis mirabile mundi cursum, variamque filiorum hominum fortunam: quorum alij sunt diuites, alij mendici; alij viuunt in omni rerum copia, alij squalescunt inopia summa; alius rider, alius flet, alius gaudet, alius luget. hoc est mundi curriculum. Sed neque illi sunt dicendi felices, neque isti miseri, quoadusque veniat dies ille, qui illuminabit abscondita tenebrarum, &c. 1. Cor. 4.

Veritas à mortuis non quaerenda.

2 Docet quod non debeamus à mortuis veritatem quaerere, Deut. 18. Non inueniatur qui consulat Pythones & diuinos, & quaerat à mortuis veritatem. Debent enim Christiani credere scripturis sacris, & catholicis concionatoribus.

Sancti in vita inuocandi.

3 Docet sanctos inuocandos, sed in hac vita. Nam si iam eos inuocemus, iuuare poterunt. quemadmodum patet in Mose, Exod. 32. Recordare Abraham, Isaac, & Israel seruorum, &c. Sic orat Azarias, Danielis 3. missus in fornacem ignis ardentis. Ne quaesumus, &c. 2. Machab. 15.

Ad damnationem eandem summum est studiū adhibendum.

4 Docet quòd pius & catholicus homo, siue pauper sit, siue diues, debeat summum studium adhibere, vt bonis operibus vitam aeternam promereatur, & aeternam damnationem euadat. Datur enim aeterna vita in mercedem operibus bonis in proximum ex charitate collatis: redditur verò aeterna damnatio malis. Opera enim in die iudicij iudicaturus & requisiturus est Christus, iustus iudex.

Matth. 25.

EPILOGVS.

Exemplum incredulitatis in diuite.

1 Exemplum incredulitatis in diuite epulone, viuente in voluntate gentium, in lasciuia, concupiscentiis, vinolentiis, comestationibus, & in immisericordia. Talem vitam sequitur aeterna damnatio. Gal. 5. Ephes. 5. Apocalyp. 21. Exemplum fidei in Lazaro viuente, quod supererat tempus in voluntate Dei, summam pauperiem aequanimiter perseuerante, hic adiutorem Deum habuit, & sinus Abrahae, hoc est, secreta cuiusdam quietis habitatio huic contigit.

Doctrina aduersus Epicureos.

2 Doctrina aduersus animalia ventris Epicureos Christianos qui volunt hic implere ventrem & alibi mentem, & a delictis transire ad delicias, nemo erret, Deus non iridetur. Hinc Lucas 6. cap. V. & vobis diuitibus, qui hic habetis consolationem vestram. V. & qui saturati estis, quia esurietis. V. & qui ridetis nunc, quia lugebitis & flebitis, &c.

Vana veritatis expectatio à mortuis.

3 Vana est veritatis expectatio à mortuis, & de statu defunctorum certificatio: Mosen & Prophetas audire conuenit: & Christum perfectionem legis & Prophetarum, qui non audierit exterminetur à populo, Actorum 3. Deuter. 18.

DOMINICA SECUNDA POST
TRINITATEM, EPISTOLA.

Charissimi, nolite mirari fratres si odit vos mundus. Nos scimus quoniam *1. Ioan. 3.*
translati sumus de morte ad vitam, quoniam diligimus fratres. Qui non
diligit, manet in morte. Omnis qui odit fratrem suum, homicida est. Et scitis
quoniam omnis homicida non habet vitam aeternam in se manentem. In hoc co-
gnouimus charitatem Dei, quoniam ille animam suam pro nobis posuit, & nos
debemus pro fratribus animam ponere. Qui habet in substantiam huius mun-
di, & uiderit fratrem suum necessitatem habere, & clausit viscera sua ab eo,
quomodo charitas Dei manet in eo? Filii mei, non diligamus uerbo neque lin-
gua, sed opere & ueritate.

In hac Epistola diuus Ioannes nobis proponit tria. 1. Pri-
mo declarat quæ sit causa præcipua tribulationis & persecu-
tionis Christianorum, & consolatur eos in cruce & persecu-
tione, cum ait, Nolite mirari, fratres, si odit vos mundus. q. d. Qui ue-
rus Christianus est, non debet mirari si mundus, hoc est mun-
dani homines, ipsum odio prosequatur: quippe quia diuersa
est prorsus eorum affectio. Nam Christiani mundum con-
temnunt cum eius pompis: mundani uero amant mundum
cum ipsius gloria & uanitatibus. Hinc est quod mundus suos
contemptores odio habeat, prosequatur, affligat, ac uariis cala-
mitatibus affectos ad mortem etiam trahat. Sic Christum, A-
postolos, Discipulos, Ecclesiam, Martyres, Virgines, Religio-
sos, Sacramenta ac Pietatem, odio prosequentes sustulerunt è
medio. Hos consolatur Christus, dicens, Nolite mirari si mun-
dus vos odit, quia me prius odio habuit. Et Ioan. 15. Si de mi-
do fuissetis, mundus quod suum erat diligeret: quia ego elegi
uos de mundo, propterea odit uos mundus.

Nihilominus uerus Christianus debet in Deum, charitatem,
spem, uerbum, nomen, Ecclesiam, religionem, & gloriam cor-
de credere ad iustitiam, & ore liberè confiteri ad salutem. Co-
gitet se non uicturum in hoc seculo molliter tanquam in pa-
radiso aut in cælo: sed expositum uariis afflictionibus. Exem-
plo sunt Abel, propter Deum interemptus, Gen. 4. Abraham,
propter Deum exul, Genes. 12. Dauid à Saule persequutus,
1. Reg. 18. Prophetae lapidati, secti, occisi. Heb. 11. Apostoli
propter Deum trucidati, Act. 12. & Christus crucifixus.

Nec hodie quidem uiuit Abel, qui non habeat suum Cai-
num: nec Isaac, qui non suum habeat Ismaelem: nec Iacob, qui
non suum Esau habeat: atque Dauid suum Saulem: Elias A-
chab: Ioannes Herodem: Petrus Simonem: Paulus Neronem:
Apostolus tyrannum, & Christus Pilatum habeant.

Et adhuc inter impios & pios Christianos capitale odium
est: idque Deus permittit nostræ salutis gratia. Nam ipsa re ex-
perimur nos superbiores, pigriores ac deteriores fieri, cū omnia
nobis

*Causa tribula-
tionis & per-
secutionis qua*

*Afflictionibus
omnes expositi
sumus.*

*Odium inter
pios & impios
est & capitale
& perpetuum.*

In summis periculis ad Deum confugiendum.

nobis eueniunt prospera: cum verò necessitates urgent, summissimè in periculis versamur, & grauius affligimur, ad Deum confugimus vt opem ferat.

Beneficium dilectionis.

2 Secundo, Apostolus ostendit fructus fraternæ charitatis, & damna odij fraterni, cum ait, *Nos scimus quoniam translati sumus de morte ad vitam, quoniam diligimus fratres: Qui non diligit, manet in morte: omnis qui odit fratrem suum, homicida est: & scitis quoniam omnis homicida non habet vitam æternam in semetipso manentem. q. d. Nos scimus (id est scire debemus) quod translati sumus per baptismum de morte peccati ad vitam gratiæ. sed vnde hoc scire aut sperare queamus? Ex eo quod diligimus fratres. Dilectio hoc beneficium præstat nobis, vt per ipsam sciamus num anima nostra sit mortua, an viua. Nam fraterna charitas non est opus hominis, sed donum Spiritus sancti, vnde illa dilectio nobis infusa est.*

Charitas vita æterna.

Ergo vbi charitas fraterna viget, ibi vita æterna. Est enim charitas quæ viuificat animas nostras, non autem sola fides. Et vbi odium fraternum & malus animus viget, ibi mors æterna. Nā odium est mors animæ: sicut charitas proximi eandem viuificat. Ergo omnes qui amant Deum & proximum, viuunt anima & corpore. Anima enim viuificat corpus, & charitas animam. & omnis qui odit fratrem suum, homicida est. occidit enim seipsum fraterno odio, non cultro, non gladio, sed liuore.

Odiū mors animæ.

In quorum itaque cordibus regnat charitas, in iisdem dominatur Deus: quos necessariò comitantur, vita, veritas, iustitia, fides, charitas, spes, & alia innumera bona. At in quorum cordibus regnat odium, in iisdem dominatur satan: quos necessariò comitantur, infidelitas, cupiditas, falsitas, error, odiū & mors.

Præceptū Dei non opus sed affectum requirit.

Præcepta Dei requirunt non tantum opus externum, sed intimos cordis affectus. Lex enim spiritualis est.

Dogmata hinc statuenda.

1 Charitas est quæ nos transfert de morte peccati ad vitam gratiæ.

2 Dilectio proximi est certum indicium, quod sit Deus in nobis.

3 Odiū fraternum occidit animam.

4 Omnes ocores fratrum suorum non habituros eternam vitam, vt qui homicidæ sint.

3 Tertiò, proponit hic Apost. exemplum Christi, qui pro nobis animam suam posuit, cum ait, *In hoc cognouimus charitatē Dei, quoniam ille animam suam pro nobis posuit: & nos debemus pro fratris animas ponere. Qui habuerit substantiam mundi huius, & viderit fratrem suum neceße habere, & clausit viscera sua ab eo, quomodo charitas Dei manet in eo? Filioli mei, non diligamus verbo neque lingua, sed opere et veritate. q. d. Sicuti Christus pro nobis animā suā posuit, & sanguinē suū fudit, ita & nos debemus pro fratribus vitam ponere.*

Con-

Consistit autem fraterna charitas in duabus rebus: scilicet, *Charitas fraterna consistit in duobus.* ut fratri & proximo inferuiamus, auxiliemur in omnibus necessitatibus, & de omnibus facultatibus nostris suppeditemus, ne lingua & verbis tantum videamur diligere, sed etiam opere & veritate.

Deinde consistit fraterna charitas in hoc, ut si necessitas poposcerit, etiam pro fratribus & pro salute animarum eorundem, nostram vitam ponere debeamus, quando speramus nos non esse in peccato mortali.

Sed, o bone Deus, quid proximi causa faceremus, qui non libenter propter Deum & proximum fructum panis impertimur? vilissimum obolum largimur? nec leue conuiuium patiemur toleramus? Sumus Christiani verbo & lingua, non re. Quomodo enim potest esse verus Christianus, qui magistrum suum Christum, doctrinam magistrisui, & exemplum Christi & aliorum sanctorum non sequitur, nec seruat, nec imitatur? Est autem preceptum Dei Patris, Diliges proximum tuum sicut teipsum, Leuit. 19. Preceptum Christi est, Mandatum nouum do vobis, ut diligatis inuicem, Ioan. 13. Preceptum Ioannis, Qui dicit se in luce esse, &c. 1. Ioan. 2. & preceptum Pauli est, Qui diligit proximum, legem impleuit, Rom. 13. Viderint ergo hi qui proximo conuiuantur, maledicunt, criminantur, falso detrahunt, & mala precantur, iis etiam a quibus nunquam sunt laesi, quum inimicos quoque debeant diligere & pro eis orare: viderint quoque hi qui proximi sanguinem & medullam exugunt, sudores & substantiam deuorant, & facultates per fraudes, dolos, verustias, & tyrannidem eripiunt, cum potius miseris patrocinari, consolari & auxiliari deberent. In hos non male quadrant prouerbia, Homo homini lupus, homo homini diabolus.

Nomina non re Christiani sumus.

Precepta charitatu quo patet non violantur a multis.

Concludit ergo Ioannes: Filioli, ne diligamus verbo neque lingua tantum, quae charitas est fucata, ducens ad inferos: sed diligamus opere & veritate, quae est charitas vera, perducens ad superos, in gloriam Patris, in vitam aeternam. Amen.

EPILOGVS.

1 Mundi nomine saepe vniuersa Ecclesia intelligitur, ut Ioan. 3. Non venit Filius hominis ut iudicet mundum, sed ut seruetur mundus per eum. Itē 2. Cor. 6. Deus erat in Christo mundum reconcilians sibi, interdum et in presenti loco, pro hominibus voluptati & impietati deditis, qui mundus odit Christi discipulos.

Mundi nomina variè accipitur

2 Encomion dilectionis fraternae, quae transfert de morte ad vitam: Et qui non diligit fratrem, manet in morte.

Encomion dilectionis.

3 Doctrina de diligendo proximo, non verbo nec lingua, sed opere & veritate, in distribuenda mundi substantia in egentes. Quae in damoso statu sunt vsurarij, inhospitales, inimi feroces, auari homines.

Proximus non verbo, sed veritate diligendus.

Luca 14.

IN illo tempore dixit Iesus discipulis suis parabolam hanc: Homo quidam fecit cenam magnam, & vocavit multos, & misit seruum suum hora cena dicere inuitatis ut venirent, quia parata sunt omnia. Et ceperunt simul omnes se excusare. Primus dixit ei, Villam emi, & necesse habeo exire, & videre illam: rogo te, habe me excusatum. Et alter dixit, Iuga bouum emi, quingue, & eo probare illa: rogo te, habe me excusatum. Et alius dixit, Vxor em duxi, & ideo non possum venire. Et reuersus seruus, nuntiauit haec domino suo. Tunc iratus paterfamilias, dixit seruo suo, Exi cito in plateas & vias civitatis, & pauperes ac debiles, & caecos, & claudos introduce huc. Et ait seruus, Domine, factum est ut imperasti, & adhuc locus est. Et ait dominus seruo suo, Exi in vias & sepes, & compalle intrare ut impleatur domus mea. Dico autem vobis quod nemo vocatum illorum qui vocati sunt, gustabit cenam meam.

Bonitas Dei
ineffabilis.

Haec parabola Evangelica complectitur tria. Primum, ineffabilem bonitatem Dei Patris, qui vult omnes homines fieri saluos. 1. Timor. 2. Propterea apparauit cenam magnam, & vocavit multos, praesertim Iudaeos, quibus in primis data est promissio benedicti seminis. Vnde Iesus consideranda. Primum, quis sit paterfamilias ille qui apparauit cenam, nempe Deus Pater aeternus, qui in hac coena apponit nobis dilectum filium suum Iesum Christum: in cuius vera cognitione & amore consistit nostra beatitudo, dicente ipso Ioan. 17. Haec est vita aeterna, ut cognoscant te solum verum Deum, & quem misisti Iesum Christum. & Ioan. 6. Ego sum panis vitae qui de caelo descendi, &c. In hoc Iesu Christo, & per hunc donauit Pater aeternus nobis iustitiam, gratiam, remissionem peccatorum, & vitam aeternam. 1. Corinth. 1. qui saluberrimi sunt animarum cibi.

Paterfamilias
quis.Quae sit illa
cena.

2 Quae sit illa coena, nempe beatitudo aeterna, ad quam vocati sunt omnes, quibus est Euangelium praedicatum, & vocantur modo, vocabunturque perpetuo. iuxta illud preceptum Christi, Euntes in mundum in uniuersum praedicate Euangelium omni creaturae, Marci ult.

Quare coena
magna.

Psal. 144.

3 Quare vocetur coena magna, quia magnus est ille paterfamilias qui illam parat. iuxta illud Dauid, Magnus Dominus, & magnitudinis eius non est finis. Et iterum Psalm. 94. Quoniam Deus magnus dominus. & Psal. 88. Magnus & terribilis super omnes qui in circuitu eius sunt: & rex magnus super omnes deos. Atque etiam propter cibum quem proponit: nempe doctrinam Evangelicam, Sacramenta, Christum ipsum, qui in Eucharistia (iuxta illud Ioan. 6. Ego sum panis vitae) omnibus accedentibus sacram ac caelestem illam cenam, proponitur: cuius virtute liberantur a potestate diaboli, mundi, carnis, atque inferni, & omni virtutum abundantia perfunduntur: idque

que non ad horam, vel diem, vel annum, sed æternum. Vnde dicitur cœna magna, quia æternum durat. Non habet finem sicut cœnæ mundanæ. Ioan. 4. Qui biberit ex aqua quam ego dabo ei, fiet in eo fons aquæ salientis in vitam æternam. Summa, oculus non vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit, quæ præparauit Deus diligentibus se.

1. Cor. 2.

4. Quæ hora cœnæ sit præstituta, finis seculi, quo Christus saluator mundi passurus atque moriturus erat. De quo Apost. Paulus, Nos sumus, inquit, in quos fines seculorum deueniunt. & 1. Ioan. 2. Filioli, nouissima hora est. Eo enim tempore misit Deus (Mat. 3. & 4.) Ioannem Baptistam clamantem & dicentem, Poenitentiam agite. appropinquat enim regnum cælorum. Ita & Christus atque eius Apostoli prædicabant, Mat. 10. & Act. 2. parata esse omnia. Vnde in Græco ponitur cum articulo, Misit illum seruum suum, qui ipse Christus intelligitur, de quo Isaia 49. Et dixit mihi, seruus meus es tu, quia in te gloriabor. Item Philip. 2. Exinaniuit semetipsum, formam serui accipiens. Definito quippe tempore, cum diabolus malitiæ mensuram impleret, tunc ipse per incarnationis mysterium, & sanctam vitam omne genus malitiæ sanauit. Galat. 4. At ubi venit plenitudo temporis, misit Deus Filium suum. Ad quid? dicere inuitatis ut venirent, qui specialiter fuerant Israelitæ. Mat. 15. Sed quia se indignos iudicauerunt æternæ vitæ, itum est ad Gentes, Act. 13. Nihil ergo restat, nisi voluntatem indispositam ad gratiæ susceptionem præparare. quia Christo immolato omnia sunt parata, & patet introitus regni cælestis. Vnde Bernardus: Festinemus ad locum tutiorem, ad agrum vberiore, ad pastum suauiore, ut habitemus sine metu, abundemus sine defectu, epulemur sine fastidio. Psalm. 30. Quam magna multitudo dulcedinis tuæ Domine, quam abscondisti timentibus te! Item Psalm. 35. Inebriabuntur ab vbertate domus tuæ, & torrente voluptatis tuæ potabis eos.

Quæ hora
cœnæ.
1. Cor. 10.

Seruus quem
misit pater
familias
quis.

Est etiam hora cœnæ modus, spatium vitæ vniuscuiusque, qui prædicatorem aut confessarium audit docentem Euangelium, doctrinam catholicam, quæ nos de iis instruit quæ nobis dabuntur in illa cœna, quomodo nos oporteat ad illam accedere, quæ media, quæ conditiones sint necessariæ. Mittit & modus paterfamilias seruum, qui multos inuitat ad cœnam.

Euangelium
docet media et
conditiones ad
hanc cœnam
accedendi.

5. Quæ eatur ad cœnam illam æternam, per ecclesiam catholicam: ea est ecclesia Romana Pontificia. ad hanc nos vocant catholici concionatores: ad cœnam diaboli vocant Lutherani suos sequaces.

Ingrati Iudæi
quomodo vocati
sunt excusati.

2. Secundò, hæc parabola cõplectitur ingratitude Iudæorum. Vocati enim ad cœnam venire nolebant, sed excusabãt se.

b Primus

Primus dixit, Villam emi, & necesse est me exire, & videre illam. Rogo te habe me excusatum.

Secundus dixit, Iuga boum emi quinque, & eo probare illa. Rogo te habe me excusatum.

*Varij homini
moru.*

Tertius dixit, Vxo-rem duxi, & ideo venire non possum. Hic depingit nobis Seruator varios hominum mores.

Alij venire ad Christum negligebant tum temporis, quia nimis lucro inhiabant terreno.

Alij, quia mundanis honoribus exaltati, se suaque magis, quam Christum curabant.

Alij humilitate Christi offensi (expectabant enim superbū, fastuosum, opulentum, carnalem regem) venire recusabant. Hinc Ioan. 11. dicebant, Si dimittimus eum sic, venient Romani, & tollent nostrum locum & gentem.

Alij, diuturna peccandi consuetudine irretiti, se venire posse negabant.

*Quales Iudei
tales & Chri-
stianoru quam
plurimi, ne di-
cam peiores.*

Tales quam plurimi & modò inueniuntur, qui etsi quotidianis Dei beneficiis, exhortationibus, concionibus, aliisque innumeris modis ad hanc cœnam caelestem vocentur: seruum tamen, concionatorem, Episcopum, pastorem, vel negligunt, vel reiiciunt, causantes se temporalibus rebus debere intendere magis, quam diuinis. Sic enim circa conseruandum & acquirendum honorem mundanum superbi occupantur & ambitiosi, vt diuina negligentes præcepta, ad æternos non aspirēt honores, nimia ambitione excacati. Ioã. 5. Quomodo vos potestis credere, qui gloriam ab inuicē accipitis, & gloriam, quæ à solo Deo est, non quæritis? Hinc Ecclesiast. 10. Initium omnis peccati superbia. Nam ambitio sic mentem impedit, ne se suo creatori subternat: quare gratiæ influxum percipere non valet. Deus enim superbis resistit, humilibus autem dat gratiam. 1. Pet. 5. Ideoque exeunt regimē negligentes proprium, & aliorum ambientes.

*Auari prius
habēt lucrum
quam æternā
felicitatem.*

Auari quoque sic rei domesticae augendæ intenti, prius habent lucrū terrenæ possessionis, quam æternæ felicitatis, quinque sensus in terra vertendo occupant, quia in cano temporalium veluti sues nutriuntur, dominicam cœnam fastidientes. Habent hi quinque iuga, hoc est, quinque sensus terrenis occupatos, sicque addictos, vt sese explicare nequeant, quibus si Dominus dedisset sextū, is omnium esset occupatissimus. Vnde non immeritò dixisse videtur Eccle. 10. cap. Avaro nihil est scelestius. Nihil est iniquius, quam amare pecuniā. Hic enim animam suam venalem habet. Apostolus quoque Paulus nō ineptè vocat avaritiam idolorum seruitutem. Eph. 5. & 1. Timot. 6. dicit, Radix omnium malorum cupiditas, quam quidam appetentes, exciderunt à fide,

Quia

Quia plurimi matrimonio abutuntur ad libidinem, & non ad procreationem proles, sicut de illis septem viris habetur Tob. 6. Ideo per rem licitam intelligit illicitam libidinē, propter quam quisque talium dicit. Non possum venire. Sic auferit cor hominis species mulieris, & sic apostatare mulieres faciunt sapientes. Eccles. 19. Concupiscentia enim carnalis citius & leuius deicit, & deiectum fortius ligat, & tenet. Vnde iste non rogat excusari, sed dicit, Ideo nō possum venire. Nam Gregorio teste, Luxuria vbi mentem occupauerit, vix aliquod bonum cogitare permittit, Osee 4. Fornicatio, & vinum & ebrietas auferunt cor.

Carni concupiscentia auferit homini cor.

Vnde constat excusationes has, atque huiusmodi peccata vsque in hodiernum diem manere. De quibus Ioan 1. cap. 2. Omne quod est in mundo, aut est concupiscentia carnis, concupiscentia oculorum, aut superbia vitæ, &c.

Peccata huiusmodi explicatur breuius.

3 Tertiō, complectitur præfens parabola vocationem gentiū. Cum enim Iudæi ad hanc canam venire nollent, Iratus paterfamilias dixit seruo suo, Exi cito in plateas, & vicos ciuitatis, & pauperes ac debiles, ac cecos & claudos introduce huc. Commodè huc spectat illud Hiere. 5. Optimates Ierusalem cog. viam Domini, &c. Per plateas & vicos intelliguntur Iudæi, qui variis ceremoniis carnalibus atque imposturis populum astringebant.

Per pauperes, debiles, claudos, & cecos, intelliguntur discipuli, telonarij, publicani, piscatores, qui pauperes spiritu in locum pontificum & Pharisæorum successerunt. 1. Cor. 1. Infirma mundi elegit Deus, vt confundat fortia: & quæ stulta mundi sunt, elegit Deus, vt confundat sapientes.

Matth. 15. Quid per pauperes, debiles, &c. intelligi debeat.

Et cum adhuc locus esset in mensa, dixit seruo suo, Exi in vias & sepes, & compelle intrare, vt impleatur domus mea.

Per vias & sepes intelliguntur gentes, quæ errantes sicut oues variis idolatriis, flagitiis, falsis cultibus deditæ, circumseptæ tenebantur. Iudæis ergo ablatū est regnū Dei, & datū est genti facienti fructus eius, Mat. 21. De hac re audiatur etiam Apostolus, Act. 13. Vobis, ait, oportebat primum loqui regnum Dei: sed quoniā repellitis illud, & indignos vos iudicatis eterna vita, ecce conuerti mur ad gentes, &c. Audientes autem gentes, gauisæ sunt, & glorificabant verbum Domini, & crediderunt quotquot erant præordinati ad vitam æternam.

Gentes per vias & sepes intelliguntur.

Tandem quo supplicio affiendi sint neglectores huius cænæ, pronunciat Christus, Dico vobis, inquit, quod nemo illorum qui vocati sunt, gustabit cenam meam. Hæc est sententia, quam Christus pronunciat in omnes contemptores Ecclesiæ, sacramentorum, doctrinæ catholice, Pontificis Romani: sicut olim eandē contra Iudæos iustissimè pronunciauit. Hanc experientur omnes heretici nostri seculi, vt qui insigni contumelia Ec-

Sententia pronunciat in omnes contemptores ecclesiæ & Dei.

clesiam, & eius caput Romanum Pontificem, quin & ipsam Christum afficiant. Malos quippe male perdet, Matt. 21. Foris canes & venefici, & impudici, & homicidæ, & idolis feruientes, & omnis qui amat & facit mendacium.

Qui verò ad hanc sacrosanctam cœnam accesserint, atque ex fide & charitate opera produxerint: non solum in hoc seculo gratiam diuinamque benedictionem, verum etiam in futuro gloriam æternam sunt consecuturi, Amen.

EPILOGVS.

1 Parabola de vocatis ad cœnam proponit Iudeos & gentes, hoc est, omnes promiscue nationes vocatas esse ut impleretur Ecclesia cœtus. Primum quidem Iudeos vocatos pro veritate Dei, ad confirmandas promissiones Patrum: ceterum & Gentes pro misericordia glorificasse Deum, Roman. 15.

*Impedimenta
venientium ad
cœnam tria.*

2 Remoraciones & impedimenta non venientium ad cœnam paratam, licetum terrenæ possessionis, concupiscentia carnis & oculorum, & superbia vitæ. Hinc versus huic loco aptissimus: Ambitosus honos & opes & amica voluptas. Hæc tria pro vino numine mundus habet. Unde pusillus grex est, cui aridet innocentia, veritas, iustitia, sed placitum est Patri dare illis pusillis regnum, Luce 12.

3 Horrendum iudicium quod minatur incredulis Iudeis. Nemo vivorum qui vocati sunt, gustabunt cœnam meam, nisi afficietur suppliciis, qui Filium Dei conculcarit, & sanguinem Testamenti cuius prophanam habuerit, & Spiritum gratiæ contumelia affecerit, Heb. 10.

Summa heroica.

Villa, boues, vxor, cœnam claufere vocatis.

Mundus, cura, caro, cælum claufere renatis.

DOMINICA TERTIA POST
TRINITATEM, EPISTOLA.

1. Pet. 5.

Charissimi, humiliamini sub potenti manu Dei, ut vos exaltet in tempore visitationis, omnem sollicitudinem vestram projicientes in eum, quoniam ipsi cura est de vobis. Sobrii estote & vigilate, quia aduersarius vester diabolus tanquam leo rugiens circuit, quærens quem deuoret. Cui resistite fortes in fide, scientes eandem passionem ei que in mundo est vestra fraternitati fieri. Deus autem omni gratiæ, qui vocauit nos in æternam suam gloriam in Christo Iesu modicum passos ipse perficiet, confirmabit, solidabitque. Ipsi gloria & imperium in secula sæculorum, Amen.

*Humilitas du-
plex, externa
& interna.*

IN hac Epistola Diuus Petrus facit tria. 1 Primò hortatur ad humilitatem, cum ait, Humiliamini sub potenti manu Dei, ut vos exaltet in tempore visitationis. Est autem duplex humilitas: scilicet, externa, quum homo seipsum nihili facit, alios dignos afferit, neminem contemnit, paratus est ad inseruiendum omnibus, etiam malis: quæ si processerit ex intimo corde, omnium est

est præclarissima. Altera est interna, qua homo naturam suam corruptam agnoscit, ac de omnibus suis solum, & carnalibus factis, operibus & meritis desperat, nec fiduciam aliquã in vita sua sola habet: sed in operibus Christi, & in suis spiritu Christi factis sperat. Ad hæc inuitat nos Iesus Christus Dominus noster, Matth. 11. Discite à me quia mitis sum & humilis corde. Et Lucæ 18. Qui se humiliat exaltabitur, & qui se exultat humiliabitur. Item Matth. 5. Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum caelorum. Ille est verò humilis, & Deo illa est accepta humilitas, qua se quisque confiteretur tã pauperem, vt nihil habeat boni, nec in carne nec in spiritu, cuius Deum non agnoscat authorem & datorem. Debemus autem humiliari sub potenti manu Dei, vt nos exalter in tempore visitationis, hoc est, in die cùm iudicaturus est mundum: vel in die quo tentatio nos inuaserit, ne permittat nos succumbere: sed exaltet per victoriam, quoniam illi cura est de vobis. quasi dicat Petrus, Quamuis videatis vestrum regnum vastatum, & claram illam Ierosolymorum ciuitatem subuersam, nolite timere. Nam si vos humiles & patientes confiteamini Dei manum esse potentem, ob idque dignam, antequam omnis procumbat caro, ipse non permittet vos inuolui iisdem calamitatibus & miseriis quibus alios oppressos videtis. Et debetis hoc sperare, quia ipsi cura est de vobis, ac si dicat, Non modò pro vobis curam gerit, vt cibum, potum, vestes & cætera, quæ vobis necessaria sunt habeatis: sed etiam vt vos in omnibus tentationibus protegat, & vincendi gratiam præstet. Sic Deo curæ fuerunt Abraham, quando liberauit eum de Hur Chaldæorum, Genes. 12. Isaac, quando despondit ei per seruum Rebeccam, & liberauit à morte, Genes. 24. & 22. Iacob, quando defendit eum à furore sui fratris Esau, Genes. 33. Ioseph, quando liberauit eum à puteo, & fecit eum prælidem Aegypti, Genes. 37. & 41. Populus Israel, quando eduxit eum à seruitute Aegyptiorum, & paut eum in deserto 40. annis, Exod. 14. Moyses, quando seruauit eum in aquis, Ibid. 2. cap. Dauid, quando liberauit eum ab insidiis Saulis, & seditione filij Absalonis, 1. Reg. 17. & 18. Elias, quando paut eum per coruum, & viduam Sareptanam, 3. Reg. 17. & Paulus, quando vocauit eum in via Damasci.

*Deo cura est
de nobis.*

Act. 9.

2. Secundò inuitat diuus Petrus ad sobrietatem, vigilantiam, fidem, & patientiam in cruce & afflictione, cùm ait, *Sobrii estote, & vigilate, quia aduersarius vester diabolus tanquam leo rugiens circueit, querens quem deuoret. Cui resistite fortes in fide, scientes eandem passionem ei que in mundo est, vestra fraternitati fieri.* Est autem sobrium esse,

*Sobrium esse et
vigilare quid.*

nihil aliud quàm à nimio potu cibisque gulæ appetitum temperare. Vigilare autem nihil aliud est, quàm in tentationibus

stare, ne ruamus per impatientiam: nec simus securi, quasi sola fides reprimat diabolum. non enim sola fides vincit tentationes, sed charitas. Vigilemus igitur sobrii in orationibus, intenti bonis operibus, vt cum lampadibus oleum in vasis fumentis exemplo prudentium virginum, sponso procedamus obuam.

Matth. 25.

Homo ebrius ad nihil utilis.

Satan duplici via adoritur nos.

Debemus autē esse sobrii & vigilantes, quoniam ebriosus & homo veterno torpens, ad nullam rem honestam utilis est, sed dormit, stertit, quiescit in peccatis, quasi sus in luto.

Adoritur autem nos satan duplici via, scilicet corporaliter, quando Turcæ & hæretici crudeliter in nostras ciuitates faciunt, & variis modis nos vexant & affligunt, nempe depopulantes arua, diripientes templa, succedentes ciuitates, interimentes, & variis cruciatibus afficientes nostros parentes, filios, fratres, vxores, amicos, & tollentes templa, sacerdotes, sacramēta, doctrinam, monasteria, religionem, nobis ipsi vitam ferro, igni, aquis, veneno, pestilentia, morbis: quemadmodum illis permittitur à Deo, & nos peccatorum nostrorū culpa quotidie experimur.

Altera via, qua nos adoritur satan, fit spiritualiter, puta in spiritu & animo, quando mentem & animam cruciat, pellendo, prouocando, & protrahendo ad varia crimina, eaquē grauissimā, quæ sunt causa perditionis, aufert ab oculis mentis Dei timorem, minas, supplicia, legem, vt liberius peccent. Sic protraxit Heuam matrem nostram ad contemptum & inobedientiam Dei, Gen. 3. & Dauid regem ad adulterium & homicidium.

2. Reg. 11.

3 Tertiò precatur apostolus Petrus, vt Christiani in fide crescant & corroborentur, cum ait, *Deus omnis gratia, qui vocauit nos in eternam suam gloriam in Christo Iesu, modicum passos ipse perficiet, confirmabit, solidabitque. Ipsi gloria & imperium in secula seculorum. Amen.*

Optatio precationis bona & utilis.

Hæc est eximia precationis optatio non solū conuassatis & coangustatis conscientis bona, sed etiam utilis & accepta. Vult autem dicere, Fratres afflicti, exules, & naufragi, ne tristemi, neque solliciti sitis. Deus enim qui auctor est omnis gratia, qua stare possitis, & resistere, ac vincere, qui vos ad æternam gloriam vocauit, nō ex vestris operibus & meritis: sed in Christo Iesu, id est, per Christum, is instaurabit, solidos faciet corroborebitque vos in fide, vt Indies magis atque magis reddamini firmiores, robustiores, atque auctiores: vt inconcussi stare possitis aduersus mundum, satanam, & omnes portas inferorum: quales sunt infideles & hæretici. Ad quos superandos Deus, qui est fons & auctor omnis gratia, dabit virtutem ac vires, quibus victoriam adipisci possitis.

Hoc si fecerimus, erit gloria nō nobis, sed Deo, qui vincendi, constan-

constantia, atque fortitudinis gratiam liberalissima sua misericordia præstitit. Ipsi igitur sit gloria & imperium in secula seculorum, Amen.

EPILOGVS.

- 1 Humilitas animi, paupertas spiritus & vera modestia, Christianorum Doctrinæ & con-animis sit plane infixa, pulcherrima doctrina contra superbiam radicem tra superbiam. omnis mali.
  - 2 Mira consolatio, Deo nos curare esse, qui potentem manum habet. Quare Consolatio mi- cogitarum nostrum, & ut Hebræa vox explicatius loquitur P sal. 54. Omnis ra, Deo nos cu- ra esse.
  - 3 Fide, sobrietate, vigilia, & omni quod dicitur pede oportet contra Diabolo quo- diabolium fraudulentem obambulantiem hostem stare. Hac donat Deus om- modo resisten- nis gratia suis, qui & instruat, fulcit, roborat, stabilit suos, ut qui glo- dum.
- riatur, in Domino gloriatur, 2. Cor. 10.

DOMINICA TERTIA POST TRI-
NITATEM, EVANGELIVM.

In illo tempore, Erant appropinquantés ad Iesum publicani & peccatores, Luc. 17.
Et audirent illum. Et mirabatur Pharisei & scribae, dicentes, Quia hic peccatores recipit, & manducat cum illis: Et ait ad illos parabolam istam, dicens, Quia ex vobis homo, qui habet centum oves, & si perdidit unam ex illis, nonne dimittit nonagintanovem in deserto, & vadit ad illam quam perierat, donec inueniat eam? Et cum inuenit eam, imponet in humeros suos gaudens: & veniens domum, conuocat amicos & vicinos, dicit illi, Congratulamini mihi, quia inueni oves meas quas perierat. Dico autem vobis, quod ita gaudium erit in celo super uno peccatore penitentiam agente, quam super nonagintanovem iustus, qui non indiget penitentia. Aut que mulier habens drachmas decem, & si perdidit drachmam unam, nonne accendit lucernam, & eiorruit totam domum, & quart diligenter donec inueniat eam? Et cum inuenit conuocat amicos & vicinos, dicens, Congratulamini mihi, quia inueni drachmam quam perideram. Ita dico vobis gaudium erit coram angelis Dei super uno peccatore penitentiam agente.

Hoc Euangelio Euangelista facit tria. Primum ostendit ineffabilem Christi misericordiam, qui publicanos & peccatores ad se appropinquantés, ut illum audirent, tam benignè & clementer suscepit, qui omnes homines vult saluos fieri, & ad agnitionem veritatis venire, 1. Timoth. 2. Huius susceptionis causæ erant.

Misericordia
Christi ineffa-
bilis.

1 Quod venerat peccatores saluos facere, & malè habentes curare. Matth. 9. Luc. 19. 1. Tim. 1.

Causa cur Chri-
stus peccatores
susceperit.

2 Quod agnoscent se peccatores, & Christum mundi saluatorem. Qui abscondit scelera sua non dirigitur, vel prosperabitur: qui autem confessus fuerit & reliquerit ea, misericordiam consequetur. Prouerb. 28.

3 Quia cupiunt à peccatis liberari, & gratia spiritus sancti repleri

pleri. Hier. 29. Inuocabitis me, & ibitis, & orabitis me, & ego exaudiam vos. Quæretis me & inuenietis, cum quæsieritis me in toto corde vestro.

4 Quia efuriunt & sitiunt iusticiam, & diligenter audiunt verbum Dei, non tantum vt credant, verum etiam vt ferio obediant. Lucae 11. Beati qui audiunt verbum Dei, & custodiunt illud.

5 Quia accedunt medicum aegroti, vt sanitatem consequantur. Matth. 9. Psalm. Qui sanat contritos corde, & alligat contritiones eorum.

Sunt autem Publicani, qui per ciuitates populi Romani redditus exigebant: hi quia impij exactores erant, malè audiebant à Iudæis. De huiusmodi exactoribus habetur Isa. 3. Exactores populum meum spoliauerunt.

Sunt autem peccatores triplicis ordinis. Primi, qui profus impij in profundo vitiorum iacent, Deum & homines contemnent: cum his Christus nihil habet commercij. Prou. 18. Impius cum in profundum venerit peccatorum, contemnit. Psalm. Longè à peccatoribus salus.

Secundi, qui foris fucata sanctimonia laborant, sed intus sunt pleni hypocrisis & iniquitate. Matth. 23. Vae vobis Scribæ & Pharisei hypocrite, quia similes estis sepulchris dealbatis, &c. Cum his fuit multum negotij Prophetis, Christo, Apostolis, & nunc omnibus catholicis concionatoribus.

Hos duos, nisi meliorem mentem induant, Christus non suscipit, nec audit: sed negligit, aded vt in suis iniquitatibus moriatur. Non enim veniet in conspectu eius omnis hypocrita.

Tertij sunt, qui peccata sua confitentur, dolent, poenitent, & eorum remissionem à Christo tunc, vel modò ab ipsius vicariis petunt. Tales fuerunt Zachæus, Lucae 19. Matth. cap. 9. Magdalenà, Lucae 7. Publicanus, Lucae 18. Hos Christus curat, suscipit, sanat, mundat, sibi suoque aeterno Patri recõciliat. Venit enim peccatores vocare ad poenitentiam.

Appropinquare nihil aliud est, nisi peccata cognoscere, & voluntatem auersam ad Deum conuertere. que conuersio licet nõ iustificet, tamen ad iustificationem disponit, & Deus dispositum ad perfectum perducit. Iacob. 4. Appropinquate Deo, & appropinquabit vobis. Volens ergo à peccatorum vulneribus sanari, ipsum accedat, & dicat, Cantic. 2. Sonet vox tua in auribus meis. vox enim tua dulcis, & facies tua decora. Curramus post eum, audientes ac intelligentes quòd peccatores non horreat, pauperes non spernat. Non horruit consistentem latronem, non lachrymantem peccatricem, non supplicentem Chananzam, non deprehensam in adulterio, non sedentem in telonio, non supplicentem Publicanum, non negantem discipulum,

Psalm. 146.

*Publicani
quales.*

*Peccatores tri-
plicis sunt or-
dinis.*

Iob 13.

Lucae 5.

*Appropin-
quare Deo
quid sit.*

*Christus pecca-
tores non hor-
reat, nec paupe-
res spernit.*

lum, non persecutorem discipulorum, non ipsos denique suos crucifixores. Magis quippe natura diuinitatis clemens est & pia, magis ad indulgentiam prona, quàm ad vindictam. Nec vult mortem peccatoris, sed vt conuertatur & viuat. Confugiatur igitur miser ad misericordiam, reus ad reconciliatorem, immundus ad fontem, cœcus ad lumen, errabundus ad viam, moribundus ad vitam, saucius ad medicum, ovis quæ perierat ad pastorem pium, peccatores ad Iesum, nempe qui saluum facit populum suum à peccatis eorum. Nam Iob dicit, Quis potest facere mundum de immundo conceptum semine, nisi tu qui solus es? Ipse est qui viuificat mortuos, & vocat ea quæ non sunt, sicut ea quæ sunt. Rom. 4. & de lapidibus suscitatur filios Abrahæ.

Clementia diuina magis ad indulgentiam prona, quàm ad vindictam. Et Job. 18.

Iob 14.

Matth. 3.

2. Secundo indicat Euangelista murmurationem Iudæorum, Phariseorum, & Scribarum, qui tam venenosi & pestilentes homines fuerunt, quod clauderent regnum cælorum ante homines, & ipsi non intrantes nec introeutes sinebant intrare, Matth. 23.

Murmur Iudæorum contra Christum.

Quia non tantum Christo aduersabantur, sed inuidebant quoque salutem peccatoribus: ideo dicunt, Quia hic peccatores recipit, & manducat cum illis: ac sic dicant, Hic qui nouam quandam sanctimoniam proficitur, tamen non vitat malorum consortia, non cogitans quod malorum contubernio contaminetur boni. Eccles. 13. Qui tangit picem, inquinabitur ab ea. Idem 9. cap. Viri iusti sunt tibi conuiuæ. Et Psal. 100. ait, Superbo oculo, & insatiabili corde, cum hoc non edebam.

Venenosi ac pestilentes Iudæi peccatoribus salutem inuidebant. Luca 5. et 19.

Nec poterant ferre quod peccatores se Christo adiungerent, & verbum Dei audirent: sed nolebant vt ab ipso susciperentur, neque vt ipse cum illorum turbis conuersaretur, iudicantes etiã quod ipsos esset peruersurus. Quare aiebant, Nos scimus quia hic homo peccator est, Et 7. seducit turbas.

Ioa. 9.

Præterea non dignabantur eum honore Prophetæ: sed vocabant eum hominem voracem, vini potatorem, amicum Publicanorum & peccatorum. Matth. 11. iudicantes illum ex conuictorum societate: quod iudicium aliquando fallit. Non enim omnes sunt egroti qui inter egrotos versantur: nec omnes mali qui inter malos versantur. Noë enim vir iustus atque perfectus fuit, Genes. 6. Item Loth, Ibidem 19. 2. Pet. 2.

Iudæi falso iudicabant de Christo.

In hoc igitur bifariam peccabant. Primo, quia diuina opera non intelligentes, arguunt, reprehendunt, & sinistra interpretantur facta illa, quæ laudare atque extollere magis debuerant. Matth. 6. Nolite, inquit Christus, iudicare, & non iudicabimini: de ipso nanque dicit Sap. cap. 14. Odio sunt Deo impius & impietas eius.

Iudæi iudicantes Christum bifariam peccabant.

Secundo, quia peruersitate animi dolent de peccatorum cõ-

uersione, & agrotantium curatione: præterea, quæ in bonam partem accipi poterant, in malam interpretantur: quum tamen dicitur Isa. 42. Calamum quassatum non conteret, & lignum fumigans non extinguet. Et per Psalm. Alleuat Dominus omnes qui corruunt, & erigit omnes elisos. Gregorius, Ex qua re colligitur, quòd vera iustitia compassione habet, falsa indignatione: quamuis & iusti soleant rectè peccatoribus indignari. Sed aliud est quod agitur typo superbiæ, aliud quod zelo iustitiæ vel disciplinæ. Qui ergo de falsa iustitia superbiunt, cæteros despiciunt, nulla infirmantibus compassione cõdescendunt: & quòd se peccatores esse non credunt, eò deteriores peccatores fiunt.

*Psalm. 144.
Vera iustitia
compassionem
habet, falsam
indignationem.*

*Duabus para-
bolis Christus
obstruit Phari-
sæorum ora.*

Matth. 18.

3 Tertiò recenset duas parabolas, quarum euidentibus argumentis ora Pharisæorum obstruit, & propriis ipsorum factis atque exemplis conuincit, declarans non solum non repellendos esse peccatores, quum resipiscunt ex animo, sed & omnibus modis iuuandi sunt, vt ad meliorem mentem redeant.

Prior parabola est, *Quis ex vobis homo qui habet centum oues, & si perdidit vnã ex illis, nonne dimittit nonaginta nouem in deserto, & vadit ad illam quæ perierat donec inueniat eam? & quum inuenierit eam, &c.* Posterior parabola est, *Quæ mulier habens drachmas decem, si perdidit drachmã vnã, nonne accendit lucernã, & enerrat domũ, queritq; diligenter, donec inueniat? & quum inuenierit, conuocat amicas & vicinas, dicens, Congratulamini mihi, &c.*

*Animus Christi
sicut qualis erga
nos.*

His parabolis docet Christus qualem erga nos habeat animum, quàmque non auerteret peccatorem resipiscentem. Ezech. 18. Nunquid voluntatis meæ est mors impij, dicit Dominus, & nõ vt conuertatur à viis suis, & viuat? Sumus enim ouis perdita, quemadmodum Dauid fateatur Psal. 118. dicens, Erraui sicut ouis quæ periit, &c. Nam sicut fidelis pastor oues errantem & à via deflecentem quærit, & inuentam in humeros ponit, & ad ouile cum gaudio reducit, sic Deus qui verus est pastor noster. iuxta illud Ioan. 10. Ego sum pastor bonus, nos qui eius oues sumus (iuxta illud Dauid. Psal. 94. Nos autem populus eius, & oues pascuæ eius. Item Isaia. 53. Omnes nos quasi oues errauimus, vnusquisque in viam suam declinauit) vocat, quærit, insequitur, & humeris impositos ad diuinas caulas reducit. Ita reduxit Adamum perditũ, Manassẽ, 2. Paral. 33. Dauidem, 2. Reg. 12. Zachæum, Luc. 19. Matthæum, cap. 9. Latronem, Luc. 23. Paulum, Act. 9. Magdalenã, Luc. 7.

*Matth. 11.
Exemplo Christi
in proximis
perditis ad salutem
reducendis operam
omnem præstare
debemus.*

Atque eodem modo & nunc omnes nos quærit & vocat, ac suos humeros nobis offert. Cuius exemplo eandem operam in proximis nostris perditis ad bonam mentem reducendis præstare debemus. Vnicuique, ait Ecclesiasticus cap. 17. mandauit Deus de proximo suo.

Sumus etiam & drachma perdita, nam homo qui ad imaginem

ginem Dei conditus fuerat (Genes. 1.) peccando à similitudine iui conditoris recessit. Nam sicut diligens mater familias drachmam perditam quærens, domum scopis verrit, & lucernam accendit, & inuentam cum gaudio reportat: sic Deus (qui non propter infirmitatem sensus, sed pietatem affectus mulieri comparatur, Eccles. 24.) accendit lucernam diuini verbi. Psal. 118. & hanc primum posuit in synagoga, quando in monte Sinai dedit legem, Exod. 19. Accendit lucernam alteram multò splendidiorem & excellentiorem, Euangelium scilicet, quod non illustrat neque splendet, nisi in Ecclesia catholica, quæ est Romana. hac luce illustrat Ecclesia animas, occulta manifestat, conscientiam scrutatur, vt drachmam perditam quærat, sicut longè ante prouidisse videtur Sophonias 1. cap. Et erit, inquit, in die illo scrutabor Ierusalem in lucernis, &c. Euerit domum conscientie nostræ scopis tribulationum afflictionūque. Repertas oues humeris impositas ad ouile caeleste reportat, vbi molliter in eius sinu quiescimus, tuti à fatana & infernalium luporum morsibus, necnon à reliquis inferni, mortis, carnis, peccati, mundi, doloribus, & periculis immunes: vbi tandem cum angelis & caelestibus illis spiritibus in æternum gaudebitus, Amen.

Agnoscamus nos oues perditas, vt nos Christus quærat: vt autem ipse nos quærat, ipsum rogemus. Ita Dauid Psalm. 118. Erraui licet ouis quæ periit, &c. Ezech. 34. Errauerunt greges mei in cunctis montibus, & in vniuerso colle excello: & super omnem faciem terræ dispersi sunt greges mei, &c. Ad hoc quippe Christus venit in mundum, vt dispersos in vnum congregaret. Ioan. 11. Ambros. Multum debet nos accendere ad probitatem, vt agamus quod illis gratum sit, quorum affectare patrocinium, & offensam timere debemus. Deo ergo occasionem lætitiæ præstemus: quod fiet si dignè respiscamus, ac in terris ambulantes conuersionem in cælis habeamus, teste Origine.

EPILOGVS.

1 Sicut paulo ante docuerat seruator iustum posse cadere per inertiam, vbi ait, Bonum est sal: si autem sal euauerit, in quo conductur? sic ostenditur hic, peccatorem posse sanari per respiscientiam. Et ezech. 18. Si impius egerit penitentiam ab omnibus peccatis suis quæ operatus est, & custodierit omnia præcepta mea, & fecerit iudicium & iustitiam, vita viuet, & non morietur: omnium iniquitatum eius, quas operatus est, non recordabor, &c.

2 Trium parabolarum de centum ouibus, de drachma perditâ, de filio prodigo, eadem est medulla, idem nucleus, videlicet peccatorem ex animo respiscientem, cum gaudio recipiendum esse, iuxta id Isaiæ 42. Calamum quasi saturum non conteres, & Rom. 14. & 15.

Drachma perditâ homo peccator quæ Deus quasi accendit lucernam.

Agnoscere nos debemus oues perditas, vt nos quærat christus

Respiscientia peccatoris salus

Parabolarum de ouibus, drachma, filio prodigo, eadem est medulla.

Gaudium de conuersis peccatoribus magnū 3 Plus de peccatoribus conuersis, quā de stantibus iustis gaudium in celo est. hoc non rapiamus in occasionem carnis, sed fructus dignos penitentiae proferamus.

DOMINICA QUARTA POST
TRINITATEM, EPISTOLA.

Roman. 8.

Fratres, existimo quod non sunt condigna passiones huius temporis ad futuram gloriam qua reuelabitur in nobis. Nam expectatio creaturae reuelationem filiorum Dei expectat. Vanitati enim creatura subiecta est, non uolens, sed propter eum qui subiecit eam in spe: quia & ipsa creatura liberabitur a seruitute corruptionis, in libertatem gloriae filiorum Dei. Scimus enim quod omni creatura ingemisit & parturit usque ad huc. Non solum autem illa, sed & nos ipsi primitias spiritus habentes, & ipsi intra nos gemimus adoptionem filiorum Dei, expectantes redemptionem corporis nostri, in Christo Iesu Domino nostro.

Cruce & passio patienter ferenda quare.

In hac Epistola diuus Paulus facit duo. Primò hortatur nos & omnes Christianos, ut passionem & crucem nostram æquanimiter & patienter feramus. Oportet enim nos in cruce habere patientiam: scientes quod tribulatio patientiam operatur, patientia uero spem, spes non confundit, ad Rom. 5. Deinde oportet nos in cruce permittere Deo, ut nos ueluti massam exerceat, contundat atque pinsitet, nec non illi cōcedere, ut nos afficiat, dedolet, ferret, atque expoliat, certò sperantes quicquid aduersi Deus nobis immiserit, id iusto iudicio fieri, & ad salutem afflictorum accidere.

Sapient. 3.

Oportet enim Christianos in hoc mundo cruce & passione renouari, & suam salutem operari. Quare feramus patienter, & speremus consolationem. hæc enim signa sunt quibus confidimus nos esse filios Dei, Hebræ. 12. Apocal. 3. Gaudeamus quoque nos ad hoc diuinæ beneuolentiæ speculum peruenisse. Iacob. 1. Neque detestemur, neque exhorreamus crucem & afflictiones, quum ipsa crux atque tribulatio magna sint experimenta diuinæ electionis. Exemplo sunt Iob & Tobias, &c.

Prover. 3.

Solet tamen interdum Deus etiam malos in hac uita variis suppliciis & pœnis afficere, quæ nõ ad correctionis eorum faciunt commodum, sed diuinæ punitionis sunt initium. Patet in Antiocho, 2. Machab. 9.

Impiorum cruce diuina punitionis initium.

2. Secundo consolatur nos Apostolus & omnes Christianos non conturbari debere, quod propter fidem & religionem ecclesiæ Romanæ, & conuersationem piam affligamur, sed alacriter progredi: idque propter tres causas. Prima est, quod cum Christo, in æterna uita cōregnabimus, cum ait, Si tamen compatimur, & conglorificemur. Et 2. Tim. 2. Si compatimur, & conregnabimus: quasi dicat, Quemadmodum Christus suam omnem passionem euicit, & ipsa crux excessit in æternam benedictionem,

In afflictionibus non conturbari debemus propter tres causas.

nem, sic oportebit afflictiones nostras in æternam salutē erumpere. Ait enim, Vbi ego sum, ibi & meus minister erit.

Ioan. 12.

Secunda causa propter breuitatem temporis, quo patimur, cum ait, *Existimo enim quod non sunt condigne passionēs huius temporis, ad futuram gloriam quæ reuelabitur in nobis.* Quasi dicat, Nostra in terris afflictio transitoria est, finem aliquando acceptura: sed gaudium & gloria sempiterna erunt. Nulla ergo inter hanc & illam comparatio. 2. Corinch. 4. Id quod in presenti est momentaneum, & leue tribulationis nostræ, supra modum in sublimitate, æternum gloriæ pondus operatur in nobis, &c.

Afflictio nostra in terris transitoria, sed gloria sequentura sempiterna.

Tertia est, propter creaturarum compassionem, cum ait, *Nā expectatio creaturæ, reuelationem filiorum Dei expectat.* Vanitati enim creatura subiecta est, non volens, sed propter eum qui subiecit eam in spe. Quasi dicat, Idem accidit filiis Dei, quod omnibus creaturis euenit. Licet enim cōditæ sint ad laudem & gloriam Dei, tamen his abutuntur impij & mali, & redigunt eas in seruitutem diaboli, faciuntque ex eis miserima mæcipia. Quemadmodum enim impij creaturas Dei malè tractant, imò Deum ipsum, & sanctum nomen eius blasphemant, & sacram eius sponsam Ecclesiam Romanam dedecore afficiunt, sic faciunt Dei filijs, omnia mala eis inferunt. Et quemadmodum omnes creaturæ sperant expectantque liberationem in nouissimo die futuram, sic filij Dei suam expectant redemptionem ad eundem diem.

Hæc est mirabilis concio, cui vix similem in Scriptura reperimus, nempe quod omnes creaturæ ingemiscant, sperent, & expectent liberationem filiorum Dei: cæli, sol, luna, stellæ, aër, terra, vacca, aqua, maria & flumina, quod subiectæ sint malis & impijs hominibus, eisque cogantur inferuire & præstare obsequium ad omnia peccatorum genera designanda. Vellent enim potius obscurari & obtenebrescere, abundare pestilentia & morbis, sentes, tribulos, angues, viperas producere, spinas ferre, venena dare, exficari, quàm hoc perditissimis hominibus iniquis, malis, peruerlis latronibus, adulteris, blasphemis, impijs suppeditare lumen & fulgorem, nubes, halitum, aues & volucres, herbas, arbores, frumenta, vina, metalla, lanam, lac, butyrum, pisces, & nauium peregrinationes. Sapien. 5. Accipiet armaturam zelus illius, & armabit creaturā ad vltionem inimicorum.

Concio mirabilis.

Et si nos aliquo modo experimur gemitus creaturarum, tamen Deus audit plenius. Nam si lapidem verberaueris & illiferis, emittit sonitum: si lignum fregeris, aut arborem succideris, edit fragorem: si animal aliquod iugulaueris, dat vocem, ouis balat, bos boat, porcus grunit, serpens sibilat, & vermiculū si calcaueris, sese impatienter reflectit. Sic angitur omnes creaturæ,

Creaturæ gemitus.

turæ, non secus atque mulier parturiens, clamantes, O quando veniet & illucescet dies ille, quo tandem in libertatem vindicabuntur omnes creaturæ? Quando appropinquabit tempus illud liberationis? nullus adhuc finis malorum? nullus terminus furoris atque cædis? O quando veniet principium & reuelatio, idest, manifestatio illius gloriæ, quam Deus filiis suis preparatam habet!

Coguntur creaturæ Deo parere vsque ad constitutum & à Deo decretum tempus. Si creaturæ quæ non sunt consequuturæ nec fruituræ tanta gloria, gemunt, subiectæ passionibus & corruptioni: multò magis debent filij Dei, quibus illa gloria est parata, afflictionibus exerceri, propter eum qui eos tribulationibus subiecit. Hinc est quod Paulus Christianos vocet primitias spiritus, quod in his Dei spiritus incipiat operari, & peccata proculcare. Hoc vocat Paulus in fide & charitate crescere, augeri, & in cognitione Christi proficere. Et huic profectui est preparata illa gloriæ reuelatio, pro qua omnes creaturæ clamant. det illam nobis Deus per sacratissimam suam passionem, Amen.

Argumentum à minori.

Christiani Spiritus primitias

Gloria filijs Dei preparata incomprehensibilis.

Argumentum est, quod gloria illa quam Deus suis filiis preparatam habet, sit magna, tantæque magnitudinis, vt eius magnificentia, dignitas, atque sublimitas omnino sit incomprehensibilis. hinc Paulus 1. Cor. 2. ait, Neque oculus vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascenderunt, quæ preparauit Deus iis qui diligunt eum.

Observatio.

D. Pauli verba non aduersantur merito

Quando Paulus ait, Existimo quod non sunt condignæ passionibus huius temporis, ad futuram gloriam quæ reuelabitur in nobis, non aduersatur meritis: nullo modo hoc intendit Apostolus. Nihil enim aliud docet, quàm afflictiones presentis vitæ, quatenus sunt afflictiuæ, hoc est, secundum momentaneam & breuem molestiam quæ illis inest, minimè esse pares gloriæ futuræ, quæ æterna est. Porro quid dignitatis habeant ex eo quod à pijs hominibus & membris Christi propter Christum sustineantur, imò quid dignitatis habeat tolerantia passionum qua pius tolerat huius vitæ molestias: id nunc non agit Apostolus, id autem optimè intelligit, quanti sit petendum id, quod sepe testatur Scriptura, pios homines, quos inhabitat spiritus Christi, esse filios Dei, & membra corporis Christi. Hæretici nostri temporis, qui hunc locum adducunt contra merita iustorum, non vident se eodem argumento Christi merita tollere, quum passionibus, quas ipse in corpore pertulit, fuerint momentaneæ, & gloria reddita pro iis æterna. Clarius intelliget qui aduerterit Paulum hic tolerantiam poenarum cum gloria fruitionis conferre, inter quas nulla prorsus est paritas.

EPILOGVS.

- 1 Consolatur Paulus fratres à premio & gloria futura, quæ reuelabitur in nobis, quæ est vehentissima consolatio, calorum hereditas, & cum Filio Dei fraternitas. *Consolatio à premio.*
- 2 Consolatur ab exemplo, Quod omnis creatura ingemiscat & expectet reuelationem filiorum Dei, quæ erit in resurrectione corporis: in quo proponitur pugna fidei & dissidentia, spei & desperationis, & angeli desiderant gloriam sanctorum. *Consolatio ab exemplo.*
- 3 Summa consolatio in adoptione filiorum Dei. Nam ipse Spiritus reddit testimonium spiritui nostro, quia sumus filij Dei. Si filij, igitur & heredes, heredes Dei, cohæredes Christi, Rom. 8. *Consolatio summa.*

DOMINICA EADEM

EVANGELIUM.

In illo tempore dixit Iesus discipulis suis, Estote misericordes, sicut & Pater uester caelestis misericors est: Nolite iudicare, & non iudicabimini: Nolite condemnare, & non condemnabimini. Dimitte, & dimittetur vobis. Date, & dabitur vobis. Mensuram bonam & consortiam, & coagitatam, & superfluentem dabunt in sinum vestrum. Eadem quippe mensura qua mensi fueritis, reuemetietur vobis. Dicebat autem illis similitudinem: Nunquid potest cæcus cæcum docere? nonne ambo in foueam cadunt? Non est discipulus supra magistrum: perfectus autem omnis erit si sit sicut magister eius. Quid autem vides festucam in oculo fratris tui, trabem autem que in oculo tuo est non consideras? Et quomodo potes dicere fratri tuo, Frater, sine cæciam festucam de oculo tuo, ipse in oculo trabem non vides? Hypocrita, cæce primum trabem de oculo tuo, & tunc prospicies ut educas festucam de oculo fratris tui. *Luce 6.*

Evangelium hoc complectitur tria. Primum, præceptum ergo in proximum exercenda, quod diuino exemplo confirmat. Præceptum est, Estote misericordes. Exemplum est, Sicut Pater uester misericors est, qui solem suum oriri facit super bonos & malos, & pluit super iustos & iniustos. Si enim sol nec elucesceret, nec calore suo terram foueret, omnia frigoribus consumpta marcescerent atque perirent. Si pluuia quoque terra non humectaret, exarescerent omnia, nec iumentis pabula, nec hominibus frumenta crescerent. Per solem enim confert Deus siccitatem, calorem, motum, atque vitam. Per pluuiam verò confert humiditatem, frigiditatem, succum & incrementum terræ. Per vtrunque conseruat omnia nascentia, arbores, plantas, herbas, frondes, vineas, gramina, & fruges, ac tandem omnia quæ non solum hominibus, sed etiam brutis animalibus sunt necessaria, quin & ipsos homines.

Huius ergo exemplo quantum in nobis est, prodesse studeamus vniuersis, & bonis, quod fiant meliores, & malis, ut nostra mansuetudine prouocentur ad meliorem frugem, Roman. 12.

Si

Si esurierit inimicus tuus, ciba illum, &c.

*Miseria du-
plex, culpa scili-
cet & pœna.*

Quum ergo duplex sit miseria, Vna culpæ, de qua Prou. 14. Miseros facit populos peccatum. Altera pœnæ, scilicet aduersitatis & indigentia, de qua Iob 14. Homo natus de muliere, repletur multis miseriis, maximè primæ succurrendum est. Iacob. 5. quia excludit à regno, ducens ad æternam miseriam. Sed quoniam altera nonnunquam adiutorio est ad gratiam & gloriam, teste Paulo 2. Corint. 4. Nobis tamen Dei iudicium ignotum; (sicut Rom. 11. scribit idem Apostolus) ideò quantum in nobis est, subleuanda. Prouer. 3. Misericordia & veritas te non deserant: circunda eas gutturi tuo, & describe in tabulis cordis tui, & inuenies gratiam bonam, & disciplinam coram Deo & hominibus. Et Matth. 5. Beati misericordes, quoniam misericordiam consequentur.

*Imitator Dei
quis.*

Quisquis igitur temporalia bona vel spiritualia aliis pro amore diuino largitur, quisquis in se peccantibus indulgentiam misericorditer tribuit, sicut sibi à Domino misericordiam præstari rogat, hic proculdubio imitator Dei efficitur. Talis fuisse diuus Stephanus legitur.

Act. 7.

2. Secundò, complectitur præsens Euangelium in quo consistat misericordia, quam erga proximum exercere debemus: nempe in non iudicando, cum ait, *Nolite iudicare, & non iudicabimini.* & in non condemnando, cum ait, *Nolite condemnare, & non condemnabimini.* Charitas enim & misericordia verant, ne suspicemur malè de proximo, & fratrem temerè iudicemus, imò magis omnia benè interpretemur, multitudinemque peccatorum operiamus. Meum est iudicium ait omnipotens. Contra maligna nostra iudicia, quæ Saluator hic prohibet, dicit Apostolus Rom. 2. Inexcusabilis es, ô homo, quisquis es qui iudicas, nam hoc ipso quòd alterum iudicas, te ipsum condemas. Contra contractorium iudicium vel usurpatum dicitur, Tu quis es, qui alienum iudicas seruum? aut tu quare spernis fratrem tuum? Suo domino stat aut cadit: stabit autem, potens est enim Deus statuere illum. Iacob. 4. Nolite detrahare alterutrum, fratres mei. Qui detrahit fratri, aut qui iudicat fratrem suum, detrahit legi, & iudicat legem. Si autem iudicas legem, non es factor legis, sed iudex. Vnus est enim legislator & iudex, qui potest perdere & liberare. Tu autem quis es qui iudicas proximum tuum? Itaque nolite ante tempus iudicare, quoadusque veniat Dominus, qui & illuminabit abscondita tenebrarum, & manifestabit consilia cordium, & tunc laus erit vnicuique à Deo. Contra friuola iudicia vide Coloss. 2. Nemo vos iudicet in cibo aut in potu, aut in parte diei festi, aut neomeniæ, aut Sabbatorum, &c. Contra dubia & falsa, Ioann. 7. habetur, Nolite secundum faciem iudicare, sed iustum iudiciū

*Misericordia
consistit in non
iudicando &
nō condēnādo.*

*Matth. 7.
Deus est iudicium
non hominum.*

Rom. 14.

1. Cor. 4.

iudi-

iudicate. Domino ergo omne iudicium permittendum. Psa. 49.
2. Tim. 4. Hebr. 12. Iustus se prior accusat. Prou. 18. Iniustus
ergo est quisquis alterum dente rodit Theonino. Sic Nabal iu-
dicauit Dauid, dicens, Hodie increuerunt serui, qui fugerunt
dominos suos, &c.

1. Reg. 25.

Anabaptistarum hic cauendum est fermentum, ne massam
catholicæ doctrinæ corrumpat. Hic non prohibetur magistra-
tibus, concionatoribus, parëtibus, magistris, ne malefacta sub-
ditorum iudicent atque condemnent. Nam Christus ipse in-
stituit magistratum, deditque iudicandi potestatem: cui etiam
dixit, Rectè iudicate filij hominum. Psalm. 57. Isaia 1. Qua-
rite iudicium, subuenite oppresso, iudicate pupillo, defendite
viduam, Deuterono. 16. Iuste quod iustum est exequeris. Et
Paulus iudicauit scortatorem Corinthiũ. Et Petrus Ananiam
& Saphiram.

Anabaptista-
rum fermentum
cauendum.
Non omnibus
prohibetur iu-
dicare.

1. Cor. 5.
1. Tim. 5.

Condemnatio verd ex iudicio nascitur. Condemnamus
primò quum dicimus, Dignus est ille quem carnifex patibu-
lo suspendat, quem terra deglutiat, quem diabolus discerpit,
indignus in quem sol resplicat, nec tantum verbis, sed etiam
secundò fit factò, quum eum quem indignum nostris officiis
iudicamus, aut non iuamus, aut molestamus. Sed quemad-
modum non quodcunque, sed inordinatum iudicium prohi-
betur, ita non quæuis aliorum condemnatio, sed iniusta. Per-
mittitur etiam magistratui condemnatio iudicialia, iuxta illud
Exod. 22. Maleficos non patieris viuere. Non enim sine causa
principes gladium portant. Ministri enim Dei sunt, vindices in-
tram ei qui malè agit.

Non quæuis
prohibita con-
demnatio.

Rom. 13.

Instruit igitur Christus priuatos homines, & quid ipsos o-
porteat facere, quid ipsis liceat, & quid non, apertè tradit, Chri-
stianis nec permittitur temerè iudicare, nec iniuste proximum
condemnare. Abraham, Isaac, Iacob, & omnes alij Patres
quum indigna paterentur, non condemnauerunt errantes, sed
magis excusauerunt, magis sua illis officia exhibuerunt. Quod
vnquam Dauid contra Sãul verbum condemnatorium protu-
lit? & quibus non prosequeretur officiis? Et Moses etiam
iratus, non dixit, Domine, dignus est populus ille quem per-
das: sed ait, Obsecro, peccauit populus ille peccatum maxi-
mum, fecerunt enim sibi deos aureos: verum tu Domine di-
mitte eis hanc noxam: aut si non facis, dele me de libro tuo
quem scripsisti, Exod. 32. Et Apostolus oprabat anathema
esse pro Israel. Christus quoque ipse factus est pro nobis ma-
ledictum, aded non est suspitiosa vera charitas, nec cogitat ma-
lum, sed ex sincera mansuetudine, pietate ac simplicitate,
proximi dicta factaque, que quo animo fiat, dubia sunt,
in meliorem mauult interpretari partem. verum, cui charitas

Priuatis homi-
nibus quid fa-
ciendum &
quid non.

Rom. 9.
Galat. 3.

deest, quid aliud faciat, quàm vt verbis & factis fratrem offendat, pugnetque illi qui dicit, Quod tibi fieri non vis, alteri ne feceris?

*Aperta mala
argui & iudi-
cari debent.*

Verbum hic beati Augustini obseruandum: In conuersatione, inquit, humana sunt aliqua, quæ rationabiliter reprehenduntur: sunt quæ non sine peccato iudicantur. Aperta enim mala, & argui & iudicari debent. Illa autem quæ ignoramus, an bono malòue animo fiant, iudicare non debemus, sed in meliorem semper partem interpretari. veniet enim tempus quo iudicentur, quando illuminabit Dominus abscondita tenebrarum, & manifestabit consilia cordium, 1. Corinth. 4. De illis ergo iudicare nobis permittitur, de quib⁹ manifestum est, quia bono animo fieri non possunt: qualia sunt quæ ab Apostolo opera carnis nominantur, Gal. 5. De quibus Dominus, A fructibus eorum cognoscetis eos.

Matth. 7.

*Misericordia
consistit in re-
mittendo.*

Cæterùm consistit misericordia in remittendo, cùm ait, Dimitte, & dimittetur vobis. His verbis Christus vult, vt si quicquam sit quod iudicio sit subiectum, vnde fratres nostros iudicare atque condemnare possimus, non solum ipsos non iudicemus atque condemnemus, verùm etiam alacri atque prompto animo quicquid tale in nos commiserint, ipsis remittamus, huc verbis, siue operibus nos offenderint. Augustinus: Quum multa sint eleemosynarum genera, quibus adiuuamur vt dimittantur peccata nostra, nihil tamen magis illa, quum ex corde remittimus quod in nos quis peccauit. Vult ergo Christus hoc verbo docere, si quid in nos admissum sit, forti animo sufferamus. Pertinet autem fortitudo ad scientiam perferendarum iniuriarum, teste Cicerone 4. Tuscul. quæst. Præstate ergo vos viros fortes non ad vindicandum iniuriam, sed ad perferendas eas. Melior siquidem (Prouerbior. decimosexto) est patiens viro forti, & qui dominatur animo suo, expugnator urbium.

*Præceptum de
remittendis of-
fensis amplif-
sima promissio-
ne ornatum.*

Præceptum hoc de remittendis offensis, amplissima & lætissima promissione Christus, vt solet, exornat: vt si graue sit verbum illud imperiosum, Remitte, id leue, suaue, nimiùmque dulce fiat, considerata bene pensata magnitudine illius promissionis scilicet, Et remittetur vobis, quæ mox euestigio subsequitur. Ablegat nos ad orationem dominicam, in qua orantes dicimus, Dimitte nobis debita nostra, sicut & nos remittimus debitoribus nostris. Quasi dicat, Si vis remissionem omnium peccatorum seu debitorum à Deo obtinere, in te situm est: remitte proximis debita, id est, peccata, & remittentur tibi tua. Remitte homo, & remittet Deus: remitte temporalia, remittentur tibi æterna. O verbum incredibile misericordia, consolatione, & suauitate exuberans! Remitte,

te, & remittetur tibi, Matthæi sexto. Hinc monet Saluator, *Quum* stabicis ad orandum, dimittite si quid habetis aduersus aliquem, vt & Pater vester qui in cælis est, dimittat vobis peccata vestra. Marci II.

Alioqui, quo ore Deum (vt cum Ambrosio loquar) conuenimus, vt nobis dimittat, si non absolimus nos? Homo homini reseruat iram, & à Deo quærit medelam! In hominem similem sibi non habet misericordiam, & de peccatis suis deprecatur: Relinque proximo tuo nocenti te: & deprecanti tibi peccata soluentur. Colof. 3. Induite vos sicut electi Dei, viscera misericordiæ, benignitatem, humilitatem, modestiam, patientiam, supportantes inuicem, & donantes vobismetipsis, si quis aduersus aliquem habet querelam: sicut & Dominus donauit vobis, ita & vos. Contra si contracti parciq; fuerimus erga proximum, talem sentiemus & remunerationem, Mat. 18. Sic & Pater meus caelestis faciet vobis, si non remisistis vnusquisque fratri suo de cordibus vestris. Eccles. 28.

Tertio, misericordia consistit in dando: *Date*, inquit, & dabitur vobis. Mensuram bonam, confertam & cogitatam, & superfluentem dabunt in sinum vestrum. Hoc præcepto declarat Christus, quo pacto oporteat nos remittere. Est igitur ita remittendum, vt sedem ipsius odij aut indignationis quæ in corde locum tenet, inde profus exturbemus ac deiciamus. Aded vt è corde penitus liuoris aut amaritudinis omnis macula repellatur. Quod tum factum sperabimus, quando remissa culpa proximi, si inopia ipsum premi contingat, nos (modò per facultates liceat) nostris opibus ipsius miseria subleuemus. Idcirco Christus præcipit, *Date*. Vult vt etiam benefici simus in omnes, propter eum qui dat omnibus affluenter, & non improperat. Iacob. 1. Et ne, quod accidere solet, putemus hoc nobis decessurum, quod proximis elargimur, subiecit promissionem locupletissimam, omni veritate constantem, scilicet, Et dabitur vobis. Augustinus: Dicit tibi Christus, da mihi, dedi tibi, habuisti largitorem, habe debitorem, habe & fœneratorem. Proverb. decimonono, Fœneratur Domino qui miseretur pauperis. Non sit ergo porrecta manus tua ad accipiendum, & ad dandum collecta. Quales fuerimus erga proximos, talis erit nobis Deus.

Et ne existimemus dona quæ nobis promittuntur, futura eiusdem conditionis atque illa quæ nos in nostros proximos conferimus, subiungit Christus, *Mensuram bonam, non malam: confertam, non vacuam: cogitatam & superfluentem dabunt vobis*, scilicet, Pater, Filius, & Spiritus sanctus. Das tu hominibus temporalia? dabunt Pater, Filius, & Spiritus sanctus diuina: das caduca? accipies æterna. Misericordia consistit in dando.

*Eleemosyna nõ
depauperat sed
parat taberna-
cula aterna.
Eleemosyna
quemoda dāda*

De eleemosyna hic, sicut in aliis multis Scripturæ locis perientiam habemus, neminem ea depauperari. Aeterna enim tabernacula parat eleemosyna, Lucae decimo sexto. Hinc Act. 20 Beatus est dare, quàm accipere. Largire igitur, & dabitur tibi. Porro largire citò, da sponte, da ex certa commiseratione, vt donum tuum eleemosynæ nomen mereatur. Qui citò dat, bis dat: & hilarem datorem diligit Deus. Nulla enim est beneficentia, vbi nulla est beneuolentia, teste Ambrosio. 1. Offic. cap. 30. Hospitales estote, ait Petrus, 1. cap. 4. Sine murmuratione. Nam non tam munus, quàm animum aestimat Deus. Qui parcè sementem facit, is parcè messurus est: & qui seminat in benedictionibus, debenedictionibus & meret. Potens est Deus, ait Apostolus, efficere, vt totum beneficium in vos exuberet, vt in omnibus omnem sufficientiam habentes, exuberetis in omne bonum. quemadmodum scriptum est, Dispersit, dedit pauperibus, &c. Hoc vult & Saluator hic, bonæ mensuræ mentionem faciens, hanc dabunt, inquit, vobis. Sunt etiam hi datores pauperes, qui à nobis acceperunt. Nam & sic infra dicitur capite decimo sexto, Recipient vos in aeterna tabernacula.

2. Corint. 9.

*Datores bona
mensura qui.*

Mensuram bonam, suffertam, conquassatam, & supereffluentem Lazarus diuiti suppeditasset, ac à damnationis sententia liberasset, si ex vera compassione illi vel micæ suæ mensuræ cupitas dedisset. Dabunt, ait, illi quibus iam opera impenditis misericordiæ, quia causa erunt vt Deus det: docens quoddam non alius baiulus, non alius currus, nec alia nauis oneraria nobis esse potest, quo nostra illa præmittamus, nisi pauperum ventres. Hinc Chrysostomus vocat pauperum ventres horrea æternitatis.

*Pauperum ven-
tres horrea æ-
ternitatis.*

Marc. 4.

Eadem mensura qua mensi fueritis, remetietur vobis. Ambrosio. Non iniqua mensura rependet Deus: sed est ac si dicat, Ipsa iniquitas iudicandi, & iniqua mensura tibi nocet, te punit, & saepe non illum, de quo agis. Vel si rectè iudicas & metiris, tibi prodest, tefaluat, & si aliquando non illum cui hæc impendis. Sic & in eleemosyna, quæ ramen magis pensatur quo ad affectum, quàm effectum. 2. Corint. 8. Patet etiam hoc in vidua duo minura offerente, Marc. 12.

*Conclusio con-
cionis Christi
qua.*

Hæc ergo sententia est conclusio concionis Christi, quæ, 1. Est Phrasis Hebraica, qua Christus Iudæos tunc temporis admonuit, & modò nos admonet illius tremendi iudicij: vt sciamus actiones nostras non ab homine, sed à Deo examinandas, Soph. 1.

*Retributio ope-
rum in proxi-
mum collato-
rum futura.*

2. Docet futuram retributionem illis operibus quæ in hæc vita proximis contulerimus: & hoc nobis promittit (suoque diuino & infallibili verbo confirmat se habiturum rationem bonorum nostrorum operum, vt iusto atque condigno premio

com-

cōpenset in die iudicij, & id quidē vt alacriores & promptiores simus eleemosynis largiēdis, & vt de mercede præmij, Christi verbo confirmati non dubitemus, Matt. 25. Venite benedicti Patris mei, &c.

3 Docet etiam his verbis, in die iudicij iustitiam & misericordiam in nostris animabus iudicandis adfuturas: Iustitiam, vt speremus iustos sine præmio non futuros: misericordiam, vt quicquid sit imperfectionis, sua misericordia suppleat.

In animarum iudicio & iustitia & misericordia adarunt.

4 Docet tantum misericordiae vnumquemque fideiū à Deo in die iudicij consequuturum, quantum adhuc viuens ipse proximis ex charitate impartitus fuerit, 1. Corint. 3. Vnusquisque secundum suum laborem mercedem accipiet, Matth. 5. Beati misericordes, &c.

Dicebat autem & illis similitudinem, quod hæc magis infigeret animis suorum. Gaudet enim harum rerum collationibus vt, quæ sensibus omnium notissimæ sunt.

Similitudo.

Matth. 5.

Nunquid potest cæcus cæcum ducere? Nonne ambo in foueam cadunt? His verbis denotat Iudæos esse cæcos, qui inuicem se, nisi Christus adit, ad Patrem ducere minime poterunt.

Ioan. 14.

Ita eodem modo nos docet, quod si peccator peccatorem iudicet, idem esse atque si cæcus cæcum dirigere velit, aut si discipulus magistrum docere præsumat. De cæcis illis dicitur Roman. 2. Confidis te ipsum esse ducem cæcorum, lumen in tenebris versantium, eruditorem insipientium, habentem formam cognitionis ac veritatis per legem. Qui igitur doces alium, te ipsum non doces? qui prædicas non furandum, furaris? &c. Cato, Turpe est doctori cum culpa redarguit ipsum. Si ecclesiastes delirat, si magistratus ineptit, si corrumpit sacerdos, qui stare poterit laicus? Labelescente principe, cadat & populus oportet. Ignorantia ducis, est calamitas populi sequentis. Corrumunt magis exempla (quod poëta ait) magnis authoribus orta. Hierem. 50. Grex perditus factus est populus meus, pastores eorum seduxerunt eos, feceruntque vagari in montibus. hæc ad primam similitudinem.

Exemplum & error magis corrumunt magnis authoribus orta.

Sequitur secunda, Non est discipulus supra magistrum, hoc est, Si vocatus es ad praelaturam & magistratum, age, imitare & tu

Matth. 10.

Ioan. 13.

magistrum eum, cuius te discipulum esse iactas. Cœpit Iesus facere & docere, Act. 1. Tu quoque Christi exemplo prius vita ipsa, quam doctrina doce. Durum est (inquit Gregorius) vt qui nescit ferre moderamina vitæ suæ, iudex fiat vitæ alienæ. Si magistrum Iesum sequeris, nihil operis boni omittis, nihil mali committis, omnibus te submittis, nulli te præfers, amas omnes etiam infimos quoscunque perditos amicum quærens. Si magistrum audis, etiam si omnia quæ tibi præcepta sunt præsteris, seruum te inutilem dices: sic secundum tuam mensu-

Exemplo Christi si vita prius docendum quam doctrina.

ram similis magistro tuo euades. Nam si magister vester quæ Deus est, suas non vleiscitur iniurias: discipuli, qui homines sunt, magistrum secundum regulam perfectionis imitari debent, Ioan. decimotertio. Non enim par est potiore esse discipuli conditionem, quam magistri, satis erit perfectus si magistro æquetur, & ipsum magistrum imitetur. Quasi ergo discipulus supra magistrum erigitur, quum Christianus quis iniurias audire dedignatur, seque suis viribus vleisci conatur. August. Summa religionis Christianæ est, imitari quem colis, vnde sequitur:

Summa religionis imitari quem colis.

Perfectus autem omnis erit, si sit sicut magister eius: hoc est, qui & exemplo vitæ & religionis præceptis magistrum suum imitatur. Quisquis fecerit & docuerit, hic magnus, ex politus, & perfectus vocabitur in regno Christi, Matth. 5. Minimus qui docet & non facit. Petenti da, cupienti mutuum accipere ne auerferis, inimicum dilige, & pro tua capacitate eris perfectus, quemadmodum Pater cælestis.

*Matth. 7.
Trabi graue peccatum, festuca leue peccatum.*
Matth. 23.

3 Tertiò completitur Euangelium, quomodo Christus arguit temeritatem eorum qui alios iudicant & condemnant, sed ad sua vitia cæcutiunt. Quid, inquit, *vides festucam in oculo fratris tui, trabem autem que in oculo tuo est, non consideras?* Trabem vocat Christus hypocrisin, philautiam, & talia grauissima quæque peccata, quæ apud Matth. 23. appellat camelum: festucam verò vocat leue peccatum dicto aut factò commissum, quod apud Marthæum muscam appellat. Ad quod Poëta alludit, Hæc tubera, illa verò appellans nauos. Sic Pharisei in Christo damnabant, quòd beneficeret hominibus in Sabbato, Ioan. 9. Et in discipulis damnabant, quòd illois manibus cibum caperent, Matth. 15. quum ipsi interim enormibus vitiis maderent. Tales sunt & hoc seculo, qui otia, inertiam, luxum, concubinatum, furta & raptus, simoniam, sacrilegia, & talium vitiorum lernam dissimulant in se, & in suis, & rigidè animaduertunt in subditorum paruos defectus: hæreticos verò & precipuos subinde condemnant, qui in quadragesimalis ieiunij tempore lactariis vtuntur, aut non ieiunant: anathema habent eos qui verbum Dei decretis præferunt humanis, quæue veritati consuetudines posthabent. Otiosè illis scriptum est, Non est regnū Dei esca & potus, sed iustitia & pax, & gaudiū in Spiritu sancto. Non mediocriter illis hallucinatur. Hieron. d. Non mediocriter errat, qui minus bonum maiori præfert. Cessent hi ca melum deglutiendo colare culicem: quin hoc potius iudicent, ne ponatur offendiculum fratri.

Homines huius seculi tales quales Iudæi.

Rom. 14.

Hæretici nostri temporis quales.

Sic ex altera parte hæretici nostri temporis in monachis & clericis coniugia dicunt esse sancta: in reliqua autem plebe dicunt esse contractū qui nihil habeat sanctitatis, nec dicenda, nec esse sacramenta.

Dei præcepta contemnunt, & inutilia ad salutem temerè affirmant. Consilia de votis abrogant, & vt impia reiciunt. Resistent veritati, quam Ecclesia catholica Romana ab ipsis Apostolis ad nostra vsque tempora retinuit. Reiciunt magistratus, docent omnem dissolutionem, permittunt omnia quæ carni, mundo, diaboloque deseruiunt, negant fornicationem esse peccatum.

Sunt pleni superbia, ambitione, ira, calumniis, perturbant rempub. Christianam.

Charitatem inutilem prædicant, fideni iactant, sed virtutem eius abnegant, meritis detrahunt, imò ne ipsis quidè diuis parant. non ergo mirum, quòd viuis graues sint & molesti.

Et quum sint plensceleribus, tamen sibi coniucentes, suique obliui, peccata Pontificis Romani, Cardinalium, Episcoporum, Monachorum proclamant. idque vt populares animos sibi concilient, & odio atque inuidia Ecclesiasticum ordinem apud reliquam multitudinem grauent. His omnibus dicit Christus, *Hypocrita, eijce primum trabem de oculo tuo, & tunc perspicies vt educas festucam de oculo fratris tui.* Carpturum enim alios immaculatum oportet esse. Magnis enim obtenebratus peccatis, minora in fratre cernere nò potest. Vnde Greg. Imperitus est medicus & improbus, qui inderi me appetit, & vulnus proprium nescit.

Hæretici quare sui obliui, in aliorum peccata, præsertim ecclesiasticorum proclamant.

Doctrina huius Euangelij est, nemini licere priuata sententia iudicare: iuxta illud Pauli, Nolite ante tempus iudicare, quoadusque veniat Dominus, &c. 1. Corinth. 4. Nam Deus potens est lapsum erigere, vt eum qui hodie sit Saulus, cras aut perendie faciat Paulum, & eam quæ iam peccatrix infamis est & abiecta, actutum compunctam corde, Christus filiam agnoscat dilectam, Lucæ 7.

Doctrina nemini licere priuata sententia iudicare.

EPILOGVS.

1 Dei bonitas filiis Dei imitanda proponitur, vt simus erga gratos & ingratos benefici & misericordes. Energia Christianissimi posse benefacere inuitis, ingratis non intelligentibus, Ephes. 5.

Bonitas Dei imitanda.

2 Christiani hominis est, proximi dicta & facta, dubia quo animo fiant, in meliorem partem interpretari, charitas non cogitat malum, 1. Corin. decimotertio.

3 Similitudine festuce & trabis Christus humani ingenij cæcam philautiam notauit, quæ est alienis vitiis offendi, nostris blandiri, & manicam nostram, i. petam a tergo, aliorum in fronte habere, cum vera bonitas in aliis sit iude xcllementior, in se vero animaduertat seuerius, Proverb. 1 & Iustus in principio accusator est sui.

Similitudens, humani ingenij cæcitas notatur.

DOMINICA QUINTA
DOMINICA QUINTA

POST TRINITATEM,

EPISTOLA.

L. Pet. 3.

Charissimi, omnes unanimes in oratione estote, compatiētes, fraternitatis amatores: misericordes, modesti, humiles, non reddentes malum pro malo, nec maledictum pro maledicto: sed è contrario benedicentes: quia in hoc vocati estis, ut benedictionem hereditate possideatis. Qui enim vult vitam diligere, & dies videre bonos, coercet linguam suam à malo, & labia sua ne loquantur dolorem. Declinet à malo, & faciat bonum: inquirat pacem, & persequatur eam: quia oculi Domini super iustos, & aures eius in preces eorum. Vultus autem Domini super facientes mala: Et quis est qui vobis noceat, si boni amulatores fueritis? Sed & siquid patiemini propter iustitiam, beati. Timorem autem eorum ne timeatis, & non conturbemini: Dominum autem Christum sanctificate in cordibus vestris.

In hac Epistola diuus Petrus facit tria.

Omnes unanimes simus oportet.

I Primum ostendit quomodo nos gerere debeamus erga proximum, nempe esse unanimes, quod est habere idem velle, & idem nolle in rebus quæ pertinent ad Dei cultum, doctrinam fidei, publicam utilitatem, & salutem nostram. Ad hanc virtutem inuitat nos Christus, Ioann. 17. Pater sint vnum, sicut & nos.

Vult nos deinde similiter affectos esse, hoc est compatiētes, quod est alterum alterius onera portare, curam proximi agere. Ad hanc virtutem inuitat Paulus, Galat. 6. Alter alterius onera portate, &c.

Charitate fraternæ oportet nos esse praeditos.

Præterea, ut simus fraternæ charitate præditi, quod est alios fraterno amore prosequi, non ut amicos tantum, sed ut fratres. Ad hanc virtutem inuitat Christus, Ioan. 13. Mandatum: novum do vobis, ut diligatis inuicem, &c.

Cæterum vult nos misericordes, quod est aliis, etiam cum periculo vitæ, subuenire in extrema calamitate constitutis, & omnibus angustiis & infortuniis, si possimus, eripere. Ad hanc virtutem inuitat in prima sua canonica B. Ioan. cap. 3. Si quis habuerit substantiam, &c.

Ephes. 4.

Tandem monet erga proximum nos debere affabiles esse, modestos & humiles, quod est esse faciles, mansuetos, comes, omnia in meliorem partem interpretari, omnia boni consulere. Ad hanc virtutem inuitat Salomon Prouerb. decimoquinto, Sermo durus suscitatur rixas, responso mollis frangit iram: & Paulus, Estote inuicem benigni, misericordes, &c.

Sunt autem eximie virtutes, & omnibus Christianis ad salutem

tem

tem necessariae: verum satan eas dissipauit variis sectis, quales Mahometi. Iudeorum & Gentium, dissipauit etiam haereticis, quales sunt Lutheri, Caluini, Brentij, & Anabaptistarum, qui omnes charitatem & eius fructus ita aspernantur, vt illi hanc parui reputet, & cupiditatem maiori in pretio habeant. Hi amant dissidia, diuersa sectantur, caedes spirant, sanguinem sitiunt humanum, praedae inhiant, & omnia crudelitatis generata charitati praeferenda iudicant.

Hi hanc negent contra Paulum ad Corinthios, esse maiorem fide & spe, inficienturque ipsam iustificandi habere virtutem.

Dissipauit quoque satan has virtutes, peccatis & vitiis. Nam nos, qui volumus haberi catholici, filij Dei, oues Christi, & eius fratres, ita sumus commaculati, vt expulsa charitate frequentius diabolus in sinum cordis nostri admittamus. Res est sane lamentatione dignissima, & quae sine magna animi commiseratione narrari minime queat, videre nimirum Christianos tam alienos a studio charitatis, perinde ac si Christum de ea fugienda mandatum nobis dedisset. Quam parum calamitas proximi nos afficit, quam crudeliter eidem detrahimus, in negociis circūuenimus, vsque ad os rodimus. O quam procul abest, vt eius onera portemus. Verè praedixit Christus: Abundabit iniquitas, refrigescet charitas.

2. Secundo ostendit Beatus Petrus, quomodo nos gerere debeamus erga inimicos & persecutores, nempe non retaliantes malum pro malo, non dantes conuitium pro conuitio, quod est malefacta non malefactis, neque conuitia conuitiis reddere: sed econtrario, simus benedicentes maledicentibus, quod est bona maleuolis precari, orantes pro inimicis & persecutoribus, quod est preces ad Deum pro inimicis & persecutoribus fundere. Harum virtutum euidentis exemplum sunt nobis Christus saluator Luc. 23. & B. Stephanus Act. 7.

Hac enim in vocatione sumus, non vt malum pro malo, neque conuitium pro conuitio reddamus, pro verberibus verba maledicta effundamus, vindictam exoptamus, proximum circumueniamus aut laedamus, sed potius bona rependamus, bona loquamur, benedicamus, bona precemur, quae honesta & vilia sunt proponamus, & patienter omnia toleremus.

Multi enim sunt qui coram blandi sunt, occultè nocent: palam agunt amicos, clam obtreçant: ore ferunt mella, corde venenum: ore prosperum diem precantur, animo verò lernam malorum. hi sunt fructus malae arboris, quibus eueniet illud: Dilexit maledictionem & veniet ei, noluit benedictionem & elongabitur ab eo.

Hac doctrina damnatur, qui animis tam parum Christianis,

*Virtutes haec
eximia & omnibus ad salutem necessaria, variis sectis dissipatae sunt. Caluistiarum & Anabaptistarum & aliorum factis. forum charitatis.*

Sunt item haec virtutes dissipatae vitiis & peccatis.

Math. 24.

17. 17. & 21.

Rom 12.

1. Thess. 5.

Quomodo nos gerere debeamus erga inimicos.

Fructus malae arboris quos.

Psalm. 108.

ne dicam impiis, vindictam per multos annos occultam gerere solent, Ecclesiast. 28. Qui vindicari vult, à Deo inueniet vindictam. Damnantur & illi qui verba pessima, contumeliosa, & probrosa ingerunt proximis. Diffamatores verò, ac falsi delatores, non tantum damnantur, verum etiam aeterno igni adiudicantur, Col. 3. Qui iniuriam facit, recipiet id quod iniquè gessit.

Quomodo debeamus nos gerere erga Deum.
Psal. 33.

Tertio ostendit Apostolus, quomodo nos gerere debeamus erga Deum, nempe si volumus vitam diligere, & dies videre bonos, & coërceamus linguam à malo, & labia ne loquantur dolium, vult dicere Petrus, Cui pax, gaudiū, & tranquillitas in hoc mundo curæ sunt, is compelat os suum, non solum in amicorum, sed etiam inimicorum contuberniis. Est enim tutum, vt dicitur, silentij præmium, Deut. 32. Rom. 12.

*Iustitia Christiana declina-
re malum, &
facere bonum.*

*Duplex pax
quærenda.*

Declinemus à malo, & faciamus bonum, Isai. 1. Psal. 30. ac si dicat, Si blasphemasti, & malum pro malo compensasti, caue eadem amplius committas, Patere potius, & abstinere, omnia Deo committe, cuius est vindicta.

Queramus pacem, & persequamur eam: vult dicere, Queramus primùm pacem internam, deinde apprehendamus & externam, vt cum illa amicitiam Dei nobis comparemus: hac verò cum amicis, ciuibus & vicinis, imò cum omnibus hominibus concordem viuamus. Pacem habere, & Deus pacis & dilectionis erit vobiscum. quia oculi Domini super iustos: vultus autem Domini super facientes mala.

Simus bonitatis æmulatores, & non erit qui noceat, ac si dicat, Si interim patimur iniurias, æquo animo feramus, nec vindicemus, tum aduersarij nostra constantia victi desinent nos iniuriis & molestiis onerare.

Matth. 5.

Non turbemur, si aliquid aduersi acciderit: sed & si quid patimini propter iustitiam beati. Timorem autem eorum ne timueritis, & non turbemini, inquit, vt maxime det mundus damnum corporis, aut rerum. tamen vitæ aeternæ præmium intercipere non potest, imò beati erimus, si illorū iniurias susque deque tulerimus.

*Deus cordium
explorator.*

Sanctificemus Deum in cordibus nostris. Est enim Deus καρδιωγος & cordium explorator. Vult dicere, Si Deus immiserit crucem, afflictiones & tribulationes, Deum laudemus, Deo gratias agamus, Deum glorificemus: non in gestibus externis tantum, sed etiam in cordibus nostris. Est autem Deum sanctificare, quando omnia opera nostra bona, & merita Deo, vnde gratia merendi, & nos ipsos sanctificandi promanat, non nobis tantum adscribimus, quando etiam in omnibus afflictionibus & tribulationibus nomen Dei in spiritu & veritate inuocare & implorare possumus, demum quando omnia, siue
prospe-

prospera, siue aduersa nobis immittat Deus, boni consulimus,
& patienter toleramus.

Si nunc Deus existimauit nos dignos, qui propter nomen eius aliquid pateremur, faciamus exemplo Apostolorum, qui glorificabant Deum, & ibant à conspectu concilij, quod digni habiti essent pro nomine Iesu contumeliam pati, Act. 5. faciamus exemplo Dauidis Regis, qui ait Psal. 33. Benedicam Dominum in omni tempore, semper laus eius in ore meo: & exemplo ipsius Iob, qui orbatus camelis, ouibus, asinis, ac liberis, Deum glorificauit, & dixit, Si bona suscepimus de manu Domini, mala quare non sustineamus? Dominus dedit, Dominus abstulit: Sicut Domino placuit, ita factum est, Sit nomen Domini benedictum, Iob 1. & 2. & Tobia exemplo, qui cæcus factus, immobilis in Dei timore permansit, gratias agens Deo omnibus diebus vitæ suæ, Tob. 5. Hoc est Deum sanctificare & gratias agere, in vtrisque fortunæ temporibus, siue dies sit mater, siue nouerca.

In tribulatione exemplo sanctorum glorificamus Deum.

Porro duo sunt notanda ex hac lectione. Primò, verbum illud Petri, Sanctificate Dominum Christum in cordibus vestris. Petit sanctificationem cordis, quia sunt multi, qui cum videant se in Deum aut proximum nihil prorsus posse, tacent & impatientiam in corde celant. His iubet Petrus vt in corde & corpore sanctificent, id est, benedicant, laudentque Deum, qui aduersa immittit.

Notanda duo.

Secundò, consolabitur enim nos mirifice in afflictionibus scire quòd non patiamur vti fures aut latrones, sed propter Christum, quem mundus odit. proinde salus & æterna vita est nobis promissa. Si nunc in hoc mûdo sunt tribulationes & angustia, erunt in futuro seculo pax, gaudiû, & æterna requies, Amen.

Summa consolaris pati non vt fures & latrones, sed propter Christum.

Tria sunt quæ Christianorum animos in aduersis sustinent ne succumbant. Primum est causa, Quâdo enim Christianus inquit atque diligenter explorat, qua de causa mundo sit exosus, quæ sit ratio quare homines ipsum derelinquant, fugiant, & variis ac grauibus incommodis afficiant: videritque nõ esse furtum, homicidium, blasphemiam, aut adulterium: sed religionem Christi & eius Ecclesiæ, Beati qui persecutionem patientur propter iustitiam, &c.

Tria sunt quæ Christianorum animos in aduersis sustinent, ne succumbant.

Secundum est nomen, Quando Christianus viderit nomẽ suum iniuria & malitia improborum hominum deformatum, & apud viros graues inuidia, odio, & mala fama grauatum per eum cuius vita est flagitiosa & scelerata: videritque ac senserit se immunẽ ab illa macula, qua malus & peruersus animus voluit eum aspergere. Beati estis cum maledixerint vobis homines, & dixerint omne malum aduersum vos, mentientes, &c.

Matth. 5.

Ter-

Tertium est præmium. Quando enim Christianus contem-
platur excellentiam & magnitudinem illius gloriæ promissæ
patientibus iniuste, tunc animo lætabundo & verè Christia-
no exultat catholicus ante tribunalia inimicorum, Turcæ,
Gentium, Lutheranorum, aliorumque hæreticorum. Letatur
vehementer, quando videt se vocari operarium, iustitiarium,
Romanensem papistam, omnia ista nomina maximè honori-
fica sibi esse arbitratur: nec cum illa audit, commouetur, aut
indignatur, verùm gratias agit Deo: Ibant Apostoli gaudentes
à conspectu consilij, quia digni habiti sunt pro nomine Iesu
contumeliam pati.

Alt. 5.

Epitome do-
ctrinae pieta-
tis.

Regula viuendi.

EPILOGVS.

1 Epitomen totius doctrinae pietatis, mira breuitate Apostolicus Petrus spi-
ritus complectitur, qua præceptum charitatis explicatur, ut omnes finius
vnam, similitè affecti, fraternam præditi charitate, &c.

2 Regula viuendi, ut dies bonos & vitam habeamus, linguam pusillum
hoc membrum, unde incoercibilia mala, moderari, declinare a malo, facere
bonum.

3 Beatitudo est Christiani, quod mundo apparet calamitas esse, aduersa
inquam propter iniustitiam pati, Matth. 5.

EADEM DOMINICA
EVANGELIUM.

Luc. 5.

Matth. 4.

Marc. 11.

In illo tempore, cum turba irruerent in Iesum, ut audirent verbum Dei,
& ipse stabat iuxta stagnum Genesareth: & vidit ibi duas naues stantes
secus stagnum. piscatores autem descenderant & lauabant retia sua. Ascen-
dens autem in vnâ nauim, quæ erat Simonis, rogauit eum à terra reducere pu-
illum, & sedens docebat de nauicula turbas. Ut loqui autem cessauit, dixit ad
Simonem, Duc in altum, & laxate retia vestra in capturam. Et respondens
Simon Petrus, dixit illi, Præceptor, per totam noctem laborantes nihil cepi-
mus: in verbo autem tuo laxabo rete. Et cum hoc fecissent, conclusèrunt pisci-
um multitudinem copiosam. Rumpebatur autem rete eorum: Et annuerunt socij
qui erant in alia naui, ut venirent & adiuuarent eos: & venerunt & imple-
uerunt ambas nauiculas, ita ut pene mergerentur. Quod cum videret Simon
Petrus, precidit in genua Iesu, dicens, Exi à me Domine, quia homo peccator
sum. Stupor autem circumdederat eum, & omnes qui cum illo erant in captura
piscium, quam ceperunt. Similiter autem Iacobum & Ioannem filios Zebedæi,
qui erant socij Simonis. Et ait ad Simonem Iesus, Noli timere: ex hoc ians
homines triu capiens. Et subductu ad terram nauibus relictu omnibus sicuti
fuit eum.

Maxima Chri-
sti in prædicā-
do diligentia.

Hoc Evangelium complectitur tria, 1 Maximam Chri-
sti in prædicando diligentiam atque sedulitatem. Stabat
enim Christus iuxta stagnum Genesareth, & cum vidisset
duas naues, ingressus nauem, quæ erat Simonis Petri, sedens
docebat turbas. Hinc sument exemplum concionatores. Sicut
enim Christus variis modis nobis ob oculos ponitur, ambu-
lans,

lans, stans, sedens, mari & terra peregrinans Iudæam, Galilæam, & fines gentium, prædicans in synagogis, plateis, desertis, & montibus: sic Prædicatores nihil intermittere debent, quod ad boni pastoris officium pertinet, etiam si vnicum habeant auditorē, vel Nicodemum, Ioan. 3. vel Mariam, Luc. 10. Talis concinator fuit Paulus, qui ab Ierusalem per circuitum vsque ad Illyricum replevit Euangelium Christi, Rom. 15. & Act. 20. dixit, Non subterfugi quominus annuntiarem omne consilium Dei vobis.

Complectitur etiam hac prima parte maximam plebis in audiendo Dei verbo attentionē deuotionemque. Stabat enim turba ad litus maris audiens verbum Dei. Nam sermonem Pharisæicum plerique fastidiebant, quod præter hominem nihil referret. Ipse autem erat docens sicut potestatem habens, Matt. 7. quia verba vitæ æternæ habebat, Ioan. 6. Quorū gratia reliquerāt domos, villas, oppida. Nam immiserat Deus in eos famem, non panis, neque sitim aquæ, sed famem audiendi verbum Dei, Amos 8. Eratque illis sermo Domini pretiosus.

Hinc sumunt exemplū auditores. Sicut enim populus Christum prædicantem sequebatur in synagogas, montes, desertū, & ad mare: sic Christiani sitienter verbum Dei audire debent. Nam hæc duo coherant, docere, & audire. Sicut enim prædicatorum est docere, & catholicè, & sincère inslituere: sic auditorum est, diligenter, attentè ac reuerenter audire, sanamque doctrinam animis infigere, iuxta illud Luc. 11. Beati, qui audiunt verbum Dei, & custodiunt illud. vtpote, quod illuminet intellectum, inflammet affectum ad amorem caelestium, audientes, & obaudientes faciat filios Dei, Ioan. 10. pascat animam ac sanet, hominem sanctificet, à peccato liberet, postremo saluet & beatificet. vnde non minus delinquunt, qui dormitanter negligenterque verbum Dei audiunt aut prorsus contemnunt, quàm si corpus Christi in terrā proiciant pedibusque conculcent. Contra quos dicit Dominus illud Psal. 49. Tu vero odisti disciplinam, &c. Non enim minori reuerentia & diligentia audiendum est verbum Dei, quàm corpus Christi videndum & tractandum, Jac. 1. In mansuetudine suscipite insitum verbum, quod potest saluare animas vestras.

2. Secundò complectitur dialogismum Christi & Petri. Absoluta namque concione dixit Christus Simoni, *Duc in alium, & laxate retia vestra in capturam*. Post prædicatum verbum mittit eos ad opus, in hoc morale memorabile nobis exhibens, nempe post auditum verbi, non ad spectacula vana, non ad negotia peccaminosa, non ad otia inertia, nõ denique ad choreas, ludos, erapulas & luxum abeundum, sed ad contemplationem, verbi que operationem, vt non frustra laudetur Ecclia

Exemplū concinatoribus Christus.

Maxima in audiendo Dei verbo plebs attentio.

1. Reg. 3.

Exemplum populo Christiano hac turba,

Dialogismus Christi & Petri.

Post auditum verbum Dei non est eundem ad vana spectacula, etc.

clia

clesia in Proverb. cap. 3 i. ubi habetur, quod otiosa panem nūquam comederit.

Simon Petrus responder: *Præceptor, per totam noctem laborantes, nihil cepimus.* quæ verba satis indicant omnes hominum conatus, consilia, & rerum agendarum actiones; fluxas atque inutiles futuras, nisi exordium ex Dei virtute traxerint, Psal. 126. Nisi Dominus custodierit ciuitatem, frustra vigilat qui custodit eam. Vnde non improbandus hic mos est, in initio cuiusque operis inuocare nomē Domini, eiusque implorare auxilium. Nam tale opus non potest non prosperum fertiri progressum & exitum. Sic Dauid fecisse legitur, Psal. 43. In nomine tuo spernemus insurgentes in nobis.

Omnia vestra studia in nomine Domini exordienda.

In verbo autem tuo, inquit, *laxabo rete.* Docet hoc verbum omnia nostra studia, & actiones in nomine Domini exordienda, vt dictum est, vt prosperum sortiantur euentum. Siue manducatis, siue bibitis, vel aliud quid facitis, omnia in gloriam Dei facite, 1. Cor. 10. Item, Omne quodcumque facitis in verbo autem in opere, omnia in nomine Domini nostri Iesu facite, gratias agentes, Coloss. 3.

Christus non solum Dominus celi & terræ, sed & maris.

Concluserunt piscium multitudinem copiosam, ita vt vinceretur rete. Hic docetur primū Christum nō modō Dominum esse celi & terræ, sed etiam maris. Quemadmodum enim Deus populo Israëlítico, tantam coturnicum multitudinem miserat, vt cooperta fuerint castra, Exod. 16. sic tantam hic piscium multitudinem & copiam dedit, vt ambas impleuerint naues; digna mercede promptam obedientiam remunerauit.

Studiorum nostrorum successus, prouentus, & incrementū profuat, nempe ex obedientia præceptorum Dei, iuxta illud Hs. 1. Si uolueritis & audieritis me, bona terræ comederis. vide etiā Deut. 28. ad longum. Qui enim audierit verbum Dei, & ei obediuerit; hic sciat nihil sibi defuturum, quod corpori, vel animo possit prodesse, sicut habetur Matth. 6. Primū querite regnum Dei, & iustitiam eius, & hæc omnia adicientur vobis, si modō utamur mediis à Deo constitutis, quæ sunt laborare, operari, & sperare, quemadmodum hic Christus ait, Ducite in altum, & laxate retia vestra, &c.

Cæterū docet hoc verbum, vt cognoscamus vnde studiorū nostrorum successus, prouentus, & incrementū profuat, nempe ex obedientia præceptorum Dei, iuxta illud Hs. 1. Si uolueritis & audieritis me, bona terræ comederis. vide etiā Deut. 28. ad longum. Qui enim audierit verbum Dei, & ei obediuerit; hic sciat nihil sibi defuturum, quod corpori, vel animo possit prodesse, sicut habetur Matth. 6. Primū querite regnum Dei, & iustitiam eius, & hæc omnia adicientur vobis, si modō utamur mediis à Deo constitutis, quæ sunt laborare, operari, & sperare, quemadmodum hic Christus ait, Ducite in altum, & laxate retia vestra, &c.

Duc in altum &c. omni generi hominibus dictum.

Quæ verba omnis generis hominibus dicta sunt. Nā quodq; officium suum onus habet & opus. Episcopis, pastoribus, concionatoribus dicit, Populū diligenter in sana & catholica doctrina instruite, sacramenta iuxta institutū, quod ecclesia Romana tenet, ipsis administrate. 1. Pet. 5. Pascite qui in vobis est gregem Dei, prouidentes non coactè, sed spontaneè secundum Deum: neque turpis lucris gratia, sed voluntariè: neque vt dominantes in clericis, sed forma facti gregis ex animo.

Magi-

Magistratibus dicit, Ecclesiam & doctrinam catholicam non tantum honorate, verum ab impiorum hæreticorum, schismaticorum iniuriis & insultibus defendite, viduas & pupillos protegete, malos afficite iustis suppliciis, piis ac iustis patrociniis, pacem complectimini, & in omnibus iustitiam diligenter observate. Psal. 81. Iudicate egeno, humilem & pauperem iustificare. Isa. 1. Quarite iudicium, subvenite oppresso, iudicate pupillo, defendite viduam. Sap. 1. Diligite iustitiam qui iudicatis terram.

Magistratus Ecclesiam & doctrinam catholicam ab impiorum schismaticorum iniuriis & insultibus defendere debent.

Christianis, doctrinis variis & peregrinis nolite intendere. Hebr. 13. Obtemperate magistratui, primum sacro, deinde prophano. 1. Pet. 2. & Rom. 13. Quod vobis fieri non vultis, alteri ne feceritis. Tob. 4. Mat. 7. Unusquisque in ea vocatione in qua vocatus est maneat, atque in eadem Domino Deo seruiat.

1. Corinth. 7.

Parentibus ait: Erudite filios & familiam ad pietatem & gloriam Dei, & ecclesie Romanæ catholicæ, & proximi utilitatem. Filij tibi sunt, erudi illos & curua, &c. Filie tibi sunt, serua corpus earum, &c. Eccle. 7. & Ephes. 6. Educate illos in disciplina & correptione Domini.

Parentum est erudire filios ad pietatem.

Liberis, Estote obedientes, fideles, veraces, mala consortia fugite. Ephe. 6. Colo. 3. Exod. 20. Cato, Cum bonis ambula. Psal. 17. Cum deo electus eris, & cum peruerso peruerteris. Ioan. 3. Caro. Charissime noli imitari malum, &c.

Liberorum est obedire & mala consortia fugere.

Breuitur omnibus dicit, Facite officium vestrum, & mei non obliuiscamini. Obtemperate verbo meo, & omnia, si saluti animarum sit utile, feliciter vobis cedent: sicut in discipulis hodie factum Evangelista docet.

Et annuerunt facis qui erant in altera nauis, ut venirent & adiungerent eos. Docemur hic id cognoscere, neminem sibi in ecclesia sufficere, sed alterum alterius ope atque opera indigere, ut inuicem honore præueniamus ac humiliemur. Non potest autem dicere oculus manui: Opera tua non indigeo: Aut iterum caput pedibus, Non estis mihi necessarij, sed multò magis quæ videtur membra infirmiora esse, necessaria sunt.

Nemo sibi in ecclesia sufficit.

1. Corinth. 12.

Et venerunt & impleverunt ambas nauiculas, ita ut penè mergerentur. Docent nos Apostoli isti alterum debere alterius onera portare, & sic adimplere legem Christi, Gal. 6. Nam frater qui adiuuatur à fratre, quasi ciuitas firma, Prouer. 18. Firmior esset ecclesie ciuitas, nec adeo vacillaret, si ecclesie proceres sibi mutuo suppetias tulissent in tuenda atque conseruanda fide catholica, atque hæretici in scindenda ea laborarunt: si, inquam, tantum laboris insumpsissent in extirpandis hæresibus, quantum in congerendis nummis, atque calicibus euacuandis desudauerunt, non eo deuenisset Christiana respublica, non tot pisces extra nauim ecclesie miserè exularent, atque aberrarent. Sed cum

Alter alterius onera portare necesse est.

dor-

Matth. 13. dormirent homines, venit inimicus homo & superseminauit zizania.

Simon hoc miraculo territus, procidit ad genua Iesu, dicēs, *Discede a me Domine, quia homo peccator sum*, totam huius facti gloriam ipsi transcribens, & indignum se eius consortio iudicans. Sed quoniam non indignatione, sed humilitate Dominum repulit, ideo magis attraxit, Iacobi 4. Deus superbis refistit, humilibus autem dat gratiam.

Stupor enim circūdederat eum in captura piscium, quam ceperant. Similiter autem & Iacobum & Ioannem, &c. ex tanti miraculi magnitudine. Sed primitiæ hæc sunt operum Christi, decimæ sunt, de quibus ait, Et vos maiora his facietis.

Et ait ad Simonem Iesus, *Noli timere, post hæc homines capies*. Non excludit timorem reuerentiæ, cum initium sit sapientiæ, Psal. 110. sed pusillanimitatis & diffidentiae. Cor enim contritum & humiliatum non despiciet. Psal. 50. Post hæc dabis operam nõ vt nauim impleas piscibus, sed ecclesiam meam euangelicæ doctrinæ professoribus verbo, exemplo, & miraculis homines conuertendo.

Et subdulsit in terram nauibus, & relictis omnibus, secuti sunt Dominum. Considera fidem, & deuotionem, ac obedientiam eorū. Habentes enim præ manibus appetibile piscationis opus, ob mandatum tamen Domini reliquerunt sua: secuti sunt Dominum, vacui sollicitudine rerum corporalium, ac totis animis in hoc intenti, vt fierent piscatores hominū. Fuit quoque hæc piscatio Christi, capere & abducere post se animas, & hoc modo piscatus est hic Petrum cum suis piscatoribus.

3. Tertio, Euāgelium præfens complectitur mysteriū. Nam piscatura, est prædicandi ministerium. Ierem. 16. Verriculum siuerete, est verbum Dei, Mat. 13. non è Pharisaeorum laqueis, non è Philosophorum argutiis, sed è sacrorum voluminum præceptis, è Christi dictis factisque sic contextum, vt quam plurimos inuoluat, nec inuolutos sinat elabi. Felices ergo quos inuolutos sagena apostolica, de profundo criminum & errorum pertrahit ad auram liberiolem, è tenebris ad lucem, è sordido limo ad vitam puriorem, è vagis cupiditatibus ad innocentiam perpetuam constans studium. Neque enim pertrahuntur ad eadem, sed salutem. 2. Cor. 12. Non enim quero quæ vestra sunt, sed vos.

Piscatores fuerunt Apostoli, & sunt modò concionatores, Mat. 4. Faciam vos piscatores hominum.

Mare est mundus, variis rerū motibus sursum deorsumque fluctuans. Tumor per superbiam, feruet per auaritiã, spumat per luxuriã, 1. Ioan. 2. Omne quod est in mundo concupiscentia carnis est, & concupiscentia oculorum, & superbia vitæ.

Pisces

Timor diffidentia & pusillanimitati non reuerentia abijciendus.

Piscatio Christi capere animas.

Mysterium Euangelij. Piscatura prædicandi ministerium. Verbum Dei Rete.

Piscatores Apostoli.

Mare mundus.

Pisces sunt auditores. Habac. 1. Facies homines quasi pisces maris. Felices qui se capi sinunt, infelices qui fundum petunt, & sese in limo occultant, nec diuino illo verbi Dei verriculo se capi sinunt. *Pisces homines.*

Nauicula Petri Ecclesia est catholica, quæ à fide & dogmatibus diui Petri nunquam recedet. In hanc nauim conscendit Christus, in hac manet, sicut pollicitus est. Matt. 28. Ecce ego vobiscum sum vsque ad, &c. Hæc nauicula subinde quidem fluctuat, quia in turbulento huius seculi mari natat: sed quoniam Christum supremum nauclerum habet, nunquam mergetur, etiam si omnes inferorum portæ aduersus eam insurrexerint. *Nauicula ecclesia.*

Nox incredulitatem, impietatem, infidelitatem & peccatum significat. Dauid Psalm. 81. In tenebris ambulat, &c. Paulus ad Ephes. 5. Eratis aliquando tenebræ, &c. Item nox præcessit, &c. *Nox impietatis & peccatum.*

Dies, fidem in Christum, verbum Dei, & Euangelij prædicationem, quam Romana Ecclesia prædicat, significat. Cum in hæc piscatione, hoc est, Euangelij prædicatione, Christus (qui mentium tenebras ac noctem expellit, & diem diuinæ sug lucis inducit) non adfuerit, nihil capitur: ubi verd ex obedientia & præcepto Christi laxauerimus retia prædicationis, tunc pretiosissimis capturis retia replebuntur. Sic in die Pentecostes Petrus vna piscatione in nomine Domini nostri Iesu Christi facta, cepit animas circiter ter mille. Act. 2. & diuus Paulus totam Asiam. *Dies, fides in Christum.*

Ruptura retis significat schismata, hæreses, impios errores, ac pestiferas sectas, quibus fidei concordia profcinditur. Sic pseudoapostoli ruperunt rete Euangelicum in primitiua Ecclesia, docentes circuncisionem necessariam Christianis. Act. 15. Deinde plusquam sexcenta genera hæreticorum ecclesiæ catholice rete dilacerarunt, quos præuidisse videtur Petrus in 2. Canon. 2. cap. dicens, & in vobis erunt magistri mendaces, qui introducent sectas perditionis. Sed etiam nostra tempestate hæretici quamplurimi miserrimè doctrinæ Euangelicæ rete, magna animarum iactura, ruperunt ac rumpunt. Eiusmodi pisces non pertinent ad Dei mensam, sed ad satanæ culinam. Exhibunt angeli, & separabunt malos de medio iustorum, & mittent eos in caminum ignis. Dominus conseruet suam ecclesiam catholicam. Amen. *Ruptura retis, errores, hæreses, schismata.*

EPILOGVS.

1. Vt Christi vita exposita est publice utilitati, & in primis gloria Dei, ita & Christianorū vita esse debet, docet tacens, aperiens os suum, in monte, in mari, in loco campestri, in templo, ubique saluatorem agens.

2. In narratione rei gestæ & iuxta carnem, nascentis & exuberantis ecclesie
d. *image*

imago proponitur, hoc mysterium habens, ut homines innuantes caducis rebus & procellis huius vite, capiat Christus, & huius ministri Apostoli & predicatores.

3 *Obserua diligenter quod Christus Petro, cui ter amorem professus oves committens, hic dicit, Eris homines capiens viuos, ut habet Græca translatio, contra crudelitatem, quia quidam malunt Iudeos, Turcas, & infideles occidere, & orco mittere, quam viuos Deo lucrifacere.*

DOMINICA SEKTA POST

TRINITATEM, EPISTOLA.

Rom. 6.
Gal. 3.

FRatres, quicumque baptizati sumus in Christo Iesu, in morte ipsius baptizati sumus. Consepulti enim sumus cum illo per baptismum in mortem, & quomodo surrexit Christus à mortuis per gloriam Patris, ita & nos in nouitate vite ambulemus. Si enim cõplantati facti sumus similitudini mortis eius, simul et resurrectionis erimus. Hoc sciẽtes quia uetus homo noster simul crucifixus est, ut destruat corpus peccati, ut ultra non seruiamus peccato. Qui enim mortuus est, iustificatus est à peccato, si autem mortui sumus cum Christo, credimus quia simul etiam uiuimus cum illo. Sciẽtes quia Christus resurgens à mortuis, iam non moritur, mors illi ultra non dominabitur. Quod enim mortuus est, peccato mortuus est semel: quod autem uiuit, uiuit Deo. Ita & vos existimate, uos mortuos quidem esse peccato, uiuentes autem Deo, in Christo Iesu Domino nostro.

Baptizati cur
sumus.

Hebr. 12.
1. Pet. 2.
Ephes. 4.
Coloss. 3.

IN HÆC Epistola est encomiũ baptismi, in qua diuus Paulus ostendit tria. Primum, cur sumus baptizati, cum ait: An ignoratis fratres, quia quicumque baptizati sumus in Christo Iesu, in morte ipsius baptizati sumus? Consepulti enim sumus cum illo per baptismum in mortem: ut quomodo Christus surrexit à mortuis per gloriam patris, ita & nos in nouitate vite ambulemus.

Vult dicere Apostolus, Si in Christum baptizati estis, Christi ducis uestri vestigia sequimini: si autem relapsi fueritis in peccata, resurgite memores foederis inter Deum & vos facti in baptismo: atque rectam uiam ingressi, nolite ad pristinam iniquitatis uiam respicere: sed in bonis operibus puritate & animæ innocentia conseruatis, progredimini. Si autem Deus afflictionem immiserit, patienter sufferte. Quod si etiam moriendum erit, ne terreamini. habetis enim signum euidentissimum, quod Deus probet illorum mortem, qui in confessione Christi, & in operibus bonis, ac nouitate baptismi è uiuis discesserunt: in cuius rei certitudinem baptizato Domino aperti sunt caeli.

Matth. 3.

Consolatio non
vulgaris pro
miseris mortali-
bus.

Hæc consolatio non est frigida aut vulgaris, hæc enim morientes adhortamur, dicentes, Ecce homo baptizatus, & in mundum positus, ut crucem, tribulationes, & afflictiones patiaris, exemplo Christi. Accepisti enim in baptismo literas atque sigilla, mortem tuam esse mortem Christi, & sicut Christus resur-

resurgens nouus homo vicit mundum, satanam, mortem, peccatum, infernum, & resurrexit in aeternū victurus: sic tu quoque hostes tuos omnes deuinces. Hæc omnia pastor in baptismo Dei loco tibi pollicitus est. Ideo, inquit Paulus, quod omnes in baptismo (qui per mortem Christi habet efficaciam) sumus baptizati in Christo Iesu: id est (vt Græci patres docent) sumus cooperti, & insiti corpori eius mystico in mortē, id est, in configurationem mortis ipsius baptizati sumus. Est autem ratio huius assimulationis in hoc fita, quod sicuti Christus mortuus est vitæ mortali, ita qui ad eius assimulationē baptizantur, debent esse mortui peccatis. Chrysost. Sicut homo mor-

Simile.

*In baptismo
quare datur
baptizati Spi-
ritus sanctus.*

tus non peccat, ita nec baptizatus, qui mortuus est peccato, non debet amplius peccare. Idcirco in baptismo datur baptizatis Spiritus sanctus, quo mundū ac carnem vincere possint, & opera vita digna, quæque ex charitate veniant, præstare. Nam sine Spiritus sancti gratia, hæc nemo præstare potest. hic Spiritus sanctus datur per meritum mortis Christi.

2. Secundo ostendit Apostolus, quid uouerimus in baptismo, cum ait: Si enim complantati facti sumus similitudini mortis eius, simul & resurrectionis erimus: hoc scientes, quia & etus homo nosset simul crucifixus est, vt destrueretur corpus peccati, vt ultra nō seruiamus peccato. Vult dicere: Abrenunciauimus in baptismo peccatis, & eorum illecebris, mundo, eiusdemque pompis omnibus, satanæ, & omnibus eius astutijs, dolis, artibus, & odio in Christum, & in sponsam eius ecclesiam, & polliciti sumus nos fidem & charitatem erga Deum Patrem, Filium, & Spiritum sanctum habituros, Charitatem etiam erga proximos, qui nobiscum sunt complantati, & ipsi Christo insiti per baptismum, & veterem hominem cum omnibus eius concupiscentiis, & prauis affectibus mortificaturos, & per omnem vitam contra peccata pugnaturos.

*In baptismo
quid uouerimus
ostenditur.*

Hæc promissa quasi in manibus Dei facta, ipse Deus suscipit, & confirmat. Virtute huius foederis & pacti Deus se nobis obstringit, se fore nobis Patrem, Dominū, & Deum. Si hoc foedus & pactum non esset factum in baptismo, & in aliis sacramentis, nullū tam exiguum foret peccatum, quod nos omni hora, omni que momento non posset damnare.

3. Tertio, ostendit hic, quid significet baptismus, cum ait: Si autem mortui sumus cum Christo, credimus, quia simul etiam uiuimus cū Christo, sciens quod Christus resurgens ex mortuis iam non moritur, mors illi ultra non dominabitur. Quod enim mortuus est, peccato mortuus est semel, quod autem uiuit, uiuit Deo. Ita & vos existimate, vos mortuos quidem esse peccato: uiuentes autem Deo in Christo Iesu Domino nostro. Vult dicere: Baptismus ultra suam uirtutem & efficaciam significat mortificationem carnis, quæ nihil aliud est, quàm peccata

*Baptismus
quid significat.*

exhorrescere, & eorundem horrore deterreri, iram Dei sentire, à peccatis recedere, & carnem spiritui subiectam reddere, & viuificationem spiritus, quæ nihil aliud est, quàm charitatem sequi, & amare. Nam sicut cupiditas necat animam, & charitatem expellit: ita charitas arceat, occiditque cupiditatem, & ipsa expulsa, viuificat animam. Vt autem sciamus nos, qui baptizati sumus in Christum & in eius mortem, virtutem habere ad hoc præstandum: si mortui sumus cum Christo, credimus quòd simul etiam viuemus cum Christo. hoc est: Si ad configurationem mortis Christi per baptismum & nos mortui sumus, credimus, quòd etiam viuemus non tantum vita carnis, sed etiam vita gratiæ, quæ viuificat animam.

*Baptismus nos-
ter longe effi-
caciosior Iudeo-
rum baptismo.*

Est autem admiranda prorsus Pauli sapientia, qua nos conatur inducere in amorem & studium nouæ vitæ, ne existimemus nos baptizatos, vt olim Iudeos, quorum baptismata tantum carnem, non autem animam abluebant. Baptisma nostrum admirabili virtute Spiritus sancti, qui in ipso operatur, delet peccata, ac satanam illaesa & intacta carne expellit. Quomodo id fiat, caro non potest capere. Nam non potest intelligere ea, quæ sunt spiritualia. Animalis enim homo non percipit ea quæ sunt spiritus Dei: nec potest intelligere, quia spiritualiter examinatur. 1. Cor. 2. Hinc est, quòd Turca, Gentilis, ac hæreticus, non possint hoc intelligere. sunt enim carnales. Paulus autem nos docet, quòd spiritualia spiritualibus hominibus sint comparanda, non carnalibus.

*Quomodo
Christus re-
surrexit, ita &
nos vitam co-
ponamus oportet.*

Christus resurrexit immortalis, gloriosus, impassibilis, & gloria, atque honore coronatus. Ita nos debemus post baptismum nostram vitam componere, vt mente simus incorruptibiles, procurantes gloriosam animæ immortalitatē: & quemadmodum Christus resurrexit, vt post resurrectionē nouam vitam inchoaret, non amplius moriturus: ita & nos resurgamus à peccatis post baptismum nouam vitæ rationem inirituri, quæ nunquam sit moritura, nec peccatum habitura, quod occidat animam.

*Varia fidei nos-
træ dogmata.
Hæretica sen-
tentia Spangem-
bergi pœnitentiam nihil
aliud esse quàm
recordationem
baptismi.*

Varia nostræ fidei dogmata hic declarantur, & stabiliuntur. 1. Hæretica est Spangenbergi sententia, quam ex hoc loco Pauli conatur astruere, pœnitentiam nihil aliud esse, quàm recordationem baptismi, & alia quæ ipse adfert. Non hic Paulus quicquam dicere instituit de sacramento pœnitentiæ: sed tantum intendit fideles ad amorem & studium nouæ vitæ accendere, & ad detestationem peccati prouocare: quæ duo tanta sollicitudine & vehementia vrget Paulus. nam absque illis nemo vnquam æternam potuit adipisci beatitudinem. Et nouæ vitæ studium finis est regenerationis nostræ præcipuus.

2. Ait Paulus per baptismum nos esse complantatos Christo.

Qua

Qua loquendi forma alludit ad institutionem, seu incorporationem plantæ. Augustinus in Enchirid. cap. 51. & Ambrosius in hunc locum, interpretantur elegantissimè hanc Pauli sententiam, asseruntque nihil aliud esse baptizari nos in mortem Christi, quàm baptismo nostro nos representare mortem Christi, in quantum in eo morimur iuxta peccati rationem, sicut ipse iuxta rationem corporis mortuus est.

Rursus, per baptismum nos conspeliari Christo in mortem, nihil aliud esse, quàm aquæ nos immergi, in eum finem, ut efficiatur in nobis mors peccati.

*Per baptismum
conspeliari Christi
in mortem
quid.*

Rursum, per baptismum nos complantari similitudini mortis Christi, esse aliud nihil, quàm per baptismum nos incorporari Christo: sic, ut ex morte illius, tanquam ex radice, similem quandam mortem hauriamus. Ex quibus liquet sacramentum baptismi non esse signum tantum iustificationis, quæ vel per fidem præcedentem sit facta, vel per fidei motum in baptismo excitatum impetretur, quemadmodum volunt Lutherani, sed esse tanquam organum quoddam diuinitus institutum, per quod, vel ad quod adhibicum Deus operetur remissionem peccati, quam neque fidei, neque pœnitentiæ motus, ut plurimum efficere poruisset. Dicimus, ut plurimum, quia est fides quædam tam vehemens & ardens, ut ante sacramentum adhibicum remissionem efficiat peccatorum, ut eruditissimè docet Augustinus, de baptismo contra Donatum libro 4. cap. 22. & sequentibus. Verùm hæc in paucis admodum inuenitur. Quod autem obiciunt ex Tertulliano de pœnitentia, neminem debere baptizari, nisi qui antè fuerit corde lotus, nihil officit huic doctrinæ: imò magis eam stabilis. Nam lotionem intelligit non eam, quæ prorsus mundat à peccatis, sed pœnitentiam ex fide ortam: quæ hætenus lauat mentem & purgat, quod ipsi vitia & sordes peccatorum displiceant, non autem quod sordes auferat. Nam hoc apertè dicit esse munus sacri baptismatis. Ad eundem modum intelligendum est, quod eodem libro dicit, mortem peccatorum debere præcedere baptismum, siquidem per mortem intelligit renunciationem peccatorum, siue pœnitentiam.

*Item complantari
similitudini mortis
Christi quid.*

EPILOGVS.

1 Baptismus sacramentum est pœnitentiæ, & principium Christianismi, ut quia propter nos Christus mortuus & sepultus est, & resurrexit, nos quoque ad passionis sue similitudinem, voluntates & cupiditates nostras crucifigamus, & in baptismate mysterium mortis, sepulcræ, & resurrectionis eius imitemur.

*Baptismus sa-
cramentum &
Christianismi
principium.*

2 Præcipuum opus fidei est pugna spiritus cum carne, ne quis putet Christianam vitam mollem esse, & delicatam. Destruere corpus peccati, fidei.

*Præcipuum opus
& ul-*

Concio de Christo parænetica, ut à vitis abstineant, contra quæ efficacissimum remedium est, ut homo se cogitet morturum, iuxta illud Eccl. 7. Memorare nouissima tua, & in æternum non peccabis: & Consolatoria, ut per hunc de æternitate vitæ securi simus.

DOMINICA EADEM,

EVANGELIUM.

Matth. 5.

In illo tempore, dixit Iesus discipulo suo, Amen, amen dico vobis: nisi abundauerit iustitia vestra plus quam Scribarum & Phariseorum, non intrabitis in regnum celorum. Audiuistis, quia dictum est antiqui, non occides: qui autem occiderit, reus erit iudicio. Ego autem dico vobis, omnis qui irascitur fratri suo, reus erit iudicio: qui autem dixerit fratri suo raba, reus erit concilio: qui autem dixerit fatue, reus erit gehenna ignis. Si ergo offers munus tuum ad altare, & ibi recordatus fueris, quia frater tuus habet aliquid aduersus te, relinque ibi munus tuum ante altare, & vade prius reconciliare fratri tuo, & tunc veniens offeres munus tuum.

Hoc Evangelium complectitur tria. 1. Primò, docet ac distinguit falsam Iudæorū iustitiam à vera iustitia Christianorum.

Iustitia duplex.

Iustitia Pharisæica.

Est autem duplex iustitia. Prima, mundana, externa, & civilis est. Hæc quoque est duplex, Pharisæica seu hypocritica, quæ est quædam accurata ceremonialis externorum præceptorum obseruantia: cui exactè obseruanda, neglecta vera cordis pietate, quia attentè studebant Pharisæi, ideo hypocriticam iustitiam eos habuisse dicimus. De hac Pharisæica iustitia diffusè agit Saluator in eos, Mat. 23. & Paulus Rom. 10. dicēs, Ignorantes Dei iustitiam, & suam volentes constituere, iustitiæ Dei non sunt subiecti. Talem habent modò, qui idem faciunt: quibus etiam dicitur: Amen dico vobis, receperunt mercedem suam, Matth. 6. Altera philosophica est, quæ externum hominem tantum ornat, neglecto animo, tribuens unicuique quod suum est. Hanc in seuit Deus rationi, ut neminem lædamus, sed omnibus bene faciamus, quemadmodum Christus ait Mat. 7. Omnia quæcunque vultis ut faciant vobis homines, facite & vos similiter, &c. Hanc vocant Philosophi distributiuam iustitiam, ut quæ unicuique quod suum est, tribuat. Hæc constant respUBLICÆ in pace & tranquillitate. Hæc quamuis in se bona sit, tamen quando sine Christo sit, reicitur, ut quæ non est ex fide, peccatum est.

Iustitia Philosophica.

Rom. 14.

Iustitia spiritualis.

Secunda iustitia, spiritualis est & interna, & hæc est interna quædam exhibitio fidei, charitatis & religionis, aliorumq; affectuum interiorum, qui nobis partim in Deum, partim in proximi-

proximum nostrum præcepti sunt: vel est quædam obseruantia præceptorum legis & Euangelij, quæ nobis data sunt per Christum amore iustitiæ, non timore pœnæ. Hæc dicitur iustitia Christiana, Euāgelica, fidei, vera, sincera. Sic Iob dicitur est iustus, Iob 1. cap. Sic Zacharias cum Elizabetha, Luc. 1. & Simeon, Luc. 2. dicti sunt iusti.

2 Secundò, declarat per explanationem quinti præcepti, Non occides, nihil apud Deum valere iustificationem externam, si interna non accesserit. Enumerantur autem hic quatuor gradus iræ, siue homicidij.

*Iustitia extor-
na nulla est si-
no interna.*

Exod. 29.

Deut. 5.

*Homicinij gra-
dus quatuor.*

1 Sunt cogitationes vlciscendi in corde accensæ, vt odium, inuidia. 1. Ioan. 3. Qui odit fratrem suum, homicida est.

2 Sunt signa iracundiæ, gestusque furoris, Mat. 5. Qui dixerit fratri suo, Raca, reus est concilio. Raca, teste Hieronymo, vox indignantis est, proprium Iudeorū, id est, vacuus siue inanis: quæ nos possumus vulgata iniuria, absque cerebro nominare.

Raca quid.

3 Sunt verba irato pectore prolata. Qui dixerit fratri suo fatue, reus erit gehenne ignis. Fatue, manifestum est conuitium charitatem destruens. Augustin. Hoc vltimum quod grauius inum esse sonat, admonet gradus quosdam esse factos à leuioribus ad grauiora, donec ad gehennam ignis veniretur. Non enim reatus ipse haberet gradus, nisi etiam gradatim peccata commemorarentur. Vnde in primo, est ira sola in animo: in secundo, sonus aliquis incertus, motum animi significans: in tertio, manifestum conuitium.

*Manifestum
cōuitiū quale.*

Vnde etiam tres gradus reatus. Iudicij, in quo datur locus defensionis: Concilij, id est, confessus iudicium: quando non agitur cum ipso reo, vtrum sit damnandus, sed fit collatio, quo supplicio sit puniendus, quem constat damnatum: Gehennæ ignis, quæ nec damnationem habet dubiam, vt iudicium, nec damnati pœnam, vt concilium. quia certam habet pœnam, & cum hoc, extremam. Tot modis plectitur, qui nondum progressus est vsq; ad homicidiū, sed homicidio confinis est quisquis excidit à charitate. Nondum exemit gladium, sed percussit animo, quisquis iratus male voluit. Percussit lingua, quisquis iratus cōuitium dixit: fortassis & occisurus, nisi pœnam metueret. Tutior est ergo ab homicidio, quisquis iram & odium penitus exemit ex animo: qua quidem ex radice pullulant homicidia. Odij ergo extrema linea est occidere: charitatis extrema linea est, occidenti etiam bene velle.

*Peccata ha-
bent gradus.*

Matth. 5.

4. Sunt fructus iræ, nempe ipsum homicidium. Qui autem occiderit, reus erit iudicio, hoc est, Qui prætermisso iuris ordine occiderit, reus erit iudicio condensationis. Leu. 24. Qui percusserit, & occiderit hominem, morte moriatur: Lex enim punit secundum pœnam talionis, vt patet ibidem. Non autem intelligitur

Fruitus iræ.

1. Cor. 3.

hic occisio secundum legem. Nam Exod. 22. præcipitur: Maleficos non patieris viuere: quos si iudex non occidat, peccat, non quærens commune bonum, aut iuxta Paulum, tollere malum è medio, ne tota massa corrumpatur. Hinc Saul regno priuatus est, 1. Reg. 15. non occidens Agag, regem Amalechitarum. Et 3. Reg. 20. dictum fuit Achab regi Israël, Quia dimisisti virum dignum morte, scilicet Benadab regem Syriae, erit anima tua pro anima eius, & populus tuus pro populo illius. Occidens enim secundum legem iustitiæ meretur, Exod. 32. Consecratis, inquit Moyses, hodie manus vestras Domino, vnusquisque in filio suo, & in fratre suo, vt detur vobis benedictio.

*Iudex occidens
secundū legem
meretur.*

*Priuati homi-
nibus non licet
ex gale occide-
re.*

Rom. 13.

Intelligitur ergo de iis, qui præter iustitiæ ordinem ex passione occidunt: de quibus ait Seruator Matth. 26. Omnes qui acceperint gladium, gladio peribunt. Nam principes non sine causa gladium portant: ministri enim Dei sunt, in hoc ipsum seruietes. Sequitur: Ego autem dico vobis, quia omnis, qui nascitur fratri suo, reus erit iudicio, &c. Chrysostomus, Consecra plenam legislatoris auctoritatem. Prophetæ dicebant, Hæc dicit Dominus: quia illi, vt serui, ea, quæ Domini sunt annunciabant: hic autem, vt filius, ea quæ patris & sua sunt: illi cõseruis prædicabant, hic suis seruis legem ponebat, dicens, Ego dico vobis, quia omnis qui irascitur, &c.

*Christus vete-
rem legem ad
affectus trans-
tulit.*

Christus vniuersam legem ad affectus transtulit, vt homicidæ appellatione contineantur, qui re ipsa eadem faciunt: deinde omnes, qui affectu, hoc est, oderunt, 1. Ioannis tertio: Moses posuit securim ad ramos arboris, dicens: Non occides: Christus verò ad radicem, quando dixit: Si quis irascitur, &c. Moses prohibebat manum, Christus autem animum, id est, affectum malum. Siquidem professionis sublimitas exaggerat culpam, vt quod in veteri lege sit homicidiū, hoc in noua sit impotens animi motus ad vindictam. Primus enim ad homicidium gradus est, irasci. Graue ergo facinus admisit apud Deum iudicem, qui fratri malè voluit, qui amandus est non odiendus.

*Ira Dei & ho-
minū differunt.*

Differunt autem ira hominum, & ira Dei. Ira hominum dicitur, quia hæc ab irato pectore, & charitate nudo profluit: & nihil aliud quærit, quàm vindictam. Hæc hominū ira scelerata, omnium malorum radix ita cor hominis corrumpit & exasperat, vt facili ductu sequantur inde pleraque flagitia. sic Cain iratus fuisse legitur, Gene. 4. vnde ex appetitu vindictæ occidit fratrem suum Abel.

*Ira Dei quæ,
& unde ori-
tur.*

Ira Dei dicitur, quia hæc ex puro cordis amore, & vero zelo honoris ac cultus diuini promanat. Hanc habuit Phinees, quando occidit Israëlitam, & scortū Madianitidem, Num. 25.

Habuit

Habuit & Dauid, quando testamento statuit, vt Ioab atque Semei capitali pœna plecterentur, 3. Regum 2. Molès quoque quum vno die iussit occidi tria millia hominum, Exod. 32. Itē quando Aegyptium occidit, Ibidem 2. cap. Dauid Goliath, 1. Regum 17. Sargon omnes idololatrias, Iudic. 16. Iudith Holfernem, Iudith 13. Iahel Sisaram, Iudic. 4. Elias quinquagenarios regis Achab, 4. Regum 1. Dauid quando de Syris occidit septingentos currus, 2. Regum 10. Paulus qui Corinthum tradidit Saranæ, 1. Corinth. 5. Talem iram habet Ecclesia, cum per excommunicationem punit peccatores in peccatis absorptos, Matth. 18. Item magistratus, quando malos supplicii iustis afficit, Parentes quoque, dum proles corripunt. De hac ira Augustinus dicit, Irasci fratri vt corrigatur, nullus sanæ mentis reprehendit. huiusmodi enim motus de amore boni, & de sancta charitate veniunt, & rectam rationem sequuntur. Sine hac ira nec doctrina proficit, nec iudicia stant, nec crimina compescuntur: sed vitia seminantur, nutriuntur negligentia, & non solum mali, sed & boni incitantur ad malum, teste Chrysostomo. Vnde Ecclesiast. septimo dicitur, Melior est ira risu: quia per tristitiam vultus corrigitur animus delinquentis. Sic Dominus in synagoga respexit cum ira suos obseruatores, contristatus super cœcitate cordis eorum, Marci tertio. Summa, Iusta ira mater est disciplina. Non enim fratri irascitur, qui vitio irascitur.

3. Tertio adhortatur ad reconciliationem, duplici via & modo, scilicet, amica inuitatione, quum ait, Cum offers munus tuum ad altare, & ibi recordatus fueris quod frater tuus habet aliquid aduersum te, relinque ibi munus tuum ante altare, & vade prius reconciliari fratri tuo: et tunc veniens offeres munus tuum. Vult dicere, Nullum Deo opus gratum erit & acceptum, nisi proximo quem læseris, reconciliatus fueris, & cum eo redieris in gratiam, 1. Corint. 13. Nam teste Bernardo, Ingratum est Spiritui sancto quicquid obruleris, neglecto eo ad quod teneris. Prouerb. 15. Victimæ impiorum abominabiles Domino. & vigesimoprimo capite, Facere misericordiam & iudicium, magis placet Deo quam victimæ. Hac de causa acriter egit cum ipsis Scribis & Phariseis, Mat. 23. dicens, Vae vobis Scribæ & Pharisei hypocritæ, qui decimatis mentham, & anetum, & cyminum, & reliquistis quæ grauiora sunt legis, iudicium, & misericordiam, & fidem. Hæc oportuit facere, & illa non omittere.

Grauibz minis hortatur quoque ad reconciliationem, quū subiungit, Esto consentiens aduersario tuo dum es in via, ne tradat te aliquando iudici, & iudex tortori. Amen dico tibi, non exibis inde, nisi persolueris nouissimum quadrantem. Vult dicere, Si quispiam te læserit, idemque rogat vt ignoscas, tunc ex officio charitatis & Christi

Ira iusta mater est disciplina.

Via duplici ad reconciliationem adhortatur.

Nullum opus aut sacrificium Deo gratum extra charitatem

Ephes. 4.

mandato, remittere debes peccata, quemadmodum Christus fecit, quum ait, Pater, remitte illis, quia nesciunt quid faciunt. Quod si non rogatus fueris, tamen promptum animum habes ad condonandum, idque citò, iuxta illud, Sol non occidat super iracundiam vestram.

Gravi itaque pondere aestimandum est illud diuinum mandatum de reconcilianda pace cum fratre. Non poterit impunè frater fratrem contemnere, neque homo hominem negligere, quum audiat Deum ipsum tanti hominem facere, vt non prius beneficium acceptum aliquod habeat, quàm fratris offensi gratiam procurauerimus. Eccles. 28. Qui vindicari vult à Domino, inueniet vindictam: & peccata illius seruans, seruabit. Relinque proximo tuo nocenti tibi, & tunc deprecanti tibi peccata soluentur. Homo homini reseruat iram, & à Deo quærit medelam? In hominem similem sibi nō habet misericordiam, & de peccatis suis deprecatur? Ipse dum caro sit, reseruat iram, & propitiationem petit à Deo? Quis exorabit pro delictis illius? Memento nouissimorum, & desine inimicari. Non enim prodest Deo offerre verba nostra per gratiarum actionem, & corpora per carnis macerationem, ac res per eleemosynarum largitionem, nisi & corda offeramus per veram dilectionem: sicut claret in Phariseo, Luc. deci mo octauo, Plus quærit Deus quem redemit sanguine suo, quàm quod tu inuenisti in horreo tuo.

*Reconciliatio
procrastinanda
non est propter
incertum vitæ
nostræ exitum.*

Et quum vitæ nostræ incertus sit exitus, non debemus reconciliationem in horas, in dies, aut in annos extrahere: sed statim in hac vita aduersariis reconciliari. Quod si in gratiam non redieris, tunc tua conscientia in extremo iudicio te accusabit, atque ita conuincet, vt tradaris iudici, atque mox iudex tradet te tortori, vt in carcerem coniectus inde in æternum non possis liberari, quoniam in inferno nulla est redemptio. Cogitet igitur homo quilibet, vitamque suam ita instituat, vt Christiana iustitia, hoc est, viua fide, & operibus charitatis munitus, & redimitus inueniatur: tunc in futuro seculo vitam æternam consequetur.

EPILOGVS.

1 Obseruanda probe Christi philosophia, ab initio capitis quinti de beatitudinibus, & consequenter vbi diuinam legem explicat, non obiectans antique legi, sed veterem comparatione noue imperfectam ostendens, Hebr. 7. Nihil ad perfectum adduxit lex.

2 Discrimen inter iustitiam Phariseorum, que tantum in externis versatur, & Christianorum, à quibus cor requiritur.

3 De reconciliatione & ignoscencia, de tempore ira opportuno importuno, & quanta mala ex ira necessarij loci. Vbi videmus charitatis precipuas

quam curam Christo esse, & acceptissimum Deo sacrificium, quod & laici
iuxta Chrysost. offerre debent.

DOMINICA SEPTIMA POST
TRINITATEM, EPISTOLA.

FRATRES, humanum dico propter infirmitatem carnis vestrae. Sicut enim exhibuistis membra vestra seruire immunditie & iniquitati ad iniquitatem, ita nunc exhibete membra vestra seruire iustitie in sanctificationem. Cum enim serui essetis peccati, liberi fustis iustitie. Quem ergo fructum habuistis tunc in illis, in quibus nunc erubescitis? nam sinus illorum mors est: nunc vero liberati à peccato, serui autem subli Deo, habetis fructum vestrum in sanctificationem, si nem verò vitam aeternam. Stipendium enim peccati, mors est: gratia autem Dei vita aeterna in Christo Iesu domino nostro.

Rom. 6.

HAC Epistola Paulus facit tria. 1. Primò, exhortatur Romanos & omnes Christianos ad studium virtutis, quum ait, Humanum dico propter infirmitatem carnis vestrae. Sicut enim exhibuistis membra vestra seruire immunditie, & iniquitati ad iniquitatem, ita nunc exhibete membra vestra seruire iustitie in sanctificationem. Vult dicere, Quamuis ratione mei ministerij, quo apud vos diuina institutione promotus vtor, & ratione necessitatis eius rei, de qua sum dicturus, plura & grauiora à vobis exigere poteram. dicere enim poteram, quod scriptum est olim dixisse Baruch 4. Sicut fuit sensus vester, vt erraretis à Deo, decies tantum iterum conuerrentes requiretis eum: tamen quum vestra infirmitas sit mihi perspecta, ad mitiorem & tenuiorem iustitiam vos exhortor. Humanum dico, id est, facile est quod dico, idque non quia non opus sit vobis, vel quia rei dicendae dignitas non maiorem & amplio rem requirat exhortationem: sed propter infirmitatem carnis vestrae. Perfectis enim sunt perfectiora praecepta danda. Hebraeor. 5. Perfectorum autem est solidus cibus, eorum qui pro ipsa consuetudine exercitatos habent sensus ad discretionem boni ac mali. 1. Corinth. 2. Sapientiam loquimur inter perfectos. Infirmioribus verò danda sunt leuiora praecepta, Hebr. 5. Facti estis quibus lacte opus est, non solido cibo. Omnis enim qui lactis est particeps, expers est sermonis iustitiae: paruulus enim est. Hinc 1. Corinthior. 3. dicit, Tanquam paruulis in Christo lac potum dedi vobis, non solidam escam.

Apostoli clementia in praecipiendo.

Sicut enim exhibuistis membra vestra seruire immunditie & iniquitati, &c. id est, carnalibus vitiis, & omni peccato discordanti ab aequitate legis diuinae, ad iniquitatem. Nihil enim protinus peccatum per poenitentiam deleatur, mox suo pondere ad aliud

Seruire immunditie & iniquitati quid

tra-

trahit. Hoc peccatum vocat Isaïas, funiculos vanitatis, vincula plaustrum, Isaïæ 5. Item cap. 58. vocat funiculos deprimentes, colligationes impietatis, atque catenam, &c. *Ita nunc exhibete eadem membra seruire iustitiæ, & hoc in sanctificationem*, vt iuxta illud Deuteronomio 18. perfecti sitis, & absque macula cum Deo vestro, & in sanctitate & iustitia ambuletis coram ipso omnibus diebus vestris, Luc. 1.

*Membra
quæ vitij
seruebant,
nunc iustitiæ
deseruant.
Seruus du-
plex.*

Hinc notabimus seruitium esse duplex, alterum peccati, alterum verò iustitiæ. Est enim seruire peccato nihil aliud, quam seruire satanæ, qui est mendacij atque omnium scelerum pater. Seruire autem iustitiæ nihil aliud est, quam seruire Domino, qui est veritatis, gratiæ, & salutis author.

Dogma vtique hic est manifestum, & expresso Dei verbo confirmatum, Deum à Christianis exigere ministeria & officia, non tantum intellectualia, verum etiam voluntatis affectuum, & omnium membrorum. Sicut etiam satis constat in infamia illa peccatrice cõuersa. Errant ergo, & contra verbum Dei docent, qui dicunt, Deum nullo in loco habere legis obseruantiam: & perinde esse si Christiani illam seruant, nec ne.

Luca. 7.

*Execrabile
est, Deo opus
peccatis &
impudicitij
contaminari.*

Quasi Apostolus summam dicat, Non solum est horribile dictum, sed etiam execrabile, quod tam elegans, & aspectu iucundum Dei opus nempe corpus & anima hominis ad similitudinem Dei conditum, tantis peccatis conspurcetur, sceleribus impuditiæ contaminetur, in seruitutem diaboli, carnis & omnium vitiorum, & tandem infernale barathrum præcipitur. Indignum est profus, vt is qui Christi sanguine fuit redemptus, & in filium Dei adoptatus, fiat sua voluntate mancipium peccati, & diaboli scortum. Glorificate ergo & portate Deum in corpore vestro.

1. Corinth. 6.

*Libertas cul-
pabilis, & ser-
uitus laudabi-
lis.*

Secundò docet Paulus quales sint peccatorum fructus, & fructus iustitiæ, cum ait, *Cum enim serui essetis peccati, liberi fuistis iustitiæ. Quem ergo fructum habuistis tunc in illis, in quibus nunc erubescitis? Nam finis illorum mors est. Nunc vero liberati à peccato, serui autem facti Deo, habetis fructum vestrum in sanctificationem, finem vero vitam æternam.* Vult dicere, Quando post vestras concupiscentias euntes peccatum vobis adeo dominabatur, vt eius vilis ima essetis mancipia, liberi fuistis iustitiæ: hoc est, manumissi & exempti fuistis à pulcherrimo statu iustitiæ. Est phrasis Scripturæ sacre. *Qui seruus est peccati, liber est iustitiæ: & qui seruus est iustitiæ, liber est peccati.*

*Fructus pec-
cati & iusti-
tiæ qui.*

Hinc primò notabimus fructus esse duplices, scilicet Peccati, nempe impietatem, iniquitatem, immunditiam, infamiam, sectas, & conscientiam malam: & iustitiæ, nempe pietatem, æquitatem, fidem, charitatem, puritatem, conscientiam bonam, gratiam, & meritum. Vtitur autem his vocabulis, Serui & Liberi,

beri, non tantum quia fuerunt in frequenti vsu Romanorum, verum etiam quod in scriptura sacra deprehendamus Christum frequenter vsu huius vocibus. Dixit enim Ioan. 8. Omnis qui facit peccatum, seruus est peccati. Præterea vt illa artificiosa loquendi forma ipsos trahat ad destinatam suæ admonitionis sententiam. De seruitute peccati & carnis, & eius captiuitate loquitur Christus, Ioan. 8. Amen amen dico vobis, quia omnis qui facit peccatum, seruus est peccati. Item Petrus 2. Epist. 2. cap. A quo quis superatus est, huius & seruus est. & Paulus ad Rom. 6. Cum serui essetis peccati, liberi fuitis iustitiæ, &c.

Deinde hinc obseruabimus opera seruilia peccati parere confusionem, & suos authores confundere. Nam inquit carnalibus seruis & mancipiis peccati, liberis iustitiæ, seruitoribus concupiscentiarum, *Quem fructum habuistis tunc in illis, in quibus nunc erubescitis?* Mala opera & turpia pariunt suis authoribus primo confusionem, quod perspicuum efficitur ex factis Adami, Eua, & Publicani, quorum illi quum audissent vocem Domini ambulantis ad auram post meridiem, absconderunt se a facie domini Dei in medio ligni paradisi: vocauitque dominus Deus Adam, & dixit ei, Vbi es? qui ait, Vocem tuam audiui in paradiso, & timui, eo quod nudus essem, & abscondi me, Genes. 3. Ille autem stans à longè, non audebat oculos suos leuare, & percutiebat pectus suum, dicens, Domine, propitius esto mihi peccatori.

Deinde pariunt suis authoribus desperationem, quod liquet ex factis Cain & Iudæ, de quibus dicit Scriptura Gen. 4. quod Cain dixerit ad Dominum, Maior est iniquitas mea, quam vt veniam merear, &c. & quod Iudas proiectis triginta argenteis in templo, recessit: & abiens laqueo se suspendit, & suspensus crepuit medius.

Vult summam dicere Apostolus, Vocatio omnium Christianorum est, seruire Deo & proximis. Nam ad hoc nos esse liberatos à peccato, vt seruiamus Deo & proximis, testatur scriptura, Iosue 22. Exod. 23. Deut. 18. Iosue 24. Vt seruiremus Deo, redemit nos Christus, 1. Thessal. 1. & vt seruiamus inuicem, Galat. 5. Paulus seruus omnium, 1. Corint. 9. Cum liber essem, inquit, omnium me seruum feci, vt plures lucrifacerem, &c. Constat manifestè ex his locis quod Christiana religio exigit à Christianis non solum fidem, sed etiam reliqua opera, quibus inseruitur Deo & proximis. Qui bona egerunt, inibunt in vitam æternam.

3. Tertiò ostendit Paulus, quæ præmia reddat Deus peccatis, & quod sit stipendium iustitiæ, quum ait, *Stipendia enim peccati, mors. Gratia autem Dei, vita æterna in Christo Iesu Domino nostro.* Vult dicere, Id quod rependit Deus his qui militauerunt peccato,

est

Peccati seruitus sterilis.

Seruitus peccati parit confusionem & desperationem

Luca 18.

Matth. 27. & Act. 1.

Vocatio Christianorum est seruire Deo & proximis.

Ioan. 5.

*Vita aeterna
gratuitis Dei
donum.*

est mors gehennae: Gratia autem Dei, vita aeterna, id est, gratuitum donum Dei, est vita aeterna. Doctissimè Augustinus, ut solet, differit in Epistola ad Sixtum 105. de huius loci explanatione. Et libro de gratia & libero arbitrio, cap. 6. vsque ad caput 11. Gratis, inquit, datur vita aeterna, non quia ex meritis non datur, sed quia gratis data est gratia bonae vitae cui datur. Sicut ergo dixerat Apostolus, Stipendia peccati mors: sic dicere poterat, Stipendia iustitiae vita aeterna. & hoc consequentia postulabat. Sed ut indicaret fontem bonae vitae, & vnde proficiantur operum merita, quibus tanquam operum merces redditur vita aeterna, dixit, Gratia Dei, vita aeterna.

Obseruandum quoque occurrit hic opera iustificatorum fieri in sanctificationem: hoc est, ad sanctificandos magis suos factores. Nam quemadmodum opera mala non tantum ostendunt internam malitiam cordis & damnatae radices, vnde procedunt: sed etiam continuis suis iniquis actionibus aggrauant, & maiorem faciunt malitiam, & culpam eorum qui talia agunt: Ita opera iustorum, quae iustitiae fructus dicuntur, & sunt, non tantum indicant ac testantur internam fidem & charitatem in Deum & proximum, verum etiam efficiunt ut nostra iustitia atque sanctificatio nouis operum accessionibus magis crescant atque augeantur: quod Paulus apertè testatur, quum dicit, Romanos, quando iam sunt liberati à peccato, & translati ad seruiendum iustitiae, habere fructum in sanctificationem, id est, fructus seu opera ipsorum tanta iam esse virtutis & valoris, propter Christi passionem & meritum, ut non solum profint ad tollendam omnem confusionem, verum etiam ad sanctificandas magis ac magis illorum animas ex Christi sanguine & meritis: sperantque se non habituros stipendium peccati, scilicet mortem aeternam, sed iustitiae, scilicet vitam aeternam. Summa, Vult dicere, Si peccatis inseruierimus securi satanam, praemium meritorum erit ignominia, & aeterna damnatio, Apocal. 21. Si autem iustitiae inseruierimus sequuti Christum, praemium meritorium erit gratia, misericordia Dei, & vita aeterna, Amen.

*Vltimus fructus peccati
mors gehennae
Vltimus fructus
iustitiae
vita aeterna.*

EPILOGVS.

1 Benigna exhortatio Apostoli, ut iustitiae, sanctificationi studeamus, quae Dei voluntas est, dimissa omni voluntate Gentium, quae est in immun-diciis, 1. Thess. 4.

2 Pudorem quandam intulit Apostolus, teste Origene, ut saltem dependant hoc iustitiae & sanctificationi, quod prius immunditiae & iniquitati deulerunt.

3 Fructus fructibus comparat. quia stipendium laboris fructus est, stipendium peccati mors, donum autem Dei, vita aeterna, ubi meritorium

infirmitatum nostrarum tenuitas declaratur, & fides in Christum Iesum commendatur.

DOMINICA EADEM

EVANGELIUM.

In illo tempore, Quum turba multa esset cum Iesu, nec haberent quod manducarent, convocatis discipulis suis, ait illis, Misereor super turbam: quia ecce iam triduo sustinent me, nec habent quod manducent: & si dimisero eos ieiunios in domos suas, deficient in via. Quidam enim ex his a longe venerunt. Et responderunt ei discipuli sui, Unde istos quis poterit hic saturare panibus in solitudine? Et interrogavit eos, Quot panes habetis? Qui dixerunt, Septem. Et precepit turba discumbere super terram: & accipiens septem panes, gratias agens fregit, & dabat discipulis suis ut apponerent: & apposuerunt turbæ. Et hi bebant pisciculos paucos, & ipsos benedixit, & iussit apponi. Et manducaverunt & saturati sunt, & susulerunt quod superauerat de fragmentis septem spoztas. Erant autem qui manducaverunt quasi quatuor milia, & dimisit eos. Marc. 8.

Hoc Euangelium complectitur tria. 1. Primò, clementiam & bonitatem Christi, quæ relucet ex dialogismo, quæ Christus habuit cum discipulis. Christus nanque ait, Misereor super turbam, quia ecce iam triduo sustinent me, nec habent quod manducent, & si dimisero eos, &c.

Videbat numerosum populum sequentem, non solum corporis alimenta, sed etiam animæ cibum, hoc est, verbum Dei esurire. Dolebat præterea populum non aliter atque dispersas oves non habentes pastorem, oberrare. Habebant quidem multos pōtiffices, sacerdotes, leuitas, pharisæos, sadduceos, scribas: sed quia lucro nimium erant intenti, doctrinæ legis & Prophetarum, cultusque diuini obliuiscabantur. Hier. 6. A minore usque ad sacerdotem, cuncti faciunt dolum. Idcirco Christus, qui verus erat pontifex, verus sacerdos, verus leuita, verus scriba, verus pater ac dominus, quod illi dispergebant colligit, quos illi esurire sinebant pascit, quos in perditionem ire sinebant saluat. Ezech. 34. Hæc dicit dominus Deus, Ecce ego ipse super pastores requiram gregem meum de manu eorum, & cessare eos faciam, ut ultra non pascant gregem, &c.

Vtinam & inter catholicos tales non inueniantur Episcopi, pastores & sacerdotes, qui & si videant populum esurientem doctrinam sanam, catholicam, Apostolicam, non tamen curent, nec vlla miseratione tangantur, quos profecto horrendum illud extremi diei manet iudicium; quibus Amos sexto interminatur, Væ eo quod bibentes vinum in phialis, & optimo unguento delibuti, nihil compatiuntur super contritione Ioseph.

Prælatos ignavos horrendum manet iudicium

Hi deberent Christum imitari, ac dicere, Misereor super turbam, quam Christus mihi commisit. Sed heu miseros subditos, quibus cum austeritate imperatur, & cum potentia, Ezec. 34. qui disperduntur & dilacerantur à suis pastoribus potius, quam diligantur, Iere. 23. Discipuli respondent, *Vnde istos quis poterit hic satiare panibus in solitudine?* Incredulitatem suam produnt. Nam si pistrinum & macellum ad manum habuissent, in maiorem spem fuissent erecti. Nunc autē omnino desperant populum satiari posse, quū nihil sit vnde venter expleri queat. Sic olim Iudæi increduli malè loquebantur de Deo, dicentes, Nunquid poterit parare mensam populo suo in deserto? Psal. 77. Simili diffidentia tenebatur Moses quum diceret, Cur afflixisti seruum tuum? Quis dabit nobis escas carniū? & ait Moses, Sexcenta millia peditum huius populi sunt, & tu dicis, dabo eis esum carniū mense integro? Nunquid ouium & bouum multitudo cēdetur, vt possit sufficere ad cibum? Vel omnes pisces maris in vnum congregabuntur, vt eos satient? Cui respondit Dominus, Nunquid manus Domini inualida est? iam nunc videbis vtrum meus sermo operē compleatur, Num.

*Incredulitas
discipulorum
sese prodit.*

*Ratio humana
solum carnalia
& presentia
spectat.*

*Fidelis in spē
contra spem
eredit.*

11. Sic solet humana ratio solam carnalia spectare, nec longius quam presentia prospicere, quæ nisi adsint, iam desperat, nescia quo se vertat, in nummos, non in Dei verbum, respiciens, quo ait Marth. 6. Quarite primum regnum Dei, & c. & illud, Psal. Iunior fui, etenim senui, nec vidi iustum derelictum, &c. Contrā verd fidelis cum fideli Abraham in spem contra spem credit, nimirum hoc possibile esse apud Deum, quod impossibile videtur hominibus.

Christus interrogat discipulos suos, *Quæ panes habetis?* Non quærebat tanquam nesciret, sed vt miraculum quod editurus erat, eò manifestius redderetur, omnibusque conspicuum esset, nihil illi impossibile esse, quodque ipse idem esset qui Israëlitas 40. annos pauisset manna è caelo, vt refert Sapiens ibidem.

Vbi ergo doctrina pauit turbā mente, mox de panibus mentionem facit, vt eos pascat in corpore, quatenus declarat sese esse qui dat escam toti homini, carni & spiritui. Psal. Oculi omnium in te sperant, Domine, & tu das illis escam in tempore. aperis tu manum tuam, & imples omne animal benedictione.

Discipuli respondent, Septem, illosque non magnos nec multos: ad eò exiguam curam carnis habuerunt sancti illi viri. Olim enim patres nostri contenti fuerunt pane & aqua, Eccle. 29. Ioannes Baptista melle & locustis. Temporibus Hieronymi, Anachoretæ pane & leguminibus & oleribus, quæ solo sale condiebantur, vivebant. Paulo cibum & vestimenta palma præbebat. hæc Hieronymus de regula Monachorū. In qua etiam testatur Iesum & angelos eius, se vidisse quædam in ere-

*Frugalitas an-
tiquorum pa-
trium.*

mo quadam per triginta annos inclusum, atque ibidem hor-
daceo pane & lutulenta aqua victitantem, & alterum qui in
cisterna veteri per dies singulos quinque carycis sustentabatur.

*Caryca est pro
prie ficus sicca*

Quid tamen nos ventris animalia, tale vnquam fecimus, qui
vatis & opiparis ferculis vix contenti sumus? Ventrem pro
Deo colimus. Eccles. 37. Noli auidus esse in omni epulatione,
& ne effundas te, &c.

Et praecepit turba discumbere super terram, ad cibum capiendum,
utpote cui potestas erat multiplicandi illos panes in quatuor
millia virorum, reuocans ad memoriam Dei verbum ad Heli-
seum olim factum, Comedent, & supererit.

4. Reg. 4. cap.

Felix conuiuium, vbi famelica turba discumbit iussu Iesu.
Id fit quoties populus auidus sermonis Euangelici, conuenit
in basilicam, auditurus Iesum per os boni concionatoris lo-
quentem. Nam multi non alio animo veniunt in sacram con-
cionem, quam quo vulgus solet venire in theatrum spectaturū
prophanam fabulam. quare famelici discedentes & inanes à
Domino pasci non merentur. Qui vult à Domino pasci, Iesu
discumbat iussu oportet, idque super terram. Sedent super ter-
ram, qui omnibus terrenis superiores sunt, & calcant ea.

*Conuiuium fe-
lix vbi homi-
nes iussu Iesu
discumbunt.*

2. Secundo complectitur Euangelium potentiam Christi.
Nam panibus acceptis, gratias egit Deo Patri, ut nos eius exem-
plo de beneficiis acceptis grati simus. 1. Thef. 5. In omnib⁹ gra-
tias agite. Item Ephes. 5. Gratias semper agentes de omnibus,
psallentes & canentes in corde vestro Domino.

*Gratia Deo
agenda pro be-
neficiis acceptis*

Fregit, & dedit discipulis suis ut apponerent turbis: dogma dans hu-
ius seculi opulentibus, ne panem suum soli comedant, sed dis-
pergant, dentque pauperibus, iuxta illud Isaia 58. Frange esu-
rienti panem tuum, &c. ut & ipsi cum sancto Iob 31. dicere pos-
sint, Si comedi bucellam meam solus, & non comedit pupillus
ex ea, quia ab infantia creuit mecum misratio.

*Dimites Chri-
sti exēplo pau-
peribus panem
frangant.*

Et discipuli apposuerunt turbae. Acceptos panes, neque sibi recon-
dunt aut ipsi deglutiunt, ut paucierant, sed libenter & hila-
riter distribuunt, exemplum dantes eleemosynarū dispensato-
ribus, ne quid sibi reseruent, aut ad proprium luxum abutātur.
Eccl. 4. Fili, eleemosynā pauperis ne defraudes, scilicet tibi ap-
propriando, quod tibi commissum est ut pauperibus clargireris.

*Discipulorum
liberalitas.*

Iussit & pisciculos, qui benedixisset, apponi. Benedictio quippe Dei
aliud nihil est, nisi donorum diuinorum collatio, eorumque
multiplicatio, quemadmodum satan proficetur Iob. 1. dicens,
Operibus manuum eius benedixisti, & possessio eius creuit in
terra. Vnde in principio mundi creaturis benedixit, confe-
rens eis naturalem virtutem. Et quia cibi (de quo iam agimus)
multiplicatio supernaturalis fuit, ideo singulari benedictione
indiguit.

*Benedictio
Dei quid.*

*Creatura per
Dei verbum
benedicende,
ne per eas dia-
bolus nobis no-
ceat.*

Et quia diabolus per ea quæ ad vsum nostrum sunt, nobis nocere studet, teste Chrysof. ideo Christi exemplo per orationem cibus benedicendus. 1. Timo. 4. Omnis creatura Dei bona est, & nihil reiiciendum quod cum gratiarum actione percipitur. Sanctificatur enim per verbum Dei & orationem. Ideo monet 1. Cor. 10. Siue manducatis, siue bibitis, vel aliud quid facitis, omnia in gloriam Dei facite.

*Videtur et ami-
ctus nobis dā-
tur à Deo ad
necessitatem,
non ad super-
fluitatem.*

Comederunt & saturati sunt. Comederunt omnes non ad luxum, sed ad saturitatem. Ideo enim dat nobis Deus cibus, vt saturemur, & non vt excedamus. Vnde dicit Luca 21. Attendite ne grauentur corda vestra crapula & ebrietate, &c. Item Apostolus Rom. 13. Non in comestationibus & ebrietatibus, sed Ecclesiast. trigesimo primo, vt ere quasi homo frugi quæ apponuntur tibi.

*Elemosynā in
pauperes non
sit parca.*

Cæteram quæd aluerit eos ad saturitatem, docere voluit nō oportere parcam in pauperes esse diuitum beneficentiam. Tobie 4. Si multum tibi fuerit, abundanter tribue. Præmium enim bonum thesaurizas tibi in die necessitatis, quoniam elemosyna ab omni peccato liberat & à morte, & non parietur animam ire in tenebras. Item Eccles. 4. Animam esurientem ne despexeris, & non protrahas datum angustianti.

Væ auaris, qui nec solum sua non dant, sed & caritatis annonæ, hoc est famis, intolerabilis mali occasio sunt. de quibus Proverb. 11. Qui abscondit frumenta, maledicetur in populis: benedictio autem super caput vendentium.

*Elemosynā in
pauperes ero-
gata non ia-
tura, sed lu-
crum est.*

Et sustulerunt quod superauerat de fragmentis septem sportas. Ex quo satis constat, nullam eum iacturam facere qui largus & beneficus est in pauperes, sed maximum lucrum, id confirmante Salomone Prou. 11. Alij diuidunt propria, & ditiores sunt: alij rapiunt aliena, & semper in egestate sunt. Item Prou. 19. Fœneratur Domino, qui miseretur pauperis. Honora ergo Dominum de tua substantia, & de primitiis frugum tuarum da pauperibus, & implebuntur horrea tua, &c. Et Luca 6. dicit Saluator, Date, & dabitur vobis, Act. 20.

*Superflua in
vsum pauperis
seruanda.
Luca 11.*

Docemur hic quoque superflua mensarum fragmenta, ne finamus abliguriri, sed prudenter in vsum pauperum debere seruari, & vtiliter expendi, iuxta poeticum hoc, Non minor est virtus quæ querere parta tueri. Quod superest, date elemosynā.

Et erant qui comederant fere quatuor millia, extra paruulos & mulieres, vt refert Mat. 15. cap. Vtinā tot ac tanti cū simili seruore verbi Dei confluant ad basilicam. Nec dubium quin tales auditores bona terræ comederēt. Diffusè idem ostenditur, Deū. 28.

*A cultu diui-
no non recedē-*

Et dimisit illos. Nec ausi sunt abire nisi à Christo permisi, & rite peractis omnibus quæ ad salutem erant. Quo docemur ne præsumamus recedere à templis (quod sine pusillorum scanda-
lo

lo fieri nequit) nisi cultu diuino, Dei que verbo debite peracto. Melior est enim finis orationis, quam principium, Eccle. 7. Sic Maria & Ioseph non discesserunt de templo, quin prius omnia perfecissent quae lex iubebat, Luc. 2.

Hanc admirandam potentiam adhuc nobis ostendit. Nam suppeditat nobis frumenta in cibum, vina in potum, lanam & linum in vestitum, ligna & stramen in vsum ignis, vt vera sit sententia illa Geneseos, quodd omnia propter hominem sunt facta, Genes. 1. Nam in vere aperit terram, & facit apparere flores: in aestate profert ex terra cerasam, pruna, frumentum, triticum, hordeum, &c. In autumno autem profert mala, pyra, nuces: in hyeme vero quisque sua bona disponit, triturat, macerat, defaecat vina, ac reliqua preparat.

3° Tertio Euangelium praesens complectitur vsum huius miraculi, nempe vt credamus firmiter Christum esse panem viuum qui de caelo descendit, & dum ipsum sequimur, Deum nostri curam gerere, si modò prius quæramus regnum Dei & iustitiam eius. Nam hoc vult Deus, vt Christianus suppliciter oret, verbum eius libenter audiat, ei que credat & obediat, rebus sacris, vbi Christi peraguntur mysteria, sedulo intersit, Deum laudet atque glorificet, laboribus intentus officium suum agat, accumulans mensuram, quod Dominus dederit cum gratiarum actione sumat. Hic ponamus ob oculos promissiones Dei, quae passim in scripturis habentur: inquirentes Dominum non minuentur omni bono. Psal. 33. Non est inopia timentibus Dominum. Ibid. Iunior fui, etenim senui, & non vidi iustum derelictum, nec semen eius quærens panem. Psal. 36. Iacta super Dominum curam tuam, & ipse te enutriet, &c. Psal. 54. Harum promissionum veritatem confirmat creatio omnium animantium in seruitute & in vsum hominis. Eandem etiam confirmat hodierni Euangelij miraculum. Alter vsum est, vt diligamus proximum quemadmodum Christus nos dilexit, ne reperiamur immites & ingrati, cum vniversae creaturae nos in extremo iudicio sint accusatura: cum dicitur est ager, Fructus tibi protuli, & cibum suppeditavi: vinea dictura est, Vinum optimum tibi fudi in potum: ovis, Vellera & lanas in vestitum dedi: aër, volucres: & aqua, pisces tibi suppeditavi: terra, aurum, argentum, & cuncta metalla: deinde herbas, flores, frondes & fructus tibi protuli. Sol, luna, sidera dicent, Per diem atque noctem tibi illuximus: tu autem iis omnibus pessime abusus es ad ingluuiem, voluptatem, superbiam, avaritiam, &c. contempto proximo, neglectis miseris & egenis. Quod haec omnia in nostram condemnationem sint insurrectura, scriptura testatur, Armavit omnem creaturam contra insensatos.

Damnat etiam praesens miraculum immensam & infatigabilem

dū, nisi omnibus ad eū perimentibus ritè peractū.

Potentiam suā admirandam annuatim nobis Deus ostendit.

Deus quærenti se curā agit

Proximus ita diligendus, quemadmodum Christus nos dilexit

Sapient. 5.

lem cupiditatem illorum, qui tantum diuitiis corradendis in-
hiant, vt non solum animarum suarum obliuiscantur, verum
& ipsum Christum derelinquant & negent, tantum abest vt ad
desertum ipsum sequantur.

*Beneficiis Dei
non abutendū.*

Luca 16.

Docet præterea ne abutamur Dei beneficiis, neque profun-
damus in turpitudine: sed moderatè viuamus, vt semper in
promptu sit vnde proximo benefacere possimus. Sed multò al-
liter solet in mundo accidere. Nam quibus Deus largiter bene-
dixit, sunt nimis parci & immisericordes, sunt nimis prodigi,
turpiter omnia profundentes, patet in epulone.

Matth. 25.

Pij verò de beneficiis acceptis Deo gratias agunt, ipsius vo-
luntatem faciunt, verbum Dei à catholicis concionatoribus in
catholica Ecclesia, quæ est Romana, diligenter audiunt, pro-
ximum adiuuant, & eius quantum possunt misereantur. Hos
Christus ita se sequentes suscipit, horum curam gerit, eorum
pascit corpora, qui diligentius quàm possunt student cibo vi-
tæ animam pascere. Hi audituri sunt, Venite benedicti Patris
mei, &c.

EPILOGVS.

1 Perpetuæ beneficentiæ exemplum in Christo, quo docet nihil deserturum
his qui sincera fiducia ei adherent.

2 Argumenta diuinæ humanæque naturæ in Christo redemptore. Quod
affectu misericordiæ tangitur, humanitatis est, quod de septem panibus &
paucis pisciculis satiat quatuor millia, diuinæ opus est virtutis.

*Consecratio
mensæ.*

3 Gratiis actis, fregit & dedit discipulis vt apponerent. hinc doctrina,
vt cum gratiarum actione edamus & bibamus. Ipse enim aperit manum
suam, & implet omne animal benedictione. Oratio ante cibum ex Chryso-
st. Benedictus Deus qui me pascis à iuuentute mea, qui omni carni cibum præ-
bes, reple lætitiâ & gaudio corda nostra, vt semper satis habentes, ad omne
bonum opus abundemus in Christo Iesu Domino nostro, cum quo tibi gloria,
honor & imperium cum sancto Spiritu in secula. Amen. Gratiarum ac-
tio ex eodem:

*Gratiarum
actio.*

Gloria tibi Domine gloria tibi sancte, gloria tibi rex, quoniam dedisti no-
bis escas. Gaudium & lætitiâ reple nos in Spiritu sancto, vt inueniamur in
conspectu tuo acceptabiles sine verecundia, quando vnicuique reddes secun-
dum opera sua.

DOMINICA OCTAVA

POST TRINITATEM, EPISTOLA.

Rom. 8.

Fratres, debitores sumus non carni, vt secundum carnem viuamus. Si enim
secundum carnem vixerit, morietur: si autem Spiritu facta carnis mor-
tificauerit, viuet. Quicumque enim Spiritu Dei aguntur, hi sunt filij Dei.
Non enim accepistis spiritum seruitutis iterum in timore, sed accepistis Spiritum
adoptio-

adoptionis filiorum, in quo clamamus, Abba pater. Ipse enim Spiritus testimonium reddit spiritui nostro quod sumus filij Dei. Si autem filij Dei, & heredes, Heredes quidem Dei, coheredes autem Christi.

In hac Epistola Paulus facit tria: Primò, manifesta sententia pronuntiat nos esse debitores Spiritui, quum dicit, *Fratres, debitores sumus non carni, ut secundum carnem viuamus. Si enim secundum carnem vixeritis, moriemini: si autem Spiritu facta carnis mortificaueritis, uiuetis.* Quali dicat, Nos Christiani qui semel in sacramento fidei, Baptismo scilicet, obstrinximus fidem nostram, promissimusque diabolo cunctisque eius astutiis renunciaturus, atque Deo Patri, Filio, & Spiritui sancto inseruituros, & in ipsos non tantum credicuros, verum etiam summo amore atque charitate prosequuturos, carnem quoque vnà cum concupiscentiis mortificaturos, & Spiritui obtemperaturos. Et ex illa fide data debitores sumus, non carni, sed Spiritui. Est autè caro quicquid ex carne natum est, vt totus homo cum corpore, anima, ratione, & sensibus omnibus. Sapient. 7. Spiritus autè est quicquid intra vel extra hominem uiuit, ad seruitutem Dei trahens, & ad futuram vitam promerendam opportunum.

Debitores sumus spiritui ex fide data in baptismo.

Debemus ergo obedire non carni, quod exponens Paulus addit, vt secundum carnem viuamus, id est, vt eius desiderijs obtemperemus. Non debemus seruire carni, quia spiritum Dei accepimus. ideo secundum Spiritum viuendum est, & non secundum carnem.

Debemus obedire Spiritui propter duas causas. Primò propter Deum, qui nobis Spiritum sanctum donauit ad carnem nostram coercendam: pro quo beneficio seruire ei debemus. Secundò, nostra ipsorum causa, quia in eo obsequio quo Spiritui sancto obedimus, posita est nostra salus, prosperitas & aeterna vita, vel nostrum infortunium, damnatio & miseria aeterna. Ioan. 12. *Qui amat animam suam, perdet eam: & qui odit animam suam in hoc mundo, in vitam aeternam custodit eam.*

Spiritui obediendum duplici ob causam.

Sumus etiam debitores spiritui sancto propter varias causas, quia per ipsum vocati sumus ad fidem istam in qua itamus, & gloriamur in spe filiorum Dei. *Rom. 5.*

2 Quia eius virtute inuocamus Deum, & clamamus, Abba pater, *Rom. 8.*

3 Quia adiuuat infirmitatem nostram, *Rom. 8.*

4 Quia eius diuina inestabilique operatione & virtute in baptismo per sanguinem Christi adoptati sumus in filios Dei. *Rom. 6.*

5 Quia ipse facit nos templa Dei, & habitat in nobis.

6 Quia dat nobis virtutem, & diffundit charitatem in cordibus nostris, per quam legem implemus, & vitam promeremur aeternam. *1. Cor. 3. 6.*

7 Quia ipse testimonium reddit spiritui nostro, quod sumus filij *Rom. 5.*

filij Dei: vnde incomparabilem consolationem animis nostris acquirimus.

Rom. 8.

8 Quia virtutem suppeditat, qua diabolum, mundum, carnem, & omnes tentationes, si volumus, vincere possimus.

2 Secundò, causam ostendit Apostolus quare spiritui simus obnoxij, quam esse duplicem conuincit, quum dicit, *Quicumque spiritu Dei aguntur, ij sunt filij Dei. Non enim accepistis spiritum seruitutis iterum in timore: sed accepistis spiritum adoptionis filiorum, in quo clamamus; Abba Pater. Quasi dicat, Christus Iesus est natura filius Dei, & de illo ait Luc. 4. cap. quod agebatur à Spiritu sancto. Iustum est etiam vt & filij adoptiui agantur ab eodem Spiritu sancto. Cognoscuntur autem filij Dei ex mortificatione carnis. Non enim acquiescunt pij carnalibus desiderijs, nec applaudunt voluptatibus: sed lapsi per penitentiam resurgunt, & secundum Dei voluntatem atque præcepta viuunt. cognoscuntur quoque ex ductu Spiritus sancti.*

Filij Dei vnde innotescant.

Spiritu Dei qui ducantur.

Ducuntur autem spiritu Dei, in quibus verus Adam crucifixus est, & caro mortificata. Et hi habent spiritum adoptionis, quia tali affectu sunt præditi, quo affectu filij in parentes. Et isti sunt sub Euangelio, scientes & consentientes sese iustificari & saluari per sanguinem Iesu Christi, cuius virtute potuerunt carnem spiritui rebellantem in seruitutem redigere: & facta, id est, tentationes à carne pullulantes mortificare, quod facientes vitam merentur æternam.

Non ducuntur autem spiritu Dei, in quibus vetus Adam adhuc viuit & regnat. Et hi habent spiritum seruitutis, quia tali affectu sunt præditi, quo affectu serui in dominos. Et isti sunt sub lege, volentes solis operibus & meritis suis sine Christo, fide & charitate iustificari atque saluari, Rom. 10. Quæ quantitas sit temeritas, quàm graue & horrendum peccatum, iudicabit facillè qui pretiosissimi sanguinis Christi fuerit æstimator. Rom. 3. Arbitramur enim iustificari hominem per fidem sine operibus legis.

Premium spiritui debita soluentur.

3 Tertio ostendit hic Apostolus quid præmij maneat eos qui spiritui debita soluunt, quum dicit, *Ipse spiritus testimonium reddit spiritui nostro quòd sumus filij Dei. Si autem filij, & hæredes: hæredes quidem Dei, cohæredes autem Christi. Quasi dicat, Ne ex illi meritis beneficium hæc adoptionis, nempe & donationis spiritus sancti ita esse autoritate destituta, vt quauis non possimus omninodâ certitudinem habere quòd simus filij Dei, & quòd eius habeamus spiritum, nullam proinde habeamus consolationem. Nâ hæc sunt signa vnde confidimus nos habere spiritum sanctum, & Dei filios esse, ac eius gratiam & fauorem habere propitiû, scilicet quòd clamamus, Abba Pater. Vult dicere Paulus, Christiani, qui Romæ vel alibi estis, si vllum vos tenet desiderium in-*

intelligendi num spiritus sanctus habet in vobis, hoc fit vobis primum signū, si magno cordis affectu & magna fiducia post baptismum conferuata innocentia, clamatis in precibus veltris, Abba, hoc est, Pater, sperate, confidite spiritum sanctum in vobis esse. Nam vox illa Abba cum feruore prolata, non fuit edita virtute spiritus nostri solus, nec nostra sola voluntate, teste Paulo, qui definiuit neminem posse dicere, Dominus Iesus, nisi in Spiritu sancto.

Signum inhabitantis Spiritus S. in nobis.

1. Cor. 12.

2 Ipse enim spiritus testimonium reddit spiritui nostro quod sumus filij Dei, vult dicere Paulus, Si post baptismum viuitis iuxta præcepta Dei, & eius mandata ex charitate seruatis, motusque pios & sanctos, & bonos affectus erga Deum & proximum sentitis, sperate vos habere spiritum sanctum. Nā motus illi sancti, & affectus puri & boni ac iusti ex charitate procedentes, non producuntur à carne, nec à solo spiritu nostro: nā manifesta sunt opera carnis: sed spiritus sanctus illos creat & format in nobis, dicente Paulo: Non quod sufficientes sumus cogitare aliquid à nobis, quasi ex nobis, sed sufficientia nostra ex Deo est, & Christo. Sine me nihil potestis facere, Ioan. 15.

2. Cor. 3.

Nihil iuuat hic locus Lutheranos, quem pro suo falso dogmate astruendo de certitudine gratiæ retorquere solent. Non enim dixit Paulus, pro certo statuite, firmiter credite vos habere spiritum sanctum, nec dixit, Spiritus sanctus reddit vobis testimonium infallibile & certum, quod in vobis habet, sed ipse spiritus sanctus testimonium reddit spiritui nostro quod sumus filij Dei: quod testimonium inde statuitur, si in baptismo adoptati sumus in filios Dei, & accepimus spiritum sanctum, & baptismo obsequuti sumus mandatis nostri Patris, & illa fecimus quæ spiritus sanctus nobis suggessit: proculdubio speramus spiritum sanctum in nobis habitare, quando nihil est quod ipsum expellat nisi peccatum.

Sapient. 1.

Hinc ait Paulus, Quod si filij, & hæredes: hæredes quidem Dei, cohæredes autem Christi, qui gratia factus est filius, & gratis filiorum ius in æternam hereditatem accepit in baptismo. si tamen compatimur, vt glorificemur. Conditionem posuit Paulus, ad consequitionem æternæ hereditatis necessariam. Det nobis Dominus pro sua misericordia illam hereditatem, Amen.

EPILOGVS.

1 Adhortatio Paulina, docens necessarium esse bene operari, debitores enim sumus.

2 Hanc adhortationem confirmat à pœnis & à præmiis. Si secundum carnem vixeritis, moriemini. Eccles. 18. Si autem spiritu facta carnis mortificaueritis, viuetis.

3 Dignitas credentium, per Spiritum sanctum agnoscendum & inuocandum

zium Deum, quod in hac clamatur, Abba Pater, quod filij sunt & heredes, heredes Dei, cohæredes Christi, hac mirè consolantur terribis conscientias.

DOMINICA EADEM

EVANGELIUM.

Matth. 7.

In illo tempore dixit Iesus discipulis suis, *Attendite à falsis prophetis, qui veniunt ad vos in vestimentis ovium, intrinsecus autem sunt lupi rapaces. A fructibus eorum cognoscetis eos. Nunquid colligunt de spinis rivas, aut de tribulis ficus? Sic omnis arbor bona bonos fructus facit, mala autem arbor fructus malos facit. Non potest arbor bona fructus malos facere, neque arbor mala fructus bonos facere. Omnis arbor que non facit fructum bonum, exciditur, & in ignem mittitur. Igitur ex fructibus eorum cognoscetis eos. Non omnis qui dicit mihi, Domine, domine, intrabit in regnum celorum: sed qui facit voluntatem Patris mei qui in cælis est, ipse intrabit in regnum celorum.*

*Caendum à
pseudopropheta-
is.*

Hoc Evangelio Christus facit tria. Primò monet vt caueamus à pseudopphetis. Deut. 13. Si surrexerit in medio tui propheta, aut qui somnium vidisse se dicat, & prædixerit signum atque portentum, & euenerit quod locutus est, & dixerit tibi, Eamus & sequamur deos alienos quos ignoras, & seruiamus eis, non audies verba prophetæ illius aut somniatoris, quia tentat vos dominus Deus veiter, vt palam fiat vtrum diligatis eum an non in toto corde, & in tota anima vestra. Dominum Deum vestrum sequimini, & ipsam timeate, & mandata illius custodite, & audite vocem eius: ipsi seruietis, & ipsi adharebitis, &c.

*Propheta du-
plices
Propheta veri-
gu.*

Sunt autem prophetæ duplices. Primi sunt veri, qui verbum Dei fideliter atque sinceriter annunciant, veraque doctrina populum instituunt, docentes seruire mandata Dei ac seniorum traditiones: vt quæ ad salutem sint necessaria, quemadmodum Ecclesia catholica docet, & ab Apostolis accepit, 2. Thes. 2. De his item dicit Paulus, 2. Cor. 4. quod prædicabant non adulterantes verbum Dei, sed in manifestatione veritatis, commendantes semetipsos ad omnem conscientiam hominum coram Deo. Tales fuerunt olim Prophetæ, Apostoli, Discipuli, & primitiua ecclesiæ Episcopi: tales sunt & modo prædicatores & Episcopi, qui doctrinam Apostolicam, quam Romana tenet ecclesia, prædicant, & populo Christiano annunciant. De quibus Ephes. 4. idem Apostolus loquitur, Quosdam dedit Apostolos, quosdam Prophetas, alios Evangelistas ad ædificationem corporis Christi. Item 1. Cor. 14. Qui prophetat, inquit, loquitur ad ædificationem, & exhortationem, & consolationem Ecclesiæ. Chrysost. Catholici doctores si peccatores fuerint, serui quidem carnis erunt, non tamen lupi rapaces, quia non habent propositum perdere Christianos.

Secundi prophetae sunt falsi, qui speciosis verbis falsam doctrinam exornantes, ac dogmata Apostolorum, prophetarum, conciliorum, sanctorumque patrum, quae Romana tenet Ecclesia corrumpentes, veritatis praetextu plebem simplicem ac rudem seducunt. Cuius generis olim tempore legis Moisaicae fuerunt, Baalita, 3. Reg. 18. & 19. Molochita, 3. Reg. 11. Mali Pharisaei & seniores, Mart. 15. Astarochita, 1. Reg. 7. Baalimita, Iudic. 2. Tales fuerunt in primitiua Ecclesia, Symoniani, Cherrinthiani, Nicolaita, Hebionita, Nestoriani, Sabelliani, Ariani. Sunt & nostris temporibus his simillimi, Lutherani, Melachtoniani, Zvingliani, Anabaptista, Caluiniani, Brentiani. Hi omnes sunt falsi, & infernales prophetae, qui imitantes patrem suum qui ab initio fuit mendax, & in veritate non stetit, ita & ipsi sunt mendaces, cupidi inuentores malorum, parentibus non obediens, incompotiti, absque foedere, sine misericordia. Qui cum sanam Apostolicam doctrinam, quam Romana tenet ecclesia, cognouissent, non perstiterunt in ea, sed euauerunt in cogitationibus suis, & putantes se esse sapientes, stulti facti sunt, & stultos sequaces suos fecerunt.

Propheta falsi qui

2. Timot. 3.

Rom. 1.

Ab iis monet Christus ut caueamus. *Attendite, inquit, a falsis prophetis, quia falsa annuntiant, qui veniunt ad vos in vestimentis ovis, intus autem sunt lupi rapaces.* Vult dicere Christus: Ostendi vobis veram Christianae pietatis viam: quam si tenueritis, saluabimini. Sed videte ne latan, qui calcaneo vestro semper insidiatur, vos per falsos prophetas seducat.

Attendite, vox digna his nostris temporibus. Nihil ouibus tam infestum ut est lupo, qui tantum earum interitum vult vel cupit, neque ob aliud ouibus se iungit, quam ut perdat: sic haeretici, &c. vnde cauendi sunt. Nulla petis pernitiosior quam falsa doctrina. nec Turca tantum damni inferre potest, quantum haereticus: vnde eos cauendos dicit Christus, &c. Nec simpliciter dicit Christus: *Cauete eos, vel aspiciate, sed attendite, quasi dicat: Non se ostendant sicuti sunt, vbi enim res certa est, aspicitur, id est, simpliciter videtur: vbi autem incerta, attenditur, id est, caute consideratur.* Falsitas non se ostendit ut est, alioqui facile deprehenderetur, timeret lucem, quaerit fucum: veritas autem non indiget fuce, sed venit ad lucem. Ioan. 3. si: lupo, si sua pelle & sua voce prodiret, facile agnosceretur, facile eum fugerent oues. Propter quod vigilate, ait Paulus, Act. 20.

Attēdite, vox digna his nostris temporibus.

Haeretici plus damni inferunt quam Turcae. Haeretici non solum cauēdi, sed attendendi sunt.

Falsi quippe sunt ob falsificationem iustitiae, & ordinationis diuinae, quia veniunt, non expectant legitimam vocationem. Rom. 10. Quomodo praedicabunt, nisi mittantur? non mittuntur, & currunt. Ipsi se ingerunt diuinis rebus & officiis tractandis. de his Jerem. 23. Non mittebam prophetas, & ipsi

Haeretici falsi prophetae varias ob causas.

currebant: non loquebar ad illos, & ipsi prophetabant, &c.

Diabolus non mittit falsos prophetas ad Iudæos aut gentiles, sed ad Christianos.

Non ad Gentiles, non ad Iudæos, non ad Turcas, sed ad vos Christianos veniunt. Ad illos diabolus non mittit suos falsos prophetas, quia ipsos captiuos in sua tenet potestate. mittit ad Christianos, vt illos ab illo angelorum choro separet, vt gloria quam sperant deturbet, vt quam tenent ecclesiæ vnitatem & gratiam ipsis auferat. Sic cōtra Eliam misit Baalitas, 3. Regum decimo octauo. Contra Michæam quadringentos circiter prophetas falsos, 3. Reg. vigesimo secundo. Sic nunc proxime contra ecclesiam Romanam misit diabolus Lutherum, Brentium, Caluinum, &c.

Falsitas nulla inuenitur, quæ non aliqua veritate pallietur.

Falsi sunt propter fucatam vitæ sanctimoniam. quia in vestimentis ouium veniunt, hoc est, sub prætenu iustitiæ euāgelicæ. (Nam Dominus iustos oues nominat, Matth. vigesimo quinto.) Nulla enim falsitas inuenitur, quæ non aliqua veritate pallietur, 2. Corinth. vndecimo. Nam pseudoapostoli sunt operarij subdoli, transfigurantes se in Apostolos Christi. & non mirum. Ipse enim satanas transfigurat se in angelum lucis. Non est ergo mirum, si ministri eius transfigurentur velut ministri iustitiæ, quorum finis erit secundum opera ipsorum. Satis patet ex his verbis, quod non loquitur Christus de Gentilium aut Iudæorum doctoribus, sed de his, qui ouinam vestem præterdunt, hoc est, qui Christiano nomine sese venditant, speciem quidem habentes pietatis, sed virtutem eius abnegantes. Vestimentum ouile non de externa illa veste accipi debet, sicuti factiosi falso obijciunt Ecclesiasticis catholicis, sed significat speciem Christianitatis, quam ipsi habentes à foris, abintus confessionis efficacitate sunt gentiles. Sed fortè dices, inquit Chrysofost. Quomodo dicere illos possum non esse Christianos, quos video Christum conficentes, altare habentes, sacrificium panis & vini (quod cœnam dominicam vocat) offerentes, baptizantes, scripturas sanctorum legentes, omnem ordinem sacerdotij habentes? Vir sapiens, Si non confiterentur Christum, & manifesta esset gentilitas eorum, nemo non sibi caueret. Intellige ergo fucum. Simia hominis habet membra, & per omnia hominem imitatur, nunquid propterea dicenda est homo? Sic & hæresis omnia ecclesiæ habet & imitatur mysteria, sed non sunt ecclesiæ, vt illa specie pietatis fallant incautos, quos Apostolus, vt dictum est, vocat ministros satanæ, transfigurantes se in apostolos lucis.

Hæretici sunt simj.

Hæresis omnia Ecclesiæ habet & imitatur mysteria.

Falsi quoque sunt ob falsitatem doctrinæ. Nam intrinsecus sunt lupi rapaces, imò vt alio loco dicit, fures & latrones, & quidem omnium perniciosissimi, vt qui non temporale quiddam, sed veram animæ salutem auferat. Mali autem homines & seductores, proficient in peius, errantes & in errorem mit-

tentes. Rapiunt enim veritatem ab intellectu, charitatē ab affectu, sanctitatē ab effectu: sic animas ab Ecclesia & Christo, secum in aeternum rapiunt exitium. Ezech. 13: Vae prophetis insipientibus, qui sequuntur spiritum suum, & nihil vident. Quasi vulpes in deserto prophetae tui Israël, vident vana, & diuertunt mendacium, dicentes, Ait Dominus, cum Dominus non miserit eos, & perseverauerunt confirmare sermonem. Vae qui consuunt pulvillus sub omni cubito manus, & faciunt cervicalia sub capite vniuersae aetatis ad capiendas animas. Et cum caperent animas populi mei, viuificabant animas eorum: & violabant me ad populum meum propter pugillum hordei, & fragmen panis, vt interficerent animas quae non moriuntur, & viuificarent animas quae non viuunt, mentientes populo meo credenti mendaciis. Ab his dehortatur nos Christus tanquam à lupis rapacibus. Idem facit Paulus, Attendite vobis & vniuerso gregi, in quo vos Spiritus sanctus posuit episcopus regere Ecclesiam Dei, quam acquisiuit sanguine suo. Ego scio quoniam intrabunt post discessum meum lupi rapaces in vos, non parcentes gregi, & ex vobis ipsis exurgent viri loquentes peruersa, vt abducant discipulos post se, propter quod vigilate. Item Rom. 16. Fratres, rogo vos vt obserueris eos, qui dissensiones & offendicula praeter doctrinam quam didicistis faciunt, declinate ab illis, huiusmodi enim Domino nostro Iesu Christo non seruiunt, sed suo ventri, & per dulces sermones seducunt corda innocentium. Corruptunt enim bonos mores colloquia praua.

Abi. 20.

2. Secundò, indicat Christus quomodo falsi prophetae sint agnoscendi, ne quis dicat, circumuentus sum atque deceptus, manifestam discretionem ex operibus ostendens, & ait: A fructibus eorum cognoscetis eos, q. d. facile deprehendes simulationis praestigium, si propius inspexeris non titulum aut vestem, sed ipsa facta, quae produnt animum insyncerum. Seneca: Nemo potest diu ferre personam fictam, sed cito in naturam suam incidunt, quibus non subest veritas.

1. Corinth. 15.

Propheta falsi quomodo sint agnoscendi.

Personam fictam nemo potest diu ferre.

Deprehenduntur autem hi fructus ex scripturis & patribus esse quinque.

1. Habent speciem pietatis, virtutem eius abnegantes, Lutherani simulant se sanctos, virtutem autem sanctitatis, scilicet charitatem, negant ad salutem necessariam, 2. Timoth. 3.

Fructus è quibus agnoscuntur, falsi prophetae, qui.

2. Sunt voluptatum amatores, ideo reiciunt ieiunia, abstinentiam, vota contemnunt, sacerdotibus vxores permittunt, penetrant domos muliercularum, vxores ac bona docent esse communia.

3. Magistratus negant & omnem libidinem fornicationis impune committi confirmant, hi sunt fructus falsae doctrinae

ac

ac pseudoprophetarum. Paulus ibidem.

2. Pet. 2.

4. Sunt auctores sectarū, solam fidem statuentes, opera inutilia autumant, merita operum irrident: atque ita hominem iustificari & saluari prædicant.

5. Impudentes scripturas pro suis dogmatibus astruendis iactant, & suo modo interpretantur, in ipsisque intelligendis ecclesiæ sententiam reiiciunt. Tertul. lib. de carne Christi. August. de Gene. contra Manichæos lib. 2. cap. 8. Superbia omnium hæreticorum mater. Chrysof. Gal. 5. Hæreseon mater est cupiditas principatus. Cyr. lib. 4. epist. 9. Vnde enim schismata & hæreses abortiæ sunt & oriuntur, nisi dum Episcopus qui vnus est, & ecclesiæ præest, superba quorundam præsumptione contemnitur? & homo dignatione Dei honoratus, ab indignis hominibus iudicatur? Ex his fructibus cognoscimus falsos prophetas.

Lupi cognoscuntur a tribus, a violentia, calumnia, & impatiētia.

Cognoscuntur item lupi, teste Augustino, a tribus. Primū, est violentia, quia sanguine gaudent. sic isti dissensionibus, sectis, &c. sicut ostensum est ex Paulo, Rom. 16.

Secundum, est calumnia, quod pulchrè ostendit Chrysof. Si quis, inquit, lupū cooperiat pelle ouina, quomodo cognoscet illum, nisi aut per vocem aut per actum? Ovis inclinata deorsum balat, lupus in aëra conuertit caput suum contra cælū, & sic vlulat. Qui ergo secundum Deum vocem humilitatis & confessionis emittit, ovis est: qui verò aduersus veritatem turpiter blasphemias vlulat contra Deum, lupus est, sicut dicit propheta: Iniquitatem in excessu locuti sunt, posuerunt in cælum os suum. Ovis herbas māducat, lupus carnibus delectatur. Quem videris ergo de pratis scripturarum herbas floridas iustitiæ colligentem, ovis est: quem autem videris in sanguine persecutionis gaudentem, lupus est.

Psal. 72.

Lupus famis impatiens.

Tertium, est Impatiētia. Lupus enim famis impatiens est. Cū enim propria spectent commoda, nō Dei honorem, nec animarum salutem, cū cōperint hæc eadem aliquibus tentationibus illis subtrahi vel negari, quæ isto velamine vel consecuti sunt, vel consequi cupierunt, tunc necesse, vt appareat vtrum lupus in ouilla sit pelle, an ovis in sua. Si ergo vitam & mores attentius obserues, inuenies eos sibi placentes, suis com modis vbique seruiētes, elatos, vindices, inuidos, obtrẽctatores, gloriæ sicientes, nonnunquam & ventri deditos, & omnino suum negotium agentes potius, quàm gregis & Evangelij, quæ quasi ex diametro pugnant cum fructibus Euangelicæ mentis.

Pseudopropheta quandiu in

Nunquid colligunt de spinis vnas, aut de tribulis ficus? Hac similitudine vult Christus ostendere impossibile esse, vt pseudopropheta (quandiu in errore suo perstiterint, & ex errore docuerint)

rint) aliquam bonam doctrinam dese producant, aut salubres fructus proferant. Chrysoſtomus, Subſpinis nullum animal requieſcat, niſi ſerpentes, nemo pacem habet, ſed dæmones ibi habent cubilia. Vitis Chriſtus, palmites fideles, Ioan. 15. Qui vuas bonæ conuerſationis ferunt, Sicut autem ſpina vel tribulus quacunque parte tangitur, pungit: ſic iniquitate iſti pleni ſunt: quare euangelicos fructus fere non poſſunt, Iacobi 3. Nunquid fons de eodem foramine emanat dulce & amaram aquam? Nunquid poteſt fratres mei ficus vuas facere, aut vitis ficus? ſic neque falſa dulcem poteſt facere aquam. Neque enim qui ſincero eſt animo, poteſt non factis exprimere ſinceritatem affectus ſui: neque rurfus qui vitiato eſt animo, poteſt ea præſtare factis, quæ verè bonum arguunt: tameſi præſtigiis ac ſpecie ſanctimonix nonnunquam imponat incautis hominibus, certè Deo non poteſt imponere.

Vult quoque hac antitheſi Chriſtus oſtendere naturam pseudoprophetarum, Vitis lignum eſt debile, & ad ſtructuras inutile, Ezech. 15. Contrà, ſpineta ita florent, vt videantur ſaccarum productura, ſed tandem lapidoſa corna producunt.

*errare perſiſſit
ſalubres fru-
ctus proferre
non poſſunt.*

*Antitheſi pul-
chra oſtendit
Chriſtus natu-
ram pseudo-
prophetarum.*

Ficus verò eſt arbor vulgaris, quæ cum floribus fructum gignit. Contrà, tribulorū germina nihil aliud proferunt, quàm lappas, hamataque ſpicula. ſic heretici factioſis verbis ſuis aureos atque diuinos montes pollicentur: at valles profundas & cœnoſas inferni conferunt.

Omnis arbor bona fructus bonos facit, mala autem arbor malos fructus facit. Arborei comparat hominem, eo quòd poteſt à ſterili peccato in virtutum inferi. Arboreſ bonæ ſunt pij ac fideles homines, qui ſecundum Dei præcepta viuunt, vt ſi princeps, magiſtratus, paterfamilias, ſacerdos, epiſcopus, ſeruus, ancilla, ac cæteri fideles fidem habentes, Dei mandatis obediētes, faciunt id quod ex officio debent. Horum boni fructus ſunt obediētia legis, id eſt opera, quæ ſecundū mandata Dei ex fide fiunt, & ad Dei gloriam, & proximi commodum referuntur.

*Arborei cur
comparatus
homo.*

Arboreſ autem malæ ſunt impij, infideles & apoſtatae, hæretici, ſchiſmatici, qui contemptores ſunt Eccleſiæ, & peccatores impœnitentes. Fructus mali iſtorum ſunt opera, quæ ſiunt contra fidem, aut contra charitatem, quantumuis externo ſplendore præluceant.

Non poteſt arbor bona malos fructus facere, neque arbor mala bonos fructus facere. Non dicit Dominus, impoſſibile eſt malum ad bonum conuerti, nec bonū negat in deterius poſſe labi, ſed quādiu malitiæ affixus eſt, non poſſe bonos fructus afferre. Conſule Chryſoſtomum ſuper hunc locum, in opere imperſecto.

*Mercos vero-
rum & psou-
dopropheta-
rum.*

3 Tertiò ostendit mercedem verorum, & pseudopropheta-
rum, & ait, *Omnis arbor que non facit fructum bonum, exciditur, & in
ignem mittitur. Exciditur primò per deuitationem, Matth. 18.
& Tit. 3. Hæreticu n̄ hominem post vnam & secundam cor-
reptionem deuita. Secundò exciditur per mortem, Psalm. 48.
Diues cum interierit, non sumet omni, neque descendet cum
illo gloria eius. Tertiò per æternam damnationem, Matth. 13.
Exibunt angeli & separabunt malos de medio iustorum, &c.
Vult dicere Christus, impossibile esse, eos vitare æternam dam-
nationem qui mali fuerint, & mala opera fecerint, atque in eis
vitam finierint, Hebr. 6. Terra que spinas & tribulos germinat,
abiecta est & maledictioni proxima, cuius maledictio est
in combustionem.*

*Pœna duplex
pseudoprophe-
tarum.*

Duas ponit pœnas, excidi, & in ignem mitti. Multi autem
gehennam timent & horrent, ego autem casum illius gloriae
multò maiorem gehenna casum esse aio, inquit Chrysoſt. In-
tolerabilis gehenna, verum si mille ponat quis gehennas, ni-
hil tale dicit, quale est ab illa gloria beata excidere, odio Chri-
sti haberi, audire: Non noui vos. Etenim decem millia ful-
mina melius est sustinere, quam faciem mansuetam videre
auerſam à nobis, & tranquillum illum oculum non ferentem
videre nos.

Si ergo peccatū omissionis pœnam meretur æternam, Ioan.
15. Omnem palmitem in me non ferentem fructū, tollet eum,
& Matth. 25. Discedite à me maledicti in ignem æternū. Esuri-
ui, & non dedistis mihi manducare, &c. peccatum commis-
sionis quid meretur? Verè quantum glorificauit se & in deliciis
fuit, tantum dabitur illi luctus & tormenti.

Apoc. 18.

*Religio catho-
lica nō verbis,
sed rebus con-
stat.*

Non omnis, qui dicit mihi Domine Domine, intrabit in regnum caelorum:
Vult dicere, religionem catholicam non verbis, sed rebus con-
stare, nec intraturos in regnum caelorum, qui clamantes & iac-
tantes solam fidem, dixerint, Domine, Domine, cum re ipsa
longè aliis dominis seruiant, Mammonæ, ventri, ambitioni,
&c. Neque enim titulus Christianum facit, sed vita. Frustra
folia rectæ confessionis iactitant, qui bonos fructus nō osten-
dunt. Iacob. 2. Fides sine operibus mortua est. Gal. 5. In Chri-
sto Iesu neque circumcisio aliquid valet, neque praputium, sed
fides quæ per charitatem operatur. *Sed qui facit voluntatem Patris
mei qui in caelis est, ipse intrabit in regnum caelorum,* hoc est, Qui verè
repudiam miserint terrenis cupiditatibus, & ex animo ob-
temperauerint voluntati patris mei, cuius voluntatem ego vo-
bis prædico, hos dignabor regno caelorum. Summa: Vult di-
cere, regnum caelorum non alia ratione acquirendum, quam
ratione operum.

His Christi sententiis confirmatur dogma Catholicorum,
scilicet

scilicet damnationem æternam inferni illis imminere, qui non fecerint bona opera: æternam verò vitam his, qui fecerint, non his qui crediderint tantùm, sed fecerint voluntatem patris. Ioan. 5.

Aduerte etiam hic quantum nostra interfit attendere & cauere à falsis prophetis. periit Asia, periit Græcia, periit Africa, quare quia verbum istud Christi neglexerunt, Attendite à falsis prophetis.

EPILOGVS.

1 *Doctrina Christi est, vt caueamus non solum ab apertis inimicis, quos porci sunt & canes, de quibus in Apoc. 22. & 1. Cor. 5. sed & ab occultis, qui cum sint vite prauitate corrupti, tamen virtutis speciem præ se ferunt. Idem Paulus Rom. 16.*

2 *Quibus fructibus boni maline dinoscuntur, Apostolus ostendit, Galat. 5. d. Manifesta sunt opera carnis, quæ sunt fornicatio, immunditia, luxuria, idolorum seruitus, veneficia, contentiones, emulationes, ira, rixæ, dissensiones, hæreses, inuidie, homicidia, ebrietates, commestationes, &c. Fructus enim spiritus est charitas, gaudium, longanimitas, bonitas, benignitas, mansuetudo, fides, modestia, continentia, castitas, his similia. In his enim fructibus qualis sit vnusquisq; cognoscitur homo. Hoc hic similitudine à communi hominum exemplo desumpta, docet Christus, dicens, Nunquid colligunt de spinis, &c. vt inde cognoscamus bonos à malis.*

3 *Fidem requirit, sine qua præcepta Dei non seruantur, nec sunt bona opera.*

DOMINICA NONA POST TRINITATEM, EPISTOLA.

FRATRES, non simus concupiscentes malorum sicut & illi concupierunt. Neque idololatra efficiamini sicut quidam ex ipsis: quemadmodum scriptum est, 1. Corinth. 10.
Sedit populus manducare & bibere, & surrexerunt ludere. Neque fornicemur, sicut quidam ex ipsis fornicati sunt, & ceciderunt vna die viginti tria millia. Neque tentemus Christum, sicut quidam eorum tentauerunt, & à serpentibus perierunt. Neque murmurauerunt, sicut quidam eorum murmurauerunt, & perierunt ab exterminatore: Hæc autem omnia in figura contingebant illis: Scripta autem sunt ad correptionem nostram, in quos fines seculorum deseruerunt. Itaque qui se existimat stare, videat ne cadat. Tentatio vos non apprehendat nisi humana: Fidelis autem Deus est, qui non patietur vos tentari supra id quod potestis, sed faciet etiam cum tentatione prouentum, vsq; posset sustinere.

IN HÆC Epistola ostendit Paulus Iudæos in quinque genera peccatorum ob incredulitatem prolapsos.

- 1 *Primo, in prauas cupiditates, cum ait: Non simus concupiscentes malorum, sicut & illi concupierunt.*
- 2 *Secundo, in scelus idololatriæ, cum ait: Neque idololatra efficiamini, sicut quidam ex ipsis, quemadmodum scriptum est: Sedit populus manducare & bibere, & surrexerunt ludere.*

*Incredulitas
Iudæorum multa
& grauis
peccata peperit.*

3 Tertiò, in scortationes & stupra, cum ait, *Neque fornicemur, sicut quidam ex ipsis fornicati sunt, & ceciderunt una die viginti tria millia.*

4 Quartò, in tentationes quibus tentauerunt Deum, cum ait: *Neque tentemus Christum, sicut quidam eorum tentauerunt, & à serpentibus perierunt.*

5 Quintò, in murmuraciones contra Dominum, cum ait: *Neque murmuraueritis: sicut quidam eorum murmurauerunt, & perierunt ab exterminatore.*

Supplicia sceleribus Iudeorum debita, qualia.

Exod. 32.

Numer. 25.

Et propter hæc scelera ingentibus suppliciis sunt affecti. Nam propter eorum concupiscentiam, dum adhuc escæ erant in ore ipsorum, ira Dei descendit super eos, & occidit pingues eorum, Psal. 77.

Propter idololatriam interfecta sunt 33. millia virorum.

Propter fornicationem occisa sunt 24. millia virorum.

Propter tentationes, cum dixerunt, *Anima nostra nauseat super cibo isto leuissimo: Misit Dominus serpentes ignitos in populum suum, & mortui sunt multi, Num. 21.*

Propter murmuraciones & inobedientiam, perierunt 14. millia hominum & septingenti, absque his qui perierunt in seditione Core, Dathan, & Abiron, quos terra deuorauit.

Numer. 16.

Supplicia & aliorum pericula nos cautiore reddere debent.

Eiusmodi supplicia sunt & nobis Christianis metuenda, quibus cautiore effici debemus, ne consimili peccato in damnationem consimilem, imò longè grauiorem incidamus, iuxta poeticum illud, *Felix quem faciunt aliena pericula cautum.* Pestilente namque flagellato, id est peccatore, stultus, id est, alius peccator sapientior fieri debet, Prou. 19. Et hoc est quod loquitur Dominus Deut. 19. *Auferes malum de medio tui, ut audientes ceteri timorem habeant, & nequaquam talia facere audeant.* Quare ait Paulus, *Hæc in figurâ facta sunt nostri.* Illæ enim pœnæ figuræ erant earum quæ nobis debentur, si Dei in nos gratiæ fuerimus ingrati. Et sicut donorum acceptorū magnitudine illos excedimus, sic & pœnis atrocioribus afficiemur, si nec illorum exemplo correcti, delinquentes Deum offendimus.

Apoc. 2.

Facta sunt ergo hæc in figura nostri, ne simus concupiscentes rerum malarum, quemadmodum illi concupierunt, ut nō lædamur morte secunda. Nam teste Beato Iac. 1. *Concupiscentia cum conceperit, parit peccatum: peccatum verò cum consummatum fuerit, generat mortem.* quam præfigurabat ignis Domini, quo puniti sunt pingues Israël, Psalm. 77. concupiscentes concupiscentiam in deserto, ut inde disceremus momentaneas carnis delicias gehennæ incendiis compensandas, sicut satis constat in purpurato illo epulone, apud Lucam 16.

Facta

Facta sunt quoque hæc, ne simus cultores idolorum: sicut illi adorauerunt vitulum, quemadmodum scriptum est: Sedit populus manducare & bibere, & surrexerunt ludere. hoc est, ne iuxta illud *Osæ* 8. Aurum nostrum & argentum, ventremque nobis faciamus idola, dicentes, Hi sunt dii qui nos ab omni inopia liberatos felices reddunt & securos, quod est (moram faciente Domino, & longanimitè expectante) interim impeterritè bibere, comedere, inebriari, pecuniæ thesauros coaccruare, ne nos dies Domini inexpectatus opprimat oscitantes. *Luc.* 21. Attendite vobis ne forte grauentur corda vestra in crapula & ebrietate, & curis huius vitæ, & superueniat in vos repentina dies illa. tanquam laqueus enim superueniet in omnes, qui sedent super faciem omnis terræ. Item *Math.* 24. & *Luc.* 12. Veniet dominus serui illius in die qua non sperat, & hora qua ignorat, & diuidet eum, partemque eius ponet cum hypocritis. illic erit fletus & stridor dentium.

Idola Christianorum.

Deinde ne inquinemur stupris, fornicationibus, adulteriis: sicut quidam illorum his peccatis polluti fuerunt, ne extremum gaudij nostri luctus occupet, neque nobis contingat quod *Noëmitis* & *Sodomitis* propter similia vitia accidisse legitur, *Gene.* 6. & 19. *Luc.* 17. Fornicatores & adulteros iudicabit Deus. *Heb.* 13. Neque fornicarij, neque idolis seruientes, neque adulteri, neque molles, &c. regnum Dei possidebunt, *1. Cor.* 6. *Ephes.* 5. Sed *Apoc.* 21. Pars illorum erit in stagno ardenti, &c.

Math. 24.

Quarto ne tentemus Christum, sicut quidam illorum tentauerunt, & à serpentibus perierunt, ne hæreditemus post mortem serpentes infernales, & bestias & vermes, *Eccles.* 10. Est autem tentare Deum, de Deo diffidere, de ipsius ope mente perfida desperare, per signum aut portentum aliquod de potentia Dei velle sumere experimentum, quomodo illi qui Christo Domino dixerunt, Magister volumus à te signum videre, *Matt.* 12. *Deut.* 6. Non tentabis Dominum Deum tuum. *Sapient.* 1. Sentite de Domino in bonitate, & in simplicitate cordis quærite illum. quoniam inuenitur ab his qui non tentant illum.

Tentare Deum quid sit.

Quinto, ne murmuremus, sicut quidam eorum murmurauerunt, & interempti sunt ab intermatore, ne cum malignantibus exterminemur ex hæreditate cælesti, *Psal.* 36. invidiamque in exterminium regis locustarum, angeli nempe abyssi, cui nomen Hebraicè Habaddon, Græcè autem Apollyon, & Latine habens nomen Exterminans, *Apoc.* 9. *Sap.* 1. Custodite vos à murmuratione quæ nihil prodest, & à detractone, parcite linguæ, quoniam sermo obscurus in vacuum non ibit, & tumultus murmurationum non abscondetur. Est

f

autem

*Murmuratio
quid est.*

autem murmuratio querela irrationabilis deus, quæ ferenda sunt patienter: qualis erat illorum contra Dominum, tum propter laborem itineris, tum propter defectum aquæ, carni-um, &c. tum etiam propter protensam difficultatem obtinendi promissam hereditatem: quæ nimirum murmuratio processit ex perfidia & dissidètia, qua grauisimè offensus fuit Deus. Itaque ne murmuraueritis, inquit, nihil ferre valentes, ac dicentes, Quando aduenient bona, & mala cessabunt? sed patientes estote, ait beatus Iacobus, vsque ad aduentum Domini. Ecce agricola expectat pretiosum fructum terræ, patienter ferens, &c.

Vult ergo dicere Paulus, Nos Christiani satis arbitramur esse, si ore dixerimus, Credo, credo: pro certo statuo me esse Christianum, Indubitata & certissima fide id mihi persuadéo: sed debemus aduertere, quod dæmones credant & contremiscant, Iaco. 2. Refert & Marcus 5. quod diaboli dicebant, Iesu fili David, quid mihi & tibi? &c.

Cap. 29.

Satis arbitramur esse, si auribus aduerimus Euangelium, Jegem, & alias sacras Ecclesiæ doctrinas: sed debemus aduertere, quod Isaias habet: Populus hic labiis me honorat, cor autem eorum longè est à me.

I. Corinth. 11.

Satis denique arbitramur esse, si corporaliter tantum & externè vsi fuerimus sacramentis, Sed aduertere quoque debemus quod Paulus dicit: Qui enim manducat & bibit indignè, iudicium sibi manducat, non diiudicans corpus Domini.

Vnde statuuntur hæc dogmata nostræ fidei.

*Vitam æternam
non habebunt
qui docent al-
que docentur
doctrinam so-
lus fidei.*

1 Non habituros vitam æternam, qui docent atque docentur doctrinam solius fidei, dicente Domino Matth. 7. Non omnis qui dicit mihi, Domine, Domine, intrabit in regnum celorum. Contra expressum Dei verbum docent hæretici, solam fidem sufficere, ne Deus nos puniat. Et cum falsam hanc persuasione-m imbiberint, hominibusque proposuerint, ipsi & sectatores ipsorum sunt concupiscentes malorum, idololatræ, fornicarij, detractores Ecclesiæ Dei. Sciant igitur Deum fore horum scelerum vindicem.

*Deus à suis
cultoribus non
exigit tantum
lingua affectum,
sed etiam cor-
dis affectum.*

2 Deum exigere à suis cultoribus, non tantum linguæ officium, verum etiam cordis affectum, dicete Apostolo ad Rom. 10. Corde crediatur ad iustitiam, ore autem confessio fit ad salutem, & Christo Matth. 6. Vbi est thesaurus tuus, ibi est & cor tuum. Si illi qui Christum videbant & audiebant, fuissent beati: profecto forent beatissimi Scribæ, Pharisei, Seniores, Leuitæ, Principes, Sacerdotes, qui omnes Christum viderunt & audierunt. Sed non comparatur animarum beatitudo, oculari visione, sed spiritali fide, charitate, spe, humilitate, & iustitia. Fuere quidem felices, qui conspexerunt Christum na-
tum

tum, eundemque audierunt predicantem, & admiranda operantem: sed non tam felices atque illi, qui in ipsum credentes, secuti sunt illum.

3 Deum punire alia peccata præter infidelitatem. Non est enim concupiscentia, fornicatio, & murmuratio, infidelitas: nihilominus Paulus docet, Deum ista puniisse, & quidem grauissimè. Falsa igitur & temeraria est eorum doctrina, qui asserunt hominem propter infidelitatem duntaxat æternis cruciatibus dignum reddi.

Peccata alia præter infidelitatem etiam à Deo puniuntur.

Sextò, declarat Paulus quorsum antiquas illas historias adduxerit, in quibus peccata, & eorum singularia tractantur supplicia, nempe, ne Corinthij forsàn dicerent, illa ad se non spectare, quauis verissima essent omnia, quæ Paulus tam longa oratione dixisset, vt qui nec Iudæi essent, nec cū illis ista commisissent peccata. Subdit itaque Paulus:

Paulus quorsum antiquas historias adduxerit.

Hæc omnia in figura contingebant illis, eaque propter peccata sua, vt illorum temporalibus pœnis sempiterni gehennæ cruciatus figurarentur, vtque iisdem illorum pœnis, iniquitatē nostram Deo iudice distincte vel hic, vel in futuro plectendam agnosceremus. Siquidem eo grauiora nos supplicia manent, quo beneficij sumus maioribus dotati.

Lucæ 12.

Scripta sunt autem ad correptionem nostram, in quos fines seculorum deueniunt. In nostram utilitatem omnia illa commemorat Apostolus, vt si tantis exemplis deteriti, in Dei timore permanerimus, euadamus illa supplicia, & gloriam ineffabilem comparemus. Quod si horum obliti, talia commiserimus, augebitur nobis pœna, iuxta illud, Luc. 12. Seruus sciens voluntatem Domini sui, & non faciens, vapulabit multis. Ait Paulus non tantum scripta esse ad correptionem Corinthiorum, verum etiam fines seculorum in eisdem deuenisse: vt audientes Corinthij se in ea incidisse tempora, quæ seculi termino sint vicina, magis reddantur anxij atque solliciti, maiori que concutiantur timore diuini iudicij, & desinant malè agere: iuxta illud, Memorare nouissima tua, & in æternum non peccabis.

Exemplis aliorum à malo deterri, & ad timorem Dei incitari nos oportet.

Eccle. 7.

Conuincit hic locus audaciam quorundam hæreticorum nostri tēporis, qui legi redarguenti crimina, & supplicia ostendenti respondent, Quid Christiano cum Mose? quid filio cum seruo, atque lege? His respondet Spiritus sanctus per Paulum: Omnia scripta sunt ad correptionem nostram, in quos fines seculorum deueniunt.

Audacia hæreticorum.

Tandem concludit Paulus, dicens, *Qui stat, videat ne cadat. Vnumquēque nostrum de seipso præsumere verat, ne se putet aliquid esse cum nihil sit, quasi dicat, Iudæi quondam etiam beneficiis Dei cumulati fuerint, nihilominus tamen perierunt.*

Nemo de seipso præsumere debet.

Quamobrem eorum consideratione, qui se existimat stare per fidem rectam, & opera bona, videat ne cadat. Nam dicit Chrysostomus, Nouimus multos ad ipsius caeli verticem fere conscendisse, omnes virtutes numero habuisse, deserta deuiatq; loca; à vita hominum aliena coluisse ac denique feminam neque in somnis quidem vidisse, & tamen negligentia lapsos ad vitiorum barathrum deuenisse. Adhuc enim in praelio decertamus; vnde nec gloriari debet accinctus vt distinctus. Nam etsi spiritus promptus est, caro tamè infirma, Mat. 26. Videat ergo quisque quomodo cautè ambulet.

*Tentationem
perpeti piū
est, & ad fir-
mitatem necessa-
rium.*

Tentatio vos non apprehendat, nisi humana, id est, exigua quaedam & mediocris; vel etiam talis quæ ad culpas duntaxat veniales (sine quibus in hac vita non vituitur) adducit. Tentationem quippe perpeti piū & sanctum est, & ad salutē omnino necessarium, sine qua nemo hominū potest transigere hanc mortalem vitam, teste Iob 7. Militia est vita hominis super terram: sed vult Apostolus ne cuiuslibet maximè mortalis criminis tentationi consensum præbeamus, vt quæ plerosque ad horribilē inferni casum deducat, 1. Pet. 1. Modicum nunc oportet contristari in variis tentationibus, vt probatio vestræ fider multo pretiosior auro (quod per ignem probatur) inueniatur in laudem, & gloriam; & honorem; in reuelatione Iesu Christi. Item Iaco. 1. Beatus vir qui suffert tētationem, quoniam cum probatus fuerit, accipiet coronam vitæ.

*Fiducia in Deo
collocanda, si
quando nimis
impetiosa ten-
tatio nos ob-
ruat.*

Fidelis Deus, qui non patietur vos tentari supra id quod potestis: sed faciet etiam cum tentatione prouentum, vt possitis sustinere. Quod si nimis impetiosa tentatio nos obruat, vult Apostolus vt omnem nostram fiduciam in Deo collocemus, atque in omni necessitate oculos nostros dirigamus ad eum, qui se semper electorum suorum protectorem fore promisit. Ipse nanque vnicuique fideli pollicitus est, dicens, Psalm. 90. Quoniam in me sperauit, liberabo eum, protegam eum, quoniam cognouit nomen meum. Clamauit ad me, & ego exaudiam eum, cum ipso sum in tribulatione, eripiam eum, & glorificabo eum. Rursum Hierem. 1. & 15. cap. Bellabunt aduersum te, & non praualebunt, quia ego tecum sum vt liberem te, dicit Dominus. Nullatenus ergo fieri potest, vt ipse patiatur vos pro se tribulatos tentari supra id, quod potestis ferre. Licet enim multæ sint tribulationes iustorum, tamen de omnibus his liberat eos Dominus, quia vel hos cadere non sinit, vel lapsos erigit, faciens etiam cum tentatione prouentum, id est, virtutis augmentum. Patuit in Abraham, Genes. 22. Iob ibidem 1. Ioseph, Gen. 39. Tobia ibidem 2. Multisq; Christi Martyribus, quos omnes eò gloriosiores tentatio effecit, quo fuit ipsa vehementior. Per hanc electos suos Dominus tan-
quam

quam aurum in fornace probauit, & inuenit eos dignos se. Sap. 3.

1 Dominus fidelis est, non finit suos tentari supra id quod possunt. Psalm. 95. Secundum multitudinem dolorum meorum in corde meo, consolationes tuæ lætificauerunt animam meam. 2. Pet. 2.

2 Nullum peccatum relinquit Deus impunitum. Nouit Dominus pios de tentatione eripere, iniquos uero in diem iudicii reſeruare cruciandos.

EPILOGVS.

1 Que scripta sunt, propter admonitionem nostram scripta sunt, ne putemus impune peccare nos. qui paruulis aut rudibus non peperit, is nec nobis parceret, qui legis perfectionem accepimus. V & nobis si tantam negleximus salutem, Hebr. 2.

2 Variis & horrendis exemplis hortatur, ut quia per baptismum in familiam Christi aptati sumus, ab omni uitiorum commercio simus immunes. Ne simus concupiscentes rerum malarum, ne simus simulachrorum cultores, ne stupris inquinemur, ne tentemus Christum, ne murmuremus.

3 Consolatio à fidelitate Dei, qui pollicitus est sui nominis causa tribulationem sustinentibus se adfuturum, nec permissurum tentari supra id quod possint ferre, Vide Matth. 14. ubi discipulis graui maris periculo perturbatis dicitur à Christo: Habete fiduciam, ego sum, &c.

DOMINICA EADEM

EVANGELIUM.

IN illo tempore, dixit Iesus discipulis suis: Homo quidam erat diues qui habebat villicum: & hic dissimularus est apud illum quasi dissipasset bona illius; & vocauit illum, & ait illi: Quid hoc audio de te? Redde rationem villicationis tuæ, iam enim non poteris amplius villicare. Ait autem villicus intra se, Quid faciam, quia dominus meus aufert à me villicationem? fodere non valeo, mendicare erubescio. Scio quid faciam, ut dum amorus à villicatione fuero, recipiant me in domos suas. Conuocatis itaque singulis debitoribus domini sui, dicebat primo, Quantum debes domino meo? At ille dixit, Centum cados olei. Dixit illi, Accipe cautionem tuam, & sède: cito scribe quinquaginta. Deinde alij dixit, Tu uero quantum debes? Quis ait, Centum coros tritici. Ait illi, Accipe literas tuas, & scribe octoginta. Et laudauit Dominus villicum iniquitatu, quia prudenter fecisset: quia filij huius seculi prudentiores filij lucis in generatione sua sunt. Et ego uobis dico, facite uobis amicos de mammona iniquitatu, ut cum defeceritis, recipiant uos in aeterna tabernacula. Luca 16.

IN hoc Euangelio tria facit Christus,

1. Primò vocauit dispensatorem iniquum, cui ait: Quid hoc audio de te? Redde rationem villicationis tuæ. Sic nos quoque vocat Deus. Primò per internam inspirationem Spiritus sancti, cum in mentem nostram incidunt cogitationes bonæ de Deo, de poenitentia meditanda, de uita rectius instituenda.

Vacatio Dei
multiplex.

Prouerb. 8. O viri ad vos clamito, & vox mea ad filios hominum.

2 Nos vocat per externam prædicationem verbi Dei, vt cum audimus Deum peccata punire, rationem vite humanarumque actionum habiturum, conuersos suscipere, contentibus condonare, &c. Sicut illud Saluatoris, Matth. 3. Pœnitentiam agite, appropinquabit regnum calorum. Et illud Luc. 13. Si pœnitentiam non habueritis, omnes simul peribitis.

Rom. 2.

3 Vocat per varias calamitates, afflictiones, morbos, bella, pestilentiam: quibus nos ad pœnitentiã vocat. Gregor. Mala, quæ nos hic premunt, ad Deum ire compellunt, iuxta illud Psal. Imple facies eorum ignominia, & querent nomen tuum Domine. Modum vocationis vide, Gene. 2. 3. vbi dispensatorem suum, imò potius bonorum suorum dissipatorem vocauit Adamum, dicens, Adam vbi es?

Hic vocat clementer, vt nosmetipsos diiudicemus, ne iudicemur. Sed conqueritur, Prouer. 1. Vocauit, & renuistis, extendi manus meas, & non aspexistis: sed despexistis omne consilium meum, & increpationes meas neglexistis. Ideo qui hic vocantem contemnunt, in iudicio velint nolint suo malo audire debent. Ego quoque in interitu vestro ridebo, inquit, &c. Dicit igitur, *Redde rationem de omnibus, Cogitationibus*, Sap. 1. In cogitationibus enim impij interrogatio erit: *Verbis*, Matth. 12. De omni verbo otioso, quod locuti fuerint homines, de ipso reddent rationem in die iudicij. Quid ergo de blasphemis? &c. *Operibus*, Eccles. 12. Cuncta quæ sunt adducet Deus in iudicium, &c. imò etiam de ipsis *operibus bonis*, qua scilicet intentione fuerint peracta, Psal. Cum accepero tempus (ait) ego iustitias iudicabo. Quod si iudicaturus est iustitias, quantum magis iudicabit iniquitates?

Ratio reddenda de omnibus.

Bonis spiritualibus & corporalibus, an animam, quam Dei filius morte sua redemit & sanguine lauit, sordidaueris. Non enim estis vestri, inquit Apostolus, empti estis pretio magno. glorificate & portate Deum in corpore vestro, 1. Corint. 6. An corpus Dei templum stupris, adulteriis, molliciebus inquinaueris. Si quis templum Dei violauerit, disperdet eum Deus, Ibidem. Qualiter bona temporalia acquisiisti, an vt raptor, fur, symoniacus, vsurarius, deceptor & fraudulentus. Qualiter retinisti, an male retinens nolueris aliena restituere, an nolueris de tua substantia egenorũ inopiam releuare, an multo magis in pecunia totam spem constituens, & eam aliis inuidens malueris in terram moriturus defendere. Qualiter expendisti, an gula, alea, superbia, pompa, deliciis carnis, vel aliis superfluitatibus inutiliter turpiterque dilapidaueris. De sensibus etiam externis & internis. Oportet enim nos omnes manife-

stari ante tribunal Christi, ut referat vnusquisque prout gessit 2. Corinth. 8. in corpore, siue bonum, siue malum.

Homo iste diues, mediator Dei & hominum, homo est *Christus homo* Christus Iesus, 1. Timoth. 2. diues in caelo & in terra. Matth. *mo diues.* 28. Data est mihi omnis potestas in caelo & in terra. Psal. 23. Domini est terra & plenitudo eius, orbis terrarum & vniuersi qui habitant in eo. diues in misericordia. Ephes. 2. Diues in omnes qui inuocant illum. Roman. 10. De cuius plenitudine nos omnes accepimus. Ioan. 1. Ut quicquid habemus siue in bonis fortunæ, siue in bonis gratiæ, siue gloriæ, totum ab eo tenemus. Omnia dat Dominus, non habet inde minus. Verus enim Salomon est, de quo legimus 2. Paralip. 9. quia magnificatus est in diuitiis & gloria super omnes reges totius mundi.

Oconomus substantiæ domus Dei est homo, propriè au- *Oconomus substantia domus Dei, est homo, propriè autem omnia Christianus.* tem omnis Christianus, qui in baptismo sui accepit villicationem, & proximi quem iuare debet. 1. Petr. 4. Vnusquisque sicut accepit gratiam, in alterutrum illam administrantes, sicut boni dispensatores multiformis gratiæ Dei. Innuit hoc euidentius parabola illa euangelica, Matt. 25. vbi nobilis dominus conuocatis seruis suis tradidit illis bona sua, & vni dedit 5. talenta, alij 2. alij verò vnum. Beda vult vt ex hoc vocabulo dispensatoris, discamus, eos qui pecunias habent & cætera dona, eorum dominos non esse, sed alieni boni dispensatores. *Donorū Dei dispensatores sumus, non domini.* Opinio quædã inter homines (ait Chrysoft.) est erronea, quæ auget crimina, & minuit bona. Ea verò est opinari, quòd ea quæcunque possidemus in vsu vitæ, possideamus vt domini, & ideo etiam opportunè ea apprehendimus tanquam bona præcipua, cum tamen contrarium docet hoc vocabulum euangelicum, villicus siue oconomus. Neque positi sumus in hoc mundo vt domestici, sed tanquam aduenæ & peregrini. Quid ergo inaniter superbis terra & cinis? Apoc. 3. Dicis, quia diues sum & locupletatus, & nullius egeo, & nescis quia pauper es, & cæcus, & nudus, 1. Corinth. 4. Quid habes quod non accepisti? quid igitur gloriaris quasi non acceperis? Hiere. 9. Non gloriatur sapiens in sapientia sua, &c.

Is delatus est quòd profusior, quàm paret, dissiparet bona ipsius. Defert nos ante Deum omnia perlustrans veritas, Pro- *Accusantia non apud Deū que.* uer. 15. In omni loco oculi Domini contemplantur, &c. Hiere. 29. Ego sum iudex & testis, Angelica pietas, Matth. 18.

Diabolica perversitas, quæ nec iustis parcat, Iob. 1. *Apoc. 12.*

Conscientiæ puritas, Rom. 2. Isa. 66. Marc. 9.

Peccati enormitas, Genes. 4. & 18.

Oppressio pauperum, Exod. 3.

Merces detenta laborum, Iacob. 5.

*Tria horribilia
audet, qui hic
vocationē Do-
mini audire
venit.*

2. Secundò ab officio deposuit dispensatorē iniquum, cui ait: *Iam enim non poteris villicare.* Qui hic vocationem Domini audire renuit, tria horribilia audire debet. Primò verbum increpationis, sicut dictum est: *Qualia audio de te? sic meis ditato, increpato, ac elato bonis, prauento in benedictionibus rerum mearum, constituto dispensatore, & deprehenso dissipatore? Quare audio clamorem tanta de te scelera resonantem, tam antiqua, tam longi temporis vitia accusantem? Dissipasti bona mea temporalia, corpus inquinasti, animam peccatis fordidasti & corrupisti.*

Secundum verbum discussionis, scilicet, *Redde rationem villicationis tue.* Sanè verbum anxium, verbum durum, verbum iugiter præmeditandum, & summè pauendum. Totius vitæ & omnium quæ cogitatione, locutione, & operibus & omissionibus gessisti, redde rationem.

Tertium verbum auulsionis amarissimæ ab hac vita, *Iam non poteris villicare.* In morte enim omnis ab homine auertur villicatio, ita vt exinde nec bene nec malè possit operari. Et quis possit verbis explicare, quantus ifruat animæ dolor, quæta hanc premant angustia, cum instante iam hora mortis intelligit sibi dici quòd ulterius villicare non possit, cum iam spatium poenitendi non datur vllum, quia iam tunc et tempus reddendæ rationis est, non villicationis exercendæ. Audiamus igitur nunc consiliùm salutis, dum precibus, & agendæ poenitentia locus datur. Audiamus dicentem, Ante iudicium & mortem para iustitiam. Memorare nouissima tua, & in æternum non peccabis.

*Post mortem
nullus erit pre-
cium aut meri-
torum locus.*

Videamus nunc quid dispensator fecerit: Primò ait intra se, *Quid faciam, quia dominus meus auert à me villicationem?* De morte eit intelligendum, postquam nullus erit precum aut meritum locus, sed vbi ceciderit lignum, ibi erit, Eccles. 11. *Qualis enim per mortem recipitur homo in carcerem, talis & ante iudicem præsentabitur.* Dicat igitur intra se qui se præcogitat moriturum, & sanum consiliùm inquirat, qui inique se gessit in sua villicatione dicens: *Quid faciam?* Augustinus felices eos vocat, qui dicunt in tempore & serò, *Quid faciam?* qui quotidie cogitant se morituros. Melior enim est finis orationis, quàm principium.

*Vita præsens
habet exerci-
tiū mandato-
rum, futura
solatium.*

Fodere non valeo, mendicare erubesco. Duobus modis solet egenus consulere necessitati, aut operando videlicet, aut mendicando: sed in neutro horum villicus iste salutis suæ præsidium constituere voluit. Fodere, inquit, non valeo. Post transmigracionem hinc factam non est tēpus operandi. Vita præsens habet exercitium mandatorum, futura solatium. Si nihil operatus es hic, frustra in futurum speras. Nam in alia vita, nec bona, quibus

quibus adiuetur ad gloriam, potest anima operari, nec ipsa bona potest ab alijs mendicare. Operari tunc nemo potest, nec arare, quia hyems est: tempus autem presens, aestas est. Quam obrem hortatur Sapiens Prou. 6. Vade ad formicam, o piger, & considera vias eius, quæ quum non habeat ducem, nec præceptorem, nec principem, parat in aestate cibum sibi, & congregat in messe quod comedat in hyeme. Et Saluator, Ioan. 9. Operamini dum dies est, quia nox venit in qua nemo potest operari.

Mendicare erubescit. Aeternæ vitæ subsidia tunc emendicare fas non erit: quando iam istiusmodi mendicis dabitur nihil. Exemplo est quondam diues epulo, Luc. 16. Ait iterum Salomon, Propter frigus piger arare noluit, mendicabit ergo & non dabitur ei. Ergo dum tempus habemus, ait Apostolus Galat. 6. Operemur bonum ad omnes. Idem 2. Cor. 6. & Ecclesiast. 9. Vbi enim deficit meritum proprium, alienum frustra imploratur. Nec debet quisquam ab alio expectare quod non meruerit ipse: quandoquidem vnicuique vix sua sufficiunt, vbi vix iustus saluabitur. 1. Petr. 4. Bonum igitur facientes, ait iterum Apostolus: Non deficiamus, tempore enim suo metemur, Galat. 6.

Meritum proprium vbi deficit, alienum frustra imploratur.

Scio quid faciam, ut quum amicus fuero à villicatione, recipiant me in domos suas. Salubre itaque hic sibi consilium adinuenit, quomodo modicum exponeret, & reciperet multum. Huc igitur spectat tota parabolæ intentio, videlicet vt quisquis sibi malè conscius, futurum Dei formidat iudicium, hic dum rerum domini sui potitur, beatos pauperes sibi facere curet amicos, quatenus impensæ miserationis commercio, & ipse apud Deum misericordiam consequatur, Luc. 6. Date, & dabitur vobis. Quoties enim quis exitum suum percipiens, leuat beneficio sarcinâ delictorum, vel relaxando debita debitori, vel tribuens in opibus copiam, ea quæ sunt domini largiens, multos amicos & consiliarios acquirit, præbituros sibi coram iudice testimonium bonitatis, non vocibus, sed bonorum operum ostensione. Nunc scio, inquit, quid maximè opus sit, vt quum per mortem mihi bona domini mei subtraherent, per aliorum suffragia in vitam beatam recipiar.

Misericordiam operibus hic nobis prospiciendum in futurum

Diuites enim domos habent in terra, pauperes autem præclaras mansiones in cælo habent, dicente ad ipsos Domino, Beati pauperes spiritu, quia vestrum est regnum Dei. Libenter itaque diuites recipiant pauperes in aliquantulam rerum suarum partem, & in domos suas in terra, vt à pauperibus recipiantur in cælo.

Lucæ 6.

Secundò, conuocat ergo singulos debitores domini sui, & dicit primo, *Quantum debes domino meo? At ille dixit, Centum cados*

f. 5

olei.

olei. Cui dixit, Accipe cautionem tuam, & scribe quinquaginta. deinde dicit alteri, Quantum debes domino meo? At ille dixit, Centum coros tritici. Cui dixit, accipe & tu cautionem tuam, & scribe octoginta.

Quod de cadis centum 50. scribi fecit à debitore, & de centum coris tritici 80. sic accipi potest, quod omnis qui indigentiam cuiuslibet pauperis sanctorum, vel ex dimidia parte, vel certè ex quinta, quantum viginti vel quinquaginta ad centum sunt, alleuiaverit, certa suæ misericordiæ sit mercede donandus, iuxta id, Beati misericordes, quoniam ipsi misericordiam consequentur.

Matth. 5.

Eleemosyna
duplex generis.

Per oleum & triticum quæ villicus erogauit, vt sibi pararet amicos, duplex eleemosynæ genus designatur. Nam oleum eleemosynas spirituales, triticum verò corporales designat. Si quis ergo de scientia quam à Deo accepit, doctrinam impartitur ignorantibus, consilium dubitanti, correctionem delinquenti, mœrenti consolationem, remissionem inimico, talis dat de oleo domini sui. Quisquis ergo dicit se non posse fodere, aut mendicare, saltem de oleo domini sui erogare non negligat.

Maior eleemo-
syna est docere
ignorantem,
quam pascere
esurientem.
Daniel. 12.

Qui autem dat panem esurienti, sitienti potum, hospitium egeno, nudo vestimentum, infirmos aut incarceratos visitat, iste domini sui triticum donat. nec otiosum quod de oleo dimidiam, de tritico quintam partem erogauit. Nam plus est animabus immortalibus, quàm morituris corporibus subuenire. Maiorem facit eleemosynam, qui impendit doctrinam ignorantibus, quàm is quidam panem esurienti. Si ergo hi qui de mammona sibi faciunt amicos, à quibus in æternam tabernacula recipiantur, commendantur, multò magis hi qui spirituales largiuntur epulas, certissima debent spe summæ retributionis erigi.

Villicus lauda-
tur nõ de frau-
de, sed de prou-
identia.
Documentum
prouidentie imi-
tando.

3 Tertio, laudauit dominus villicum iniquitatis, quod prudenter fecisset, de quo ait, Filij huius seculi prudentiores filiis lucis in generatione sua sunt. Non de fraude, sed de prouidentia. sicut serpens non de veneni profusione, sed capitis conseruatione nobis imitandus & laudandus proponitur. Matth. 10. Estote prudentes sicut serpentes. Datur ergo hic nobis documentum prudentiæ imitandæ. Quicquid enim habemus, Domini est. vnde si de huiusmodi suis nobis collatis largas eleemosynas faciendo nobis in futurum profexerimus, & ipsi ab eo laudabimur, & dicetur, Euge serue bone & fidelis, quia super pauca fuisi fidelis, supra multa te constituam. intra in gaudium Domini tui.

Matth. 25.

Filij huius se-
culi qui mun-
dum pro patria
habent.

Filij huius seculi, qui mundum pro patria habent, & in terrenis hæreditatem quarunt, seculo se conformant, qui laudant omnia quæ in terra lucrosa sunt. 1. Ioan. 4. Diligentiores sunt

In temporalibus acquirendis, conseruandis, expendendis, euitandis rerum temporalium damnis, euadendis hostium insidiis, filiis lucis, hoc est Dei. Quis tanto studio curat Deo placere, quanto se comere, ornare cernuntur vanæ mulieres vt placeant mundo?

Dicuntur autem filij huius seculi non sapientiores, sed prudentiores filiis lucis, non absolute, sed in generatione sua, in his quæ ad carnalem spectant generationem: sic cattus clarius videt homine, non ad legendas literas, sed ad capiendos mures: sic bubones & noctuæ melius noctu vident quàm homines, simpliciter tamen melior & acutior est visus hominis, quàm illorum, quorum intuitum nox illuminat, dies excecatur. Noctu quidem & in tenebris vident ad hoc solum vt prædã rapiant. Ad quid autem tendit prudentia filiorum huius seculi, nisi vt decipiant pauperem & inopem? Insidiatur, inquit, vt rapiat pauperem, &c. Hæc est planè prudentia vsurariorum, furum, raptorum, sacrilegorum, symoniacorum, ambitiosorum, adulatorum, &c. quorum quisque in nocte & in tenebris peccatorum absente sole iustitiæ, suæ voluptati, quasi cuidam prædæ rapiendæ intentus est, dormitantibus interim filiis lucis in his quæ Deisunt, & æternæ salutis.

Concludit itaque Dominus, inquiens, *Et ego dico vobis, facite vobis amicos de mammona iniquitatis.* Quasi dicat, Exemplo huius œconomi prospicite vobis in futurum, erogatis in pauperes Domini vestri facultatibus, vt cum magno tenore reportetis mercedem cælestem, cui grata est huiusmodi vsura. Matth. vigesimo quinto, *Fœneratur vtiq; Domino, qui miseretur pauperis.*

Vt quum defeceritis, scilicet per mortem. tunc enim deficit vita, deficit mundus, deficiunt amici & parentes, deficiunt opes, deficit tempus ac possibiliras bene operandi: recipiant vos in æterna tabernacula. Ipsi pauperes recipere dicuntur diuites, eò quòd causa sint suis benefactoribus hæc possidendi. Ecce quàm sit vile diuitias pauperibus erogare. Marc. 10. consultit Christus, dicens, *Da pauperibus, & habebis thesaurum in cælo.*

Mammona sunt diuitiæ collectæ, quæ supra quotidianam necessitatē & vsum iniqua cupiditate in auaritiã retinentur: quibus citra propriũ incòmodũ proxim⁹ egēs adiuuari possēt.

Mammona iniquitatis diuitiæ, quòd homines huiusmodi diuitiis turpiter abuti soleant. Hinc prouerbiũ, *Omnis diues aut iniquus, aut iniqui hæres.* Ecclesiast. 31. *Beatus diues qui inuentus est sine macula, &c.* Has diuitias vocant Christus mammona iniquitatis, Paulus cupiditatem, quæ est radix omnium malorum, 1. Timot. 6. Poëtæ Plutum, & irritamenta malorum.

Qui

Prudentia filiorum huius seculi qualis.

Prouerb. 19.

Pauperes quomodo dicuntur recipere diuites.

Mammona quid.

Mammona iniquitatis cur dicitur dicantur

Qui fecerint sibi amicos, pauperes scilicet Christianos, de mammona iniquitatis, iusto Dei iudicio recipientur in diuina ac caelestia illa tabernacula angelorum, sanctorum ac cunctarum virtutum caelestium. Sicut Lazarus, Abraham, Lot, Tobias, David, &c. Debemus enim pauperes adiuuare, & in omnibus necessitatibus manum porrigere.

Bona enim opera in extremo iudicio non testabuntur tantum nostram fidem atque charitatem, verum etiam mortuis promerebuntur nobis vitam aeternam, in mercedem & iustitiae stipendium.

Viuis ut mala desperationem, ita bona spem vitae aeternae consequuntur.

Viuis sicut mala desperationem, ita bona spem & fiduciam vitae aeternae consequenda gignunt, & augmentum gratiae pariunt. Qui mala opera fecerunt, etiam diuino ac iusto Dei iudicio in aeterna tabernacula inferni recipientur, Ioan. 5.

Haec historia monet ut quisque in sua vocatione sic viuat, vt in iudicio extremo coram Deo consistere possit, non tantum conscientia salua, verum etiam bonorum operum praesidio munitus, vt ipsorum dignitate per sanguinem Christi, se recipiendi in diuina illa tabernacula fiduciam quandam habere possit, 2. Tim. 4. Bonum certamencertauit, &c. De reliquo reposita est mihi corona iustitiae, &c.

Bonorum triplicium dispensatores posuit nos Deus.

Posuit enim Deus nos dispensatores super triplicia bona: Mundi, vt sunt opes, domus, ager, praedia, armenta: corporis, vt sunt robur, sanitas, &c. animi, vt ratio, memoria, ingenium, &c.

Sunt etiam Episcopi & pastores dispensatores mysteriorum Dei, sacramentorumque ecclesiae, ac doctrinarum sacramentorum, 1. Corinth. 4.

Sunt dispensatores omnes Christiani, fidei, charitatis, spei, & aliarum diuinarum virtutum.

Bonis Dei bene uti.

Quibus bene utimur, quum eis utimur ad laudem, honorem atque gloriam Dei: deinde ad consolationem, utilitatem ac subsidium proximi: postremo ad necessarios nostrae commoditatis vsus. Tunc dicit nobis paterfamilias illud quod pollicitus est Matthaei vigesimo quinto, Euge serue bone & fidelis, quia super pauca fuisi fidelis, super multa te constituam: intra in gaudium domini tui.

Bonis Dei male uti.

Male utimur quum existimamus omnia quae a Deo creata sunt, nempe frumenta, vina, pecudes, feras, pisces, aues, ac reliqua vniuersa, ad libidinem nostram, ad comestationes, ad ebrietatem, & ad turpissimos abusos esse producta. Indeque causantur nouatores, non obseruandos dies, nec habendam rationem dierum, idque ex creatione eis esse permisum, vt omnia simul & semper iuxta libidini explendae apponant, sed hoc docent haeretici. aliter Christus catholicorum caput.

Diues quando male utitur diuitiis.

Male utitur diues, nobilis, mercator, cuius diuitiis quae Dei sunt

funt dona, si laruis, alea, aut aliis modis turpioribus ipsas profundat. Audiet profectò tremendam illam vocem, Redde rationem villicationis tuæ.

Abutuntur, quando indignis & immerentibus ipsa admittunt: quando malos, famulos, & impenitentes à sacratis in illis rebus non arcet: quando non syncerè annuntiant verbum Dei Episcopi & Pastores.

Malè vruntur Christiani, quando non credunt Christo nec eius ecclesiæ, nec veritati catholicæ: quando credunt illa quæ non sunt credenda, aut amant illa quæ non sunt amanda, aut sperant illa quæ non sunt speranda: His omnibus dicit Christus, Redde rationem villicationis tuæ.

Huius Euangelij doctrina confirmantur quamplurima dogmata.

1 Mundum non futurum æternum, sed temporalem: contra quosdam Philosophos.

2 Post hanc vitam futura tabernacula æterna, cōtra Atheos.

3 Iudicium futurum, contra Mauros & Turcas.

4 Opera examinanda, non tantum fidem: contra Brentium hæreticum.

5 Sanctos quos viuentes veneratissimus, pauperes quos iuuius, nobis fore atque esse in alia vita propitios, amicos, atque fauorabiles.

6 Quod elemosynis aliisque operibus bonis eorum fauorē, opem, & intercessionem nobis dum viuimus, impetremus.

EPILOGVS.

1 Christus opinionem hanc eximit, quam habent plerique mortalium, nos non esse dominos rerum quas possidemus, sed curatores & dispensatores.

2 Socordia nostra taxatur, quod homines mundo seruietes de vna corporis solliciti sunt, nos in prospiciendo æterna non sumus diligentiores.

3 Docet Christianum debere per omnem occasionem fructuere, ut proximo beneficiat, ut proximum subleuet, consoletur, exhorretur, doceat. Hæc benignitas non peribit, sed reseruetur in vitam futuram.

DOMINICA DECIMA

POST TRINITATEM,

EPISTIOLA.

FRatres, scitis quoniam cum gentes essetis, ad simulachra muta prout duceba. 1. Cor. 12.
 mini, euntes. Ideo notum vobis facio, quod nemo in spiritu Dei loquens, dicit anathema Iesu. Et nemo potest dicere Dominus Iesus, nisi in spiritu sancto. Diuisiones vero gratiarum sunt, idem autem spiritus. Et diuisiones ministracionum sunt, idem autem Dominus. Et diuisiones operationum sunt, idem vero Deus, qui operatur omnia in omnibus. Vnicuique autem datur manifestatio spiritus ad vtilitatem. Alij quidem per spiritum datur sermo sapientie: alij autem sermo scientie secundum eundem spiritum. Alij fides in eodem spiritu: alij gra-

tra sanitatum in uno spiritu: alij operatio virtutum, alij prophetia, alij discretio spirituum, alij genera linguarum, alij interpretatio sermonum. Hac autem omnia operatur vnus atque idem spiritus, diuidens singulis prout vult.

Corinthij quales
fuerunt ante
conuersionem.

IN hac Epistola Paulus facit duo. 1. Primò, ponit breue exordium, indicans qui fuerint olim, & qui nunc sint Corinthij, quum ait, *Scitis quoniam quum Gentes essetis, ad simulachra muta prout ducebamini euntes.* Quam dicat, Non ignoratis quales olim homines fueritis, prius expertes diuinæ cognitionis, nihil de Christo, verbo Dei, fide & charitate scientes: sed non aliter ac bestie trahebamini ad creaturas, & cultum simulachrorum, ac velut rationis non compotes, idola diabolica vero Deo prætulistis, similes iis quos coluistis & adorastis. quando verò iam Deum cognouistis, merito debetis multò aliter sentire atque vos gerere, quàm prius. Ecclesiast. 17. *Conuertere ad Dominum, & relinque peccata tua.* Idem 21. *Fili, peccasti, ne adicias iterum, sed de pristinis deprecare, vt remittantur tibi.* Gregor. *Necessarium est ei qui vult se omni modo purgare à peccato, primas ipsas culpas succidere.*

Signa tria per
que temporibus
Apostolorum
bonus ac
malis propheta
agnoscaba-
tur.
Spiritus duplex.

2. Secundo, aggregitur narratio in qua ex ordine enumerat tria. Primò, ponit vera signa, quibus tum temporis bonus ac malus agnoscebatur Propheta. *Nam nemo potest dicere, Dominus Iesus, nisi in Spiritu sancto.* Hoc est, Nemo Iesum confitetur, &c. Sic nemo in Spiritu Dei loquens, dicit anathema Iesu: hoc est, Iesum dicit anathema. Quam dicat, Spirituum est vobis habenda ratio. Nam spiritus est duplex, Bonus, atque hic non potest author esse mali: & Malus, qui non potest esse author vera virtutis. Ex differentia horum spirituum infert Paulus cognoscendos esse veros & falsos prophetas.

Nam nemo in Spiritu Dei loquens, dicit anathema Iesu. Hoc est, Quicumque propheta ad vos instituentos accesserit, si in sua doctrina detraxerit Christo, aut eum execratus fuerit, hic non loquitur in virtute Dei, sed diaboli, atque hinc cognoscetis fallum esse prophetam.

Et nemo potest dicere, Dominus Iesus, nisi in Spiritu sancto. Hoc est, Quicumque verò commendauerit Christum, & eius diuinitatem atque humanitatem verè confessus fuerit, & iuxta Ioann. priori epist. cap. 4. Christum Iesum in carne venisse, verus est propheta.

Genera tria do-
norum Spiritus
S. gratia.

2. Explicat tria genera donorum spiritus sancti, quum inquit, *Diuisiones gratiarum sunt, sed idem Spiritus.* Sunt autem gratia, cum quis eam gratiam habet à Deo & spiritu sancto, vt possit loqui de sapientia diuina, cognitione Dei, fide, charitate, patientia, catholica doctrina, & sacra scriptura.

Ministrationes Diuisiones ministrationum sunt, sed idem Dominus. Sunt autem minis-

nistraciones, cum quis eam gratiam habet à Deo & spiritu sancto, ut possit facere officium suum diligenter in vocatione sua, cantando, legendo, orando, prædicando, & exhortando.

Divisiones operationum sunt, sed idem Deus. Sunt autem operationes, quum quis eam gratiam habet à Deo & spiritu sancto, ut possit edere miracula & prodigia: ut eiicere dæmonia, & sanare ægrotos, &c.

Operationes.

Idque totum ad vtilitatem & ædificationem ecclesiæ Christianæ, non ad propriam vtilitatem.

Vnicuique enim datur manifestatio Spiritus. Nam huic datur per spiritum.

*Spiritus S. suas
manifestationes
quæ & quales*

Sermo sapientiæ, quando quis nouit de scripturis diuinis loqui, & ad vnguem scire quid sit lex, Euangelium, fides, opera, gratia, peccatum.

Sermo scientiæ, quando quis in vocatione sua nouit quid faciendum, quid omittendum.

Fides, quando quis verbum Dei secundum sensum ecclesiæ catholicæ intellectum, mordicus tenet & cõfitemur, etiam cum vitæ periculo. Act. 6. Stephanus ita fecit.

Gratia sanitarum, quando quis sanare potest ægrotos, ut in primitiua Ecclesia, Marc. 16.

Operatio virtutum, quando quis eiicit dæmonia, suscitatur mortuos, montes transfert, & similia edit miracula.

Prophetia, quando quis nouit prædicare veritatem catholicam, quam Romana tenet ecclesia, & eodem modo reliquas scripturas interpretari.

Discerniones spirituum, quando quis potest probare spiritus an boni sint, an mali, veraces an mendaces.

1. Iouan. 4.

Genera linguarum, quando quis potest variis linguis loqui, ad Ecclesiæ ædificationem, Act. 2.

Docet quemadmodum uti debeamus donis spiritus sancti, adducens à corporis humani membris pulchram similitudinem. Quemadmodum, inquit, corpus vnum est, & membra habet multa, omnium autem membrorum, cum sint multa, quodlibet suum habet officium: oculi vident, aures audiunt, os loquitur, manus laborant, pedes ambulat, sicque inuicem mutuis officiis sunt obstricta, ut nulla prorsus exoriantur dissidia, ut alia aliis inseruientia, perpetuam conseruent concordiam. Quod si vnum membrum bene habet & lætatur, reliqua quoque gaudio perfusa exultant: quod si vnum membrum affligitur, reliqua quoque dolore plena tristantur, & compatiuntur.

*Spiritus sancti
sunt donis quomodo vitæ*

Sic omnes Christiani membra sunt corporis Christi: alius propheta, alius apostolus, alius euangelista, alius ecclesiastes, alius magistratus, alius coniugatus: breuiter, quicunque sunt in

Christiani membra sunt corporis Christi.

Christo

Christo baptizati, siue Iudaei, Gentes, serui, liberi, viri & mulieres, ad hanc communionem pertinent, vbi Christus caput est, qui est benedictus in secula, Amen.

Mirabili artificio Paulus conatur omnes Christianos ad unitatem mutuam, pacem, & concordiam attrahere.

EPILOGVS.

1 Adhortatur Corinthios, vt relicta impia religione, moribus ac ritibus impiis, veram & sanctam religionem & pios mores assument, vt quicquid gerant, appareat afflatu spiritus veri.

2 Commendatio gratiae Dei, quae carens homo spiritu vertiginis in idolatriam impellitur, quam contra habens corde credit ad iustitiam, ore confitetur ad salutem.

3 Gratiae & donationes spiritus sancti diuise, non ipse spiritus, diuisiones donorum, ministeriorum, operatiqum; omnia haec in salutem & utilitatem multorum.

DOMINICA EADEM

EVANGELIUM.

Lucæ 19.

In illo tempore, Quum appropinquasset Iesus Ierusalem, videns ciuitatem, fleuit super illam, dicens, Quia si cognouisses & tu, quid in hac die tua, quae ad pacem tibi nunc autem abscondita sunt ab oculis tuis. Quia domens dies in te, & circundabunt te inimici tui vallo, & circumdabunt te, & coangustabunt te vndique, & ad terram prosternent te, & filios tuos qui in te sunt, Et non relinquunt in te lapidem super lapidem, eo quod non cognoueris tempus visitationis tuae. Et egressus in templum, cepit ei sedere, & videntes dicentes, Scriptum est, quia domus mea domus orationis est, & vos autem fecistis illam speluncam latronum. Et erat quotidie docens in templo.

Hoc Euangelium complectitur tria. 1 Primò commiserationem Christi super excidio Ierosolymitano. Videns enim Iesus ciuitatem, fleuit super illam, dicens, Si cognouisses & tu, &c. Legitur autem Christus ter fleuisse.

Primò in resurrectione Lazari, Ioan. 11. propter Iudaeorum caecitatem.

Secundò, in ingressu Ierosolymitano die Palmarum, Luca 19. propter deuastationem Ierusalem.

Tertio, in cruce, propter ingratitudinem hominum.

Prophetæ olim futuram calamitatem praedicturi, solent non tantum verbis, sed etiam externis signis, & gestibus grauitatem futurarum calamitatum exprimere. Isaïas ambulabat nudus & sine calceis, quum Assyriorum captiuitatem praedixit, Isaïa 20. Ieremias ambulabat iniecta collo cathena, quum praediceret calamitatem Babylonicam, Ierem. 27. Ionas nudus, sicut piscis ipsum euomuerat, Niniuitis ipsorum excidium praedixit, Ion. 3. Ezechiel fumpsit laterem, & descripsit

in

Christus ter
fleuit.

In cruce cum
more valido et
vniuersis precibus
pro nobis
Isaïa 1.

Hebr. 5.
Propheta non
raturum verbis,
sed externis e-
tiam signis fu-
tura mala ex-
pressurus.

in eo ciuitatem Ierusalem, & ordinauit aduersus eam obsidionem, Ezech. 4. Nuditas Ifaie, cathena Jeremiae, later Ezechielis signa erant confirmantia sermones Prophetarum.

Sic Christus flens praedicit ruinam Ierosolymitanam, vt vel illa ratione Ierosolymitanos ad poenitentiam emolliat, & ad suam salutem procurandam excitet. Non enim letatur in perditione vitiorum, Sap. 1. Ezech. 18.

Flet etiam Christus ob nimium nostrum risum: flet vt vel sic nos doceat quam inuitus nos puniat, Isa. 1. Heu, inquit, consolabor de hostibus meis, & vindicabor de inimicis meis: fletque quia tunc videbat Ierosolymitanos ridentes ac letantes quum malefaciebant, & exultantes in rebus pessimis. Pro- uerbior. 2. Laudabatur peccator in desiderijs suis, & iniquus benedicebatur, Psalm. 9. Flebat Christus eorum fletum eue- stigio subsequiturum. Ideo dicebat illis Lucae sexto, Vae vobis qui nunc ridetis, quia plorabitis. Ex Prophetis cognoscimus Iudaeos tunc voluptatibus & risui immundico fuisse deditos.

*Christus flet
nostrum nimium
risum.
Flet vt osten-
dat quam in-
uitus nos pun-
niat.*

Discamus & nos modò magnificere lachrymas Christi, & cum illo flere, vt in aeternum rideamus, vt abstergat ipse lachrymas ab oculis nostris, Apoc. 21. Vae enim illis, quibus nec consideratio alieni periculi, nec proprii delicti ad lachrymas mouet. August. Scirote, fratres, quòd post mundi gaudia, aeterna sequuntur lamenta: quia nemo potest hic & in futuro gaudere. Si hic gaudere cupis, scias te exulem patriae: si hic ploraueris, caelestis patriae ciuis constitueris. Lucae 6. Si quae ergo est praesentis temporis, ita agenda est Letitia, vt nunquam amaritudo sequentis iudicij à memoria recedat. Proverb. 28. Beatus homo qui semper est pauidus: qui verò metis est duræ, corruet in malum. Hinc admonet Ecclesiast. 11. In die bonorum ne immemor sis malorum. Et Moses in Deut. 32. Gēs absque consilio atque prudentia, vti nam saperent atque intelligerent, ac nouissima prouiderent.

*Lachryma
Christi nobis
magnificanda.*

*Quae debemus
sapere. intelli-
gere, ac
prouidere.*

Saperent, Dei benignitatem eos ad respicientiam inuitantem. Rom. 2. 2. Pet. 3. & peccati foeditatem, Hierem. 2.

Intelligerent, mundanorum vanitatem, Ecclesiast. 2. Breuitatem, Sapient. 6. & humanam calamitatem, Iob. 14. Isa. 40. Eccles. 40. 1. Ioan. 2.

Prouiderent nouissima, mortis inevitabilitatem, 2. Reg. 14. Hebr. eor. 9. Iudicij aequitatem, Ecclesiast. 12. Matt. 12. Sap. 1. 1. Corinth. 4. Gehennae ignis intolerabilem cruciatum, Apocal. 6. Ifaie 2. Osee 10.

2. Secundo, complectitur praesens Euangelium formam & modum excidij Ierosolymitani, quando Christus ait, Venient dies in te, & inimici tui circumdabunt te vallo: circumdabunt te, & coangu-

*Modus excidij
Ierosolymitani*

Stabant te undique, ad terram prosternent te, & filios tuos qui in te sunt, & non relinquent in te lapidem super lapidem. Quia non intellexerunt pacem Dei. Prædixit eis bellum mundi quod erat eis superuenturum in vltionem, quæ nunquam pertulerunt grauiorem, vt vel sic resipiscerent, qui nec signis, nec virtutibus, nec beneficiis, & tandem miserationibus emolliri potuerunt.

Est tolerabile quum hostes irruptionem faciunt, & abducta præda recedunt. Est terribile quum ciuitas premitur obsidione, & vallo cingitur. Est terribilius quum expugnatur, & incolæ omnes trucidantur. Est terribilissimum quum muri, turres, & structurae omnes diruuntur, & solo æquantur. Extrema omnium fortuna est per vniuersum mundum dispergi, nusquam honorem, nec quietem, nec vllam consolationem inuenire. Magna & omnium maxima fuit Iudæorum calamitas: siquidem vsque in hodiernum diem durat eorum per vniuersum dispersio. Inde inferimus grauissimè ipsos peccasse, vt qui prophetas non cognouerint, Christum atque ipsos occiderint, eorumque conciones neglexerint. quæ omnia grauissimo atque horrendo excidio corporum & animarum damnatione solet Christus punire. Discamus nos prophetas Christi, id est, prædicatores, episcopos, pastores non insequi, sed eorum doctrinas sequi & amare, & ad eorum normam vitam instituere, ne æternum puniamur.

Iudæorum calamitas omnium maxima, quia omnium grauissimè peccauerunt.

2. Paral. 20.

Iosephus describit deuationem urbis Ierusalem.

Bellum Iudæicum vnde traxerit originem

Hic queritur 1 Quis de vastationem illam Ierusalem memoriam prodiderit, nempe Iosephus lib. 7. belli Iudæici: item Hegeffippus & Eusebius Casariensis.

2 Vnde bellum illud traxerit exordium, nempe à Floro Iudæorum procuratore, insatiabilis auaritiæ atque tyrannidis homine, qui seditionis occasionem dedit, & arma sumenda contra Romanos suauis. Quauis enim populus Iudæorum propter hanc scelestissimam impietatem quoddam filium Dei non cognouerit, vastatus, captus, dispersus & derelictus sit vsque in præsens, quemadmodum à Daniele 9. cap. apertissimè est predictum: Non erit, inquiens, eius, videlicet Christi, populus, qui eum negaturus est, & ciuitatem, & sanctuarium dissipabit populus cum duce venturo & finis eius vastitas, & vsque in finem perseverabit desolatio. Veruntamen Romani tunc adhuc Gentiles, non zelo Christi, sed alia intentione demoliti sunt Ierusalem ac Iudæam, vrpote, quia rebelles fuerunt Romano imperio. Sic etiam tempore Zedechiæ regis, 4. Reg. 35. vastati sunt à Chaldæis propter idololatrias suas & innocentium ac prophetarum occisionem. Chaldæi tamen ex ambitione & auaritia, crudelitate, & praua intentione hoc fecerunt, 2. Paral. vigesimofexto.

Sacerdotes frustra hortati sunt Iudæos ad pacem.

3 Queritur, num sacerdotes adhortati sunt Iudæos ad pacem, Etiam;

Etiā: sed nihil profecerunt, & id quidem Deo permittente.

4 Sub quo Cesare fuerit deuastata Ierosolyma, sub Vespasiano, qui misso Tito filio suo, iussit vt omnibus viis obsessis, Ierusalem poterit oppugnaret, idque ipso Pascha festo. Hæc olim prædicta sunt per Balaam, Num. 24. Venient, inquit, in tricibus de Italia, superabunt Assyrios, vastabūtque Hebraeos, & ad extremum etiam ipsi peribunt.

Ierosolyma sub quo Cesare fuerit deuastata & quo tempore.

5 Quando expugnata fuerit Ierusalem, octauo scilicet Septembris.

Quo mense expugnata Ierusalem.

6 Quomodo expugnata. Tanta credes ibi facta est, vt difficile sit dictu. Armati trucidabantur, superstites vendebantur, & per totum orbem dispergebantur. Iosephus lib. 6. cap. 15. belli Iudaici dicit, quodd in illa obsidione mortui fuerunt gladio, fame & peste, vndecies centena millia, nonagintaseptem millia venditi, triginta denario vno, sicuti emerant Dominum triginta denariis.

His docemur Deum solitum punire ciuitates, regna, oppida, familias, quando publica peccata impanè in illis committuntur, omniumque suffragiis peccatores defenduntur: sic Sodoma & Gomorra igni consumpta, mundus diluuiū deletus, Ierusalem a Romanis truculenter excisa. Idem iudicium timeant omnes, si illo peccati genere Deum sibi infensum reddiderint.

Tertio, completitur causam excidij Ierosolymitani, quum dicit, *Eò quod non cognoueris tempus visitationis.* Gregorius, Creator quippe omnium per incarnationis mysterium hanc visitare dignatus est, sed timoris & amoris ipsius recordata non est. vnde conqueritur Hierem. octauo, Miluus in cælo cognouit tempus suum, turtur, & hirundo, & ciconia custodierunt tempus aduentus sui, populus autem meus non cognouit iudiciū Domini. Item Isaia 1. Cognouit bos possessorem suum, & asina præsepe domini sui: Isdael autem non cognouit, & populus meus non intellexit.

Causa excidij Ierosolymitani

*8 H i i n i
v l l q u i v
m e g
q u i c d e v
l i n g u a m
2 v i m o*

Cognoscere nihil aliud est, quàm audire verbum Dei, ac fideliter corde custodire, & ei ex charitate seruire, Lucae vndecimo, a peccando cessare, veram poenitentiam agere: sicut Zacharus & Publicanus, Lucae decimo octauo, & decimonono. Ecclesie Romanæ obedire. Non cognoscere nihil est aliud, quàm contemnere verbum Dei, nec ipsi credere, nec obedire. 1. Reg. 11. peccando pergere, in peccatis obstinate perdurare, ecclesiam, sacramenta, sacerdotium, Christum ipsum ac eius Apostolos, Episcopos scilicet reiicere: quod faciunt hæretici, sicut olim Pontifices, Pharisei, atque Scribæ faciebant.

Cognoscere tempus visitationis quid sit.

Non cognoscere quid.

Anni plusquam quadraginta Iudæis concessi post Christi mortem, vt resipiscerent.

Deus enim ad agendam poenitentiam annos plus quadraginta Iudæis concessit post Christi mortem, aded tamen non

*Signa horrēda
quibus Deus
Iudæos ad pœ-
nitentiam com-
mouere nisus
est.*

resipuerunt, vt obstinatius etiam in sua incredulitate & impœ-
nitentia perdurarint. Dedit quoque horribilia spectra, signa,
prodigia, & portenta, vt vel illa ratione comouerentur ad pœ-
nitentiam. Nam in cælo Stellagladio similis imminebat ciui-
tati. Cometes ardere visus est per totum annum. Tantus lumi-
nis fulgor aram templumque nocte circumdedit, vt putarent
diem factum. In aère visi sunt cursus & quadrigæ circumferri,
& cohortes misceri. In templo, festo Pentecostes, audita sunt
voces, Migremus hinc. In festo Tabernaculorū clamauit qui-
dam ante quartum annum belli, Væ ab oriente, &c. Vnde illud
Iob 24. quadrat in eos, Dedit eis Deus locum pœnitentiæ, illi
abusi sunt eo in superbiā.

Mortem sui filij ita vltus est Deus, vlturus etiam eadem ra-
tione mortem & iniuriam illatas proximis nostris, qui sunt fi-
lij Dei.

*Act. 9.
Ephes. 3.*

Visitauit eos Deus in salutari suo, visitauit eos Christus per
viscera misericordiæ oriense ex alto, & non cognouerunt diem
huius visitationis. Ideo visitat eos in ærumnis & debitis sup-
pliciiis, Luca 1.

*Cōcionator a-
liorum incom-
modis doceat
populum sibi et
suis ciuitatibus
consulere.*

Discat concionator prudens mentem Christi hanc fuisse,
quando miserabile excidium huius ciuitatis Ierusalem literis
à suo Euangelista proditum voluit, vt nos aliorum incom-
modis doceret, nobis nostrisque ciuitatibus consultius ac oppor-
tunius consulere: vt concionatores admoneant populos, ciui-
tates, principes, reges ipsos, ne Prophetas aut eorum discipli-
nas contemnant aut irrideant, ne iustos oppri- mant, ne publica
communi consensu peccata committant. Quod si fecerint ciues
aut populi, admoneant tantam esse Dei potentiam & indigna-
tionem in illa peccata, vt Ierusalem & cunctos ciues tam seue-
rè puni- rit. Punxit olim vniuersum genus humanum prop-
ter peccatum Adami, Genes. 3. Populum Israëliticum propter
Dauid, 2. Reg. 24. Sodomam & Gomortham propter commu-
ne peccatum, Genes. 19. Peccatores & iustos variis afflictioni-
bus interdum castigat propter peccata. Castigabit profecto &
nos, nisi cum Christo fleuerimus, & cognouerimus tempus vi-
sitationis nostræ.

Matth. 27.

Marc. 11.

Isa. 56.

Iere. 7.

*Ruina populi
sæpe ex culpa
sacerdotum fit.*

Dies Christianorum est in gloria in futura vita, dies carnis,
mundi, atque diaboli in hac vita. Qui diligit dies videre bonos,
cognoscat suum diem: prohibeat linguam suam à malo, & la-
bia eius ne loquantur dolum: declinet à malo, & faciat bonum:
inquirat pacem, & sequatur eam, Psalm. 33.

Et ingressus in templum, cepit eiecere vendentes & ementes, &c. Gre-
gor. Qui mala narrauit futura, & protinus templum ingressus
inde vendentes & ementes eiecit, profecto innotuit, quia ruina
populi maximè ex culpa sacerdotum fuit. Et erat quotidie docens

in templo. Quia verò redemptor noster prædicationis verba nec indignis & ingratis subtrahit, postquam disciplinae rigorem eiciendo peruersos tenuit, donum gratiæ mox ostendit. Fecit quod docuit, Matth. 5.

EPILOGVS.

1 Christus fleuit Iudeos cecitate mira tempus aduentus gratiæ non intellexisse, imò post aduentum inter eos versantem gratiam non agnouisse.

2 Hierusalem quæ obstinate spreuit Dei visitantis misericordiam, tempus vindictæ omnium grauius sensit. Iosephus in libro de bello Iudaico, captiuorum omnium qui toto comprehensi sunt bello nonaginta septem milia, mortuorum per omne tempus obsidionis iudeicæ centena milia. De muliere quæ propter famem filium coxerat, libro 7. cap. 81. hoc prophetatum erat, Deut. 28.

3 Ingressus in templum Christus eiecit ementes & vendentes, ostendere volens, auaritiam & quæstum fore capitales pestes ecclesiæ suæ, quam templum illud figurabat. docens etiã nunquam veram Ecclesiæ reformationem futuram, nisi incipiat à capitibus, Ezech. 9.

DOMINICA VNDECIMA POST

TRINITATEM, EPISTOLA.

Fratres, notum facio vobis Euangelium quod prædicaui vobis, quod & accepistis, in quo & statis, per quod saluamini, qua ratione prædicauerim vobis, si tenetis, nisi frustra credidistis. Tradidi enim vobis in primis quod & accepi: quoniam Christus mortuus est pro peccatis nostris secundum scripturas, & quia sepultus, & quia resurrexit tertia die secundum scripturas, & visus est Cepha, & post hoc vndecim: Deinde visus est plus quam quingentis fratribus simul, ex quibus multi manent vsque ad huc: quidam autem dormierunt: Deinde visus est Iacobo: deinde Apostolis omnibus: Nouissimè autem omnium tantquam abortiuo, visus est & mihi. Ego enim sum minimus Apostolorum, qui non sum dignus vocari Apostolus, quoniam persecutus sum ecclesiam Dei. Gratia autem Dei sum id quod sum, & gratia eius in me vacua non fuit. 1. Cor. 15.

In hac Epistola agit Paulus de resurrectione mortuorum, & facit duo. 1 Primò admonet Corinthios, imò omnes Christi fideles, vt in verbo Dei fortes & constantes perseuerent, quò air, Notum vobis facio fratres Euangelium, quod prædicaui vobis, quod & accepistis, in quo & statis, per quod & saluamini. Quæ ratione prædicauerim vobis, si tenetis, nisi frustra credidistis. Quasi dicat, Operæpretium est vobis iugiter inire, verbum Dei inculcando, ruminando, repetendo, cogitando, vt quod sincèrè prædicaui, in corde vestro conferuetis. Summo enim studio Euangelium audistis, suscepistis in baptisimo veram fidem, & spiritum sanctum consecuti estis: cur igitur à doctrina sana desectentes, admittitis diabolica dogmata? cur per inania colloquia impios errores, ac fatana mendacia patimini vos à pseudoapostolis seduci?

*Christi fideles
hortantur vt
in verbo Dei
fortes & con-
stantes perse-
uerent.*

Quod si meam doctrinam cum illorum coniectionibus contuleritis, facile videbitis hanc eandem incorruptam, ipsumque Dei verbum esse. Quod igitur ex me audistis, tenete mordicus, & pseudo prophetarum execrabiles officias proicite.

*Exhortatio
Paulina huic
seculo maxime
necessaria.*

Quadrant mirificè hæc verba Pauli conditioni huius temporis. Nunquam enim magis fuit necessaria hæc exhortatio populo Christiano, quàm hodie, quando tot ac tam peruersi pseudoapostoli emergunt, à quorum doctrinis fallis & peruersis maxime nos docet cauere. Vereor de quibusdam ex nostris idem posse conqueri, quod olim de Galatis conquereretur Paulus, dicens, Miror quod sic tam citò transferimini ab eo qui vos vocauit in gratiam Christi, in aliud Euangelium: quod non est aliud, nisi sunt aliqui qui vos conturbant, & volunt conuertere Euangelium Christi, Galat. 1. Item 3. cap. O inmensati, quis vos fascinauit non obedire veritati? &c.

*Ione 2.
Osee 13.
Ioan. 20.
Resurrectio
Christi confir-
matur tribus
testimoniis
generibus.*

2. Secundo reuocat Apostolus Corinthiis atque omnibus fidelibus in memoriam resurrectionem Christi, quam confirmat tribus testimoniis generibus. Primum de promptum est è sacrario scripturarum, contra vertiginosos spiritus, qui scripturam, decreta Ecclesiæ, & externum verbum Dei contemnentes, intuentur in cælum, inhiantque vocem cælestem, quum tamen spiritus sanctus omnia sua consilia, ministeria & mysteria Ecclesiæ suæ sponsæ declarauerit, atque scripturis sacris ab Ecclesia approbatis incluserit, vt nemo causari possit, aliud quærendum diuersum aut contrarium huic doctrinæ, quam semper Ecclesia pro vera & catholica habuit & approbavit: deditque Christus Ecclesiæ suæ spiritum sanctum, qui ipsam omnem doceret veritatem in scripturis minus manifestatam, Ioan. 16.

*Scriptura sacra
testis resur-
rectionis.*

*Apostoli &
discipuli resur-
rectionis testes.*

Alterum de promptum est à fide testium, à quibus post resurrectionem suam Christus est visus: è quorum numero sunt Petrus, Luca ultimo: Apostoli vndecim, Matth. vltimo: quingenti fratres, 1. Corinth. decimoquinto: Iacobus, omnes discipuli, Actor. 1. & 10. qui veri certi que resurrectionis Christi testes sunt.

*Paulus resurre-
ctionis Christi
testis.*

Tertium de promptum est à seipso, quum ait, Nouissime omnium tanquam abortiuo, visus est & mihi. Quasi dicat, Quemadmodum per abortionem partus editur intemptius, ita me synagoga mater abortiuit: quæ quum spiritualem me debuerat parere, e-didit immaturum foetum, mortis scilicet filium, qui Christum, Euangelium & Ecclesiam persecutus sum.

Ego enim sum minimus Apostolorum, qui non sum dignus vocari Apostolus, quoniam persecutus sum Ecclesiam Dei. Quasi dicat, Licet vltimus sum Apostolorum, & indignus vocari Apostolus, tamen quia vocatus à Christo, & ad dignitatem Apostolicam promotus,

motus, possum de resurrectione Christi æquè benè atque alij Apostoli testari.

Gratia autem Dei sum id quod sum: & gratia eius in me vacua non fuit. quasi dicat, Ego vobis diuinitus à Deo datus, attuli vobis per gratiam Dei Euangelium, vt pretiosum thesaurum. Talem igitur me, non alium æstimabitis.

Gratia Dei attribuit Apostolus suam vocationem.

Sed abundantius omnibus laboravi. quasi dicat, Non sum è numero pseudo prophetarum, qui passim aberrantes seiplos constituunt verbi & Ecclesiarum ministros: sed possum reuera dicere me diuinitus vocatum, & multum plus cæteris omnibus præstitisse.

Non ego, sed gratia Dei mecum: id est gratia Dei quæ mihi adest, quasi dicat, Quod ad personæ meæ imbecillitatem pertinet, patiar me à quolibet reprehendi: sed quod attinet ad officium, non feram aduersariorum calumnias. Has non habent notas nostre tempestatis hæretici, atque ideo vitandi.

Vult autem Paulus in hac epistola ostendere nullo medio, nullaque alia re melius intelligi posse articulum fidei nostre de resurrectione mortuorum, quam verbo Dei ore prolato. Quod si fuerit ereptum, impossibile nobis erit vel minimum articulum conseruare, ac in leuissima tribulationum tentatione consistere posse, qui similes sumus infantibus lactentibus. Horum res sunt saluæ, dum in materno gremio recumbentes, vbera sugunt: ita nos quoque in portu & tutissima statione nauigamus, dum in diuino Patris gremio quiescimus. Est autem gremium Dei Ecclesia catholica Romana, ad quam tanquam ad columnam & firmamentum veritatis recurrere debent cuncti qui filiorum Dei splendidissimo titulo sunt decorati. Hæc sola conseruat Dei verbum in sua puritate immune ab omni hæreseos & falsitatis fermento.

Articulus de resurrectione mortuorum nulla alia re intellexi potest, quam verbo Dei ore prolato.

Gremium Dei ecclesia catholica Romana.

EPILOGVS.

1 Clara breuitas totius Euangelij, in quo stare oportet, per quod salutem consequimur. Christus mortuus est pro peccatis nostris iuxta scripturam, & resurrexit iuxta scripturam.

2 Christus est saluator ille mundi quem Mōses & Prophete annuntiarunt, ideo in scripturis predictum esse commemorat.

3 In asseruanda resurrectione diligens est Apostolus, visus est Cephæ, post hæc undecim, deinde plusquam quingentis fratribus, Iacobo, Apostolis omnibus, noui scilicet Paulo. Nam qui articulum resurrectionis negat, multa negabit, quod recte credamus quod verbum auditum rectum sit, quod Apostoli recte doceant, & Dei Apostoli sint, quod Deus verax, quod sit Deus. Summatim, Saducæus erit, Matth. 22.

DOMINICA EADEM,

EVANGELIUM.

Lucæ 18.

In illo tempore dixit Iesus ad quosdam qui in se confidebant tanquam iusti, & aspernabantur ceteros, parabolam istam, Duo homines ascenderunt in templum vt orarent, vnus Phariseus & alter Publicanus. Phariseus autem stans, hæc apud se orabat, Deus gratias ago tibi, quia non sum sicut ceteri homines, raptores, iniusti, adulteri, velut etiam hic Publicanus: Ieiunio bis in Sab- bato, decimas de omnium que possideo. Et Publicanus stans à longè, volebat nec oculos ad caelum leuare, sed percutiebat pectus suum, dicens, Deus propitius esto mihi peccatori. Amen dico vobis, descendit hic iustificatus in domum suam ab illo: quia omnis qui se exaltat, humiliabitur: & qui se humiliat, exaltabitur.

Confidètia sui ipsius cõtra legem est & prophetas.

Opera bona gi- gnunt spem, mala autè despe- rationem.

Iusti non sunt qui suam iusti- tiam non Deo, sed sibi referunt acceptam.

Hoc Euangelio continentur tria. 1. Primò narrat Euan- gelista quorundam hominum vitia, quum ait, Dixit Iesus ad quosdam qui in se confidebant. Hoc faciebant contra doctrinam legis ac Prophetarum, ait enim propheta Ieremias cap. 17. Ma- ledictus homo qui confidit in homine, & spem suam ponit in brachio carnis suæ. Dauid quoque dicit, Qui confidunt in do- mino sicut mons Sion, non commouebitur in æternum, Psal. 124. Lex habet: Ansperas in baculo arundineo atque confra- & Ægypto! 4. Reg. 18. Erant de illorum numero, de quibus Luc. 16. Vos estis qui iustificatis vos coram hominibus: Deus autem nouit corda vestra, quia quod hominibus est altum, ab- ominatio est ante Deum. August. in Psalm. 31. docet non esse præsumendum de operibus, sed bene sperandum. Opera bona gi- gnunt spem, sicut mala desperationem. docet ibidem tacen- da opera nostra, & damnanda nostra peccata. Periculosa ergo res est confidere de propriis meritis & propria iustitia, & cre- dere se securum, quum nemo securus esse debet in via ista, quæ rota tentatio nominatur, Job 7. Vnde de confidentia securita- tis ait Augustinus, Multum strenuus est qui illuc ire contendit, vbi multos meliores se corruisse con- spicit. Quis Lucifero cla- rior? quis Sansone fortior? Dauidè sanctior? Nabuchodono- fore potentior? Petto feruentior? qui tamen omnes propter præsumptionem corruerunt. Ideo persæpe quem tentationis certamen superare non valuit, securitas prostrauit. Nihil igitur securius, quàm nos totos Deo committere, qui nouit præstare congrua profutura suis cultoribus. Vnde Ecclesiast. 7. dicitur, Non te iustifices ante Deum, quia agnitor cordis ipse est Deus. Nam si cæli non sunt mundi in conspectu eius, quanto magis abominabilis & inutilis homo? dicit Job decimoquinto. Qua- re qui se existimat stare, videat ne cadat, 1. Corinch. decimo. Sequitur:

Tanquam iusti. hoc ideo dicit, vt doceat non verè fuisse iustos: nam si verè iusti fuissent, iustitiam suam non sibi, sed Deo reu-

re-
tu-

retulissent acceptā. Tales erant de quibus Sapiens agit: Eccl. 8. Vidi, inquit, impios sepultos, qui etiam cum adhuc viuerēt, in loco sancto erant, & laudabantur in ciuitate quasi iustorum opera haberent. Addit,

Et aspernabantur ceteros. Hæc est enim propria pestis superbiæ, *Iustitia falsa*
vt quanto plus de se presumit, tanto magis alios despiciat. Falsa *superbiam &*
nanque iustitia superbiam & contemptum patit fratrum, *fratrum con-*
vera autem amorē atque humanitatem. Ideo hi ceteros asper- *temptum pa-*
nabantur, quia falsa iustitia inflati, alios peccatores arbitrabā- *rit.*
tur & iudicabant, de talibus dicitur Eccl. 21. Pes fatui facilis
in domum proximi. Horum fastum & supercilium Christus
adducta parabola deprimat.

2. Secundò, duorum hominum orationes hic continentur,
quorum alter Pharisæus, alter verò Publicanus. Iudicio ho-
minum, & proprio, erat ille iustus & sanctus: hic verò impius
ac malus. *Quobus generibus* hominum permixta est Ecclesia,
scilicet electorum & reproborum. Hæc autem vita cum inter *Ecclesia duo-*
& infernū sita sit, & in medio subsistat, ideo vtrumque *bus hominum*
partium ciues recipit. *generibus par-*
Quandiu durabit ecclesia militans, in se *mixta est.*
continebit bonos & malos, tanquam aceres cum tritico in
area, sed cum venerit Christus iudex tenens ventilabrum in
manu sua, purgabit aream suam, in fine mundi: hic ergo boni
& mali similes sunt in actione apud homines, simul accendunt
in templum, simul orant, simul celebrant diuina, simul acci-
piunt sacramenta, auarus & largus simul eleemolynas dant: si-
mul ieiunant luxuriosus & castus. Deus verò discernit volun-
tates & intentiones. *Vnusquisque* enim ex fructibus suæ in-
tentionis pascit conscientiam suam. Nam reprobi quicquid
agunt intentionaliter ordinant ad terrena, ad vanam gloriam:
boni verò ad caelestia, & ideo orationes reproborum repellun-
tur. Hier. 14. Cum ieiunauerint, non exaudiam preces eorum,
et si obtulerint holocausta & victimas, non suscipiam, quonia
gladio, & fame, & peste consumam eos: orationes vero bono-
rum exaudiuntur, iuxta illud Isai. 65. Et erit antequam cla-
ment, ego exaudiam, &c.

Vterque intrat in templū factururus idem opus, vterque orat.
Pharisæus stans, hæc apud se orabat: *Deus gratias ago tibi, quia non sum*
sicut ceteri hominum, raptores, iniusti, adulteri, *velut etiam hic publicanus.*
Ieiuno bis in sabbatho, decimas do omnium que possideo. *Augult. Quid*
rogauerit, quære in verbis eius, & non inuenies. accendit ora-
re, noluit Deum rogare, sed se laudare, contra illud, Prou. 27.
Laudet te alienus, non os tuum: extraneus, non labia tua. Et
ideo oratio Pharisæi erat mala.

1. Quia legibus à Christo constitutis non siebat. Dicit Chri- *Pharisæi ora-*
stus Matth. 6. Orantes nolite multum loqui. &, Cum oratis, *tio ob res cas-*
sas mala.

non eritis sicut hypocritæ, &c. Vide quæ sequuntur.

2 Quia contra præceptum Christi, Luc. 6. Nolite iudicare, & non iudicabimini, Nolite cõdemnare, &c. iudicabit seruũ alienum, qui domino stabat aut cadebat, Rom. 14. & contra dictum Ecclesiast. 7. vbi ait: Ne irrideas hominem in amaritudine animæ. est enim qui humiliat & exaltat circumspcctor Deus.

*Superbia et ex
malis & ex
bonis facit dãm-
num suum.*

3 Quia ex solo suo iudicio, præsumptuosa superbia se iustificabat contra doctrinam Apostoli dicentis: Nihil mihi consciens sum, sed in hoc iustificatus non sum, 1. Cor. 4. Et Iob 9. Si iustificare me voluero, os meum condemnabit me, &c. Eccl. 7. Non te iustifices ante Deum, quoniam agnitor cordis ipse est. 1. Ioan. 1. Si dixerimus quoniã nõ peccauimus, mendacem facimus eum, &c. Chrysost. Superbia & ex malis & ex bonis facit damnum suum. si iuxta se habet miserum, inde inflatur: si felices, inde liuore torquetur. E contra humilitas, quæ si habet iuxta se miserum, compatitur: si felicem, inde humiliatur, reputans se illo miseriorem.

Hic orator totus vanus fuit. Nam elemosynam petere venit, & diuitias suas ostendit. scilicet bona opera, cum dixit: *Ieiuno bis in sabbatho, decimas do omnium quæ possideo.* Ieiunium opus utique bonum est in se & pium, in lege, prophetis, & Evangelio approbatum. Sic decimas soluere ex lege & prophetis præcipitur, Exod. 22. Leuit. 27. Numer. 18. Deut. 14. Malach. 3. Sed fraudem facimus Deo, quoties de bono opere nostro nosmet ipsos, non Deum, laudamus. Nihil enim bonum ante Deum nisi ex re bona. hinc Eccl. 20. Fatuorum gratiæ effundentur, & 34. Dona iniquorum non probat Altissimus. Isai. 58. Grego. Tunc veraciter hoc quod agit homo bonum est, quando ei placere concupiscit, à quo est.

*Pœnitentiæ ve-
ra formã pu-
blicanus ostẽ-
dit.*

Publicanus à longè stans, volebat nec oculos ad cælum leuare, sed percutiebat pectus suum, dicens, Deus propitius esto mihi peccatori. Hic totus sibi displicens ob peccatorum conscientiam, procul absistebat à sacris, & non tam loco, quàm gestibus, & sermone, ac compunctione cordis distabat à Phariseo, ostendens in se verè pœnitentiæ formã. Atque ea de causa oratio publicani erat bona.

*Publicani ora-
tio quatuor ob-
causas bona.*

1 Quia procul stans ob diuinæ maiestatis timorem, quam se nouerat offendisse, non audebat ex humilitate oculos ad cælum tollere. Oratio nanque humiliantis se, penetrat cælos. Eccl. 35. Quotò quisque sibi vilior, tantò Deo pretiosior. Excelsus enim Dominus & humilia respicit, & alta à longè cognoscit, Psal. 137. Oculos quibus illicita & terrena caelestibus prætulerat, & eum qui in cælis est offenderat, præ pudore in cælum leuare nõ audebat. Ambros. In ipsa oratione nostra multum verecundia placet, multum conciliat gratiæ apud Deum.

*Verecundia in
oratione mul-
tũ placet Deo.*

Deum. 1. Esdr. 9. Deus meus confundor & erubescio leuare faciem meam ad te. quoniam iniquitates nostræ multiplicatæ sunt super caput nostrum, & delicta nostra creuerunt vsque ad caelum, &c.

2 Quia ex corde contrito percutiebat pectus, quod mala cogitauerat, vt exciret quod obdormierat, quasi supplicium sibi de seipso exigens, ac si dicere voluisset: Cor contritum & humiliatum ò Deus ne despicias. Psal. 50. & illud Dan. 3. In animo contrito & spiritu humilitatis suscipiar à te Domine. Augustin. in Psal. 31. tractat de tunctione pectoris, quæ est obtritio cordis. De corde exeunt cogitationes mala, homicidia, adulteria, fornicationes, furta, falsa testimonia, blasphemia: & hæc sunt quæ coinquinant hominē. Sicut ergo per cordis auersionē à Deo in peccatum cecidimus, ita oportet per conuersionem ad Deum redire. Nam magna est misericordia Domini, & propitiatio illius in conuertentes ad se, Eccl. 17.

3 Quia vera confessione se verè peccatorem, & non alios accusabat: iuxta illud: Iustus in primis accusator est sui, Proverbiorum 18.

4 Dicebat, Deus propitius esto mihi peccatori. Ore quo multa nocua locutus fuerat, diuinæ supplicat misericordiae, dicens: Deus in cuius nutu cuncta sunt posita, tibi semper humilium & mansuetorum placuit deprecatio, qui dicis, Ezech. 18. Nolo mortem peccatoris, &c. propitius esto. habes enim semper posse & scire. rogo ergo te velle. Misereris enim omnium, qui omnia potes, & dissimulas peccata hominum propter pœnitentiam. Sap. 11. Mihi quem fecisti, Malach. 2. peccatori, iam amplius non peccanti. O breuis sed fructuosa oratio, quæ impetrat peccatorum remissionem, infusionem gratiæ, & vitæ æternæ collationem! hæc sunt enim quinque verba; de quibus

Oratio publicani fructuosa.

1. Cor. 14. Apostolus ait, Volo quinque verba sensu meo loqui, quàm decem millia verborum lingua. Ecce diuinum mysterium in quo peccatorum conuersio & salus quinque verbis exprimitur. scilicet. Deus propitius esto, &c. Quæ si quis contrito & humiliato corde dixerit, descendet iustificatus in domum suam, & propitiabitur ei Deus, sicut dicitur Hierem. 18. 26. & 36. Reuertatur vnusquisque à via sua pessima, & propitius ero iniquitati & peccato eorum, ait Dominus Deus. Atque hæc prædicta in vero orante requiruntur.

In templum hi duo homines oraturi ascendebāt. Item Petrus & Ioannes Apostoli, templum ascendunt vt orent. Act.

3. Quamuis vbique liceat Patrem orare & adorare in spiritu & veritate: dicente Psalm. In omni loco dominationis eius benedic anima mea Domino; conuenientissimè tamén id fieri debet in templo, vbi omnes fideles conueniunt. Impossibile enim

Templa alijs loca ad orandum aptiora.

enim est multorum preces non exaudiri, dicente Christo, Mat. 18. Si duo ex vobis consenserint, &c. Lutherani, Brentius & Caluinus (qui sibi videntur sanctiores & doctiores his Apostolis) contra Christi statutum docent templa negligenda, & in sordidas officinas conuertenda suadent, faciunt domum Dei, quae domus est orationis, speluncam latronum. Templum illud Salomonis in tanta religione habuit Christus, vt nec vas aquae per illud transferri permiserit. Marci 11. Quanto in maiori honore, nostra debemus habere templa, in quibus sacramenta à Christo Iesu instituta, fidelibus administrantur? Augustinus, In oratorio nemo aliquid aliud agat, nisi ad quod est factum. Psal. 28. In templo eius omnes dicent gloriam.

3 Tertiò continetur hic sententia lata, & iudicium factum à Christo de illis duobus hominibus, de quibus dicit: *Dico vobis, descendit hic iustificatus in domum suam ab illo. Quia omnis qui se exultat, humiliabitur: & qui se humiliat, exaltabitur.* Christus hac tam constanti sententia docuit diueritatem meritum Pharisei & Publicani. Oratio hominis placens sibi non ascendit ad caelum, sicut lapis emissus non pergit ad caelum: sed recidit in iacentem. Econtra, oratio humiliantis se nubes penetrat, &c. Eccles. 35. Docuit etiam quis sit fructus orationis, quae cum humilitate vera atque contrito corde & vera confessione peccatorum fit, nempe iustificatio, & salus, Iob 22. *Qui humiliatus fuerit, erit in gloria, & qui inclinauerit oculos suos, ipse saluabitur.* Pro. 29. *Superbum sequitur ignominia, & humilem spiritu suscipiet gloria.* hypocrita atq; fiduciarij de Christi iustitia, & de sua apprehensione vel persuasione stulte presumētes, docent solam fidē iustificare. Si sola fide iustificatio cōtingit, ergo male fecit publicanus quod procul stabat, nec oculos ad caelum audebat leuare, & quod pectus percutiebat, & verē se peccatorem confitebatur. At dicit haëreticus, Haec omnia fuerunt superflua in illa oratione. Si potuit publicano contingere iustificatio sola fide, haec profectò superflua fuerunt: atque adeo Phariseus descendit iustificatus in domum suam: quia (& si nolis) habuit veram fidem, alioquin non dixisset: Deus gratias ago tibi, &c. nec ascendisset in templum.

Sed Christus manifestè tradit solam fidem non iustificare. Docet publicanum iustificatum fuisse ex humilitate, contritione, confessione, & ex fide quae per dilectionem poenitentiae partes operabatur.

Phariseus autem non descendit iustificatus in domum suam, quia quanuis habuit veram fidem, tamen habuit annexam superbiam, arrogantiam, malum iudicium, & alia vitia: non autem charitatem. Ideo hic fuit humiliatus, ille veid exaltatus. Augustin. Audisti sententiam, caue causam, Aliud dico, audi-

Christus templum Salomonis in summo honore habuit.

Fructus vere orationis, quis.

Fides sola non iustificat, sed ea quae per dilectionem & alias virtutes operatur.

audisti sententiam, caue superbiam. Eccle. 10. Initium omnis peccati superbia. Sed omnes humilitatem inuicem insinuat: quia Deus superbis resistit, humilibus autem dat gratiam, 1. Pet. 5.

EPILOGVS.

1. Parabola est de humilitate contra superbiam. Superbia Dei contemptus est. Contra hanc sepe loquitur seruator. Nam hec passio in primis vexat homines.

2. Quæritur quare Pharisæus suum encomium proferens damnatur, Iob idem faciens coronatur? Responso, Pharisæus dicebat criminando alios, nulla ratione cogente: Iob coactus est per amicos & calamitates dicere innocentiam suam. Sic Paulum ut seipsum commendaret, coegerunt pseudoapostoli. 2. Cor. 11.

3. Doctrina, omnis qui se humiliat, exaltabitur. Quare discamus hic ut quisque apud se supplex ac submissus obsecret, Deus esto mihi peccatoris propitijs.

DOMINICA DVODECIMA POST
TRINITATEM, EPISTOLA.

Fratres, Fiduciam talem habemus per Christum ad Deum: non quod sufficientes sumus cogitare aliquid à nobis, quasi ex nobis, sed sufficientia nostra ex Deo est, qui & idoneos nos fecit ministros noui Testamenti, non litera, sed spiritu: litera enim occidit, spiritus autem uiuificat. Quod si ministratio mortis, literis deformata in lapidibus, fuit in gloria, ita ut filij Israel non possent intendere in faciem Moysi, propter gloriam vultus eius que euacuatur, quomodo non magis ministratio spiritus erit in gloria? Nam si ministratio damnationis in gloria est, multo magis abundat ministerium iustitiæ in gloria. 2. Corinth. 3.

IN hac Epistola Paulus facit duo. Primò indicat humanæ nature fragilitatem, cum ait: Fiduciam talem habemus per Christum ad Deum: non quod sufficientes sumus cogitare aliquid à nobis, quasi ex nobis: sed sufficientia nostra ex Deo est, qui & idoneos nos fecit ministros noui Testamenti, non litera, sed spiritu. Quasi dicat, Quod viles sumus ad inseruendum Ecclesiæ, & ad prædicandum Euangelium, non profluit ab ingenij nostri virtute, & à viribus & sufficientia nostra, sed opus est Dei omnipotentis auxilio. Afferit illis verbis Paulus, neminè in terris esse, quantumuis pium, doctum, & sapientem, qui per se tantum sit idoneus ad obeundam prouinciam noui Testamenti. Nam post peccatum Adami, natura hominis adeo est spoliata gratuitis ac in naturalibus læsa, ut per se nihil prorsus quod æternam mereatur vicam, possit prestare. Et in rebus humanis nisi diuinitus adiuta, frequenter allucinatur. Hinc est quod dicit Paulus, Nō quod sufficientes sumus cogitare aliquid à nobis, quasi ex nobis: sed
Fragilitas humanæ nature indicatur.
Nemo in terris idoneus ad obeundam prouinciam noui Testamenti.

Ioan. 15.

sufficiencia nostra ex Deo est. Et Christus, Sine me nihil potestis facere.

Quicquid igitur in nobis boni habemus, id operatur gratia diuina: siue id sit in ministerio prædicationis, siue in administratione alterius functionis factæ. Quare semper orandus est Deus. Si enim esuriens properas ad mensam, sitiens ad cellam vinariam, & defessus ambulando ad lectum: cur non ad Deum refugis, cum laboras penuria fidei, charitatis, spei, iustitiæ, sapientiæ, patientiæ, & similibus virtutum?

Discrimē Legis & Euangelij.

2. Secundò, ostendit Apostolus Legis & Euangelij discrimen, cum ait: *Literæ occidit, Spiritus autem viuificat. Quod si ministratio mortis literis deformata in lapidibus fuit in gloria, ita ut non possent intendere filij Israhel in faciem Moysi propter gloriam vultus eius, quæ cucuatur: quomodo non magis ministratio Spiritus erit in gloria?* Discernit autem Paulus Euangelium à Legge triplici ratione: scilicet, Primò, Promulgatione vel donatione. Nam in datione Legis in monte Sinai, nihil aliud videbatur, quàm aëris intemperies, nubes tenebrosæ, fumus, atque vapor igneus, ibi nihil audiebatur aliud quàm tonitrua, fulgura, turbines ventorum, clangores buccinarum: sed in manifestatione Euangelij in præsepiti, non videbantur nisi Angeli, qui cantabant, Gloria in altissimis Deo, Luc. 2. Pastores, qui dicebant, Transeamus vsque Bethlehem, & videamus hoc verbum quod factum est, Ibidem. Reges, qui Christum adorabant, & offerebant aurum, thus, & myrrham, Mat. 2. In baptismo & monte Thabor non videbantur nisi Spiritus sanctus & vox Patris, qui testabantur voce placidissima Christum esse Dei filium.

Ratione triplici Euangelium à Legge discernitur.

Promulgatio vel donatio Legis & Euangelij.

Mat. 3. & 17.

Præterea audiebantur voces tam suaves, ut Lucas dicat cap. quarto, admiratos fuisse omnes in verbis gratiæ, quæ procedebant de ore Christi: & Ioan. cap. 7. dicat, ministròs missos ut apprehenderent Iesum, respondisse, Nunquam sic locutus est homo, &c.

Erant in monte Thabor, fulgidum lumen, facies resplendens, vestes albæ sicut nix, claritas caelestis. In illo autem loco ubi erant omnes congregati, Act. 2. iucundum colloquium, concio prædicatum variis linguis magnalia Dei, quæ historiæ significant naturam Legis & Euangelij. nam Lex ante gratiã terreat conscientias peccantium, & ob oculos statuebat admittenda delicta, & æternam comminabatur damnationem. Euangelium verò annuntiat gratiam Christi, quæ consolatur conscientias terrore concussas, & ostendit, ac vocat nos ad Deum, qui peccata & mortis perpetuæ damnationem & maledictionem auferre potest, & donare æternam vitam.

Officiū Legis & Euangelij.

Deinde officio vel ministerio discernit Euangelium à Legge. Nam officium Legis est, ut iubeat, vetet, vrgeat, cogat, & in homi-

homine odium & iram excitet, & minetur mortem sempiternam: sed munus Euangelij est, consolari, rogare, monere, vii verbis melle fluentibus, dare Spiritum sanctum, reddere hominem facile, promittere gratiam implenda Legis, docere quemadmodum sit comparanda vita æterna. Scripta autem est Lex in tabulis lapideis, Euangelium verò in tabulis cordis carnis, & in credentium animis. Significant autem huiusmodi tabula lapideæ, humanas vires diuini Spiritus expertes: tabulae verò carnea, siue cordis, significant veros Christianos, viua Spiritus sancti vasa atque templa, quos Spiritus Dei regit atque ducit, 1. Corinth. 3. & 6. Quemadmodum enim agrè scribitur in lapide, quòd difficulter hæreat atramentum: ita parùm efficiunt humana vires in rebus diuinis, nisi fuerint Dei gratia perfusa.

Tertiò discernit Euangelium à Lege fructuum ratione. Nam fructus Legis sine gratia sunt, metus, terror, ira Dei, comminatio, maledictio, damnatio, cauteriata conscientia, mors æterna. Sed fructus Legis cum gratia, siue Euangelij, sunt gaudium, consolatio, iustitia, bona conscientia, remissio peccatorum, perfectio virtutum, operum merita, vita æterna. Nam Lex quidem ostendit quæ sint necessaria ad salutem, sed non præstat spiritum perficiendi. Euangelium verò non solum ostendit quæ sint necessaria ad salutem, sed confert quoque spiritum perficiendi, is tamen spiritus nulla litera comprehendendi, ac nullo atramento depingi potest: sed viua est Spiritus sancti scriptura, cordibus credentium insculpta, quam Iudæi & Rabbini, velamen oculis obuolutum habentes, non recipiunt. Ideo obcæcati & indurati perseuerant in mortua litera, nunquam perueniens ad vitam Spiritus: Christiani verò intimo cordis affectu, & cum gaudio suscipiunt: à Lege sumentes hoc dictum, Cognosce teipsum: ab Euangelio, Cognosce Iesum Christum. hic enim est verus processus ad regnum Dei, ad quod nos perducere dignetur diuina maiestas. Amen.

*Fructus Legis
& Euangelij.*

EPILOGVS.

1. In causa salutis animarum, nihil nostra sapientia aut virtute possumus, omnis nostra idoneitas, et sic loquamur, ex Deo est. Hinc Ecclesia pro ministris verbi sermo dicit, Da seruis tuis ut cum omni fiducia loquantur sermonem tuum, loquantur eloquium Dei, ministrent in virtute, et glorificentur Deus per Christum.

2. Officia Legis & Euangelij. Lex litera est. Ecce Legem: Non concupisces. Ego dico nisi te adiuret gratia, ardentius concupisces. Hoc est quod dictum est, Litera occidit, spiritus autem cor immutat et viuificat.

3. Gloria Legis & Euangelij, ministerium damnationis, mandata Legis vocat, iustitiæ ministerium, gratiam saluatoris, cui superabundantiâ gratiæ

attributionis.

attribuit, rectè de natura rerum, vt homo diuinus iudicans. Cyrill. in Ioan. super illud, Gratiam pro gratia.

DOMINICA EADEM,

EVANGELIUM.

Marc. 7.
Matth. 15.

IN illo tempore, Exiens Iesus de sinibus Tyri, venit per Sidonem ad mare Galilee inter medios fines Decapoleos. Et adducunt ei surdum & mutum, & deprecabantur eum, vt imponat illi manum. Et apprehendens eum de turba foris, misit digitos suos in auriculas eius: & exsuffans tergit linguam eius, & sufficiens in celum, ingemuit, & ait illi: Ephpheta, quod est, adaperire. Et statim aperta sunt aures eius, & solutum est vinculum lingue eius, & loquebatur rectè. Et precepit illi ne cui dicerent. Quanto autem magis precepibat, tanto plus prececabant, & eò amplius admirabantur, dicentes, Bene omnia fecit, & surdos fecit audire, & mutos loqui.

PROPONYNTUR nobis hoc Euangelio duo exempla. Primum, fidei operantis per charitatem in his viris, qui firmiter credunt Christum afflicto homini mederi posse. Quæ fides illis persuasit Christi tantam esse potèntiam, vt manus tantum contactu agrum iuuare posset. Hæc fides deprehenditur ex illorum factò. nam si fides illis non fuisset, ipsaque firmissima, nunquam de Christi potentia tantam virtutem sibi persuasissent, nunquam credidissent Christum posse sanare agrum, neque de ipso ad Christum adducendo cogitassent, nec deprecati fuissent, vt Christus eum sanitati restitueret, vsque licet imponeret illi manum.

Fides Dei donum.

Hæc fides primò prouenit ex Dei dono. Nam Ioan. 1. cap. docet, quòd Christus solus illuminet omnem hominè venientem in hunc mundum. Paulus Eph. 2. affirmat fidem donum esse Dei: Gratia, inquit, saluari estis, per fidem, & hoc non ex vobis, Dei enim donum est, &c. Et Rom. 12. Vnicuique diuisit Deus mensuram fidei. Et 1. Corint. 12. Alteri fides in eodem spiritu, & Ioan. 6. Nemo potest venire ad me, nisi pater meus traxerit eum: quem locum Augustinus, Chrysostròmus, ac reliqui omnes interpretantur de fide. Nemo potest credere in Christum, nisi is cui Deus dederit fidem. Et Act. 13. Legimus quòd prædicantibus Paulo & Barnaba Antiochiæ, crederent quotquot erant præordinati à Deo. Et in ciuitate Philippis, quæ est prima partis Macedoniæ ciuitas colonia, loquente Paulo multis mulieribus quæ conuenerant, quædam mulier nomine Lydia purpuraria ciuitatis Thyatirenorum, colens Deum audiuit: cuius Dominus aperuit cor intendere his quæ dicebatur à Paulo: hanc fidem vocant Theologi infusam. Est enim diuinitus infusa, nullis humanis meritis acquisita. Fides horum hominum inde cognoscitur, quòd Christum credant

Fides infusa.

dant potentem ad suum ægrum sanandum.

Secundò fuit his hominibus fides acquisita ex optima quam Christo audierant, fama. Audierant clementissimum ac benignissimum erga omnes esse: adèd vt nunquã aliquem eorum qui ad ipsum confugissent, absque cõsolatione demississet. Audierant omnibus opem tulisse, miracula maxima mirabili potestate fecisse. His tam præclaris factis credentes ad Christum concurrunt pro surdo deprecaturj. Fides, inquit Paulus, Rom. 10. ex auditu, auditus autem per verbum Christi. Ex scripturis deprehendimus verbum diuinum instrumentum esse, quo Deus nos vocat ad fidem. Idem de miraculis patet in Sergio Paulo, Act. 13. & Ioan. 2. dicitur, quòd multi Iudæorũ crediderunt in nomine eius, videntes signa quæ faciebat. Et ca. 10. dicit Christus: Si mihi non vultis credere, operibus credite.

Beda: Surdus ille & mutus, quem mirabiliter dominus sanauit, genus designat humanum. Obsurdus nanque homo audiendo diuino verbo, postea quã mortifera serpentis verba contra Deum tumidus audiuit. Mutus à laude conditoris effectus est, ex quo eum seductore colloquium habere præsumpsit. Et quod de radice vitiosum germinauit, vitiosius multo propagari cœpit in dilatatione ramorũ: ita vt veniente in carne Domino: (exceptis paucis de Iudæa fidelibus) totus pænè mundus ab agnitione & confessione veritatis, surdus erraret & mutus.

Sed etiam miserabilis surdus est, cui non sunt aures audiendum sermonem Dei: quem Psal. similem aspidis surdæ dicit, obturantis aures suas, ne audiat vocem incantantis. Talis surdus Pharaõ olim erat, qui nõlebat audire Moysen, cui sic aiebat: Recede à me, & caue ne vltra videas faciem meã. Nam quocunq; die apparueris mihi, morieris Exod. decimo. Peius item mutus est, qui non habet linguam ad confessionem suæ turpitudinis, ac diuinæ misericordiæ. Nam sine auditu fidei & diuinæ inspirationis gratia non intrat, & sine cõfessionis verbo culpa non exit. Prouerb. 28. Qui abscondit scelera sua, non dirigitur: qui autem confessus fuerit, & reliquerit ea, misericordiam consequetur. Talis ergo miser, qui linguam non habet, vnde salutem petat à Domino, nec aures quibus percipiat vocem Iesu, etiam mortuorum excitatricem, opus habet auxilio, hoc est, fide & precibus eorum, qui audire & loqui verbum Dei longo didicerunt vsu, quibus offeratur diuinæ pietatis aspectui sanandus. Nam sic visum est clementissimo domino, vt aliena etiã fides optuleretur peccatoribus Iob, 42. Seruus meus Iob orabit pro vobis: faciem eius suscipiam, vt non vobis imputetur stultitia, dixit dominus ad Eliphaz Themaniticũ, & ad pueros amicos eius. 1 Ioan. 5. Qui scit fratrem suum peccare pec-

Fides acquisita.

Verbum deũ & immacula instrumenta sunt quibus deus nos vocat ad fidem.

Surdus & mutus genus designat humanum.

Primus homo quando surdus & mutus effectus sit.

Surdi qui modo sunt

Muti hoc nostro seculo qui sint.

Aliena fides optulatur peccatoribus.

catum non ad mortem, petat, & dabitur ei vita, peccanti non ad mortem, scilicet vitæ temporalis.

Charitatis exemplum in Christo.

2. Secundò, proponitur hîc nobis exemplum charitatis in Christo, qui respiciens fidem illorum, miseretur hominis, atque medetur. Vitur autem hic multis caremonijs. Nam,

1. *Apprehendit eum de turba seorsum*, vt ostenderet, ei qui ad Christum & eius pietatem atque cõuersionem accedere velit, necesse esse, vt ab omni consortio famosorum peccatorum distractus, in tranquilla pace ad Deum sese conuertat. 1. Corinthiorum quinto: Si quis frater nominatur, aut fornicator, &c. (id est, famosus fornicator) cum eiusmodi nec cibum sumere. Sic distinguit August. cap. 2. libro de fide & oper. & alibi. Turba nanque vt plurimum impedit spiritualis sanitatis receptionem. Nam qui tangit picem, inquinabitur ab ea, &c. & Corrupti bonos mores colloquia praua. Vnde hoc expertus Seneca, dixit: Quoties inter homines fui, minor homo redij. Ideò consulit Dominus Iere. 51. Fugite de medio Babylonis, & saluet vnusquisque animam suam.

2. *Misit digitos suos in auriculas eius, & expuens teigit linguam eius*: vt ostenderet futuris temporibus falsos doctores suborituros, qui Christi carnem, & sanctorum reliquias contumelijs essent affecturi. affirmantes ac temerè docentes illam non esse adorandam, & has non esse venerandas. Tales sunt Lutherani, Brenntiani, atque Calvinistæ, qui omnes sputo & tactu Christi confutantur ac destruentur. Nam caro Christi, & quicquid ex ea procedit, instrumentum est diuinitatis eius vim habens ex-ratiuam.

Caro Christi instrumentum diuinitatis est.

Suspensus Christi in caelum quid nos doceat.

Suspexit in caelum, vt ostenderet vbi salus animæ & corporis sit quaerenda, vnde expectanda: nempe à Deo, qui est in caelis. Psal. 120. Leuaui oculos meos in montes, vnde veniet auxiliũ mihi: Auxilium meum à Domino qui fecit caelum & terram. Iaco. 1. Omne datum optimum & omne donum, &c.

Lingua modicum membrũ, damnũ magnum attulit Ecclesie.

4. *Ingenuit, super linguam, modicum quidem membrũ, sed inquietũ, plenum veneno mortifero, magnamque sylum incendendam*, Iaco. 3. Prospexit enim quantum damni Ecclesie esset allatura hæreticorum & murmuratorum maledicentia: quod liquet ex dictis & scriptis Lutheri, aliorumque hæreticorum, quorum sermo serpit vt cancer. 2. Timo. 2. & 3. cap. Mali homines & seductores proficient in peius, errantes, & in errorem mittentes.

Quare super auriculas Christi in gemis inuenit.

Ingeniuit etiam super auriculas, quia prospexit homines libentius audituros diabolicas & hæreticas doctrinas, quam sanam & Apostolicam: qualis est illa quam Romana tenet Ecclesia. Isaia 42. Quis cæcus nisi seruus meus, & surdus, nisi ad quem nuntios misi? 2. Tim. 4. Erit tempus cum san-

nam

nam doctrinam non sustinebunt, &c.

Suspria Christi nos deberent quoque facere ingemiscere pro nostris & aliorum erratibus. Gemuerunt & fleuerunt olim Israëlita super miserabili synagoga statu. Eze. 9. Quis verò dabit (vt cum Propheta loquar) lachrymas oculis nostris, vt ploremus eos quibus aures mentis sic occupatæ sunt cupiditatibus terrenis, vt non queant audire verbum Dei? quibus lingua sic impedita est, & infecta vitiosis affectibus, vt non sapiant caelestia, vt muti sint ad suæ malitiæ confessionem, & ad deprecandam Dei misericordiam? Paulus luget eos, qui postquam peccauerunt, non egerunt poenitentiam super immunditia & fornicatione, & impudicitia quam gesserunt. Ad Philip. 3. deslet inimicos crucis Christi.

Suspria Christi nos incitat vt pro nostris et aliorum erratibus ingemiscamus.

2. Cor. 12.

¶ *Ait Hephethah, quod est adaperire. Qui ingemuit vt homo nunc imperat morbo, vt Deus & dominus, cui necessarid omnia obediunt. Præcipit virtus, & continud obtemperat sanitatis effectus. Hephethah Christi, non sensus modo, sed & animam hominis, imò etiam cælum & infernum penetrat. sicut illud: Tabita cumi. Marc. 5. Psal. 148. Ipse dixit & facta sunt. Et Sap. 16. Tuus, domine, sermo qui sanat omnia. Tu es domine, qui vitæ & mortis habes imperiũ, deducis vsque ad portas mortis & reducis. Sequitur:*

Hephethah Christi efficac.

Et statim aperta sunt aures eius: Solutum est vinculu lingue eius & loquebatur rectè, hoc est, non turbidè, neque blesè, sed planè & articulatè. De recta locutione, & recto auditu, ait D. Hieronymus: Ille solus rectè loquitur, vel Deum cõfiterendo, vel alijs prædicando: ille rectè audit cuius auditũ vt caelestibus possit auscultare & obsecundare mandatis, diuina gratia referat: cuius linguam Dominus tactu sapientiæ, quæ ipse est, ad loquendum instruit. Soluitur lingua ad hymnos, cantica & psalmos: soluitur, vt eructet verbum bonum, quod non possunt minæ cohibere. Verbum enim Dei non est alligatum.

Quis rectè loquatur & audiat.

2. Tim. 2.

6 *Præcipit ne cui dicerent. Noluit huius mundi diuicias aut laudes quærere: sed tantum Dei gloriam, & animarum salutem: docens, inquit Hieronymus, non in virtutibus gloriandum esse, sed in cruce & humiliatione, Galat. 6. Mihi autem absit gloriari &c. ne bonæ nostræ actiones, per inanem vulgi fauorem supernæ retributionis munere priuentur, Matth. 6.*

Non in virtutibus gloriandum, sed in cruce.

Quantò autem eis præcipiebat, tantò magis plus prædicabant, & eo amplius admirabantur, dicentes: Bene omnia fecit: & surdos fecit audire, & mutos loqui. Quèadmodum est hominis verè benefici nõ exigere laudem pro beneficio, ita grati est hominis, hoc impensius referre gratiam, quòd qui beneficium dedit, nullam expectet gratiam. Tobix 12. Opera Dei reuelare & confiteri honorificum est. Ecclesiastici 43. Benedicentes

Grati hominis est pro beneficio accepto gratias rependere.

Dominum, exaltate illum quantum potestis, maior est enim omni laude.

Hymnus gratulabundus: Bene omnia fecit, cum in prosperis, tu in aduersis decantandus.

Hymnum eum, & utinam nos cum in rebus prosperis, tum in aduersis Domino decantemus, dicentes: Bene omnia fecit, iustus & bonus in omnibus viis suis. Olim Iob quasi simile dixit: Dominus dedit, Dominus abstulit: sit nomen Domini benedictum.

Lingua & aures negotij Christi & eius Ecclesie instrumenta.

Hæc duo membra, lingua, & aures exhibuerunt olim Christo, & exhibent hodie Ecclesie Romanæ catholicæ negotium. Verbū enim Dei non potest tractari, nisi per linguā & aures. Oportet enim vt lingua verbum Dei pronuntiet, & fidem inter Turcas, Gentiles, & Lutheranos, aliosq; hereticos constanter profiteatur. Rom. 10. Ore autem confessio fit ad salutem. 1. Pet. 3. Estote parati reddere rationem de ea, quæ in vobis est, spe, omni poscenti.

Sic oportet vt aures audiant verbum Dei. Quod si ea membra sustuleris è medio, nullum remanebit discrimen inter ethnicos & Christianos, inter hæreticos & catholicos. Christianus habet aures ad audiendum verbum Dei in Ecclesia catholica Rom. Ethnicus autem & hæreticus non habent. Bonus bona audit, malus non nisi mala.

Fides aliena alteri prodesse potest ad sanitatem corporis acquirendam, sic quoque ad propriam fidem comparandam.

Adultus minime saluari potest fide aliena.

Vult & potest Christus nobis opem ferre in quacunque tribulatione.

Proximis afflictis inferuiendum.

Deus cur homini linguam

Hoc Euangelio docemur, 1 Fidem alienam posse alteri prodesse ad acquirendam sanitatem corporis. Centurio enim cum fide orans obtinuit sanitatem corporis famulo suo, Mat. 8. Et Cananæ filia suæ, Mat. 15. Potest etiam fides aliena adiuuare ad comparandam propriam fidem, qua quis saluari possit: vt oratio Stephani ex fide, Paulo adolescentulo profuit, August. ser. 2. & 4. de S. Stephano: Si S. Stephanus sic non orasset, Ecclesia Paulum non haberet. Vt Monica suo filio Augustino. de qua sic dixit Ambrosius: Impossibile est vt filius tantarum lachrymarum pereat. Item Ambrosius eidem Augustino: Neminem tamen adultum saluari posse fide aliena, scriptura aperte testatur, Heb. 11.

2 Vt firmiter credamus Christum posse, & velle nobis afflictis, in quacunque tribulatione opem ferre, modò suæ gloriæ promouendæ, & vtilitati animarum sit profuturum. Ob idque totam nostram spem in ipsum reclinandam. Rom. 5. Spes non confundit. Psal. 24. In te confido, non erubescam.

3 Vt proximis afflictis inferuiamus, cunctisque hominibus, & verbo, & opere, & cõsilio proximis, & auxilio. In his enim duobus, fide & charitate, consistit tota ratio Christianæ vitæ: quæ virtutes vti separari possunt, ita altera sine altera ad salutem nihil prodesse potest. Galat. 5. Iaco. 2.

4 Vt custodiamus linguam & aures, quemadmodum Deus nobis sua membra dedit pura & innoxia: ne patiamur ea falsis doctrin-

doctrinis atque mendacijs Lutheranorum, aut aliorum hæreticorum contaminari, sequentes consilium Ecclesias. 28. dicitis: Sepi aures tuas spinis, & linguam nequam noli audire, & ori tuo facito ostia, & seras auribus tuis. Deinde gratias agamus Christo de collatis in nos beneficijs: & faciamus in vocatione nostra consilium Pauli, 1. Corin. 14. Omnia honestè & secundum ordinem, & c.

Et aures con-
cesserit.

5 Vt deprecemur clementissimum Patrem, vt nobis propter Iesum Christum dignetur largiri gratiam atque robur, quod possumus iuxta sua madata viuere, quemadmodum de verbo Dei loquimur, & audimus: ne surdi atque in sempiternum muti reperiamur, sed Dei gratiam atque benedictionem in hac vita consequamur, & post, vitam æternam. Amen.

Viri isti qui adducunt surdum & mutum ad Christum, sunt concionatores, confessores, boni consultores, sancti ac reliqui iusti, qui bono exemplo ac sana doctrina peccatores ad Christum adducunt vel poenitentia, vel exhortationibus, vel suis intercessionibus, vel operibus bonis, & orationibus. Nam oratione, ieiunijs, lachrymis, atque carnis maceratione placatur Deus, eius gratia promeretur, & nobis reconciliatur, Heb. 13. Verbo audito acquiritur fides, Rom. 10. Bona vita charitatis est fructus, qua æternam vitam promeremur. Ex hoc Evangelij loco Ecclesia instituit in baptismo paternos vocandos, qui vt filij Ecclesie pro baptizando fidem profiterentur. Reprehendant hæretici Christum qui in huius ægri curatione torceremonijs fuit usus: cum vnico verbo illum curare potuerit. Discant catholici, Ecclesiam catholicam Romanam ex Christi instituto ceremonias habere, vtpote in baptismo & in alijs conferendis sacramentis, Marc. 16. Multum enim iuuant ad cultum Dei deuotius persoluendum. Hinc Ietro olim Mose consuluit, dicens, Exod. 18. Ostendas populo tuo ceremonias & ritum colendi, viamque per quam ingredi debeant, & opus quod facere debeant.

Viri isti quos
designent in
Ecclesia.

Bona vita cha-
ritatis fructus
est.

Mos instituē-
di paternos in
baptismo vnde
ortum habuit.
Ecclesia Ca-
tholica ex Chri-
sti instituto
ceremonias
habet.

Ceremonia ad
quid condu-
cant.

EPILOGVS.

1 Miraculum quo Dominus sanat surdum & mutum, testatur adesse Messiam, de quo Isaias prædixit, cap. 35. Tunc aperientur oculi cæcorum, & aures surdorum patebunt.

2 Typis Evangelici doctoris apprehensum abducit à turba: sic oportet à turba lata, per quam multi ambulant in exitium, abducere & reuocare ad pufilli gregis consortium, cui placet veritas, innocentia, iustitia, qui dicat cū Iponso, Can. 6. Reuertere Sunamitis, reuertere vt intueamur te, & illud Isa. 46. Redite prauaricatores ad cor.

Typus euāge-
lici doctoris.

3 Laus solius Dei. Omnia bene fecit, Moses dicit, Genes. 1. Vidit Deus cuncta que fecerat, & erant valde bona. Dent. 32. Dei enim perfecta sunt opera. Nemo mortalium omnia bene fecit, Christus Deus est.

Galat. 3.

Fratres, Abrahæ dicta sunt promissiones, & semini eius. Non dicit & seminibus, quasi in multis, sed quasi in uno. Et semini tuo qui est Christus. Hoc autem dico testamentum confirmatum à Deo, quæ post quadringentos & triginta annos facta est Lex, non irritum facit ad euacuandam promissionem. Nam si ex Lege hereditas, iam non ex promissione. Abrahæ autem per re-promissionem donauit Deus. Quid uicetur Lex? propter transgressionem posita est, donec ueniret semen cui promiserat: ordinata per Angelos in manu mediatoris. Mediator autem, unus non est: Deus autem unus est. Lex ergo aduersus promissa Dei alii. Si enim data esset Lex, quæ posset uiuificare, uerè ex Lege esset iustitia. Sed conclusit Scriptura omnia sub peccato, ut promissio ex fide Iesu Christi daretur credentibus.

IN HAC Epistola agit Paulus tria. 1. Primum ratiocinatur ab humanis pactionibus ad solenne illud foedus, quod Deus cum Abrahamo pepigit, cum ait: Fratres (secundum hominem dico) tamen hominis confirmatum testamentum nemo spernit aut superdat. Vult dicere, Fratres, loquor secundum consuetudinem quam homines in suis contractibus civilibus obseruant: Si in testamento ab homine condito nemo quicquam rescindit aut immutat, demit, vel addit: quantum magis id oportet in testamentis aut promissionibus diuinis fieri, ut prorsus habeantur incommutabiles & immobiles? Non sunt enim humana diuinis comparanda. Estque argumentum satis firmum, cum ab humanis ad diuina argumentamur, modò ab ordinatione diuina. Exempli gratia: Christus ait, Si vos cum sitis mali, nostis dare bona filiis uestris: quantum magis Pater uester caelestis dabit bona petentibus se? Luc. 11. Item Paulus ait, obediendum esse hominibus, quantum magis Deo? Rom. 13. Rechabitarum obediuerunt patri suo, ut non biberent uinum diebus uitæ suæ: quantum magis nos obedire debemus Deo? Ierem. 35.

*Argumenta
satis firma
cum ab huma-
nis ordinatione
diuina, argu-
mentamur.*

*Argumenta ab
affectibus hu-
manis parum
firma.*

*Natura huma-
ne malitia.*

Si autem ab affectibus humanis sumuntur argumenta, non valent. Exempli gratia: Homo diligit seipsum super omnia, ergo multò magis diligit Deum. Item, Diligo meipsum, ergo plus Deum: minus bonum diligo, ergo plus malum bonum. Quia affectus malos diligere, non est ordinatio diuina, sed diabolica deprauatio. Qui enim amat uitam suam in hoc mundo, perdet eam, Ioan. 12. Verum quidem est, quòd nemo possit carnem suam odio habere, Ephes. 5. nec hoc iubet Deus: sed ne quis amet se plus quam Deum, nec sua plus quam animam propriam. Sed ea est nostræ naturæ malitia, ut potius nos amemus, quam Deum, malumque nostram facere uoluntatem, quam Dei.

2. Secundo recenset Apostolus quale fuerit foedus illud, aut pactum

factum Dei, cū Abrahamo initum, & quando datū, eūm ait: *Abrahe dictæ sunt promissiones*, sicut in Genes. legitur per diuersa capitula, Genes. 12. 15. 22. 26. & 28. *Et semini eius*: More Hebraico loquitur, Abrahamæ dictæ sunt promissiones, id est, factæ sunt promissiones: & semini eius, tanquā in quo, & per quod implendæ essent, respicit Apostolus scripturam supra citatam, quæ est Gen. 22.

*Fædus & pæ-
ctum Dei cū
Abrahamo
quale sit, &
quādo datum.*

Non dicit, *Et seminibus, quasi in multis: sed quasi in vno*. Et semini tuo, qui est Christus. Vult dicere, dicit liber Genesios, semini Abrahamæ factas fuisse promissiones, & non seminibus, ne quis existimaret promissiones illas factas fuisse in multis Iudæis, sed in vno tantum, qui est Christus. Huc spectat illud Psalmographi, Benedicentur in ipso omnes tribus terræ, & omnes gentes magnificabunt eum. Et hoc Danielis 7. Omnes populi tribus & linguæ seruient ei. hinc promissione completa seruator ait, Ioan. 14. Nemo venit ad Patrem, nisi per me, id ipsum quoque subsignauit Apostolorum princeps, Act. 4. Nō est, inquit, aliud nomen sub cælo datum hominibus, in quo oporteat eos saluos fieri.

*Promissio fæ-
dæ est non in
multis Iudæis,
sed in vno
Christo.*

Hoc autem dico, *testamentum confirmatum à Deo: quæ post quadringentos & triginta annos facta est lex, nō irritum facit ad euacuandam promissionem*. Vult dicere, Promissiones, quas scriptura continebat, erant literæ testamenti Dei. hæc literæ pauld post confirmatæ sunt & munitæ sigillis circumcisionis, & multo post aliis ceremoniis legalibus. Ordo ergo verborū iste est, Lex scripta quæ facta est, id est Mōsi data in monte Sinai post quadringentos & triginta annos incipiendo hanc computationem annorum à tempore promissionis, quæ primò facta est Abrahamæ venienti de terra Chaldæorum, non irritum facit testamentum confirmatum, id est, promissionem Abrahamæ factam per Christum tunc adimplendam, modd impletam, atque digino iuramento firmatam, non cassat neque falsificat, ad euacuandam promissionem, hoc est, ita vt præfatam promissionem, prius suo effectu, seu eius impletionem impediatur: quod tamen faceret, si per Legem daretur benedictio illa præfata, quæ est hæreditas seu salus æterna. hæc namque promissio ad Abraham facta est diu antequā Lex Mōsi data est, & antequā Moses natus est. Si ergo bonū per eam promissum vt pote benedictio ista daretur per Legem, primò sequeretur quod non esset ex promissione. Secundò, quod frustra fieret mentio de semine Abrahamæ, quod est Christus. Tertiò quod Abraham, Isaac & Iacob, cæteri que electi qui ante Legem fuerunt, diuina benedictione seu gratia caruissent, nec æternam hæreditatem iam essent adepti, quoniam ante legislationē defuncti sunt. vnde certissimè constat, quod à principio mundi per fidem Christi futuri dabatur

*Lex non facit
irritam Dei
promissionem.*

*Promissio A-
brahe facta
diu ante Le-
gem.*

*Per fidē Chri-
sti futuri datæ
sunt hominibus
benedictio à
mūdi principio*

hominibus benedictio gratiæ ac salutis, idcirco subiungitur?

Nam si ex Lege hereditas: Hoc est, si virtute legis scriptæ datur hominibus gratia felicitasque æterna, iam non ex promissione Dei daretur, & sic Abraham esset frustratus spe sua, quod dici non potest, nam Lex quadringentis & triginta annis post promissionem de Christo, Abrahæ data, non sustulit eam, neque si citius venisset, aliquid derogasset ei.

Abrahæ autem per repromissionem, sibi de Christo factam sæpius, seu per fidem Christi promissi: donavit Deus, hereditariam scilicet benedictionem cælestem, de qua in Genesi cap. 15. ait ad eum, Ego protector tuus, & merces tua magna nimis. Summatim vult dicere, Ex promissione data est benedictio, non ex Lege, Lex exigit: fac hoc. Promissio donat: Accipe hoc. Hic notabimus quid sit promissio & Lex, & quantum distent, quod nempe Lex dominium habeat in carnem, promissio autem regnet suaviter in conscientia. Exerce igitur homo Legem in terra, & ambula carne in terris, per charitatem: Exerce quoque promissionem in cælestibus: & ambula spiritu in paradiso, per contemplationem, Coloss. 3.

Proinde notabimus hic, quod benedicere, sit à maledictio legis, à peccatis, satana & inferno liberare. Tertio, quod benedictum semen, est Christus, qui Abrahæ veluti testamento promissus atque donatus fuit. Hanc promissionem dedit Deus, 1. Adæ in paradiso, cum dixit ad serpentem, Inimicitias ponam inter te & mulierem, & inter semen tuum, & semen illius, Genes. 3. 2. Ante Circumcisionem Abrahæ anno decimoquinto, cum dixit, In semine tuo benedicentur omnes gentes, Gen. 12. 13. 22. Et ante Legis traditionem annis quadringentis atque triginta, ut omnes homines viderent, à Deo non esse datum huiusmodi testamentum ex debito, sed ex mera gratia.

3. Tertio, recitat Apostolus cur data sit Lex, satisfaciens nostræ dubitationi, quia ex præinductis sequi videretur, Legem fuisse omnino inutile, cum ait, Quid igitur Lex? id est, Ad quid data est, & quæ eius utilitas? Respondet, Propter transgressionem posita est: id est, propter peccata hominum reprimenda & punienda data est, ut saltim timore poenarum quæ determinantur in Lege, retraherentur à vitiiis, Donec veniret semen cui promiserat, id est, Christus per incarnationem suam mundum intraret, de quo Deus promittit, quod per ipsum impleretur promissiones ad Abraham factas, Gen. 22. Summatim vult dicere, sicut res distinctæ sunt, sic usus rerum. Lex ne sibi usurper alienum officium, & usum, scilicet iustificationis ante gratiam, quia neminem iustificat, nec ad perfectionem quicquam adducit, Hebr. 7. Nec id mirum, ut quæ non in hoc data fuerit, idcirco illud officium debet relinquere gratiæ, promissioni, fidei & charitati. Est autem duplex Legis usus,

*Benedictio ex
promissione
data est, &
non ex Lege.
Promissio &
Lex quantum
discrepent.*

*Benedicere
quid sit.
Benedictum
semen Abra-
hæ promissum
Christus.
Promissio da-
ta non ex de-
bito, sed ex
mera gratia.*

*Lex cur data
sit.*

*Lex neminem
iustificat.*

*Legis usus
duplex.*

usus,

usus, ciuilib, ordinatus ad transgressiones coercendas & Theologicus, siue spiritualis ordinatus ad transgressiones augetas & reuelandas. Post gratiam verò hæc eadem facit in malis, sed in bonis, cum gratiã habeant, superant eas concupiscentias, quas lex iubet coercendas, & implent legem vtrò. Lex rantisperdominatur in conscientia, dum fructum seminis benedicti peccator per fidem & sacramentum non fuerit consequutus.

Ordinata per angelos, id est, lex ordinatè collata à Deo per angelos Mofi, atque per Mosen populo, sicut in Act. 7. Stephanus dixit Iudæis, Accipistis legem in dispositione angelorum, *In manu mediatoris*. hoc est, lex ista posita est in potestate Christi, ita quòd potuit eam immutare, perficere, eiq̃ue finem imponere, nec esset necessariò ei subiectus: Propter quòd apud Math. 12. protestatur, d. Dominus est filius hominis etiam sabbati. *Mediator autem vnus non est*: duntaxat, sed duorum extremorum, inter quã mediat, eadẽque conuertit. *Deus autem vnus est*, in essentia, hoc est, licet Christus sit mediator Dei & hominum. 1. Timoth. 2. est tamen idem Deus cum Patre & Spiritu sancto. vult ergo dicere Apostolus, lex per angelos tradita est, Euangelium per ipsum dominũ. Quare Euangelium excellit legem: quia lex est vox serui, Euangelium autem vox est Domini.

Sunt autem mediatores, Moses qui agit mediatorem inter legem & populum, quemadmodum fatetur, Deut. 5. Ego sequer & medius fui inter dominum & vos, tamen non tollit terrorem cõscientiã: sed reuelat iram Dei, atque auget peccata, Rom. 5. & 7. Et Christus, qui agit mediatorem inter Deum & hominem, opponit se irã legis & tollit eam & satisfacit legi in suo corpore per semetipsum: datq̃ue gratiam & spiritum, quo ab eius maledicto liberemur, Gal. 3.

Inter Deum & Deum non est mediator. Deus enim neminẽ offendit: ergo non indiget mediatore. *Lex ergo aduersus promissã Dei?* id est, nunquid sequitur ex his quòd lex sit promissioni diuinã contraria, ita quòd ex lege datur salus & gratia? Absit, inquit, promissio non mittitur lege, sed veritate Dei, non enim promisit Deus, nostra motus dignitate, meritis, operibus: sed ex mera gratia, bonitate, & misericordia promisit.

Si enim data esset lex que posset viuificare: vitam gratia conferendo, atque ad vitam gloriã perducendo, *verè ex lege*, id est, legis obseruancia, *esset iustitia*, infusa ac meritoria, sufficiens ad salutem, absque fide Iesu Christi. Sed lex non est data ad iustificandum, viuificandũ, & saluandum: sed ad occidendũ & dãnandum, contra opinionem omnium hominum. *Sed conclusit scriptura*, id est lex vetus, seu Mosaicã legis scriptura, omnia genera hominum, seu vniuersos Iudæos, sub peccato, nõ solum

Lex per angelos data Euangelio per Christum; Mediator Moses; Christus. Moses qualis mediator. Mediator qualis sit Christus.

originali, sed etiam actuali. Per legem nanque erat directè peccati cognitio, Rom. 7. ac indirectè peccati augmentatio. 1. quia in vetita nitimur, id est, ad prohibita magis afficimur. 2. quoniam post prohibitionem grauius est peccare, quàm antè. hinc ait Psalm. Omnes declinauerunt, simul inutiles facti sunt, &c. Et Isaia 53. Omnes nos quasi oues errauimus, vnusquisque in viam suam declinauit.

Ut promissio, id est, promissa beatitudo & gratia ex fide Iesu Christi daretur credentibus. Quia per fidem Christi venturi salutem adepti sunt electi, qui ante aduentum eius fuerunt, nec opera illorum meritoria erant, nisi per fidem hanc, quemadmodum electi qui postea extiterunt per fidem Christi incarnati & missi, salutem sunt consequuti & consequuntur quotidie. Politia nanque & omnium gentium leges, quantumuis bonæ & necessariae, si sunt extra fidem Christi, nullum habent meritum ad vitam conferendam suis obseruatoribus, nisi accesserit promissio ex fide Iesu Christi, qui est glorificandus in secula. Amen.

Promissio ex
fide datur Ie-
su Christi.

EPILOGVS.

1 Repromissiones ad Abraham ante quadringentos triginta annos datae sunt, quod in semine suo, quod est Christus, vniuersa nationes benediceretur. Et Iesus Christus minister fuit circumcisionis pro Veritute Dei, ad confirmandas promissiones Patrum, Rom. 15.

2 Lex propter transgressiones posita est, ut acciperet homo precepta, superbe de viribus suis fidens. in quibus desiciens, & factus etiam praedicator, liberatorem, saluatoremque requireret.

3 Lex data est ut gratia quaeretur. Gratia data est ut lex impleretur. nisi lex esset, conscientia non esset, peccatum non cognosceretur, non humiliaremur, atque ita gratiam non desideraremus. Concluit ergo haec omnia sub peccato, ut promissio ex fide Iesu Christi detur credentibus.

DOMINICA EADEM

EVANGELIUM.

Lucæ 10.

IN illo tempore dixit Iesus discipulis suis, Beati oculi qui vident quae vos videtur: Dico autem vobis, quod multi prophetae & reges voluerunt videre quae vos videtis, & non viderunt: & audire quae vos auditis, & non audierunt. Et ecce quidam Legisperitus surrexit tentans eum, dicens, Magister, quid faciendo vitam aeternam possidebo? At ille dixit ad eum, In lege quid scriptum est? quomodo legis? Et ille respondens, dixit, Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex omnibus viribus tuis, & ex omni mente tua, & proximum tuum sicut teipsum. Dixitque illi, Recte respondisti: hoc fac, & viues. Ille autem volens iustificare seipsum, dixit ad Iesum, Et quis est meus proximus? Suspiciens autem Iesus, dixit, Homo quidam descendebas ab Ierusalem in Iericho, & incidit in latrones, qui etiam despoliauerunt

viuit eum, & plagis multis impostis, abierunt semiuino relicto. Accidit autem ut sacerdos quidam descenderet eadem via, & visa illo, prateriit. Similiter & Leuita quum esset secus locum, & videret illum, pertransiit. Samaritanus autem quidam iter faciens, venit secus eum, & videns eum, misericordia motus est, & approprians alligauit vulnera eius infundens oleum & vinum: & imponens illum in iumentum suum, duxit in stabulum, & curam eius egit, & quodcumque supererogaueris, ego quum rediero, reddam tibi. Quis horum trium videtur tibi proximus fuisse illi qui incidit in latrones? Et ille dixit, Qui fecit misericordiam in illum. Et ait illi Iesus, Vade, & tu fac similiter.

IN hoc Euangelio Christus potissimum tria facit. 1. Primò prædicat discipulos suos beatos, non ab oculorum exteriori visu: alioqui enim omnes qui vidissent Christum, nempe Pontifices, Pharisei, Pilatus, milites atque Iudæi omnes, & Gentes, beati prædicarentur & essent: quod est falsum. Nam de istiusmodi dicit Saluator Ioann. decimoquinto, Nunc autem viderunt, & oderunt & me & Patrem meum. Sed propter salutiferi temporis præsentem gratiam. Quia is apparuit in carne, quem omnes Prophetæ prædixerunt, Baruch. 3. Post hæc in terris visus est, & cum hominibus conuersatus est, nempe benedictum semen Adæ, Abrahæ, & Dauidi promissum, quod contritum esset caput serpentis, in domo Iacob regnaturum, Genes. tertio. Lucæ primo, Super solium Dauid Iesum in æternum, in quo benedicerentur omnes gentes, Genes. vigesimo secundo. & quod redempturum esset Israel, Psalmo 129.

Si regina illa Saba dixit Salomoni, 3. Regum decimo, Beati viri tui, & beati serui tui, qui astant coram te semper: & audiunt sapientiam tuam: quis non beatum eum arbitraretur, qui tantum mundi saluatorem præsentem audiret atque videret? Abraham gaudebat, quod in spiritu videret Christum nasciturum, Ioann. octauo. Prophetæ eius præsentiam lachrymis, suspiriis, gemicibusque videre optabant. Exodus quarto ait Moses, Domine mitte quem missurus es. Dauid orauit Psalmo 143. Domine inclina celos tuos & descende. Item septuagesimo nono Psal. Excita potentiam tuam & veni, vt saluos facias nos. Ostende faciem tuam, & salui erimus. Et sponsa in Canticis primo capite, Osculetur me osculo oris sui. Item octauo capite, Quis mihi det te fratrem meum? Iaias quoque dixit sexagesimo quarto capite, Vtinam disrumperes celos & descenderes. Simeon petebat ne è viuis discederet prius, quam Christum natum videret, Lucæ secundo. Augustinus desiderabat Romam videre florentem, Paulum in sermone, Christum in carne, nec voti cõpotes facti sunt, eo quod necdum plenitudo illa temporis aduenerat, in qua decreuerat De?

Beati discipuli prædicantur, non ab oculorum visu, sed ob tẽporis præsentem gratiam.

Sanctorum patrum psalmi desiderium.

Pater

pater mittere filium suū in similitudinem carnis peccati. Apostolorum itaque felicitas plusquam regia, eorūque dignitas plusquam prophetica prædicatur, qui omnia propter ipsum reliquerant, & multa perpeffuri erant. Viderunt namque eum benignè conuersantem, audierunt gratiose prædicantem, viderunt virtuose operantem Ioan. 10. miraculose se transfigurantem, Math. 17. 2. Pet. 1. gaudiose resurgentem. Ioan. 10. gloriose ascendentem, Act. 1. & quod oculis viderunt, hoc corde crediderunt ad iustitiam, & ore confessi sunt ad salutem.

Prædicabatur olim ante Christi aduentum Euangelium de Christo venturo, sed prophetis figuris, & oraculis inuolutū. Prædicabatur quoque Christus nasciturus, sed nō in vniuerso mundo, sed in Iudæa tantum: non omni creaturæ, sed quibusdam familijs & certis hominibus, veluti Simeoni, Annæ, beatæ Virgini, & eius parentibus Zachariæ & Elizabeth. Sed modò in vniuerso mūdo, & omni creaturæ prædicatum est Euāgelium hoc. O nos beatos, ò beatos oculos, qui vident quæ nos videmus! ò beatas aures, quæ audiunt quæ nos audimus. Auditur à nobis Christus quoties catholico sensu verbum eius denunciatur: iuxta illud, Qui vos audit, me audit. Et qui verè fideli mente præditi sunt, videntur sibi videre & audire omnia miracula, omnemque doctrinam oris Christi, quoties per lectionem Euangelicam tremendaque mysteria, doctrinam Christi & facta Ecclesia fidelibus representat. Hinc dicit, Ioā. 20. Beati qui non viderunt, & crediderunt. Par itaque nostra fors Apostolorum beatitudini, qui oculis fidei videmus Christum filium Dei viui, hoc est, verū Deum ex Deo exiisse in mundum, & ex virgine verum hominem natum. 1. Ioā. 4. Omnis spiritus qui confitetur Iesum Christum in carne venisse, ex Deo est, qui que eundem glorificationem iam, & gloriosum mente contemplamur, propediem eo cum ipsis angelis fruituri, Matth. 15. 1. Cor. 15, Isa. 33.

Sunt etiam multi principes, sunt aliquot reges, sunt multi populi qui audiunt Euangelium, sed non Euangeliū Christi, sed diaboli, hoc est hæreticorum. De his dicit Ecclesia, O miseros oculos, qui vident quæ vos videtis: ò miseras aures, quæ audiunt quæ vos auditis! Quis est mendax, nisi is qui negat quoniam Iesus est Christus? Hic est antichristus qui negat patrem & filium, 1. Ioan. 2. Item 4. cap. Omnis spiritus qui soluit Iesum, ex Deo non est. & hic est antichristus, de quo audistis quoniam venit, & nunc iam in mundo est.

Et ecce quidam legis spiritus surrexit, tentans illum. Occasionē tentandi sumpserat ex verbo Christi quo dixerat, Gaudete, quia nomina vestra scripta sunt in cælis. Sed totus arrogans fuit legisperitus iste superbus, ac dolosus. Opinabatur enim, quòd ex responfis supplantare Dominum posset. Hinc surrexit, vt ab

*Matth. 16
Ioan. 15*

*Aures & oculi
Christianorum
etiā prædicantur
beati.*

*Sors nostra par
est Apostolorū
beatitudini.*

*Euangelium
multi audiunt,
non Christi, sed
diaboli.*

*Occasio tentandi,
unde.*

Omniſibus videretur & audiretur, ac doctus haberetur, ac velut ex intima legis cognitione quaſtionem propoſiturus. Nā Paulus ait 1. Corinth. 8. Scientia inflat, ſed teſte Ambroſ. erat verba legis tenens, & vim legis ignorans.

Magiſtrum nominat, quo facilius decipiat. Prouerb. vndecimo, Simulator ore decipit amicum ſuum. Vnde Chryſoſto. Significat hic ſanctorum laudatores, non imitatores, vel curioſos doctores, qui ore quidem magna prædicant, & opere nec minima ſeruant, Matth. 23.

Quid ſaciendo, inquit, vitam æternam poſsidebo? Hoc tamen opinabatur non auditores aut nudè credentes iuſtos fore, ſed factores legis, Roman. 1. Tradux quippe profeſſio eſt, fideles eos qui benè agunt iuſtificatos, in æternam beatitudinem recipiendos, eos verò qui malè egerunt, in ignem æternum derubandos, Ioan. 5. Matth. 25. In poſſeſſione autem vitæ æternæ vera conſiſtit beatitudo, quæ omnem perfectionem includit, & imperfectionem excludit, Apocalyp. 21. Solus autem verè beatus dicendus eſt qui vitam æternam poſſidet, cum ſecuritate non amittendi. quare angeli ante confirmationem non fuerunt beati.

Dominus tentatorem legis ad legem reducit, in qua mirè gloriabatur, vt ſuis verbis ſibi ipſi ſatisfaceret. Quod quaeris ex me, inquit, hoc alij debebant ex te diſcere, ſiquidem tu legis ſcientiam proſiteris. In ea quid ſcriptum eſt? Magnates item Eccleſiæ hic admonens, vt quemadmodum dignitate plebi prænitent, ita & religionis & eruditionis eminentia cæteris præſtare ſtudeant, vt iuxta Diui Petri ſententiam, 1. Canon. tertio cap. ſint parati ſemper ad reſpondendum cuiſlibet petenti rationem, &c.

Reſpondit quæ legerat, non quæ fecerat. En veritatis potentiam. Velint nolint maligni, veritas Domini manet in æternū. Quo magis inimici veritatis & tentatores fidei inſurgunt, eo magis veritas eluceſcit. Oppoſita namque iuxta ſe poſita magis eluceſcunt. Legis peritus hic Chriſti potentia, inſtar Cai-phæ prophetantis verbum Domini, ſecundum veritatem interpretatur. Præcepta legis (quæ ſecundum Lyranum ex Rabi Camblaio, ſunt ſexcæta & tredecim) artiſticiſa methodo complexa recenſet, ex Deut. 6. Diliges dominum Deum tuum, &c. & proximum tuum ſicut teipſum, Leuit. 19.

2. Secundò igitur complectitur duobus hiſ præceptis totius legis ſummam, & ait, Diliges dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, ex omnibus viribus tuis, & ex omni mente tua: & proximum tuum ſicut teipſum. Hoc eſt, nulla creatura tibi fit tam chara in mundo, quam Deo præferas: nulla quæ ſit in te animæ & corporis facultas aut potentia, cuius virtutes in Deo amando

Matth. 22.

Marc. 12.

Sanctorū lau-
datores, non
imitatores.

Beatitudo ve-
ra conſiſtit in
poſſeſſione vitæ
æternæ.

Prelati Eccle-
ſiæ vt dignitate
præſtant,
ita religione &
eruditione ca-
teris præſtare
debent.

Potentia veri-
tatis.

Maxima phi-
loſophica.

Summa totius
legis duobus
præceptis com-
prehenditur.

non adhibeas. Omnes cogitationes tuæ, verba, opera, consilia cedât Deo: Omnia quæ habes & possides copore, anima, carnè; spiritu, mēbris, neruis, sensibus, submittite Deo: vt omnia à capite vsque ad calcem, internè & externè, Deo & proximo sint subiecta, id quæ sine rancore & tædio: nihil impudicum videât oculi, impurum aut obscœnum audiant aures, nihil turpe loquatur os, nil mali faciant manus & pedes, ac reliqua mēbra: nihil mali cogitet cor, aut velit voluntas, nihil mali meminerit memoria, aut mali intelligat mens. In summa oportebit hominem esse cogitatione sanctum, verbis humanum & modestum, operibus iustum, visu castum, sermone verè candidum, corde iustum, animo simplicem, conscientia mundum.

*Hominem quo
modo esse oportet.*

*Modus diligendi Deum
est sine modo.*

*Dilectio proximi
est cum
modo.*

*Duo circa dilectionem
proximi obseruanda.*

Matth. 20.

*Præcepta dilectionis Dei
& proximitatis
data sunt.*

In dilectione Dei modus non ponitur, quia teste Bern. Modus diligendi Deum est sine modo. Quia creator ad esse, Malach. 2. & Conseruator, Sap. 11. quia recreator ad bene esse, Ioã. 1. Iacobi. 1. & glorificator in optimo esse. Psal. 83. Gratiã & gloriam dabit Dominus. In dilectione verò proximi ponitur modus, quem eodem affectu diligere quo nos iubemur. Augustinus, Beatus qui amat te, & amicos in te, & inimicos propter te: Solus enim nullum charum amittit, cui omnes chari sunt in illo, qui non amittitur. Sic ad eundem finem quo te ipsum diligis, diligendus est & proximus. id est, ad gratiam in præsentia, & gloriam in futuro.

Duo circa dilectionem proximi obseruanda, vt beneficii impensione foueatur, & malitia nulla lædatur, Matth. 7. Omnia quæcunque vultis vt faciant vobis homines, & vos facite illis. Hæc est enim lex & propheta. Et quod ab alio oderis fieri tibi, vide ne tu aliquando alteri facias, Tob. 4. hæc nimirum de causa, quia omnes fratres sumus, Matth. 23. vnum patrem habentes. Malach. 2. Matthæi 6. Eodem fonte regenerati, Ioã. 3. Ephes. 4. Eodem pretio redempti, 1. Corint. 6. & 1. Pet. 1. Eodem pabulo recreati, 1. Cor. 10. Eodem præmio remunerandi.

Hæc præcepta ideo data sunt, vt nostram fragilitatem & imbecillitatem ex eis discamus, & ad Dei misericordiam suspiremus. Nam si hæc præcepta respexerimus, & contemplati velut in speculo fuerimus: animaduertemus nos legem Dei ne à limine quidem salutasse, nedum perfectè compleuissè, vt merito dicere debeamus quod serui inutiles simus, Luc. 17. Quem admodum & Christus huic legisperito responderet, Hoc fac, & viues: quasi nondum quicquam fecisset: ac si diceret, Tenes quid sit optimum, nihil superest, nisi vt præstes quod intelligis. Id si feceris, viues. 1. Ioã. 3. Non diligamus verbo neque lingua, sed opere & veritate. Neque enim cognitio legis dat vitam, sed obseruatio. Per actiones namque legis, non per sola ui

Sola fide, ex definitione Christi, & vltima eius sententia, viuimus in gratia, & aeternum viuemus in gloria: nō, inquam, sola fide, quemadmodum falsi prophetae docent miserum populum.

Ille autem volens iustificare seipsum, dixit ad Iesum: Et quis est meus proximus? Huic hominum generi mos erat perpetuus corā mundo sanctuli velle haberi, etiam si alias pessimi omnium erant, sicuti Matth. 23. Dominus sepulchris dealbatis eos comparat, & discipulos praeuocet, ne ad illorum exemplum iustitiam suam faciant coram hominibus, vt videantur ab illis, Matth. 6. Quid enim proderit nobis, si ipso Helia & Ioanne baptista sanctiores pareamus hominibus, cum interim Deo intrinsecē simus nephandissimi, pleni odio, auaritia? &c. Nemo ergo se iustificare praesumat. quisque hoc malum in se falsae iustitiae impugnare conetur, nemo coronet seipsum, iudicet potius & humiliter seipsum, homo & dicat, Inutilis seruus sum, quod facere debui feci, Hic. 9. Non gloriatur sapiens in sapientia sua, nec fortis, &c. Nam omnes iustitiae nostrae sunt sicut pannus menstruatus. Isa. 64. Et Paulus dicit, Nihil mihi conficius sum, sed in hoc iustificatus non sum.

*Sanctitas hy-
pocritica.*

Domini ergo responso tactus Pharisaus, quoniam tumebat inani gloria, perinde quasi abundē prestisset praeceptū de diligendo Deo quaestionem mouet de proximo quasi Deum diligeret, qui in proximum immitis ac maleficus esset. Iudaei vero proximum neminē fermē interpretabatur, nisi de suae gentis hominibus, existimantes sibi fas esse odisse externos, fallere, imponere, ipsisque saenerari, Deut. 23. nec in hos quicquam conferre beneficii. Vnde responsum Domini, quod erat detectio captiosae interrogationis suae, in sui laudem & gloriam (prout moris est superhorum) conuertens, quod rectē respondisset, volens doctior & iustior apparere, maioris fauoris factus est audis.

*Iudeorum dī-
lectio angusta.*

Tertio ergo Saluator, quoniam conditor ipse erat, sciens nos omnes vnam creaturam, non opibus neque dignitatibus, sed natura, definit proximum, atque eleganti parabola ostendit quisnam sit proximus: quasi dicat, Ne igitur putes, quia iustus es, quod nullus tibi similis sit. Omnes enim qui eiusdem naturae sunt, proximi tui sunt. Sis igitur vicissim tu illis proximus, non loco, sed affectione. Locuturus itaque Dominus de primi hominis casu, suspexit in caelum. & ait,

*Proximus quis
sit, eleganti pa-
rabola ostenditur.*

Homo quidam descendebat ab Ierusalem in Iericho. Ambrosius. Iericho figura huius mundi est; qui vt luna mutatur, in quem de paradiso, hoc est, beatitudine caelestis Hierusalem eiectus Adam, praeuaricationis prolapsione descendit ad miseras & defectum huius vitae mutabilis & erroneae, cum intumescere coepit

*Iericho figura
huius mundi.*

cœpit: cui non loci, sed morum mutatio, naturæ suæ fecit exilium, Psalm. quadagesimo octavo, Homo quum in honore esset, non intellexit: comparatus est iumentis insipientibus, & similis factus est illis.

Larvenes diaboli.

Incidit in larvenes, (scilicet potestatem diaboli transfigurantis se in angelum lucis, 2. Corinth. 11. quum sit angelus noctis) in quos non incidisset, nisi iis mandati celestis deuius, se fecisset obnoxium.

Despoliatio est gratiæ spiritualis ablatio.

Qui etiam despoliauerunt eum, hoc est, indumenta gratiæ spiritualis, immortalitatis scilicet & innocentiae, id est, iustitiam originalem abstulerunt. Vnde protinus ac spoliatus erubuit, faciens sibi perizomata, cui Dominus postea tunicas facit pelliceas, Genes. 3. emittens de paradiso voluptatis, & plagis impositis. Plagæ sunt naturalia vulnerata per culpam, qua humanæ naturæ integritas violata, & mors quasi fossis visceribus inducta est: quod pulchrè de se fatetur Paulus Rom. 7. dicens, Scio quod non est in me, hoc est, in carne mea, bonum, &c. lege ibidem. Item Galat. 5. Caro concupiscit aduersus spiritum, & spiritus aduersus carnem, &c.

Plaga qua.

Abierunt seminiuo relicto. Nam immortalitatem erüere, sed rationis sensum abolere non poterant, quin homo Deum sapere & cognoscere posset, quia (secundum Boetium) mentibus hominum inserta est cognitio veri, & amor boni. Psalm. 4. Signatum est super nos lumen vultus tui Domine, dedisti latitudinem in corde meo. Habebat autem homo & ante lapsum in intellectu lympiditatem, in affectu rectitudinem, in memoria firmitatem, in affectu seu operatiua virtute fortitudinem, in sensu obedientiæ promptitudinem: at per peccatum intellectus factus est umbratilis, voluntas vertibilis, memoria labilis, virtus ad standum debilis, sensus rebellis. O deploranda commutatio conditionis humanæ! Aded miseros fecit homines peccatum.

Veri cognitio reserua est mentibus hominum.

Proter. 14.

Accidit autem ut sacerdos quidam descenderet eadem via: & visibilis, praterit. Similiter & Leuita quum esset secus lotum, & videret eum, pertransiit. Sacerdos verò legalis & Leuita eadem via descenderunt, quia vna, qua & omnes, mortis conditione præuaricationis & peccati descenderunt: vnde necesse habebant sicut pro populo, ita & pro se hostias offerre, Hebr. 9. sed nec sacerdos, qui ob religionis professionem potissimum præstare debuerit Dei præceptum, nec Leuita, à quo merito quis expectasset obseruationem præcepti diuini, quicquam opis attulit fratri ac populari suo. Lex enim & Prophetæ vulnera ostendere, non autem curare potuerunt. Per legem enim cognitio peccati, Rom. 3. Sed nihil ad perfectum adduxit lex, Hebr. 7. Item 10. Impossibile est sanguine taurorum & hircorum auferri peccata. Ideo ingrediens mundum, dicit, hostiam & oblationem noluiisti, corpus

pus autem aptasti mihi: holocaustomata & pro peccato non tibi placuerunt. Tunc dixi, Ecce venio: In capite libri scriptum est de me, vt faciam Deus voluntatem tuam, in qua voluntate sanctificati sumus per oblationem corporis Christi Iesu semel.

Samaritanus autem quidam iter faciens. Samaritanus hic Dominus Iesus est, qui aliquando à Iudæis probri gratia talis dictus est, sed non offendit vnuerfas orbis nationes ignominia vocabuli, quum rem nominis experiantur salutarem. nam Syris sonat custos. Ipse nanque custodiens paruulos Dominus, Psalm. 144. & verus pastor, qui nihil è suis perire patitur, vnde venit quærere & saluum facere quod perierat.

Samaritanus dominus Iesus, quia verus custos.

Lucæ 19.

Iter fecit, hoc est, propter nos homo factus iter presentis vite arripuit. Ioan. 1. Verbum caro factum est, & habitauit in nobis, & Ioan. 16. Exiui à Patre, & veni in mundum, non tamen descendit eadem via: quia peccatum non fecit, nec inuentus est dolus in ore eius.

1. Pet. 2.

Venit secus eum: & videns eum, misericordia motus est. Descendens nanque è caelo, visere saucium dignatus est, quoque facilius oportulari possit, assumpta hominis natura, accessit proximè ad hominem, videns, ac visus, ac misertus nostræ calamitatis, Hebræor. 2. Vnde debuit per omnia fratribus assimilari, vt misericors fieret, & fidelis pontifex ad Deum, vt repropitiaret delicta populi. Et Romanorum octauo, Quod impossibile erat legi, in quo infirmabatur per carnem: Deus Filium suum mittens in similitudinem carnis peccati, de peccato damnauit peccatum in carne, &c.

Et appropians alligauit vulnera eius infundens oleum & vinum, id est, peccata curauit, & vires animæ spiritualiter vulneratas, per virtutem passionis, & gratiarum charismata reformauit, deinde per sacramenta baptismi ac poenitentię realiter suppleuit. vnde benè de eo dictum est, Isaia 53. Verè languores nostros ipse tulit, & peccata nostra ipse portauit. Item Paulus Colof. 2. Et vos quum mortui essetis in delictis, conuiuificauit cū illo, donans vobis omnia delicta, delens quod aduersum nos erat chirographum decreti, quod erat contrarium nobis. Et ipsum tuij de medio, affigens illud cruci.

Vulnera peccata.

Vinum, est sermo eius terrore ad compunctionem incitans, Psalm. 59. Potasti nos vino compunctionis. Quale est illud Luc. 13. Si poenitentiam non habueritis, omnes simul peribitis.

Vinum sermo ad compunctionem inducens.

Oleum est sermo consolatorius, spem veniæ poenitentibus promittens. Matth. 4. Poenitentiam agite: appropinquabit regnum caelorum. Item Matth. 11. Venite ad me omnes, &c. Itē, Si quis sitit, veniat ad me & bibat, &c.

Oleum sermo consolatorius. Ioan. 7.

Et imponens illum in iumentum suum, duxit in stabulum, & curam eius

i eius

*Iumentū Christi
sū caro.*

eius egit. Iumentum caro Christi intelligitur, non ob bestialem vtilitatem, sed propter obedientissimam subiectionem, atque promptissimam seruitutem: qua animæ diuinitatiq̄ue Christi semper paruit, ac seruiuit, vnde vir obediens loquitur Deo Psal. 72. Vt iumentum factus sum apud te. Iumento sauciū imposuit: nam ouem perditam humeris imposuit, & gaudens domum reportauit, Luc. 15. Peccata nostra ipsē pertulit in corpore suo super lignum.

1. Pet. 2.

*Homo quando
super iumentū
imponitur.*

Stabulū quod.

Tunc autem homo super iumentum imponitur domini & in stabulum ducitur, cū ad baptismum veniens, fidē sanctæ Trinitatis percipit, & in societate sanctæ ecclesiæ collocatur, Ioan. 3. Est enim stabulum, diuersorium meritorium, vbi viatores suas deponunt sarcinas, & animalia reficiunt: sic in ecclesia peccatorum deponuntur onera, & reficiuntur lasi pabulo verbi diuini, quo nullus ingreditur, nisi ductu Christi, Ioan. 10.

Curam vulnerati egit personaliter, qui nullum peccatorem, quamuis humilem & abiectum auersatus est, fidem suam, fideiq̄ue dogmata dando: nam quamdiu in hoc seculo fuit, valde extitit pro hominum salute sollicitus, ad prædicandum hac illacq̄ue discurrens, miracula faciens, pro omnibus orans, multos conuertens, discipulos quoque ad prædicandum mittens. Luc. 10. Et Petrus ait Actor. 10. Iesum vnixit Deus Spiritu sancto & virtute, qui pertransiit benefaciendo, & sanando omnes oppressos à diabolo.

Et altera die protulit duos denarios, & dedit stabulario, & ait, Curam illius habe: & quodcunq̄ue supererogaueris: ego cū rediero, reddam tibi. Nō vacabat Samaritano nostro diu in terra manere, redeundū erat vnde venerat. Itaque altera die. i. post resurrectionē suam, quando amplior æternæ lucis splendor, quàm ante passionem effulsit in mundo (nam prima dies incarnationis erat, quando sedentibus in regione vmbra mortis, lux orta est eis, Isaia 9. protulit duos denarios, i. duo Testamenta. Vnius enim regis imaginem vtraque tenent, nempe quod eloquia Dei sint, hinc aperuit illis sensum vt intelligerent scripturas, Lucæ vigesimoquarto.

*Prima dies incarnationis,
altera resurrectionis.*

*Duo denarii,
duo testamenta.*

*Stabularij a.
postoli, eorumque
successores.*

Hospites aut stabularij, quibus ipse proficiscens in cælum, sauciū curandū cōmittit, promisso in cælis præmio, si quid ex abundantia charitatis supra quam præceptum erat, impenderint sanando misero, sunt Petrus, cui dixit Ioan. 21. Pascite oues meas, cæteri que Apostoli, quibus etiam dixit Mathæi 28. & Marci 16. Euntes docete omnes gentes, eorumque successores in Ecclesia, Episcopi & pastores: quibus etiam, 1. Pet. 5. commissum est, Pascite qui in vobis est gregem domini.

Supererogauit: Paulus, Ioānes, Petrus, Iacobus, Iudas, relique

quique doctores Ecclesie, cum suis scripturis duo testamenta clariora reddiderunt. Vnde ait Apostolus, 1. Thess. 4. Qui hæc spernit, non hominem spernit, sed Deum, qui dedit etiã Spiritum sanctum in nobis. Supererogatio est cõsiliu continẽtia, *Supererogatio quãd.*
 1. Cor. 7. Item labor quo Apostolus se sustentauit, gratis Euãgelium annuncians. 2. Thess. 3. Quorũ singulus dicturus est: Duos denarios tradidisti mihi, ecce alios duos præterea superimpedi. Cui & dominus dicit, Euge serue bone & fidelis, quia *Matth. 25.*
 in pauca fuisti fidelis, supra multa te cõstitutam: intra in gaudiũ domini tui.

Rediturus namque est Christus in morte, vel in futuro iudicio. Ioan. 14. redditurus vnicuique propriam mercedem secundum suum laborem. 1. Corinth. 3. Apoc. 22. Ecce venio cito, & merces mea mecum est, dare vnicuique iuxta opera sua. De hac mercede habetur, Dan. 12. Qui ad iustitiam erudiunt multos, quasi stellæ fulgebunt in perpetuas æternitates.

Christus quando rediturus.

Adaptat autem dominus parabolam, dicẽs: Quis horum trium videtur tibi proximus fuisse illi qui incidit in latrones? At ille dixit, Qui fecit misericordiam in illum. Et ait illi Iesus, Vade & tu fac similiter. aludens quæstioni factæ: Quid faciendõ? Docere itaque vult, vt parati simus ad misericordiam, & conemur esse proximi ijs, qui indigent nostro subsidio.

Proximi quõ indigent nostro subsidio. Prouerbiũ periculosum ab Iericho descens dero.

Parabola planè hæc tota est paranetica. Primò ex ea possumus sumere prouerbiũ, & dicere, periculosum esse ab Ierusalem in Iericho descendere, hoc est, ab ecclesia in hæreticorum latibula deficere, vel è vita monastica ad secularia negotia redire, &c.

Præterea, legis sacerdotes hic pessimè audiunt & traducuntur in misericordie inhumanitatisque sacerdotum noui Testamenti infamiam eam ver. test. sacrificulorum abolerent, sed pro pudor, perpetuant, imò etiam augent. Multi eorum & e qui aurum inter dentes mandunt, & pauperes fame pereunt, vt non ineptè de eis verificetur illud, Bibentes vinum in phialis, & optimo vnguento delibuti, nihil patiebantur super contritione Ioseph, Amos 5.

Huiusmodi quoque verbis conuincit Christus Legis peritum cum omnibus Iudæorum proceribus, vt pote pontificibus, Phariseis, sacerdotibus, scribis, nondum impleuisse legem: docetque non sufficere ad salutem fidem solam, nisi charitatis opera accedant. Credebat sacerdos, credebat Leuita, sed proximo charitatis opera non impendebant: ideo hic à Christo reprehenduntur, & tacite damnantur. Quid tergiuersantur hic hæretici, qui manifestè errantes, & volentes Christi doctrinam reiciunt? Det illis Deus meliorem mentem. Amen.

Sola fides non sufficit ad salutem.

Docemur etiam dignitatẽ nullius esse momenti apud Christum,

Dignitas nullius momenti in causa iustificationis.

sum in causa iustificationis. Nam dignitas nos facit maiores, sed charitas meliores. Maioris dignitatis erat sacerdos ac Leuita, sed melior Samaritanus: quia charitatem habuit, exercuitque in proximum. Sacerdos & Leuita ratione officij, vel sanguinis coniunctione, merito debuissent curam vulnerari Iudæi suscipere, sed nihil minus fecerunt, nam viso eo prætereunt. Samarita, quem Iudæi odio prosequuntur, misericordia motus, accessit, curam eius egit. Quod exemplum iussit Christus Legisperitum imitari, dicens, Vade, & tu fac similiter. hoc est, Non solum amicis tuis, sed etiam inimicis tuis, atque his qui tibi malefaciunt, benefac, Prouerb. 25. Matth. 5.

Aliud mysterium.

Omnes per sacramentum baptismi ciues facti sumus Ierosolymæ caelestis, in librum Dei inscripti, & in castra Christi ingressi: vt sub illius signis, tanquam fideles stipendiarij fortiter contra satanam, & mundum & carnem pugnemus. Sunt enim nobis proposita optima stipèdia, remissio scilicet peccatorum in hac vita, gratia ad actiones iustitiæ perficiendas: in futura verò vita, est nobis proposita vita æterna, quam quotidianis pugnis, atque alijs operum meritis, coronam iustitiæ nobis comparabimus. Sed descendentes nobis ad Ierusalem, hoc est, si animus & voluntas in mala opera inclinauerint, ita vt ad impiam ciuitatem Iericho, & ad voluptates huius seculi descendamus, incidimus in latrones, in diaboli potestatem, qui nos spoliat, gratiam eripit, animam fauciat, corpus foedat, atque in omnibus naturalibus & spiritualibus viribus vulnerat: ita vt quamuis fidem non auferat, debilitet tamen, charitatem adimat, in spe fluctuantes faciat: omnibusque corporis & animi bonis gratuitis sublatis & naturalibus laesis, semiuui relinquamur. Sacerdos & Leuita, hoc est, lex, Iudaismus, Lutherani nos deserunt: Samarita, Iesus Christus filius Dei, accedit, vulnera nostra obligat, infundens oleum & vinum, facit nobis prædicari legem & Euangelium, sine quibus impossibile est consequi vitam æternam. Deinde ponit nos in suum iumentum: hoc est, humeris suis impositos transfert ex itinere diaboli in xenodochium Dei, quod est Ecclesia catholica Romæ. Comendat nos verbi diuini ministris, donec ab omnibus peccatis erepti & sanati, transportemur cum electis in caeleste diuersorium, in vitam æternam. Amen.

EPILOGVS.

Beatitudo discipulorum.

1 Beatitudo discipulorum Christi, quibus se & Patrem filius Dei reuelauit, & mysteria regni caelorum sapientibus & prudentibus abscondita aperuit, Matth. 11.

Duo præcepta dilectionis.

2 Duo præcepta de diligendo Deo & proximo, complectentia quid sit optimum. Atqui non cognitio sed obseruatio vitæ dat.

3. *Quis sit proximus, ex parabola ostenditur. Iudai proximi nomen de sua gentis hominibus interpretabantur, putantes sibi fas esse odisse non proximos. declarat Christus quenquam, siue Gentilis siue Iudaeus, qui opera nostra indiget, cui exhibendum est opus misericordiae, nobis proximum esse.*

DOMINICA DECIMA QVARTA

POST TRINITATEM,
EPISTOLA.

Fratres, spiritu ambulare, & desideria carnis non perficietis: Caro enim concupiscit aduersus spiritum, spiritus autem aduersus carnem. Hæc enim sibi inuicem aduersantur: ut non quæcunque uultu, illa fiat: ut quod si spiritu ducemini, non estis sub lege. Manifesta autem sunt opera carnis, quæ sunt fornicatio, immunditia, impudicitia, luxuria, idolorum seruitus, ueneficia, inimicitie, contentiones, amulariones, ira, rixa, diffensiones, secta, hæreses, inuidia, homicidia, ebrietas, comestiones, & hæc similia, quæ prædico uobis sicut prædixi: quoniam qui talia agunt, regnum Dei non consequentur. Fructus autem spiritus est charitas, gaudium, pax, patientia, longanimitas, bonitas, benignitas, mansuetudo, fides, modestia, continentia, castitas. Aduersus huiusmodi non est lex: qui autem sunt Christi, carnem suam crucifixerunt cum uitiis & concupiscentiis.

Galat. 5.

In hac Epistola Paulus facit tria. 1. Primò, hortatur Christianos ut in spiritu ambulent, hoc est, ut prauis affectibus & concupiscentiis carnalibus resistant, & acceptam fidem ac charitatem bonis operibus exercent, ut scilicet, carni non per omnia morem gerant, occasione uolucendi nacta, non se vindicent, in turpitudinem aliquam non consentiant, & bonis operibus insistant. Hoc est quod dicit, *Spiritu ambulate, & desideria carnis non perficietis.* Quasi dicat, Non eritis à malis cogitationibus immunes & vacui. Nam satan, mundus, & homines mali, aniam uobis præbebunt ad iram, uindictam, inuidiam, ac odium: quæ uita non nisi per diuinum auxilium deuitare potestis, & efficere, ne in eadem crimina consentiatis: ut testatur exemplum in uitis Patrum, de fratre à malis cogitationibus liberari cupiente. Omnia nostra sufficientia ex Deo est, inquit Apostolus.

Spiritu ambulare quis d.

2. Secundò, describit hic Christiani hominis vitam, nempe luctam perpetuam contra diabolum, mundum, carnemque propriam, quum ait, *Caro concupiscit aduersus spiritum, & spiritus aduersus carnem.* Docetque qualibus consolationibus & armis eiusmodi athletæ ac pugiles sint confirmandi, ne desperabundi in grauibus tentationibus animum despondeant, carni acquiescant, desciscant, & in lucta deficiant. Nam eiusmodi hostes, & eorum lucta durabunt per totam hominis vitam, & nulla certa pax in terris speranda est: sicut Christus ait Ioan. 16. In mundo pressuram habebitis, in me autem pacem.

2. Cor. 3.

Vita hominis Christiani, per p. sua lucta.

In pugna corporali aliquando interquiescere licet, in spirituali nunquam.

In pugna corporali licet aliquando interquiescere: vt hyberno tempore, & diebus induciarum: in spirituali autem non licet vel ad momentum arma deponere: sed semper paratos in acie stare & pugnare. Nam aduersarius noster diabolus non dormit, sed tanquam leo rugiens circuit, quarens quem deuoret, 1. Pet. 5.

Lucta D. Pauli.

Hanc luctam sentiebat Paulus in membris suis: & eius importunitate, atque continua rebellione fatigatus dicebat, Video aliam legem in membris meis, captiuam me in lege peccati. Non quod volo bonum, hoc ago: sed quod odi malum, illud facio: id est, vt inquit August. Nolens concupisco contra legem Dei. Scio quia non habitat in me, hoc est in carne mea, bonum. Nam velle adiacet mihi: perficere autem bonum non inuenio, Roman. 7. Tantam vim inferebant hi luctatores Paulo, vt voce lamentabili exclamaret, Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis huius? Et cognouit vnde speranda sibi esset virtus ad vincendum, ait, Gratia Dei per Iesum Christum.

Nemo propria virtute victor in hac pugna.

Discamus hinc neminem propria sua virtute ac viribus posse in hac lucta victore euadere, nisi gratia Dei per Iesum Christum. In Deo faciemus virtutem, ait Psalm. 59. Item Psalm. 43. Brachium eorum non saluabit eos: sed dextera tua & brachium tuum, &c. In te, ait ibidem, Inimicos nostros ventilabimus cornu: & in nomine tuo spernemus insurgentes in nobis.

Obiectio tacita soluitur.

Mox quedam subiicit Apostolus, dignissima profectò quæ considerentur ab omnibus Christianis: nempe, *Si spiritu ducimini, non estis sub lege.* Diluit autem hic Apostolus tacitam objectionem, quam viri iusti obiicere poterat: scilicet, Est graue admodum, & perturbat maximè nostras conscientias, non posse non concupiscere, & habere legem, quæ tanta seueritate & imperio iubeat, Non concupisces. Quibus respondet Paulus, *Si spiritu ducimini, non estis sub lege.* q. d. Qui semel consecutus in sacramentis spiritum gratiæ, & eius instinctus obseruat ac sequitur, totumque se præbet gratiæ spiritus: talis lex non est molesta, nec cogitur lege, sed est supra legem: quia etiam si lex non esset, præstaret tamen ea quæ legis sunt: nam non modò propter legem displicent concupiscentiæ, sed etiam propter gratiam spiritus sancti, cui obtemperare magis libet, quam desiderii carnis. Idèd ait, Non estis sub lege illa quæ prohibet concupiscere, quæ est decalogus. Alij dicunt, Non estis sub lege accusante & damnante. 1. Timo. 1. Lex iusto non est posita, sed iniustis & non subditis, impijs & peccatoribus, &c.

Cars quid.

3 Tertiò, numerat Apostolus ex ordine opera carnis, & fructus Spiritus. Vocat autem carnem totum hominem cum corpore,

pore, anima, ratione, sensibus, qui licet de rebus spiritualibus differat, scribat, cogitet, aut meditetur, quemadmodum Pharisæi, Sadducei, Scribæ, Lutherani, Calvinistæ, Anabaptistæ, & sacramentarij; tamen nihil aliud quærit, quàm quod ad carnis utilitatem aut vitam temporalem pertinet. Sunt autem opera carnis, fornicatio, immunditia, impudicitia, luxuria, idolorum seruitus, veneficia, inimicitie, contentiones, emulationes, ira, vixæ, dissensiones, sectæ, invidia, homicidia, ebrietates, comestiones, & his similia: de quibus dico, Qui talia agunt, regnum Dei non consequentur. Idem ostendit Eph. 5. & Apoc. 21. & 22.

*Opera carnis
que.*

Vocat autem spiritum totum hominem cum corpore, anima, ratione, & sensibus: qui licet circa res externas versetur, quemadmodum Christus quò lauit discipulis pedes, Ioan 12. & Petrus, quum piscaturam exercuit cum alijs discipulis, Luc. 5. tamen nihil aliud quærit, quàm quod ad spiritum atque vitam æternam pertinet. Sunt autem fructus spiritus, charitas, gaudium, pax, patientia, benignitas, bonitas, longanimitas, mansuetudo, fides, modestia, continentia, castitas. Aduersus huiusmodi non est lex, crucifixerunt enim carnem suam cum vitis & concupiscentiis.

Spiritus quid.

Fructus spiritus qui.

Et sicut cognoscimus arborem ex fructibus, an sit bona vel mala, dulcis vel amara: sic ex operibus cognoscimus hominem, an sit carnalis aut spiritualis. Non enim potest caro sibi temperare, quin semper sese prodat per opera iam dicta. Non potest arbor mala bonos fructus facere, Matt. 7. nec etiam potest spiritus infrugiferus esse. Omnis arbor bona fructus bonos facit, Matth. 7.

Simile.

EPILOGVS.

1 Precipuum fidei opus, pugna spiritus cum carne, ne quis putet Christianam vitam esse mollè & otiosam. Peccata semper oppugnant. Hi sunt Moabite, Ammonite, hostes nostri, cum quibus nullas inducias habere, sed semper in conflictu esse oportet: Militia est vita hominis super terram, Iob. 7.

Opus fidei præcipuum pugna spiritus.

2 Opera carnis, adulterium, scortatio, &c. Qui talia agunt, regni Dei heredes non erunt.

Opera carnis.

3 Fructus spiritus, charitas, gaudium, pax, &c. Aduersus huiusmodi non est lex. Qui Christi sunt, carnem crucifixerunt cum affectibus & concupiscentiis.

Fructus spiritus.

DOMINICA EADEM.

EVANGELIUM.

IN illo tempore, Dum iret Iesus in Ierusalem, transibat per mediam Samariam & Galileam. Et quum ingrederetur in quoddam castellum, occurrerunt ei decem viri leprosi, qui steterunt à longè, & leuauerunt vocè suam dicentes, Iesu præceptor miserere nostri. Quos ut vidit, dixit, Ite, ostendite vos sacerdotibus. Et factum est dum irent, mandati sunt. Unus autè ex illis, ut vidit

Lucæ 17.

quia

quia mundatus est, regressus est cum magna voce magnificans Deum, & cecidit in faciem ante pedes eius gratias agens: & hic erat Samaritanus. Respondens autem Iesus, dixit, Nonne decem mundati sunt, & nouem ubi sunt? Non est inuentus qui rediret & daret gloriam Deo, nisi hic alienigena. Et ait illi, Surge & vade, quia fides tua te saluum fecit.

*Fidei exemplū
in Leprosis.*

EVANGELIUM hoc complectitur tria exempla. 1. Primū, Exemplum fidei in decem leprosis. Cum enim Dominus ad purgandam animā nostrā lepram, per sui sanguinis effusionem ad locum passionis iret, non reformidans gentem quamlibet atrocem, quamlibet effusionem sui sanguinis auidē sitientem, pertransiit prius Galilæam: qua peragrata intrauit Samariam, quæ interiacet Iudæam & Galiliā, vt patet Ioan. 4. quia non illibenter conuersabatur apud Samaritanos & Galilæos, vt qui faciliores erant ad amplectendam Christianam religionem, quam Iudæi ceteri, vt cunq̄ illi ibi his contemnerent. Et quum ingrederetur castellum, occurrit ei decem leprosi.

Horum ergo fides deprehenditur ex eorum factis. Nam occurrerunt Christo, puta ante castelli ingressum. quia Leuit. 13. præceptum erat, Omni tempore quo leprosus es, solus habitabit extra castra.

Steterunt à longè. loco quidem, sed oratione appropinquabant. Psalm. 144. Propè est Dominus omnibus inuocantibus eum in veritate.

*Fides docet
Christum, &
excitat oratio-
nem.*

Leuaerunt vocem, internæ deuotionis testem, dicentes, Iesu præceptor, miserere nostri. Nam fides vera docet & ostendit Christum, excitat orationem, ostendit quomodo sit inuocandus, & quid de illo nobis videamus polliceri, nempe eum posse & velle nostris malis mederi. Et quia proculdubio hæc omnia hi leprosi sibi pollicebantur de Christo & credebant, ideo currunt ad Christum, vt pote cui soli reseruata sit huius morbi medicatio: sicut patuit in Naaman Syro, 4. Regum 5. & Azaria & Ozia regibus, 4. Reg. 15.

3. Para. 26.

Pro nimia reuerentia stant à longè, sicut & Publicanus stetit legitur, Luc. 18. Clamant, I. su præceptor, miserere nostri.

Breuis quidem hæc est oratio, sed efficax. nullum verbum frustraneum vel temerarium. Tria dicunt, scilicet, Iesu: vt declarent se credere illum verum & vnicum saluatorem esse, qui absolutam potestatem in vitam & in mortem habeat, cui salus & omnes aegritudines pareant, Sap. 16.

*Officium infir-
mi quid.*

*Verum præce-
ptor Christus.*

Præceptor dicunt, vt declarant se paratos esse, qui Christo tanquam omnium magistrorum præstantissimò obtemperare velint. Et hoc officium infirmi est, qui, modo sanari cupiat, vt præcepta medici non respuat, sed præscriptis pharmacis diligenter & libenter utatur. Tituli quoque Iesu adiectio est, quod præceptorem vocant: Verè præceptor est Christus, qui dedit

dedit nobis præcepta salutis & vitæ, cuius verba solus habet, teste Petro. Ioã. 6. Præceptor est, quia ipse dixit & facta sunt. Hinc etiam præceptorem eum vocauerunt Apostoli. Luc. 5. 8. 9. & 21. Dicunt ergo Præceptor. q. d. cum Salomone, Sap. 12. Subest enim tibi, cum volueris posse. Tu præcepisti veris & mari, & obedierunt. Tu præcepisti adolescentulo vt surgeret, *Matt. 8.* & statim resedit, Luc. 7. Præcepisti filiæ archisynagogi, dicēs: *Marc. 4.* Tabitha cumi, & confestim reuixit. Sic præcipe lepræ nostræ, *Marc. 5.* & mundabitur per te fontem viuum.

Dicunt tertio *Miserere nostri*, vt testentur, se vltro agnoscere suam miseriam: ideoque misericordiã a Domino exposcunt, vt qui nulla habebant quæ allegare possent merita, ad misericordiã prouocãt, qui iustitiam ferre non possunt: quomodo inquebat Dauid: Non intres in iudicium cum seruo Domine, quia non iustificabitur in conspectu tuo omnis viuens. *Psal. 142.* Et rursum: Si iniquitates obseruaueris, Domine quis sustinebit? Hoc perpendebant leprosi, & ideo misericordiã petunt, namque iam scientes se ob enormia peccata lepra percussos. Nam sicut ex Euangelij patet, eiusmodi plagæ vt plurimum pœnæ sunt peccatorum, Matth. 9. Ioan. 5. *Psal. 129.*

Et nos quoque hæc in exemplum capiamus, quoties in variis inciderimus infirmitates, ne murmuremus contra Dominum, neque putemus nobis iniuriam fieri, sed potius cogitemus Deum pro misericordia sua sic nos visitare propter peccata nostra, vt nobis ad se rursus per pœnitentiã conuerfis, & peccata nostra condonare, & in perpetuũ benefacere possit. Deinde non dubitemus, quin omnes tribulationes, angustias, calamitates, afflictiones nostras nobis auferre possit, si modò velit. Postremo firmiter credamus, Deum hæud dubiẽ ex mera & liberali sua gratia nobis velle auxiliari & subuenire, quando noverit hoc in rem nostram fore.

Præstat autem aliquando infirmos esse, quàm incolumes. Bonum mihi, inquit Dauid, quod humiliasti me. Et Paulus 2. Cor. 12. libenter gloriatur in infirmitatibus suis, sciens virtutem in infirmitatibus perfici. *Præstat aliquando infirmos esse quàm incolumes.*

Sed vnde ipsis leprosis hæc fides? Ex auditu, ex rumoribus quos illi adferebãt, qui per portas ciuitatis egrediebantur, prædicãtes magnificẽ Christi potentiam, benignitatem, excellentiam, atque amplissimã dignitatem in omnes miseros atque calamitosos, quibus vltro omnem opem ferebat. Inde credunt eundem sibi fore beneuolum atque potentem ad sanitatem conferendam. Hinc damnantur sacerdotes, Pharisei, scribæ, seniores: qui cum quotidie viam eius vocem audirent, mirificaque facta viderent, nihilominus in eum credere nolebant. Damnatur & nos, qui non minus reprehendendi sumus, *Fides ex auditu.*

quàm Iudæi, atque utinam non etiam leproforum testimonio, condemnandi: qui etſi quotidie audimus euangelia & miracula Chriſti, non tamen ei obtemperamus, neque eius mandata exequimur.

Charitatē erga 2. Secundò complectitur exemplum charitatis in Chriſto. *triplex genus* Ostendit enim Chriſtus charitatem ſuam erga triplex genus *hominis oſten-* *dit Chriſtus.* *dit Chriſtus.* 1. Erga Sacerdotes, ad quos remiſit leproſos, vt offerret munera, quæ fuerunt in lege præcepta Leu. 14. vt hoc miraculo conuicti, diuinã virtutē in Chriſto cognocerēt, neque vllã excuſationē in die iudicij haberēt. Hinc dixit Ioan. 15. Si opera nō feciſſem in eis quæ nemo alius fecit, peccatum nō haberēt: nūc autem excuſationē non habet de peccato ſuo. Rationē addit, dicens: Nunc autē viderūt, & oderunt me, & patrē meum.

Publicæ ordi-
nationes poli-
tiarum obser-
uanda.

Miſit quoque leproſos ad ſacerdotes, vt doceret conſeruandas eſſe publicas politiarū ordinationes. In politica enim Moſi conſtitutum erat, vt leproſi iudicarentur à ſacerdotibus: & ſi quidem ſacerdotes pronuntiarent eos lepra immundos, ſepararentur: ſi autem mundos, reciperentur iterum in publicam ciuium familiaritatem. Et hæc ordinatio nec impia fuit, nec ſuperſtitioſa, ſed Reip. neceſſaria, videlicet, ne ſani à contagioſis inſicerentur.

Eccleſia quare
lepra contagiū
vitari prohibet.

Mittit ergo Chriſtus eos ad ſacerdotes, vt ſignificet ſe veniſſe non ad turbandas, ſed potius conſeruandas publicas & neceſſarias rerum publicarum ordinationes. Sic Eccleſia quoque eius morbi contagium vitari prohibet, non vt charitates illis mutux officia denegentur contra Iſa. 58. Carnem tuã ne depexeris: neque vt iudaizemus, aut Moſis ſerui & legis ſimus: ſed à lege liberi, Gal. 5. velut politici ea quæ reipublicæ profutura credimus, prouideamus. Sic etiam in puerperis, tēpus illarum curæ præſtitutum, Leuit. 12. in Eccleſia obſeruatur, non legis Moſaicæ timore. Deut. 27. ſed honeſtatis amore. Non ergo iudaizamus morbida vitates, ſed neq; Chriſtianismo ſatis reſpondemus, viſcera miſerationum exuentes 1. Ioan. 3. Qui habuerit ſubſtantiam huius mundi, & viderit fratrem ſuum, &c. Iac. 2.

Sacerdotium
Iudaicum ec-
cleſia ſacerdo-
rum figura.

Miſit inſuper leproſos ad ſacerdotes, vt ſacerdotiū Eccleſiæ, cuius illud figura fuit, commédaret. Nullum vnquam Dominus quibus hæc corporalia beneficia exhibuit, inuenitur miſiſſe ad ſacerdotes, niſi leproſos: quoniam ſacerdotium Iudaorum figura tantum erat futuri ſacerdotij regalis Eccleſiæ. Sicut enim ſacerdoti typico oportebat illos ex præcepto oſtendere lepram: ita ſacerdoti euangelico detegere conuenit, aperire, & confiteri lepram ſpiritualem. i. peccata. ſicque in regulis fidei ac religionis inſtructi, priſtrinx munditiæ & pulchritudini

Lepra ſpiri-
tuali, id eſt,
peccata con-
ſtenda.

reſti-

restituuntur. Quamuis etiam dominus qui verus magister est, interna sua eruditione quid tenendum sit valeat inspirare, magna tamen dispensatione vult doctoribus obsequi: ut per hoc qui docendi sunt, magna humilitate solidentur, & ad capienda fidei sacramenta capaciores efficiantur. Sic Paulus, qui per reuelationem Euangelium, non per hominē accepit, Gal. 1. Ad Ananiam missus est, Act. 9. Et per reuelationem ascendit Hierosolymam ad conferendū cum Apostolis, ne in vacuum curreret, aut cucurrisset, Gal. 2. Quilibet ergo qui vel haeretica prauitate, vel Iudaica infidelitate, vel superstitione Gentili, tanquam variis coloribus lepram representantibus, infectus est, nisi ad Ecclesiam festinarit, & colorem veræ fidei exhibuerit, non mundabitur. Prou. 28. Qui abscondit scelera sua, non dirigeretur: qui autem confessus fuerit, & reliquerit ea, misericordia in consequetur. Legimus Matthæi 3. confessos esse homines. & Act. 19. Multi credentium veniebant, confitentes & annunciantes actus suos. Narra ergo si quid habes, ut iustificeris, Isa. 43. Fidelis est enim Deus, si confiteamur peccata nostra, remittet nobis. I. Ioan. 1.

2 Ostendit charitatem suam Christus erga leprosos, quos, misericordia motus primū vidit, deinde mundauit: nec indignabatur ob eorum ingratitude, quam sciebat ipsos post sanitatem recuperatam habituros: neque illis beneficium negauit. Praclarum hoc charitatis exemplum imitentur manimonistæ, ut quoties ad obeunda sua negotia terras & regna perambulent, in leprosos, claudos, cecos, vlcerosos, aliosque pauperes secus vias mendicantes, oculos misericordiae figant, largasque eleemosynas contribuant. Ad quod adhortatus est suum filium Tobias senior, 4. cap. dicens, Ex substantia tua fac eleemosynam, & noli auertere faciem tuam ab vllō paupere: ita enim fiet, ut nec auertatur à te facies Domini. Petrus & Ioannes Apostoli miserentur pauperis claudi, ad portam templi sedentis, Act. 3.

3 Charitatem suam ostendit erga Samaritanum, cuius miseretur, eumque lethaliter vulneratum curat: nihil morans quòd Samaritanus esset atque alienigena, cū quo Lex ipsos Iudæos familiariter agere prohibebat, Ioan. 4. docens nimirum charitatem nostram non tantum ad nostræ nationis pauperes, sed etiam ad externos debere extendi. Iob. 3 r. Luca 10.

Ite, inquit, ostendite vos sacerdotibus: & factum est, dum irent, muniti sunt: ne Legis virtute & non Christi crederentur mundati, & ut meritum fidei & obedientiae ostenderetur. Similem historiam habemus, 4. Regū 5. de Naaman Syro, ab Elisæo à lepra curato. Cū enim venisset ad eum cum equis & curribus, ut curaret illum, dixit illi Propheta: Vade, & lauare septies

septies in Iordane, & mundaberis. Quod cum seruorum suorum suafu fecisset, mundatus est.

*Sola fides non
sufficit ad salu-
tatem.*

Ex hoc factō Christi deprehendimus solam fidem non sufficere, vt Christo placeamus, & eius gratiam consequamur. Hi leprosi fidem habebant, qua credebant Christum posse ipsos sanare: firmiterque statuebāt, quōd hoc essent consecuturi. Nihil minus tamen sunt consecuti, non fuerunt enim sanati: nec fuissent vnquam nisi fidei obedientia accessisset. Non fuerunt liberati à lepra, quando crediderunt tantū, sed quando credentes obtemperarunt, vt intelligeremus quōd animam nō mundet sola fides, sed fides quæ obedientiam coniunctam habet, Iacob. 2.

*Benignitas Dei
immensa pec-
catoribus pa-
nitentibus oc-
currit.*

Elicitur quoque ex hoc factō immensa Dei benignitas, quæ peccatoribus votum emendandi habentibus, ac præceptū Domini implendi, occurrit, & ipsos mundat: id est, culpam atque reatum remittit, antequam ad suos etiam perueniant vicarios: quibus dixit, Ioan. 20. Quorum remisistis peccata, remittuntur eis: & quorum retinueritis, retenta sunt. Hinc Dauid ait: Dixi, confitebor aduersum me iniustitiam meam Domino, & tu remisisti impietatem peccati mei. Sap. 6. Præoccupat qui se concupiscunt, vt illis se prior ostendat, Isa. 64. Occurristi lætanti & facienti iustitiam. Sic pater occurrit filio reuertenti, ruens in oscula & amplexus, Luc. 15. Vult tamen quod perueniant, & iussa capeant iuxta suam ordinationē. & hac nimirum de causa, postquā illum alium leprosum mundasset, misit eum, vt ostenderet se sacerdoti, vt eius iudicio iudicaretur.

Tsal. 31.

Matt. 8.

3 Tertiō, complectitur hoc Euangelium exemplum ingrati-
tudinis in nouem Iudeis, & gratitudinis in vno Samaritano. Erat par omnibus fiducia, sed dispar erat gratitudo. Nam nouem Iudæi, qui se populum Dei gloriabantur, sanati non reddeunt, nec gratias agunt Christo: quibus melius fuisset leprā perpetuam in corpore pertulisse, quā animæ leprā, qua nunquam liberari poterunt, incurrisse. Ob oculos duo hic ponuntur, videlicet Christi Iesu philāthropia, ac hominū erga Deum ingrati-
tudo. Videmus enim quā facilis sit Deus ad opitulandum miseris leprosis: & videmus quōd vix tantē decimus inter eos, qui conualuerunt, Christo gratias agit. Nos verō horum ingrati-
tudinis exemplum fugiamus, ne verificetur in nobis vulgo iactatum proverbium: Infirmum postquam conualuerit, peiorem factum, Ierem. 5.

*Duo hic ob-
culos ponitur
Christi philā-
thropia ac ho-
minum in-
gratitudo.*

Impletum est illud Hæi. 1. Bos cognouit possessorem suum, & asinus præsepe Domini sui: Israël autem me non cognouit, & populus meus non intellexit. Vnde Dominus, sciens beneficium ad omnes peruenisse, & taxare volens illorum ingrati-
tudinem,

tudinem, qui tantum Dei suffurari beneficium studuerunt, ait de his nouem: *Nonne decem mundati sunt, & nouem ubi sunt?* Ingratos quasi ignotos requirit ubi sint, sicut Adā, Gen. 3. Adam ubi es? Sicut enim ingratus diuinum non recognoscit beneficium, ita nec Deus ipsum noticia approbationis. O custos Israël bone Iesu, si tu eos nescis, quis sciat? O durum verbum, Nescio vos: Hæc vox habet expressionem reiectionis totius populi Israël, Ingratitudinis vltio, exprobratio beneficij. vnde sequitur, *Non est inuentus qui rediret, & daret gloriam Deo, nisi hic alienigena.* Seneca, Maxima pars ingratitude est beneficium non recognoscere. Ideoque quanto maiora fuerint alicui beneficia præstita, tanto grauiora ei peccanti, & ingrato restant iudicia, & (vt ait quidam) nil adeo indignationem prouocat Dei, sicut ingratitude. Ipsa est beneficiorum Dei exinanitio, & meritum exterminatio. Ingratitude est ventus vrens, exsiccat fontem misericordiae, Bernardo teste.

Ingrati apud Deum ignoti.

Matth. 25.

Verbum notatu dignum.

Ingratitudo ventus vrens, & exsiccat.

Vnus autem ex decem sanatus rediit, & gratias egit Deo: nempe Samaritanus, non ex populo Dei, non ex ouili Christi: sed de eorum numero, quos omnes Iudæi pro hæreticis habebant. Penè etiam in omnibus Euangelij locis, Iudæos ad fidem, misericordiam & gratitudinem tardos, & gètiles promptos & paratissimos fuisse inuenimus, Ioannis 4. Luca 10. & hic, 17.

Licet enim debeamus benefacere tacita laude hominum, hi tamen quibus beneficit, prædicare debent beneficium, vt ex hoc Deus laudetur, & ceteri ad idem tali exemplo moueantur. Venite, ait Psalm. 65. audite, & narrabo omnes qui timetis Deum, quanta fecit animæ meæ, & c. Idem, Magnificate Dominum mecum, & exaltemus nomen eius in idipsum, & c. Felix qui cum hoc Samaritano ad singula dona gratiæ rediit ad eum, in quo omnis est plenitudo gratiarum: & dum pro acceptis non ingratum se exhibet, locum in se facit gratiæ amplioris, Ephes. 5. Gratias agentes semper pro omnibus in nomine Domini nostri Iesu Christi, Deo & Patri. 1. Thef. 5. In omnibus gratias agite. Ideoque Christus dixit huic Samaritano, *Surge, vade, quia fides tua saluum te fecit*, quæ te ad gratias agendas inclinauit. Qui ergo humiliter sic infirmitatem suam agnoscens, ante Deum iacuit, diuina consolatione surgere ad fortiora opera, & ire crescendo vsque ad perfectum iubetur. Psalm. 83. Ibunt de virtute in virtutem, & c.

Beneficiū prædicandum ab eo cui bene sit.

Psalm. 32.

psalm. 32.

Hinc discamus genus aut personarum dignitatem nihil profusus facere ad iustificationem, aut ad Christi amicitiam conciliandam.

Qua hinc nobis discenda.

Deinde, verum illud esse quod Christus dicit, Multi sunt vocati, pauci vero electi, Mat. 22.

Præte-

Matt. 21.

Præterea, regnum Dei Iudæis propter ingratitude[m] ereptum esse, & Gentibus ex gratia datum & concessum, Aufertur à vobis regnum, & dabitur genti, &c.

Postremò, quòd ob eandem causam Germani, Angli, Scoti, aliique complures amiserint Ecclesiæ catholicæ regnū, quodq; ipsis dominetur diabolus.

Discant ergo hic etiam catholici animum gratum Deo exhibere, ne & ab ipsis auferatur regnū Christi, quod ad Indos iam videtur migrare.

Tria hæc exempla nobis ob oculos semper habenda.

Hæc tria exempla semper ob oculos habere debemus: vt scilicet fidē discamus ab his leprosis, charitatis opera (quæ necessaria sunt ad salutē) à Christo, & gratitudinē à Samaritano. Si ergo nunc ingrati sunt homines quibus benefecimus, imitemur in hoc casu exemplū Dei patris, qui solem suum oriri facit super bonos & malos: atque hoc exemplum Christi, qui non denegat sua beneficia his, quos sciēbat fore ingratos. Mercedē & gratiam, quarū hi nullam habent rationē, Christus nobis in libro vitæ rependam scribit. Deinde, cum & nos lepra animæ, hoc est, peccatis infecti simus, debemus leprosoꝝ exemplo Christo occurrere, firma fide procul cum istis leprosis, & cum publicano stare, atque agnoscentes ac dolentes nostrā lepram, hoc est, nostrā peccata, clamare, Iesu præceptor, miserere nostri. Consecuti auxilium, debemus rursus de beneficiis acceptis Deo gratias agere. Si id fecerimus, ne dubitemus, quin cū Samaritano iudicuri simus: Surge, vade, fides tua te saluum fecit, id est, Vade, exulta: nam per fidem es consecutus corporis salutem, & per eandem impetrabis charitatem & alias virtutes, quibus non tantū anima tua iustificata à lepra peccatorum liberabitur, verū etiam in æternum in cælis corona iustitiæ decorata latabitur. Amen.

EPILOGVS.

1 Emanuele[m], Esa. 7. & 8. in terris suam virtutem ostendisse, terræque suæ latitudinem gloria sua impleuisse; hæc præsens lectio nobis clarè declarat, Baruch 3. ait Deum in terris visum, & cum hominibus esse conuersatum. Certū oraculum, Iesus Nazarenus sanat tam exeteros quàm contritibiles, quia Dominus uniuersæ terræ, quia Dominus & saluator omnium, Rom. 3. Non est Iudeorum Deus tantū, sed & Gentium. Item Rom. 10. Non est distinctio Iudæi & Græci. Nam idem Dominus omnium, diues in omnes innocantes se. Omnis qui fide[m] illi, non pudebit, P sal. 30. & quisquis innocauerit nomen Domini, saluus erit.

2 Christus legalia obseruauit, quod pater ex titulo vitæ Christi, ex circuncisione, oblatione in templo, immolatione nym Paschalis. Ideo ex præcepto Legis, Leuit. 14. vt emundati à lepra, sacerdotibus se offerrent, præcepit ostendere se sacerdotibus, vt doceret diuine Legi semper pro tempore parandum, Matth. 5. Non ueni soluere Legem, sed adimplere.

3. Quam abominabile vitium sit ingratitude, & quod propter hanc me- *Vitium abo-*
 rino Iudei sint reiecti, & Gentes in obedientiam fidei admisse. Alienigena *minabile in-*
 dicitur, Fides tua te seruauit: & Iudeis, Auferetur à vobis regnum, &c. *gratitudo.*
 Matth. 23.

DOMINICA DECIMA QUINTA POST

TRINITATEM, EPISTOLA.

Fratres, si spiritu viuimus, spiritu & ambulemus: Non efficiamur inanis *Galat. 5. & 6.*
 gloria cupidi, inuicem prouocantes, inuicem inuidentes. Fratres, eisi pra-
 occupatus fuerit homo in aliquo delicto, vos qui spirituales estis, huiusmodi in-
 struite in spiritu lenitati: Considerans temetipsum, ne & tu senteris. Alter al-
 terius onera portate, & sic adimplebitis Legem Christi. Nam si qui existimat
 se aliquid esse, cum nihil sit, ipse se seducit. Opus autem suum probet vnusquis-
 que, & sic in semetipso tantum gloriam habebit, & non in altero: vnusquis-
 que enim onus suum portabit. Communicet autem illi qui catechizatur ver-
 bo, et qui se catechizat, in omnibus bonu. Nolite ergo errare, Deus non ir-
 ridetur. *Qua enim seminauerit homo, hac & metet: quoniam qui seminat*
in carne sua, de carne & metet corruptionem: Qui autem seminat in spiritu,
de spiritu metet vitam aeternam. Bonum autem facientes non deficiamus. Tem-
poris enim suo metemus non deficientes. Ergo dum tempus habebamus, opere-
mur bonum ad omnes, maxime autem ad domesticos fidei.

IN HÆC Epistola Paulus facit tria.

I Primò adhortatur ministros verbi Dei, vt caueant ambi- *Ambitio mi-*
 tionem, ac propriae laudis cupiditatem, Ideo ait, Si viuimus *nistris verbi*
 spiritu, spiritu & ambulemus. Non efficiamur inanis gloria cupidi, inuicem *Dei cauenda.*
 prouocantes, inuicem inuidentes. Gregorius, Sancti non solum
 gloriam supra modum suum omnino non appetunt, sed etiam
 hoc ipsum refugiunt, quod se habere sciunt. Magnus ergo
 vnusquisque esse studeat, sed tamen aliquo modo esse se ne-
 sciat, ne dum si sibi magnitudinem arroganter tribuit, amit-
 tat. In omne quoque quod scit sese mens deprimat, ne quod
 virtus scientiae congregat, ventus elationis tollat. Abomi-
 natio quippe est Domino omnis arrogans, Prouerb. 16.
 Et qui se iactat & dilatat, iurgia concitat, Prouerb. 28. Imò,
 effusio sanguinis in rixa superbiorum, dolor autem consumit
 illos antequam moriantur. Eccles. 27. Qui autem laudari non
 appetit, nec contumeliam sentit, ait Hieronymus. Non per-
 das itaque labores propter humanam gloriam, neque futu-
 ram aeternam gloriam tradas pro parua & temporali gloria.
 Gloria enim humana in puluerem redigitur, & honor eius ex-
 tinguitur super terram: gloria autem virtutum glorificat in
 secula.

Deinde monet Apostolus, ne contempnant & proculcent eos *Non contem-*
 qui fuerint in aliquod delictum aut crimen à latanae præ- *nèdi qui à sa-*
 cipitati,

*Sana in ali-
quod crimen
sunt praecepta.*

*1sa. 42.
Ezech. 34.*

*Misericordiã
quid omnium
maximè in-
clinat.*

Isaia 53.

*Superborum
est magna de
se prae sumere,
de alijs exigua.*

1. Corint. 3.

*Spiritu viuere
& ambulare
quid.*

cipitati, cum ait, Si praecipuus fuerit homo in aliquo delicto, vos qui spirituales estis, huiusmodi instruite in spiritu lenitatis. Hæc dicit, ne forsan inflatione irreprehensibilis vitæ, eum qui peccato circumuentus est, spernendum putent & abiiciendum, q. d. Nequaquam hoc faciatis, quin potius instruite eiusmodi, calammum quassatum non conterentes, & linum fumigans non extinguentes, quod contractum aut infirmum est in Christi grege non abiicientes: sed illud potius alligatione curate in spiritu lenitatis, quia fratres estis, tamen primatu superiores.

Considerans te ipsum, ne & tu tenteris. Nihil enim sic inclinat ad misericordiam, ac proprii periculi cogitatio. Et ita Apostolus non voluit eos deesse correptioni, nec tamen studere contentioni. Nam, teste Sapiente, Proverb. 15. Sermo durus sufficit rixas, &c. maximè in paruorum seueriori correptione delictorum. Stultum enim est vt muscam interempturus securim arripias.

Postremò hortatur, vt alter alterius onera portet, si volumus adimplere legem Christi, qui omnium nostrum peccata portauit: qui & praecepit, vt inuicem diligentes alterutrorum improbitates & onera portemus, minimè autem aliorum vitia palpemus.

Nam qui se existimat aliquid esse cum nihil sit, ipse se seducit. Superborum enim est, magna de se praesumere, de alijs vero exigua. quare in alios seueri, sibi indulgent omnia. Vult ergo Apostolus, vt vnusquisque humiliter & submissè de se sentiat, arguitque eum nullius esse momenti, qui alicuius se dixerit.

Hortatur etiam, vt vnusquisque suum opus probet, & sic in semetipso tantum, & non in altero habeat gloriam, quasi dicat, Opus suum probet, hoc est, discutiat, & probatum reddat vnusquisque, vt sic habeat oleum in lampade sua, id est de rebus à se bene gestis in sua conscientia gaudium, nec opus illi sit, vt oleum peccatoris impingat caput suum. Minuit enim se probantis conscientiae secretum, quoties ostendendo quis factum recipit famæ pretium, inquit Boëtius.

Vnusquisque enim onus suum portabit. Nam culpis alienis nemo inquinatur, nisi vel consentiendo, vel imitando, vel laudando, vel alio quouis modo alienas culpas fecerit suas. vnusquisque ergo propriam mercedem accipiet secundum suum laborem, Item Psal. 61.

Est autem spiritu viuere & ambulare nihil aliud, quam in Christum credere, ipsumque amare, nec non prauis affectibus & concupiscentiis resistere, & charitatis opera praestare. Ergo qui credit in Christum, is, si baptizatus est, accipit Spiritum sanctum,

sanctum, & pereundem viuit, & facit omnia opera bona. Qui autem non credit in Christum, is caret Spiritu sancto: neque id tantum, verum maligno spiritu captus, capitur ad mala opera perpetranda. Sicut patuit in Saule, 1. Reg. 17. & in Sedecia filio Chanaana, percutiente Michaam prophetam Domini, 3. Reg. 22. 2. Paral. 18.

2. Secundò admonet Paulus auditores verbi, vt animarum curatores, pastores, & prædicatores verbi, dignentur honore, iuxta illud, 1. Tim. 5. Qui bene præsumt presbyteri, duplici honore digni habeantur: maximè qui laborant in verbo, & doctrina, & vitæ necessariis, cum ait, *Communicet autem is qui catechizatur verbo, ei qui se catechizat, in omnibus bonis. Nolite errare: Deus non iridetur. Quis enim seminauerit homo, hæc & metet.*

His verbis instituit auditores verbi, quomodo sese erga concionatores & suos pastores gerere debeant, nempe, vt in omni necessitate illis subueniant, atque suarum rerum copia illorum inopiam subleuent. Quemadmodum ait Christus, Luc. 10. Dignus est operarius mercede & cibo suo. Et Paulus, 1. Corint. 9. Dominus ordinauit iis, qui Euangelium annuntiant, de Euangelio viuere, &c. Non alligabis os boui trituranti, Deut. 25. Nec id mirum cuiquam videatur, cum sic diuinæ legis instituto vixerint olim sacerdotes & Leuitæ, sicut in Deuteronom. 18. cap. dictum est à Domino. Non habebunt sacerdotes & Leuitæ, & omnes qui de eadem tribu sunt, partem & hereditatem cum reliquo Israël, quia sacrificia Domini, & oblationes eius comedent, & nihil aliud accipient de possessione fratrum suorum, Dominus enim ipse est hereditas eorum, sicut locutus est illis: imò & ipsos Gentilium sacerdotes à republica fuisse nutricos, testimonio sunt sacerdotes Aegypti, qui tempore famis sub Ioseph non fuerunt compulsi vendere possessiones suas vt ceteri; sed quoddam statuta cibaria ex horreis publicis eis præstabantur, prout in libro Geneleos videre licet.

Pròuidens autem Apostolus quosdam præensuros perturbaret, vt vel sic præceptum eludant Apostolicum, aut certe errata sua excusatos comparatione delinquentis, doctoris subdit, dicens, *Nolite errare. Deus non iridetur. Quis enim seminauerit homo, hæc & metet. Quasi dicat, Nemo se vanè excuset, quia Deus non potest falli. Qui enim scit corda vestra, non ignorat facultates vestras, dicente Salomone, Prouerb. 24. Si dixeris, Vires non suppetunt, qui inspector est cordis, ipse intelligit, & seruatorem animarum tuarum nihil fallit, reddetque homini iuxta opera sua. Plerosque non piget bonam suarum facultatum partem in carnis commodum dependere, qui tamen de huiusmodi sumptibus non queruntur: multò magis æquum est vos in*

Pastores & verbi prædicatores honorandi.

Auditores verbi quomodo se gerere debent erga pastores & concionatores.

Cap. 47.

Plerique in re honesta parci, in re nihil, no dicam mala, largi.

commodum & fomentum animæ facultates terrenas collocare. Nam quæ seminaverit homo, hæc & metet, id est, horum mercedem recipiet.

Sed qualis est hæc permutatio? Datur enim aurea pro æreis; spiritualia pro corporalibus; æterna pro terrenis & fluxis, cælestia pro obolo & denariolo. Quare Paulus addit comminationem, & ait, *Qui seminat in carne, de carne metet corruptionem*. Vult dicere, Ita natura comparatū est, ut talem fructū accipiat homo, qualem est solūm in quo seminatur, caro nostra, obnoxia est corruptioni: qui obsequitur naturæ corruptæ; corruptionē perpetuam habebit, Rom. 8. Si secundū carnem vixeritis, moriemini. Pecora nimium impinguantur ad eadem.

*Ut quisque se-
mentem faciat,
sic & me-
ret.*

Simile.

*Quid semina-
re in spiritu.*

Qui autem seminat in spiritu, de spiritu metet vitam æternam. Vult dicere, Qui autem seminat in spiritu, &c. Augustinus inquit, quod seminare in spiritu, est fide & charitate seruire iusticiæ. Qui igitur in hac vita obsequitur nouo homini, qui secundū Deum creatus est, seminat in spiritu. Colligit autem qui seminat in spiritu, fructum spirituales & æternum. Rom. 8. Si spiritu facta carnis mortificaueritis; viuetis. Item, Ioan. 12. Qui odit animam suam in hoc mundo, in vitam æternam cultodit eam.

*Beneficiendū
omnibus.*

2. Thess. 3.

2. Cor. 9.

Tertio mohet omnes Christianos, ut proximos iuuent, & omnibus hominibus benefaciant: ita ut in præstandis beneficiis, & exercenda liberalitate non defatigentur, nec vincantur in gratitudine aut malitia eorum quibus benefaciunt. hinc ait Paulus, *Bonum autem facientes, non deficiamus; tempore enim suo metemus non deficientes*. i. non defatigati, Quasi dicat, Tempore melius feretis amplissimū fructum rationis vestrae. Nam qui parçè seminat, parçè & metet, ita & qui seminat in benedictionibus, de benedictionibus & metet, & hoc tempore suo. Siquidem omnia tempus habent, Eccl. 3.

Dum tempus habemus operemur bonum ad omnes, maxime autem ad domesticos fidei. Quasi dicat, Donec dies est, operemur. Nam ubi nox venerit, operari nō poterimus, Ioan. 9. & in tenebris ambulantes, nesciunt quō vadant.

*Perseuerandū
in bono quod
probat a si-
mili.*

Perseuerandum est igitur in operibus bonis. Qui enim non perseuerant, similes sunt ignavis agricolis & olitoribus, qui postquam ararunt & seminarunt, & plantarunt, opus relinquunt imperfectum, cum multa adhuc necessaria sint. Seminent igitur Christiani in præsentī vita, ne in futura vita spiritali messe priventur. Spe & patientia desiderium suum fideles sustineant atque refragent: tum certō Christi promissione merent vitam æternam.

*Condolentia
Christianis
necessaria.*

Christianis necessaria est condolentia erga proximos peccā-

tes, quos in spiritu mansuetudinis & lenitatis debent instruere, & ad poenitentiam exhortari.

2 Debemus nos ipsos considerare: hoc est, nostram fragilitatem, & figmentum nostrum, quod tot casibus atque miseriis obnoxium est, atque proximi, quod cecidisse videmus. Hinc in proverbio dicitur, Tecum habita, ut noris, quam sit tibi curta suppellex.

3 Ex diuino iure debent auditores verbi Dei concionatoribus honorem exhibere, eisdemque victum & amictum subministrare.

EPILOGVS.

1 Christianorum est fructus spiritus edere, & procul abesse à carnis operibus.

2 Prolapsi in culpam, blande & leniter sunt restituendi & erigendi.

3 Lex charitatis peculiariter lex Christi est. Charitatem vocat Paulus edificare proximum, omnes eiusdem corporis membra ducere, omnes unum in Christo putare, de fratervis commodis, ut de tuis, gaudere, incommodis mederi, velut propriis, mansuetè corripere errantem, docere nescientem, erigere lapsum, consolari delectum, adiunare laborantem, subuenire egenis, in summa, omnes opes & studia huc referre, ut quam multis profici in Christo, primum quidem domesticis fidei, deinde omnibus, ut charitatem conitetur dilectio.

Charitatis lex peculiariter lex Christi.

DOMINICA EADEM

EVANGELIUM.

In illo tempore, Dixit Iesus discipulis suis: Nemo potest duobus dominis seruire: aut enim unum odio habebit, & alterum diligit, aut unum sustinebit, & alterum contemnet. Non potestis Deo seruire & Mammona. Ideo dico vobis, ne solliciti sitis anime vestrae, quid manducetis, neque corpori vestro, quid induamini. Nonne anima plus est quam esca, et corpus plus quam vestimentum? Respicite volatilia caeli, quoniam non serunt neque metunt, neque congregant in horreo, & pater vester caelestis pascit illa. Nonne vos magis pluris estis illis? Quis autem vestrum cogitans, potest adhibere ad staturam suam cubitum unum? Et de vestimentis quid solliciti estis? Considerate lilia agri, quomodo crescunt, non laborant neque nent. Dico autem vobis, quod nec Salomon in omni gloria sua coopertus est, sicut unum ex istis. Si autem sanum agri, quod hodie est, & cras in elibanum mittitur, Deus sic vestit, quanto magis vos modicae fidei? Nolite ergo solliciti esse, dicentes, Quid manducabimus, aut quid bibemus, aut quo operiemur? Hac enim omnia gentes inquiunt: Scit enim pater vester caelestis, quia his omnibus indigetis: Quae rit ergo primum regnum Dei & iustitiam eius, & haec omnia adjicientur vobis.

Matth. 6.

Hoc Euangelio indicantur tria. Primum, neminem posse duobus dominis seruire, s. Deo & Mammonae. habent enim contraria praecepta. Deus vult ut opem feramus egenis, ut pareamus nobis thesauros in caelis, sibi soli fidamus, non nobis,

nobis, non aliis hominibus, non diuitiis: Deus confert cōscienti-
tius pacem, & serenitatem, ducit hominem ad portum salutis.

*Quomodo ex
coararijs pre-
ceptu Deo
differat à
mammonæ.*

Mammon verò negat suffragium egenis, vult vt opes colligamus in terra, vult diuitiis fidamus, confert conscientie curam & dolorem, inhiat iniusto lucro, retinet & inuadit aliena, est radix omnium malorum, irretit homines laqueis diaboli, & immisericordes facit. Ideo his duobus dominis nemo potest simul salua conscientia seruire. Aut hunc odio habebit, scilicet diabolum, quia nemo diabolum diligit, teste Augustino, et si sua cupiditate implicatus subdatur ipsi, horribilis enim & terribilis est, &c. Abac. 1. aut huic adharebit, scilicet Deo, quia nec Deum potest quis verè secundum quod consideratur, vt creator, conseruator, & glorificator, odisse: licet quantum ad id quod est punitor & vindicator culpe, à peccatoribus habeatur odio, Ioan. 15. & Psal. 73.

*Quisquis ser-
uit mammonæ,
næ, durum pa-
tetur dominū.*

Aut alterum sustinebit, scilicet diabolum, durū quippe & perniciosum patitur dominū, quisquis seruit mammonæ. Hiere. 9. Vt inique agerent laborauerūt. Idem 16. Seruietis diis, qui non dabunt vobis requiem: & alterum contemnet, scilicet Deum.

*Peccatum cō-
temptus Dei.*

Hinc elicitur omne peccatum contemptum esse Dei, quem à se auferri optabat Dauid, dicens, Psalm. 118. Aufer à me opprobrium & contemptum. Contemnitur autem ab illis, qui peccantes, de impunitate scelerum sibi blandiuntur, putantes aut nescite Deum scelera sua, aut visa statim indulgere, qui nesciunt quòd dissimulando eos diuina bonitas ad pœnitentiam prouocet, Rom. 2. Cuius enim tāta misericordia credi potest, sicut eius qui donat omnia peccata conuersis, Ezechiel. 18. & oleastrū facit participem pinguedinis oliuæ, Rom. 11. Et cuius tanta seueritas, quàm eius, qui naturalibus ramis non pepercit, sed propter infidelitatem fregit. Rom. 11. Ne addas ergo peccatum super peccatum, & ne dixeris, Misericordia Dei magna est, & ipse miserebitur multitudinis peccatorū meorum, quoniam misericordia & ira cito declinant ab eo, & ira illius respicit super peccatores.

Eclle. 5.

*Deo seruire
quid.*

Non potest ergo diues & iniustus Deo & mammonæ seruire. Nam seruire Deo, nihil aliud est, quàm in ipsum credere, ei fidere, eius mandata seruire, totum vitæ cursum ad eius regulam dirigere. Seruire autē mammonæ, nihil aliud est, quàm diuitias quærere, cor ad opes apponere, opes & opulentos velut nume admirari & colere, diuitiis corradendis dies ac noctes operam dare: siue id fiat iure, siue iniuria proximi. Contra hanc seruitutem loquitur, Eclle. 5. cap.

*Diuersa sunt
possidere &
seruire.*

Sic videmus diuersa esse possidere & seruire. Nam possidere diuitias non est peccatum. Multi enim sancti, Abraham, Isaac, Iacob, Ioseph, Iob, Dauid, &c. habuerunt diuitias, sed

non

non appofuerunt cor, neque illis feruierunt: fed largiter diftribuerunt, docueruntque nos, quo pacto ipsis nobis effet vtendum. Ait enim Dauid, Diuitie fi affluant, nolite cor apponere, Pfal. 61. Iob fublatis omnibus, dicebat, Dominus dedit, Dominus abftulit, cap. 1.

Seruire autem diuitiis, & illarum amore fic obcæcari, vt nos proximi capiat obliuio, graue peccatum eft. Hinc Chriftus, Luc. 16. vocat diuitias, mammona iniquitatis, Luc. 12. & 16. fures cordis humani. Matt. 6. Vbi eft thefaurus tuus, ibi eft cor tuum. Paulus vocat laqueos diaboli, ac radicem omnium malorum, 1. Timoth. 6. Poëta vocat eas, irritamenta malorum, Quid, 1. Meta? Virg. 3. Aeneid. Quid non mortalia pectora cogis, Auri facra fames?

Secundò indicatur non debere nos follicitos effe de victu & amictu. Ne folliciti, inquit, fitis anima veftra quid manducetis, neque corpori veftro quid induamini. Est autem duplex cura & follicitudo, Ventris, & officij. Cura ventris eft, cogitare & enixè laborare, vt ditescamus, augeatur pecunia, & thefaurus crefcat, qua fi peretud in hoc mundo fimus manfuri. Hanc curam & follicitudinem Chriftus prohibet, quia prouenit ex immoderato amore rerum terrenarum, & diffidentia æternorum, quam non ineptè Chryfoft. dicit de fperationis effe filiam; hanc quoque Apoftolus vult exemptam mentibus noftris, Philip. 4. Nihil, inquit, folliciti fitis, fed in omni oratione & obfecratione petitiones veftrae innotefcant apud Deum. Nam Prou. 11. Expectatio follicitorum peribit, hæc eft quæ verbum Dei fuffocat, Matth. 13. & Luc. 8. nec folis neceffariis contenta eft, fed femper amplius quærit & maius. & ideo dicitur elatio in fublime. Luc. 12. Nolite quærere quid manducetis, & quid bibatis, & nolite in fublime tolli.

Cura aut follicitudo officij eft, cogitare, & enixè laborare, vt, fi magiftratus, fubditorum: fi parochus, populi fui: fi parentes, liberorum; fi dominus, feruorum: fi hera, ancillarum: & quicumque alij, qui alicuius communis curam gerunt, id cum omni follicitudine faciant. Et hanc curam follicitudinemque Chriftus non prohibet: hanc nobis cõmendat Apoftolus, Rom. 12. dicens, Qui præeft, in follicitudine. Item 1. Tim. 5. Qui de fuis curam non habet maxime domesticis, fidem negauit, & infidelis eft deterior.

Et ad confirmandam fuam exhortationem, vtitur Chriftus his fententiis: Nonne, inquit, anima plus eft quam efca? & corpus plus quam veftimentum? Quafi dicat, Si creditis Deo vitam & animam, nec eft in poteflate veftra, vel ad vnus horæ momentum eafdem conferuare: cur non committitis illi reliqua corporis neceffaria? Si nemo etiã eft follicitus de corporis ftatura,

Luc. 12.

Luc. 12.
1. Per. 5.
Pfal. 34.
Duplex cura
& follicitudo.
Cura ventris
que.

Luc 12.

Cura aut follicitudo officij que.

Confirmatio exhortationis à fententijs.

sed huius incrementi curam Deo permittit: quare non permittit Deo & eorum curam, quæ ad victum & amictum pertinent? Quasi Deus corporis & animæ curam suscipiat, aliarum rerum non item. Qui autem maiora præstitit, utique & maiora præstabit, sine quibus vivere non possumus, cibum & vestem, Chrystost. Nisi Deus veller conseruare quod est, ipsum non creasset; quia verò ipse constituit vt anima cibo, & corpus indumento conseruentur, ideo ipse vtrunque tribuit. Non est autem vita ista propter escam, nec corpus propter vestimentum, sed e contra. Ideo non sic sollicitus animus ne percipiat, quod propter se creatum est: Tobia. 4. Noli timere filium, pauperem quidem vitam gerimus, sed multa bona habebimus si timuerimus Deum, & recesserimus à peccato, & fecerimus bene.

*Deus conseruat
quod creauit.*

*Ab exemplis
confirmatio
exhortationis.*

Deinde ad confirmandam hanc suam exhortationem vtitur exemplis, altero ducto ab auibus, cum inquit, *Respicite volatilia celi, quoniam non serunt, neque metunt, neque congregant in horrea: & pater vester celestis pascit illa.*

*Ineptia quo-
rundam con-
cionatorum.*

Altero ducto à liliis, cum inquit, *Considerate lilia agri, quomodo cresunt: non laborant, neque nem: dico autem vobis, quoniam nec Salomon in omni gloria sua cooperatus est sicut vnum ex istis.* Non possum hic absque stomacho dissimulare concionatorum quorundam ineptiam & imperitiam, qui cum exèpla quæ Christus in medium adfert, ad suam doctrinam confirmandam legerint, quasi sordida & indigna suis ingenis reiciunt, & negligunt: quærunque alia argutiora, plausibilia, quibus temere præsumunt amplius præstare, quàm Christi exemplis, hi sunt presumptuosi, atque indigni, qui ad maiestatem Euangelicam tractandam admittantur.

*Aues & flores
nobis veluti
præceptores
proponuntur.*

Hæc namque exempla satis admiranda sunt, quibus nobis Christus aues, lilia, & flores, veluti præceptores proponit. Nã cum omnia nobis subiecerit, oues, boues, pecora campi, & volucres celi: nunc in nostram confusionem ab auibus & floribus cogimur discere, vt videamus nos illis brutiores esse.

*Dominus ex-
altis non pro-
videntiam &
laborem, sed
auaritiam &
solicitudinem.*

Non enim vult Dominus excludere providentiam & laborem: nam ad victum habendum circumuolant auiculæ. Oportet enim ferere, fruges metere & in horrea cõgregare, & sic laborare in æstate, vt habeat vnusquisque vniuersæ transfigat hyemem, quemadmodum Salomõ pigrum relegat ad fornicatam, Prover. 6. vt discat ab ea prudentiam, dicens, Illa cinis non habeat ducem neque præceptorem, nec principem, parat in æstate cibum sibi, & congregat in messe, quod comedat in hyeme. Usquequo piger dormies? quando consurges de somno tuo? &c. Et Iob dixit 5. cap. Homo nascitur ad laborem, sicut auis

Vna et labora

ad volatum. Statenim sententia, Gen. 3. In sudore vultus tui, vesceris pane tuo. hinc Paulus quoque ait, 2. Thessalo. 3. Qui non laborat, non manducabit. Sed auaritiam & sollicitudinem uitarum rerum caducarum interdicere voluit, ac si dicat, Quod si pater cælestis ex sua prouidentia volucres pascit, citra omnem earum curam, quarum anima corruptioni obnoxia est, quanto magis homines, qui animas habent immortales? Dicente Iob 38. cap. Quis preparat coruo escam suam, quando pulli eius clamant ad eum vagientes, eo quod non habeant cibum? Psal. 146. Qui dat iumentis escam ipsorum, & pullis coruorum inuocantibus eum. Hinc dicit Luc. 12. Considerate coruos, quia non seminant neque metunt, quibus non est cellarium, neque horreum, & Deus pascit illos. Nonne vos magis plures estis illis? Quis rex militibus deuotis debita non procurat alimoniam? Quis dominus famulis suis non ministrat cibaria? Quis pater filiis suis non dat alimenta? Et vos ergo destituet, quos tanto pluris facit quam auiculas? Si vos illi curæ estis, sicut utique estis, nonne superuacua est vestra sollicitudo? Si destituat ille, quid vobis proderit vestra sollicitudo? Omnem itaque sollicitudinem proiците in eum, quoniam ipsi cura est de vobis.

Coruus (autem toribus Phisicis) pullos suos dum prodierunt, non vult agnoscere pro suis, adeo zelotypus est: nam dum eos videt albos, putat fremellam aliunde concepisse, sicq; nec quamquam alimenti ipsis ingeri sinit vsque in nonum diem, & tuac erumpentibus paulatim plumis nigris, videns sibi similes fieri, patitur eos pasci. Si ergo interim istis nouem diebus contumuis pulli coruorum cælitus pascantur, quanto magis vos plures estis illis? Luc. 12.

Deinde vt corpus dedit suo arbitratu, ita & victum dabit suo arbitratu. Quis autem vestrum, cogitando tota sagacitate quæ potest, adnecere potest ad staturam, & ætatem suam? Cuiusque corpus, ipso ne cogitante quidem, suis auetibus crescit vsque ad præscriptam à Deo magnitudinem. Siue curam abiciat; nihil breuius habebis corpus: siue cura distorquearis, nihilo habebis procerius. Si ergo neque quod minimum est potestis, quid de cæteris solliciti estis?

Et sicut propter alimentum, sic etiam documentu dat propter veltimentum, dicens: Cognoscite lilia agri, &c. Quibus verbis non opus prohibuit, vt putare, lanam comere, texere, &c. sed sollicitudinem, & superfluum nimisque curiosum ornatum, qui caducorum florum est, hinc non otiose (agri) additur, quod hortensia lilia non nihil habere videri poterant curæ humanæ, quemadmodum antè dixerat, volucres cæli, vt distingueret ab altilibus. Liliis autem sic prospicit, vt nec Salomon

volucres cæli

ad volatum

non, non ut

non ut

non ut

non ut

non ut

non ut

non ut

non ut

non ut

non ut

non ut

non ut

non ut

non ut

non ut

non ut

non ut

non ut

non ut

non ut

non ut

non ut

non ut

non ut

non ut

non ut

non ut

non ut

non ut

non ut

non ut

non ut

non ut

non ut

non ut

non ut

non ut

non ut

non ut

non ut

non ut

non ut

non ut

non ut

non ut

non ut

non ut

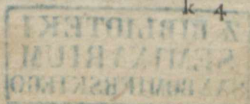
non ut

non ut

non ut

non ut

non ut

*Ars tantum
imitatur na-
turam, non
superat.*

*Fides modica
& fides ma-
gna, quae.*

*Gentes credunt
fortunam esse
in rebus huma-
ni, non prou-
identiam.*

*Exod. 16.
Domi. 8.*

rex opulentissimus ac splendidissimus, inquam sic amictus fuerit, etiam cum maxime strepitu diuitiarum suarum ostentaret, quemadmodum quodlibet ex his contentis neglectisque liliis. Nihil enim tam elegans praestare potest hominum cura, quam praestet ipsa naturae prouidentia. Reuera nec sericum regumque purpura, pictura, textura potest floribus comparari. Quid ita rubet ut rosa? quid ita candet ut lilium? Viola vero nullo superari possunt colore, nihil gramine viridius, delectabiliusque. Si ergo gramen agri, quod hodie est, & cras in elibanum mittitur, tam vile, inquam, sic exornat Deus, & tam pulchre sua prouidentia vellet, quanto magis vos modicae fidei? Exigua fidei vocat, quia si nec de his fidentes sumus, quomodo inuisibilia sperabimus? Permodica fides est, quae nec de minimis certa est, sicut firma est, quae contra spem in spem credit, scitque quia quaecumque promittit Deus, potest sic ipse etiam facere & exhibere, quemadmodum de Abrahamo testatur Paulus, Rom. 4.

Nolite ergo solerti esse, dicentes, Quid manducabimus? aut quid bibemus, aut quo operiemur? Haec enim omnia gentes inquirunt. Qui in rebus humanis fortunam credunt esse, non prouidentiam; neque iudicio Dei vitam suam gubernari aestimant, vel incerto duci euentu, de quibus Iob 22 habetur, Circa cardines caeli inquirunt, perambulat, nec nostra considerat. ideo timent & desperant, quasi qui neminem habeant gubernatorem. Qui autem se credunt Dei iudicio gubernari, eam suam in manu Dei constitunt. Ethnicorum ergo voces sunt, non Christianorum: si quidem illi aut Deum esse non credunt, aut non agere curam mortalium, neque didicerunt aliam esse potiore vitam, ad quam omnis cura sit dirigenda. Itaque Dei praesidiis destituti, & in his quae corporis sunt felicitatem hominis constituentibus, magna solitudine parant, quae ad victum vestitumque, aut reliqua corporis commoda faciunt. Gestunt gaudio, cum haec obtigerint: exanimantur metu, cum iis imminet periculum, discutiuntur moerore, ac nonnunquam ad laqueum currunt, cum haec eripiuntur: ac per has curas affixi rebus perituris, nec hic viuunt suauiter, nec ad caelestium bonorum studium possunt animum erigere. Iis nos ne simus similes, quin cogitemus potius quam miraculose fouerit & sustentauerit Dominus Iudaeos in deserto manna & volatilibus caeli, ita ut nec vestimenta eorum, nec calceamenta fuerint derrita quadraginta annis. Deuteronom. 29. Cumque norit ille quomodo nos creauit, non finet utique ut in hac parte deficiamus, modo secundum ipsius voluntatem vixerimus. Scit enim pater noster quibus indigeamus antequam petamus. Quomodo enim pater filiorum suorum obliuiscetur? Nam patres etsi filios

non

non sunt superflua, tribuunt tamen necessaria. Ecclesiasti. 2.
Respicite, filij, nationes hominum; & scitote quia nullus speravit in Domino, & confusus est: permansit in mandatis eius, & derelictus est.

3. Tertio, indicatur ante omnia querendum esse regnum Dei & iustitiam eius. Regnum Dei querere nihil aliud est, quam Deum orare, ut qui ad veram & catholicam ecclesiam Romanam suam sponsam; & eius fidem nos per Spiritus sancti gratiam adduxit, in eadem ad extremum vite terminum conferret. Iustitiam autem Dei querere nihil aliud est, quam charitatis opera exercere. Nam, ut Augustinus ex sacris scripturis docet variis locis, iustitia regni Dei, quod est Ecclesia, est ipsa charitas. Qui habet hanc charitatem, habet & Dei regnum intra se, dicente Christo Luc. 17. Regnum Dei intra vos est. Et Paulo Rom. 14. Regnum Dei non est esca & potus, sed iustitia & pax, &c.

Regnum Dei querere quid.

Iustitia autem Dei querere quid.

Officia civium huius regni Dei sunt, Dei gloriam laudibus sanctaęque conversatione promovere: iuxta illud Christi preceptum; Sic luceat lux vestra coram hominibus, ut videant opera vestra bona, & glorificent Patrem vestrum qui in caelis est, Matth. 5. Proximo charitatis opera exhibere, sanctis actionibus vitam æternam promereri, vinculum pacis cum fratribus retinere, carnem mortificare, ieiuniis & lachrymis Deum placare, atque eius gratiam promereri, & super omnia charitatem diligere, quæ est vinculum perfectionis.

Officia regni Dei quæ.

Hæc officia sunt necessaria omnibus illis qui sunt cives & domestici Dei: quibus iustitia regni Dei cognita est. Quæ si desinit, quamvis sola fide firmiter statuamus nobis remissa esse peccata, nos esse cives regni Dei: falsa tamen & diabolica est illa persuasio, & quæ filios diaboli, non Dei, procreat.

Colos. 3.

Regnum Dei est caeleste & æternum: hoc nobis querendum est ex Christi mandato, qui dicit, *Primum querite regnum Dei & iustitiam eius; hæc omnia adicientur vobis.* Quasi dicat, Vnusquisque in sua vocatione faciat quod sui officij requirit honestas: servet mandata Regis caelestis & leges regni eius, amuletur charissimata meliora, pacem diligat, alterius onera portet, & speret se non fame, neque siti, neque nuditate periturum, promittente Christo in hoc Evangelio, quod hæc omnia adicientur nobis.

Regnum Dei quod est æternum & caeleste querendum.

Regnum autem mundi est terrenum, corporale & caducum: hoc nobis contemnendum est & calcandum, exemplo Christi, qui oblatum contempsit, Ioan. 6. Siquidem eius Imperium cupiditas, ut liquet 1. Ioan. 2. Omne, inquit, quod est in mundo, concupiscentia carnis est, & concupiscentia oculorum, & superbia vite. Si hæc derelictumur, & amaverimus non corpora-

Regnum mundi quod est caducum & corporale contemnendum.

lia, sed spiritualia, consequemur vitam aeternam, Amen.

Ambrosius, Hic manifestissime Dominus ostendit non esse appetenda haec, tanquam talia nostra bona, vt propter ipsa debeamus benefacere, si quid faciamus, sed tamen esse necessaria. Regnum ergo Dei & iustitia Dei, non nostra, bonum nostrum est, & hoc appetendum, & ibi finis constituendus, propter quod omnia faciamus quaecunque facimus. Sed quia in hac vita militamus, vt ad illud peruenire possimus, quae vita sine his necessariis agi non potest: apponentur, inquit, haec vobis, sed vos regnum Dei & iustitiam eius primum querite. Quum enim dixit illud primum, quia hoc posterius querendum est, non tempore, sed dignitate: ostendit illud tanquam bonum nostrum, hoc tanquam necessarium nostrum, necessarium autem propter illud bonum. Neque enim verbi gratia, ideo debemus euangelizare, vt manducemus: sed ideo manducare, vt euangelizemus. Si ergo querimus cibum, vt habeamus regnum Dei, facimus quod debemus. Illud ergo quod primum debet intendi, id est, aeternitas datur: & illud quod non debet intendi nisi per accidens, id est, temporalitas, superadditur vel adicitur, inquit Augustinus. Quam ergo stulti sunt qui nimiam curam circa temporalia acquirenda, vel acquisita conseruanda apponunt. 1. Timoth. 6. Nihil intulimus in hunc mundum, haud dubium quia nec quicquam auferre possumus, habentes ergo victum & quibus regamur, his contenti sumus. Contingit saepe vt quae maiori amore stringuntur, eo velocius admodum anguilla elabuntur, sicut patuit in illo diuite, Lucae 12. cui dictum est, Stulte, haec nocte repetent animam tuam a te: & quae parasti, cuius erunt?

Augustinus: Non est intelligendum quod semper adiciantur, quum Apostolus dicat, In fame & siti, in frigore & nuditate, &c. sed pro dispositione diuinae providentiae, aliquando dantur, aliquando subtrahuntur pro hominis bono. Quos enim dantur, ad gratiarum sunt actionem: quum subtrahuntur, ad probationem, vt in Iob & Tobia, & humilitatis conseruationem. Ecclesiast. 2. 7. Vasa figuli probat fornax, & homines iustos tentatio tribulationis. Sicut ergo in vsu ipso haec transitoria sunt habenda, ita etiam in oratione transitorie sunt postulanda.

EPILOGVS.

Philosophia

Christi

Solicirudo ab-

ijcenda.

1. Philosophia Christi, quae aeternam beatitudinem pollicetur, tantum requirit adinquin. Claudicantes in terramque partem respicit. Nam consortium nostrum est iustitiae cum iniustitia, nec communiio luci cum tenebris, aut Christo cum Belial. In euacordia, nec pars fidei cum infideli, 2. Cor. 6.

2. Solicitudo in rebus temporalium Christus exemplo animi, liliorum, & graminis agri, nobis eximit, in eo dulcissima promissione, quum inquit,

Nonne

Nonis Pater vester celestis quod opus habeatis his omnibus; ne corda vestra
 gaudentur curis huius vite, Luc. 21. Et ut moyses ab auaritia alienos habea-
 mus, contenti his que ad sunt, Hebr. 13. Scientes Dominum dicere, Ios. 14.
 Non te desero, nec derelinquo. *3.* Docet primum verum Dei quare dūm esse, hoc est, fidem in Iesum Chri-
 stum: & iustitiam eius, hoc est, fidem per dilectionem operantem. Regnum
 enim Dei non est in sermone, sed in virtute. Sic non dabuntur, dixit, sed ad-
 yeiciuntur: ut sciamus hominum que in presenti dantur, nihil esse omnino ma-
 gnum, si fuerint cum magnitudini comparentur.

DOMINICA DECIMASEXTA

POST TRINITATEM,

EPISTOLA.

Fratres, Obsecro vos ne deficiatis in tribulationibus meis pro vobis, que est
 gloria vestra. Huius rei gratia flecto genua mea ad Patrem domini nostri
 Iesu Christi, ex quo omnis paternitas in celo & in terra nominatur, ut dei no-
 bis secundum similitudinem gloria sua virtute corroborari per Spiritum eius, in inte-
 riore lumine: Christum habitare per fidem in cordibus vestris, in charitate ra-
 diaat & fundat, ut possitis comprehendere cum omnibus sanctis, quae sit laitu-
 do, latitudo, sublimitas & profundum: scire etiam supereminentem scientiam
 charitatem Christi, ut impleamini in omnem plenitudinem Dei. Es autem qui
 potens est omnia facere superabundanter quam petimus aut intelligimus, secun-
 dum virtutem que operatur in nobis: ipsi gloria in Ecclesia, & in Christo Iesu
 in omnes generationes seculi seculorum.

Ephes. 3.

In hac Epistola facit Paulus tria. *1.* Primò indicat quid Ep-
 iphesij suo nomine facere debeant, nempe vt non offendan-
 tur propter tribulationes atque captiuitatem suam, veluti rem
 ignominiosam, iuxta pseudoapostolorum calumnias. Hinc
 ait, Propter quod peto, ne deficiatis in tribulationibus meis pro vobis, que est
 gloria vestra. vult dicere, Quando liberum habemus accessum ad
 Patrem per Filium, peto ne deficiamini animo ob meas affli-
 ctiones, quas vestro omnium nomine tolero: ne turbent vos
 vincula mea, nec perturbentur a me à veritate deterrea mini ca-
 lumniosi aduersariorum dictis. Quamuis enim affligamur,
 tamen vos nolite deficere: credentes verbum esse Dei, eiusque
 Euangelium, quod predicam vobis, quod vinculis meis &
 suppliciis confirmo. Iustorum namque tribulationes, quae a-
 pud infideles poenae videntur, apud fideles pro victoriis habe-
 ri debent.

2. Ea consolatio atque hortatio maxime necessaria est & no-
 bis, quia apud Deum Christianorum passiones atque tribu-
 lationes sunt gloriose, apud mundū vero ignominiosae, & pa-
 rum firmas conscientias facile offendunt: similes, inquam, va-
 sis fictilibus, quae si quis à fordibus emundare voluerit, raden-
 tis manum non sustinentia, confringuntur & dissipantur, vnde

Consolatio at-
 que hortatio
 maxime ne-
 cessaria nobis
 Infirme con-
 scientiae vas
 fictilibus simi-
 les.

& Jeremias dicit capite quinto & sexto, Percussisti eos, & re-
nuerunt accipere disciplinam. Nam & frustra conflavit con-
flator, &c.

*Pij gaudent
in afflictioni-
bus, prophani
vero in mun-
dani.*

Pij igitur gaudent ac exultant, cum variis tentationibus, per-
secutionibus, afflictionibus, & morborum generibus obruti
fuerint: non ignorantes quod afflictio patientiam operetur, &c.
Rom. 5. & Iacob. 1. Prophani vero letantur in rebus munda-
nis, & maledictum eum iudicant, qui semper pro Christo pa-
titur. Aliter vero vult Paulus, ut sui discipuli iudicent: Quem
enim diligit Dominus, castigat, &c. Heb. 12. Apoc. 3.

2. Secundo, ostendit hic Apostolus quid ipse illorum causa fa-
ciat, nempe quod pro eis Dominum oret. Hinc ait, *Huius rei gra-
tia flexit genua mea ad Patrem domini nostri Iesu Christi, ex quo omnis pa-
ternitas in caelis, &c. in terra nominatur, &c.* His verbis indicat Paulus
tria: Primo, quomodo sese gerat in orando, nempe flexit ge-
nua, extollit manus suas ad Deum, & orat non solum ore, sed
& corde. Sic oravit Christus in horto, Matth. 26. Rex Salomō
in templo, 3. Reg. 8. Paulus quoque in carcere, Act. 16. Et Pau-
lus admonet: Tim. 2. Volo orare viros, in orationibus sustol-
lentes puras manus, absque ira & disceptatione. Item David
Psalm. 133. In noctibus extollite manus vestras in sancta, &
benedicite Dominum.

Modus orandi.

*Genuū flexio
manuumque
elevatio quid
protestentur*

Genuum flexio, manuumque elevatio, interiorum mentis
humiliationem devotionemque protestantur. Vnde Manaf-
ses orans ad Dominum, Et nunc, inquit, flexit genua cordis
mei, precans a te bonitatem, Domine. Huiusmodi preces vi-
detur Dominus requirere Isa. 45. ubi ait, Mihi curvabitur om-
ne genu, &c.

*2. Para. 36.
Oratio ad quē
dirigenda.*

Secundo indicat ad quem dirigat orationem, nempe ad Pa-
trem Domini nostri Iesu Christi. In mundo nullum est gratius
ac dulcius nomen, quam nomen Patris. Hoc nomen enim erig-
it corda nostra ad Deum, & adducit nos in certam spem, ut de
Deo nobis omnia bona pollicemur, firmiterque credamus, il-
lum nobis, ut dilectis filiis suis, operam laturum. Et licet nos sola
virtute aut dignitate nostra tam splendidum titulum non usur-
pemus: preceptis tamen (ut canit Ecclesia) salutaribus moniti
& divina institutione formati, audent dicere, Pater noster
qui es in caelis, &c.

Matth. 6.

*Deus pater
Christi per na-
turā, nobis per
adoptionem*

Hic pater est Iesu Christi per naturam, nobis autem pater
est per adoptionem, Rom. 8. & Gal. 4. Et ab ipso qui est pater
omnium, & qui in caelo sunt sancti & Angeli, & qui in terra
sunt mortales homines, acceperunt, ut patres ab aliis vocaren-
tur: ipsa tamen eminenti & incommunicabili modo creaturae
suae pater est. Vnde per Malachiam ait cap. 2. Nunquid non v-
nus est pater omnium vestrum? Et Isai. 63. ait, Tu enim pater
noster,

noster, & Abraham nesciuit nos. Hinc & ipse Dominus dixit, Patrem nolite vobis vocare super terram, i. patris nomen nulli prorsus quomodo cælesti Patri tribuite: vnus est enim pater vester qui in cælis est. hic est primus & summus omnium pater, ex cuius dispositione sunt nobis patres, & in terra prælati.

Matth. 23.

Tertio, indicat Apostolus quid precetur, nempe vt misericors Deus dignetur Ephesius benigniter elargiri hæc tria: Primo, fortitudinem & robur per spiritum sanctum, qui eos confortet in omni cruce & tribulatione. Deinde vt dignetur ipsis elargiri fidele cor, in quo habitet Christus. nam qui Christum in se habet, ei nihil deest. Tertio, vt largiatur charitatem non fictam, non simulatam: sed veram atque sinceram, iuxta mandatum Christi Ioan. 13. In hoc cognoscent omnes, quia discipuli mei estis, si dilectionem habueritis ad inuicem.

Petit D. Paulus vt Deus largiatur Ephesius hæc tria.

Hæc tria quoque omnes concionatores debent precari: scilicet, vt Deus dignetur auditoribus concedere Spiritus sancti fortitudinem, qui Isaia testimonio cap. 11. Spiritus fortitudinis appellatur, vt robur & vires suppeditet ad sustinendum aduersa, & resistendum hostibus fidei, ne verificetur de illis illud Thren. 1. Abierunt absque fortitudine ante faciem subsequen-
tis. Quinimo (vt monet Sapiens Eccle. 2.) Omne quod illis applicitum fuerit, accipiant, & in dolore sustineant, & in humilitate sua patientiam habeant, vt cum Propheta liberè dicant, Propter te sustinimus opprobrium tota die.

Concionatores omnes debent quoque hæc tria precari auditoribus.

Deinde precari debent, vt Deus auditoribus concedat cor fidele, & Christum inhabitantem, qui non habet mansionem vbi fides infirma vacillat, vt per firmam fidem fiat intra eos. regnum Dei, cui Christus perpetuam suam promittit presentiam, Matth. 28. d. Ecce ego vobiscum sum vsque ad consummationem sæculi.

Psalm. 68.

Debent quoque precari, vt concedat illis Deus charitatem mutuam, non fictam nec simulatam, sed veram, fraternam, atque Christiano dignam, vt tanquam arbores firmiter radicateæ per veræ charitatis stabilem virtutem, in interiori homine contra omnia aduersa firmentur, vt cum Apostolo possint non immeritò dicere, Rom. 8. Quis nos separabit à charitate Christi? tribulatio, an angustia, an fames, an nuditas, an periculum, an gladius? &c. Et vt firmæ domus, charitati tanquam stabili fundamento sint innixæ vsque adeo, vt etsi descendat pluuia, veniant flumina, & strideant spirantes venti, non cadant: hoc est, ne vincant illos aut pluuia hæretica persuasionis, nec flumina carnalis delectationis, nec ventus seu tempestas violentæ persecutionis.

Matth. 7.

Vt certò sic credant nihil esse in cælo aut in terris, tam longum, latum, profundum & sublime, quo se non protendat Christi poten-

potentia, charitas & sapientia: nec illum esse locū ubi non possit consolari aut auxiliari, Psal. 138. Quo ibo à spiritu tuo, aut quo à facie tua fugiam? &c.

Cognoscere charitatem qua dilexit nos Christus, excedit omnem scientiam humanam.

Precatur tandem Apostolus, ut Ephesij possint eam nosse & intelligere charitatem, qua nos dilexit Christus, tantam esse, quod omnem supereminet & excedat scientiam humanam. plene enim sciri non potest, quanta nos charitate dilexit. Et quia quod plus Deus intelligitur, plus & amatur: & quanto plus amatur, tanto amplius in spiritualium charismatum participationem venit. Ideoque orat & optat nos (saltem pro nostro modo) cum Ephesijs, hanc eandem Christi novisse charitatem, quatenus hic virtutum & gratiarum, illic vero beatitudinis plenitudinem assequamur. In quam plenitudinem, inquit, venire non potestis, nisi prius agnoscatis Christi erga vos maiorem esse charitatem, quam humana scientia comprehendat. Nam charitatis illius magnitudinem nemo potest comprehendere, qua videlicet, Deus homo factus est, qua iustus pro impiis, dominus pro servis; pro creatura sua creator Deus, mortem subire dignatus est. De hac charitate loquitur Dominus. Unde non dixit, Hanc quanta sit cognoscetis, sed cognoscetis, inquit, quod sit scientiæ supereminens: & hoc oro, ut à spiritu perdiscatis.

Isaia 49.

Gratias Deo Patri pro suis in nos beneficiis agenda. Rom. 12.

3. Tertiò, Apostolus adhortatur hic Ephesios, & omnes Christi fideles ad gratiarum actionem: nempe, ut Deo Patri pro suis beneficiis & ineffabili bonitate, gratias agamus, benedicamus, laudemus & glorificemus. Hinc ait, *Ei autem qui potens est omnia facere superabundanter quam petimus aut intelligimus, secundum virtutem quæ operatur in nobis: ipsi gloria in Ecclesia, & in Christo Iesu in omnes generationes seculi seculorum.*

Docemur hic neminem posse Deum verè laudare, nisi in Christi fide & virtute. Hinc dixit Ioann. 10. se ostium, & 14. Nemo potest venire ad Patrem, nisi per me.

Benedicendum Deo in ecclesia catholica.

Docemur præterea Deo constituendum ac benedicendum in Ecclesia catholica: Confitebor tibi, inquit, Psalm. in ecclesia magna, Psal. 34. Et iterum Psal. 21. In medio ecclesiarum laudabo te. Nemo ergo presumat sacrificare seorsum in excelsis. Nam divina lege reus est quisquis extra locum, quæ ad suum cultum selegerit Deus, præsumperit sacrificare, Deute. 12. & 16. Siquidem victimarum impiorum abominabiles Domino, Prouerb. 15. Sed quæ maior esse posset impietas, quam sacrosanctæ catholice Ecclesie ritum contempto, impias & prophanas novitates sectari, quandoquidem obedientia victimis præferatur, & quasi ariolandi crimen & idololatriæ scelus sit non velle acquiescere?

1. Reg. 15.

Et quoniam in perpetuum est Ecclesia permansura, quia nec por-

portæ inferi aduersus hanc præualebunt : ideo dicit, In omnes *Marc. 16.*
generationes seculi seculorum. Dei enim tam laus quam gloria
non accipiet finem, Apoc. 4. & 5. cap.

Semper igitur ore ac corde oremus, vt nobis adesse, vt nos in
omnibus necessariis rebus, nempe in fide & charitate confirma-
re, vt que in cruce & tribulatione patientiam donare velit supre-
mus Pater: dando in hoc seculo gratiam, & post hanc vitam æ-
ternæ gloriæ sempiternum gaudium.

Liquet quoque ex hac Epistola traditionem Apostolicam
esse expresso Dei verbo confirmatam, in templis, domi, in car-
cere, stectenda esse genua quando oramus.

EPILOGVS.

1 *Christi crux, & Apostolorum ac Apostolicorum virorum compedes, quas* *Cruce Christi*
ob Euangelij sinceram professionem gestant, decori sunt Christianis, nõ pro- *& sanctorum*
bro. Gloria est apud Deum si quis vt Christianus affligitur, nec pudiscat, *decori sunt*
in nõ glorificet Deum in parte hæc, i. Petr. 4. Vide Augustinum ad Bonifac. *Christianis,*
epistola 50. *non probro.*

2 *Anna militiæ nostræ potentia Dei, ad demolitionem inimicorum, sunt o-* *Arma militiæ*
rationes, quibus flexis genibus ex intimo mentis affectu deprecamur Deum *nostræ quæ.*
Patrem nostrum, & Patrem Domini nostri Iesu Christi, Matth. 17. Hoc
genus demoniorum non eijcitur, nisi in ieiunio & oratione.

3 *Scopus orationum nostrarum, vt impleamur in omnem plenitudinẽ Dei,* *Scopus oratio-*
& vt cognoscamus præ eminentem cognitionis dilectionem Christi, vt asse- *num nostrarum,*
quamus cum omnibus sanctis quæ sit latitudo & longitudo, &c. Chritas *quæ.*
manifestat fidem veram esse. Hæc fides comprehendit, quod nil tam altum,
insinuum, longum, & latum, vbi Christus non habet potestatem & inuare
potest, nec timet à morte vel inferno.

DOMINICA EADEM,

EVANGELIUM.

In illo tempore, ibat Iesus in ciuitatem qua vocatur Naim, & ibant cum il- *Luce 7.*
lo discipuli eius & turba copiosa. Quia autem appropinquaret porta ciuita-
tis, ecce defunctus essebatur filius vnicus matris suæ. Et hæc vidua erat, &
turba ciuitatis multa cum illa. Quam quum vidisset Dominus, misericordia
motus super eam, dixit illi, Noli flere: & accersit, & tetigit loculum. Ille autem
qui portabant, steterunt. Et ait illi, Adolefens tibi dico surge. Et resedit qui e-
rat mortuus, & cepit loqui, & dedit illum matri suæ. Accepit autem omnes ti-
mor, & magnificabant Deum, dicentes, Quia Propheta magnus surrexit in no-
bis, & quia Deus visitauit plebem suam.

Hoc Euangelium complectitur tria. 1. Primo honorifi-
cum sepeliendorum funerũ ysum. Receptus enim fuit mos *Mos & vsus*
iste & à Iudæis & Gentibus. cum honore sepelire mortuos *sepeliendorum*
seriptura nos docuit. Nam Abraham magno honore Sarã sepe- *funerum appro-*
liuit, Gen. 23. Et mortua est in ciuitate Arbee, quæ est Hebron, *batur ex factis*
in terra Chanaan: Venitque Abraham vt plangeret & Heret *litteris.*
cam.

eam. Cùmque surrexisset ab officio funeris, &c. Isaac, Genes. trigesimo quinto, Iacob maximis sumptibus ex Aegypto eductus, sepultus est apud patres suos, Genes. 49. Ioseph ordinavit ossa sua per filios ibi etiam tumulanda, Genes. 50. Tobias filio suo ait quarto capite, Quum acceperit Deus animam meam, corpus meum sepeli: quum autem & ipsa compleuerit tempus vitæ suæ, sepelies eam circa me, loquitur de vxore. Lazarus cum honore sepultus est, Ioan. 11. Christus, quem vt hominẽ sepultum legimus, honorificè & siuisimè sepultus fuit, nepe pretiosissimis unguentis, & hoc à principibus viris, Ioseph scilicet iusto & nobili, ac Nicodemo Rabbi, & Pharisæo, Ioan. 19. Iuxta prophetiam Isaie vndecimo, Et erit sepulchrum eius gloriosum. Curauerunt Stephanum viri timorati, Act. 8. Sic filius huius viduæ efferebatur sepeliendus, comitatus matre, & turba copiosa.

*Gentes variũ
morem habebant
sepeliendi
suos mortuos.*

Gentes autem varium morem habebant: nam Lotophagi suos mortuos in mare abiiciebant, Bactri canibus, quos arario publico ad hoc alebant, detorandos proiiciebant. Massagetæ ipsos comedebant. Tibareni patibulis appendebant. Qua de re Cicero lib. 1. quæst. Tusc. & diuus Hieronymus lib. 2. contra Iouin.

*Sepultura Christianorum tres
ob causas honorifica esse debet*

Et quamuis non magni referat quo modo quis, & vbi sepeliatur: ob tres tamen causas sepultura Christianorum honorifica esse debet. In primis vt videamus inter Christianos, parentes & fratres, & inter orthodoxos piam fuisse charitatem. Sic enim Abraham luxit suam Saram, Genes. 23. & Israelitæ, Ioseph, Mosen & Aaronem, Deut. 34. discipuli Stephanum, Act. octauo. Cur non Christianus Christianum? Laudabile & pium est, imò angelicum aliquid, mortuorum nostrorum funera ad sepulturam deferre eaque comitari. Vnde in sacris literis eximie commendatur Tobias senior, qui magis timens Deũ quàm regem, rapiebat corpora occisorum, & occultabat in domo sua, & mediis noctibus sepeliebat ea.

Tob. 2.

Deinde debet esse honorifica, vt homines admoneantur suæ fragilitatis, atque breuitatis vitæ: reuocent in memoriam aliquando moriendum esse, & ita peccare desinant. Nam iuxta scripturam, memoria mortis peccare vetat, Ecclesiast. 7. Memorare nouissima tua, & in aeternum non peccabis. Iesus Sirach, Ecclesiast. 38. Memor esto (inquit sub persona mortis) iudicij mei: sic enim erit & tunc: mihi heri, & tibi hodie, 1. Pet. primo. Omnis caro fœnum, & omnis gloria eius quasi flos fœni. Exaruit fœnum, & flos eius decidit. Hinc Ecclesia, decimo, Quid superbis terra & cinis? In sudore vultus tui vesceris pane tuo, donec reuertaris in terram de qua sumptus es: quia puluis es, & in puluerem reuerteris.

Isaia 40.

Postre-

Postremo, vt ostendamus externis sepulturæ ceremoniis fidem nostram, atque spem futuræ resurrectionis & æternæ vitæ, quam corpus cum anima possidebit. Quare, ne impiè dicas, Quid mortuo cadaveri deferamus? Non videri debet tibi in hac re exangue cadaver, sed memento esse corpus hominis quî nuper tibi similis, corpus inquam in baptismi sacramento spiritus sancti templum effectum & consecratum, 1. Cor. 3. cuius lingua Deum vitium adoravit: nec insulsæ mentis ineptias (vt quidam faciunt) effutias: Sit anima in partem Deo, caput verò diabolo. Inspiciens tu, inquit Apostolus, quod seminas non viuificatur, nisi prius moriatur, &c. Oportet enim corruptibile hoc induere incorruptionem, & mortale hoc induere immortalitatem, 1. Corinth. 15. Dic ergo potius cum Propheta, Scio quod redemptor meus viuuit, & in nouissimo die de terra surrecturus sum, & rursus circumdabor pelle mea, & in carne mea videbo Deum, &c.

Iob. 19.

Fuerunt autem apud funus adolescentis huius quatuor genera hominum. Fuit adolescens qui mortuus essebatur. Quo docemur quod omnia quæ nobis eueniunt, siue bona siue mala, à Deo proficiantur: mala corporis, famæ, aut fortunæ, ac mors ipsa, propter peccata nostra. Stipendium enim peccati mors, Roman. 6. bona ex mera gratia Dei. Gratia autem Dei vita æterna.

Omnia que nobis eueniunt, à Deo proficiuntur.

Docemur hic quoque nulli ætati aut sexui mortem parcere. Mors sceptrâ ligonibus æquat, ait quidam. Vigilate itaque, ait Saluator, & estote parati, quia nescitis qua hora Filius hominis veniet, Matth. 24. Marc. 13. Luc. 12. Poëta dicit:

Mors nulli ætati aut statui parcat.

O formosè puer, nimium ne crede colori,

Alba ligustra cadunt, vaccinia nigra leguntur.

Beatus est qui cum Propheta omni momento dicere potest, Paratus sum, & non sum turbatus, Psalm. 118.

Adfuit mater adolescentis, vidua. Quo docemur quod ita sumus affecti, & aded in prosperis esse ramur, vt quum Deus in nos contulerit summa beneficia, tamen tanta in nobis sit barbaries, tantaque obliuio, vt nullas gratias agamus dum valemus, nullus metus Dei, nulla cultura Dei, nec eius mandatorum, nec proximi commiseratio. Ided manum suam adiutricem retrahit. Huic viduæ præripuit filium, mercatoribus aufert facultates, nobilibus dignitates, ciuibus pacem: percutit interdum, affligit, vt ad ipsum cõfugiamus, vt eius recordemur. Dauid Psalm. 136. ait de Iudæis, quod clamauerint ad Dominum quum tribularentur.

Deus quare manum suam adiutricem subinde retrahat à nobis.

Fuit quoque turba quæ sequebatur elatū funus, & qui portabant loculum. Quo docemur quod populus ciuitatis Naim non vsque aded fuerit crudelis & immisericors, quin proximo

Proximi commiserandum.

morum calamitate tangeretur. Vnde exemplum nobis imitandum proponitur, vt proximis nostris in necessitatibus condelemus, quia nisi abundauerit iustitia nostra plus quam Scribarum & Phariseorum, non intrabimus in regnum caelorum, Matth. 5.

Pater viduarum & pupillarum Christus.
 Adfuit tandem Christus, qui cum discipulis suis appropinquauit portae: & viduae miseris excitauit filium. Quo docemur, quod Christus ostendat se viduarum & pupillarum patrem, defensorem, atque protectorem. Condidit enim eorum causa in veteri testamento peculiarem legem, Exodi 22. & addidit singularem promissionem, & facto in multis comprobauit.

Vidua miserè lugebat propter tres causas

2. Secundò complectitur moestitiam atque calamitatem huius viduae, quae miserè lugebat, & flebat propter tres causas: Prima, quia filium adolescentem in ipso vitae suae flore amiserat. Secunda, quia vnicum filium, in quem totam vitam collocauerat, baculum inquam senectutis, lumen oculorum suorum amiserat, Tob. 5. Tertia, quia maritum amiserat, & vidua erat. Mulier autem per se vas est fragile: & natura pusillanimitas atque infirma. Iam si viduitatis malum accesserit, fit duplex eius calamitas. Quod si filium quoque aut filiam, à quibus consolationem accipere posset, amiserit, iam penitus misera destituitur omni ope, atque relinquitur.

Primo amisit filium, qui diuino & naturali iure ipsi debebat reuerentiam, honorem, subuentionem in suis necessitatibus, & consolationem in afflictionibus. Secundò amisit iam adultum, qui ad illam peruenerat aetatem, in qua matrem meritò orbatam iuuare, & consolari, & reuereri poterat. Tertio amisit vnicum, qui solus erat à quo illa omnia expectare poterat, vt qui ex praecepto Dei hoc debebat. Vnicus erat, non alium habebat, quod eius dolorem augebat. Miserandum sanè casus, & ad fletum potens prouocare.

Quare mors huius adolescentis diuina prouidentia accidit.

Hinc discimus mortem huius adolescentis non casu nec fortuitò accidisse, sed diuina prouidentia ita disponente. Primo, vt inde gloria Dei magis ac magis illustraretur, Ioan. 11. Secundo, vt discamus vsu aduersitatis & afflictionum. Vidua haec, quum maritus illi aderat, quum filius viuebat, Dei non recordabatur: in illis duobus amandis seruendisque perseuerabat, in illis suam spem collocabat. Deus sustulit eos è medio, atque ita ipsa conuersa est ad Deum amandum, & ei seruendum, & in illo sperandum. Idem & nunc quibusdam accidit. Felices eos, qui hoc exemplo discunt vsu suarum afflictionum. Felix necessitas, quae nos ad meliora compellit.

Bonitatem & clementiam Christi.

Tertio praefens Euangelium complectitur bonitatem atque clementiam Christi. Qui quum vidisset viduam afflictam, miser-

lencordia motus, consolabatur eam, dicens, *Noli flere*: Tubens ces-
sare à lachrymis qui consolatur moestos, moderatum fletum,
qui natura & amoris est, non prohibet. Nam Ecclesiasticus
monet 22. cap. Modicum plora super mortuum, quoniam re-
quieuit. Item 38. cap. Fili, inquit, in mortuum produca lachry-
mas, & secundum iudicium contege corpus illius. Facletum
secundum meritum eius, vno die, vel duobus propter detractio-
nem: sed vult vt de presentibus amicis defunctis consolatione
recipiamus, resurrectionem sperantes, dicente Apostolo, *Nolu-*
mus vos ignorare de dormientibus, vt non contristemini, sicut
ceteri qui spem non habent. Pagani & infideles causam habent
lugendi, resurrectionem ignorantes, non autem Christiani. I-
deo cum fideli. Iob 1. dicere debemus, Dominus dedit. Domi-
nus abstulit: sicut Domino placuit, ita factum est: sit nomen
Domini benedictum. Hinc Dauid pro vita filij orans cum la-
chrymis, mortuum flere noluit, dicens, Propter infantem dum
adhuc viueret, ieiunavi & fleui. Dicebam enim, *Quis scit si for-*
te mihi donet eum Dominus & viuat? Nunc autem quia mor-
tuus est, quare ieiuno? Nunquid poterò eum reuocare am-
plius? Ego vadam magis ad eum, ille verò non reuertetur ad
me, 2. Reg. 12. Amòdò iam dicit spiritus, vt requiescant à la-
boribus suis.

*Moderatus fle-
tus non probi-
betur.*

Theff. 4.

Apoc. 14.

Accessit, & tetigit loculum. Non solo verbo peragit miraculum,
sed & loculum tangit, vt cognoscamus efficax esse sacrum Chri-
sti corpus ad humanam salutem. Est enim corpus vitæ, & caro
verbi omnipotentis, Ioan. 1. Rom. 4. cuius habet virtutem. Præ-
terea tetigit loculum, vt discamus quàm inops sit humana cu-
piditas. Nam cui magna in vita non sufficiunt palatia, in mor-
te non locus, sed loculus datur, Isa. 64. Vae qui coniungitis do-
mum ad domum, & agrum agro copulatis, donec non sit lo-
cus. Nam diues quum interierit, non sumet secum omnia, ne-
que descendet cum illo gloria eius.

*Corpus Christi
ad humanam
salutem efficax.*

*Cupiditas hu-
mana valde
inops.*

Psal. 48.

Hi autem qui portabant, flerunt. Vtraque turba intenta in euen-
tum huius funebri pompæ fuit, tum ea quæ comitabatur vi-
duam, tum ea quæ Dominum. Diuina enim dispensatione fa-
ctum est, vt plures testes essent miraculo.

Iesus ergo versus ad adolescentem, imperiosè, sicut habens
vitæ & mortis imperium, Sapie. 16. ait, *Adolescens tibi dico, surge.*
Helias fleribus & suspiriis filium mulieris Sareptanæ suscita-
uit, 2. Reg. 17. Helisæus proprium corpus applicando corpo-
ri defuncti, 4. Reg. 4. Et Petrus Tabitam oratione sua, Act. 9.
mortuos ad vitam reuocarunt. Christus verò mortuos vt viuos
alloquitur. Ipse enim resurrectio est & vita, Ioan. 11, Ipse etiam

*Dominus vi-
ta & mortis
Christus.*

Apoc. 1.

Et resedit qui erat mortuus, velut à somno excitatus. Augustinus,

Eos qui dormiunt nobis, excitare possumus vt surgant, si quis nobis sit mortuus, quantumcunque impellimus, non surgit: quia verò Christo omnes dormiunt, idèd facilius facit à morte resurgere, quàm nos dormientes à somno. Inter dicere Domini & facere nulla distantia est: Ipse enim dixit, & facta sunt, Psalm. 148.

*Inter dicere
Domini & fa-
cere nulla
distantia.*

Et cepit loqui, quo certius esset vitæ redditæ argumentum. Verisimile est prima quæ loquebatur verba, gratiarum actionis fuisse.

Dedit illum matri suæ, vt viuum eum domum reduceret, suis inambulantiem pedibus, quem mortuum quatuor baiulis extulerat, vtque de reddito sibi filio consolaretur, de quo prius fuerat tristis.

Summatim ostendit Christus per hanc diuinam suam potentiam erga mortem & infernum, sicut superius dictum est.

Ostendit præterea quomodo sit affectus erga pauperes, derelictos pupillos & viduas. Indicat enim se esse pauperum & viduarum patronum, Psalm. 145. Dominus custodit aduenas, pupillum & viduam suscipiet: defensorem, Exod. 22. Viduæ & pupillo non nocebitis: si læseritis eos, vociferabuntur ad me, & ego audiam clamorem eorum: & indignabitur furor meus, percutiamque vos gladio, & erunt vxores vestræ viduæ, & filij vestri pupilli: iudicem. Psalm. 67. Turbabitur à facie eius patris orphanorum & iudicis viduarum: & protectorem, Eccles. 35. Non despiciet preces pupilli, nec viduam, si effundat loquelam gemitus. Nonne lachrymæ viduæ ad maxillam descendunt, & exclamatio eius super deducentem eas? A maxilla enim ascendunt vsque ad cælum, & Dominus exauditor delectabitur in illis. In omnibus necessitatibus eorum curam pauperum Deus suscipit, in veteri ac nouo testamento, pauperum, viduarum ac pupillorum singularem curam Deus semper gessit, Zacha. 7. Iudicium verum iudicate, & misericordiam & miserationes facite vnusquisque cum fratre suo, & viduam, & pupillū, & aduenam, & pauperem nolite opprimere, & malum viri fratri suo non cogitet in corde suo, Ierem. 22. Pupillum & viduam nolite contristare, neque opprimatis iniquè, Isaia. 1. Querite iudicium, subuenite oppresso, iudicate pupillo, defendite viduam. Sed heu ibidem conqueritur Dominus, Pupillo non iudicant, causa viduæ non ingreditur ad eos. Commouit fontem pietatis, cor matris & viduæ exacerbatum & desolatum ad commiserationem, iudicem autem iniquum agrè emollit vidua illa, Luc. 18. improbis suis precibus ad iustitiam impetrandam de aduersario suo: & fratri roganti confratrem veniam debitorum suorum non vult remittere, sed inclementer detrusit in carcerem, donèd redderet debitum, Matth. 18. Talibus grauius cō-

*Patronus pau-
perum & vi-
duarum Christus*

*Deus semper
viduarum &
pupillorum cu-
ram gessit.*

minatur Dominus Isaia 10. Væ qui condunt leges iniquas, & scribentes iniustitiam scripserunt, vt opprimerent in iudicio pauperes, & vim facerent causæ humilium populi mei, vt essent viduæ præda eorum, & pupillos diriperent. Quid facietis in die visitationis & calamitatis de longe venientis? ad cuius confugietis auxilium? & vbi derelinquetis gloriam vestram, ne incuruemini sub vinculo, & cum interfectis cadatis? Deus autem non faciet vindictam electorum suorum clamantium ad se die ac nocte, & patientiam habebit in illis? Dico vobis quia cito faciet vindictam illorum. Qui Christianus factus tenus est, is exemplum Christi, atque sanctorum suorum sequutus, memor erit pauperum fratrum & sororum, & ita se erga illos exhibebit, quales illos erga se cupiat, si eadem sorte vteretur, Iacob, 1. Religio munda & immaculata apud Deum & Patrem, hæc est, visitare pupillos & viduas in tribulatione eorum. Unde quia nemo erat qui pro vidua ista rogaret, aut intercederet, nec ipsamet auxilium petebat: Christus ipse vltro accessit, & non tantum eam consolatur verbis, verum admiranda virtute & facilitate filium viuificat, & viuificatum matri restituit.

Luca 18.

Vnde discimus Christum nos docuisse, non considerasse merita in illa foemina, vt tantum beneficium illi concederet, sed gratis solitum misereri.

Rom. 3.

Præterea non esse nobis merita exploranda ex his qui nostro subsidio indigent, sed non vocati nec rogati debemus succurre, etiam si mali sint.

Iob 30.

Insuper non debere nos facere aliquid boni, vt inde gloriam humanam venemur.

Matth. 7.

Ceterum non esse benefaciendum, vt commodis nostris prospiciamus, sed vt proximis afflictis opem feramus.

Vbi Christus miraculum fecisset à seculis inauditum, timor omnes inuasit, adeo vt Deum glorificarent, & prius tacentia ora laudes Dei resonarent. Hi sunt veri fructus miraculorum Christi, fidem nostram confirmare, Christi potentiam nobis declarare, & veram eius diuinitatis cognitionem nobis adferre. Quæ omnia vbi nobis fuerint cognita & manifesta, mox in gratiarum actionem erumpemus: idque tam constanter, vt hæc fama de miraculis Christi exeat non tantum in vniuersam Iudæam, & omnem finitimam regionem, verum per vniuersum mundum dispergatur: adeo vt homines eius maiestate commoti, cogantur dicere, Surrexit nobis non Propheta tantum, sed quem omnes Prophetæ prænuntiabant, Iesus Christus saluator mundi: qui in se credentes à diabolo, morte & inferno liberabit, & dabit vitam æternam, Amen.

Fructus miraculorum Christi qui.

EPILOGVS.

Historia. 1 *Historia de unico filio mulieris vidue mortuo, quem Dominus Iesus suscitauit in vitam, ostendit Christum esse Dominum vitæ & mortis. Quare in media morte sanctis non est ponenda spes: Etiam si occiderit me, in ipso sperabo, inquit Iob. 13. cap.*

Pater orphanorum Christus 2 *Consolatur Christus verbis, & re opitulatur, qui pater est orphanorum & iudex viduarum. Verbis, quum ait, Noli flere: Re, quia dicit, Adolefcens tibi dico surge, & vitam tradit matri suæ. Ad eum modum docet Iac. ca. 2. nempe ut fratribus egenis non solum dicamus, Abite cum pace, calefcite, & saturamini. nam hoc est lingua consolari. Non sunt enim pauperibus grato huiuscemodi voces, & vii nunc per fenestras reboant, Deus provideat vobis, non calefcunt, non saturantur istiusmodi vocibus: verum etiam vult Apostolus iuxta exempli Christi, ut succurramus illorum necessitati, operiamus & cibemus, atque tum ita consolatos, ita letos, ita Deo gratias agentes, à nobis cum pace dimittamus.*

Significatio doctrina spiritalis. 3 *Hæc iuxta historiam gesta significationem doctrinæ spiritualis habent. Vidua enim mater Ecclesie gerit imaginem, cuius filius mortuus residet, cum interna compunctione reniuisset peccator. Vide Bedam, & Paraphrasin Erasmi.*

DOMINICA DECIMASEPTIMA

POST TRINITATEM,

EPISTOLA.

Ephes. 4. **F**ratres, Obsecro vos ego vnctus in Domino, ut dignè ambuletis vocatione qua vocati estis, cum omni humilitate & mansuetudine; cum patientia supportantes inuicem in charitate, solliciti seruare unitatem spirituum in vinculo pacis. Vnum corpus & vnus spiritus, sicut vocati estis in vnã spem vocationis vestræ. Vnus Dominus, vna fides, vnus baptisma, vnus Deus, & pater omnium, qui est super omnes, & per omnia, & in omnibus nobis, qui est benedictus in secula seculorum.

Patens omnium verum Deus. **I**n hac Epistola D. Paulus meminit vocationis Ephesiorum, & omnium fidelium, qua indicat quinque: 1 *Quis nos vocauerit, nempe omnipotens & misericors Deus, qui nomen habet à potentia, & à benignitate. A potentia habet, nam omnium rerum potens est, & nemo quicquã contra eum efficere potest. quem tuetur, is saluus est: & quem deserit, is periit. Et tamen quamuis cuncta in sua manu & potestate habeat, teste Dauide Psal. 94. vbi ait, In manu eius sunt omnes fides terræ: & Omnia quæcunque voluit, fecit in caelo & in terra, Psalm. 134. ita nos amat, vt neminem deserat nisi desertus: neminem saluet, nisi volentem saluari, Eccles. 15. Deus ab initio constituit hominem, & reliquit illum in manu consilij sui. Adiecit mandata & præcepta sua. si volueris mandata seruare, conseruabunt te, & in perpetuum fidem placitam seruare. Apposuit tibi aquam & ignem, ad quod volueris porrigere manum tuam. Ante hominem*

nem vita & mors, bonum & malum, & quod placuerit ei, dabitur illi, &c. Ierem. 21.

A bonitate habet: Nam in eo sunt mera bonitas, gratia & misericordia, & tam exuberantes omnium diuitiæ, vt vbertim se transfundant in omnes creaturas quæ sunt in caelo & in terra. Bonum fuisius est diffusiuum: & tanto diuinius, quanto communius. Sic sol bona Dei creatura, diffundit radios suos per totum orbem: ignis calorem suum in omnes qui aditant vel assident diffundit, vnguentum odore n diffundit per totam domum in qua habetur. Deus autem qui bonitatis magnitudine bonitatem creaturarum incomparabiliter superat, lux bonitatis gratiam etiam in malos confert & indignos. Solem suum facit oriri super bonos & malos, & pluiam mittit super iustos & iniustos, Matth. 5. Solus habet nomē a bonitate Deus, Mat.

*Bonum fuisius
fuis diffusiuum.*

Luca 18.

19. Marc. 10.

2. Indicat ad quid nos vocauerit, nempe ad regnum suum, ad vitam æternam: vt filij Dei, fratres & cohæredes Christi, & possessores cælorum siamus, Ioan. 10. Quare in hoc seculo sic nostram vitam instituire, atque ætatem exigere debemus, vt nomen Dei & verbum eius sanctificetur ac glorificetur, vt Christus ait Matth. 5. Sic luceat lux vestra, &c. Est enim homo in hoc conditus, vt Dei imaginem gerat, Deum agnoscat: & summo studio curet, ne prophanetur & dedecore afficiatur nomen Dei, Rom. 2.

*Homo ad quid
conditus.*

Per quid nos vocauerit indicat, nempe per varia media. Primò externa, puta per corporales creaturas. Nā quicquid Deus creauit, id idē condidit, vt per visibiles creaturas perueniremus ad cognitionem creatoris. Sol, luna, stellæ, elementa, & in his contenta, ducunt nos in cognitionem creatoris, Rom. 1. Inuisibilia enim ipsius, a creatura mundi, per ea quæ facta sunt, intellecta conspiciuntur. Deinde per varias tentationes, tribulationes, persecutiones, calamitates, quibus impellit nos Deus, vt auxilium eius quæramus, Psalm. 49. Inuoca me in die tribulationis, eruam te, & glorificabis me. Item Psalm. 77. Quum occideret eos, querebant eum, & reuertebantur, & diluculo veniebant ad eum.

*Per varia media
vocat nos
Deus.*

Secundò per interna, vt pote, salutares admonitiones, cogitationes & inspirationes sanctas, quas Deus infundit vel per Spiritum bonum, vel per conscientiam nostram, vel per auditionem verbi Dei. Et profectò si admonitiones internæ huius vocationis amplecteremur, non externis illis tentationibus impeteret nos Deus, iuxta illud Lucae decimoquarto, Compelle intrare, &c.

Et vt dignè cum Ephesiis ambulemus vocatione nostra, non imperat Apostolus, sed obsecrat in vinculis hæc scribens,

in quæ, non facinoris alicuius, sed Euangelij gratia coniectus fuerat, quanquam interim autoritate summa fungeretur, scies quod remissius imperanti facilius obtemperatur, eò quod homo generosæ mèis sit, qui sponte sua sequi malit, quàm trahi. Noluit ergo Paulus discipulis suis præceptorum laqueos iniicere, sed modeste, pariter & humiliter precari. Superiorum enim in subditos præcepta laquei sunt, & vincula. Vnde & quorundam rigidæ iusionis præuaricationes potius multiplicant, quàm virtutes promoueant; quæ admodum satis constat de Roboam rege Israel, & populo eiusdem, 3. Reg. 12.

Homo generosa mentis animal.

Superiorum in subditos præcepta laquei sunt & vincula.

Humilitas mater virtutum & custos.

Psal. 130.

Manfuetudo qualis virtus.

Patientia qualis virtus.

Th. 3.

4. Indicat quomodo debeamus ambulare in vocatione nostra, nempe, *in humilitate*. Est autem humilitas mater omnium virtutum & custos. Hæc magna fuit in Christo. Idèd ait Mat. 11. Discite à me quia mitis sum & humilis corde. Et David quoque dicit, Neque ambulavi in magnis, neque in mirabilibus super me. Item eodem loco dicit, Domine non est exaltatum cor meum, neque elati sunt oculi mei. Humilitate ira Dei placatur, sicut per superbiam vel maximè prouocatur, sicut patuit in Achab, 3. Reg. 21. de quo Dominus ait ad Heliam, Vidisti humiliatum Achab toram me. quia ergo humiliatus est mei causa, non inducam malum quod loquutus sum in diebus eius. Parit hæc mater reliquas ex se virtutes, quæ sequuntur, & quasi loco tuto in se custodit, ne vanitati vel iactantiæ, quasi vento puluerulento sint obnoxia, disperganturque tanquam puluis, quem proiicit ventus à facie terræ, Psal. 1.

In mansuetudine. Est autem mansuetudo virtus, qua pius homo non facile mouetur nec ad iracundiam, nec ad vim alius inferendam prouocatur: sed adnititur vt omnia familiariter transfigantur, nutibus, gestibus, verbis, operibus. Hæc fuit magna in Mose, Num. 12. Erat enim Moses vir mitissimus super omnes homines qui morabantur in terra. Fuit magna in Dauide, 2. Reg. 16. & 1. Reg. 24. qui nec de iniquo rege Saule persequente, nec rursus de maledicentia Semei atrociter insectantis se verbis contumeliæ, quin & lapides & terræ puluerem in regem mittentis, vltionem sumi passus est. Fuit quoque magna hæc virtus in Paulo, 2. Corinth. 11. Sed multò excellentior & perfectior in Christo Iesu Domino nostro, Luc. 23. Pater ignosce illis, &c. 1. Pet. 2.

In patientia. Est autem patientia virtus qua toleramus equanimiter omnia, soli que Deo vindictam relinquimus. Mihi vindictam, &c. Deu. 32. Hac implemus legem Christi, qui omnium nostrum infirmitates & peccata portauit in corpore suo super lignum crucis, 1. Pet. 2. qui & vsque adhuc peccantes nos supportat. Nam, vt Ieremias ait, Misericordiæ Domini, quia non sumus consumpti.

In charitate. Est autem charitas virtus, qua libenter alios suscipimus, eorum infirmitatem boni consulimus, quod Christus sapissimè fecit erga discipulos, Matt. 20. Luc. 22. & peccatores, Luc. 7. & 13.

Charitas qualis virtus.

In unitate spiritus. Est autem unitas spiritus, virtus, qua concorditer in vera doctrina, vita, & recta fide, & pura charitate vivimus, & vnanimiter sentimus: sic vt doctrina sit sana, non falsa: fides sit sincera, non corrupta: charitas sit vera, non hypocritica, vt apud Lutheranos, Caluinistas, & alios hæreticos: qui si vna nobiscum cupiunt salutis suæ fore consulum, unitatem spiritus in vinculo pacis custodiant oportet, & alter cum opus fuerit, obtemperet alteri, modò nihil iniquum, aut Dei legibus aduersum, exigatur. Alioqui non iam erit psallere: Ecce quàm bonum, & quàm iucundum, habitare fratres in vnum. Sed illud potius verificabitur: Inimici hominis, domestici eius. Matth. 10. Et illud Ezech. 2. Ecce cum scorpionibus habitas, & increduli & subuersores sunt tecum. Cum talibus enim habitare non bonum & iucundum, sed malum est & rædiosum.

Unitas qualis virtus.

Charitas Lutheranorum & Caluinistarum hypocritica.

Psal. 132.

5 Indicat Apostolus quare in charitate & unitate spiritus ambulare debeamus: quia in vnâ hæreditatem, & vnâ vitam vocati sumus omnes. Et adfert Paulus argumenta 1. ab unitate corporis, cum ait: *vnium corpus.* quia licet in vno corpore sint plura membra, tamen perpetua est membrorum concordia. Membrum enim quod sanum est, non despicit membrum quod vel infirmum vel fractum est, quin potius vel illius supplet vices in opere, vel alligat illud, vel iuuat, nequam illud abiiciens quia infirmum est. & rursus, si munere vel beneficio vnum membrum fuerit honoratum, membrum aliud idipsum sese beneficium accepisse putat, & membro honorato congratulatur. Ad huiuscemodi membrorum inter se charitatem, & ipsi debemus gaudere cum gaudentibus, & flere cum flentibus. & rursus, si quid patitur vnum membrum, compatiantur omnia membra. vos autem estis corpus Christi, & membra de membro, 1. Cor. 12.

Quare in charitate & unitate ambulandum.

Rom. 12.

2 Ab unitate spiritus, cum ait, *Vnus spiritus.* Quia vnus spiritus & vnum corpus est Ecclesiæ. Eph. 1. Aequum enim est, vt qui vnus corporis sunt membra, & ab vno vegetantur & aguntur spiritu, & ipsi idem sentiant, & æquam animi promptitudinè, & sanctam adinuicè & bonam habeant conspirationem vt sint ipsi & corpus vnum, & animus idem, Act. 4. Idipsum suis fidelibus precabatur iam proximus passioni Dominus, Ioan. 17. Pater, inquit, sancte, serua eos in nomine tuo quos dedisti mihi; vt sint vnum sicut & nos: & hoc quidem pro presentibus. pro futuris autem omnibus, qui credituri

Vnus spiritus & vnum corpus Ecclesiæ.

erant in ipsum, perinde orans patrem ait, Nō pro eis rogotan-
tūm, sed & pro eis qui credituri sunt per verbum eorum in me,
vt omnes vnum sint, sicut & tu pater in me, & ego in te, vt &
ipsi in nobis vnum sint, & dilectio, qua dilexisti me, in ipsis
sit, & ego in ipsis, &c.

*Simile perale-
gens.*

3 Ab vnitāte domini & pastoris Ecclesię, cūm ait, *Vnus Do-
minus*. Quia vnus est pastor & rector Ecclesię, Dominus no-
ster Iesus Christus, Ioan. 10. Sicut enim in bello eiusdem re-
gis milites & serui contra communem hostem vnanimē sunt,
quibus tamē vnanimītatī & periculi nulla alia causa est, nisi
quoddam eorum vnus & idem dominus est: ita & nos, eiusdem
summi regis Christi milites seduli & fideles, ob huius vnitatē
Domini nostri vel maximē decet esse concordēs. Neque enim
hic maiorem, ille minorem Dominum sortitus est, sed vnum
& eundem vniuersi: qui nos omnes vocauit, qui vitam om-
nibus largitus est, qui & æquē est omnium nostrum caput, qui
nos vniuersos redemit, & hoc non auro vel argento, sed sum-
mo pretiosissimi sanguinis sui pretio, 1. Pet. 1. qui nos omnes
pascit, qui omnium nostrum miseretur, denique qui nos om-
nes sub eodē crucis suę signo pro eodē stipendio, contra
eundem omnium communem hostem, vocauit, & eidem de-
stinauit certamini.

*Vna fides Chri-
stianorum.*

4 Ab vnitāte fidei, cūm ait, *Vna fides*. Quia in omnibus Chri-
stianis vna est fides, & vnus animi motus. Si enim vana fides
Iudæorum siue Agarenorum, item corrupta fides, imō perfid-
ia hæreticorum, illos tamē reddidit in errore & pertinacia con-
cordēs, quāto magis concordiam & vnitatem deber in nobis
efficere fides vera? præsertim cūm quotquot saluandi sumus,
per hanc fidem, non ille ex operibus, ille per fidem, sed (vt di-
ctum est) omnes per fidem quæ per charitatem operatur, sal-
lutem consequimur.

Galat. 5.

5 Ab vnitāte baptismi, cūm ait, *Vnum baptisma*. Quia vnum
est baptisma, quod triū nomine, Patris scilicet, & Filij, & Spi-
ritus sancti consecratur, quo sumus omnes in filios adoptionis
Deo regenerati, & cælestis regni hæredes effecti, eundem om-
nes Patrem qui in cælis est, & eandem sanctam Ecclesiam in
terris matrem adepti.

6 Ab vnitāte Dei, denique adfert argumentum Paulus, cūm
ait, *Vnus Deus & Pater omnium, qui est super omnes, & per omnia,
& in omnibus nobis*. Quia Deus se vnum patrem exhibet omni-
bus, & vnanimiter erga omnes est affectus, cui cura est de no-
bis, 1. Pet. 5.

*Membra eccle-
sia debent esse
vna, & vnita-
tem seruare.*

Igitur Ecclesię membra debent esse vna, & vnitatem serua-
re. Nam Deus non potest in varias partes distrahi, Christus
non potest diuidi, fides non potest scindi, & bapismus non
potest

potest esse diuersus, nec iterari, 1. Corin. 1. sed est vnus omnibus. Ideo Ecclesiam non dirimunt, neque rescindunt diuersitates rituum, caeremoniarum, ordinum, & consuetudinum. Quia omnes eundem Dominum colimus, & eandem fidem confitemur, eadem habemus sacramenta, & eodem modo administramus: speramusque eandem nos gloriam consecuturos, si precepta serauerimus.

Hæretici nostri temporis distrahunt Deum, diuidunt Christum, scindunt fidem, diuersa de baptismo docent, diuersa habent sacramenta, contraria fidei docent dogmata, aguntur igitur spiritu satanæ.

Hæretici diuidunt Christum, & fidem scindunt.

Dogmata.

Non sunt de Ecclesia Christi, qui vnitatis vinculum per heresim vel schismata scindunt. Vbiunque grassantur varia dogmata, diuersæ & contrariæ doctrinæ circa primarios articulos religionis: illic Spiritus Christi non est, nec eius Ecclesia: neque sunt membra Christi, sed diaboli. tales sunt hæretici. Deus, & Pater Domini nostri Iesu Christi det illis meliorem mentem.

EPILOGVS.

1 Exhortatio euidentis Pauli, ut tota vitæ nostræ consuetudo præ se ferat veram animi modestiam, mansuetudinem ac lenitatem, quæ est Christiana vita. Matth. 11. Discite à me mites esse & humiles corde. *Exhortatio Pauli.*

2 Vnitas maximopere commendatur seruanda per vinculum pacis. Vnum enim corpus, vnus spiritus cum Deo, vnus spiritus cum fratribus. Hic prædeat nos Christianos sectarum, schismatum, & singularum opinionum. 1. Corint. 1. Paulus obsecrat per nomen Domini nostri Iesu Christi, ut idem loquamur omnes, nec sint inter nos dissidia, sed integrum corpus eadem mente & eadem sententia simus. Iam ut vnitas constare possit, sedatioribus animis opus, stomachisque non ita crudis ab omni parte.

Vnitas seruanda.

3 Vnus Dominus, vna fides, vnum baptisma, vnus Deus & Pater omnium, &c. Et hæc ad vnitatem ecclesiasticam & ad mutuam charitatem nos accendant, ne propter sublimitatē dogmatū turbentur Ecclesie, cum oporteat cuius martyrium sustinere, quam vnitatē scindere, vide Eusebium.

DOMINICA EADEM,

EVANGELIUM.

IN illo tempore, Dum intraret Iesus in domum cuiusdam principis Tharsorum sabbato manducare panem, & ipsi obseruabant eum. Et ecce homo quidam hydropticus erat ante illum. Et respondens Iesus, dixit ad legisperitos, & Phariseos, dicens: Si licet sabbato curare? At illi tacuerunt. Ipse vero apprehensum sanauit eum, ac dimisit. Et respondens ad illos, dixit, Cuius vestrum asinus aut bos in puteum cadet, & non continuo extrahet illum die sabbati? Et non poterant ad hæc respondere illi. Dicebat autem ad inuidiosos parabolam, intendens quomodo primos accubitus eligerent, dicens ad illos.

Luc. 14.

Cetero

Cum inuitatus fueris ad nuptias, non discumbas in primo loco, ne forte honoratior te sit inuitatus ab eo: & veniens is qui te & illum vocauit, dicat tibi, Da huic locum, & tunc incipias cum rubore nouissimum locum tenere. Sed cum vocatus fueris, vado, recumbe in nouissimo loco, vt cum venerit qui te inuitauit, dicat tibi: Amice, ascende superius. Tunc erit tibi gloria coram simul discumbentibus: Quia omnis qui se exaltat, humiliabitur: & qui se humiliat, exaltabitur.

IN HOC Euangelio Christus facit tria. Primò, Curat hydropticum in sabbatho, & hoc in domo Pharisei, principum Phariseorum, à quo Iesus vocatus erat ad conuiuium. Principiò hîc aduerte fidem hydroptici: ingreditur enim domum Pharisei non vocatus, nihil curans an æquo vel iniquo animo suam importunitatem essent laturo. Quo facto non vulgarem fidem hydroptici cernere est. Sed vnde ista fides hydroptici? Ex Dei dono: vocat enim ad fidem quos vult per internam inspirationem, ac mentis illuminationem. Accedebat & fama, qua passim audiebant Christum tanta prædium humanitate atque clementia, vt ad se confugientem neminem consueuisset inane dimittere. Qua ex re tantam concipiebat fidem, vt etiam non vocatus, nec expectata licentia, intrauerit domum Pharisei: vbi consecutus fuit, quod expectabat. ita Magdalena.

Fides hydroptici ex dono Dei quam tamen fama de Christo auxit.

Luce 7.

Malitia Phariseorum.

Deinde hîc aduerte malitiam Phariseorum. contaminarunt enim laudabilem conuiuiorum usum. Nam vbi debebant Christo gratulantes congaudere, atque frontem exporrigere, sederunt insidiatores, & obseruabant eum mortis reum acturi: implentes illud Psal. 2. Principes conuenerunt in vnum aduersus Dominum, & aduersus Christum eius. Tale quid accidit, 2. Reg. 13. vbi Absalon, celebrato conuiuio, occidit Amorem fratrem suum. Item, 1. Machab. 16. Ptolemæus Simonem cum duobus filiis in conuiuio interficit, ad quod in dolo eum vocauerat.

Sed vnde ista obseruatio Phariseorum? Ex malitia eorum. Cogitabant enim taciti: Si curauerit hydropticum, accusabimus eum tanquam legis transgressorem & sabbathi violatorem: si non curauerit eum, accusabimus eum tanquam immisericordem, & impotentem. Bernardus, Habuit Christus in factis obseruatores, in verbis contradictores, in tormentis illulsores. Inuidorum mos est obseruare, quia nihil bono oculo aspiciunt, & de malis aliorum gaudent, & bonis tristantur. Sic fratres Ioseph, Gene. 37. Videntes autem fratres eius, quod à patre plus cunctis filiis amaretur, oderant eum, nec poterant ei quicquam pacificè loqui. Tandem fera pessima inuidia deuorauit eum.

Inuidorum est mos obseruare.

Inuidus alterius rebus marcescit opimis.

Habet

Habes hic exemplum fidei in hydropico: qui docet apud Christum nullum locum aut tempus importunū esse impertiendis proximis opera misericordiæ. Quare nec melius vntquam, nec cum maiori merito festa sanctificamus, quam cum opera misericordiæ exercemus. Sic Tobia 2. Cum esset dies festus Domini, & factum esset prandium in domo Tobia, dixit filio suo: Vade, & adduc aliquos de tribu nostra, timentes Deum, vt epulentur nobiscum. Conuiuia verò, gastrimargia, de quibus Luc. 16. Rom. 13. Iac. 5. agitur: dolohitatis, de quibus hic: & iactantiæ, de quibus Dan. 5. & Marc. 6. agitur, mala sunt & illicita, maxime diebus festis. hinc dies festi nunquam vertuntur in lamentationem & luctum.

Exemplum fidei.

Nunquam melius festa sanctificantur, quam cum opera misericordiæ exercentur.

Tob. 2.

Amos 8. &

Isais 1.

Docet insuper omnes Christianos, quemadmodum Christum sint requisituri. Vbi primū se agros cognouerint, fides que ipsis asseruerit Christum esse verum atque potentem medicum; est illis festinandum, ad ipsumque confugiendum, vt animarum vitia curet. Vbicunque Christus est, ibi est querendus, vel in domo Pharisæi, vel inter turbas, sine pudore, sine dissidentia, ipsius opem debemus implorare, Psalm. 33. Accedite ad eum, & illuminamini, & facies vestrae non confundentur.

Habes charitatis exemplum in Christo: qui docet charitatis virtutem eius esse conditionis, vt calamitosos & afflictos sine detractione liberalissimè excipiat, & omnibus modis iuuet. Qui huius animi non est, charitatem se non habere sciat. Grego. Operatur enim charitas magna si est: si verò operari repugnat, charitas non est. Nunquam est otiosa charitas. Vide 1. Ioan. 3. Item Ioan. 14.

Conditio charitatis, quæ.

Habes etiam hic exemplū malitiæ in Pharisæis, qui ostendunt se Christum idcirco inuitasse, vt non aliquod officium charitatis ipsi impenderent: sed vt inter prandendum aliquid deprehenderent, si quid diceret facerete, vnde ipsum accusare, calumniari & damnare possent, tantò deteriores, quod corde doloso pessimi coricæi simularunt amicitiam: in quos hoc facit Ierem. 6. A propheta vsque ad sacerdotem omnes faciunt dolum. Vtinam non sint plures qui hos in sua malitia, quam Christum in sua charitate exercenda, imitari malint, & factum imitentur. Abac. 2. Væ qui potum dat amico suo, mittens felle suum, & inebrians vt aspiciat nuditatem eius. Eccl. 2. Væ duplici corde, &c. Iob commendatur, eò quod simplex fuerit, Iob 1. & rectus.

2. Secundò, defendit curationem hydropici contra Pharisæorum malevolentiam duplici via. Primò, verbis. Nam cum intellexisset cordis illorum malitiam, (Ierem. 17.) interrogauit eos, Num licet sabbatho curare? puta, sine ipsius violatione. At illi

Duplici via defendit Christus curationem hydropici.

tacue-

*Aliud silentiū
laudatiū, aliud
illaudatiū.*

Act. 23.

*Degma imi-
tandum.*

Matth. 12.

tacuerunt. Callidi atque dolosi homines, quando loquendum erat, & legis Dei reddenda ratio, tum tacent: & quando offi suo ad mouere debuissent pessimum, ne delinquerent in lingua sua: tunc maximè virulentas animi sui blasphemias in mansuetum Dominum euomebant, dicentes: Dæmonium habet, vorax & potor vini est, seducit turbas, &c. Aliud est silentium laudatum, aliud illaudatum. Tacere aliquando est artis, tacendo perperam loquitur nemo. Silentium tutum. Prou. 25. Sicut vrbs patens & absque murorum ambitu, ita vir, qui in loquendo non potest cohibere spiritum. De hoc non sunt hic laudandi Scribæ & Pharisei. Tacuerunt nanque ne se instar foricis proderent, quod carnis erat prudentiæ. Eodem ferè modo nostri temporis factiosi malè tacent si quando examinantur in re fidei & religionis catholicæ, quam liberè quisque ad salutem profiteri tenetur, teste Apostolo, Rom. 10. Corde creditur ad iustitiam, ore autem cõfessio fit ad salutem. & quando tacendum est, pessimè loquuntur, cum ecclesiasticam, tum prophanam potestatem maledictis, falsisque criminibus infamantes, contra illud Exod. 22. Principi populi tui non maledices, & diis non detrahes.

At Iesus apprehensum sanauit, ac dimisit, declarans se & posse & velle sanare hydropicum, ita vt neque infirmitatis, neque inhumanitatis accusari queat. Degma quoque ex hoc facto nobis relinquens imitandum, ne ob impiorum calumnias, vniquam à benefaciendo celsēmus. Præstat enim beneficio nobis Deum conciliemus, quàm malefactoris maleficos. Oportet enim magis obedire Deo, quàm hominibus, Act. 5. Deus dissipat ossa eorum qui hominibus placent, confusi sunt, quoniam Deus spreuit eos, Psal. 52. Hinc Gal. 1. Paulus ait: Si adhuc hominibus placerem, Christi seruus non essem. Deinde hydropici huius curationem defendit suis ipsorum exemplis, dicens ad eos, *Cuius vestrum asinus aut bos in puteum caderet, & non continuo extrahet illum die sabbati?* Sensus est: Si tantum apud vos valet bouis aut asini salus, vt non putetis violari sabbatum, cur mihi inuidetis, quòd hominem, cui præsens erat periculum ab aquis intercutaneis, seruauim die sabbati? Si opus expenditur, plus est operis in extrahendo iumento, quàm in homine seruando. Vidi, contigi, ac dimisi. Si personam aestimatis, potior esse debet vobis vnus hominis salus, quàm plurimorum bouum aut asinorum.

At illi non poterant ad hæc respondere. Capti enim erant quæstionis laqueo, & proprio suo exemplo. Nam si dixissent licere, respondisset: Quid ergo maleuoli insidiatores me obseruatis? Et si dixissent non licere, respondisset: Si vos asino aut boui fertis opem in sabbato, cur id ego non facerem homini? Conscientia

Scientia ergo urgente tacent, non ignorantes contra se dictum quicquid responderint. Splendidissima enim luce veritatis euanescere videbant omnes tenebras falsitatis. 3. Esd. 4. Veritas est magna, & fortior præ omnibus. Magna est veritas & praualet.

His autem verbis, hocque facto, Christus non violauit, nec abrogauit sabbatum, sed legitimam eius obseruationem declarauit, & superstitionem reiecit. Præpostera Phariseorum erat religio, qui ex curatione hominis sabbatum violari æstimabant, & non in seruatione pecoris. Iumēta in puteum collapsa, etiam in sabbato educenda lex statuit, Exo. 23. Deut. 22. Nemo enim Iudæorum est, qui pecudes suas in sabbato nō pabuletur, adaq̄uer, & pro re curet. Sed Thalmudica glossa adēd excacauit Israēlem, vt hominem imaginem Dei referentem iumentis posthabere non dubitet. Caninum ergo eorum cor Dominus hac sua ferit responsione, simul auaritiæ eos cōdemnans, ostendensque eos sabbatum violare in operibus cupiditatis, qui ipsum violare arguunt in officiis charitatis. Non enim in sabbato à bonis, sed malis feriandum. Leuitic. 23.

Omne opus seruie non facietis in eo. Non enim animalis facti, sed suæ auaritiæ consulebant. Sunt & modò plures tales, quibus maior cura est pro animalibus, pro iumentis & equis suis, quàm pro animabus subditorum suorum. Bernardus, Aegrotat equus & quaritur remedium, periclitatur subditus & dissimulatur. Cadit asinus, & est qui subleuet, perit anima, & non est qui recogitet. Isaia 52. Iustus perit, & non est qui recogitet. Amos 6. Væ vobis qui opulenti estis in Sion, optimates, capita populorum, ingredientes pompaticè dōmum Israēl, qui separati estis in diem malum, qui dormitis in lectis eburneis, qui comeditis agnum de grege, & vitulos de medio armenti, bibentes vinum in phialis, & optimo vnguento delibuti, nihil patiebantur super contritione Ioseph. Sed (proh dolor) quando è faucibus diaboli extrahere animam alienam contendunt, qui proprias eidem venditant, alienasque suo seducunt exemplo? Hinc bifariam peccatur in Ecclesia, ab hæreticis nimirum & pseudocatholicis. Sabbatarij hæretici tale sabbatum docent, quale Iudæi, quod opera bona nec hominē nec sabbatum sanctificent, quod liceat operam mechanicam exercere sine sabbati violatione, quod omnes dies æquales sint, contra illud Ezechielis 20. Sabbata mea sint signum inter me & vos, &c. & illud Mosis Deut. 5. Septimus dies sabbati est, vt quiescat seruus tuus & ancilla tua sicut & tu. Memento quod & tu serueris in Aegypto. Idcirco præcepit tibi vt diem sabbati seruares, & Exod. 20. Memento vt diem sabbati sanctifices, &c. lege ibidem, cum

Iudæis

*Præpostera
Phariseorum
religio.*

Non in sabbato à bonis, sed malis feriandum.

In seruando sabbato bifariam peccatur.

Iudais vtique sabbatissimi mercedem recepturi. Pseudocatholici verò Ethnicorum more in omni carnis voluptate, & pompa seculi sabbatizant. Diem Dominicum (quem Ethnici à Sole diem Solis appellant) habet Ecclesia, habet & festa & natales Apostolorum, Martyrum, Confessorum atque Virginū, matris Ecclesie sanctione: sed bone Deus, neque diem Dominicum, & ceteras Ecclesie solennitates ritè celebramus hodie, sed omnia partim superstitione & hypocrisis perniciosissime contemneramus, partim omnigenis petulantis execrabiliter violamus, ad eū vt quis dixerit meritò ferias nostras, non Deo sabbati, qui sanctus est, & sanctimonium vult, sed Veneri, Baccho, voluptiæ & pompæ institutas, ex quibus prophani questus & exactationis ansam accipere plurima pars etiam nō veretur, teste Isaia 1. & 58. Rabbi veteres dixerunt sabbati sui sanctione adeo offensus diabolos, & etiamnum offendi, vt ea die nullus in populi frequentia vnquam permaneret; sed omnes ab hominum infestatione cessasse, hominibusq; relictis ad desertata & speluncas effugere. Sed dixeris hodie omne genus caco-dæmonum nostris teris illectum atque prouocatum, vel ex ipso inferno in mundum magno applausu prorumpere.

Veterū dicta.

Euangelium docet verum sabbatum, & dānat peccata.

Legis præcepta quomodo iuxta charitatis regulam obseruanda. Dogma sibiolicū stabilitur.

Necessitas non habet legem. 1. Mach. 2.

Duo præcepta coniuuorum tradita à Christo.

Euangelium docet verum sabbatum, & damnat ambitionē, auaritiā, luxum, &c. Sabbatum charitatis admonitio est, ty pus quietis & pacis æternæ, quæ per Christi sepulturam item nobis paratur & significatur. Item propter reconciliationem Dei & proximi, quos offendimus. Verbi Dei itaque principio requirit auditum, sacramentorum Ecclesie commercium, denique omne opus pietatis, Isai. 1. Amos 5.

Summa, Christus ostendit quomodo legis præcepta iuxta charitatis atque necessitatis regulam sint obseruanda: exempli gratia, Moses omisit circumcisionē in deserto, Iosue 5. Dauid edebat panes propositionis, 1. Reg. 21. Christus curat in sabbato. Hac ergo Christi sententia stabilitur dogma illud in scholis Theologicis celebratū, tempore necessitatis formidantem vel Turcam posse baptizare: instante hyeme agricolas posse segetes die festo colligere: licitum esse, agros curare: medicinam, pharmaca, malagmata parare: ciuitatē hostibus irruentibus defendere, sine violatione sabbati. Necessitas enim non habet legem. Hinc Iudæi consilium inuenerunt in defensionem suam aduersus hostes, videntes fratres suos interemptos; eod quod nō fuissent ausi sese opponere hostibus propter diem sabbati.

3 Tertiò, Christus tradit duo præcepta coniuuorum, quæ non vulgariter conducunt ad ciuilitatem, atque politicam honestatem. Cœnæ namque Christi in vtilitatem animarum fuerunt, & non in sarietatem ventris. Beatum eum ad quem talis

talīs hospes diuertit. Non est ollaris amicus, cuius est terra & plenitudo eius, nō festatur autam popularem, cuius laudi incumbunt vna omnes angeli caeli. Popule meus qui te beatum dicunt, ipsi te seducunt. In Christo Iesu gloriae patris caelestis tantus fuit zelus, vt eius negligentiam nunquam potuerit dissimulare. Hic igitur vides tumidam Phariseorum superbiam, nec non erga pauperes inclementiam, eos tanti mali humanissimè, imò etiam diuini simè admonuit.

Isaia 3.

Primo, cum animaduertisset quem admodum vocati primos accubitus in mensa eligerent, non quod eligerentur, ostendit quò loco quis in conuiuio accumbere debeat, & ait: Cum inuitatus fueris ad nuptias, non discumbas in primo loco, ne forte honorator te sit inuitatus ab illo. & veniens is qui te & illum inuitauit, dicat tibi: Da huic locum: & tunc incipias cum rubore nouissimum locum tenere: sed cum vocatus fueris, vade recumbe in nouissimo loco, vt cum venisset qui te inuitauit, dicat tibi: Amice, ascende superius. Tunc erit tibi gloria coram simul discumbentibus. His verbis Christus non prescribit modum sedendi aut accumbendi, qui maximè obseruatur inter nobiles atque potentes: sed vult vt omnia ciuilitate & honeste fiant, & secundum ordinem, vt alij alius non praebeant offendicula, vel occasiones peccandi. Vult ciuilem inter homines ordinem seruari, non rusticitatem agrestem, aut superbiam praesumptiuosam, quae concordiam turbet. Denique vult

1. Cor. 14.

Christus vt nos inuicem diligamus, & honore praeueniamus, non aliter atque illi reddunt omnibus debita: cui honorem, honorem: cui amorem, amorem, Rom. 12. Aperta est haec saluatoris admonitio, ad literam docens, nō solum apud Deum, sed etiam apud homines humilitatem esse laudabilem, Propter quod ne gloriosus appareas coram rege, & in loco magnatorum ne steteris. Melius est enim vt dicatur tibi, Ascende huc, quam vt humiliaris coram principe.

Humilitas & apud Deum & apud homines laudanda.

Hinc decernit Christus praemia humilibus, dicens, Qui se humiliat, exaltabitur. Sancta Maria se humiliavit, Luc. 1. Christus etiam vsque ad mortem, mortem autem crucis: quare & exaltati sunt, Philip. 3.

Premium humilium.

Poenam vero decernit superbis, dicens: Qui se exultat, humiliabitur. Lucifer se exaltauit, & ideo humiliatus est vsque ad inferos, Isaia. 14. Item Adam, Gen. 3. Nabuchodonosor, Danielis 4. Quanto ergo magnus es, humilia te in omnibus, & coram Deo inuenies gratiam.

Poenam superbium.

Inter Christum quoque & Ecclesiam nuptiae quaedam sunt, vt patet Mat. 22. Apoc. 19. Christus igitur hac parabola fidelissimè suadet, ne ad fidem vocati alta petamus, sicut & Paulus: Noli, inquit, altum sapere, sed time. Augustinus lib. 19. de Ciuit. Dei, ca. 19. sic inquit: Locus superior, sine quo populus

Nuptiae inter Christum & Ecclesiam.

Hebr. cor. 5.

regi non potest, et si ita teneatur, administraturque ut decet, tamen indecenter appetitur. Nemo sibi assumat honorem, (ait Apostolus) sed qui vocatur à Deo, quem admodum & Aaron, Exod. 28. & Num. 17. Non est enim vera gloria quæ ambitur, sed quæ cum promeretur, vitatur. Lætantur quippe multum ad ascensum, sed timeant casum: non est enim tanti gaudij excelsa tenuisse, quanti mœroris excelsa tenuisse. Nam quantum gradus altior, tantò casus grauior. Hinc beatus Augustinus libro de vita & moribus clericorum, de seipso sic dicit: Quod esse potui, esse nolui, nec tamen quæsiui esse quod sum. Elegi enim magis abiectus esse in domo Dei, quàm habitare in tabernaculis peccatorum. Non enim in cõuiuio Domini mei superiorum locum elegi, sed potius inferiorem & abiectum: sed placuit illi, mihi dicere: Ascende superius: & post pauca: Aded (inquit) timebam Episcopatum, ut quoniam cõperat esse iam alicuius momenti inter seruos Dei fama mea: in quo loco sciebam non esse Episcopum, non illo accederem. Cauebam autem hoc, & agebam quantum poteram, ut in loco saluaretur humiliter, & non in alto periclitarer: sed domino seruus non debet contradicere, cui placuit mihi dicere: Amice, ascende superius. Hac Augustinus.

Psal. 83.

1. Timoth. 3.

Episcopus nomen laboris.

Pauperes ad conuiuium uocandi.

At plerumque qui præesse concupiscunt, ad usum suæ libidinis instrumentum Apostolici sermonis arripiunt, quo ait: Si quis Episcopatum desiderat, bonum opus desiderat. Qui tamen Apostolus laudans desiderium, protinus, vertit in pauiorem, quod prius laudauerat, cum repente subiungit, dicens: Oportet autem Episcopum irreprehensibilem esse, vnus uxoris virum, sobrium, prudentem, ornatum, pudicum, hospitalem, doctorem, non vinolentum, non percussorem, &c. ac si aperte diceret: Laudo quod quæritis, sed prius discite quid quærat. Illis namque temporibus qui plebibus præerant, primi ad martyrium currebant, non reculantes mori pro ouibus suis, Ioan. 10. Tunc officium quærebant, non honorem, magis prodesse quàm præesse. Episcopus enim nomen laboris est, non honoris, superintendens quippe sonat.

Secundo, cum vidisset Christus quod pauperes in conuiujs obliuiscerentur, ostendit, quos hospites quis ad conuiuium vocare debeat, & ait: Cum facis prandium aut cenam, noli uocare amicos tuos, neque fratres tuos, neque cognatos, neque vicinos diuites: ne forte te & ipsi reuoluant, & fiat tibi retributio: sed cum facis conuiuium, uoca pauperes, debiles, claudos, & cecos: & beatus eris, quia non habent retribuere tibi: retribuatur enim tibi in resurrectione iustorum.

His verbis Christus non reiecit honesta amicorum, propinquorum, & vicinorum conuiuia: sed arguit Phariseos, qui sui similes, Pontifices, Phariseos, Scribas, Seniores & hypocritas

ad conuiuia solent accersere, prorsus obliti pauperum, egenorum, captiuorum, & infirmorum. Quemadmodum diues ille, Luc. 16. qui Lazarum ad ianuam iacentem passus est inedia perire.

O vtinam & nostro seculo nō sint permulti: quos hec Christi sententia altissimi percelsat, cūm concionatores, qui vocati ad conuiuia, non docent, vbi doctrinā necessariam vident, tum & reliqui nobiles, mercatores, ciues, vel principes ipsi, qui ne semel quidem consiliū hoc Christi adimplerūt: qui nunquam pauperes nec in suis aedibus, nec in mensis viderunt. Quibus Saluator dicit, Si benefeceritis eis qui vobis benefaciunt, quæ vobis est gratia? Siquidem & peccatores hoc faciunt, &c. Benefacite, & mutuum date, pauperibus scilicet, nihil inde sperantes, & erit merces vestra multa, & eritis filij altissimi, qui benignus est super ingratos & malos.

Lucas hic docet qualia esse debeant conuiuia Christianorū, & qui inuitandi. Debent enim nostra conuiuia esse charitatis. Sic filij Iob faciebant conuiuia per domos, vnusquisque in die suo, & mittentes vocabāt sorores suas, vt comederent cum eis. Debent & esse vtilitatis conuiuia, sicut hīc ostendit Christus. Et 2. Esdræ 8. dixit Neemias, & Esdras sacerdos & scriba, & Leuitæ interpretantes populo, dies sanctificatus est Domino Deo nostro, nolite lugere, nolite flere, flebat enim omnis populus cūm audiret verba legis, & dixit eis: Ite, comedite pinguia, & bibite mulsum, & mittite partes eis qui nō præparauerunt sibi, quia sanctus dies Domini est, & nolite contristari, gaudium enim Domini est fortitudo vestra. Si ergo amici & fratres ac vicini pauperes sunt, & ob id vocantur, sit meritorie. si diuites, tunc inuitantur vel ad fouendam charitatem, & sic meritorium est: aut lasciuia vel aliam causam malam, & sic est peccatum: aut ob quandam curialitatem & amicitiam naturalem, sicque est indifferens. Quisquis ergo velit bene collocare prandium suum, pauperes vocet, qui conuiuium æquale, aut lautius exhibere nequeunt. In his refocillandis Deum reficiat; qui sibi patietur imputari, quod in illos collocatum est. Is restituet pro temporalibus æterna.

Hee Christi sententia multos nostro seculo percelsit.

Luc. 6.

Conuiuia Christianorū qualia esse debeant.

Luc. 6.

EPILOGVS.

1. Christus die sabbathi hydropicū in presenſia Legisſitorum & Phariſeorum sanat, docens, eum magna reſultat vtilitas, non curandū, ſi male ſe ſcandalizant, & præpoſteram eſſe religionem eorum qui in ſalute hominū offenduntur.
2. Obſeruatōres ſuos Phariſeos, Chriſtus ſic conuicit, vt & auaritiæ condemnent, & vere violationis ſabbati.
3. Parabola de inuitatis, & ad veram humilitatem pronocat, & ſuauitatem Phariſeorum ſanctimoniam detegit.

DOMINICA DECIMA OCTAVA POST

TRINITATEM, EPISTOLA.

1. Corinth. 12.

...
...
...

Fratres, Gratias ago Deo meo semper pro vobis in gratia Dei, que data est nobis in Christo Iesu: quia in omnibus divites facti estis in illo, in omni verbo, & in omni scientia, sicut testimonium Christi confirmatum est in vobis, ita ut nihil vobis desit in ulla gratia, expectantibus revelationem Domini nostri Iesu Christi, qui & confirmabit vos usque in finem sine crimine in die adventus Domini nostri Iesu Christi.

D. III.

*Tria ad verbi
ministrum re-
quiruntur.*

*Duo genera ho-
minum in Ec-
clesia.*

Simile.

*Tria requiruntur
& in au-
ditoribus.*

IN HÆC Epistola Paulus facit tria. Primum agit, ut fidelis pastor, Deo gratias pro cælestibus donis, gratia, & beneficiis Corinthiis à Christo exhibitis. Requiritur autem ad verbi ministrum, tria. Primum, ut verbo Dei populum fideliter instruat. Secundum, ut pro suis auditoribus suppliciter oret. Tercium, ut gratias Deo agat, cuius misericordia populus ad agnitionem Christi pervenit. Sicut in omnibus Ecclesiis duo sunt genera hominum, bonorum scilicet & malorum, ita apud Corinthios tunc temporis erant. Primum ergo Apostolus à laude cœpit, & gratiarum actione, alloquens eos qui in fide bonisque operibus perfecti erant, abundantes divitiis spiritualibus, ut ipsi semper in melius proficerent. quia virtus laudata crescit: sicque postmodum fortiter cœpit redarguere illos, qui in fide errabant, dissensiones seminabant, more peritissimi medici agens, qui vulnus secundum videns, sed agrum timidum esse conspiciens, diu palpat sana membra, subitoque percutit: more etiam arietis, qui primum humiliato capite incedit, sed postmodum fortiter ferit. Primum enim laudat bonos, & deinde percutit malos. Verecundæ etenim mentes nisi fuerint palpando reprehensæ, ita ut ex aliis rebus audiant, quod in consolationem sumant per increpationem duram protinus ad desperationem cadunt.

In auditoribus quoque requiruntur tria: Primum, ut diligenter in verbum Dei intendant. Secundum, ut pro concionatoribus sedulo Dominum orent. Tercium, ut Deo gratias pro omnibus beneficiis agant, iuxta illud 1. Thessal. 5. In omnibus gratias agite. Hæc fuerunt in primitiva Ecclesia, & sunt modò in aliquibus Ecclesiis. Verum sunt quamplurimi Pastores, Concionatores, & Doctores, qui non prædicant suis auditoribus verbum Dei, sed falsas, hæreticas, & pestiferas doctrinas. Non orant, ut Dei spiritu illustrentur ad sanè & catholicè enarrandum Euangeliùm, sed magis operam dant, ut suas defendant hæreses, & errores, utque suo spiritu aliquid inveniunt, quod curiosis arrideat: reiicientes Euangeliùm, quasi materiam seseoque ingenio indignam. Vilescit ipsis sacrosanctum

Christi

Christi verbum, cum maximè placeat Cicero, & Hòmerus.

Videntur hi duo errores maximum locum consecuti. Alter apud hereticos nostri seculi: quorum tanta est malitia & per-
 uicacia, vt quamuis conscientia ipsos acriter pungat de erro-
 ribus, ipsi tamen mordicus suas sectas tenent, reiicientes Spi-
 ritum sanctum. Alter apud sciolos quosdam catholicos con-
 cionatores, quibus verba Christi sordent, & sententiæ, para-
 bolæ, atque exempla quæ Christus adducit, humiliora vi-
 dentur. ob idque excogitant conciones quasdam suo artificio
 elaboratas, quibus magis ingenium vanū et carnale ostentent,
 quàm spirituales doctrinam. At hos manet horrendum Dei
 iudicium.

*Errores duo
maximè locū
conscienti vi-
dentur.*
Ierem. 23.

Sic etiam huiusmodi pastores, concionatores, & doctores
 non agunt gratias Deo, vt Christum agnoscant, & veritatem
 catholicam populo Dei possint annuntiare, cum nemo queat
 Christum cognoscere, neque eius veritatem, nisi cui Deus Pa-
 ter reuelauerit: dicente Christo, Nemo potest venire ad me, nisi
 Pater meus traxerit eum. Item, Nemo nouit Filium, nisi Pa-
 ter, & cui voluerit Pater reuelare.

Ioan. 6.
Matth. 11.

2. Secundò recitat hñc Apostolus causam, quare Deo gratias
 agat: nempe quòd Corinthios ditauerat, non corporalibus,
 sed spiritualibus bonis. Bona namque temporalia non sunt
 yocanda propriè bona, nec diuitiæ, quia paupertate sunt ple-
 na, & semper obnoxia casibus. Quales enim diuitiæ sunt pro-
 pter quas times latronem? propter quas times seruum tuum,
 nete occiso auferat, & fugiat? Si veræ diuitiæ essent, securitatē
 tibi darent. Ergo illæ tantum sunt veræ diuitiæ, quas cum ha-
 buerimus, perdere nō poterimus, nisi forsan nobis volentibus
 & consentientibus. Hæc Augustinus de verbis Domini serm.
 35. Item idem, Dominica 8. post Trinit. ser. 1. ait, Omnis bo-
 nus fidelis diues est. pauper forsan in sella, sed diues in con-
 scientia. Diues nempe in conscientia securior dormit in terra,
 quàm diues terrenus in purpura. Idem super Psal. 66. Foris
 pauper es, inquit, sed intus diues. Diuitias tecum portas, quas
 non amitteres, etiam si de naufragio nudus exires. Hinc de
 Bia philosopho ex septem sapientibus non minimo sic legi-
 tur. Cum hostes inuaderent patriam suam, cæteri que fuger-
 er, secum portantes quæque chara & pretiosa, iste nihil secum tu-
 lit. qui cum super hoc interrogaretur, respondit, Ego, inquit,
 certè omnia bona mea. mecum porto, scilicet sapientiam quæ
 auferri non potest, leuisque est ad portandum. Vnde Gregor.
 Diuitiæ, inquit, huius seculi fallaces sunt, quia nobiscum
 diu manere non possunt: fallaces sunt, quia mentis nostræ
 inopiam expellere non valent. Solæ autem diuitiæ veræ sunt,
 quæ nos diuites virtutibus faciunt. Ideoque subdit, Si ergo

*Bona tempo-
ralia non sunt
vocanda bo-
na.*
*Grego. Homil.
15.*
*Diuitia vera
quæ.*

fratres charissimi diuites esse cupitis, veras diuitias amate. **V**queadè autem thesaurus hic dicitur, vt omne aurum in comparatione illius arena sit exigua, & tanquam lutum aestimetur argentum in conspectu illius.

*Diuitie vere,
Euangelij do-
ctrina, fides,
donaque san-
cti Spiritus.
Opes saluatares
mundus non
curat.*

Acceperant enim caelestes & veras diuitias: scilicet salutarem Euangelij doctrinam, veram fidem in Christum, varia Spiritus sancti dona, gratiam & remissionem peccatorum, ita vt nulla alia re opus haberent, nisi aduentu Domini, qui eos ab omni malo liberaret. Sed has opes saluatares, haec munera & beneficia, & hanc Dei gratiam mundus non curat. Qui enim habet arcas pretiosis vestibus repletas, granaria frumento repleta, loculos pecunia turgentes, & apothecas vino zythoque plenas, negligunt caelestia. Habent enim loco fidei mundi sapientiam, loco charitatis, cupiditatem, loco vnitatis spiritus, sectas, & loco pacis, bella & dissidia, vt nec tempus ipsis suppetat, nec voluntas Deo gratias agendi. Sicut hodie videmus mundum insanire, fidem deprauatam, charitatem expulsum, concordiam animorum disruptam, Ecclesiam persecutam & oppugnatam, vota sublata, sacramenta reiecta, & verbum Dei operi reffum. Nam fidei effectus attribuunt persuadentibus & apprehensionibus humanis, charitati maximè detrahunt, & infimo loco constituunt, ac parum prodesse affirmant, traditiones quoque Apostolicas ita conculcant, vt sua placita eisdem praeferre non vereantur.

*Ingratitudo
punienda.*

Haec ingens ingratitude est, quam Deus puniet caecitate, obstinatione, & eterna damnatione, Ro. i. Sunt enim qui verbum Dei quod catholica docet Ecclesia, repudiant: nec vnquam orant, vt Deus Euangelij ministros in messem extrudat, Mat. 9. Luc. 10. gratias etiam pro conseruata Euangelica Christi, & Apostolorum doctrina in Ecclesia Romana, nunquam agunt: sed potius exoptant, vt exploso vero Deo, & relegata catholica Ecclesia (quae est Romana) satan cum infernali sua caterua regnet. Sed hos confundet Christus: vt qui sacrum eius aedificium demoliri conentur, & eiusdem sponsam contumeliis afficere non dubitent. Et cum acceperit tempus, iustitias iudicabit.

Psal. 74.

3 Tertiò concludit pulchro epiphonemate, & ait, *Fidelis Deus per quem vocati estis, in societatem filij eius Iesu Christi Domini nostri.* Paulo ante enim dixit, Expectantibus reuelationem Domini nostri Iesu Christi. Ad hoc potuissent Corinthij inferre & dicere, Quis poterit aduentum Domini laeto corde expectare? Ad hoc responderet Paulus, Christus confirmabit vos: id est, faciet vos perseverare vsque ad finem sine crimine: quasi dicat, Si fortiter perseveraueritis in fide, charitate, & cognitione Christi: Deus proculdubio confirmabit vos, & ad perfectionem deducet. Dabit vobis perseverantiam vsque in finem.

*Acclamatio
vni narrata.*

Sed

Sed aduertendū, quod dicat Paulus Corinthios confirmandos sine crimine: sed non dicat peccato. Nam multi sunt sine crimine, qui peccatorū nāuis interdum asperguntur. Crimina sunt peccata exitalia & capitalia, quæ à regno calorū separant: peccata verò interdum sunt venialia. De Christo per excellentiam, dicit scriptura, quod peccatum non fecerit, nec inuentus sit dolus in ore eius, Isa. 53. 1. Pet. 2. *Confirmabit vos*, inquit, *ita vt nihil vobis desit in vlla gratia*: id est, sic vt in nullo destituamini, Ioā. 3. Qui credit in filiū Dei, habet vitam æternam. Ad hoc potuissent Corinthij inferre, & dicere, Quis nos promissionis diuinæ certiores faciet? Promisit quidē, sed fortasse nō nobis. Ad hoc respōdet Paulus, Fidelis Deus, per quē vocati estis in societate filij eius Iesu Christi Domini nostri: quasi dicat, Quod Deus in vobis cœpit, id perficiet, & cōfirmabit vos vsque ad finem, si modò non defeceritis ab illo, verbum enim Dei, non vt hominis verbū est mutabile, sed manet in æternum, Isa. 40. Psal. 144. Ait ergo Paulus, Deum esse fidelem. Prosper lib. 1. de vocatione Gentium, cap. 3. inquit, Omnibus suis electis promisit Deus perseuerantiam: & quia promisit, & præstat, ideo dicitur fidelis, quia neminem fallit, nec promissa alicui vnquam negauit, si modò pacta seruentur. Sed quia nemo est in hac vita qui cered sciat se electum ac prædestinatum, ideo nemo etiam certus esse poterit de sua perseuerantia. Est tamen spes Christianorum, quod sint electi ad vitam illam ad quam omnes Christiani aspiramus, estque magna consolatio Christianis, considerare Deum pollicitum se confirmaturum eos in fide, ne deficient. Dicit August. lib. de bono perseuer. cap. 17. & 22. Tunc spes Christianorum erigitur, quando diuina protectio consideratur. Caueant igitur tam pastores, quam auditores à pseudoconcionatoribus. Nulla tam parā fuit Ecclesia, vt non fuerint in ea falsi Christiani. Quemadmodum enim zizania semper immiscentur bonis segetibus, & murium excrementa piperi, sic semper inter bonos mali sunt. Sed qui malè egerunt, ibunt in ignem æternum: boni verò in vitam æternam, Ioan. 5. Amen.

EPILOGVS.

1 Qui ad fidem Christi accedunt, omni gratia, hoc est, omnibus virtutibus, sapientia, & scientia, quæ Prophetas & amicos Dei constituit, ditantur, Prouerb. 10.

2 Gaudium sanctorum, & congratulatio, cum vident homines in cognitione Evangelica proficere. Charitas autem congaudet veritati. 1. Corinth. 13.

3 Potentissima consolatio electis est, expectare reuelationem Domini nostri Iesu Christi in die iudicij, quæ beatos facit in spe, Rom. 8.

Crimina & peccata quomodo differant.

Verbum Dei immutabile.

Quare Deus dicatur fidelis.

Spes Christianorum.

Simile.

Fidelis est diues.

Gaudium sanctorum.

Consolatio electi qua.

E A D E M DOMINICA,

EVANGELIUM.

Matth. 22.

In illa tempore, accesserunt ad Iesum Pharisei, & interrogavit eum vultus ex eis legum doctor, tentans eum: Magister, quod est mandatum magnum in lege? At illi Iesus: Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex tota mente tua, hoc est maximum & primum mandatum. Secundum autem simile est huic: Diliges proximum tuum sicut teipsum: In his duobus mandatu tota lex pendet & propheta. Congregatis autem Phariseis, interrogavit eos Iesus, dicens: Quid vobis de Christo? cuius filius est? Dicunt ei: David. At illis: Quomodo ergo David in spiritu vocat eum Dominum, dicens: Dixit Dominus Domino meo, sede a dextera meis donec ponam inimicos tuos, scabellum pedum tuorum. Si ergo David vocat eum Dominum, quomodo filius eius est? Et nemo poterat ei respondere verbum, neque ausus fuit quisquam ex illa aie eum amplius interrogare.

Quid Lex
quid Euange-
lium scitu ne-
necessarium.

Ephes. 5.

Sectae tres.

Mat. 15. & 23

1. Corint. 1.

Evangelium hoc versatur in duabus quaestionibus, quarum altera pertinet ad Legem, altera vero ad Evangelium, quae aeterna Christiano ad salutem cognitu sunt necessariae: ut scilicet sciat primo, quid sit Lex, quae eius utilitas, quid operetur, quam virtutem habeat, in quibus sit posita, quod praemium promittat suis observatoribus. Deinde, Quid sit Evangelium, quid Christus, quae beneficia nobis contulerit, quomodo Patrem placaverit, eique nos reconciliaverit: quomodo diabolum, infernum, mortem vicerit: & alia quamplurima mysteria pro nostris animabus perfecit.

Questionem priorem attulit Legis doctor quidam, omnium Pharisaeorum nomine.

Sectas tres Iosephus Iudaeorum perstringit, lib. 4. Iuda. histor. Pharisaeorum scilicet, Sadducaeorum, & Essenorum.

Pharisaismum ostendit esse, servandas contendere patrum traditiones, quam Mosaicam Legem, id illis obiciente Christo.

Sadducaei contra, solum literam, & (vt aiunt) nudum textum receperunt legis Mosaicae, quinque scilicet libros Mosis. Unde dicitur ad Christum errasse, & ignari scripturarum, virtutisque Dei, hoc est, Christi, qui virtus Dei est. Sic & hodie in Ecclesia quidam ad peruersum suum constabiliendum dogma, nonnulla reiciunt quae ipsis palam auersantur, quod communis tamen tenet, ac tenuit Ecclesia: quod certissimum erroris & peruersi cordis est indicium.

Esseni siue Essaei, Phariseis & Sadduceis erant religiosiores, quippe qui bonis operibus ipsis studuerunt. Ex hac ultima secta plures ad Christum sunt conuersi in Ecclesiae exordio, teste Philone & Eusebio.

Obstupuit igitur os Sadduceis Dominus, & ecce sibi bellum redintegrant Pharisei. Debuissent quidem timere Sadduceorum exem-

exemplum, vt ne similiter confunderentur, confutati etiam fuerant in denarij ostensione, sed maleuolentia & liuor nutrit impudentiam, & ardens malitia dum se satiare festinat, non aspicit exitum rei, vt tantummodo alteri noceat, nec sibi parcens. Venena enim inuidia: iuperari possunt, sed difficile conquiescunt, & malitia frequenter confunditur, placatur autem nunquam.

Liuor nutrit impudentiam.

Conuenerunt in vnum, vt multitudine vincerent, quem ratione non poterant vincere, a veritate se nudos esse declarantes, qui se multitudine armauerunt. Dicebant enim, Vnus loquatur pro omnibus, & omnes loquamur per vnum, vt si quidem vicerit, omnes videamur vicisse: sin autem victus fuerit, solus videatur confusus. Sic hypocritae isti omnia propter homines faciebant, quos plus metuebant quam Deum. Leuis enim consolatio est, si malum tuum ab aliis ignoretur, quum in conscientia, quae mille testes valet, confusus sis.

Ex conuentu hoc Pharisaorum subdolo, liquefcit verbum veritatis ab infestatione nunquam esse immune, sed semper vtrinque plures habere impugnatores. Sic Christus hic aemulos habuit Sadducaeos, Pharisaeos & Scribas, alibi etiam Herodianos & sacerdotes. Emicant hic Pharisei, & in veritatem strenue inuolant, spe bellum praesumens, sed tandem confusi diledunt. Intentari poterit catholica veritas, non extirpari, id ipsum hoc contestante Gamaliele, Actor. 5. vbi dicit, Si ex hominibus est consilium hoc aut opus, dissoluetur: si vero ex Deo est, non poteritis dissoluere, ne forte & Deo repugnare videamini. Quod si schismatici crederent, sui eos inanis laboris pigeret.

Verbum veritatis nunquam ab infestatione immunit.

Inter Sadducaeos quoque & Pharisaeos bellum erat internecium, quod est alia quaedam praescriptio discernenda: haereses. Iuxta praescriptionem eam schismatici hodie omnes simili studio ecclesiam Romanam impugnantes (vt typus mulieris demonstrat, Apoc. 12. a dracone persequuta) ipsi sese mutuo odio expugnant: Pharisei & Sadducaei quoque in hoc saltem sibi consenserunt, vbi de Christi persecutione ageretur, Marci 3. Hi sunt duae domus, vt Iero. in Isa. cap. 8. placet, quae in lapidem offensionis impeerunt. At quemadmodum illi Christo semper succubuerunt, sic & haeretici succumbentes contra Ecclesiam non prauelebunt, promittente hoc Christo Matt. 16. Porta, inquit, inferi non prauelebunt aduersus eam. Iterum Lucae 22. Ego rogavi pro te, Petre, vt non deficiat fides tua, &c. Item Ioan. 17.

Pharisei & Sadducaei in persecutione Christi concordantes.

Vnus ergo ex eis legio doctor tentauit Christum: Quicumque nouit & interrogat, non voto discendi, sed studio cognoscendi, auoueric ille qui responsurus est, in similitudinem Pharisaorum,

Pharisæi mel
in ore, sed in
cordis erat.

non quasi discipulus, sed quasi tentator accedit. Vocauit eum magitrum, cuius tamen nolebat esse discipulus. Vnde Ioan. 9. cæco nato dixerunt, Tu discipulus illius esto, nos Mofi discipuli sumus, sed quo sub blanda specie facilius decipiat, Iero. Interrogant mellitis verbis, & circumdant sicut apes, mel portantes in ore, & aculeum à tergo. vna manu panem, altera lapidem ferebant, vt prouerbio dicitur.

Interrogauit eum, dicens, Quod est mandatum magnum in lege? Sciscitatus est de magno mandato, quum tamen nunquam vel minimum obseruasset. Ille interrogare debet de maiori, qui iam minora impleuit. Erat tunc quaestio inter Iudæos quod maius esset mandatum, eò quod Pharisæi auari sacrificia etiam parentum præferrent honori, suis commodis consulentes, non aliorum salutem, Matth. 15. & alij aliud iudicabant: quare pro vtraque parte rationes habebant, quibus respondentem arguerent, quod & Domino contingere sperabant, vt reprehederetur quasi qui emendaturus esset legem, aut traditionum seniorum contemptor argueretur.

Christus respondit, Qui docet hominem scientiam, non refugit inimicos docere, doctoribus in exemplum.

2. Timot. 4.
Deus quem
modo diligendus.

Diliges (inquiens) dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & in tota anima tua, & in tota mente tua, & ex omnibus viribus tuis: hoc est, Omnibus totius animæ & corporis viribus, totis sensibus externis & internis, omnibus denique cogitationibus, viribus & operibus: nihil sub cælo aut in cælo magis quam ipsum amemus.

Dilectionis Dei
præceptum om-
nium maximum

Hoc est maximum & primum mandatum in lege. Nam tamen si primum præceptum numero, fidem exigens, vnum scilicet credere Deum, etiam magnum sit, maius tamen est quod charitatem exprimit. Charitas enim, teste Apostolo 1. Cor. 13. maior est fide, qua cessante, illa manet. Adducit fides ad Deum, sed charitas eum amplectitur: ostendit illa Deum, sed hæc eo fruitur. Quia Deus charitas est, & qui manet in charitate, in Deo manet, & Deus in eo, 1. Ioan. 4. Præterea dilectioni Dei Christus primum locum tribuit, & maximum mandatum eam esse dicit: quia maius est diligere Deum, quam hominem, præsertim quum ille diligatur propter se, hic autem propter alium, hoc est, propter Deum.

Argumenta
quibus cognos-
cenda Dei cha-
ritas.

Ioan. 3. & 14.

1. Argumentum quo charitatem Dei dinoscas, primum est, si sentias te reipsa neque vxorem, neque liberos, neque fortunam, neque vitam tuam ipsius Dei gloriæ, decoro que Ecclesiæ præferre: dicasque cum Paulo, Omnia arbitror vt stercora, vt Christum lucrificiam, Philip. 3.
2. Si verbum eius te solum afficiat atque oblectet.
3. Si scandala, sacrilegia, & blasphemiarum in Deum te offendant,

gant, sicut de Phinees legitur, Numer. 25.

4 Si vrare, videns verbum in fidei frigidiusculè tractari ac contemni.

5 Si mundi concupiscentiæ & gloria tibi præ amore Dei, & desiderio patriæ vilescant.

Summa, Amor est Dei, si cor tuum in Domino Deo salutari tuo exulteret, atque conquiescat, sique anima tua & mens captiua Deo ducta illi soli viuat: iuxta illud, Mihi viuere Christus est, & mori lacrum, Philip. 1.

Amor Dei, qui.

1 Hic amor Dei inter cætera conciliatur contemplatione magnitudinis Dei.

Dei amor quo pacto conciliatur.

2 Consideratione multitudinis miserationum Dei erga te, Ioan. tertio.

3 Si mente tua reputaueris quæ tibi in caelo dare promiserit, Isa. 64. 1. Cor. 2. Denique quod seipsum tibi fruendum constituerit dare. Ego, ait, erò merces tua, &c. Gen. 15. Amabilem vtiq; se omnino nobis exhibet. Vnde nisi ipsum vnice ex omnibus viribus amauerimus, omnium creaturarum nedum Dei odio digni erimus. Pugnabit cum illo orbis terrarum cõtra infensatos, Sap. 5.

Secundum simile est huic, non par aut æquale, quia minus est dignitate. Dilectio ergo proximi magnum est, sed non primum, sed simile: quia qui proximum amat, Dei imaginem amat, Genes. 1. Et hæc est ratio amandi proximum perinde ac seipsum: quia Dei imago & similitudo est æquè vt ipse, quantum est ex natura. Quare primum nemo verè seruat, nisi seruet & secundum simile, 1. Ioan. 4. Et hoc mandatum habemus à Deo, vt qui diligit Deum, diligit & fratrem suum. Si quis dixerit quoniam diligo Deum, & fratrem suum oderit, mendax est. Qui enim non diligit fratrem suum quem videt, Deum quem nõ videt quomodo potest diligere? Ponit modum, dicens:

Ratio amandi proximum vs seipsum.

Diliges proximum tuum sicut teipsum. In omnibus scilicet necessitatibus, paupertate rerumq; cæterisque tentationibus & afflictionibus, iuxta illud Matth. 7. Quæcunque vultis vt faciant vobis homines, eadè facite & illis. hæc est enim lex & Prophetæ: Summa: diligere proximum, est ex animo ipsi bene velle, & affectum eum animi ad effectum perducere. Hæc siquidem mandata ad opus potissimum respiciunt. Opera sunt vnicum & certum argumentum, quo charitas vera dinoscitur, teste beato Iacobo & Ioanne. Argumentum dilectionis proximi habes quoque 1. Cor. 13. Adde quod etiam amor Dei sine opere, id est, cultu & obedientia vanus est.

Diligere proximum quid.

Opera dinoscenda charitatis certum argumentum.

Proximus noster nusquam in scriptura non declaratur diligendus. Nulla enim scriptura necessitatem hanc nobis tacet. Nam in Leuitico cap. 19. scribitur, quod hic, & in Luc. 10. ca.

quo.

quoque habetur, Diliges proximum tuum sicut teipsum. & in Ioanne 15. cap. dicitur, Hoc est præceptum meum, vt diligatis inuicem. Adeo autem vult proximum diligi à nobis Deus, vt se non æstimet amari, nisi diligatur & proximus. Vnde in Epistola sua beatus Ioannes ait, Si quis, inquit, diligo Deum, & fratrem suum odit, mendax est. Deinde ratio quoque nos cogit ad diligendum. Aut enim proximus noster est bonus, aut malus. Si bonus, hac ratione quia bonus est, diligendus venit. Est enim filius Dei, vt Ioannes testatur 1. cap. 3. Videte qualem charitatem dedit nobis Pater, vt filij Dei nominemur & simus. Est præterea ipsi Christo omni genere necessitudinis coniunctissimus: quod ipse Christus palam fatetur Matth. 12. dicens, Qui fecerit voluntatem Patris mei qui in cælis est, ipse meus frater, soror & mater est. Itaque qui bonus est, & Dei filius, Christi- que frater, soror & mater, quomodo diligendus non est? Porro si malus est, adhuc tamen diligendus est triplici respectu: Primo propter Deum, Si enim diuitis filium diligis quando sanus est, quomodo non diliges quando infirmus est? Hoc modo tu Dei filium, Dei plasma, Christi fratrem, quem ignoras cuius sit apud Deum futurus meriti, dilige, & dum sana est mentis, & dum vesana est, non quia vesana est, sed quia Deus & illum fecit. Quare tu & si stereris etiam, non iudices, non contemnas cadentem, sed compatiaris, sciens quod potens sit Deus erigere illum, & de lapidibus suscitare filios Abrahamæ. Secundo diligendus est propter seipsum. Maiori enim compatiione prosequendus est, & maiori fouendus dilectione, dum infirmus ægrotat, quàm quando exultat sanus. Tali dilectione arsit Apollolus, dicens, Quis infirmatur, & ego non infirmor? quis scâdalizatur, & ego non vrer? Tertio, propter teipsum. Plus enim lucraberis amando proximum te non diligentem, aut tibi contumeliosum, quàm quando amas beneuolum. Inde enim Dei efficieris filius, Christo dicente, Diligite inimicos vestros, vt sitis filij Patris vestri qui in cælis est.

1. Ioan. 6.

Ratio quo pa-
ho cogat nos
ad diligendum

cap. 10. in 1. l. 1.
ad 1. l. 1. 1. 1.

Mater triplici
respectu dili-
gendus.

A simili.

2. Corint. II.

q. amat q. sed pe-
detur.

Matth. 5.

Luca 6.

Diligendus

Deus in se, pro
ximus propter
Deum.

cap. 10. in 1. l. 1.
ad 1. l. 1. 1. 1.

cap. 10. in 1. l. 1.
ad 1. l. 1. 1. 1.

cap. 10. in 1. l. 1.
ad 1. l. 1. 1. 1.

cap. 10. in 1. l. 1.
ad 1. l. 1. 1. 1.

Non omnia di-
lectio legem
implet.

Diligendus ergo Deus in se, & propter se: proximus in Deo, & propter Deum. His duobus non est aliud maius, quoniam totius legis summam complectuntur, 1. Tim. 1. Finis autem præcepti est charitas de corde puro, conscientia bona, & fide non ficta, & Rom. 13. Plenitudo legis est dilectio. Qui enim diligit proximum, legem impleuit. Nam non adulterabis, nõ occides, non furaberis, non falsum testimonium dices, non concupisces, & si quod est aliud mandatum, in hoc verbo instauratur, Diliges proximum tuum sicut teipsum.

Hic tamen simul quoque intelligere necesse est, non omnem dilectionem legem implere. Nam si aliter aut alio fine diligis proximum, quàm propter Deum, iam non legem implesti, nec præ-

præceptum obſetuasti charitatis. Naturalis enim amor, socialis, ciuiliſ, inhoneſtus, carnaliſ ſue, nihil de charitatis implere po teſt præcepto. Quando igitur proximum diligere iubemur ſicut noſiſſos, non eſt intelligendus ille amor quo nos perperam illiciteque diligimus, vt eodem diligamus & proximum, ſed ſicut noſiſſos in Deo diligimus & propter Deum, ita etiam eadem charitate proximis optemus ſalutaria, quæ nobis optamꝰ aut optare debemus, eadem illis faciamus. quæ iuſtè nobis optamus fieri. Verbi gratia, dicit Chriſtus, Qui amat animam ſuam, id eſt, qui diligit & fouet vitam ſenſualem, perdet eam: hoc modo malè te amas, nec ſimili modo proximum te conuenit diligere. Scriptum item eſt ibidem, Qui odit animam ſuã in hoc mundo, in vitam æternam cuſtodit eam: hoc ſalubre eſt odium charitatis, & hoc odium extendi debet etiam ad proximum, vt ſcilicet illi negentur ea deſideria quæ ſunt ei ad detrimentum animæ.

21 Marcus ait Phariſæum propemodum ex tentatore factum diſcipulum, Chriſtoque ſic reſpondiſſe, Benè magiſter in veritate dixiſti, quia vnus eſt Deus, & non eſt alius præter eum, & vt diligatur ex toto corde, & ex toto intellectu, & ex tota anima, & ex tota fortitudine: & diligere proximum tanquam ſeipſum, maius eſt omnibus holocauſtomatibus & ſacrificiis. Jeſus autem videns quod ſapienter reſpondiſſet, dixit illi, Non longè eſt à regno Dei. qualiſ dicat, Intelligis quid ſit optimum, tantum hoc deeſt, vt affectu ſequaris quod intellectu tenes, & non pergas de cætero inſidiari mihi: Quem eſi nondum ſuſpiceris eſſe Deum, certè proximum & bene meritum negare non poteris, in quem tamen hæcenus machinatus eſ, quod nemo ſibi vellet accidere.

Ex hiſ ſatis conſtat quàm ſalutaris ſit reſ, ſeſe humiliare ad auditum verbi Dei, quàmque efficax ſit illud ad mouendos affectus hominum. tamenſi aliquando homines hæud ſynceriori quàm decet animo ad verbum Dei conſuant cum hoc Phariſæo, cauuntur nonnunquam per illud atque inſcantur, quemadmodum piſces hamo. Quod ſatis clarè patuit in miniſtris Phariſæis, vt Jeſum comprehenderent, deſtinatis, qui poſt auditum Chriſti ſermonem, pœnitentes redierunt ad Pontifices, ſic illis reſpondentes. Nunquam ſic loquutus eſt homo, ſicut hic homo. Virtutem verbi Dei habes, Iere. 23. & Heb. 4. Nunquid nõ verba mea ſunt quaſi ignis, dicit Dominus: & quaſi maſſeus conterens petram? Viuus eſt enim ſermo Dei & efficax, &c. Illuminat, emollit, incendit, & viam commonſtrat.

Quæſtionem poſterioreſ attulit Chriſtus, qui non interrogabat, an Phariſæi crederent Meſſiam venturum, aut ex progeſnie Dauid oriturum: hoc enim nouerant ex ſcripturis: ſed an cre-

Ioan. 12.

Reſponſum
Phariſæi.Reſ ſalutaris
humiliſ verbi
Dei auditio.

Ioan. 7.

Pſalm. 118.
Quæſtio à Chriſto
ſuo allata.

cre-

crederent Christum esse filium Dauid: hoc est, an crederent esse si simplicem hominem, an Dei filium, verumque Deum, & verum hominem.

Hic respondent, Christum esse filium Dauid: hoc est, hominem, non Deum. Psalm. 131. Iuravit Dominus Dauid veritatem, & non frustrabitur eum, de fructu ventris tui ponam super sedem tuam. Jerem. 23. Suscitabo Dauid germen iustum, & regnabit rex, & sapiens erit, & faciet iudicium & iustitiam in terra.

Quibus respondit Iesus ex Psalm. 109. & dicebat docens in templo, Marc. 12. Quomodo ergo Dauid in Spiritu sancto: Lucae 20. in libro Psalmorum, vocat eum Dominum, dicens, Dixit Dominus Domino meo, sede a dextris meis, donec ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum. Si ergo Dauid vocat eum Dominum, quomodo filius eius est? q. d. Qui confititur, ut si filius est Dauid, pater appellet filium Dominum, quum maior sit autoritas progenitorum, quam nepotum? Chrysolost. Filius nobis esse potest, qui post nos futurus est: Dominus autem esse non potest, nisi qui aut est nobiscum, aut ante nos. Ita ratiocinatur Dominus, non quia velit ostendere Christum Dauid filium non esse, sed ut falsam opinionem illorum in melius reducat, quia illum solum hominem, non etiam Deum credebant. Dauid autem afflatus spiritu caelesti, videbat in Christo nondum nato quiddam hominem maius, cum ipse nihil aliud esset quam homo: Siquidem Christus ut secundum corpus humanum erat filius Dauid, ita secundum divinam naturam dominus est omnium, non modò ipseus Dauid.

*Ratiocinatio
Domini, qua-
lu.*

*Christus, & fi-
lius Dauid, &
filius Dei,
Deus & homo*

Declarat quoque hoc versiculo quòd non sit aduersarius Deo patri, sed multam cum illo habeat concordiam: siquidem inimicos eius humiliat, quo simul & conscientiam illorum terrore concutere curat, ut à concepta defilerent malitia. Esai. 63. Calcaui eos in furore meo, & conculcaui eos in ira mea. 1. Corinth. 15. Oportet illum regnare, donec ponat omnes inimicos sub pedibus eius.

*Mysterium di-
uinitatis non
intelligebant
Pharisaei.*

Et nemo poterat ei respondere verbum: nec erat quisquam illorum qui posset nodum soluere, propterea quòd de diuina Iesu natura nihil adhuc suspicari poterant. hocque mysterium nondum intelligebant Scribae & Pharisaei, qui spiritum habebant carnis, 1. Corinth. 2. Animalis homo non percipit ea quae sunt spiritus Dei.

Neque quisquam posthac ausus fuit illum a doctis questionibus, quum viderent insidias in illum intentatas, in suum caput recidere: non quòd tacuerunt volentes, sed quid amplius interrogarent non habentes. Prouerb. 3. Ipse deludet illusores, & mansuetis dabit gratiam.

Discamus ergo ex hoc Euangelio tria. Primò quòd Chri-
stus

Us sit Deus ac Dominus noster, Dei patris æterni filius, in nobis- *Christus Deus*
 uisimis temporibus homo factus, de semine Abrahamæ & Da- *& homo.*
 uidis, Roman. 1.

2 Quod Christus sit rex noster, qui nos tuetur & eripit ab *Rex noster*
 omnibus inimicis nostris corporalibus & spiritualibus. *Christus.*

3 Quod Christus sit pontifex, aduocatus, & intercessor nos- *Psal. 90.*
 ter, atque mediator apud Patrem: bona pro nobis loquens, *Mediator &*
 gratiam misericordiamque diuinam imperans: qui tanta fue- *aduocatus nos-*
 rit sapientiæ, ut occultas cogitationes Iudæorum viderit, ac tan- *ter Christus.*
 tæ virtutis, ut eas facillimè destruxerit: qui nos post hoc secu-
 lum, nostris meritis intercedentibus, ad se recepturus est
 cum omnibus electis, daturusque vitam æternam. Amen,
 Ioan. duodecimo.

EPILOGVS.

1 Primum omnium & maximum mandatum est, cognitio & confessio *Primum ma-*
 diuine vnitatis cum executione bona operationis. Bona autem operatio di- *datum & ma-*
 latione Dei & proximi perficitur: quod Paulus his verbis dicit; In Christo *ximum quod.*
 Iesu neque circumcisio aliquid valet, nec preputium, sed fides per dilectio-
 nem operans, Galat. 5.

2 Hebræi dicunt summum gradum colendi creatorem, esse ut seruius ei ex *Summus gra-*
 dilectione; & non propterea ut mercedem aut præmium suscipias: ex toto *duis colendi*
 corde, quod nunquam cor solum opus tuum bonum vel malum facit; ex tota *creatorem quis*
 anima, ut etiam si causa requirat, non trepides pro eo exponere animam, id est *creatorem quis*
 corporalem vitam: ex tota virtute, ut potius omnium rerum tuarum dispen-
 dium incurere velis, quam ab amore Dei desistere, Rom. 8.

3 Questionem questione, eeu clauum clauo pellis, ex Psalmo 109. dedi- *Questio quæ-*
 uinitate Filij, qua questione & interrogatio (Hieronymo teste) usque hodie no- *stione pellitur.*
 his proficit contra Iudeos.

DOMINICA DECIMANONA

POST TRINITATEM,

EPISTOLA

Renouamini spiritu mentis vestre, & induite nouum hominem *Ephes. 4.*
 qui secundum Deum creatus est, in iustitia & sanctitate veritatis. Pro-
 pter quod deponentes mendacium, loquimini unusquisque veritatem cum pro-
 ximo suo: quoniam sumus inuicem membra. Recrimini, & nolite peccare: sol-
 non occidat super iracundiam vestram. Nolite locum dare diabolo. Qui sura-
 batur, iam non furetur: manus autem laboret operando manibus suis quod vo-
 non est, ut habeat unde tribuat neque sitatem patienti.

Hæc Epistola docet diuus Paulus duo, scilicet mortifica- *Spiritus reno-*
 tionem carnis, & renouationem spiritus, ad similitudinẽ *uandus & ca-*
 terræ, aquilæ & serpentis, Psalmo 162. & 103; Matt. decimo. *ro mortificata*
 Amplifica.

Quæ doctrina Paulo valdè familiaris est, nempe, disputare
 de

de homine veteri & nouo, non ignorans, quam Christianis illa duo sint ad salutem scitu necessaria. Hinc enim discunt quid sit peccatum originale, concupiscentia, hereditaria iustitia, caro, spiritus, gratia, peccatum, vita & mors.

Homo vetus quis.

Est autem homo vetus, totus homo Ad lapsum perditus, peccatis oppletus, in peccatis conceptus & natus, affectibus malis, & prauis concupiscentiis refertus, erumpens tandem in cogitationes iniquas, spurca & pessima verba, & in opera mala cum externa tum interna.

Homo nouus quis.

Est autem homo nouus, totus homo Christi gratia per aquam & spiritum sanctum in fide, charitate, obedientia verbi Dei, iustitia, sanctitate, & veritate regeneratus, & omnibus donis caelestibus repletus, quae vbertim exundant, profluentia in sanctas cogitationes, verba salutaria, opera bona tam interna quam externa, & in merita, quibus aeternam vitam nobis comparamus. Quisquis ergo per peccatum iustitiam & sanctitatem veritatis amisit, renouari studeat spiritu, & induat nouum hominem, id est, nouum mentis habitum, quo Deo sit acceptus in iustitia, & sanctitate non ficta aut hypocritica, quae est sanctitas veritatis. De mortificatione veteris hominis, ac spiritualis mentis renouatione, vide Paulum Roman. 6. a. Colossen. 3. b. Hebraeor. 12. a. Mortificatio incipit in baptismo, & perficitur in morte, quum caro peccati corrumpitur, 2. Corin. 4. Renouatio autem incipit in baptismo, & perficitur in nouissimo die.

1. Pet. 2. et 4. a

Matt. 23. Vetus homo quibus principalibus criminibus oppressus.

Quando igitur vetus homo tribus principalibus criminibus est oppressus: nempe mendacio, ira, furto, quae vitia traxit a satana, qui est mendax, & pater mendacij, homicida & latro, princeps furum & praedonum: vult igitur Paulus vt abiciamus ista diabolica crimina, nempe mendacium, iram, & furum: & in eorum locum, recipiamus tres praecipuas virtutes, scilicet, veritatem, mansuetudinem, & liberalitatem, quae a Deo proficiuntur.

Hoc est quod ait Paulus, *Deponentes mendacium, loquimini veritatem vnusquisque cum proximo suo: quoniam sumis vnucem membra.* Quando igitur Euangelium est verax, & constans doctrina, debent hi qui susceperunt illud, etiam veraces, atque constantes esse, iuxta illud Matt. 5. Sit sermo vester, Est, est: non, non. & illud Leuit. 19. Non mentiemini, nec decipiet vnusquisque proximum suum. Item Colossen. 3. Nolite mentiri inuicem. Causas addit: Prima, quia inuicem proximi sumus. Siquidem optimus homo vel prime natiuitatis conditione, vel spe conuersionis est nobis proximus. Neque nouimus qualis ille qui nunc vel omnium vitiorum sorde squaler, futurus sit, & coram Deo iam est. Is enim qui modo vel hereticus, vel facinorosus, Iu-

Causa tres ob quas non licet mentiri inuicem.

dæus vel paganus est, per Dei misericordiam, sic forsitan est im-
mutandus, vt tandem aliquando cum sanctis recumbat in re-
gno Dei, Matth. 8. Secunda, quia (quod maius est) sumus inui-
cem membra. vnum quippe membrū alteri membro non men-
tietur. Verbigratia, Oculus si bestiam aliquam conspexerit ef-
feratius in nos irruentem, nullo pacto pedibus mentietur se ni-
hil spectare, sed fugiendi facultatem illis præbebit. Sic si fo-
ueam aliquam profundam arundine humoꝛque ad fraudem
contectam pes ipse prætenet, oculus minimè id ip̄um cæla-
bit, quin aliam inuestiget euadendi semitam. Nos igitur, in-
quit Apostolus, inuicem nihil mentiamur, quum sumus vniꝛ
corporis membra. Charitas enim congaudet veritati. Tertia
causa est, quia mentiri est diabolus imitari. Nec habitaturus
est in tabernaculo Domini, nisi qui loquitur veritatem in cor-
de suo, qui non egit dolum in lingua sua, &c. Psalmo 14. Im-
mò potius Deus perdet omnes qui loquuntur mendacium,
Psalmo 5.

*Sumus inuicem
membra.*

*Mentiri est dia-
bolum imitari.*

Ira scimini & nolite peccare. Quasi dicat, Bonum quidem esset
nihil prorsus irasci, sed si contigerit, quod vitari non potest, ca-
uete ne de ira veniatis ad actum peccandi, & sic ira crescat in o-
dium, & trabs fiat defestuca, Luc. 6. Quando enim affectus
humani dum viuimus manent in nobis, prospicere debemus ne
vincamur ab illis, ad peccata præcipitati. Peccare quidem, hu-
manum est: in peccato verò perseuerare, diabolicum. Idem
subdit:

Psal. 4.

*Peccare huma-
nū, perseuerare
in peccato dia-
bolicum.*

Sol non occidat super iracundiam vestram. Ac si dicat, Et si ex toto
vitare non valeris, non diu tamen resideat apud vos iracundiæ
malum, neque vobis nondum reconciliatis, sol ipse è terris ab-
scedat, ne fortè indignis appareat illuxisse, nève & nox igne fu-
roris mentem acrius agitando incendat, & insidias paret proxi-
mo vel mortem. Si quidem nox ipsa opportuna sceleribus est.
Ioann. 3. Ergo cauete ne ira efficiatur pridiana, quinimo de
corde vestro pellatur, priusquam occidat lux ipsa visibilis, ne
vos deserat lux inuisibilis.

*Nox opportu-
na sceleribus.*

Nolite locum dare diabolo. Vti enim Deo locus in pace est, ita &
diabolo in ira locum damus. Iratus enim mala cogitat. Et per
cogitationem malam, se diabolus ingerit vt peragat mala: mu-
tata verò dilectione diabolo accessus occluditur, & Deo habi-
taculum paratur. Deus namque charitas est, & qui manet
in charitate, in Deo manet, & Deus in eo, 1. Ioann. quarto. Si-
cut exercitus dispersus facitè superatur, ita vnitus & confertus
resistit hostibus. Itaque per mansuetudinis virtutem iræ furo-
rem superantes, nouum hominem abiecto procul odio indui-
t, & ad fraternam vnanimitatem (qua hostis procul pellitur)
quantocytus redite.

*Iacob. 4.
Diabolo in ira
locus est, Deo
in pace habi-
taculum.*

Simile.

Furtum repugnauit iustitia.

Quis furabatur, iam non furetur. Furtum enim repugnat iustitiæ, sicut ira mansuetudini. vnde nisi quis furtum deponat, non potest illum nouum hominem induere, qui secundum Deum creatus est in iustitia.

Triplici de causa manibus operandum.

Magis autem laboret operando manibus suis quod bonum est, vt habeat vnde tribuat necessitatem patienti. Quando igitur Deus homini laborem imposuit, vt à furto & præda eum retraheret, merito debemus præcepto Dei obtemperare, non aliena rapere: sed potius operando manibus laborare, vt de nostris facultatibus possimus suppeditare & opitulari pauperibus, & operum meritum hic quidem gratiam, in futuro autem vitam promereri a ternâ Amen. Triplici de causa manibus operandum: Primum, vt labor atterat & exerceat corpus, quod ex otio praua didicerat. Iuxta illud Gen. 3. In sudore vultus tui vesceris pane tuo. Deinde vt habeatur vnde præsens vita honestè transigatur, iuxta Psal. 127. Labores manuum tuarum manducabis, &c. Demum vt suppetat quod in vsus pauperum expendatur, quemadmodum Salomôn ait, Prover. 3. Honora Dominum de tua substantia, & de primitiis frugum tuarum da pauperibus.

EPILOGVS.

- 1 Per baptismum in fides in Christo renouari oportet, vt ablata iniustitia, succedat innocentia & sanctitas Evangelica.
- 2 Discipuli veritatis omne mendacium horreant, veris agant cum proximo.
- 3 Inuidia, vociferatio, conuictum ad se facessant à Christianis, vsus nullum vestigium in animo resideat.

DOMINICA EADEM,

EVANGELIUM.

Matth. 9.

In illo tempore, ascendens Iesus in nauiculam, transfretauit & venit in ciuitatem suam. Et ecce offerebant ei paralyticum iacentem in lecto. Videns autem Iesus fidem illorum, dixit paralytico, Confide, fili, remittuntur tibi peccata tua. Et ecce quidam de Scribis dixerunt intra se, Hic blasphemat. Et quomodo vidisset Iesus cogitationes eorum, dixit, Vt quid cogitatis mala in cordibus vestris? Quid est facilius dicere, Dimittuntur tibi peccata: an dicere, Surge & ambula? Ut autem sciatis quia filius hominis habet potestatem dimittendi peccata in terra: Tunc ait paralytico, Surge, & tolle lectum tuum, & vade in domum tuam. Et surrexit, & abiit in domum suam. Videntes autem turba, timuerunt, & glorificauerunt Deum qui dedit potestatem talem hominibus.

Hoc Evangelium complectitur tria exempla. 1 Primum exemplum est fidei charitate viuificata, in quatuor viris adducentibus paralyticum ad Christum. Vnde Evangelista ait, Ascendens Iesus in nauiculam, transfretauit. Navigio transit qui sicco vestigio transire potuit. Ipse nanque est qui olim fugatis fluctibus maris profunda nudauit, vt Israelitæ siccis pedibus trans-

transirent, Exod. 14. Ipse & Petri pedibus mare calcabile præbuit: sibi ipsi autem nunc maris denegat obsequium, nec abs re. Si enim mansisset in suis virtutibus, cum homine visus fuisset nihil habere commune. ob id autem & humanas sustinuit necessitates, ut verus homo probaretur, omnia autem ad hunc finem, ut nos alliceret atque attraheret, maxime ad humilitatis exemplum, ne simus superbis huius seculi similes, qui in mirabilibus ambulant supra se, seseque nonnunquam supra vires & diuitias ostentare conantur, contra illud Iere. 9. Non gloriatur sapiens in sapientia sua, nec fortis in fortitudine sua, nec diues in diuitiis suis, &c. Diuitiæ, cæteraque Dei dona data sunt in usum, minime verò in abusum. Qui ergo gloriatur, in Domino gloriatur.

*Matth. 14.
Quare sustinuit
Christus
necessitates hu-
manas.*

1. Cor. 10.

Et venit in ciuitatem suam, scilicet Capharnaum, ut Marcus dicit cap. 2. Et iterum intrauit Capharnaum post dies octo, & auditum est quoddam in domo esse, & conuenerunt multi, ita ut non caperent, neque ad ianuam, & loquebatur eis verbum. Sicut enim Nazareth conceptione, & Bethlehem natiuitate sua: sic Capharnaum in habitatione & multiplici prædicatione suam ciuitatem fecit, non temporali ditione, quæ Christo in hoc mundo nulla fuit, Matt. 8. sic ipso dicente, Vulpes foueas habent, & volucres cæli nidos: filius autem hominis non habet vbi caput suum reclinet. Maritima est hæc ciuitas in finibus Zabulon & Neptalim: interpretatur verò amœnus campus, siue iucundum prædium. At Capharnaum quo amœnior fuit, hoc ad Christi Euangelium suscipiendum fuit difficilior: vsque ad eam demetata fuit omni rerum affluentia atque prosperitate, ut neque doctrina neque miracula Christi illi prodesse. Quare improperando illi, dixit, Matt. 11. Luc. 10. Væ tibi, Capharnaum, vsque ad cælum exaltata es, vsque in infernum detraheris. paruum persæpe momenti est verus Prophetes, qui rigidus declamator est in viciis, in similibus oppidis opulētis & pinguibus, vbi negotiatio, superbia, gula, luxuria, vsura, &c. regnant. In pretio est ibi qui loquitur placentia, qui carnem prædicat. Dicunt enim impij, Grauis est ad videndum, improperat nobis peccata legis, contrarius est operibus nostris, dissimilis est aliis vita illius, tanquam nugaces estimati sumus ab illo, abstinet se à viis nostris, tanquam ab immunditiis, Sap. 2.

*Capharnaum
campus amœ-
nus seu iucun-
dum prædium.*

*Verus prophete-
tes parui mo-
menti est.
At in pretio
est qui loqui-
tur placentia.
Fratri periculi-
tanti ex fide
succurrendum.*

Et ecce offerebant ei para lyticam iacentem in lecto. Fidem ergo & fraternam charitatem hic docemur, nempe, ex fide periclitanti fratri succurrere, & qui sibi ipsi opem ferre nequit, cum medico offerre, pecunia subuenire, curam eius agere. Religio enim munda & immaculata hæc est apud Patrem, visitare infirmos & viduas in tribulatione eorum, Iacob. primo. Nec solū quoad corporis aegritudinem, sed etiā de animæ fratris valetudine sol-

liciti esse debemus, errantemque fratrem ad meliorem frugent allicere. Infirmum in fide assumite, inquit Apost. Rom. 14. & 15. Item debemus nos firmiores, fratrum infirmitatem sustinere, & huiusmodi in spiritu lenitatis & mansuetudinis instruere, Galat. 6. necnon ad Ecclesie catholicae obedientiam, ad bona opera, orationem, ieiunium, confessionem, sacram communionem ac restitutionem adhortari. Nam cuique Deus mandauit de proximo suo.

Fides & dilectio offerentium unde colligatur Sap. 12.

Hæc fides & dilectio colligitur ex eorum studio & diligentia erga paralyticum. Nam nunquam de paralytico ad Christum adducendo cogitasset, nisi firmiter credidissent Christi tantam esse potentiam, qui si vellet, posset paralyticum sanare. Dilectio illorum liquet ex eo quod omnem laborem & molestiam subeant, ut misero decumbenti profint. Sublatum namque grabato Christo adducunt, perfosso tecto, funibus demiserunt grabatum, in quo paralyticus decumbebat, testibus Marco atque Luca.

Hanc fidem ac dilectionem Christus respiciens duplici beneficio paralyticum prosequutus est: Primum, peccata ei remittit, iustumque facit ac beatum. deinde sanitatem corporis dedit, & paralyticum resoluit, & sustulit.

Fides propria non aliena saluat.

Vnde docemur hunc propria, non tantum aliena fide fuisse saluatum. Quod autem habuerit fidem, inde colligimus, quia vocat eum filium, quo nomine vocat credentes, quibus dedit potestatem filios Dei fieri, Ioann. 1. Habeamus igitur sanctos, qui pro nobis ad Deum intercedant, ac pios homines qui pro nobis orent. Quod autem tales preces etiam profint aliis, patet ex scriptura, Exod. trigesimo secundo: Moses vnus homo erat, & tamen multis millibus veniam impetrauit. 3. Reg. 18. Helias similis nobis erat, & tamen pro omnibus pluuiam obtinuit. Sic Exod. 17. Moses precibus suis populum suum liberauit ab incurfu regis Amalech. Idem Num. 12. precibus suis Mariam sororem a lepra mundauit. Vnde hic etiam docemur alterum alteri augmentum gratiae, & alia dona diuina promereri posse. Nam videns Iesus fidem illorum, dixit Paralytico: Confide, fili, remittuntur tibi, &c. O felices qui hoc audiunt, Remittuntur tibi peccata tua! Clarissimum est ex scriptura per alienam fidem & fiduciam, aut orationem nobis plerunque conferri temporalia & externa, etiam sine fide nostra propria. Sic enim Deum dixisse legimus, 4. Regum 20. Protegam ciuitatem hanc propter Dauid seruum meum. Vides quod fides Dauidis proderat Iudæis, qui alioqui meruerant iram Dei. Neque solùm prodest fides aliena ad corpoream salutem, sed etiam ad salutem animæ: verum differenter. sanitas quidem corporis plerunque datur sine fide propria, propter solam fidem alterius.

Fide aliena & oratione subinde conferuntur temporalia & æterna.

Sanitas corporis aliquando

Sic

Sic Christus dicebat Centurioni, Matth. 8. Fiat tibi sicut credidisti: & sanatus est seruus eius propter fidem domini. Sic per fidem Chananeæ, sanata est filia eius, Matth. 15. Salus tamen animæ non datur sine propria fide. vnde hic dicitur, *Videns fidem illorum*, sed non hoc sufficiebat, requirebat etiam fidem propriam: vnde subdit, *Confide, fili.*

datur ob fidem alterius, non tamen salus anima.

In re enim salutis non sufficit fides aliena adultis, nisi propria adsit: nam quemadmodum scriptura inquit, Vnusquisq; in sua impietate morietur, Ezech. 18. Vnde licet inferre neminem adultum saluandum, nisi in sua iustitia. Hanc sententiam confirmat hic Christus, quum dicit paralytico, *Confide, fili, remittuntur tibi peccata tua.* Non dixisset illi, *Cōfide*, si aliorum fides, quam iam viderat, ad salutem animæ paralytico satis fuisset, sicut in vita naturali nemo pro me potest nasci aut mori: si viuere volo, oportet vt ego nascar, non alius pro me: potest tamen alius vita sua me adiuuare, vt & ego vitam acquiram. Sic nemo pro me moritur, aut ad infernum vel in cælum ingreditur: potest tamen mihi procurare mortem, aut occasionem dare vt vel cælum vel infernum adeam. ita nimirum nemo pro me credit, sed fidem mihi impetrare potest: ad hoc valet fides aliena. Sic Stephanus, vt aliqui volunt, Paulo fidem impetrauit. Sic Paulus pro Ephesis orat, vt detur eis plenior cognitio Christi, vt possint adolere in fide.

Adulti aliena fides non sufficit ad salutem.

Simile.

Ephes. 3.

2 Secundum est exemplum charitatis in Christo, qui hunc paralyticum tam benigniter curat. Hæc charitas colligitur ex propensa eius bonitate, qua misericorditer paralyticum à grauissimo morbo liberauit. Paralysis alio nomine hemiplexia dicitur, quia hominem non corripit totum, vt apoplexia: hæc hominem statim extinguit, illa diutius torquet, & tanquam semiuiuum decumbentem in lecto diutino tabo absumit, Ioã. 5. vides hominem 38. annis hoc morbo detentum. Tales vides etiam curatos, Mat. 8. Act. 9. Morbus hic erat nulli non miserandus, sed longè miserabilior erat animus vitii obnoxius. ideo Christus prætitit illi quatuor.

Charitatis exemplum.

1 Respexit fidem illorum, qui decumbentem in lecto adducebant. Sunt enim nonnulli quibus persuasum est se nihil indigere orationibus aliorum, nec quicquã prodesse alienas preces: qui forsassis perfectiores volunt esse. Vato Paulo, qui in omnibus Epistolis suis petit pro se orari. Sed sunt & alij qui plus æquo tribuunt alienis precibus, aded vt æstiment eas sibi sufficere, etiam si ipsi tota vita stertant aut impie agant, longè à vero aberrantes. Neminem enim saluabit aliena iustitia (non hic loquor de iustitia Christi) nisi & tu iustus sis, &c.

Persuasiones nonnullorum falsæ.

Mutuis precibus nos iuuare salubre.

Summa: Discimus ex his verbis salubre esse nos mutuis precibus iuuare, ac Deo gratum imò acceptissimum sacrificium,

iuxta illud Prou. 21. Facere misericordiam magis placet Deo, quam victimæ. Vtique grata fuit Christo hæc charitas impensa proximo, & eo grauior, quod ille per seipsum accedere non valebat.

*Orandum pro
mortuis in pec-
cato.*

Sic profectò Deo gratissimum exhibes sacrificium, si precibus tuis offeras eos qui in peccatis mortui sunt, quales sunt heretici, falsi Christiani, mali ecclesiastici, aded vt per seipsum accedere non possint, irretiti peccatis, imò proprium periculum non sentientes. hoc docet Christus Matth. 6. Orate pro persequentibus vos, vt sitis filij Patris vestri, &c.

2 Requisiuit propriam in paralytico fidem, non contentus aliena: hæc enim ægrotos atque peccatores ad Deum adducere potest, vt dictum est: sed opus est adulto propria fide, vt saluetur.

*Fides viua, nō
mortua requiritur.*

3 Non requisit mortuam, sed viuam fidem, quæ confiteretur & amat Christum filium Dei: non qualem fingebant Pharisæi, dicentes Christam purum esse hominem, sicut ex eorum verbis colligimus, quum dicebant, Quomodo potest hic peccata dimittere? Hinc dixit, Confide, fili.

*Deus videtur
seuerus iustis,
& blandus pec-
catoribus.*

Fili, inquit, Bonus ad omnes Deus: in peccantes præcipuè suã ostendit longanimitatē & mansuetudinē, verax verbū hinc sumitur, Grauis atque seuerus iustis vbique videtur Deus, peccatoribus comis, pius, ac blandus, atque ad clementiam velox. Peccantem cadentem releuat, & inquit ad eum, Nunquid cadens non adiiciet vt resurgat? aut auersus non reuertetur? Ierem. 8. Et iterum Zacha. 1. Conuertimini ad me, & ego conuertar ad vos. Item Ezech. 18. Viuo ego, dicit Dominus, Nolo mortem peccatoris, sed potius vt conuertatur & viuat. Et hic despectum & debilem, & totis membrorum compagibus dissolutum, filium vocat, quem sacerdotes tangere dedignabantur. q. d. Et si paterno abulus es affectu, reuertere, & suscipiam te. Paratus sum esse tibi pater, fac tu vt sis filius. Ad iustum autem dicit, Si fecerit homo omnem iustitiam, omnemque veritatem, & auersus peccauerit, non recordabor iustitiæ eius, sed in peccato suo morietur. O magnam in iusto cautionem! ô magnam in peccatorem liberalitatem! Sic variè fratres & differenter excoGITat Deus, non ipse quidem mutatus, sed vtiliter diuidens bonitatis suæ dispensationem. Nam cadentem & peccatis obnoxium si terreret, ignorantia obcæcari, spe quoque periclitari eū compelleret: iustum verò si laudet, suæ vim virtutis debilitat, atque veluti iam beatum, de industria studioque pigritate præparabit. Propterea fratres peccatoris miseretur, & ei quidem blanditur, iustum verò terret. Terribilis enim est super omnes qui in circuitu eius sunt. Et quinam fuerint hi, propheta Dauid ostendit: Deus, inquit, glorificatur in consilio, sanctorum,

Ierem. 8.

Ezech. 18.

Psal. 88.

rum, magn⁹ & terribilis super omnes qui in circuitu eius sunt. Sic adentem intuetur, clementiæ manum protendit: si ita tæm timore iustitiæ, iustique iudicij concutit, atque hunc timore quidem confirmat, illum verò per clementiam excitat. Simile exemplum habes Lucæ septimo, vbi mulierem tot defossam peccatis eleuat, dicens, Dimituntur tibi peccata tua. & Maria Moyssi soror paruo ex murmure lepra percutitur. Num. duodecimo. Hæc Chrysolomus, de pœnitentia, homil. 5. tomo 2. folio 471.

Docet præterea hoc verbum *Fili*, debere nos blandos & benignos esse ad omnes, maximè ad pauperes & ægros, iuxta illud Ephes. 4. Estote inuicem benigni, misericordes, &c.

Ex eodem quoque verbo habemus quantum fructum consequatur his cui remissa sunt peccata. Statim enim filius Dei dicitur. Nihil enim nos à Deo separât, nisi solum peccatum, iuxta illud Isa. 59. Iniquitates vestræ diuiserunt inter vos & Deum vestrum, & absconderunt faciem eius à vobis. Nihil in nobis odit Deus, nisi peccatum. Peccato itaque remisso, Deum habes propitium & patrem: acclamare licet, Pater noster qui es in cælis. Hinc David Psalm. 31. Beati quorum remissæ sunt iniquitates.

Magnum fructum consequitur, cui remissa peccata.

4 Remisit peccata: fecit vt bonus medicus, abstulit in primis causam morbi, deinde morbum ipsum, dicens, Surge, tolle lectum, & ambula. Et surrexit, & abiit in domum suam. Ex his verbis colligimus, quòd infirmitates corporis plerunque propter peccata accidunt. Sicut enim nonnūquam morbus corporis morbum inducit animæ, vt pote impatientiam & blasphemiam, sic è diuerso morborum corporis præcipua causa est peccatum, id quod Christus ipse indicat Ioan. 5. dicens, Noli amplius peccare, ne deterius tibi cõtingat aliquid. Hoc idem clarissimè docet Moses Deuterono. 28. Si, iniquiens, non audieris vocem Domini, &c. mittet Dominus in te pestilentiam, &c. per totum caput. Et sicut augentur peccata, sic pœnæ eorum: nec minuentur pœnæ, nisi minuantur peccata. Ob eam causam Christus petenti sanitatem corporis, prius abstulit infirmitatem mentis, vt ostenderet ex peccato hunc morbum accidisse.

Peccatū morborum corporis præcipua causa.

Demum docet hic nos Christus etiam his verbis, primam curam esse impendendam saluti animæ, quæ si sana fuerit, nihil obesse poterit morbus corporis. Vera est enim sententia. Nulla nobis nocebit aduersitas, si nulla nobis dominata fuerit iniquitas. Præposterus est ordo, quòd primum in infirmitate curritur ad medicos corporis, neglectis spiritualibus. Valitudine enim aduersa laborantibus, pœnitentia præcipue est prædicanda. Nam confessionis sacramentum hic Saluator

Sententia vera.

Præposterus curationis ordo

*Medici exi-
ris statuto ex-
communican-
di quare.*

*Qua de re
Christus tot
usus est circū-
stantiis.*

*Quare hæc a-
nimia facta.*

*Fides non solū
profuit paraly-
tico, sed etiam
obedientia.*

*Malitia Pha-
risæa.*

fine omni controuersia Ecclesiæ commendat, dum primò pec-
cata remittit aegroto, quia ibi decor & pulchritudo, ubi frequēs
est confessio. Quam obrem medicinæ professores tanquam ex-
communicati sunt præcidēdi ex iuris statuto, nisi infirmos qui-
bus curandis accersuntur, ante omnem medicinam corporalē,
ad sacramenta poenitentiae, Eucharistiæ, atque vnctionis infir-
morum exhorrentur, Iacob. 5.

Tot circumstantiis vsus est Christus in hoc miraculo, vt in-
notesceret omnibus, dispergereturque per totum mundum. Nā
turbæ primò viderunt paralyticum per omnia membra debilē,
claudum atque inutilem: adēd vt à quatuor viris portaretur in
conspētu totius populi.

2. Viderunt eū perfosso tecto, funib^o demitti ante Christum.

3. Audierunt Christum dicentem, *Remittuntur tibi peccata tua.*
quibus verbis occasionem præbuit disputandi, ita vt ingens in-
ter Phariseos murmur fuerit obortum.

4. Quum expectarent omnes quid euenturum esset, dixit pa-
ralytico, *Surge, tolle lectum tuum & ambula.* qui statim surrexit, &
ambulauit.

Hæc omnia fieri curauit Christus, vt obcæcati Pharisei in
totius populi conspētu confunderentur: & pudefacti, coge-
rentur fateri ea quæ Christus fecisset non humana, sed penitus
diuina esse.

Deinde vt turbæ quæ aderant, maiestatem & potentiam di-
uinam admirarentur, & stupentes glorificarent Deum, qui ip-
sorum temporibus miserat Iesum Christum, verum Messiam,
verum Dei filium, verum hominem: qui mirabilia per Prophe-
tas vaticinata faceret, & remissionem Israeli promissam perficeret.
Quod factum est: nam dicebant, *Hodie vidimus mirabi-
lia, nunquam vidimus talia.*

Demum vt doceret Iudæos & Lutheranos, non solūm
fidem paralytico profuisse ad salutem, sed etiam obedientiam.
Nisi enim obedisset Christo dicēti, *Surge, tolle grabatum tuū,
& ambula:* quamuis confisus fuisset, quando Christus dixit,
Confide, fili: nunquam fuisset consequutus salutem corporis
& animæ. Est igitur necessaria obedientia, vt fides in causa salu-
tis aliquid agat: quod qui negat, negat Christum, negateius
factum atque doctrinam.

3. Tertid complectitur malitiæ exemplum in Phariseis, qui
Christo blasphemiam notam inurebant, quod peccata remitte-
ret. Hæc malitia colligitur ex cogitationibus eorum, quibus
calumniabantur eum vt blasphemum, qui quum esset homo,
remitteret peccata, dicēs, *Hic blasphemat.* Lu. 5. sic habetur,
Quis est hic qui loquitur blasphemias? Quis potest dimittere
pec-

peccata nisi solus Deus? Non enim dixerat, Ego remitto, sed remittuntur. Sed ipsi ad calumniandum nunquam non proclui, sic acceperunt, cum diuinam quandam potentiam hæc vox sonaret. Nouerant dictum à Domino, Isai. 43. Ego sum, ego sum qui deleo iniquitates tuas, &c. Sciebant item Sacerdotes pro peccatis orasse, ac sacrificia obtulisse, Leuit. 5. sed hominem potestatem habere in terris dimittendi peccata, omnibus retro sæculis auditum non fuerat. Hinc morti ipsum obnoxium iudicabant, cum blasphemus iubeatur lege occidi, Leuitic. 24. Homo qui maledixerit Deo suo, portabit peccatum suum: Et qui blasphemauerit nomen Domini, morte moriatur, lapidibus obruet eum omnis multitudo populi. Siue ille cuius, siue peregrinus, qui blasphemauerit nomē Domini, morte moriatur. En quàm diuersos affectus idem miraculū produxit. Murmurant Pharisei, eò quòd Christus dixisset, Remittuntur tibi peccata, eumque blasphemiam accusant, nimirum offensi infirmitate eius.

Blasphemia potest committi tripliciter. Aut Deo attribuendo, quod illi nō cōuenit, ut sunt peccare, ignorare, errare, impotentem esse. sic blasphemabant Christum Scribæ & Pharisei. Aut ab eo remouendo, seu in negando, quod ei competit, ut negare eum summè bonum, omnipotentem, misericordem, longanimum, &c.

*Blasphemia
committitur
tripliciter.*

Aut creaturæ attribuendo, quod ipsi soli conuenit. Quales fuere, Nabuchodonosor, Herodes, Simon Magus, &c.

Sed Christus hoc miraculum aliis duobus miraculis confirmauit. Primò euidenti Deitatis argumento, quo spiritu suo agnouit cogitationes eorum, quod solius Dei est. Nemo enim scit quid est in homine, nisi spiritus hominis, 1. Cor. 2. Solus autem Deus nouit corda hominum, iuxta illud, Nulla creatura inuisibilis est in conspectu eius. Nam omnia nuda & aperta sunt ei, Heb. 4.

*Argumentum
Deitatis co-
gnoscere co-
gitationes.*

Act. 1.

Secundò quòd Deus sit, & potestatem habeat remittendi peccata, confirmauit ex hoc, quod non modò paralyticum solo verbo sanitati restituerit atque curauerit, ut surgeret & ambularet: sed & sublato lecto egressus sit in conspectu omnium, adeo ut stupefacti sint omnes. Natura enim in operibus suis indiget tractu temporis, itemque mediis per quæ operetur. Deus autem nullo horum indiget. Dixit enim & facta sunt: sermone eam restaurat vniuersa, Sap. 16. De hac Christi potestate & Ioannes Bap. dicit Ioan. 1. Ecce agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi. Quod non ex eo modo intelligendū est, quasi Christus ita tollat peccatum, ut iam nullum sit peccatū, & quasi nunc liberè liceat vnumquenque pro sua libidine viuere, quemadmodum plerique nostro tempore videntur intel-

*Peccata mundi
tollit Christus,
quomodo in-
telligendum.*

ligere, qui nunc sine omni freno in quæcunque vitia prolabantur, quasi iam id liceat, non, inquam, sic Christus tollit peccata, sed vt deinceps viua nus iustitiæ, Iuxta illud Rom. 6. Sicut exhibitis membra vestra seruire immunditiæ, & iniquitati, &c. ita exhibete eadem, &c. Qui enim mortem tollit, vitam largitur, itaque qui peccata tollit, iustitiam donat. Fit ergo vñbile signum, vt probetur inuisibile, & ait paralytico, Tibi dico surge. Ad hæc vocem alacer erexit sese, quasi nunquam sensisset aliquam paralytim: ac sublato in humeros lectulo, per confertam hominum multitudinem egressus est; Datus est locus exeunti, qui negatus est aduenienti: & qui prius decumbens gestabatur à quatuor baiulis, nunc etiam lecto gestando sufficit. Sicque, teste Chryso. id quod fuit signum infirmitatis, fit signum sanitatis, Luc. 5. Et confestim confurgens coram illis, tulit lectum suum in quo iacebat, & abiit in domum suam, magnificans Deum. Quemadmodum in miseris ad Deum recurrimus auxilium petentes, 2. Paral. 20. sic post acceptum beneficiū gratias agere debemus, ne ingrati inueniamur, Psa. 102. Benedic anima mea Dominum, & noli obliuisci omnes retributiones eius.

Marc. 2.

In miseris auxilium à Deo petendum. Accepto beneficio gratias agendum.

Videntes autem turbe, timuerunt & glorificauerunt Deum, qui dedit potestatem talem hominibus, Luc. 5. Et stupor apprehendit omnes, & magnificabant Deum, & repleti sunt timore, dicentes, Quia vidimus mirabilia hodie, Marc. 2. dicebant, Quia nunquam sic vidimus, vt scilicet simplici verbo & peccata condonaret, & morbum insanabilem adimeret. Sicut ex vno eodemque flore, & araneus elicit venenū, & apis colligit suum mel: sic bonus homo profert bona de thesauro suo, eaque in Dei laudem: malus verò profert mala in Dei contumeliam. Sic in verbo Dei adhuc quidam scandalizantur, quidam verò compunguntur & emendantur.

Simile.

In tribulationibus fiducia in Deo habenda.

1 Dīcimus ergo ex hac historia Euangelica, Primò, vt in omnibus tribulationibus nostris spem atque fiduciam habeamus in Domino Deo nostro: nec diffidamus, quin grauissimis & deploratissimis vel ægritudinibus, vel aduersis fortunis, sit opem laturus. Adiutor enim est in oportunitatibus, in tribulatione, ait Psa. 9.

Proximis benefaciendum,

2 Vt proximis nostris beneficiamus, quemadmodum hi viri paralyticum portantes. Oportet nos proximi curam suscipere, si velimus vt Christus nostri corporis, nostrarumque animarum curam suscipiat. Quam si susceperit, proculdubio salua omnia erunt: si autem dereliquerit, prorsus peribunt.

3 Vt pro beneficiis in nos collatis gratias agamus, & cum hoc populo Deum glorificemus, 1. Thess. 5.

4 Ut sciamus Paralyticum significare hominem impium, incredulum, aut peccatorem impenitentem, ingratum, maximis que flagitiis correptum. *Paralyticus quid significet.*

Deinde sciamus paralyticum esse morbum, quo correptus homo non multum distet à mortuo. Resoluit enim omnia membra, & prorsus inutilia reddit. Talis ferè est paralytis animæ. Opera eorum inutilia, Sap. 3. *Paralytis qualis morbus.*

Tandem ut sciamus gerulos huius paralytici esse diuini verbi prædicatores, confessores, bonos consultores, qui salutaribus monitis, doctrinis ac precibus peccatores ducunt ad Christum: quod si non fecerint, in delictis peribunt: Christo verò adducti, sanantur in corpore & anima, cui sit gloria in æternum. Amen. *Geruli huius paralytici, qui.*

EPILOGVS.

1 Exemplum ardentis fidei in ipso paralytico, qui sic demitti se iussit, vel passus est, simul & fidei pietatisque exemplum in illis qui portauerunt ægroto non luculentissime videmus, nimirum incredula ciuitatis decus. Quales & Abraham, & Loth fuisse legimus apud Zodomitas & Gomorrhæos, Gen. 18. & 19. 2. Pet. 2. quorum meritis, si decem iusti fuissent ibidem reperti, non subuertisset utique Deus regiones illas.

2 Christo filio hominis esse æquè proclive morbum dicto tollere & peccata condonare, probatur curatione paralytici, quod opus Dei erat.

3 Virtutem suam Christus ostendit, & per amicos & inimicos sapientie sue pelagus patefacit, idem ipse Deus & filius hominis, quare non blasphematur.

DOMINICA VIGESIMA POST

TRINITATEM, EPISTOLA.

FRatres, videte quomodo caute ambuletis, non quasi insipientes, sed ut sapientes, redimentes tempus, quoniam dies mali sunt. Propterea nolite fieri imprudentes, sed intelligentes quæ sit voluntas Dei. Et nolite inebriari vino, in quo est luxuria, sed implete animi spiritu sancto, loquentes vobismet ipsis in Psalmis & hymnis, & canticis spiritualibus, cantantes & psallentes in cordibus vestris, Domino gratias agentes semper pro omnibus, in nomine Domini nostri Iesu Christi, Deo patri, subiecti inuicem in timore Christi. *Ephes. 5.*

IN HAC Epistola Paulus nobis ob oculos ponit tres admonitiones, in quarum prima hortatur nos, ut caute ambulemus, & sapienter conuerseremur in hoc periculoso tempore. Hac admonitione vsus est Paulus, propter nimiam nostri fiduciam. Nam postquam baptizati sumus, audiuius Euangelium, & videmur nobis belle habere fidem, incipimus secure vitare, quasi sola fides iufficiat, & satan sit mortuus, cum interim atrocius circumeat, tanquam leo rugiens querens quem *Cautè sapiens & ambulare.*

quem deuoret, nec solum per seipsum, sed etiam per suos satellites, nimirum pseudopphetas, de quibus 2. Petri 2. & falsos Christianos, de quibus Salomon nos præmonuit, Prouerb. 1.

*Circumspectè
cautèque am-
bulare, quid.*

Itaque hortatur Apostolus, vt circumspectè ambulemus, *non insipientes, sed vt sapientes.* Est autem cautè seu circumspectè ambulare, & sapienter conuersari, semper ob oculos ponere voluntatem Dei, verbum Dei, & iuxta præcepta eius totam vitam instituere, iuxta verbum Christi, Matth. 7. Omnis qui audit verba meà, & facit ea, assimilabitur viro sapienti, qui ædificauit domum suam super petram, &c. Si hoc speculum pariamur ab oculis tolli, satan faciet ex Christiano hominem oscitantem, ex hypocrita hæreticum, & ex hæretico publicum veritatis hostem.

*Imprudentes,
qui.*

Deinde hortatur, vt non simus imprudentes, sed intelligentes. Sunt autem imprudentes, qui non cogitant, nec perpendunt quæ sit bona Dei voluntas: atque sic improuidi suæ visitationis, tempus gratiæ negligunt atque perdunt. Intelligentes autem sunt qui verbum Dei semper in animo voluunt, atque libenter audiunt, meditanturque in lege Domini diè ac nocte, redimentes occasionem, quòd dies mali sint. Prudentes quoque serui sunt, quos Dominus veniens inuenit vigilantes, succinctos, lampades ardentes in manibus habentes, & in summa sic facientes, Luc. 12.

*Intelligentes
qui.*

Vult dicere Paulus, Ne speretis vos habituros meliora tempora. Satanam enim semper habituri estis hostem in hoc mundo.

Sensus secundum Patres, Hieronymum scilicet & alios est hic: monet Ephesios Apostolus, ne patiantur tempus elabi, nihil facientes eorum quæ Deus mandat, occupati in audiendis hæreticis. Quod perpetuam mortem illis parere queat. Ne igitur occasione hæreticorum tempus effluat, dum illis præbent aures, atque cum eis concertant, ait Paulus, Omnium iacturam facite, vt hac ratione tempus redimatis.

*Tempus nõ te-
rendum in di-
sputando cum
hæreticu.*

Non malè quadrat hoc consiliu Pauli in homines nostri seculi, ne terant tempus in disputando cum hæreticis, interim non curantes ea quæ ad salutem ipsorum pertinent, Vide 1. Timoth. 1. & 2. Timoth. 2. & ad Tit. 3.

*Vini immoderatus
usus in
homine quid
efficiat.*

2. In secunda hortatur nos, vt non indulgeamus genio, sed sobriè viuamus: cùm ebrietas faciat homines impios & efferos, d. Nolite inebriari vino, in quo est luxuria. Quia dixerat, Nolite fieri imprudentes, sed intelligentes. Vini autem immoderatus usus intellectum hominis vel maximè obnubilat, prudentiam tollit, ingerit imprudentiam, & vehementer impedit hominem intelligere quæ sit voluntas Dei, qua cognitione ab
huma-

humana mente remota, nil superest nisi vt homo suarū libidinū imperus quasi equus effrænus præcipiti ardore sequatur. Ideo cōuenienter præcipit, dicēs, Nolite inebriari vino, in quo est luxuria, sicut effectus in sua causa. Nec tamen vsus vini omnino prohibet, cūm etiam ipse Dominus hunc admiserit, & admittendum fidelibus insinuauerit, sed abusum damnat & excessum. Non enim dicit, Nolite bibere vinum, sed nolite inebriari vino. Vno siquidē moderatē sumpto, consequimur sanitatem, sicut ad Tim. 1. cap. 5. Scribens ait, Iam noli aquam bibere, sed modico vino vttere, propter stomachum, & frequentes tuas infirmitates. Insuper & lætitiā adfert. Lætificat enim cor hominis. Vnde etiam Salomon ait, Prouer. 3 1. Date vinū bibere iis qui amaro sunt corde, & obliuiscantur tristitiæ suæ. Si tamen immoderatus sumatur (vt dictum est) non modò corpus, sed & animam ipsam dissoluit. Proinde sicut sine cerere & baccho friget venus, ita & baccho venus vel maximè prouocatur. De vini natura & vsu notatu hic dignum quod Plinius ait: dicit enim, In prouerbiū celsit, sapientiam vino obumbrari. Tanto labore & impendio constat, quòd hominis mentem mutet, & furorem gignat, millibus scelerū huic deditis tanta dulcedine, vt magna pars hominum non aliud vitæ præmium intelligat. Et rursus, Vitio datur homini, quòd soli animantium non sitientes bibimus. Dubitatur iam vinum pluribus profit an noceat. Ancipiti enim eueū vinum potum, aut auxilium fit aut venenum. Prorsus iure dici potest, neque viribus corporis nostri vtilius aliquid. neque aliud voluptatibus perniciosius, si modus absit. Multo tempore non licebat Romæ id fœminis bibere. Saluberrimum aquæ potum natura dedit, quo cætera omnia animantia vtuntur, at nos vinum bibere & iumenta cogimus. hæc ille. Adeo compositandi concertatio crassum est vitium, vt etiam Ethnici hoc ipsum damnent. Apud Catonem quoque monentur pueri, ne plus bibant, quàm siciant. sic habet, Hoc bibe quod possis, si tu vis viuere sanus. Morbi causa mali est homini quæcunque voluptas. Assuerus quoque vetuit ne quis in suo conuiuio alium ad bibendum vrgeret, Esth. 1.

Hac igitur admonitione vsus est Paulus propter horrenda crimina, quæ ex ebrietate proueniunt, nempe obscena verba, execrationes detestabiles, gestus impudici, turpia facta, calumnia, mendacia, detractiones, maledicentia, imposturæ, similitates, rixæ; iurgia, cædes, blasphemia, desidia, diuini verbi neglectus & contemptus. Cūm enim homo vino obrutus fuerit, oculi toruum vident, aures spurca audiunt, os scæter verbis scurrilibus, venæ in libidinem sunt accensæ, totum corpus inefficax, somnolentum, & ad res honestas inutile, tota mens,

& om-

In vino luxuria, vt effectus in sua causa.

Moderatus vini vsus non est prohibitus.

Psal. 103.

Prouerbiū, Sapientia vino obumbratur.

Teu. Als de wijn in gaet, so gaet de wijf beyt wt.

Plinius naturalis historia lib. 14. cap. 13. Et 21.

Compositandi concertatio crassum vitium.

Crimina horrenda ex ebrietate proueniunt.

*Ebrietas lerna
malorum.
Simile.*

Aliud simile.

*Quid à bibendi
studio de-
terere debeat*

*1. Corint. 6.
& Galat. 5.*

*Deum glorifi-
care per spiri-
tuales cantio-
nes, bona spiri-
tus temulen-
tia.*

*Matth. 9.
Luc. 5.*

Acl. 2.

*Nihil Deo gra-
tius quam lau-
dibus euciere,
& pro benefi-
cibus gratias a-
gere.*

Psal. 49.

& omnes sensus extincti, vires naturales turbate, omnia membra ad flagitia accensa. Summa. Ebrietas lernam gignit malorum. Ebrjus enim similis est aurigæ, cui fræna sunt ab equis erepta. Is retinaculis amissis, fertur atque rapitur per arida, virida, lamas, valles, nemora, paludes, dumeta & montes. Similis quoque est nauclero, qui amisso clauo, relinquitur arbitrio ventorū, donec ad scopulū quempiam, aut rupem illidit: nec fieri potest, vt diu possit incolumis ita vehi. Nam ad extremum aut præcipitatur, & iugulū frangit, aut nauis cum omnibus submergitur, Pro. 23. pulchrè hæc depingitur. Quod si nunc potores tot peccata atque incōmoda, que producit ebrietas, noluerint considerare: tamen à bibendi studio deberet eos deterrere, quod eos oportebit ad Dei tribunal manifestari, 2. Cor. 5. & de vnoquoque verbo otioso Deo rationem reddere, Mat. 12. necnon de creaturarum abusibus, & perditione pretiosi temporis reddere rationem. Nam hæc omnia Deus non relinquet impunita. Contra voluptiæ hoc vitium Catholicus videat, Isai. 5. Osee 4. Luc. 21. Rom. 13.

3 In tertia admonitione hortatur nos Apostolus, vt Deum glorificemus per Psalmos, hymnos, & cantiones spirituales. cupienti inebriari sacra, hic proponitur commestatio, qua temulenti sunt redditi Apostoli cum vniuersis fidelibus, Acl. 2. Sic prius etiam repleti leguntur, Zacharias, Elizabeth, Maria, Simeon: cecinerunt & hi ebrij omnes. Ipsa enim gratia Spiritus sancti vinū est germinans virgines, Zach. 9. Vinū, inquam, quod gaudio casto latificat, & extinguit sitim carnalis & terrenæ cupiditatis. Hoc vinum non mittitur nisi in vres novos, id est, in corda à vetustate peccati per veram pœnitentiam renouata. Petrus cum huius vini modicum stillam percipisset, mox omnium caterorum oblitus ait: Domine bonum est nos hic esse, Matth. 17. Hinc rursus de Apostolis in die missionis Spiritus sancti hoc vino latificatis & corroboratis, Iudæi admirantes dicebant, Musto pleni sunt isti. Verūm dicebant, sed quale mustum illud esset non intelligebant. Hoc vinum Dominus cum Apostolis suis in Dei regno se bibiturum iam passim proximus repromisit, Matth. 26.

Hac admonitione vsus est Paulus propter ingentia bona, atque cōmoda, quæ ex laude Dei & gratiarū actione profluunt: scilicet, laus & gloria, gratiarum actio, & glorificatio Dei in Psalmis, hymnis, & canticis spiritualibus. Neque enim poterimus Domino Deo gratius acceptiusque facere, quàm laudibus euciere, atque pro cunctis beneficiis in nos collatis gratias agere. Sacrificium, inquit, laudis honorificabit me. Exemplo sunt Moses, filij Israël, post maris rubri transitū, Exod. 15. Dauid, qui ante arcam Dñi lusit atque cecinit, 2. Reg. 6. Ionas, quan-

quando post liberationem à ventre piscis gratias egit, Ionæ 2. Zacharias pater Ioan. Bap. qui sumpto nuntio cecinit canticū, Benedictus Dominus Deus Israël, &c. Luc. 1. Maria accepto nuntio de conceptione Verbi, cecinit, Magnificat, &c. Luc. 1. Simeon: qui cecinit cantic. Nunc dimittis, &c. Luc. 2. Augustinus & Ambrosius; Te Deum laudamus, &c. Nec suis deest sic inuocatus Christus, Loquentes sibiipfis audit. Anna Helcana vxor, non clamauit & exorauit, 1. Reg. 1. Nō clamor sed amor sonat in aure Dei. Ecce quanta vis in Psalmis, & hymnis, & canticis spiritualibus rite & ex corde cantatis. Hinc B. Iac. 5. ca. Tristatur (inquit) quis in vobis, oret æquo animo & psallat, q. d. Si quem spiritus malus liuore aut tristitia huius seculi (que mortē operatur) oppleuerit, vi canticorū spiritū hū propellatur. Nec mirum, cum & ipse Saul rex impius, nempe, innocentis persecutor, & voluntate iam homicida, psallētum contentu & ipse adflatus sit, 1. Reg. 19. Sed quemadmodum in diuinis canticis psallentes Spiritu sancto adflantur, ita et qui carnales cantiones modulātur, spiritibus impuris ad suas mentes aditum parant. At audis hodie puellas cantillare, quod nullam vnquam lupam crediderim ausam fuisse: adeo perfricuit frontem virginalis pudor modernus.

*Nō clamor sed
amor sonat in
aure Dei.*

*Diuina canti-
ca salutariaz
At cantiones
carnales pesti-
fera.*

Et in primitiua Ecclesia solebant Christiani statis diebus & horis ante lucem conuenire, cōmunicare, psallere, & hymnos Christo dicere, Deo Patri gratias agere, cuius rei etiam meminit Plinius. Nec vlla re satanā magis offendere, & Deo magis gratificari poterimus, quā piis cantibus Psalmorū & hymnorum, aliorumque lectionum spiritualium. In nascentis Ecclesie primordiis canebāt Christiani, & Deo offerebant Psalmos & hymnos nocte intempesta, & ante lucē, duplici de causa: Priori, quia Tyranni qui tunc temporis sauebant in Christianos, nō permittebant illis tēpus, nec publicē sacra agere nec celebrare. Ob idq; Christiani, quod publicē non licebat interdium, noctu agebāt: Posteriori, quia Dauid vir Euangelicus media, inquit, nocte surgebam ad confitendū tibi, Psal. 118. Exēplo huius sanctissimi Prophetæ id faciebant. Quia verò non est speciosa laus in ore peccatoris, aut gratiarum actio, Ecclef. 17. nec acceptat munus nostrum Dominus quod offerimus, nisi fuerit inter nos vnitas charitatis, Matth. 5. idē Apostolus hortatur, vt charitate inuicem subiecti simus, idque non rei vllius terrestris formidine, sed Christi timore, qui omnibus humilitatem mandauit, Matth. 11.

*Primitiua eccle-
sia mos.*

*In ecclesia pri-
mordijs canebant
Christiani
Psalmos ante
lucem, duplici
de causa.*

*Sine charitatis
vnitate nihil
Deo acceptum*

EPILOGVS.

1 Quoniam mundus totus in maligno positus est, & dies mali sunt, ex quo Adam lapsus est de paradyso, caute & circumspecte Christianis ambulandū est, & Dei voluntas intelligenda, qua salutis nostre summa est.

2 Ebrie-

2 Ebrietas, voluptas, hilaritas, commessatio digna Christianis hæc est, Christus nosse cibis, fides nosse potus: Lati bibamus sobriam ebrietatem spiritus. Carnis vero ebrietas te peccatis declinetur.

3 In omni tempore, & pro omnibus que nobis accidunt, Deo gratias referamus, non tantum pro iis que bona putamus, sed etiam que nos coarctant, & contra nostram voluntatem veniunt. Christianorum enim propria virtus in adversis referre gratias creatori. Atqui hoc opus, hic labor est: Job sis in exemplum, Jac. 5.

DOMINICA EADEM

EVANGELIUM.

Matth. 22.

IN illo tempore, loquebatur Iesus cum discipulis suis in parabolis, dicens: Simile factum est regnum calorum homini Regi, qui fecit nuptias filio suo. Et misit seruos suos vocare invitatos ad nuptias, & volebant venire. Iterum misit alios seruos, dicens: Dicitis invitati, ecce prandium meum paravi: tauri mei & altilia mea occisa sunt, & omnia parata, venite ad nuptias. Illi autem neglexerunt, & abierunt, alius in villam suam, alius vero ad negotiationem suam. Reliqui vero tenuerunt seruos eius, & contumeliosi affectos occiderunt. Rex autem cum audisset, iratus est, & missis exercitibus suis perdidit homicidas illos, & civitatem illorum succendit. Tunc ait seruis suis: Nuptie quidem paratae sunt: sed qui invitati erant non fuerunt digni. Ite ergo ad exitus viarum, & quoscunque inveneritis, vocate ad nuptias. Et egressi serui eius in vias, congregaverunt omnes quos invenerunt bonos & malos, & impletae sunt nuptie discumbentium. Intrauit autem Rex ut videret discumbentes: & vidit ibi hominem non vestitum veste nuptiali, & ait illi: Amice, quomodo huc intrasti non habens vestem nuptialem? At ille obmutuit. Tunc Rex dicit ministris: Ligatis manibus eius & pedibus, mittite eum in rethinas exteriores, ibi erit metus & stridor dentium. Multi enim sunt vocati, pauci vero electi.

HISTORIA seu parabola huius Evangelij complectitur quatuor. Primo, Thesaurum Evangelij, nempe ineffabilem bonitatem Dei patris, qui fecit nuptias filio suo. Hæc consideranda attentius sunt hæc.

1 Quis sit iste Rex: Nempe, pater celestis, Rex regum, dives in omnes, Apoc. 19. Rom. 10. Nec hæc silentio prætereundum, quod hic Rex homo quoque dicitur. Consuevit enim scriptura sacra, cum iram ac vindictam Dei describere cupit, ipsum Deum leoni, vrsu, aut simili alicui bestia feroci comparare. Sic in Amos 3. Leo rugiet, quis non timebit? Dominus locutus est, quis non prophetabit? Et Isaias 31. Sicut rugit leo capta præda, nec timet multitudinè clamoris, sic Deus, &c. In eum modum & Ieremias, Thren. 3. conqueritur: Factus est mihi Dominus ut leo & vrsus insidians, &c. nimirum iram & iudicium Dei significans, id quod præcedentia indicant. Si enim clamauero, inquit, non exaudiet me. Vbi autem Dei bonitatem commendare vult scriptura, homini ipsum com-

Theaurus Evangelij, ineffabilis Dei bonitas.
Rex pater celestis.

comparat. Sic enim nobis mutatis, mutatur Deus. Si homines sumus, & vt rationis capaces viuimus, ipse quoq; Deus homini comparatur: si autem in bestiarum morem degenerauimus, & ipse nobis efficitur omni fera crudelior. Cū sanctis sanctus *Psal. 17.* est, peruersis verò seuerus & iustus.

2 Quis sponsus: nempe, Iesus Christus filius Dei, in quo & *Sponsus Christi filius Dei filius.* per quem nobis donauit iustitiam, gratiam, remissionem peccatorum: qui saluberrimi sunt animarū cibi. huic sponso Deus pater & rex, sacrum suum regnum dedit redimendum, liberandum, iudicandum & purgandum. hinc ait *Psal. 2.* Postula à me, & dabo tibi Gentes hereditatem tuam, & possessionem tuam terminos terræ. Reges eos in virga ferrea, &c. Et ipsa eadem regni traditio, desponsatio est. Nam qui regnum sunt Christi, hi sunt & sponsa Christi. Sunt regnum, quia sua eos virtute redemit de potestate tenebrarum, *Coloss. 1.* & subiecit suis legibus. Sponsa sunt, quia perpetua sibi charitate sociavit, vt sicut sponsa cum sponso vna caro, ita fideles cum Christo vnum corpus & vnus spiritus sunt, vt multis in locis edisserit Paulus. Et sicut sponsus sponfam ad omnem suam voluntatem ornauit, mundans eam sanguine suo, *Ephes. 5.* atque cūm sterilis esset ad fructus salutis, suo spiritu fecit fecundam. Hinc apud *Oseam 2.* Et sponsabo te mihi in sempiternum, & sponsabo te mihi in iustitia & iudicio, & in misericordia & miserationibus: & sponsabo te mihi in fide, &c. His enim velut arrhabone mens Christiana Christo sociatur. Ad quam etiam desponsationem alludit Paulus: Despondi, inquit, vos vni viro, virginē castam exhibere Christo, *2. Cor. 11.*

Simila.

3 Que nuptiæ: Nempe, religio catholica, & Euangeliū, per *Nuptia, religio catholica & Euangeliū.* cuius fidem & charitatem in baptismo & in aliis sacramentis coniungimur Christo, sicut in nuptiis humanis mulier marito per sacramentū coniungitur. Et hinc est quoddam iure matrimonii, bona Christi, nempe, iustitia, fides, charitas, pietas, sanctificatio, redemptio, animabus nostris communicentur. quia cū ipso vna caro facti sumus. Hinc Paulus nos toties corpus Christi appellat; *Rom. 12.* & quod euidentius est, Nos, inquit, membra sumus corporis eius, & de carne eius, & de ossibus eius, *Ephes. 5.* Hæ nuptiæ in vtero virginis inchoatæ fuerunt, *Ha nuptia quando inchoata.* quando scilicet diuinitati humana natura copulata fuit, ita vt diuæ illæ naturæ, Deus & homo, vna sint persona, vnus Christus. Hæc, inquam, coniunctio omnis boni initium fuit. Per hanc enim Christus omnibus nobis affinitate coniunctus est, imò frater effectus est, eiusdem naturæ & sanguinis. vnde nō confunditur nos fratres vocare, *Hebr. 2.* Et in Euangelio ait, *Mat. 12.* Qui fecerit voluntatem patris qui in cælis est, ipse meus frater,

foror

foror, & mater est. Verùm non ille finem fecit, sed quomodo primò singularem illam naturam in vnitate personæ assumpfit, sic postea tanquam sponsus procedens de thalamo suo, omne humanum genus (quod ad se quidem attinebat, effectiue tamen electos) assumpfit, ac spiritualiter & inuisibiliter, vt dictum est, sibi vnuit, aded vt omnia cum ipsis bona & mala communia habere voluerit, idque & iuramento etiam firmauerit, ac statim re ipsa ostenderit. Nam & mala nostra in se recepit, ac in se mortificauit: bona autem sua abundè nobis contulit & confert, denique etiam cohæredes nos sibi assumpfit. Hinc Apostolus Paulus ex vinculo matrimonij collegit, & quantis malis & miseriis per Christum eripiamur. Vnde cùm in Epistola ad Ephes. 5. mentionem fecisset de matrimonio, statim ad altiora conscendens: Mysterium, inquit, hoc magnū est, ego autem dico in Christo & Ecclesia. Quibus verbis inuit eodem modo Christum vnitum esse Ecclesiæ, quo coniuges inter se vnuntur.

Matth. 19.

Serui, qui.

4 Qui serui: Nempe, sancti Prophetæ, Apostoli, Episcopi, Pastores, & omnes fideles, verbi diuini, atque sacramentorum Ecclesiæ catholice dispensatores, 1. Cor. 4. & 2. cap. 6. qui à Domino missi inuitatos ad Christi Euangelium singulis temporibus vocant, hoc est, prædicant regnum Dei, fidem exponunt, hortantur ad iustitiam, torpentes, mundanisque rebus hærentes virtute verbi Dei ad Christi pelliciunt nuptias. Sic Prophetas fecisse scribit Petrus 1. cap. 1. De qua salute, inquit, exquisierunt atque scrutati sunt Prophetæ, qui de futura in vobis gratia prophetauerunt, &c. Et Act. 10. idè dicit: Huic omnes Prophetæ testimonium perhibent, remissionem peccatorum accipere per nomen eius omnes qui credunt in eum. Postea circa finem legis factum est verbum Domini super Ioannem filium Zachariæ in deserto, & venit in omnem regionem Iordanis, dicens: Pœnitentiam agite, appropinquabit regnū cælorum, &c. Luc. 3. Deinde dixit Apostolis, In viam gentium ne abiueritis, sed ite ad oves domus Israël, Matt. 10. Præterea 72. discipulos emisit in omnem ciuitatem & locum, quo ipse venturus erat, Luc. 10.

Qui inuitati.

5 Qui inuitati: Nempe, Iudæi & vniuersus Israël, ab Adam primo parente, à patriarchis, patribus, regibus, prophetis, iudicibus, sacerdotibus, vsque ad Ioannem Baptistam. Abraham enim & semini eius factæ sunt promissiones, Galat. 3. Et ipsorum erat adoptio & testamentum & promissa, Rom. 9. Vnde & Christus, Matth. 15. Non sum missus, inquit, nisi ad oves quæ perierunt domus Israël. Et Petrus, Act. 3. Vos, inquit, estis filij prophetarum & promissionis quæ ad Abraham facta est.

6 Quæ fercula: nempe, Tauri occisi, altitia mactata, fercula delicata, optima condimenta, sacra scripturæ atque Euangelij mysteria, quibus ad salutem inuitamur, scilicet: Iustus ex fide uiuit, Habac. 2. Roman. 1. Venite ad me omnes, &c. Matth. 11. Non ueni uocare iustos, Matth. 9. Si impius egerit pœnitentiam, &c. Ezech. 18. Calamum quassatum non contectam, Isa. 42. Ad hæc fercula degustanda, post passionem Christi & resurrectionem per ipsos Apostolos Spiritu sancto repletos, primùm quoque Iudæos uocauit, idque maiori auctoritate, quàm prius. Prius enim nihil aliud prædicare eos iussit, quàm, Appropinquabit regnum celorum: nunc autem clarius ac manifestius omnia annuntiare iussit, dicens, Omnia sunt parata, uenite ad nuptias. Omnia quæ ad beatitudinẽ pertinent, parata sunt, diabolus deuictus, mors occisa, cælum apertum, ira patris ablata, vitulus saginatus mactatus est. Nam Christus seipsum exinanuit, &c. factus obediens Patri usque ad mortem crucis, Philip. 2. Præstò est remissio peccatorum, iustitia, pax, gaudium in Spiritu sancto, uita, salus, adoptio filiorum, uerè fercula pulchra, delectabilia ac desiderabilia super aurum & lapidẽ pretiosum, & dulciora super mel & fauim, Psalm. 118. O quanto gaudio antiqui illi patres hoc audissent! Vocabantur quippe & ipsi, sed nondum omnia parata erant, imò tantũ futura sperabantur. Iuxta fidem defuncti sunt omnes, inquit Apostolus, non acceptis repromissionibus: sed à longè eas aspicientes & salutantes, & confitentes quia peregrini & hospites sunt super terram, Hebr. 11. Vnde meritò nobis dicitur, Beati oculi qui uident, quæ uos uideris. Multi enim reges & Prophetæ, &c.

*Tauri occisi,
altitia macta-
ta, fercula deli-
cata, quæ.*

*Omnia ad bea-
titudinem per-
tinentia, para-
ta.*

Luc. 10.

Consideranda ex his Dei patris immensa bonitas: non potuit Deus pater de nobis melius mereri, quàm cum dignatus est nos miseros peccatores uocare ad nuptias contrahendas cum dilectissimo filio suo Iesu Christo, qui est uerus sponsus animarum nostrarum. Admirabile apud omnes esset, si inclytus heros ambiret cuiusdam mendici filiam, ineptam, foedam, malam, peccatricẽ, & filiam traditoris, fornicariam, & sibi in uxorem acciperet. Excederet hoc factum omnem humanam cogitationem, admirarentur omnes huius principis incredibilem bonitatem. Admiremur ergo & nos ineffabilem Dei patris eiusdemque filij Iesu Christi immensam bonitatem, qui uult animas nostras peccatrices, fornicarias, peccatorum sordibus pollutas ac contaminatas, pauperrimas ac miserrimas, omni dignitate destitutas, in suum diuinum thalamum suscipere, nuptias cum ipsis contrahere, illis diuina sua bona liberalissimè impertiri & cõmunicare. Et ut hoc fiat, mittit, ac misit semper tot ac tantos legatos, Prophetas, Patriarchas, Apostolos, &c.

*Immensa Dei
patris bonitas
consideranda.*

*Simile notatu
dignissimum.*

Jerem. 3.

vt nos ad has nuptias inuitent. Huius immensæ suæ bonitatis nos commonefacit. Vulgò dicitur, inquit, Si dimiserit vir uxorem suam, & recedens ab eo duxerit virum alterum: nunquid reuertetur ad eam vltra? nunquid non polluta & contaminata erit mulier illa? Tu autè fornicata es cum amatoribus multis: tamen reuere ad me, dicit Dominus. Et post pauca, Reuere ad me, ait Dominus: & non auertam faciem meam à vobis, quia sanctus ego sum, & non irascer in perpetuum. Conuertimini filij reuertentes, quia ego vir vester, & c. O admirabilem bonitatem! O ineffabilem misericordiam! O foelices, qui sacramentum hoc pro sua dignitate perpenderunt: infœlices verò eos qui eius maiestate neglecta, de ipso intelligendo non sunt solliciti.

Abusus Euangelij, Iudeorum ingratitude.

Jerem. 44.

Cap. 7.

2. Secundò complectitur hæc parabola abusum Euangelij, nempe, ingratitude Iudeorum. Vocati enim volebant venire. Quod non fuit vitium ignorantiae aut fragilitatis, sed obstinatae malitiae & voluntatis rebellis, sicut in Iob dicitur de impiis cap. 24. quod rebelles fuerunt lumini. Hoc igitur verbo Christus innuit eos ex malitia peccare: id quod olim conquestus est, dicens, Et misi ad vos omnes seruos meos prophetas, per diem confurgens diluculo, & non me audierunt, nec inclinauerunt aurem suam, sed indurauerunt ceruicem suam, & peius operati sunt, quam patres eorū. Item in Zacharia, Et noluerunt attendere, inquit, & verterunt scapulam recedentes, & aures suas aggrauauerunt, ne audirent, & cor suum posuerunt vt adamantem, ne audirent legem & verba quæ misit Dominus exercituum in spiritu suo sancto, per manus prophetarum. Id quod etiam Christus ipsis improperat, Matt. 11. Cantauimus, inquit, vobis, & non saltastis. Item Mat. 23. & Luc. 13. Quoties volui congregare vos, quemadmodum gallina congregat pullos suos, sub alas, & nolulistis. Hinc ipsis comminatur Psal. 128. Noluit benedictionem, & elongabitur ab eo: dilexit maledictionem, & veniet ei, & c.

Hebraeor. 13.

Per hos viros intelligendum duo genera auditorum verbi Dei & huius.

Sed, insuper, *neglexerunt.* Quippe videmus plurimos, nec Christi saluatoris sanguine, nec sanctorum exemplis ad superna moueri, qui scilicet, sibi meritis crucifigunt rursus filium Dei, & ostentui habent, Hebraeorum sexto. Ipsum quoque testamenti sanguinem quo redempti sunt, pollutum ducunt, Christum filium Dei conculcant, & spiritui gratiae contumeliam faciunt.

Quid verò plurimos detineat, mox indicat dicens: *Et abierunt.* Alij in villam suam: alij ad negotiationem suam: alij verò tenuerunt seruos eius, & contumelios affectos, occiderunt. Per hos viros vult intelligere duo genera auditorum verbi Dei, aut Euangelij. Alterum, quod cura victus & studio diuitiarum, negligit & contemnit

Prophe-

Prophetas, Apostolos, Episcopos, Pastores, Ecclesiam catholicam Romanam, Sacramenta, religiosos ac religiosas. Sic miseri filii Adam propter temporalia negligunt æterna, & quæ esse debent ipsis adminicula ad salutem, efficiuntur impedimenta. Excusari quidem se purant, verum nulla excusatio est, si propter quodcunque temporale salutem negligas. Nec malum est ad villam vel negotiationem ire, aut etiam uxorem ducere, quod Lucas addit, cap. 14. sed propterea nuptias illas & salutem negligere, illud extremæ dementiæ est. Quid enim proderit homini, si vniuersum mundum lucretur, animæ vero suæ detrimentum patiat? Matthæi 16. Summa, Maxima pars hominum, cupiditate, ambitione, mundanarumque rerum amore & solitudine, ac luxuria tenentur, ne ad Christi nuptias veniant. Quanti obsecro hodie à nuptiis retrahuntur, vbi à maximo vsque ad minimum, à Propheta ad sacerdotem omnes diligunt munera? Ierem. 8. sequuntur retributiones? Negotiantur reges & principes in iniustitia, iudicant secundum munera, docent in muneribus sacerdotes, prophetæ pro mercede diuinant, Mich. 3. Sunt & Pharisei qui pro muneribus orant, ieiunant, &c. Quid orbem cõturbat? quid oculos sapientum excacat? quid peruertit verba iustorum, nisi nequissima hæc omnium negotiatio, cupiditas, & ambitio? Deut. 16. Eccl. 20. Vbi nunc amor celestium? vbi via crucis? vbi rigor poenitentiae? vbi zelus diuini cultus? vbi mentium simplicitas? vbi tuta fides? vbi religionis disciplina? De omnibus iam dici potest, quod olim ad regem Tyri Dominus ait, In multitudine negotiationis tuæ, repleta sunt interiora tua iniquitate, & peccasti, ideoque eieci te de monte sancto Dei. Et hæc quidem de negligentibus Dei verbum dicta sunt.

Aliud genus auditorum, præter neglectum & contemptum verbi, etiam summa imouidentia & crudelitate persequitur eosdem Prophetas, Apostolos, Episcopos, &c. Nunquam enim defuerunt nec deerunt vnquam, qui propter veritatem Dei seruos & præcones vsque in mortem persequuntur, pro qua omnes Prophetæ ab hac generatione occisi sunt. Vnde Christus exprobrat, Luc. 11. & Matt. 23. Ecce ego mitto ad vos Prophetas & Sapientes & Scribas, & ex illis occideris & crucifigetur, & ex eis flagellabitur in synagogis vestris, & persequemini de ciuitate in ciuitatem, &c. Iudæi omnes Prophetas sunt persequuti, ad eum vt Christus etiam dicat per Stephanum: Dura ceruice & incircuncisis cordibus & auribus, vos semper Spiritui sancto resistitis, sicut patres vestri, ita & vos. Quam Prophetarum non sunt persequuti patres vestri? Et occiderunt eos qui prænuntiabant de aduentu iustit

Maxima pars hominū, mundanarū verū, ne dicam peccatorum, amore tenentur, ne ad Christum veniant.

Cupiditas, ambitio, & nequissima negotiatio omnia interturbant.
Ezech. 28.

Veritatis præcones & Dei serui semper persequuntur & perpetuo persequenda.

Al. 7.

cuius vos nunc proditores & homicidæ fuistis. Quoniam post prophetas, & ipsum Dominum prophetarū occiderunt, suosque persecuti sunt discipulos, sicut patet Act. 4. & 5. Tyranni tandem occiderunt Apostolos: Nero Petrum & Paulum. Sic Traianus, Decius, Diocletianus, in suis persecutionibus occiderunt innumerabilem multitudinem martyrum, virginum in oriente atque occidente. Nostros quoque temporibus non desunt, qui tam impatientes sunt veritatis, vt nullis non machinis, dolis, iniuriisque eos insequantur, qui absque simulatione de omnibus veritatem pronuntiant: quales sunt Lutherani, Caluinus ac Brentius, &c. qui scriptis conuittantur atque infamant Ecclesiam catholicam Romanam, Episcopos, pastores, vota, sacramenta, & reliqua omnia, quæ pia mater Ecclesia Romana in beneficium animarū ex Dei verbo atque Apostolorum traditione instituit. Non solū vocati nolunt venire, verū etiam legatos Dei contemnunt, & vel inhonoratos dimittunt, vel vitam ipsis auferunt.

Mundus contemnit Euangelium, & hinc venire negligit.

Mundus ita contemnit Euangelium, & sacramenta quæ in illo continentur, atque Ecclesiam catholicā, vt quanuis à Patre eterno ad nuptiale conuiuium ipsius Christi voce diuina, eiusdemque Dei legatione inuidentur, nihilominus venire negligant, amantes magis quæstum, voluptates, honores, diuitias: quibus corradendis attentiores sunt, quàm vt pietatem exercent: sed non inultè neque impunè. Nam qui misericordia nimia vocat, ac venientes excipit, seueritate maxima contemptores punit & castigat.

Tana cõtemnentium Euangelium.

3 Tertio, complectitur poenā contemnentium Euangelium. Rex autem cum audisset. Clamat enim sanguis iustorū ad Deum, id quod de Abel ipse Deus dicit, Genes. 4. Et Ioannes adiungit animas interfectorum vindictam petere, Apoc. 6. Hunc clamorem Deus non exaudire non potest, vt patet Luc. 18. Deus non faciet vindictam, &c. & ideo statim subdit:

Ira Dei nõ est turbatio, sed inflexibilitas iudicij.

Iratus est Rex valde, non per iram turbationem inducentem, sed inflexibilitatem iudicij. Prou. 6. Quoniã zelus & furor viri non parcat in die vindictæ, nec acquiescet cuiusquã precibus, nec suscipiet pro redemptione dona plurima. Ira enim Dei, ait Paulus Roma. 1. reuelatur de cælo super omnem impietatem & iniustitiam hominum eorum, qui veritatem Dei in iniustitia detinent.

Exercitus Dei diuina iustitia executores.

Et misit exercitibus suis, perdidit homicidas illos. Per exercitus, vniuersos iustitiæ diuine executores intelligit, quales fuere Amorrei, Philistæi, Assyrii, Babylonij, ac tandè Romani, tameris et ipsi impij erant, vbi vides quomodo Deus malis vtitur bene, ad exercitiū & virgam suorum, sicut interfectorus Iudæos, ministerio Assyriorum vsus fuit olim: quibus cum vsus fuisset tanquam

quam iustitiæ suæ instrumentis, reddit afflictionem, ne gloriantur aliquid ex se fecisse. Vide Isai. 10. ad longum.

Non tamen dicit, Misso exercitu, sed missis exercitibus, ut plures intelligas. Neque enim gladio tantum Romanorum, sed fame quoque ac peste absumpti sunt.

Perdidit homicidas illos. Suprà dixerat: Auferetur à vobis regnum, &c. spiritualiter puniendos subindicans. Hic autem & corporalem poenam eis prædicat. Vtrinque enim puniri meruerunt, qui tam temporalia, quàm spiritualia à Deo receperat beneficia. *Deut. 32.*

Succendit civitatem illorum. Quo significavit, quòd consummationem cum eis facturum esset Deus, quam sepius comminatus fuerat. Ex his igitur satis constat quantà sibi iram thesaurizet, qui Dei bonitatē contemnunt, Rom. 2. Sic semper certa poena manet hostes & persecutores Ecclesiæ catholicæ ac Euangelij: Nam Iudæorū multa millia, quia Christum, caput & fundamentum Ecclesiæ cruci affixerat, sub Tito & Vespasiano à Romanis perierunt. Iosephus de bel. Iud. lib. 7. cap. 6. 7. 8. 11. Ierusalem deuastata est, templum succensum & combustū, & omnis politia Iudæorū abrogata. Relicta est domus illorum deserta, Matt. 23. Propter impietatem suam iusto Dei iudicio Iudæi prorsus sunt excæcati: aded ut videntes non videant, & audientes non audiant, & à regno Dei sunt exclusi, Rom. 11. Modò etiam mittit Dominus exercitus Turcarum ac Maurorum, qui affligant & vexent eos, qui Euangelium & Ecclesiam Romanam negligunt & contemnunt.

Enorme ergo peccatum est, & maxima impietas, verbum Dei, Ecclesiam catholicam Romanam, quæ verè est Apostolica, eius que sacramenta, atque leges diuinas, quas ipsa cõdidit, contemnere & exhibilare. Plurima enim regna ob hanc causam iusto Dei iudicio deleta legimus in historiis, tū sacris, tū prophanis. Nā Saul, quòd Samueli summo sacerdoti nō obediret, regnū suæ posteritati amisit, 1. Reg. 15. Quātis etiam plagis in vita hac huiusmodi contemptores percussèrit, tam luculenter scripturæ loquuntur, ut etiam auditu horreodū sit. Isaiam cap. 30. iubet Deus hanc eorum impietatem scribere super buxum, quia mansura sit, atque fiet eis sicut fracturæ muri, quæ insperatò ruit, & velut vas figuli, quod comminuitur, ut nec guttam aquæ, nec scintillam ignis ferre queat. Iere. 7. cap. præcipit, ut abscissum capillū prouiciat. nam dereliquit & proiecit eos, & dixit: Dic ad eos: Hæc est gens quæ non audiuit vocem Domini Dei sui, nec recepit disciplinam, &c. Regem Iuda, scilicet Iechoniam, tam execratur, quòd verbū Domini audire noluerit, ut etiam si annulus esset in manu eius, inde tamè ablatū proiiceret, Ierem. 22. Et id genus loci non pauci sunt, quibus

Iram sibi thesaurizans, quæ bonitatem Dei contemnunt.

Enorme peccatum, verbum Dei & Ecclesiam catholicam exhibilare.

gladium, hostes, vastationes, inediae, Iere. 39. Zach. 7. pollicetur. Porro in alia vita etiam Sodomis & viris Ninivitis fore remissius praedicat, quam generationi huic, quod oblatum salutis nuntium suscipere noluerunt. Et Paulus apertiori sententia de his, qui non obediunt Evangelio Domini nostri Iesu Christi, pronuntiat. Qui dabunt, inquit, poenas in interitu aeternas, a facie Domini, & a gloria virtutis eius, cum venerit glorificari in sanctis suis, & admirabilis fieri in omnibus, qui crediderunt.

*Matt. II. &
Luc. 10.*

2. Theff. 1.

Punitiones haereticorum & piana.

Punientur & haeretici omnes, qui Evangelium Romanae Ecclesiae (quod est Christi) contemnunt: & falsum Lutheri Evangelium (quod est diaboli) amplectuntur, per divina iustitiae ministros. nempe, Angeli separabunt, Mat. 25. Demones cruciabunt, & ut Sapiens loquitur, Sap. 5. pugnabit orbis terrarum cum eo contra insensatos. Occidentur, non iam prima, sed morte secunda, de qua Ioannes Apoc. 21. Timidis autem, & incredulis, & execratis, & homicidis, & fornicatoribus, & veneficis, & omnibus idololatriis, & mendacibus, pars illorum erit in flagno ardenti igne, & sulphure, quod est mors secunda. Succendentur quoque eorum civitates ac aedes, & ipsi aeterno igni ardebunt: quia omnem, qua confidebant, eorum munitionem infernalibus flammis exterminabit. Erit enim dies iudicij succensa quasi caminus, & erunt omnes superbi, & omnes facientes impietate stipula, & inflammabit eos dies veniens, dicit Dominus, Malach. 4. Cui sapiens alludit, Eccles. 21. Stuppa collecta, inquit, synagoga peccantium, & consummatio eorum flamma ignis.

Tunc ait servis suis: Nuptiae quidem paratae sunt, sed qui invitati erant, non fuerunt digni. Indigni habiti sunt, quia seipso indignos fecerunt, quod Paulus ipsis exprobrat, Vobis, inquit, oportebat primum annuntiari regnum Dei: sed quoniam repellitis illud, & indignos vos iudicatis vitae aeternae, ecce convertimur ad Gentes.

Act. 13.

Promissiones Dei pluribus dantur, sed propter incredulitatem in paucis implentur.

Habemus ex hoc textu, quod promissiones Dei pluribus quidem dantur, sed in paucis implentur. Huius causa est incredulitas nostra. Sexcenta millia pugnatorum promissionem acceperant de ingredienda promissionis terra, e quibus tantum duo promissionem consecuti sunt. Quid autem obstiterit, quo minus & alij ingressi sint, manifeste patet ex libro Numer. nempe, incredulitas, quod audita verbum firmitate, &c. desperabant se posse intrare. Sic non ni populo Israelico promissa fuit salus per Christum, sed in paucis impleta.

Promissiones dantur firmas

Deinde ex hoc textu ostenditur promissiones divinas firmas consistere, etiam si hi quibus fiunt ab eisdem decident. Promiserat

miserat Dauidi Christum. quum autem peccasset Dauid, nemo non futurum æstimabat vt & Deus suã promissionem reuocaret, sed peritit promissio. Hinc ipse Dauid, Iustificeris, inquit, in sermonibus tuis, &c. Quali dicat, Præsta promissum tuum, nõ quia ego dignus, sed vt appareat quã iustus, quã verax, quãque seruans promissis. Sic semini Abrahamæ promiserat salutem per Christum, illis autem Christum reiicientibus, futurum videbatur, vt & Deus promissum suum reuocaret: verum incredulitas illorum fidem Dei nõ euacuauit. potes est enim Deus promissa sua in quibuscunque implere. Persuaserant sibi Iudæi ad solos ipsos spectare promissiones, nec nisi in ipsis implendas. Hinc est quodd toties gloriabantur se filios Abrahamæ, imò filios Dei esse, Ioan. 8. sed hanc illorum confidentiam Ioannes Baptista vno verbo subruit: Potens est, inquit, Deus è lapidibus istis suscitare filios Abrahamæ, Matt. 3. id quod & fecit. Suscitauit è Gentibus quouis lapide durioribus filios, in quibus in hunc vsque diem promissiones suas complet. Sic igitur illorum delicto nobis salus Gentibus contigit, & illorum reiectio diuitiæ sunt Gentium. Romanor. 11. Nihil minus sperabant Iudæi, quã suas promissiones in Gentibus implendas.

*consistunt, et
hi quibus sunt
ad eisdem de-
vidant.
Psal. 30.*

*Iudæorum re-
iectio, diuitiæ
sunt Gentium*

Hæc nobis quoque terrorem incutiant, idque iustissimè. Promissiones quidem Dei certissimæ sunt, verum nescimus in quibus implendæ sint. videmus maiorem partem etiam Gentium à Christo abalienatam, quem tamen prius susceperant, & tamen quantumcunque ipsi à promissionibus extranei facti sunt, tamen adhuc implentur in nobis. Verum quod illis contigit, & nobis contingere potest. Si promissa sua Deus implere scit & potest, maiore mundi parte reiecta, potest & easdem implere, Germania, Anglia, Francia reiecta. Semper igitur hæc Apostoli sententia attendenda, Rom. 11. Nolito altum sapere, sed time. Si enim naturalibus ramis non pepercit, ne forte nec tibi parcat.

Vide igitur hic bonitatem Dei. Nuptiæ, inquit, paratæ sunt, sed qui inuitati erant, non fuerunt digni. Si nos ipsos attendamus, nemo nostram dignus est hæc gratia: sola enim misericordia Dei hic locum habet, nõ nostra dignitas: nihilominus tamen Deus dignos iudicat eos, qui grati sunt, qui credunt, qui ab ipso pendunt. Hi enim omnibus bonis digni à Deo æstimantur: ecotrã indignos sua gratia iudicat, qui ingrati sunt, qui oblatam gratiam respuunt, qui promissis non credunt. Hinc Paulus Iudæis, Vos ipsos, inquit, indignos facitis vitæ æternæ, quos Deus dignos iudicat, quibus primò prædicaretur propter fidem Patrum.

*Digni qui in-
uitantur no-
pitiæ hu.*

Ador. 13.

4 Quartò continet hæc parabola vocationem Gentium. Rex

Vocatio gentium enim ait seruis suis, *Ite ad exitus viarum, & quoscumque inueneritis, uocate ad nuptias.* Hoc impletum est, quum dixit, Marc. 16. *Ite in mundū vniuersum, predicare Euangelium omni creaturæ, &c.* Hanc profectō formam vocandi, quam Deus pater olim, & ipse Dei filius obseruauit. Mittens enim primō discipulos, dixit, *In viam Gentium ne abieritis, & in ciuitates Samaritanorum ne intraueritis: sed ite porius ad oues quæ perierunt domus Israel.* Verūm vbi hi regnum Dei, & regales nuptias sua pte malitia despexerunt, iam in omnem terram missi, & omnes gentes docere iussi sunt, Matth. 28. vt ostendat se neminē abiicere, nisi prius ab eo fuerit abiectus. Et reuera tanta fuit erga Iudaicam plebem longanimitas, vt Gentium misereri noller, donec ipsa misericordiam abiicisset, quod diffusè docet Paulus, Rom. 11.

Matth. 10.

Deus neminē abiicit, nisi prius ab eo abiectus.

Exitus viarū gentiū.

Per exitus viarum intelligit Gentes, quæ liberè sub cælo vivebant in idololatriis, cæterisque flagitiis, nec erant certis legibus aut cultui attrictæ, sicut Iudæi. Quam inordinata, quam confusa fuerit gentilitas, quot illic viæ, sectæ, errores, superstitiones, mores, & linguæ, cum sacra, tum prophana testatur volumina, Rom. 1. Ephes. 4.

Magna consolatio peccatoribus, Deū neminem reicere propter peccata præterita, modò ad præsentem vocationem expectatur.

Magnam consolationem hæc verba præbent peccatoribus, quod neminem reicit propter peccata præterita, dum modo ad præsentem vocationem expurgatur. In Luca additur, Cæcos & claudos introduc huc. Nihil enim sanum, nihil non cæcum & claudum inter Gentes erat: id quod Paulus manifestè declarat Rom. 1. Mutauerunt, inquit, gloriam Dei, &c. idè tradidit eos in reprobum sensum, &c. Sic itaque ad nos venerunt Apostoli, denuntiantes & nobis ea quæ Iudæis nuntiare iussi erant: nempe, Ecce prandium meum parauit, &c. His verbis, his promissionibus, hoc Euangelio nos illexerunt, vt sequeremur. Sequimur & hodie, & currimus in odore horum vnguentorum, clamantes cum sponsa, Trahe me post te: gratias agentes cum Psalm. 2. Parasti nobis mensam aduersus omnes qui tribulant nos. Sic igitur impletæ sunt nuptiæ discumbentium, satisfactum est voluntati regis, non perierunt impensæ, non frustra passus est Christus. Sunt enim qui ardentè ea fulcipiunt, sed non omnes. Audi enim quod sequitur:

Cantic. 1.

Mali & boni sunt in ecclesia

Ecclesia agro comparatur, imò area est, &c.

Matth. 13.

Et egressi serui eius in vias, congregauerunt omnes quos inuenerunt, malos & bonos. Per malos & bonos, intelligit omnes homines, fideles & infideles. habet enim ecclesia suos peccatores, quos ratione bonæ fidei, vocat bonos, quauis propter peccata sint mali. Ecclesia præsens agro comparatur, in quo plura zizania inter triticum videntur, tempore messis in ignem coniicienda: imò area est Ecclesia, in qua nedum grana, sed & paleæ sunt, sed tandè ventilabro purgabitur area, Matth. 3. Interim sic cōmixta sunt,

sunt, vt discerni ab inuicem nequeant, imò nonnunquam, & impij primum locum tenent, ac specie sanctitatis decipiunt. Hinc Gregorius admonet, d. Si boni estis quandiu in hac vita subsistitis, æquanimiter tolerate malos: nam quisquis malos non tolerat, ipse sibi per intolerantiam testis est, quia bonus non est. Terrere autem nos non debet, quòd in Ecclesia multi mali & pauci boni, quia lata via quæ ducit ad perditionem, & multi qui ambulant per eam.

*Mali in hac
vita tolerand.*

Matth. 7.

Rex ingressus est, vt videret discumbentes. Vbi omnes discubuerint, id est, quum omnes astiterint ante tribunal Christi, vt referat ynusquisque quòd gessit in corpore, siue bonum siue malum. 2. Corinth. 5. Intrabit Rex omnium conscientias rimaturus. Tunc enim illuminabit abscondita tenebrarum, & manifestabit consilia cordium, 1. Cor. 4. tunc discernentur fatuæ virgines à prudentibus, seruus impius à fideli, veri Christiani ab hypocritis.

Matth. 25.

Vidit illic hominem non vestitum veste nuptiali. Vnum exprimens, omnes reprobos, qui sub Christiano nomine de hac Ecclesia ad examen Ecclesiæ veniunt, intelligit. Vestem enim nuptialem non habent, qui bysina, quæ sunt iustificationes sanctorum, Apoc. 19. non adferunt: qui nudo nomine, non vita, non merito hominis Christiani, nuptiarum gaudia petunt. Quemadmodum enim quondam populum suum corporali veste præcepit à non populo fore distinctum, Num. 15. ita spirituali cultu quodam electos à non electis fecerit. Vnde Isa. 61. Dabit, ait Dominus, opus eorum in veritate, & foedus perpetuum faciam eis, & scietur in Gentibus semen eorum, & germen eorum in medio populorum. Omnes qui viderint eos, cognoscent illos, quia sunt semen cui benedixit Dominus. Et reuera vehementer hic dolendum, & ibi horrendum est, de homine Christiano, quem nullus pietatis cultus à non Christiano discernit. Monet ergo Salomon Eccles. 9. Omni tempore, inquit, sint vestimenta tua candida. Paulus quoque haudquaquam arbitratur nos ad immortalitatis gloriæ stolam pertingere, nisi hic fuerimus vestiti, & non inueniamur nudi, 2. Corinth. 5. Et de suo aduentu Dominus ait, Ecce, venio sicut fur: Beatus qui vigilat, & custodit vestimenta sua: ne nudus ambulet, & videant turpitudinem eius.

*Vestè nuptialem non habet
qui nudo nomine, non vita
Christiana nuptiarum gaudia petunt.*

Apoc. 16.

Hominem igitur tali veste non amictum, interrogat Rex, & ait illi, *Amice, quomodo huc intraisti, non habens vestem nuptialem?* q. d. Ego, quidè verum amicum egi, teque è tenebris vocavi. Tu autè specie quidem amicum simulasti, quum reuera hostis sis & aduersarius: quomodo igitur ausus fuisti intrare? Nescis coniuiuium hoc non canibus, sed filijs præparatum esse? Nòne veritus es indignationè meam? Nescis quod ultionum Dominus sim, qui

Psal. 93.

qui

Psalm. 46.

qui reddo retributionem superbis? Existimasti iniquè, quod ero tibi similis: Os tuum abundauit malitia, & lingua tua concinnabat dolos, sedens aduersus fratrem tuum, &c. Arguam te, & statuam contra te faciem tuam, vt videas lucernam tuam extingui. Dura profectò hæc Dei sententia. Vnde protinus exclamat, Intelligite hæc qui obliuiscimini Deum, &c. Nam interrogabit falsos Christianos qua temeritate celorum gaudia præstolentur, qui nullis fuere iustitiæ vestimentis redimiti.

*Cogitandum
Deum nobis e-
tiamnum dice-
re, Amice, quo-
modo huc in-
traisti? &c.*

Hoc itaque verbum semper mente versemus, & quoties conscientia nos remordet, cogitemus nobis dicere Deum, Amice, quomodo huc intraisti, &c. quomodo audes te Christianum dicere, qui nihil cum Christo commune habes? quomodo audes oculos in cælum leuare, qui Dominum cæli blasphemias? quomodo speras misericordiam, quam non præstas proximo? quomodo bonis Dei vteris, qui tam seuerus es erga pauperes? quomodo potes gaudere te esse membrum Ecclesiæ numero, quum non sis merito? quomodo pastorem te dicis, qui nihil pastoris agis? &c. Quoties ergo vox hæc mentibus nostris inciderit, ne censemur per poenitentiam & confessionem peccata nostra tegere: hic enim remedij locus est, illic non erit, Lucae 16.

*Iudicij die nõ
erit nec excu-
sationis nec ve-
nia locus.*

Ioan. 9. Vnde subditur, *At ille obmutuit.* Nec excusauit, nec veniam orauit, nulla enim illic excusatio proderit, sed nec veniæ locus erit aut tempus: nulla quoque ibi palliatio aut tergiversatio erit. &, vt Iob. 9. loquitur, Si voluerit homo contendere cum Deo, non poterit ei respondere vnum pro mille. Ipsa enim conscientia testimonium perhibente contra pseudochristianos, quod respondeant, non habebunt, Roman. 2. Quid igitur nisi sententiam damnationis expectare possunt, quibus omnis excusatio adempta est, nec spes impetrandæ veniæ? verè vt ignis exardescet ira eius. Vnde subditur:

Psalm. 33.

*Sententia re-
proborum du-
rissima.*

Dixit rex ministris, Ligatis manibus & pedibus eius; mittite eum in tenebras exteriores. Verè durissimam sententiam. Manus ligantur, quia posthac nullum opus erit iustitiæ. Ligantur pedes, quia remeare ad vitam, de qua profecti sunt, non poterunt: chaos enim magnum inter electos & reprobos obfirmatum est, Lucae 16. Quasi ergo dicat, Ligate illi manus, ne possit vterius salutem suam operari. venit enim hora qua nemo operari potest. Ligate illi pedes, vt poenam effugere non possit. Quid relinquitur misero, quando nec bona facere, nec mala effugere potest? Proiicite, inquit, eum è cœtu sanctorum, quorum præsidio hætenus stetit in tenebras exteriores. Tenebras internas spontè elegit, tenebras externas inuitus sustineat. Proiicite in tenebras, vbi nec Deum nec saluatorem videat. Exteriores tenebræ ipsa sunt reproborum supplicia, de quibus Apocal. 16. agitur, Vidit Ioannes quintum angelum effundere phialam suam super

*Exteriores te-
nebrae reprobo-
rum sunt sup-
plicia.*

super sedem bestiarum, & factum est regnum eius tenebrosum, & commandauerunt linguas suas præ dolore, & blasphema-
uerunt Deum cæli, præ doloribus & vulneribus suis, & non e-
gerunt pœnitentiam ex operibus suis. Subinfert ergo, *Ibierit fle-
tus & stridor dentium*. hoc est, interna & externa iustitia & pœ-
na. Congruè autem flebit illic, qui hic non fleuit: stridebit, qui
hic ad Deum corde valido non clamauit. Hæc sententia contra
impios, à qua nemo eos liberabit, nec quisquã amplius eis mi-
sererebitur. Sic enim Iob ait 24. Obliuiscuntur eius misericordes,
nemo vnquam eius recordabitur.

Singula verba grauitatem iudicij præ se ferunt. Primò, solu-
tas habuit manus, quibus potuisset operari salutem, aderat &
tempus & facultas, clementer inuitabat Deus, sed neglexit. Li-
gentur ergo ei manus, vt amplius operari non possit, venit e-
nim nox, quando operari nemo potest, Ioann. 9. Pedes habebat
solutos, quibus potuisset iudicium diuinum: iux-
ta illud Ioan. 3. *Qui credit in me, non iudicatur: sed quia con-
tempserit, ligentur ei pedes, ne vnquam possit euadere pœnam.*
Inter electos solo nomine conuersatus est, eiiciatur ab eis: im-
mitis fuit erga omnes, obliuiscantur nunc eius & misericor-
des, Iob. 24. Aderat lux, sed dilexit tenebras magis quàm lucẽ,
Ioan. 1. Eiiciatur igitur in tenebras exteriores, vbi in æternum
non videat lumen, Psalm. 28. Noluit lugere vbi luctus salubris
erat, post luctum, consolatio futura: luceat in sempiternum.
Noluit contremiscere ad verbum Dei, contremiscat in perpetuum
& sine fructu. En in hunc modum exardescet ira Dei,
quam extinguere nemo poterit. Felices qui nunc ad hæc audi-
ta contremiscunt ad pœnitentiam: hi enim ab auditione hac
mala non timebunt.

*Singula verba
grauitatem iu-
dicij præ se fe-
runt.*

Tsalm. III.

Per ministros quoque possunt intelligi Sacerdotes, quibus
Christus mandat, vt ligent manus & pedes iis qui charitatem
non habuerint.

Per manus intelligi possunt opera, quæ, quando fiunt sine
charitate, non sunt meritoria vitæ æternæ.

Per pedes intelligi possunt affectus animi: qui quando su-
mus in peccato mortali, non ambulant ad vitam ætæternæ: sed
ligati manent, vel festinant ad infernum.

Per tenebras exteriores, possumus intelligere priuationem
gratiæ, quam participant qui sunt in charitate.

Per fletum & stridorem dentium, intelligere possumus fle-
tus & gemitus, quos fundunt vel fundere debent qui sunt in
peccatis, qui sunt ligati, quorum opera & affectus nihil valent.

Spiritualis sensus huius parabolæ est, Quoddam Iudæi *Spiritualis hu-
vocati ad Christum perfidem venire noluerunt, quin Ieremiã *ius parabolæ
lapidibus, & Isaiam serra occiderunt, ipsumque Christum cruci *sensus.***

affixerunt: misit Deus seruos suos, id est, Apostolos ad exitus viarum, ad Gentes quæ sedebant non in via salutis, sed in exitu, hoc est, extra viam, errâtes in suis idololatriis & superstitionibus: & iussit vt tñ bonos, hoc est, qui boni videbantur, tum malos ad conuiuium Ecclesiæ vocarent, vocati venerunt quam plurimi: quod ex Actis Apostolicis, & ex Euangelicis hitoriiis deprehendimus.

Quòd quemadmodum nolentes venire ad fidem, & conuiuium Euangelij seuerè & acerbè plectitur: ita venientes & accumulantes indecèr atque indignè, iusta animaduersione castigat. Non sunt conuiuæ digni qui solam fidem habent, sed qui charitate vestiti mensam accedunt, ligatis manibus & pedibus damnabuntur qui solam fidem attulerint.

*Peccatũ ligas
manus & pe-
des animæ.*

Quòd peccatum ligat pedes ac manus animæ, ne ad Deum per penitentiam venire possit, nec aliquid quod æternam vitam promereatur, operetur.

*Tenebræ interio-
res & exte-
riores, quæ.*

Priuationo gratiæ, & exclusio ab vnione gratiæ, tenebræ interiores dicuntur, ad differentiam tenebrarum exteriorum. Exteriores enim tenebræ illæ dicuntur, vbi nulla est gratia, nulla lux esse potest.

Dicit illic fore fletum & stridorem dentium: quia qui sunt in peccato, debent hic flere, vel in futuro seculo. Ita Dauid Psal. 6. ita Magdalena, Luc. 7. ita Petrus, Marth. 2. 6. ita Manasses, ita omnes verè penitentes flent, quoad usque consequantur lucem gratiæ & gloriæ.

*Sententia ve-
hementer dura*

Concludit ergo Christus parabolam dura vehementer sententia, dicens, *Multi sunt vocati, pauci verò electi.* Est sanè innumèrabilis gloriantium de Christi nomine multitudo, sed quàm pauci ad Christum pertineant, & hic in multis vita reproba docet, & in futuro Domini iudicium apertius declarabit. Et quamuis nemo vocatorum diffidere debeat, nemo tam è etiam præsumat. Stas fide, ait Paulus, Noli altum sapere, sed time. Si enim Deus naturalibus ramis non peperit, ne fortè nec tibi parcat. Cum metu ergo & tremore nostram salutem operemur, vt vocationem nostram per opera bona firmam reddamus, 2. Petri primo. Et quòd pauciores audiuius saluandos, eò magis curandum & inuigilandum, vt & nos inter illos paucos inueniamur. Hoc enim faciunt & hi qui in stadio currunt: eò quidem fortius quilibet eorum currit, quòd certius scit, quòd vnus solus accepturus sit brauium, primo Corint. 9. Sic nobis quoque faciendum. Hunc igitur in finem hæc parabola posita est.

Simile.

EPILOGVS.

1 Parabola hæc sicut & quæ præcedit de vinea, longanimitatem, prouidentiam Dei erga Iudeos summam, & eorum in Deum ingratiuidinem significat.

ficat, electionem quoque ipsorum, & vocationem Gentium. *Que viuendi disciplina esse debet, & quam acerba pena negligentes maneat.*

2 Quomodo vero inuitat, non ad labores, afflictiones & sudores, sed ad nuptias, ad delicias. Tawi enim mei, inquit, & altitia occisa sunt, & omnia per Christum parata. Ipsi vero negligentes non uenerunt, quare *sunt inexcusabiles.*

3 Docet autem parabola, nihil tam necessarium esse posse, quin spiritualia sint preferenda.

DOMINICA VIGESIMAPRIMA

POST TRINITATEM,

EPISTOLA.

Fratres, confortamini in Domino, & in potentia virtutis eius: induite armaturam Dei, ut possitis stare aduersus insidias diaboli: quoniam non est nobis colluctatio aduersus carnem & sanguinem, sed aduersus principes & potestates, aduersus mundi retores tenebrarum harum, contra spiritualia nequitiæ in caelestibus: propterea accipite armaturam Dei, ut possitis resistere in die malo, & in omnibus perfecte stare. State ergo succincti lumbos uestros in ueritate, & induti lorica iustitiæ, & calceati pedes in preparatione Euangelij pacis: in omnibus sumentes scutum fidei, in quo possitis omnia tela nequissimi ignea extinguere: & galeam salutis assumite, & gladium spiritus, quod est uerbum Dei.

Ephes. 6.

In hac Epistola diuus Paulus facit tria. 1 Primò indicat, quàm acrem & infestum hostem habeamus in satana: qui est mirus artifex, in nocendo crudelissimus, in insidiando instruatissimus, spiritus impurissimus, homicida pessimus, mendacius plenissimus, uitæ & ueritatis hostis acerrimus, omnis politiæ & diuini cultus, imò omnium hominum pestis maxima, quæque facilius nos opprimere queat, copias auxiliares accersit, scilicet mundum & carnem.

Satanas acris & infestus nobis hostis.

Est autem mundus, regnum satanæ, paradus voluptatis, spelunca latronum, officina mendaciorum, imò bellua, quæ uariis modis in nos sæuit per suos coniuratos hypocritas, hereticos, pseudodoctores, sectarum authores, tyrannos & impios homines, qui neque Deum, neque homines curant: sed labuntur hic in reprobum sensum, & post hanc uitam, si non resipuerint, in supplicium æternum.

Tob. 21.

Est autem caro, Adami proles, homo plenus peccatis: superbia, auaritia, luxuria, inuidia, infidelitate, cupiditatibus prauis, affectibus turpibus, & cunctis flagitiis. Ad hanc carnem uincendam, ad satanam superandum, & ad mundum conculcandum, necessum est nos aliundè vires quærere, quum ex nobis non habeamus, d. cum Iosaphat, 2. Paral. 20. In nobis non est, &c.

Caro quid.

Docet

*Arma Christi-
stiana militie
viresque vnde
expectanda.*

Docet autem Paulus Ephesios, & in ipsis omnes Christianos, vnde sint nobis expectanda vires, quando ait, *Fratres, confortamini in Domino, & in potentia virtutis eius. Induite vos armaturam Dei.* Oportet enim militem Christianum discipline militari esse deditum, & ab omnibus esse temperantem. Simile dixit Dominus olim ad Iosue, cap. 1. *Confortare & esto robustus, animans eundem ad inuadendum terram promissam.* Hanc armaturam expertus erat in se Paulus, & quia inuenerat se fortissimum contra satanam & omnem diaboli potestatem, idem exhortatur Paulus Ephesios, ne in grauissimo illo certamine, quod ipsis imminet cum hæreticis, in sua, sed in Domini virtute & potentia sperent, qua proculdubio vincant. In nomine, inquit, meo dæmonia eiicient, serpentes tollent, &c. Marc. 16. Nō ergo animum despondeamus quando hostes nos inuadunt, sed pulsemus, petamus & quæramus, d. cum S. Iob, *Pone me Domine iuxta te, & cuiusuis manus pugner contra me.* Agonothetes noster nobis præstō est, sufficitque omnia quæ nobis deesse cognouerit. Hinc Ieremias cap. 20. ait, *Dominus mecum est tanquam bellator fortis, idē qui me persequuntur, cadent & infirmi erunt.*

Job 17.

Discrimen inter virtutē diuinam & humanam quomodo intelligendū.

Porro quantum discriminis sit inter virtutem humanam & diuinam, facile intelligent, qui vitam quā traduxerunt in peccatis mortalibus, cum illa quam in gratia agunt, contulerint. Nam quando seruiunt peccatis, vincuntur a satana, mundo & carne, Ioan. 8. 2. Pet. 1. Quando autem seruiunt spiritui, ita confortantur per Christum, vt vincant satanam, mundum & carnem. Abiicienda ergo sunt opera tenebrarum, & induenda arma lucis, Rom. 13. Exemplo Dauid, qui abiectis Saulis armis, in baculo & funda cum quinque lapidibus, in nomine Domini strauit Goliath Philistæum, 1. Reg. 17.

Quando tanta est, inquit Apostolus, inimicorum potentia, induite vos Christiani armaturam Dei. Græca vox *αὐτοῦ θεοῦ* exactius exprimit mentem Pauli, ait enim, *Induite vos vniuersitatem armorum Dei.* Panoplia ea quam fit, infra dicitur. Sed quare debebant Christiani illius temporis vniuersitatem armorum induere? Vt, inquit, *positis stare aduersus insidias diaboli*, quas vobis molitur per Simonem, Manandrum, Basilidem, Gnosticos, aliosque hæreticos. Vocat autem Paulus insidias diaboli, hæreticorum illorum multimoda ingenia, dolos, fraudes, versutias: quibus mediis satanas sollicitè procurabat peruertere Ephesios. Lubricus ille serpens mille meandris fideles circumit, & quo leonina pellis nequit peruenire, ibi de vulpina cogitatur. Nusquam aded est periculosus, atque in hæresēon tentamine. Hæreticorum imposturas Euangelicam veritatem esse, vititur persuadere, de quibus agit 2. Corint. 11. Nam eiusmodi, inquit,

Quare vniuersitas armorum Dei induenda.

Versutia fraudisque hereticorum, insidia diaboli.

inquit, pseudoapostoli sunt operarij subdoli, transfigurantes se in apostolos Christi. Et non mirum: ipse enim satanas transfiguratur se in angelum lucis. non est ergo mirum si ministri eius transfigurentur velut ministri iustitiæ, quorum finis erit secundum opera ipsorum. Hinc ad Ephes. 4. monet, ut non simus paruuli fluctuantes, & circumferamur omni vento doctrinæ in nequitia hominum, in astutia ad circumuentionem erroris, sed ut veritatem faciētes in charitate crescamos in illum per omnia, qui est caput Christus.

Conuenit maximè hominibus nostri seculi hæc exhortatio, quando tot sunt serui diaboli, tot praua ingenia, tot fraudes, quibus ipse conatur veros Christianos seducere atque peruertere. Sic vitia virtutes esse mentitur. Superbiam enim superflui vel curiosi ornatus, honestatem vocat, auariciam prouidēciam appellat, vsuram reipublicæ dicit vtilitatem, crudelitatem in sui vltione iustitiæ zelum nominat. Pigritiam & ignauiam vult haberi pro maturitate, pertinaciam esse animi constantiam defendit. Prodigalitatē, munificentiam, ac nobilis animi largitatem; pusillanimitatem mentitur esse humilitatem, Sortilegam vetulam nefariis intentam superstitionibus, vult mulierem sapientem ac veridicam. sic & maleficum simili furo excusat, luxuriam dicit esse naturalem inclinationem. fraudem & mendacia in emendo atque vendēdo esse artem vtilem defendit. Sic hypocrisis pro sanctitate, loquacitatem & simplicium hominum derisionem pro iucunditate vult haberi, &c. Contra eas fraudes Christus quoque ipse nos vult prudentes: Estote, inquit, prudentes sicut serpentes, & simplices sicut columbæ.

*Exhortatio hæc
nostro seculo
maximè conueniens.*

Diabolus vitia virtutes esse mentitur.

Matth 10.

2. Secundò ostendit qui sint hostes, contra quos debeamus nos munire, & quanta sit eorum potentia ac robur, quum ait, Non est nobis colluctatio aduersus carnem & sanguinem, sed aduersus principes, potestates mundi, & rectores tenebrarum harum, contra spiritualia nequitia in celestibus. Quasi dicat, Hostes nostri sunt spiritus, qui non possunt profligari gladiis, cuspidibus, aut bombardis, nec quaerunt pecuniam nostram, opes nostras, aut externa bona, sed infidiantur & exitium machinantur corpori nostro, vitæ nostræ, carni & sanguini, medullis, spiritibus & animabus nostris, ut in hoc bello sit aut vincendum aut moriendum. proposita illinc celestis gloria, hinc gehennæ supplicia.

*Hostes nostri,
qui, & quanta
eorum potentia.*

Attendant hæc qui satanam aiunt adedò horribilem non esse atque pingitur, dicunt sacerdotes finxisse satanæ iram & potentiam, sed audiant miseri quales & quantos Apostolus hostes nostros describat. Negat esse carnem & sanguinem, hoc est, fragiles & debiles, sed fortes atque robustissimos. Nam eam potentiam quam habent natura, non amiserunt culpa, quæquam

*Hostes nostri
quales et quanta*

non habent copiam ea vtendi, Iob. 41. Non est super terrā potestas quæ comparetur ei, quasi factus est vt nullum timeret. Aspis & basiliscus est, leo & draco est, Psal. 90. 1. Pet. 5.

Quare vocantur principes et potestates. Vocantur autem principes & potestates, quia stipati sunt potentissimo exercitū. Iob 41. Omne sublime videt, ipse est rex super omnes filios superbiæ.

Quare mundi rectores tenebrarum harum. Vocantur mundi rectores tenebrarum harum, quia regunt homines mundanos, & mundo deditos: quos scriptura vocat tenebras. Ephes. 4. Eratis, inquit, aliquando tenebræ. Idcirco adiecit articulum *Harum*, id est, harum tenebrarum, infidelitatis, scilicet atque erroris. Vnde Augustin. dicit, Quoties mundi nomen in mala significatione sumitur, non ostendit nisi mundi amatores, iuxta illud Ioan. 15. Si mundus vos odit, scitote quia me priorem vobis odio habuit, &c. Mundus totus in malo ligno positus est.

1. Ioan. 5.

Quare spiritualia nequitie.

Ioan. 8.

Sap. 2.

Dæmones habitant in aëre.

Vocantur spiritualia nequitie, quia ipsi habent longam rerum experientiam, optimè callentes, quali via quemque aggredi debeant. Est enim Satan omnis malitie doctor & author. Hinc dæmon dicitur, id est, sciens. Pater mendacij est, homicida ab initio, atque aded author mortis.

Addit, *In caelestibus*: quia dæmones habitant in aëre, qui illorum est plenissimus: neque sunt omnes ad tartara detruli, teste Hieronymo, qui ait: Omnium doctorum opinio est, quod aër iste qui cælum & terram medius diuidens, inane vocatur, plenè sit contrariis fortitudinibus, sicut clarè patet Apoc. 12. Sed quauis sint in aëre, habent illic suum cruciatum. Non possumus ergo hærediratem illam adire, nisi per medias hostium nostrorū phalanges viam nobis virtute fecerimus. Non licuit filiis Israël promissam sibi à Deo possidere terram, nisi postquam præliis & laboribus multis, hostibus superiores euassissent. Sic igitur & nos viriliter pugnare oportet, vt ad pascua vitæ æternæ liberi pertransire possimus, quia Apostolo teste, Nemo coronabitur, nisi qui legitimè certauerit. Pro iustitia agonizare pro anima tua; & vsque ad mortem certa pro iustitia, ait Ecclesiast. 4. capite.

2. Timot. 2.

Concio militaris qua inestatur Christiani vt in armis sint.

3 Tertio, docet quibus armis induti, possimus illis resistere. Primo, concione militari, qui excitat & inflammat Christianos vt sint in armis, & contra hostem fortiter pugnent, dicens, *Accipite armaturam Dei, vt possitis resistere in die malo, & in omnibus pessèdi stare.* Quali dicat, Si non quæsiueritis à Domino Iesu Christo vires, & ab eodem acceperitis arma, non poteritis stare contra tam potentem & truculentum hostem, qui non intelligitis quanta sit eius potentia, fortitudo, astutia, malitia; & ferocitas. Vt armâ in vsu nostrum accommodemus, ne relinquamus ea de ligno ad parietem suspensa, Porro si honor est ac-

non

9

cipe-

tipereensem, & arma bellica à Rege mundi, quanto magis à Rege cæli? Sunt autem arma Christianorum omnes virtutes, quibus non tantum vincere poterimus diabolum, verum etiam erimus toti inferno formidini & terrori; ac tandem vitam nobis comparabimus æternam. Arma militia nostræ, inquit Apostolus 2. Corin. 10. non sunt carnalia, sed spiritualia, potentia Deo, ad destructionem inimicorum.

Arma Christianorū, virtutes.

Secundò, ex armario suo profert vera arma contra satanam: nempe, Baltheum veritatis, dum ait, *State succincti lumbos vestros in veritate. Quod significat diligentiam & præparationem, quã Christiani debent adhibere in sua vita instituenta, in devitandis peccatis, vincendisq; & agnoscendis tentationibus diaboli. Quod facile fiet, si in conuersatione sancta, & viua fide totam exegerint vitam, iuxta illud Luc. 12. Sint lumbi vestri præcincti, &c.*

State succincti lumbis, quid significet.

Consequenter profert Thoracem iustitiæ, dum ait, *Induti lorica in iustitiæ: significans quod fideles debeant se munire aduersus hæreses: primùm veritate fidei, velut baltheo: deinde iustitiæ, teste Chrysof. velut thorace aut lorica. Sicut lorica multis contextitur armillis vel fibulis, ita vera iustitiæ & Christiana non yna tantum, sed multis virtutibus constat. Est autem locus dignissimus consideratione: nam multis hodie causa ruinae in hæresim, est mala vita. Qua de causa alio in loco diligenter admonuit, dicens, Sitis sine querela, & simplices filij Dei, sine reprehensione in medio nationis prauæ & peruersæ, inter quos lucete sicut luminaria in mundo, &c. Philip. 2. & 1. Pet. 2. Habete, inquit, conuersationem vestram inter Gentes bonam, vt in eo quod detrectant de vobis tanquam malefactoribus, ex bonis operibus vos considerâtes, glorificent Deum in die visitationis.*

Quid significet induturum esse lorica iustitiæ. Simile.

Mala vita multis causa ruinae in hæresim.

Calceos pacis, dum ait, *Calceati pedes in præparationem Euangelij pacis. Quod significat, Sicut calceati pedes magna cum fiducia ambulant, ita Euangelici concionatores intrepido animo debent esse parati ad prædicandum Euangelium pacis. Dicitur autem doctrina Christi Euangelium pacis, quia docet fideles idem sapere, idemque sentire, non diuersa nec contraria. Antichristi autem sunt, qui sua doctrina schismata & sectas faciunt: Vel quia annuntiat pacem factam cum Deo & homine, Luca secundo. Euangelium pacis minimè ergo suppressendum. Væ, ait Apostolus, mihi, si non prædicauero. Pedes Euangelium pacis pronuntiantium, pulchri esse dicuntur apud Isaiam capite 52.*

Simile.

Doctrina Christi quare Euangelium pacis dicatur. 1. Cor. 9.

1. ad Thes. 5.

Scutum fidei, dum ait, *In omnibus sumentes scutum fidei: significans in omnibus præliis cum diabolo committendis nos debere scuto fidei viuæ regi ac muniri. Nam sicut clypeus non*

Sumere scutum fidei, quid, Simile.

tantum defendit caput, verum & alia membra illaesa cōseruat: ita fides vera, non tantum animum fortiter munit ac defendit, verum etiam alias virtutes stabilit. Fides fundamentum sic est nostrae religionis, vt etiam locum habeat per totum aedificium. Quicquid enim sine fide fit, peccatum est. Fides est Ecclesiae & fundamentum & murus. Est item in Ecclesia instrumentum quo repelluntur iacula hostis ignea ab hoste immissa. Hæc est, inquit beatus Ioannes, victoria nostra, quæ vincit mundum. Hinc Venus & Cupido ignea iacula torquent, illinc intentans animo faces Erynnis, inde spiritus erroris perflat aures tuas. Quicquid id est telorum, facile repuleris, si verbum Dei frequenter audieris, & fidei virtute munitus fueris. Clemens lib. 5. dicit, fidem iudicij extremi nos presentissimè à peccatis absterre. Fides item retributionis omnium bonorum eandem virtutem habet. Spe siquidem melsis arat arator. Dilexi, ait Psalm. mandata tua, propter retributionem. vide etiam ad Heb. 11.

Psalm. 118.

Isaia 59.

Ut galea corpus, ita spes Christiani animum munit.

Serpens imitatus in quo. Causa nostri belli salus vitæque aeterna.

Gladus spiritalis verbum Dei.

Galeam salutis, dum ait, *Galeam salutis assumite. Quod significat, Quemadmodum galea (quæ vnicuique est in re militari vitæ humanæ præsidium) caput defendit: ita spes Christiani animum ita munit, vt spe victoriæ, & vitæ illius aeternæ consequendæ, omnes ictus diaboli infra cōtuleret animo. Sensus ergo est, Sic prælium committatis vt saluemini. Habeat quisque suæ salutis rationem, & imitetur serpentes, quorum præcipua est cura custodiendi capitis, hoc est, vitæ. Salus namque & vita aeterna est totius nostri belli præcipua causa. Huic nostri salutis diabolus inuider, cupitque vt eam amittamus. Sic ergo galeati pugnemus vt vincamus, & sic curramus vt brauium apprehedamus.*

Postremò ex eodem suo armario Apostolus profert gladium spiritus, dum ait, *Et gladium spiritus assumite, quod est verbum Dei, quod significat gladium spirituale: nam illud quod habet Paulus, Gladium spiritus, est phrasis Hebræa. Est autem hic gladius, interprete spiritu sancto, verbum Dei. Hoc gladio vsus est Christus contra daemones apud Matthæum cap. 4. idque nõ semel aut iterum, sed ad omnem congressum. Huius gladij post modum mentionem fecit apud eundem Euangelistam capite 10. dicens, Nolite arbitrari quia pacem venerim mittere in terram, sed gladium. veni enim separare hominem aduersus patrem suum, & filiam aduersus matrem suam, &c. De eodem gladio agit Paulus Hebr. 4. Viuus est, inquit, sermo Dei & efficax, & penetrabilior omni gladio incipiti, &c. Vt armus & nõ hoc gladio aduersus mundi huius principem, eiusque nuntios, satellitesve, & nullus cacodemõ cum vniuerso suo satellitio nõ bis incommodarit hisce sex armis munitis, sed victoriam adipiscemur: quam nobis largiri dignetur Christus Iesus. Amen.*

EPILOGVS.

1 Propugnatores Iesu, qui suos non deserit nec derelinquit, fortes sunt, potentes, ac robusti Christiani. Omnia possum, inquit Apostolus, in eo qui me confortat, Phil. 4.

2 Armatura Christianorum & panoplia contra demones, & horum organa impios homines, ventus, balthemus: thorax, innocentia & iustitia: ocree, puri affectus nihil appetentes nisi caelestia: scutum, fides: galea, vigilans animus: & gladius, sermo euangelicus.

Armatura Christianorum.
Rom. 16.

3 Ab hoc loco quicquid est spiritualium armorum petendum est, ut undeque muniti aduersus adversum diaboli stare possimus.

DOMINICA EADEM

EVANGELIUM.

In illo tempore, erat quidam regulus cuius filius infirmabatur Capharnaum: Ioan. 4. Hic quum audisset quia Iesus adveniret à Iudea in Galileam, abiit ad eum, & rogabat ut descenderet, & sanaret filium eius, incipiebat enim mori. Dixit ergo Iesus ad eum, Nisi signa & prodigia videritis, non creditis. Dicit ad eum regulus, Domine, descende priusquam moriatur filius meus. Dicit ei Iesus, Vade, filius tuus vivit. Credidit homo sermone quem dixit ei Iesus, & ibat: iam autem eo descendente, serui occurrerunt & nuntiaverunt, dicentes, Quia filius eius vivet. Interrogabat ergo horam ab eis, in qua melius habuerat. Et dixerunt ei, quia heri hora septima reliquit eum febris. Cognovit ergo pater quia in illa hora erat, in qua dixit ei Iesus, Filius tuus vivit. Et credidit ipse & domus eius tota.

Hoc Evangelium indicat initium, progressum, & finem fidei, quomodo scilicet sumat exordium & initium, quomodo crescat & augeatur, & quomodo perfecta reddatur. Nam sicut in homine est infantia, iuventus & senectus: & in arboribus & herbis sunt incrementa, & vis alens, cuius motu vigescunt, frondescunt, & germinant, & semina terrae mandata non statim maturescunt, sed primo erumpit herba pubescens, deinde nascitur culmus, deinde arista, postea gramen & fructus: sic fides primo diuinitus seminatur per caelestem illuminationem intellectui factam, ita ut ex verbo Dei quidem semen diuinum concipiatur. Postea exerit sese scripturis, ac miraculis roboratur, deinde fides docet omnipotentiam Dei & severitatem, docet orare, oratione meretur gratiam bene operandi, ac impetrat charitatem: qua ipsa fides perficitur, beneque ac meritorie per charitatem operatur. Hac fides impetrat, non meretur iustificationem. Augustinus, Vbi fides impetrauerit charitatem iustificationem, tunc incipit vitam bonam agere, incipit proferre fructus charitatis, scilicet deponere timorem servile, Deo firmius fidere, per charitatem bene & meritorie operari. Ex his operibus concipit spem, proximum diligit, charitatis opera ei

Fidei initium
progressus &
finis probatur
duobus simili-
tudibus.

August. epist.
106.

impendit, omni studio carnem frenat, & affectus reprimit. Fitque noua creatura, non vno tempore, & simul, sed toto tempore vitæ dum spirat homo. Ob hanc nimirum causam quosciam in Ecclesia dedit Apostolos, &c. ad consummationem sanctorum in opus ministerij, in ædificationem corporis Christi: donec occurramus omnes in vnitatem fidei & agnitionis filij Dei, in virum perfectum, in mensuram ætatis plenitudinis Christi: vt iam non simus paruuli, fluctuantes, & circumferamur omni vento doctrinæ in nequitia hominum, in astutia ad circumventionem erroris: veritatem autem facientes in charitate, crescimus in illo per omnia, qui est caput Christus, &c.

Ephes. 4.

*Fides Regulus
puerilis cui inret
ad Christum.*

Matth. 8.

Sic Regulus iste prius habuit fidem puerilem, quum iret ad Christum, rogans eum vt descenderet, sanaretque filium ipsius. Nam si non credidisset, non dixisset, Domine, descende prius quàm moriatur filius meus. Prodit autem his verbis infantiam fidei suæ. Si enim solidam perfectamque fidem habuisset, dixisset cum Centurione, Tantum dic verbum, & sanabitur filius meus.

Deinde creuit eius fides, & facta est fortior, quum Christus dixit, Vade, filius tuus viuit. Nam credit suum filium posse sanari, etiam si Christus ipse non sit præsens, quod indicat verbum, Ibat. Nihil enim amplius sollicitus est: sed Dei verbo contentus, abit, & credit.

Postea confirmatur eius fides, quum occurrerunt eius ferui, dicentes, Filius tuus viuit. Nam quum sciscitaretur ab eis horam in qua filius melius habuisset, & illi dixissent, Hæc hora septima reliquit eum febris, credidit ipse, & domus eius tota.

Orandum semper est Deus, vt fidem conferuet, confirmet, perficiat. que.

1 Discimus ergo ex hoc Euangelio: Primo, Deum semper orandum, quo fidem, quam nobis semel dedit, conferuet, confirmet, & perficiat: adeo vt nihil sit in mundo, quod ab eius confessione nos dimouere possit.

2 Secundo discimus, quum fidem iam simus consequuti, feruentius orandum vt fides in nobis augeatur, & tantum crescat, vt per ipsam nos nostraque omnia Deo, sicut scriptura & Ecclesia catholica docent, committamus, quo ad usque ipsa nos cum charitate viros perfectos euadere faciat.

Orandum in tribulatione, vt exaudiamur.

3 Tercio, discimus orandum in omni tribulatione, vt Deus & nos, & nostras exaudiat petitiones. Exemplo nobis sunt historiae veteris Testamenti & noui Testamenti, & nostri temporis ac superiorum. Nam in vet. test. filij Israel tam præclaram habuerunt fidem, vt non dubitauerint siccis pedibus mare transire fide confortati, & edocti, quod Deus poterat ipsos conseruare ne submergerentur. Postea tamen inciderunt in tantam incredulitatem, vt contra Deum murrmurauerint tibi potiusque cau-

sa.

sa. Nam Exod. 16. quum esset multitudo filiorum Israel in deserto Sin, murmuravit omnis congregatio filiorum Israel contra Moysen & Aaron in solitudine, dixeruntque filij Israel ad eos, Utinam mortui essemus per manum Domini in terra Aegypti, &c. Et ob hanc diffidentiam tantas ac tot poenas subierunt, ut de sexies centenis millibus tantum duo venerint in terram promissam, Iosue & Caleb.

Moses ipse per fidem multa signa fecerat in Aegypto: tamen ad aquas contradictionis, ad percussam petram fides eius elanguit. *Numer. 20.*

Idem Moyses quum polliceretur Dominus se daturum populo carnes ad integrum mensem, respondit, Sexcenta millia pedum huius populi sunt: & tu dicis, Dabo eis esum carniū mense integro? &c. *Numer. 11.*

Quum angelus Saram concepturam affirmaret, risit ipsa occulte dicens, Postquam consenui, & dominus meus vetulus est, voluptati operam dabo? *Genes. 18.*

Minister Prophetæ Elisæi, panes aliquot populo proponere iussus, dicebat, Quantum est hoc, ut apponam coram centum viris? 4. Reg. 4. Ex his omnibus constat fidem tam fuisse teneram, ut in rebus ubi eius virtute opus erat, vacillauerit. Ided est orandum, ut Deus fidem quam dedit, confirmet atque corroboret. Nam quemadmodum hi viri sanctissimi titubabant, ita & nos poterimus dubitare maiori cum incōmodo animarum nostrarum.

Secundum probatur ex nouo Testamento. Nam Petrus in mari vocatus est à Christo: in principio audita voce Christi tantam fidem habuit, ut non dubitauerit sese in mare proicere, & sicis pedibus super aquas ambulare. Quum autem impetu maris deterritus diffidere cœpisset, mergebatur, Quem increpauit Christus, dicens, Modicæ fidei, quare dubitasti?

*Matth. 14. &
Lucæ 8.*

Legimus quod quum procella venti descēderet in stagnum, aded ut nauis cooperiretur fluctibus, quumque Christum discipuli eius dormientem excitassent, ac dixissent, Præceptor, petrimus: Christus illis dixit, Vbi est fides vestra? & Matth. 8. cap. ait Christum dixisse, Quid timidi estis modicæ fidei? Hinc docemur semper nobis orandum, & petendum augmentum fidei. Hæc est doctrina Apostolica & Ecclesiæ catholicæ.

Nobis peccatoribus semper petendum fidei augmentum.

Legimus Luca 17. Apostolos à Christo petiuisse, Domine, adauge nobis fidem. Audimus etiam Ecclesiam catholicam dicente in sacro dominicali, Da nobis, Domine, fidei, spei, ac charitatis augmentum. Hoc petebant Apostoli, postulabant martyres, implorabāt doctores Augustinus, Hieronymus, Cyprianus, quamuis sanctissimi. Hoc & nos peccatores miseri, infirmi ac fragiles indefinenter petamus.

Matth. 26.

De tertio exemplo nobis sunt historiae nostri temporis, ac superiorum. Nam in primitiua Ecclesia quamplurimi in principio suae vocationis firmissimè credebant: ac vbi ingruerat tē-tatio, afflictio, vel metus, fides languebat. Testantur hoc acta Petri Apostoli. Legimus in historia Ecclesia. lib. 6. cap. 3. quā-plurimos Christianos in tormentis fidem negasse. Iulianus fi-dem negauit, ac fideles persecutus est persecutione grauissima; Porphyrius non solum fidem negauit, verum etiam scriptis tur-pissimis, ac libellis editis, religionis catholicae sacramenta ob-scure temeraria audacia praesumpfit.

Historia praesens paulò altius inuestiganda occurrit propter vitales & necessarias morales doctrinas in ea contentas. Verificatur hic dictum Apostoli, 1. Tim. 2. quòd Christus vult omnes homines saluos fieri, & ad agnitionem veritatis venire, hoc est, infirmos in fide ad veram fidei cognitionem adducere. Calamum quassatum non conteret, inquit Isa. cap. 42. & linum fumigans non extinguet. Nouit enim compati infirmitatibus imbecillium, vt pater in Regulo.

Infirmi-tates corporu & ani-ma comitatur gula, luxu, etc. communi se-ve diuini vi-tia.

Huius filius infirmabatur Capharnaum. Communiter, gu-lam, luxum, pompam, superbiam, quae ferè diuitibus sunt com-munia vitia, comitantur graues infirmitates cum corporis tū-animae, iuxta illud Deut. 32. In crassatus est dilectus, & recalci-trauit, in crassatus, impinguatus & dilatatus. Sequitur, Dereli-quit Deum factorem suum, & recessit à Deo salutaris suo. Item Ezech. 16. Haec fuit iniquitas Sodomae sororis tuae, superbia, saturitas panis, & abundantia, & otium, &c. Eccles. 37. quoq; dicitur, In multis escis erit infirmitas, & auiditas appropinqua-bit vsque ad choleram. Propter crapulam multi obierunt, &c. Capharnaum iuxta quosdam interpretatur ager pinguedinis, aut villa consolationis. Vbi enim abundat pinguedo diuitiarū & deliciarum, vbi est abundantia terrenarum consolationum; ibi rarè desunt huiusmodi infirmitates. hinc Seneca docuit plu-res enecari luxu, quam gladio.

Capharnaum pinguedinis & consolationis villa.

Regulus quum audisset quia Iesus adueniret à Iudea in Galilaam, abiit ad eum. Sedulitatem Christi hic Euangelista nobis commenda-t. Nam oppidatim & regionatim sedulo iter habuit, vt ea quae perierant quaereret. Haec partes Christi erant. Christi item vicariis id muneris incumbit, sacerdotibus diocesanis, vt audiāt quae & qualis fama de suis spargatur, quae fides, quod Eu-angelium ab eis suscipiatur. Vtinam speciosi eorū pedes possint cantari, qui sibi geminū honorē gaudēt dari. Principes propheta ni, qui & ipsi Deum quodammodo hic referūt, & ipsi oppida-tim circumirent suos principatus, & terras iudicantes iuste, ad-dedō vt suos obtestari cum Mose & Samuele possint atque dicere, Si quempiam per me aut per meos satrapas & quaestores sum

Vicariis Chri-sti quid mune-ru incumbat.

sum calumniatus, si oppressi quęquam, si de manu cuiusquam munus accepi, vt contemnam illud & restituam, 1. Reg. 12.

Abiit ad Christum salutem filio rogaturus. Ex quo patet, quod hi qui vel diuitiis vel humana potentia turgent, nec Deū agnoscunt aut quærunt, donec flagellis admoniti fuerint, nec sentiunt, imò ne credunt quidem se tam miseræ creaturæ esse, donec in capita ipsorum mala incidant. Sola enim vexatio dat intellectum, Isaie 28. Sic Nabuchodonosor cūm è regno eiectus inter bestias aliquot annos vixisset, Post finem, inquit, dierū ego Nabuchodonosor leuaui oculos meos, &c. Dani. 4. Sic impius Antiochus cūm nihil non malorum contra Deum cęli egisset, tandem plaga insanabili percussus; Iustum est, inquit, tubditum esse Deo, & mortalem non paria Deo sentire, 2. Mach. 9. Hinc Grego. Mala quę nos hic premunt, ad Deū ire compellant. Vnde Manassēs captus in Babylone & coanguitatus rogauit Dominum, 2. Par. 33. Quod attendens Dauid, orabat dicens, In chamo & frano maxillas eorum confringe qui non approximant ad te. Et alio loco, Imple facies eorum ignominia, & quærent nomen tuum Domine.

Diuites & potentes Deum raro quærunt, nisi flagellis admoniti.

Psal. 31.

Psal. 95.

Sed felix necessitas quę ad meliora compellit. vnde quoddam Regulus hic aduerso casu admonitus ad Christum properat, arguit eos, qui nec flagellati ad Deum conuertuntur, de quibus Ierem. 5. cap. Percussisti, inquit, eos, & non doluerunt, &c. Et in Amos 4. Percussi, inquit, vos vento vrente, & non estis reuersi ad me, dicit Dominus, &c. Sic & modò variè nos percutit exactionibus, pestibus, bellis, fame, inopia, &c. & in mediis malis non reuertimur à viis nostris pessimis, nec cum Dauide in tribulatione ad Dominum clamamus, sed potius Deum blasphemamus.

Felix necessitas quę ad meliora compellit.

Psal. 119.

Arguit item eos qui in aduersis non ad Deum, sed ad magos vel demonum auxilium recurrunt: quod Dominus olim per Prophetā cōquerebatur de populo suo dicēs: Me dereliquerunt fontem viuum, & foderunt sibi cisternas, &c. Talibus contingit quod Ochozię contigit, qui misit ad consulendum Deum Accaron Beelzebub, 4. Reg. 1. Iuxta illud, Leuit. 20. Anima quę declinauerit ad magos & ariolos, & fornicata cū eis fuerit, ponam faciem meam cōtra eam, & interficiam eam de medio populi mei.

In aduersis nõ est recurrēdū ad magos.

Hiere. 2.

Rogabat Christum vt descenderet. In quo infirmam & infantilem tuam fidem indicat, quasi Christus non possēt sanitatem conferre nisi pręsens, imò quasi è vicinso tantum esset Deus, & non etiam de longinquo; Ierem. 23. cūm tamen eodem cap. Dominus dicat, Cælum & terram ego impleo. Aliter sensit Dauid, qui non credit esse locum in quo non sit Deus, dicens, Quid ibo à spiritu tuo, & quid à facie tua fugiam? &c. Longe

Reguli fides infirma.

Psal. 138.

perfectiorem fidem habebat Centurio, Matt. 8. quando dixit, Nec opus est vt venias, dic tantum verbum, & sanabitur puer meus. Profecto male nobis consultum esset, si Christus non nisi corporaliter presens seruire non posset. Verum meliora scimus, nempe, eum & vbique esse & omnia posse, ex sacrae scripturae testimoniis, & quod locis particularibus non concludatur, Act. 17. Deus qui fecit mundum, & omnia quae in eo sunt, hic caeli & terrae cum sit Dominus, non in manufactis tepulis habitat, nec manibus humanis colitur indigens aliquo, cum ipse det omnibus vitam & inspirationem. Ideo in omni loco potest inuocari, Isa. 66. Caelum sedes mea, terra autem scabellum pedum meorum.

Regulus exemplum parentibus vt solliciti sint pro filiorum salute.

Deinde quod pro filio rogat, & impensè rogat, vt sanaret filium eius, nec cessat nisi ex auditis, exemplum est parentibus, vt solliciti sint pro filiorum salute, imò festinent suis precibus eos Christo commédare, antequam moriantur in mala consuetudine. quia adolescens iuxta viam suam, etiam cum senuerit, non recedet ab ea, Prou. 22. Sic Anna fecisse legitur, 1. Reg. 1. Iob quoque sanctificabat filios suos, confurgensque diluculo, offerebat holocausta per singulos, Iob. 1.

Humana infirmitatis est, tantum rogare pro corporis salute.

Quod autem pro salute corporis tantum rogat, infirmitatis humanae est, qua semper prius sentimus incommoda corporis, quam mala animae, cum tamen multò periculosiora sint spiritualia mala. Minus igitur quam oportet de Christo sentit, qui corporalia tantum ab ipso petit, quamquam & ea ab ipso quaerenda sint, sed non sola. Matt. 6. Primum quaerite regnum Dei, &c. Eccle. 30. Salus animae in sanctitate iustitiae, & melior est omni auro & argento. Hinc Dauid orabat, Ego dixi, Domine, miserere mei, sana animam meam quia peccavi tibi.

Psalm. 40.

Tarditas humana in re animae arguenda.

Postremò, quod tandem rogarat Christum cum inciperet mori, tarditas humana in re animae arguitur, qui non antè Deum quaerimus, quam actum sit de vita, nec vlla reliqua sit spes sanandi corporis. Augustinus, Laborat ne moriatur homo moriturus, & non laborat vt non peccet in aeternum viturus. Ne tardes, inquit Sapiens, conuerti ad Dominum, neque differas de die in diem, &c. Eccle. 5. Idem 38. cap. dicit, Fili, in infirmitate tua ne despicias teipsum, sed ora Dominum, & ipse curabit te. auertere à delicto, & dirige manus, & ab omni delicto munda cor tuum. Nam sera poenitentia, vt vult sanctus Augustinus, raro est vera. Quare nos monet I-faias, Quaerite Dominum dum inueniri potest, & inuocate eum dum propè est. Ad Hebraeos 4. Adeamus cum fiducia ad thronum gratiae eius, vt misericordiam consequamur in auxilio oportuno.

Cap. 55.

Non tamen spernenda opera medici. Eccl. 38. Honora medicum propter necessitatem. etenim illum creavit Altissimus. Altissimus de terra creavit medicinam, & vir prudens non abhorrebit eam.

*Non spernenda
medici opera.*

Dixit Iesus ad eum, Nisi signa & prodigia videritis, non creditis. Arguit eum de incredulitate: Quali dicat, Ad quid tecum descenderem, cum non credas. Si enim crederes, non me rogares ut descenderem, sed, ut Centurio, peteres tantum verbum, quo sanaretur filius tuus. Hoc autem dicit Christus, non quod abominetur Regulum, aut quod noluerit filium eius sanare, sed ut fidem eius imbecillum hac dura tentatione robustiorem reddat, ac doceat eum credere, non è miraculis, sed è verbo: quia signa non sunt data fidelibus, sed infidelibus, ut ait Apostolus, 1. Corinth. 14.

*Signa non fi-
delibus data,
sed infidelibus.*

Signanter autem obseruandum, quod plurali numero loquitur Christus: Nisi videritis, &c. non creditis: ut sciamus eum non soli Regulo hæc dixisse. Primo igitur hoc verbo Iudæos taxat, qui subinde signa quærebant, aliàs non credituri, quantumcunque verbum Dei audirent. Hinc Moses ad Dominum: Non, inquit, credent mihi, Exo. 4. &c. & tandem Christo aiebant, Ioan. 2. Quod signum ostēdis nobis, quia hæc facis? Vnde ait illis, Mat. 12. Generatio praua & adultera signum quærit. Atque in hoc plurimum differebant, & degenerabāt à fide patrum. Quæ enim signa viderat Abraham, cum ad verbū Domini exiret de terra sua? Item, cum crederet se futurum in gentem magnam, &c.

Geno. 12.

Deinde etiam nos arguit hoc verbum: Nam & nos signa quærimus, hoc est, volumus alio modo certificari, quam per verbum. Cum enim audimus remissionem peccatorum, corpus Christi, siue eucharistiam, aliasque Dei promissiones frequentari in Ecclesia, tunc nos credituros cogitamus, si aliquo signo sensibili certi redderemur. Atqui fideli sufficere debet verbum Dei, etiam sine signis. Iudæi signa petunt, & Græci sapientiam. Iam enim non dicitur, Ecce signa, sed habetis Moysen & Prophetas, audite eos, & credite illis, Luc. 16. Satis enim superque nostræ condescendit imbecillitati, quod in exordio & Legis & Euangelij verbo suo certa signa, seu quædam sigilla adiunxit, quibus certi redderemur ea esse Dei verba: nunc autem non amplius pro libidine nostra signa dat, sed vult ut verbo credamus. Non enim ambulamus per speciem, sed per fidem, 2. Cor. 5. Hinc Ioan. 20. ad Thomam dicit: Beati qui non viderunt, & crediderunt. Nō igitur immerito arguit eos qui etiam nunc signa quærent, & reuera, qui post tot signa quibus orthodoxa & catholica fides nostra satis est approbata, nunc tandem signū postulat, ipse portenti

*Verbum Dei
sine signis suf-
fiscat fidei.*

*Signa in exor-
dio & Legis
& Euangelij
quasi sigilla.*

& mor.

& monstrum est habendus, ait S. Augustinus. Sed somniator aliquis, nouum Euangelium docens, omnes quæ retro sanctos ignauitæ & erroris traducens, opus habet tot ac tantis miraculis, quæ priscorum patrum miracula & numero vincant & quantitate.

Nolle credere sine signis, est contra naturam fidei, & iniuriosum esse Deo, imo & periculosum.

Primo enim nolle credere sine signis, est contra naturam fidei, fides enim est substantia rerum earum quæ non videntur sed sperantur, Hebræo. 11. Secundo, nolle credere sine signis, etiam Deo iniuriosum est, quasi ipse falli aut fallere possit, non est enim Deus vt homo, vt mutetur, neque vt filius hominis, vt mentiat, Num. 23. Tercio, etiam periculosum est plus obseruare signa, quam virtutem verbi Dei. Nam & diabolus signa facere potest, id quod videmus in magis Aegypti, Exod. 4. Hinc & Moses prohibet, Deut. 13. ne prophetæ miracula facienti, & interim contra legem docenti fides habeatur: quia miracula ex falso verbo non faciunt verum, sed seducunt. Quod si autem vero verbo annexa fuerint, verbum ipsum in sua veritate confirmant & obfirmant. Postremo, fides ex miraculis imbibita minus constans est, qui enim non propter verbum ipsum, sed propter miracula credunt, subinde in incredulitatem labuntur tempore temptationis, nec in fide perdurant, id quod videmus in Israëlitis, subinde cessantibus miraculis, dubitantibus. Obserua: Prodigium fit præter naturam, vt est aperire oculos cæci nati, & excitare mortuum. Signum autem, quod non fit præter naturam, vt est sanare infirmum.

Fides ex miraculo imbibita minus constans est.

Prodigium & signum quomodo differant.

Dicit ad eum Regulus: Domine, descende priusquam moriatur filius meus. Hoc verbo Regulus magis fidei suæ infantiam prodicit: non solum enim non credit quod Christus solo verbo possit sanitatē conferre, sed nec credit quod mortuum filium possit resuscitare. Quid autem hoc aliud est quam parua fides? quid aliud ab homine medico peteret? Aequi male consultum nobis esset, si Christus tãtm in hac vita nobis succurrere posset, non autem etiam in morte, & post mortem. Hinc Christus nos consolatur, Ioan. 11. Ego, inquit, sum resurrectio & vita, qui credit in me, etiam si mortuus fuerit, viuet.

Bene semper sperandum de Deo, etiã cum videatur iratus

Dixit ei Iesus: Vade, filius tuus viuet. Quem prius terruerat, nunc summè consolatur. Hinc discamus bene sperare de Deo, etiam cum videtur iratus. Vade, inquit, filius tuus viuet. Iob. 13. Etiam si occiderit me, sperabo in eum, non enim in aeternum irascitur, neque in aeternum comminatur Deus, Psal. 29. Ira quidem in indignatione eius, sed vita in voluntate eius, Psal. 88. Hinc de Christo dicit: Si dereliquerint filij eius legem meam, &c. visitabo in virga iniquitates eorum, misericordiam autem meam non dispergam ab eo. Et Abacuc 3. Cum iratus

iratus fueris, misericordiae recordaberis.

Hoc verbo, *Vade, filius tuus vivit*, ostendit etiam absentē posse sanare. In hunc modum & Heliseus per internuntium mandavit Naaman Syro, ut se in Iordane septies lauaret, nimirum ut homo gentilis hinc disceret virtutem Dei, 4. Reg. 5. Hoc enim vnum idemque dictum & vera de praesentibus prophetia est, & sicut ex seruis postea comperit Regulus, imperium vitae est. Nedum hoc verbo sanitatem filij praedixit Christus, sed etiam effecit, Psalm. 106. Misit, inquit, verbum suum, & sanavit eos. Et iterum, Sap. 16. Nec herba, nec malagma, sed sermo tuus sanavit eos.

Observa autem quod Christus non descendit ad filium Reguli etiam rogatus, cum ad servum centurionis, Matt. 8. ultro se venturum obtulerit. Per hoc enim primò ostendere voluit, se plus posse quam ille speraret, aut peteret. Deinde ostendit alia esse iudicia Dei quam hominum. nos enim tantum miramur & conspiciamus eos, qui divitiis, nobilitate, potentia conspiciuntur, contemnimus autem pauperes, sicut docet B. Iacobus 2. cap. Deus autem humilia respicit, & alta à longè cognoscit, Psalm. 112. Et plerumque contingit, ut qui ab hominibus magnificantur, apud Deum nulli sint: & e contra, qui apud homines pro nihilo reputantur, magni apud Deum sint. habes de utroque exemplum, Luc. 16. de diuite & Lazaro. Discamus igitur in hominibus potius pensare naturam qua ad imaginē Dei facti sunt, quam accidentalibus bonis, quibus in hoc mundo praesulgent. *Credidit homo sermoni quem dixit Iesus*, &c. Vno verbo duos sanavit, patrē, & filium. Sicut enim filius è verbo Christi, tanquam ex herba medica sanitatem recepit, ita & pater ex eo robor fidei concepit. Verbum enim Dei, & infirmos sanat, & sanos confirmat. Singula autem verba emphasim habent: Primò enim quem prius Regulum, hoc est, mundo deditum nominavit, nunc hominem vocat Euangelista. Tunc enim hominis cognomine digni sumus, cum cordis incredulitatem abiicimus. Apud Matt. 15. infideles canibus assimilantur: vel admiratiue hominem nominat: q. d. En homo ille qui haecenus toto mundo deditus erat, qui in primo congressu tam infirmam fidem habuit, is nunc ex vno verbo Christi tantum robor accepit, ut nudo verbo Christi crederet. Arguitur itaque hoc verbo incredulitas nostra, qui tot tantaque à Christo audiimus & vidimus, nec tamen adhuc audemus verbo eius confidere.

Credidit, inquit, sermoni. Hic docetur quomodo crevit eius fides: credidit etiam prius, alioqui non accessisset ad Christum, sed infantiliter & ex miraculis, nunc autem credit, sed viriliter & ex verbo, quod ut potens est, ita reddit credentem etiam poten-

*Plus potest
Christus quam
homo sperat.
Alia iudicia
Dei quam
hominum.*

*Quando homi-
ni cognomina
quis dignus.*

*Incredulitas
nostra argui-
tur.*

*Vera fides,
qua.*

potentem. Atque ea demum vera fides est & robusta hæc, etsi aduersa & contraria videantur, tamen non dubitat de verbo, sed certa est, aliquando implendum verbum Dei, potiusque cælum & terram peritura, quàm vnũ Deiverbũ. Talem fidẽ habuit Abraham, Dauid, Moses, &c. Talem fidem habuit beatissima virgo Maria, Luc. 1. Paulus Act. 27. vbi credidit certò futurum quod sibi erat dictum: Ne timeas Paule, Cafari oportet te assistere. Postremò addit: *Et ibat.* Quod vel solùm indicat eum verè credidisse. Nam solo & iudo verbo contentus abibat, infidelis autem quisque voluisset certificari, quomodo & quando sanandus esset, num & medicina opus esset, & que medicina, & quomodo ea vtendum. hic autem contentus est in eo, quòd filius ex infirmitate liberaretur, quomodo & quãdo id fiat, Deo committit. In quo docemur quã sit fidei natura, nempe fiduciam de Deo concipere quòd seruaturus nos sit: quomodo autem & quando, & per quas afflictiones, nihil ad nos pertinet. Sic Genes. 12. Abraham egreditur terram suam, nesciens quòd sibi esset eundem. Sic Gen. 22. expectat posteritatem, quamquam filium inberetur occidere. sic Moses, Exo. 14. educit filios Israhel ex Aegypto, quamquam nesciret quomodo Deus eos aduersus vim regis esset defensusurus. Sic cùm staret ad mare rubrum, nesciens quomodo euasuri essent: iubet tamen eos confidere, visuros magnalia Dei.

Natura fidei.

Iam autem eo descendente, serui occurrerunt, nuntiantes quòd filius eius viuet. Hic patet quã verè dixerit Dauid Psal. 39. Iunior fui, etenim senui, & non vidi iustum derelictum, &c. Quamprimum enim Regulus ille in Christũ credidit, statim sanatur filius eius, & omnia læta & prospera sunt in domo eius. Idè serui nescientes vnde tanta prosperitas contingeret, læti occurrunt, nuntiant, &c. Bene igitur monet Christus, Matth. 6. Primum quærite regnũ Dei, & iustitiam eius, & hæc omnia adicientur vobis. Sic monet & Dauid, Reuela Domino viam tuã, & ipse faciet. Et item Iosaphat 2. Paralip. 20. Credite, inquit, Domino, & prophetis eius, & cuncta vobis euenient prospera. Summa, Si vitam, pacem, prosperitatem desideras, & dies bonos, declina à malo, & fac bonum. Timentes enim Dominum, non deficient omni bono.

Psalm. 36.

Psalm. 33.

Officium quoque seruorum, quod.

Obseruandum hic quoque officium seruorum esse, bona & prospera nuntiare dominis suis, eorumque commodis atque felici fortunæ congaudere atque propria, 4. Reg. 7. dicebant leprosi ad inuicem: Hæc dies boni nuntij est, si tacuerimus & noluerimus nuntiare vsque manè, sceleris arguemur. Malos verò rumores suppressere debent. Seruum mali nuntij afferentem se Saulem interemisse, iussit Dauid rex interfici, 2. Reg. 1. Interrogabat ergo horam ab eis, &c. Seruis læta nuntiantibus
pater

pater aliò spectabat : nuntiabāt illi corporalem filij sanitatem, ipse autem & filium & seruos ad perpetuam animę sanitatem perducere cupiens, interrogabat horam, &c. Iam enim apud animum suum defixerat, vt si hora recuperatę sanitatis illa esset, in qua dixit illi Iesus : Filius tuus viuít : iam de diuina illius magni Prophetę potentia non dubitaret, quòd ipse esset filius Dei, & Rex Israël.

Dixerūt ei serui : Hęc hora septima reliquit eum febris. Antiqui diem in duodecim horas diuiserunt. Septima igitur hora est, in qua omnis eger peius habere incipit secundum naturam, quia tunc sol à summo cęli incipit declinare, & cum declinatione solis, omnis virtus ægri incipit cadere & declinare. Hinc igitur patet quòd hęc curatio non fuit naturalis, sed miraculosa. Vnde Job 5. dicitur : Ipse vulnerat, & medetur : percutit, & manus eius sanabunt. Ingens autem consolatio nobis hoc verbo datur : nempe quòd Christus etiam vbi natura deficit, sanare & adiuuare potest. Non igitur est, quòd desperemus, si tantummodo decreuerit, confestim liberabimur. In voluntate enim eius vniuersa sunt posita, Esther 13. Imò Deus idèò opera sua plerunque diuerso modo agit aliter quàm natura, vt discamus etiam deficiente natura, bene sperare.

Ingens cõsolatio, Christum deficiente natura adiuuare posse.

Cognouit ergo pater quòd illa hora esset, &c. Confert ipsum opus ad verbū Christi, & ex magnitudine operis agnoscit magnitudinem & virtutem verbi, & quia videt opus planè diuinum esse factum in filio, non dubitat quin & verbum ipsum quòd à Christo audierat, plane Dei, non hominis verbum sit. Sic supra, Ioan. 2. Nathanaël, cum Christus arcana quædam ei reuelasset, Rabbi, inquit, tu es filius Dei. Sic Ioan. 3. Nicodemus : Scimus, inquit, quia à Deo venisti magister. Nemo enim potest hęc signa facere, &c.

Et credidit ipse & domus eius tota. Expertus verbi energiã simpliciter & perfectè credidit, non vni verbo Christi, sed omnibus. Per hoc ergo miraculum Christus manifestè ostēdit se vbique esse, & omnia posse, & sola voluntate cuncta perficere, quòd quid vel maius vel iucundius annuntiari posset? Si enim vbique est, & omnia potest, & solo nutu, non est quòd tantopere trepidemus, quin potius ad eum cum S. Iosaphat clamemus, 2. Paral. 20. Cùm ignoramus quid agere debeamus, hoc vnum residuum est, vt oculos nostros ad Deum leuemus.

Quid maius, quàm Christum vbique esse, & omnia posse.

Signanter autem addidit, *Credidit cum eo domus eius tota.* Vbi primò videmus Regulum hunc boni patrisfamilias functum officio in hoc, quòd familiam suam exemplo & verbo ad fidem prouocauit. Deinde videmus vnus hominis infirmitatē prouocauisse ad salutem vniuersę familie, vt vel hinc discamus Deum idèò aduersã immittere, non vt nos perdat, sed vt saluet. Nisi enim

Boni patrisfamilias officium suos exemplo & verbo ad fidem vocare. Deus quare immittat aduersã.

enim hic filius infirmatus fuisset, forsam nemo ex illa familia credidisset. Huc pertinet, quod non seruum, sed filium infirmari permisit, vt eo feruentius pater Christum quereret. Bene igitur monet Sap. Prouerb. 3. Fili mi, noli negligere disciplinam patris tui, &c. Quem enim diligit, corripit, &c. Si familiam illam non dilexisset, permisisset eam in peccatis suis, citra omnem admonitionem. Hinc Beatus Iacobus 1. cap. inquit. Omne gaudium, aestimate fratres, si in tentationes varias incideritis.

Observandum iterum quod ait, *Credidit ipse & domus eius*, nihil de aliis Capharnaitis, dicens, sicut supra, Ioan. 2. *Crediderunt*, inquit, in eum discipuli eius, nullam mentionem faciens de aliis conuuiis, vt vel hinc videamus paucitatem eorum qui verè credunt. Maior enim pars etiam si videat & audiat verbum & miracula Christi, tamen in peccatis manet. Multi vocati, pauci verò electi. Matt. 22.

Pauci qui verè credunt.

EPILOGVS.

1 *Historia de Regulo sic dicto, siue quod esset è regio genere, siue quod alia principatus dignitate fungeretur, vocationis gentium in obedientiam fidei, specimen præbet, & quod merito Iudei increduli rejicerentur, & gentes admitterentur in consortium regni Dei.*

2 *Formam humilitatis Christi præscribit, & quod personæ respectus non est apud Deum, ad Centurionis seruum accessit, ad Reguli filium non accedit.*

3 *Exemplum potentie fidei, cum declaratione fidei.*

DOMINICA VIGESIMASECVNDA

POST TRINITATEM, EPISTOLA.

Philipp. 1.

Fratres, confidamus in Domino Iesu, quia qui cepit in vobis opus bonum, perficiet vsque in diem Christi Iesu: Sicut est mihi iustum. hoc sentire pro omnibus vobis, eo quod habeam vos in corde meo, & in vinculo meo, & in defensione, & in confirmatione Euangelij, socios gaudij mei omnes vos esse. Testu enim mihi est Deus, quomodo cupiam vos omnes in visceribus Iesu Christi: & hoc oro, vt charitas vestra magis ac magis abundet in omni scientia, & in omni sensu, vt probetur potiora, vt sita sinceri, & sine offensa, vsque in diem Christi Iesu, repleti fructu iustitie per Iesum Christum in gloriam & laudem Dei.

IN HÆC Epistola D. Paulus facit tria.

1 Primò laudat Philippenses, quod in fide & verbo Dei cōstanter permanserint, nec vt alie ciuitates susceperint pseudoapostolos falsosque prædicatores.

2 Secundò, cohortatur Philippenses, vt fortiter, & constanter perseverent ac crescant in sancto proposito, atque in charitate non ficta.

3 Tertiò, monet vt quemadmodum coeperunt, à falsis prophetis & apostolis caueant, & doctrinã magis quàm vitam respiciant & considerent: cùm hæc imponere atque fucum facere, illa verò non possit.

Digerit autem Paulus hanc Epistolam in tres partes.

1 In quarũ prima, agit gratias pro diuino beneficio, per quod in cognitionem Euangelij venerunt, gratiæ cælestis participes facti, cùm ait: *Confidimus in Domino Iesu, quia qui cepit in vobis opus bonum, perficiet vsque in diem Iesu Christi. Sicut mihi iustum est hoc sentire pro omnibus vobis, eò quòd habeam vos in corde, & in vinculis meis, & in defensione & confirmatione Euangelij, socios gaudij mei omnes vos esse.*

In hoc verborum contextu Paulus appellat Euangelium opus bonum: & quòd in opere bono perseveramus, nõ ascribit nostris viribus ac meritis, sed attribuit Deo. Hunc oportet primùm lapidem ponere, structuram inchoare, & summũ fastigium addere: si modò bonum debeat fieri ædificium, Ioã. 1. c. Sine me nihil potestis facere, 1. Corint. 3. Fundamentum aliud nemo potest ponere præter id quod positũ est, &c. Item 1. Corint. 3. Ego plantaui, Apollo rigauit: sed Deus incrementum dedit.

Has sententiã scriptura nobis ob oculos ponit, ad extinguendam arrogantiam gloriãque inanem: vt sapientiores facti, Deo deferamus laudem & honorem, non autem nobis. Iac. 1. Omne datum optimũ, & omne donũ perfectum desursum est descendens, &c. Non sumus sufficientes cogitare aliquid ex nobis quasi ex nobis, sed omnis sufficientia nostra à Deo est: & Philip. 2. Deus operatur in nobis velle & perficere, pro bona voluntate. Item Rom. 9. Non est volentis, neque currentis, sed Dei miserentis. Ideò August. exponens illum versum Dauidicum, Viam mandatorum tuorum cucurri, cùm dilatasti cor meum, dicit: Nisi prius Psalmista cor dilatatum habuisset, viam Domini minimè cucurrisset, id est, vsque ad finem in bono perseverasset. Orandũ ergo semper cum Ecclesia: Actiones nostras quesumus Domine aspirando præueni, & adiuvando proseguere, vt & cuncta nostra operatio à te semper incipiat, & per te cœpta finiatur.

Dicit Apostolus se confidere, quòd qui cœpit in Philippen-sibus bonum opus, perficiet. Vnde est aduertendum, eandem esse vocem Græcam quam hîc interpres traducit, Confido, cum ea, quam, ad Rom. 8. conuertit, Certus sum. Ex quo loco quidam conantur statuere quemlibet iustorum certitudine posse habere suæ salutis, ac perseverantiæ in finem vsque vitæ. Verùm indoctè id faciunt, cùm vocabulum Pauli non semper pertinet ad certitudinem, sed frequenter ad probabilitatem

Euangelium opus bonum est in eo perseverare, Deo attribuendum.

2. Corint. 3.

Falsa quorundam persuasio.

& coniecturam. Quod constat ex versione Chrysostomi, Theophylacti, Ambrosij, Hieronymi in epistola 4. ad Algasiam, quæst. 9.

Ex bonis ergo Philippenfium initiis, & prospero Euāgelij successu, surgebat Apostolo huiusmodi fiducia: quasi dicat, Confido opera bona & sancta quæ in vobis exorsus est Deus, per eum perfectum iri. ex præteritis enim futura conicio. Si enim homo quiscunque sapiens nihil exorditur quin id velit consummare, multò minus inchoabit quippiam Deus quod consummare non intendat, quin ei non possit deesse neque perficundi operis facultas, neque scientia siue ars, neque voluntas, sine quibus nullius operis effectus consummatur, si tamen eius gratiæ nemo ponat obstaculum & obicem, vt de Pharaone legimus in Exodo. Simile est de industrio agricola, qui de agro, euulsis spinis & tribulis, bene culto & bono semine seminato, bonam spem concepit fœcundæ mæsis.

Opus bonū in nobis inceptum perficietur, nisi gratiæ diuinæ ponat obstaculum.

Dies quatuorplex.
Iob 14.

Dies Christi, qua.

Psal. 74.

Luca 14.

Bonum princip. &c. allusum est ad prouerb. Diuiduum facti, qui bene cepit, habet.

Vsque in diem, inquit, Iesu Christi. Duplex dies est, Christi scilicet & hominis. Hominis dies breuis est, iuxta Iob: Breues, inquit, dies hominis sunt, &c. Et in hoc nostro die accommodare debemus voluntatem nostram, vt opus bonum in nobis perficiat Deus. Iuxta monitionem Christi Ioan. 9. Operamini dum dies est, venit enim nox, &c. & ad Galat. 6. Dum tempus habemus, operemur bonum ad omnes, &c. & iterum 2. Cor. 6. Hortamur vos, ne in vacuum gratiam Dei recipiatis. Ait enim, In tempore accepto exaudiui te, & in die salutis adiuui te, &c. Dies autem Christi, est mortis dies, vel iudicii & retributionis, quando reddet vnique secundum opera sua. Tunc enim vocabit operarios, & reddet illis mercedem, Matt. 20. Imò, cum acceperit tempus, iustitias iudicabit. Nec solum de Philippenfibus sperabat opus bonum perfectum iri, sed in omnibus etiam futuris Christianis, vsque in diem Christi. Vsque in finem optat nos omnes in bono perseverare, ne in posito fundamento, & non superædificantes, incipiamur illudi, & dicatur vnique nostrum, Hic homo cœpit ædificare, & non potuit consummare.

Sicut mihi iustum est hoc sentire, &c. Sensus est, Quare non optimum finem mihi de vobis polliceat, cum optima in vobis videam auspiciā? Fieri potest vt mala exordia melior fortuna sequatur, quemadmodum in Paulo & latrone accidisse constat, sed regula communis: Bonū principium, bonum spondet terminū: quamuis aliquādo tamē sint, qui cum spiritu cœperint, carne consummētur, Gal. 3. Sicut de Saule patuit, de quo scripturā perhibet quòd nō erat vir eo melior in Israël, cum vocaretur ad regnum, qui tamen post ob superbiam & alia delicta, spiriui maligno diuexandus traditus, & à Deo reprobatu est,

1. Reg. 8. & 16. Quemadmodum ergo odium optima quæque mala interpretatur, & oculus nequam nihil bonum cernere potest, etiam in eo qui est optimus, Eccle. 14. ita dilectio bonum facit opinari de dilecto, Charitas non est suspiciosa, charitas omnia sperat, &c.

Simile.

1. Corint. 13.

*Pulchrum est
incundum fra-
tres mutuo se
diligere.*

Pulchrum quoque est & incundum fratres se mutuo diligere, & habitare in vnum. Pulcherrimum est pastorem & subditos sibi consentire. Philippenses absentem Apostolum tanquam præsentem coluerunt, Apostolus vicissim Philippensium cura tangebatur. Religionis auspicia cordi fuerunt Apostolo. Successum ergo & continuationem Philippensium Ecclesiæ Dominum Deum precabatur. Non modò, ait, in vinculis meis memoria vestri me oblectat, verum etiam cum vocor ad reddendam rationem, apologiam, & defensionem Euangelij, vestri mihi subit recordatio. Omni enim tempore diligit qui amicus est, & frater in angustiis comprobatur, Proverbior. 17. Denique cum firmandum mihi Euangelium est, hoc est, cum vel ad carcerem mihi est rursus intrandum, vel aliud supplicium nouum suscipiendum, vos mihi estis præsto, quia vestri causa hoc mihi euenit. Socios vos habeo gaudij, quia vos estis gaudium meum & corona mea coram Deo & hominibus. Missus à Domino, fructum illi attuli, gaudeo fructum eum tenere.

Pressuræ & mala quæ Christi amore Christiani patiuntur, Euangelium Christi confirmant. Vnde Paulus Euangelium vinculis suis dicit confirmari & defendi.

*Pressura &
mala Christia-
norum, Euan-
gelij Christi
confirmatio.*

2. Secundo precatur, vt in agnitione Dei, & in operibus iustis & sanctis augeantur in dies, & locupletentur, & quod Deus in eis coepit, misericorditer perficere dignetur, cum ait, *Testis enim mihi est Deus, quomodo cupiam omnes vos in visceribus Iesu Christi:* hoc est, Deus siquidem mihi testis est, vt vestri teneat desiderio ex intimo pectusculo in Christo Iesu. In hoc verborum contextu Paulus effundit, inflammatus spiritali gaudio ac letitia, totum cordis sui affectum, quod videat Euangelium tam diligenter agnosci, suscipi, & honoribus affici. Similem tam affectum erga suos declarauit beatus Ioannes in 3. sua cano. d. Maiorem horum non habeo gratiam, quam vt audiam filios meos in veritate ambulare.

Atque hoc exemplum imitari debet quisque verbi minister: vt primò gregem sibi commissum intimo cordis amore prosequatur, non tantum vt lupos ab ouili arceat, sed etiam oues in pascua ducat & reducat, Ioan. 10. Deinde auditores suos ore & scripto doceat, & in tribulatione consoletur, 1. Thes. 5. Tandem pro suo grege supplex oret, & si opus fuerit, vitam pro eis, exemplo Christi, ponat, vt dictum est ex Ioan. 10.

*Exemplum hoc
Pauli omnibus
verbi ministris
imstandum.*

Ad quid vocati sumus in sortem religionis Christi.

Proverb. 1.

Doctrina concionisque discernenda, quæ vera, quæ falsa.

1. Thess. 5.

Quare iteratò replicet diem Christi.

Et licet mundus sit ingratus, nos tamen, quandiu vixerimus, non cessare debemus verum Dei cultum exercere, pro beneficiis nobis collatis Deo gratias agere, pro omnibus omnium statuum ordinibus seruenter orare, 1. Timoth. 2. in pietate, fide, charitate nos exercere, sed vsque in finem perseuerare, Matth. 10. Ad hoc enim vocati sumus in sortem hanc felicissimam religionis Christi, vt ista omnia præstemus, non vt nouum Dei cultum nobis fingamus, sed eos obseruemus, quos ab Apostolis Ecclesia institutos accepit, iuxta hoc, Audi fili mi disciplinam patris tui, & ne dimittas legem matris tuæ.

3. Tertid orat Apostolus, vt eorum charitas semper exuberet, ac quotidie copiosior reddatur in agnitione & augmento iustitiæ, omnique intelligentia, vt probent quæ sint vtilia, vt sint synceri & inoffensi in diem Christi, impleti fructibus iustitiæ, quæ nobis contingit per Christum, cum ait, *Et hoc oro, vt charitas vestra magis ac magis abundet in scientia, & in omni sensu, vt probetis potiora, vt sitis synceri & sine offensa in diem Christi, repietis fructu iustitiæ per Iesum Christum, in gloriam & laudem Dei.* In hoc verborum contextu Paulus precatur & diligenter orat, vt Philipenses crescant in agnitione Dei, in intelligentia, sinceritate, & operibus iustitiæ, idque propter tres causas.

Quarum prima est, vt doctrinas atque conciones discernant, quæ veræ & quæ falsæ, quos sciant pseudoapostolos cauere, seductores fugere, & in verbo Dei vero & sana doctrina, quam catholica tenet Ecclesia, constanter permanere. Matth. 7. Attendite à falsis, &c.

Secunda causa est, vt sint synceri, non hypocritæ, nec offendant alios, neque per alios offendantur, sed veri Christiani reperiantur, iuxta illud, Ipse Deus sanctificet vos per omnia, vt integer spiritus vester & anima, & corpus sine querela, in aduentu Domini nostri Iesu Christi conferuetur. Item, 1. Corin. 10. Sine offensione estote Iudæis & Gëtibus & Ecclesiæ Dei, sicut & ego per omnia omnibus placeo, &c.

Iteratò replicat diem Christi, vt animis reuoluentes diem aduentus eius siue in mortem siue ad iudicium, citius ac celerius ad charitatem, sinceritatem, cæteraque bona opera accingantur fideles, & vt Luc. 12. monet Saluator: Sint lumbi præcincti, & lucernæ ardentes in manibus eorum, sintque similes hominibus expectantibus dominum suum, &c.

Tertia est, vt repleantur fructibus iustitiæ, quæ contingit per Christum: quo coguntur omnes homines confiteri ac sibi persuadere, nos in eorum esse numero, qui vitam fidem in Iesum Christum simus cōsecuti: & quod opera nostra bona debeant proficisci ex fide & charitate, per quæ iustificamur, &

beati

beati reddimur, fierique ad laudem & gloriam Dei, qui est benedictus in secula.

Præcipuus scopus iustitiæ nostræ debet esse laus & gloria Dei, si fructum inde consequi velimus. Aliàs dicitur, Amen dico vobis, receperunt mercedem suam, Matt. 6. Summa, illa debet esse primaria cura Christianis, nempe, nouas doctrinas fugere, noua dogmata detestari, 2. Timot. 2. & ad Tit. 3. candidè & simpliciter sese gerere, non fraudulenter, non dolose, Philip. 2. & insistere bonis operibus, maximè charitatis, quæ magis ac magis semper abundet. Nam dum viuimus hic, charitas nostra semper potest augeri, quousque perficiatur in patria, 1. Corin. 13. Charitas nunquam excidit. Sicut enim constat ignem crescere lignorû adiectione, & eorum subtractione diminui deficereque necesse est: ita nimirum & ipsa charitas, quæ est ignis ille, quem Christus venit in terram mittere, & voluit vehementer accendi, Luc. 12. verbi cælestis auditu, & operum bonorû pabulo seruat & crescit, & ampliores semper, nutrimento suo crescente, vires acquirit. Vnde & in Leuit. 6. cap. dicente Domino, legimus, Ignis in altari meo semper ardebit, quem nutriet sacerdos, subiiciens manè ligna per singulos dies. Illud vtique præcepto legis figurante, quod in altari cordis, ignis charitatis conseruari, & cum omni instantia per singulos dies nutrirî debet. Vnde etiam Exodi 27. Dominus præceperat filiis Israël, vt semper arderet lucerna in tabernaculo testimonij, figuratiuè designâs, quod in tabernaculo cordis humani, debeat ardere lucerna charitatis.

Simile.

Doctrina & concionatoribus & auditoribus maximè obseruanda, quæ.

Doctrina, quam concionatores & auditores maximè vt imitentur aduertere debent, est hæc, scilicet, quæ sit forma petitionis Pauli, & quid præcetur Philippensibus: nempe, abundantiam charitatis, scienciam seu intellectû rerû spiritualium, sinceritatem, vt sint sine offensa, vt sic in pietate vsque in diem Christi persultant, vt non tantum habeant iustitiam, verum repleantur iustitiæ fructibus, vt omnia illa vertant in gloriam Dei.

EPILOGVS.

1 Quia Christianismus habet rudimenta, auctus, & fastigium. Charitas est (quæ omnia sperat) de ijs qui inceperunt esse Christiani, persuasum habere quod perstituri sint.

2 Deus pietatis exordia donat. Id quod caput in electis, perficit vsque ad illum diem quoad venturus est Iesus Christus, premium æternum re-pensurus rectè factis, ne quis in se aut suis viribus, sed in Domino gloriari.

3 Exemplum Christi proponit, qui non solum malitiam non habet, sed etiam bonitate redundat, vt & nos non solum sinceri simus ab omni corruptione, sed etiam iustitiæ fructu abundemus.

Matth. 18.

In illo tempore, dixit Iesus discipulis suis parabolam hanc: Simile est regnum calorum homini regi, qui voluit rationem ponere cum seruis suis. Et cum coepisset rationem ponere, oblitus est ei vnus qui debebat ei decem millia talenta. Cum autem non haberet unde redderet, iussit eum Dominus eius ventus dari & uxorem eius, & filios eius, & omnia que habebat, & reddi. Proci-dens autem seruus ille rogabat eum, dicens: Patientiam habe in me, & omnia tibi reddam. Misertus autem dominus serui illius, dimisit eum, & debitum dimisit illi. Egredessus autem seruus ille, inuenit vnum de conseruis suis, qui debebat ei centum denarios, & tenens suffocabat eum, dicens: Redde quod debes. Et proci-dens conseruus eius, rogabat eum, dicens: Patientiam habe in me, & omnia reddam tibi. Ille autem noluit, sed abiit & misit eum in carcerem, donec redderet vniuersum debitum. Videntes autem conserui eius que fiebant, con-tristati sunt valde; & venerunt & narrauerunt domino suo omnia que facta fuerant. Tunc vocauit illum dominus suus, & ait illi: Serue nequam, omne de-bitum dimisi tibi, quoniam rogasti me, nonne ergo oportuit & te misereri conserui tui, sicut & ego tui miserus sum? & iratus dominus eius, tradidit eum tor-tibus, quoadusque redderet vniuersum debitum. Sic & Pater meus caelesti faciet vobis, si non remisistis vnusquisque fratri suo de cordibus vestris.

Hoc Euangelium de Rege volente cum seruo rationem po-
nere, complectitur tria.

Concio legis.

1 Primò, concionem legis. Videmus enim in hoc Rege se-
ueram austeritatem, qua Rex seruum, qui decem millia talen-
torum debebat, alloquitur. Nam cum non haberet unde red-
deret, iussit eum venundari, & uxorem eius, & filios, & om-
nia quae habebat, & reddi. Literalis sensus intentus à Spiritu
sancto est, ostendere officium legis: Regem hunc esse Deum
omnipotentem, de quo Apocal. 19. Rex regum, & Dominus
dominantium. Cuius est lex? Mosi, quæ adeo est aspera, vt huic
seruo terrore incutiat, eumque perturbet. Ipse vero Domini
pedibus aduolutus veniam orat, pluraque quam prestare pos-
sit, pollicetur.

Quid lex.

Est enim lex, humanae vitae speculum, in quo cõtemplamur
animi nostri maculas, defectus, atque vitia. Est enim decalo-
logus, veluti rationarius libellus, qui debita nostra descripta
continet. Debemus enim Deo fidem, charitatem, spem, ho-
norem, sanctificationem, & glorificationem.

Deo quid do-
beamus.Quid item
Ecclesia.

Debemus Ecclesiam catholicam eius sponsam agnoscere, in
ea, scilicet Romana, verbum Dei audire, septem eius sacra-
menta cõfiteri, eius præcepta (quæ ad salutem sunt necessaria)
custodire, & iuxta mandata decalogi, vt vitam æternam pro-
moneamur, actiones nostras instituire, gratiasque semper pro
beneficiis acceptis agere.

Proximo quid.

Proximo quoque debemus eum amorem, quem nobis ipsis
impen-

impēdimus, opera charitatis & misericordiæ, quæ sunt pac-
scere, potare, vestire, tristem consolari, infirmum visitare, mor-
tuum sepelire, captiuum redimere, non lædere, sed potius pro-
desse, inferuire, & auxiliari, Mat. 25. Hæc ita debemus proxi-
mo, vt quemadmodum sine fide, ita sine his operibus impossi-
bile fit ingredi vitā illam æternam. Mat. 19. Si vis ad vitam in-
trare, serua mandata, &c.

Debemus etiam animabus nostris carnis mortificationem, *Quid etiam*
& renouationem spiritus, Rom. 6. Ephes. 4. Coloss. 3. Nam *animabus no-*
quamuis in sacramento baptisimi fiat plena peccatorum remis-
sio, non tamen fit plena renouatio, sed renouamur de die in
diem, 2. Corinth. 4.

2. Secundò, complectitur concionem Euangelij. Videmus *Concio Euan-*
enim in hoc Rege immensam gratiam atque misericordiam, *gelij.*
qua Rex hunc ærumnosum seruum ad pedes iacentem ac pœ-
nitentem erexit, & oranti omne debitum remisit. Nam *prociueus*
seruus ille, orabat eum, dicens, Patientiam habe in me, & omnia redlam
tibi. Misertus autem dominus serui illius, dimisit eum, & debitum di-
misit illi.

Literalis sensus à Spiritu sancto intentus est, ostendere offi-
cium Euangelij, quod est valde consolatorium, suauissimaque
recreatio animarum: quod apparet ex consolatione quam per
indulgentiam hic seruus habuit, vt sibi visi fuerint cæli, terra,
& omnes creaturæ abblandiri.

Est enim Euangelium, liber consolationum plenissimus,
quibus afflicta corda fragilitatem suam agnoscencia, recrean-
tur atque reficiuntur. Quæ enim maior consolatio, quam ver-
bum illud, Venite ad me omnes? Matth. 11. Quid enim dul-
cius, quam verbum illud, Non veni vocare iustos, sed peccato-
res? Matth. 9. Quid suauius, quam verbum illud adulteræ di-
ctum, Ne ego te condemnabo? Ioan. 8. Quid plausibilis,
quam verbum illud, Qui credit in me, etiam si mortuus fuerit,
vivet? Ioan. 11. Docet enim Euangelium, primam iustifica-
tionem impij, remissionem peccatorum in sacramentis, do-
numque perseverantiæ gratis sine vllis nostris meritis nobis
donari per Christum. Docet etiam hanc iustificationem bon-
is operibus augeri posse. Qui iustus est, iustificetur adhuc, *Apoc. 22.*
& sanctus sanctificetur adhuc. Docet insuper, operibus no-
stris ex charitate factis Deum placari, ipsique nos cultum gra-
tum exhibere, ac pro pœnis ob peccata debitis posse satisfacere,
ac tandem iisdem operibus coronam iustitiæ æternæ vitæ
posse promereri. Hoc reuelauit Spiritus sanctus, quamuis ne-
gent caro & sanguis, quia animalis homo nō percipit ea quæ *1. Corint. 2.*
sunt Spiritus Dei.

*Ingratitudo
hominum sup-
plicio dignifi-
ma.*

3 Tertiò, complectitur ingratitude[m] hominum. Quare etiam videmus in hoc Rege graui[sim]u[m] suppliciu[m], quo Rex hunc ingratum seruum affectit. Nam cum vidissent conserui, quod seruus ille cui Dominus remisera[t] decem millia talentorum, propter centum denarios coniecisset conseruum in carcerem, tristati sunt valde, & venerunt, & narrauerunt domino suo omnia quæ facta fuerant, & iratus dominus eius, tradidit eum tortoribus.

*Ingrato homi-
ne nihil peius.*

Literalis sensus intentus à Spiritu sancto est, ostendere, de pessimo ingratitude[m] vicio, quo maxima pars hominum laborat. Ingrato homine nihil peius. Hinc sunt versus,

Lex, & natura, cælum, Deus, omnia iura,
Damnant ingratum, tristantur eum fore natum.

*Ingratitudinis
præmium.*

Nihil autem equè perit, atque id quod confertur in ingratum. Est enim ingratitude, vt Bernardus ait, hostis gratiæ, salutis inimica, Legis & Euangelij annihilatio, vt nihil ita displiceat Deo, quemadmodum ingratitude. Postquam enim hic seruus tot beneficia à Rege consecutus erat, debebat merito confernum similibus prosequi: sed cum beneficiorum omnium obliuiscitur, ingratus euadit. Rex igitur commotus, non solum beneficia reuocat, & quæ dedit, data non vult: sed etiam ingratum seruum tradit tortoribus in vincula cõiciendũ. Hoc præmium est ingratitude[m]. Porro quis hunc iuuabit? Habet sua culpa inclementissimũ dominum, præterea conseruos inimicissimos. iam detrusus in carcerem, cogitur æterna morte perire, & cruciari. ibi enim nulla est redemptio? in quod malum præcipitatus fuit ob ingratitude[m] diabolicam, qua nullum peius, nullum detestabilius peccatum est in terris. Hinc concludit Christus, Sic & pater meus cælestis faciet vobis, si non remisistis vnusquisque fratri suo de cordibus vestris.

Documenta ex eodem Euangelio.

*Deus quomodo
placandus.*

1 Docetur hinc quomodo sit placandus Deus quando exegerit debita, & non fuerit vnde soluamus: nempe, humilitate, oratione, & debiti agnitione & confessione, ac eius offensio[n]is dolore.

*Cognitio Legis
& Euangelij
necessaria.*

2 Docet hoc Euangelium necessariam esse omni Christiano cognitionem Legis & Euangelij. Absque Lege enim & Euangelio impossibile est vitam æternam consequi.

*Officium Legis
& Euan-
gelij, quod.*

3 Docet officium Legis esse, debitum nobis declarare, Galat. 3. Maledicos nos esse, nisi soluamus, & Deum terribilem & seuerissimum nobis ostendere.

4 Docet officium Euangelij esse, ostendere thesaurum quoposimus debita soluere, ipsi satisfacere, & ipsius indulgentiam promereri: ostenditque nobis, Deum, benignum, dulcem, ac plane esse fauorabilem.

5. Docet præterea quomodo Rex æternus velit vt agamus cum proximis nostris.

6. Futurum esse iudicium, Deumque esse exacturum à nobis rationem eorum, quæ nobis concessit.

7. Quare nobis Deus remittat debita: nempe, vt nos remittamus: nostri miseretur, vt nos proximorum misereamur.

8. Per impletionem legis nos Deo placere, & per ipsius transgressionem nos ipsum offendere, ac nos ab ipso puniendos.

9. Diabulos esse ministros Dei, quibus incumbit æterna ingratorum punitio.

10. Hunc fuisse condemnatum, non quia caruit fide, sed misericordia in proximum.

11. Luciferum ob ingratitudinem altissima sua sede exturbatum, eisdem Adamum, Isa. 12. Gene. 3. Nabuchodonosor, Daniel. 4. Saulem, 1. Reg. 15. populum Israeliticum atque Iudæicum, Isa. 5. Sic faciet & nobis Pater noster cælestis, si non egerimus gratias pro acceptis beneficiis.

Est considerandum hic verbum illud, omnia reddam tibi, vnde colligitur præsumptio humana: semper, fuit hominibus inuicem multa polliceri, & nihil præstare. Ita Petrus dum in mensa esset, Matth. 26. Et si oportuerit, inquit, me morietur, non te negabo: at postea ad vocem vnius puellæ negauit. Ita & nos.

Dicimus ex hoc Euangelio, quanto interuallo superent debita illa quæ Deo debemus, & debita quæ homines nobis debent. Siquidem debitum Regis, decem millium talentorū pretio comparat: debitum verò conserui, valori centum denariorum. Docti intelligent hoc discrimen. Arguit nostram iniquitatem, quæ Deus summa & grauisissima debita nobis dimittat: nos autem proximis nostris, nec minimam velimus offensam condonare; vide caput vigesimū octauum Ecclesiastici, vbi dicitur, Homo homini reseruat iram, & à Deo querit medelam? In hominem similem sibi non habet misericordiam, & de peccatis suis deprecatur? Memento nouissimorum, & desine inimicari, &c.

Dicimus etiam quanta facilitate Deus condonet, ad primū verbum serui, scilicet, Patientiam habe in me, & omnia reddam tibi, misertus est dominus, dimisitque eum, & debitum remisit illi. At quanta improbitate & seueritate nostra debita à proximis repetamus: tam seuerè, vt aliquando teneamus & suffocemus, donec reddant nobis debita, hoc docet multitudo litium, tribunalium, contentiones quotidianæ, & alia deploratissima vitia, quibus homines scitent, vide Iac. 2.

Quia quæ dominus potuisset paucissimis dicere, sicut Matr. 6. Si dimiseritis hominibus peccata eorum, dimittet & vobis

*Ingratitudinis
punitio exēpla*

*Præsumptio
humana multa
polliceri, &
præstare nihil.*

*Discrimen de-
bitorū quæ nos
Deo debemus,
& quæ homi-
nes nobis.*

Pater vester celestis peccata vestra: si autem non dimiseritis hōminibus peccata, nec Pater vester dimittet vobis peccata vestra. maluit id per parabolam proponere, quo tāquam rem vtilissimam ac necessariam mētibus nostris infingeret altius ipsam charitatem & misericordiam, & eius vinculo nos firmiter conne-cteret, iuxta id Pauli, Super omnia hæc charitatem habete, quod est vinculum perfectionis, & pax Christi exultet in cordibus vestris, in quam & vocati estis in vno corpore, quod nō fecerimus, addit quoque grauissimam comminationem iudicij futuri in nos. Idcirco consultū duximus paulō penitius parabolam intrōspicere atque resumere; propter morales doctrinas, quas ex ea elicere possumus.

Colos. 3.

*Alteri facien-
tium, quod no-
bis velimus
fieri.*

Monemur hic iuris naturalis cōcordantis cum diuino, quod exigit, vt quisque faciat alteri quod sibi vult fieri: & quod sibi fieri nolit, alteri quoque nō faciat. Dicit quippe Christus Mat. 7. Omnia quæcunque vultis vt faciāt vobis homines, ita & vos facite illis. Hæc est enim lex & Prophetæ. Et Tobia 4. hortatur pater filium, dicens, Quod ab alio oderis fieri tibi, vide ne tu aliquando alteri facias. Summa, Tales exhibeamus nos proximis, qualem optamus Deum nobis fore, vt liberè dicamus, Dimitte nobis debita nostra, sicut & nos remittimus debitoribus nostris.

*Regnum celo-
rum præsens
ecclesia.*

Regnum cælorum præsens intelligitur Ecclesia militans, in quo regnat Deus per gratiā, sicut in cælo per gloriam, & quia legibus cæli subicitur. Licet enim in terra peregrinetur, cælum tamen sibi patria est. Ephes. 2. Non enim estis hospites & aduenæ, sed ciues, &c.

*Rex huius ro-
gni Deus.*

Huius regni Rex, Deus omnipotens, Apoc. 19. & Zach. 9. Serui Regis in hoc regno sunt Christiani, quibus commisit bona sua, vt negotiarentur, atque sibi quæstūm facerent ex eis, donec veniat. Et vni dedit quinque talenta, alij autem duo, alij verò vnum, vnicuique secundum propriam virtutem, &c. Hinc Apostolus ait, Sic nos existimet homo vt ministros Christi, & dispensatores mysteriorum Dei.

1. Corint. 4.

*Rex quando
incipit rationē
ponere.*

Rex incipit hic, & vult rationem ponere cum seruis suis, cū nunc virtute verbi Dei, nunc terrore mortis, nunc flagello conscientia, nunc gehennæ metu, aut similibus, ad cogitandum gratiarum dispensationem compellit, vt secum cogitet homo pretiosum tempus, quod sine linea transegit: multa mala quæ commisit, & bona quæ facere neglexit, etiam quum rationalis sit homo, an secundum rationem vixerit, vt homo, an secundum passionem desiderij, vt brutum. Vult insuper rationem nobiscum misericorditer ponere, si animam ad similitudinem Dei creatam, terrenis imaginibus inuoluerimus, vt sicut portauimus imaginem terreni, portemus & imaginem celestis, 1. Co-
rint.

rint. 15. Si corpus animæ habitaculum, Domino consecratum, fornicationi, luxui, comestationi, aut variis mundi delitiis exposuerimus, vt idem exhibeamus seruire iustitiæ in sanctificationem, Rom. 6. Si temporalia in subsidium pauperum data, ad voluptatem potius, quàm ad necessitatem expendimus, vt de cætero faciamus nobis amicos de mammona iniquitatis, Lucae 16. Sic olim incepit rationem ponere cum rege Ezechia, Isaia 38. vnde mox conuersus ad parietem obortis lachrymis dixit, Recogitabo tibi omnes annos meos in amaritudine animæ meæ.

Qui ergo cum hoc rege nunc debite factorum suorum rationem ponens, humiliter pœnitet, post in iudicio secure ad iudicem veniet. 1. Cor. 11. Si nosmetipfos diiudicauerimus, non vtique diiudicabit nos Dominus. Exactam enim tunc positurus est rationem, quoniam non solum in medium proferentur facta, Matth. 16. 2. Cor. 5. sed & verba, Matth. 12. imo etiam cogitationes, Sap. 1.

Debitorum sunt omnes homines. Omnes enim peccauerunt & egent gloria Dei. Rom. 3. Et in multis offendimus omnes, Iacob. 3. vnde & merito orare debemus, Dimitte nobis debita nostra, Matth. 6.

Debitorum omnes homines.

Debita sunt scelera in Deum & proximum commissa, quorum indies crescit aceruus. Peccatum est, donorum Dei abusus. Talentum facit sexcentos coronatos, qui octingentos aureos constituébant. Sic centena talenta faciunt sexaginta millia coronatorum. Quod si ita numeres, ceterarius in immensum excrescit, quis adsequetur summam decem millium? Quis principum tantum thesaurum habeat? Hæc adferre placuit, vt inde homo colligat quantum Deo suo debeat. Per decem millia talenta intelligit ergo Dominus aceruum peccatorum, quæ tanta sunt, vt debeamus dicere cum Psalm. Non intres in iudicium cum seruo tuo, Domine, quia non iustificabitur in conspectu tuo omnis viuens. Tam ingentem summam se debere olim profitebatur rex Manasses, 2. Paral. vlt. d. Peccaui super numerum arenæ maris, &c.

Debita, scelera in Deum & proximum commissa. Peccatum, donorum Dei abusus.

Psalm. 141.

Sunt porissimum quatuor peccata nos offerentia Deo, sanguinis innocentis effusio. Sic vox sanguinis Abel clamauit ad Deum de terra, Gen. 4. Enormitas peccati, qualis est Sodomia, de qua Genes. 18. Clamor Sodomorum & Gomorrhæorum multiplicatus est, & peccatum eorum aggrauatum est nimis: Oppressio pauperum & pusillorum, de qua Exod. 3. Clamor filiorum Israel venit ad me, vidi que afflictionem eorum, qua ab Aegypciis opprimuntur. Item Eccles. 35. Nonne lachrymæ viduæ ad maxillas descendunt, & exclamatio eius super deducen- tem eas? Mercedis defraudatio, de qua Iacob. 5. Ecce merces o-

Peccata quatuor nos potissimum Deo offerentia.

pera-

perariorum vestrorum, qui messuerunt regiones vestras, quæ defraudata est, clamat, & clamor eorum in aures Domini Sabaoth introiuit. Hinc versus,

Clamitat in caelum vox sanguinis, vox Sodomorum,
Vox oppressorum, merces detenta laborum.

*Conscientia ac-
cusatrix nostra*

Apoc. 12.

Demum offert nos & accusat conscientia peccati, teste Apostolo Rom. 2. Vnde nec primus homo latere potuit, quem conscientia reatus demonstrabat in publicum, tamen velaret pudenda foliis, & inter frutecta absconderet, Genes. 3. & malitia diaboli. ideoque accusator fratrum nostrorum dicitur.

Quum autem hic debitor non haberet unde redderet, iussit eum dominus eius venundari, &c. Nisi enim Dominus dederit de aere suo, hoc est, nisi gratiam impartitus fuerit, soluendo non sumus. Per nos quippe in peccatum cadimus, sed per nos resurgere non valeamus. hinc David ait Psal. 93. Nisi Dominus adiuuisset me, paulominus habitasset anima mea in inferno inferiori.

*Venditio quid
signet.*

3. Reg. 21.

Venditio hæc alienationem signat à Deo. qui enim venditur, alterius dominij fit. Sic peccator in potestatem fit diaboli, & alienatur à Deo, vt de peccato ruat in peccatum. Roman. 1. Propter quod tradidit illos Deus in reprobum sensum, &c. I. Saia 59. Iniquitates vestrae diuiserunt inter vos & Deum vestrum, & peccata vestra absconderunt faciem eius à vobis. Sic venundatus dicitur fuisse Achab, vt faceret malum in conspectu Domini.

*Vxorem & fi-
lios venundari
quid.*

Proverb. 14.

Secundum beatum Hieronymum sensus verborum est hic, Iussit eum Dominus, id est, permittit eum iusto iudicio venundari, id est, spirituum immundorum seruum fieri: & vxorem eius, id est, concupiscentiam de qua concipiuntur mali filij: & filios eius, id est, mala opera: & omnia quæ habebat, scilicet temporalia. Vxorem ergo & filios venundari, est pro concupiscentiis interioribus, & prauis operibus exterioribus penam soluere. Iaco. 1. Concupiscentia quum conceperit, parit peccatum; peccatum verò quum consummatum fuerit, generat mortem. Summa: Per peccatum perditur totus homo, nec proderunt sibi quoque diuitiæ in die vindictæ: adeo miserofacit populos peccatum.

*Comminatio-
nes diuinae quo
tendant non-
nunquam.*

Procidens autem seruus ille, orabat eum dicens, Patientiam habe in me, & omnia reddam tibi. Seruus hic videns vinculum obligationis suæ quod debebat, & defectum restitutionis, quum quod redderet non haberet, ac iussum punitionis quo vendi debebat, ad humiles & deuotas se conuertit preces. Ecce quo tendant nonnunquam comminationes diuinæ, non vt perdamur, sed reuertamur. Terrere vult, inquit Chrysofost, vt per minas ad supplicationem inducat. Isa. 36. Quum feceris iudicia tua in terra, iustitiam discunt habitatores orbis. Voluit enim dominus seruum reatum

reatum suum agnoscere, & veniam petere. Quia ergo sponte noluit, coactus poenituit, vitæ respicientiam & emedationem, & iuxta diuinæ legis sanctionem, satisfactionem pollicens. Quasi dicat, Domine, ne in furore tuo arguas me, Psal. 6. & illud Iob 10. Dimitte me vt plangam paululum dolorem meum. Lauabo per singulas noctes lectum meum, lachrymis meis stratum meum rigabo. Sic terruit Dauidem, & supplex Domino factus est. 2. Reg. 12. Peccaui, inquit, Domino: cui Natha, Dominus quoque transtulit peccatum tuum à te. Sic terruit Ezechiam aegrotantem, Isa. 38. demandans illi per Isaiam, Dispone domui tuæ, quia morieris tu, & non viues. Et conuertit Ezechias faciem suam ad parietem, & orauit ad Dominum, & dixit, Obsecro, Domine, memento quæso quomodo ambulauerim coram te in veritate & in corde perfecto, & quod bonum est in oculis tuis fecerim, & fleuit Ezechias fletu magno. Summa: Vox peccatoris hic exprimitur, poscentis tempus viuendi, & spatium corrigendi.

Miserus autem dominus serui illius, dimisit eum, & debitum dimisit ei.

Hic palam fit quam efficax sit poenitentia robur, & quam ingens Domini misericordia omnia remittens: petierat dilationem, & accepit remissionem omnium debitorum. Psal. 102. Quomodo miseretur pater filiorum, miserus est Dominus timentibus se. Verum miserationes eius super omnia opera eius, Psal. 144. quia non solum electis, sed & reprobis qui ad tempus credunt, siue fructus poenitentia exerceant, peccata remittit. Ezech. 18. Si impius egerit poenitentiam ab omnibus peccatis suis quæ operatus est, & custodierit omnia præcepta mea, & fecerit iudicium & iustitiam, vita viuet, & non morietur: Omnium iniquitatum eius quas operatus est, non recordabor. Hinc Dominus, Nonne, inquit, vidisti Achab humiliatum coram me? Quia ergo humiliatus est mei causa, non inducam malum in diebus suis. Bernardus, Sic ex toto dimisit omnem offensam, vt non damnaret vlciscendo, nec confunderet impropetando, nec minus diligeret imputando. Quod contra plurimi, qui ethi non vlciscantur, tamen impropetant, aut non ex animo indulgent. Summatim huc facit hoc Apostoli, Deum cumulatè facere omnia, quam petimus aut cogitamus. Adeamus ergo cum fiducia ad thronum gratia eius, vt misericordiam consequamur, & gratiam inueniamus in auxilio opportuno.

Egressus autem seruus ille, inuenit vnum de conseruis suis, qui debebat ei centum denarios, & tenens suffocabat eum, dicens, Redde quod debes. Retè dicitur egressus: quia nullus qui in Deo manet, expers compassionis est. Egressus ergo est à via charitatis & naturalis pietatis, sicut Cain à facie Domini, Gen. 4. non reuertitur maiestatem, nec timens potestatem, & oblitus Domini erga se clementia:

Psal. 6.

Efficax poenitentia robur, et ingens Domini misericordia.

3. Reg. 21.

Ephes. 3.

Hebr. 4.

tia: debito suo liber, iniquitatis seruus protinus iniecta manu exegit debitum. Attende quàm exiguum sit ad præcedens, quo ad numerum, quia pars centesima: & quantū ad pondus, quia denarius ad talenta. Væ illis, inquit Apostolus Iudas, qui in viam Cain abierunt, &c.

Procidens conseruus eius rogabat eum, dicens, Patientiam habe in me, & omnia reddam tibi. Totidem & iisdem verbis obsecrat conseruum suum, quot ille dominum: sed talem iste non inuenit conseruum, qualem ille inuenit dominum. Nam creditor inexorabilis repulit supplicem, contortumque rapiebat ad solutionē, iam debito liber: & non solum remittere debitum noluit, sed nec dilationem dedit: noluit enim intelligere vt benè ageret cū proximo suo. Sic Iacob Esau, Genes. 33. & Dauid Sauli, supplices facti sunt, 1. Reg. 24. & 26.

Tyrannica & crudelis debitorum exactio nota.

Ille autem noluit, sed abiit, & misit eum in carcerem, donec redderet debitum. Notatur hic tyrannica & crudelis exactio debiti, qua debitor per vim vel asperas obiurgationes ita opprimitur, vt vix excusandi vel respondendi habeat facultatem.

In carcerem mittitur, quum coram iudice sistitur, ac per districtam iustitiam vndique coarctatur, vt nullus euadendi sit locus. Talia exempla quotidie videmus, siue in spiritualibus siue in corporalibus, è quorum oculis quum sit extracta trabs, festucam nolunt è fratris oculo demere. Sic sic, inquam, loquuntur impij, Opprimamus iustum, pauperem; & non parcamus viduæ, &c. Sap. 2. & Iaco. 2. Nonne diuites & præpotentes tyrannidem exercent, & iidem trahunt plebem miseram ad tribunalia? Nonne ipsi blasphemant bonum nomen quod inuocatum est super eam? Scilicet, miseri nocere non possunt, Deus dormire videtur, superest vt vsque ad finem miseri patientes existant: nempe, vsque ad diem Domini, Iac. 5.

Condonandi officium requiritur in Ecclesia.

Obseruandum hic officium condonandi requirere Deum in Ecclesia, propter varias causas, & habet præmia, iuxta illud, Remittite, & remitretur vobis.

Magistratus mandato diuino cogitur punire scelera.
Deut. 13.
Exod. 22.

Sed magistratus mandato diuino cogitur punire scelera. Primum, propter iustitiam, qua iustitia Dei vult tolli sceleratos. Secundum, ad tuendos innocentes. Tertium, exempli causa. Et vult Deus magistratum in hoc suo munere nõ esse ignaum & negligentem. Vult disciplinam & pacem seuerè defendi, vt lex inquit, Non parces ei, sed tolles malum de terra. Et illud, Maleficos non patieris viuere. Ideoque quum magistratus se polluit societate scelerum, hoc est, quum negligens est in puniendo, totæ gentes delentur, vt modò ex hæresi & enormibus dissimulatis criminibus fieri videmus. Quum dormirent homines, venit inimicus homo, & superseminauit zizania.

Matth. 13.

Pij itaque monendi sunt magnum discrimen esse defensionis,

nis & priuata vindictæ. vt si quis instantem litem tibi moueat de agro, de vinea, de domo, &c. iustum est vt legitima defensione, hoc est, auxilio magistratus, quo res tuas retineas: sed non accedat odium & cupiditas nocendi aduersario. Sic de cõuitiis iustum est respondere defensionis causa, vt Christus Ioann. 8. respondet, Non habeo dæmonium: sed non accedat odium, & rabies atrociora faciendi contra aduersarium.

Discrimen defensionis & priuata vindictæ.

Defendere est famam, vitam, res retinere certo ordine, sine cupiditate nocendi alteri. Vindicta est nocendi cupiditas in animo irritato. Si quis tibi vitam aut res iniuste eripere conatur, implorare auxilium magistratus iustum est, sicut Paulus prouocat ad Cæsarem, Act. 25. sed non addas & cupiditatem nocendi. Si verò conuitia dicuntur, considera quando necessaria sit confutatio, & quando non. Tunc est necessaria, cū Euangelium contumelia afficitur, aut quum inurunt notas scandali, quæ deformant Ecclesiam, aut quum nocent paci, vel amicorū concordia, sicut Athanasius refutauit obiecta criminis magiæ, & machinationum contra imperatorem. In talibus defensionibus necessaria est, iuxta illud, Bona conscientia nobis opus est nostra causa, bona fama propter proximum. Et talis defensio congruit cum hoc dicto, Benedicite maledicentibus vos, Lucæ 6. Roman. 12.

Vindicta quid

Conuitia quando confutanda & quando nō.

Bona conscientia nobis, bona fama proximi necessaria.

Sed alia multa sunt conuitia, vt incitiae, ignobilitatis, stoliditatis, & similia, quæ nec lædunt Euangelium, nec scandali notas inurunt, nec nocent paci, hæc non necesse est refutari: sed ple runque ex arrogantia aut superbia oritur refutatio, iuxta illud, Qui velit ingenio cedere, nullus erit. Et contentio paulatim crescens, auget dissidia, quæ quum latius vagantur, sepe totas respublicas euertunt. Hoc periculum pij intelligant, & reprimant iracundiam, & aliquas iniurias prorsus dissimulēt atque condonent, publice tranquillitati consulentes. Neque de omnibus paruis & magnis rebus statim pugnandum existimemus, quia ait, Mihi vindictam, & ego retribuam. Nam in paruis defensione nihil opus est. contra hic seruus nequam fecisse traditur. quare sequitur,

Rom. 12.

Videntes autem conferui eius quæ fiebant, hoc est, tantam crudelitatem conferui in conferuum, contristati sunt valde de vnus culpa & alterius pœna, & venerunt, & nauauerunt domino suo omnia quæ facta fuerant. Conferui angeli sunt, ofores mali, & amantes boni, Apoc. 22. qui vt gaudent, super vno peccatore pœnitentiam agente, Luc. 15. ira tristantur de præcipitio iusti, & fratris oppressione, qui dum bonis inspirationibus impios corrigere non valent, ad Deum altè suspirant.

Conferui angeli, ofores mali, amantes boni.

Sic etiam iusti atque pij catholici conferui sunt, qui zelo iustitiæ accensi, dum vident bonos ac simplices ab impiis opprimi

Conferui etiam pij & iusti.

primi

primi inique, hoc ipsum altis suspiriis apud Deum conqueruntur, nec parvipendenda talium suspiria, Luc. 18. Deus non faciet vindictam electorum suorum clamantium ad se die ac nocte, & patientiam habebit in illis? dico autem vobis, quia cito faciet vindictam illorum. Crudelitates enim & oppressiones in Ecclesia deferendæ sunt. Nā nisi homines huiusmodi crudelitates accusent, lapides clamabunt. Sic Ioseph patri suo fratrum suorum detulit commissā, non delator, non proditor, sed designatus senatus, & magistratus spiritualis. Accusationem eam Apostolus multis verbis prosequitur, dicens, Quod si quis non obediat sermōni nostro, per epistolam hunc indicate. Accusatio isthæc blasphemias & sacrilegiis itidem & scandalis omnigenis, Roman. 2. Ezech. 36. nisi obstaret, in cælum vsque scandala & sacrilegia ex crescerent. Utinam Apostolica ea præscriptio teneat adhuc.

1. Theff. 3.

Accusatores
quare contri-
stati dicantur.

Contristati hic dicuntur accusatores: quia pij religionis tractu, gloriæ Dei respectu, vitiorum odio, talibusque piis affectibus impelluntur. Alij quippe proditores, aut voluptate, aut luctu, vel mensæ cupiditate, aut vindictæ ardore, aut huiusmodi affectibus prauis accusant. Iusti verò videntes crudelitatem hominum erga proximos contristantur: quia ad eandem virtutē pertinet, gaudere de bono, & tristari de opposito malo. Roma. 12. necnon ex eodem charitatis affectu deferunt ad Ecclesiam, Matt. 18. Ex hoc ergo loco consuetudo Ecclesiæ, qua certi censores, & vitia, & errores aliorum ad Ecclesiam deferunt, est nata, cui diaconatus est obnoxius, eod quod oculi sint Episcoporum: ideoque tenentur eisdem præuaricationes, tum clericorū, tum laicorum significare. Nec quisquam iudicet tales esse maleuolos, quando huiusmodi præuaricationes iudicant, quum teste beato Augustino magis innocentes non sint, si fratres suos, quos indicando corrigere possent, tacendo perire permittant.

Diaconi oculi
Episcoporum.

Vocatio hæc
quando.

Tunc vocauit illum dominus suus. Hæc vocatio modò fit in conscientia, Prou. 1. sed potest fieri in iudicio, de qua Apostolus Rom. 14. Omnes enim stabimus ante tribunal Christi, & reddet unusquisque nostrum pro se rationem Deo. Et 2. Cor. 5. Omnes nos manifestari oportet ante tribunal Christi, ut referat unusquisque propria, &c.

Et ait illi serue nequam, nocius in proximum, & domino infidelis, nonne ego dominus tantam summam tibi donauit, non ob aliud, nisi quoniam rogasti me? non igitur par erat ut tu conferuus conseruo paululum pecuniæ condonares, & supercilios misereris? Certè mea in te tam recens lenitas, te docere debuit lenitatem in conseruum, oportuit propter præcepti obligationem, Matth. 7. propter naturalem inclinationem, quia contrafrater &

ter & conseruus. Ecclesiast. 13. Omne animal diligit simile sibi, &c. & propter diuinæ bonitatis imitationem, quia miserus fui debitoris decem millium talentorum. Obiit pescat hic cælum, quoniam in ferarum mores humanum gen⁹ detrusum est. Hinc adinonet Apostolus, Nolite contristare Spiritum sanctum Dei, in quo signati estis in die redemptionis. Omnis amaritudo, & ira, & indignatio, & clamor, & blasphemia tollatur à vobis, cum omni malitia. Estote autem inuicem benigni, misericordes, donantes inuicem, sicut & Deus donauit vobis in Christo, supportantes inuicem, & donantes vobismetipsis si quis aduersus aliquem habet querelam, sicut & Dominus donauit vobis, ita & vos. Chrysolto. Si graue videretur damnum, aspicere oportet lucrū: si graue videretur præceptum, cogita præmium: si graue sit remittere ei qui te contristauit, hoc est grauius incidere in gehennam. Nam sequitur:

*Ephes. 4.**Coloss. 3.*

Iratus dominus eius, non passionis commotione, sed iustitiæ executione. Maxima autem est pœna, nunquam videre dominum placatum, sed dicentem, Matt. 25: Ite maledicti in ignem æternum. Etenim decem millia fulmina melius est sustinere, quàm faciem mansuetam videre auersam à nobis, & tranquillum illum oculum non ferentem videre nos.

Maxima pœna, nunquam Dominum videre placatum

Tradidit illum tortoribus, id est, demonibus, qui executores sunt diuinæ iustitiæ, quoad usque redderet vniuersum debitum, id est, æternaliter. Nam quia nunquam reddet quod debet, ided nunquàm exhibit, & pœnam quam nunquam soluet, semper patietur. Iustitè enim æternaliter Deus punit peccatorem obstinatum, qui si semper daretur viuere, semper delectaretur peccare. Ecce qui primò misericors, modò iratus dicitur: quia misericordia & iudicium sibi coherent, nouit Dei iram, qui ait, Domine, ne in furore tuo arguas me, neque in ira tua corripas me.

Dæmones, diuina iustitia executores.

Psalms. 6.

Ad hanc imaginem vobiscum aget Pater meus cælestis, si non remiseritis vnusquisque fratri suo de cordibus vestris. Illi nemo vestrum non debet plura, in quem nemo non frequenter delinquit, & grauiter: quo maior est is in quem delinquit, quoque maiora ab illo beneficia accepit. Peccant homines in homines, sed longè leuiora. Hinc beatus Hieronymus, Formidolosa sententia, si iuxta nostram mentem sententia Dei flectitur atque mutatur. Si parua fratribus non dimittimus, magna nobis à Deo non dimittentur. Et quia potest vnusquisque dicere, Nil habeo contra eum, ipse nouit, habet Deum iudicem, non mihi curæ est quid agere velit, ego ignoui ei. confirmat sententiam suam, & omnem simulationem excludit fictæ pacis, dicens, Si non remiseritis de cordibus vestris. Sunt enim qui rogantium importunitate victi, pacem magis simulant, quàm faciunt.

Psalms. 27.

*Vindicta cupi-
ditas quantum
malum.*

Matth. 5.

Pater meus, ait, non vester, vt ostendat istos indignos esse, quorum pater Deus vocetur, quum ita nequam sint vt homines fratres suos odio prosequantur, nec velint ignoscere ex corde. Cogit ergo quantum malum sit vindictæ cupiditas, quandoquidem donationem Dei reuocat, & irritat. August. Qui diuini beneficii oblitus suas vult vindicare iniurias, non solum de futuris peccatis veniam non merebitur, sed & præterita quæ sibi dimissa iam credebat, ad vindictam ei replicabuntur. Vbi enim homo homini iniuriam seruat, Deus liuoris & retentiæ iniuriæ vleiscitur venenum, vt dicit Chrysof. Eccles. 28. Qui vindicari vult, à Domino inueniet vindictam, & peccata illius seruans seruabit. Iac. 2. Iudicium sine misericordia fiet ei, qui non fecit misericordiam. Itaque charissimi erudimini, erudimini. Succurrat hic vobis quod dicitur, Estote misericordes, sicut & Pater vester misericors est. dimitemur, dimittentes: etiam non rogati, exorari debemus, memores debiti vnusquisque sui ter maximi.

EPILOGVS.

1 Hac parabola duo complectitur, vt agnoscamus nos peccatores, & aliorum peccata dimittamus. Postremum facilius est, propter primum. hinc verissima hec sententia veterum: Nemo leditur nisi à seipso. vide Chrysof.

2 Benignitas Dei ad indulgendum peccatoribus supplicantibus prona ostenditur, Isaia 55. Multus est enim ad ignoscendum, & crudelis vindicta hominum in homines, quæ donationem Dei reuocat & irritat: iuxta illud Ezechiel. decimo octauo, Si auerterit se in flus à iustitia sua, & fecerit iniquitatem, &c. omnes iustitiæ eius quas fecerat, non recordabuntur propter præuocationem qua præuocatus est, & in peccato suo quod peccauit, in ipsis morietur.

3 Parabola Regis, qui confert rationem cum seruis, quid sibi velit, Christus ipse exponit formidolosa sententia, dicens, Sic faciet vobis Pater meus, si non dimiseritis, &c. vt proni simus ad remittendum debita debitoribus nostris. nam indulgentiæ plenaria sunt, ignoscere fratri peccanti.

DOMINICA VIGESIMATERTIA

POST TRINITATEM,

EPISTOLA.

Philip. 3.

Fratres, Imitatores mei estote, & obseruate eos qui ita ambulant, sicut habetis formam nostram. Multi enim ambulant, quos saepe dicebam vobis, nunc autem & flens dico, inimicos cruci Christi, quorum finis interitus, quorum Deus venter est, & gloria in confusione ipsorum, qui terrena sapiunt. Nostra autem conuersatio in calu est. Unde etiam saluatorem expectamus dominum Iesum Christum, qui reformabit corpus humilitatis nostræ, configuratum corpori claritatis suæ secundum operationem, qua posuit etiam subycere sibi omnia in Christo Iesu domino nostro.

In hac Epistola Paulus facit tria. 1. Primò, hortatur Philippenses, vt se tanquam verum Apostolum vnà cum aliis piis ac sanctis concionatoribus sequantur. Et ait, *Imitatores mei estote, fratres, & obseruate eos qui ita ambulant, sicut habetis formam nostram*: id est, quemadmodum nos habetis pro exemplari. Quasi dicat, Inter vos habituri estis lupos & canes, vt prospiciendum sit vobis, ne seducamini & laceremini. Non enim omnes synceri sunt, nec sanam & synceram doctrinam docet, qui se apud vos, vti magnos & quasi diuinitus ad vos missos doctores ac prædicatores Euangelij & verbi Dei gloriosè venditant. Nam in Prophetarum atque Apostolorum numero satan quoque suos transfiguratos in angelos lucis habet, 2. Corin. 11. Quare ait Apostolus, *Imitatores mei estote*. hoc est, Sicut ego credo, doceo & operor, ita & vos credatis, doceamini & operemini. à lupo autem & canibus vobis attendite. Matth. 7. Attendite à falsis prophetis, &c.

Duplici de causa prudenter satis proponit se Apostolus imitandum: Prior est, quia Paulus suæ doctrinæ optimus & certissimus fuit interpret sua vita & conuersatione. Posterior est, quia doctrina à pseudoapostolis & falsis prophetis facile perueri potest, vita autem & conuersatio, quoniam aperta sunt, perueri tam facile non possunt. Hinc Christus Iudæis opera sua discutienda obtulit.

*Duplici de causa
sa D. Paulus
imitandus.*

Ioan. 5. & 8.

Quemadmodum veri ac strenui ducis est non ore exercitum in aciem & conflictum instigare, sed quum in medios hostes se iniicit, vt viriliter sequantur, adhortari: ita integri pastoris est & ducis gregis dominici non voce duntaxat, sed & moribus dirigere subditos, & ad sese imitandum sedulò prouocare. Magno quippe probro datur doctore, si culpa redarguat ipsum, quam in aliis detestatur. Qui alium doces, inquit alio loco Apostolus, te ipsum non doces? &c. Necessarium ergo est, vt plane ad normam legis Christianæ mores componat, qui boni ducis seu pastoris munere fungitur. Sic Iesus cœpit facere & docere, Actor. 1. B. Petrus vult eos formam gregis fieri ex animo, 1. Pet. 5. Paulus Timotheum adhortatur, dicens, Exemplum esto fidelium, in conuersatione, in charitate, in fide, in castitate, 1. Timoth. 4.

Simila.

Rom. 2.

Et obseruate eos, inquit, qui ita ambulant, sicut habetis formam nostram. Optat Apostolus minoribus ac infirmioribus perfectionem maiorum: ac si dicat, Qui secundum regulam Euangelicam incedunt, eos diligenter obseruate, eos suscipite, eos in summo pretio habete: factiosorum verò consuetudinem atque clamorū vulgus fugite, ne cum peruersis peruertamini, sed cum sanctis & electis, sancti & electi efficiamini, Psal. 17. Ided mirum bonorum exemplū imitandum Apostolus cupit, quia

*Obseruandi
qui secundum
euangely legē
incedunt.*

*Exemplum bonorum
quare
imitandum.*

vt homo malo facile corrumpitur, ita & bono etiam ædificatur. Quamuis enim homo, malo fomite titillante, ad peccandum procliuior est, non parum tamen piorum exemplis, & à prauitate abstrahitur, & correctioribus moribus imbui solet, præsertim eade causa, quòd videat eos, quos æmulari disponit, eadem secum fragilitatis imbecillitate laborare, contempra tamen ista vita, ad supernam requiem alacriter festinare. Istuc Augustinum ad ouile Christi reduxit. Vnde de seipso scribens confitetur, quòd antequam baptismi sacramento initiaretur, vehementer formidabat aggredi, quod supra vires arduum arbitratur: sed exemplo plurimorum puerorum, etiam & puellarum edoctus, ac quodammodo correptus, quos videbat in fide erudiri, ad baptismum duci, ac in Ecclesia famulari, seipsum ignauia arguens, inquit, Quod illi possunt, tu quare nò posses? Vnde tandem quod illorum exemplo, etiam sibi possibile fore cognouit, feliciter aggressus est.

2. Secundo, Apostolus reuocat Philippenses à falsis prophetis & doctoribus, excitat & inflammat eos ad veram fidem, charitatem & patientiam, & admonet non esse omnes promiscuè imitandos, & præscribit eis certa signa, quibus pseudodoctores cognoscere debeant, atque ait, *Multi enim ambulat, quos saepe dicebam vobis. Ambulant aliter à recta via quàm docui, ac non rectè viuunt, quos saepe dicebam non imitandos, sed cauendos, cùm vobis essem præsens, vt pote, per latam viam ad perditionem ambulantes.*

Matth. 7.

Nunc autem & flens dico, Inimicos crucis Christi, &c. Grauisimum eorum crimen deplorat, quod tantæ cæcitatibus erant aliqui, vt illius essent inimici, per quem tanta bona euenerent, cuius sanguine & cruce salus omnibus aduenit: in qua maximè Apostolus gloriabatur: Mihi, inquit, absit gloriari, nisi in cruce Domini nostri Iesu Christi, &c. Galat. 6. quodque per luxum & lasciuiam defluentes, ad æternæ perditionis interitum properabant. Sic olim rex Dauid impium filium, tum etiam quum patri bellum inferens animam eius quærebat: lugebat tamen interemptum flens, & dicens, Absalon fili mi, fili mi Absalon. Quis mihi det vt ego moriar pro te, fili mi Absalon, Absalon fili mi, 2. Reg. 18. Ipse proinde Christus de immenso pietatis suæ fonte ciuitatis sanguinum pro meritum excidium defleuit, Luc. 19.

Partes Episcoporum & aliorum prælatorum, quæ.

Hæ partes sunt Episcoporum & aliorum in Ecclesia prælatorum, maximè Abbatum, orare, & deslere peccata populi, ne frustra vtantur suo sudario, aut, vt dicitur, nasitergio, quod illis commissum est ad abstergendas lachrymas, quas vbertim pro grege sibi commissio fundere debent.

Inimici crucis Christi, qui.

Multi enim ambulat, quos saepe dicebam vobis inimicos crucis Christi. Erant enim inter illos nonnulli, qui quum Christianismi sacris

facris initiati essent, per otium & luxum vitam ducebant, in Christi Euangelio nec verbo nec opere laborantes, quos Paulus inimicos crucis Christi appellat. Crux enim animam quærit: & ad subeunda pro Christo pericula facit impavidos, iuxta illud, Qui vult venire post me, abneget semetipsum, & tollat crucem suam, & sequatur me, Matthæi 10. & 16. Hi verò quum soluti essent & laxi, vitam agebant à Pauli doctrina, vita, & à cruce longè alienam.

Quorum finis interitus. Siquidem stipendia peccati, mors, Rom. *Peccatum non impunè committitur.* 6. & qui secundum carnem viuunt, morientur, Roman. 8. Res clara est in diuite epulone, Luc. 16. Non enim impunè peccatur: sed quæcunque seminauerit homo, hæc & metet. Qui seminauerit in benedictione, in benedictionibus & metet: qui verò in carne, de carne metet corruptionem, 2. Cor. 9. Hos itaque sic errantes, ac tãdem interituros, trifariam distinguit Apostolus, quum dicit,

Quorum Deus venter est: & gloriari in confusione ipsorum, qui terrena sapiunt.

Sicque appellat Paulus pseudodoctores malos operarios, quia in messe Domini quærent non Dei gloriam & honorem, sed proprium cõmodum, neque fideliter laborant in vinea Domini. Curant non oues commissas, sed potius ad res proprias diligenter attendunt, Philippen. secundo. Sunt etiam mali operarij, quia cum dispendio animarum fidelium curant ea, quæ suæ placent carni: quorum crudelitatem vindicaturus est Christus.

Vocat eos canes, quia contra Euangelicam doctrinam & puritatem, & contra Ecclesiam, vota, & sacros ordines non aliter atque canes, leones, & lupi crudeliter latrant, rugiunt atque fremunt: vocat eos canes impudentissimos, dormientes, & non latrantes.

Vocat eos concisionem, quia circuncisionem aliasque legis cæremonias, docebant ad salutem esse necessarias: quo peruerso dogmate, alienabantur ac rescindebantur à fide corda recentium Christianorum, & rapiebatur à via salutis ad interitum.

Vocat ventres, quia habent Deum ventrem. Nihil enim faciunt, nisi vt per doctrinam falsam ac turpia mendacia, simplicem atque innocentem plebem seducant. Hi sunt de quibus Sap. 2. scribitur, Venite, inquit, fruamur bonis quæ sunt, &c. Vino pretioso & vnguentis nos impleamus, &c. Circuueniamus iustum, quoniam inutilis est nobis, & contrarius est operibus nostris, &c. Hæc cogitauerunt, & errauerunt. excæcauit enim illos malitia eorum, & nescierunt sacramenta Dei, neque mercedem sperauerunt iustitiæ, nec iudicauerunt honorem animarum sanctarum. His Christus minatur, vae æternum.

*Inimici crucis
Christi, quare.*

Vocat etiam pseudoimicos crucis Christi: quia nolunt imitari vitam ac mortem Christi, recusant hic temporarias cum eo ferre afflictiones, abhorrent ab eius cruce: per quam tamen solam ad aeternam vitam, ac immortalem illam beatitudinem patet accessus. Huiusmodi crucis Christi inimici hoc calamitoso seculo exurgunt non pauci, qui pro dolor adeo imperterritè viuunt, ac si Deum nunquam cognouissent, qui suis falsis dogmatibus populum seducunt, quos ipse Christus proprio sanguine, & per crucem sibi copulauit, qui propter crucifixi amorem omnem laborem, omne mundanum tedium subire recusant, omnia cruci contraria, vt voluptates, cupiditates, lasciuias agentes, & insuper eadè hominibus suadentes. Quos præuidisse videtur Petrus 2. in a canon. 2. cap. d. Erunt in vobis magistri mendaces, qui introducent sectas perditionis, & eum qui emit eos, Dominum negant, superinducentes sibi celere perditionem, & multi sequentur eorum luxurias, per quos via veritatis blasphemabitur, & in auaritia fictis verbis de vobis negotiabuntur, quibus iudicium iam olim non cessat, & perditio eorum non dormitat.

*Quare vocat
eos terrestria
cogitantes.*

Appellat eos tandem terrestria cogitantes. Quia eò nituntur, vt in hoc mundo gloriosi euehantur ad fummos honores & magnas diuitias: quò Sardanapali vitam agere possint. De quibus Horatius, Nos numerus sumus, & fruges consumere nati, Sponsi Penelopes, nebulones, Alcinoique, &c. Hi iure terrena animalia vocantur, quippe qui ad terrena semper inclinati, nil aliud nisi quod corporali sensu cognouerint (brutorum instar animalium) concupiscunt. Non sic ille qui ait, Mihi mundus crucifixus est, Galat. 5. qui terrena omnia vt stercora est arbitratus, vt Christum lucrifaceret, Philipp. 3. Nec rursus ille terrena sapuit, qui ait, A te quid volui super terram? sequitur post pauca, Deus cordis mei, & pars mea, Deus in aeternum. Sed longè diuersum est eorum votum, qui sic terrena sapiunt, vt dicant, Coronemus nos rosas antequam marcescant, Sap. 2. Et rursus, Vnus est interitus hominum & iumentorum. Quis scit si spiritus iumentorum descendat deorsum, & spiritus filiorum Adam ascendat sursum? Eccles. 3. Dicit enim insipiens in corde suo, Non est Deus. non enim proposuerunt Deum ante conspectum suum, sed terram. ideoque nec mirum est, si, qui de terra sunt, etiam de terra loquuntur.

Psalm. 72.

Psalm. 13.

Ioan. 3.

Genes. 2.

Horum gloriam dicit Apostolus esse in confusione. De his quippe rebus gloriantur, de quibus omnino erubescendum est, sicut per Salomonem dicitur, Gaudent quum malefecerint, & exultant in rebus pessimis, quorum via peruersa, & infames gressus eorum. Longè dissimili modo erubuerunt olim rex Manasses, 2. Paralip. vlt. & Publicanus, Luc. 18. Vterque autem horum

horum foedatam probris conscientiam spectans salubriter erubuit, tantum absuit ut gloriarentur quum in sua turn aliorum confusione. Sed hi, quorum in confusione est gloria, peccatum suum quasi Sodoma praedicauerunt, nec absconderunt, Isa. 3. & per Ieremiam 3. a Domino dicitur, Frons mulieris meretricis facta est tibi, noluit erubescere. Sed istorum huiusmodi gloria quid detestabilius? Sanè sicut de admissis humilis erubescètia Deum placare probatur: ita & de sua vel aliorum confusione gloriari, iram Dei vel maximè pro uocat. Denique eorum qui de bonis non suis gloriantur, profectò etiam est gloria in confusione: quales sunt qui huius seculi vanis & transitoriis diuitiis gloriantur: quibus per Apostolum dicitur, 1. Corinth. 4. Quid habes quod non accepisti? quid gloriaris quasi non acceperis? Si quis gloriaretur de conductis uestimentis, vel de pecunia, quam sub obligatione triplicis vsuræ mutuatam accepit, huius profectò gloria esset in confusione: quum illi potius de his erubescendum sit, quàm gloriandum. Alterius plumis decoratur auis.

Erubescètia peccatorum humili Deum placat, at gloriatio de malo trã Dei prouocat.

3 Tertiò, consolatur Apostolus Philippenses, & omnes Christi fideles spe certa resurrectionis, in qua reddentur glorioso corpori Christi conformes, quum ait, *Nostra autem conuersatio in caelis est, vnde etiam Saluatorem expectamus, &c.* Est autem conuersari in caelis nihil aliud, quàm huic mundo renuntiare, caelestia atque diuina meditari. Qui mente & affectu superna Dei bona considerat, & illic suam spem collocat, eaque versat animo, eius profectò conuersatio est in caelis. Hic Apostolus, ut aquila prouocans ad volandum pullos suos super eos volitat, *Nostra, inquit, conuersatio in caelis est.* Eorum verò conuersatio, qui ventrem pro Deo colunt, in terris est. Aues quippe, quæ sese volatu nequeunt à terra in altum sustollere, feris & aucupi sunt obnoxia: quibus autem integer est alarum vsus, volatu euadunt insectantium insidias. Nos itaque ne efficiamur præda rugientibus præparatis ad escam, sollicitè caueamus ne propriis affectibus ac si alis, seculi huius amore, quasi quodam tenaci visco insectis, in terra deorsum per maneamus: sed hanc relinquentes, spirituali volatu conuersemur in caelis, ac surgamus, circumeamus, & quæramus cum sponsa dilectum, quem diligit anima nostra, Cantic. 3. Quod ut nos Christus doceret, & in cælum ipse conscendit, ut vbi fuerit corpus, illic sequantur & aquilæ, Luc. 17. vnde ait B. August. Ascendamus interim corde, ut quum dies promissus aduenerit, sequamur & corpore. vnde consequenter subdit,

Conuersari in caelo, quid.

Simile.

Vnde etiam Saluatorem expectamus, Dominum nostrum Iesum Christum. Est autem expectare Saluatorem nihil aliud, quàm credere Christum Iesum, quem Iudæi reiciunt, & Gentes continent, è caelo uatorem, quid.

*Resurrectionis
memoria ani-
mos Christia-
nos in tribula-
tionibus corro-
borat.*

*Transfigurari
quid.*

*Terrena non
sunt tractanda
baptizati &
Dei filii.*

*Misericordia
Dei quanta
erga miseros
peccatores.
1. Cor. 13.*

venturum iudicatum viuos & mortuos. Apostolus in omni-
bus suis epistolis & concionibus libenter infert resurrectionis
memoriam. Nihil enim est, quod perinde animos Christianos
in suis afflictionibus & tribulationibus fulciat atque corroboret,
& ad studium bonorum operum inflammet, atque resurrectionis
articulus, dum serio perpenditur, lege 1. Cor. 15.

Est autem transfigurari nihil aliud, quam corpus nostrum
vile, ignobile & contemptibile, corruptionique subiectum, à
Christo dum venerit, transformatum iri, ac transfiguratum, vt
sit conforme glorioso ac impassibili eius corpori: ita vt ampli⁹
non sit obnoxium corruptioni, putrefactioni, aliisque id genus
miseriis, quibus nunc affligitur: qua de causa ab Apostolo cor-
pus humilitatis dicitur. Et hanc nostri corporis glorificatio-
nem potest facere Christus secundum operationem, qua potest
etiam sibi subiicere omnia. Sua namque virtute & angelos sibi
subiecit & daemones. Quum itaque hæc maiora fecerit, mul-
tò magis & id quod est minus, faciet. Qui omnia ex nihilo
creauit, etiam potens erit humiliatam creaturam, puta passi-
bilem, mortalem, onerosam, grauem, carnalem, animaleam,
obscuram & deformem reformare, & facere impassibilem, im-
mortalem, expeditam, agilem, & carnalibus prorsus desiderijs
liberam, & spiritualeam, claram denique & immarcescibili de-
core gloriosam.

Eit igitur nobis hic considerandum, nos qui baptizati sum⁹
& filij Dei, ac hæredes aeternæ vitæ effecti, non debere terrena
tractare, sed caelestia, atque ita erit nostra conuersatio in cælis,
id est, in rebus caelestibus. Deinde considerandum hic, quòd
nulla cogitatio sic animos Christianorum in bono confirmet,
atque illa de resurrectione.

Considerandum insuper quanta misericordia atque bene-
uolentia Deus nos miseros peccatores prosequutus fuerit, vt
quos mortales atque corruptibiles inuenit, immortales, incor-
ruptibiles & impassibiles pollicitus sit se effecturum. Oportet,
inquit Spiritus sanctus per Paulum, mortale hoc induere im-
mortalitatem, &c. Non enim ideò debemus terreri aut perhor-
rescere quòd corpus nostrum humo tegetur, à vermibus corro-
detur, & à morte deuorabitur: sed potius læta spe & fiducia
expectare Christum mox venturum, & nos ab omnibus malis
liberaturum. Hæc resurrectionis fides Iob in magnam spem
euexit. Vnde & ait, Scio quòd redemptor meus viuuit, & in
nouissimo die de terra surrecturus sum, & rursus circunda-
bor pelle mea, & in carne mea videbo Deum: quem visurus
sum ego ipse, & oculi mei conspecturi sunt, & non alius. re-
posita est hæc spes mea in sinu meo, Iob 19. Hæc fides Eleaza-
rum, & septem fratres vnà cum matre fortes & alacres reddidit
ad

ad perferendam martyrij mortem, Machab. 6. & 7. Cum igitur tanta sit fidelibus reposita gloria pro tā exiguo labore & certamine breui, monet fideles in proposito sanctitatis firmiter stare, & inconcussè, & quæ recta sunt semper operari, cum dixit: *Itaque fratres mei charissimi, & desideratissimi, gaudium meum & corona mea, sic stete in Domino charissimi.* Ac si dicat, Et si illos carnales homines, quorum Deus venter est, perspicitis luxui esse addictos, vobis tamen præstandum est, vt steteris spe certiores, vt pote qui sitis habituri tandem hanc, quæ dicta est, corporū gloriam, nec propter illos in vllam partem à recto declinetis.

Est quoque hic aduertendum quantis hos laudibus prosequatur, nam & fratres appellat, & charissimos dicit, desideratissimosque, hoc est, aliquando per se conquisitos, inuentos demum & viuos. Nec gaudio solum hos esse sibi, sed & coronæ affirmat, qua nihil est gloriosius decertanti. Vos, inquit, estis gaudium meum, de quorum fide & moribus gaudeo, & corona mea in futuro, per quos & in præsentia lætificor, & in futuro coronabor. Discipulis enim in agone victoribus, dignus erit corona magister. Nihil itaque restat, quàm vt perseveranter steteris in Domino, sicut & hactenus stetitis, & sicut me & mihi similes stare cognoscitis. Qui enim perseverauerit in finem, hic saluus erit.

Nihil gloriosius corona decertanti.

Matth. 24.

Postremò, se speciatim conuertit ad exhortationem sanctarum quarundam dominarum duarum, d. *Euchodiam rogo, & Synthen deprecor id ipsum sapere in Domino:* ac si dicat, Omnes quidem amonitos volo generaliter, sed specialiter has venerabiles dominas id ipsum in fide sapere in Domino, hoc est, secundū Dominum. Has mulieres potissimum rogat, quia præ cæteris religiosæ erant, & Christi Euangelium prædicantes solebant recipere, eisque de suis facultatibus ministrare. Vnde apparet, has tanquam primates in Philippenſium Ecclesia fuisse. Cæterum commendat has Apostolus miræ virtutis viro, qui harū alteri vel vir erat vel frater, d. *Etiā rogo & te germane compar, adiuua illas quæ mecum laborauerunt in Euangelio, cum Clemente & cæteris adiutoribus meis, quorum nomina sunt in libro vii. & c.* Fortassis carceris hic erat cultos, quem B. Lucas testatur grandi miraculo per Paulum ad Christi fidē fuisse conuersum, dicens illi, Nunc verè germanus es frater, nunc virum te proprium & communissimum geres, si in opere Domini, & iugum pariter ipse traxeris, sanctis hisce mulieribus opem ferens. Potest etiam hic locus sic accipi, *Rogo te germane compar:* q. d. Te rogo mi frater & germane in Christo, compar in ministerio Euangelicæ prædicationis, adiuua confortando illas ne deficiant, quæ in Euangelio mecum laborauerunt. Vnde patet eas scientes legi fuisse, quæ in Euangelio mecum laborauerunt.

Act. 16.

mecum verbo, quantum potuerunt, confirmantes, & opere necessaria mihi ministrantes: quæ etiam non modò mihi cooperatæ sunt, sed etiam cū Clemente & cæteris coadiutoribus & commilitonibus meis, qui etiam in Euangelica prædicatione laborauerunt, illis, sicut & mihi necessaria ministrando. Et ne molestè ferant sua nomina in hac Epistola non comprehensa, addit, *Quorum nomina sunt in libro viii.* Vides quantum virtutis hæc tam mulieribus quàm viris inesse testificetur, vt etiam cælo inscribi digni sint: quod grandi munere donatū esse Apostolis Dominus testatur, dicens: *Gaudete & exultate, quia nomina vestra scripta sunt in cælis.*

Luc. 10.

*Sanctorum
exempla bona
imitanda.*

Dogma.
Ecclesia Romana sic docet imitanda atq; sequenda Sanctorum exempla, vt non peccet in Dei mandata. Quomodo enim Sancti imitandi sint, tradit Paulus in prima illa ad Corinth. Epistola, ca. 4. vbi ait, *Imitatores mei estote, sicut & ego Christi.* In quibus Adamum terrenum, & non diuinum sunt secuti, nobis sancti imitandi haud proponuntur, sed in quibus imitati sunt Christum: quod tractat Augustinus elegantissimè, lib. 2. contra secundam Gaudentij epistolam, cap. 23.

EPILOGVS.

1 Hortatur Apostolus, vt se exemplar electum Dei organum, imitentur Philippenses, non falsos Apostolos, qui spem passionis Christi, per quem peccata dimissa, auferentes, in legis ceremonijs collocabant: quod & istos hodie arguit, qui neglecta vera pietate, fiduciam habent in frigidas hominum ceremonias, planeque in multis ironicas.

2 Descriptio falsorum apostolorum, inimici crucis Christi, qui terrestria curant, quorum deus venter est, & gloria in dedecore, quorum finis perditio.

3 Conuersatio nostra in calis est, ex quo Salvatorem expectamus Dominum Iesum, qui transformabit corpus nostrum humile. Hinc credentes & habent scopum Euangelicum & miram consolationem in formis crucis salutaribus, scientes quod corruptibile induet incorruptionem, & mortale immortalitatem.

DOMINICA EADEM,

EVANGELIUM.

Matth. 22.

IN illo tempore, Abenuesi Pharisei, consilium inierunt vt caperent Iesum in sermone: & mittunt ei discipulos suos cum Herodianis, dicentes: *Magister, scimus quia verax es, & viam Dei in veritate doces, & non est tibi cura de aliquo: non enim respicias personam hominis. Dic ergo nobis quid tibi videtur, licet censum dare Casari, an non? Cognita autem Iesus nequitia eorum, ait: Quid vobis tentatis hypocritæ? Ostendite mihi numisma census. At illi obtulerunt ei denarium. Et ait illis Iesus: Cuius est imago hæc & superscriptio? Dicunt ei: Casari. Tunc ait illis: Reddite ergo quæ sunt Casari, Casari: & quæ sunt Dei, Deo.*

Hoc

HOc Euangelium complectitur duo. 1. Primò infidiam Pharisæorum questionem: qua captiosè Christum tentare, & illaqueatum in sermone reum mortis agere conabantur. Et quoniam neque eius doctrinam, neque vitam poterant accusare, infidiis eum adoriuntur: hoc etiam sceleratior est, quòd fraudem addunt malitiæ, quemadmodum sceleratior est, qui veneno occidit, quàm qui gladio. Sic Ioab 2. Reg. 20. & Iudas, Matt. 27. grauius peccauerunt signo pacis, hoc est, osculo, committèdo homicidium, quàm si hic cum Iudæis Christum cruci affixisset, iste verò gladio aperto Amasam & Abner iugulasset.

Questio Pharisæorum infidiosa.

Abeuntes Pharisæi consilium inierunt, vt caperent eum in sermone. Agitant causam vtrò citroque habitis verbis, dicentes: Non conuenit vt persona propria Christum accedamus, quoniam suspecti sumus: & fortassis cum perspexerit fraudes nostras, nos coloribus nostris depinget, & populo audiente, conuitorum plaustra in nos effunder. Mittamus ergo discipulos nostros cum Herodianis. Huc quadrat quod Chryostomus inquit, Omnis malitia confunditur aliquoties, corrigitur nunquam, maxime eorum, qui proposito malo, non ignorantia peccant. Eccle. 7. Nemo potest eum corrigere, quem Deus despexit. Sicut enim non potest fieri, vt ligna mittendo extinguas ignem, sic non potest fieri, vt rationem reddendo places hominem malum. Quemadmodum si aliquis ocludere voluerit aquæ currentis meatum, quæ, si vna parte exclusa fuerit, violentia aliunde sibi semitam rumpit: sic eorum malignitas vna ex parte confusa, alium sibi aditum adinuenit. Marc. 12. Et mittunt ad eum quosdam ex Pharisæis & Herodianis, Luc. 20. Et obferuantes, miserunt insidiatores, qui se iustos simularent, vt caperent eum in sermone, & traderent illum principatui & potestati præfidis.

Malitia confunditur aliquoties, corrigitur nunquam. Simile.

Simile.

Consilium inierunt, tale, inquam, cuius Isaias 8. cap. meminit: Inite consilium, & dissipabitur: loquimini verbum, & nõ fiet. Et quale consilium, tales & consiliarij. Nam homines coloni cuius terram possident, eius auxilio opus habent: qui verò iustitiam tenet, nullius patrocinio indiget, nisi Dei: qui autem in diaboli iniquitatibus ambulat, diaboli adiutorium necessarium habet. Stulti ergo consilium ceperunt, nescientes consilium non esse contra Dominum. Qui dissipat cogitationes malignorum ne possint implere manus eorum, quod ceperant, qui apprehendit sapientes in astutia sua, & consilia prauorum dissipat. Isai. 29. Væ qui profundi estis corde, vt à Domino abscondatis consilium, quorum sunt in tenebris opera, & dicunt, Quis videt nos, & quis nouit nos? &c.

Quale consilium, tales & consiliarij.

Proverb. 21. & Job 5.

Mittunt ad eum discipulos suos cum Herodianis, qui inter se dissidebāt dogma-

Sumilia.

dogmatis, sed consentiebant in odium Christi. Iuuenes quidem erant qui mittebantur, sed malitia pares mittentibus, similes serpentibus paruulis, qui licet ætate & magnitudine cæteros non æquent, veneno tamen æquales sunt: iuniles quoque luporum catulis, qui tametsi iugulare non valeant, tamen sanguine gaudent & moribus ludunt. Hos ergo mittunt ut blando exordio, ex Christo, tanquam veritatis magistro atque doctore, querant utrum liceat censum dare Cæsari, an non. Cum enim Iudæa tributaria facta esset Romanis, quibusdam indignum videbatur populum Deo dicatum, qui in primitiis, decimis, & sacrificiis Deo seruiebat, pendere tributum principibus idololatris. Rursus alij Cæsari fauentes iustum iudicabant, ob pacem & terræ negotia conseruanda per suos, quod sine expensis fieri non potest. Fuit igitur hoc eorum commentum. Si dixerit dādum, irritabit vniuersum populum Iudæorum, qui accusabunt eum legis Moisaicæ & libertatis publicæ euersorem atque oppressorem, utpote, minus fauentem religioni diuinæ, & adulantem principibus prophanis: si autem dixerit non dandum, excitabit Herodianos in capitis sui perniciem: qui eum, ut seditiosum, & læsæ maiestatis Cæsareæ reum comprehendent, dabitque poenas, quas antè Theudas & Iudas dederant, qui dixerunt hoc illicitum, quare ut seditiosi sunt puniti, Act. 5. Sic ego trucidato liberabimur, & tamē non videbimur causam præbuissē mortis.

*Pharisæorum
commentum.*

Sed quomodo se gerunt Pharisæorum discipuli? Primò, veniunt tanquam filij Dei facti & homines synceri, cum tamen essent honoris diuini fures, verbiq; diuini falli interpretes, & omnium mandatorū Dei hostes maximi. Veniunt tanquam Cæsaris fidelissimi subditi, cum tamen essent Cæsareæ maiestatis hostes infensissimi: ut qui sepius multitudinem ad arma excitassent, multasque fecissent seditiones in populo, ut eo nomen non semel cladem acceperint. Veniunt, ut capiant eum in sermone, quem non poterant capere in opere: quia facilius labitur homo verbo quam facto. Iaco. 3. Si quis in verbo non offendit, hic perfectus est vir.

Malitia prima hypocritarum, simulata laudatio.

Secundò, captant beneuolentiam à persona Christi, quem laudant atque extollunt, aliud gerentes in ore, & aliud in pectore, dicentes, *Magister, scimus quia verax es, & viam Dei in veritate doces, & non est tibi cura de aliquo: non enim respicis personam hominum.* Hæc prima hypocritarum malitia, simulata laudatio. Laudant enim, quos perdere volunt, ut per delectationem laudis, corda hominum ad simplicitatem confessionis inducant. Prouerb. 11. Simulator ore decipit amicum suum. Psalm. 27. Pacem loquuntur cum proximo suo, mala autem in cordibus eorum. Exordiantur à blandiloquentia, sicut apes mel ore gestan-

gestantes, & retrò pungentes, quasi falli possit blandimentis, qui toties declararat sese nihil nescire: tanta erat cæcitas, vt re toties frustra tentata, non conquiescerent.

Magistrum vocant, cuius tamen nolunt esse discipuli. Luc. 6. Quid vocatis me Magister & Domine, & non facitis quæ dico?

Veracem prædicant, veritate vitæ, doctrinæ & iustitiæ, cuius tamen vitam imitari, conciones audire, atque iustitiam timere nolunt. Dicunt namque illum non curare quenquam, nec respicere personam hominum. Non pudet eos inconstantiæ, qua nunc magistrum appellant, & laudant, cùm antè calumniati sint illum spiritum Beelzebub habere, Mat. 12. Luc. 11. Ioan. 8. voracem, vini potatorem, publicanorum & peccatorum amicum esse, Matth. 11. & Ioan. 7. & Matth. 27. seductorem.

His dulcibus verbis arbitrantur eum liberius prolaturum, quæ sentiat de Cæsare, daturumque illis optatum responsum: nempe, tributa non debere solui, vt audientes Herodiani, statim seditionis contra Romanum principem teneant auctorem.

Tertiò, proponunt quæstionem, *Dic nobis*, inquit, *quid tibi videtur? licet censum dare Cæsari, an non?* Quasi dicerent, Nonsti nos esse populum Dei, cui debemus & soluimus primogenita, victimas, decimas, & holocausta legalia: Iniquum ergo nobis videtur Cæsari tributa dare. In hanc opinionem induxerunt eos Pontifices, Pharisei & Scribæ. Inculcabant Iudeis eos esse liberos, & nullis legibus obnoxios, eò quòd semen essent Abraham. Laqueum igitur parant, quem difficile effugiat, vt sibi videbatur: sed comprehensus est in illo pes eorum, Psalm. 9.

2. Secundò, hoc Euangelium complectitur prudentissimum Christi responsum, quo suis ipsorum laqueis captos Phariseos confundit, & omnium circumstantium ludibriis præbuit deridendos. *Cognita enim eorum malitia*, ait, *Quid metematis hypocrita? Sunt autem hypocritæ & simulatores, qui simulât pietatem, cùm sint intus & in cute impiissimi homines: qui simulant æquitatem, cùm sint impostores nequissimi. Simulata enim æquitas, est duplex iniquitas, de quibus Iob 36. Simulatores & callidi prouocant iram Dei. Pharisei ergo blandiebantur, vt perderent, sed Dominus increpabat, vt saluaret. Prou. 27. Meliora sunt vulnera diligentis, quàm fraudulenta oscula odientis.*

Ostendite mihi numisma censu. Hoc dicto prostrauit eos suis ipsorum gladii. Marc. 12. Afferte mihi denarium vt videam. Dabatur enim denarius pro censu, habens imaginem Cæsaris, qui valebat decem nummos.

Offe-

Simulata æquitas, duplex est iniquitas.

Offerentibus illis denarium, ait: *Cuius est hæc imago & superscriptio?* Non de ignorantia quærit, sed vt competenter eorum verbis respondeat. Sapientia enim semper sapienter agit, vt suis potissimum tentatores sermonibus confutentur, & per responsonem ipsorum obnoxios eos ostendat, qui nec Deo, nec Cæsari redderent, quod deberent. Simulat quoque se nullam habere cognitionem monetæ, nec scire literas, vt cogitare possent Iudæi, Eia, captus est, sibi metuit, adulatorus est Cæsari, non audet liberè, quæ sentit, eloqui. Sed frustra iacitur rete ante oculos pennatorum, Prouerb. 1. Et qui fodit foueam, incidet in eam.

Prouerb. 26.

Inscriptio quid arguat.

Et cum dicunt, *Cæsaris*, respondit: *Reddite ergo quæ sunt Cæsaris, Cæsari: & quæ sunt Dei, Deo.* Inscriptio hæc arguit Cæsarem longè latequè per orbem regere, dominari, militare, contractus vestros tum disponere, tum confirmare: decet itaque vt idèd tributa illi pendatis & census. Quia autem & ad Deum decimæ pertinent atque primitiæ, illas quoque ministris eius date sacerdotibus, vt pro vobis orare possint Dominum. Vtrunque Christus impleuit, quando in spiritualibus sedulo studuit implere voluntatem Patris sui caelestis. Interim & Cæsari quod suum erat tribuit. Namque matrem suam voluit ascendere in Bethleem, cumquè Iosepho nomina dare sub Augusto Cæsare. Luc. 2. Pro seipso quoque & Petro soluit didrachma, Matth. 17. Nec inuenies vsquam, quod aduersus Magistratum dixisset Dominus, quoad dignitatem & potestatem, atque ea omnia, quæ subditi suis superioribus præstare tenentur. Quasi ergo dicat, Hactenus detraxistis Deo honorem, nunc etiam præsumitis Cæsari præripere tributum, estis quæ auctores seditionum maximarum, peccantes in Deum & in Cæsarem, digni qui crudelibus vtriusque supplicii afficiamini. Nam tantum vobis largitur Deus, vt vtrumque illud bene possitis persolvere, plura largiturus si vtrunque præstaretis.

Veritas liberè profertenda, etiam si capiti periculum impendat.

Hinc discimus, Primò, quod Iudæi dicunt, *Magister, scimus quia verax es*, id sibi dictum putent omnes concionatores, vt liberè veritatem loquantur, etiam si periculum capitis impendat, 2. Timoth. 2. Sollicitè autem cura teipsum probabilè exhibere Deo, operarium inconfusibilem, rectè tractantem verbum veritatis.

Subditi quæ debeant superioribus.

Secundò discimus, cum Christus ait, *Reddite quæ sunt Cæsaris, Cæsari*, vt id sibi dictum censeant subditi omnes, imò etiam clerus ipse, tempore necessitatis, pro Ecclesiæ defensione, vt vult B. Ambrosius, quorum est pensiones, tributa, atque vectigalia soluere, Rom. 13. congruam subiectionem & obedientionè reddere, 1. Pet. 2. Rom. 13. deuotam venerationè & reuerentiam

tiam exhibere, Rom. 13. 1. Pet. 2. demum seruidam orationem pro ipsis fundere. 1. Timot. 2. Obsecro primùm omnium fieri obsecrationes, postulationes, orationes, gratiarũ actiones pro omnibus hominibus, pro Regibus, & omnibus qui in sublimitate sunt constituti, vt quietam & tranquillã vitam agamus in omni pietate & castitate: hoc enim bonum & acceptum est coram saluatore nostro Deo. Nam Prouerb. 2 1. Sicut diuisiones aquarum, sic cor Regis in manu Domini, quocunque uoluerit, inclinabit illud. Vnde ad populi peccata Dominus permisit Dauid cadere in peccatum superbiæ & inobedienciæ numerando populum, quare Dominus peste percussit vna die septuaginta millia virorum.

Simile.

2. Reg. 24.

Addit, *Reddite quæ sunt Dei, Deo.* Id sibi dictum censeant magistratus omnes mundani, quorum est Ecclesiã catholicam Romanam ab iniuriis hæreticorum defendere, pacem conseruare, viduas ac pupillos ab iniuriis defendere, eorumque causas tueri, Psal. 8 1. Isa. 1. Deinde Ecclesiastici, quorũ est Euangelium sincere prædicare, sacramenta iuxta ordinationem Romanæ Ecclesiæ cognoscere, & administrare. Cæterum omnes, cum prophani, tum ecclesiastici debitũ censum reddere tenentur Regi caelesti Deo. Chrysost. Numisma Cæsaris, aurum est: numisma Dei, homo. Ideo diuitias vestras Cæsari date: Deo autem conscientia vestra solam innocentiam reseruate, vbi Deus videt. Sicut enim in denario census imago Cæsaris exprimitur, sic Deus requirit à nobis animam lumine vultus sui insignitam, Psal. 4. Nam ad imaginem Dei homo creatus est, Gen. 2. Vile numisma titulum & imaginem habebat Cæsaris: si hunc agnoscis, & pendis Cæsari quod debetur; quanto magis reddendum Deo, cuius imaginem gerit omnis homo? In baptismo character Dei impressus est animo tuo, ne cum tradas diabolo. Christiani titulo gloriaris, reddas ergo illi quod debes ex professione. Deut. 10. Et nunc ó Israël, quid Dominus Deus tuus petit à te, nisi vt timeas Dominũ Deum tuum, & ambules in viis eius, & diligas eum, ac seruias Domino Deo tuo in toto corde tuo, & in tota anima tua, custodiasque mandata Domini? &c.

Magistratus officium, quod

Ecclesiasticorũ officium.

Numisma Cæsaris, aurum: numisma Dei, homo.

Ex hoc Euangelio eliciuntur aliquot doctrinæ.

1 Christus docet Ecclesiæ auctoritatem & regnum diuersa esse à regno, & auctoritate mundi: sic tamen vt neutrum reiciat, sed potius confirmet. Ad regnum mundi pertinent census, tributa, vectigalia, decimæ, & huiusmodi: pertinent, & ius, & auctoritas effundendi sanguinis humani, quando res postulat. Potest ius dicere ciuibus dissidentibus aut dissentientibus, & quod suum est, vnicique tribuere, rebelles debitis pœnis punire.

Ecclesia regnũ & auctoritas diuersa à regno mundi.

Ad

*Regnum Dei
quid potestatis
habeat.*

*Magistratus
non debet ty-
rannidem exer-
cere in subdi-
tos sed conten-
tus esse tribu-
tus debitu.*

*Magistratus
obediendum, si
nihil praece-
rit contra Dei
mandatum.*

Ad regnum Dei pertinent ex doctrina huius Euangelij, in suis causis ius dicere, filios rebelles punire, ac poenas meritas eis infligere. Habet hoc regnum potestatem spiritualem, qua peccantes beneficiis spiritualibus priuat, corporalibusque poenis castigat. Habet enim carcerem, tribunalia, auctoritatemque diuinitus concessam, qua animas ipsas ligare possit, si iusta sublit causa, Ioan. 20.

2 In verbo, *Reddite quae sunt Caesaris, Caesari: & quae sunt Dei, Deo*, offendit Christus quod magistratus non debeat exercere tyrannidem in subditos, & cuncta diripere, quae possident: sed debent esse contenti telonio & tributis debitis. Non dicit, *Reddite Caesaris omnia*, sed quae sunt Caesaris. Non instituit Deus magistratum, vt pro suo arbitratu & libidine ex pilaret subditos: sed vt ab illis moderatè exigeret, quae ad Remp. honestè gubernandam spectarent. Si autem ingruat grauis & magna necessitas Reipub. tunc contribuendum est magna promptitudine: idque aded, vt Respub. habeat quo possit imminens periculū vitari, peccaretque mortaliter, qui hoc ferre recusaret.

3 A magistratu politico seu prophano habemus protectionem corporis atque bonorum, iuxta leges patrias. A Deo autem habemus ipsum corpus, & ipsam animam, & post hanc vitam, aeternam beatitudinem. Magistratus potest tantum occidere corpus: Deus verò corpus & animam perdere, & in gehennam mittere, Matth. 10. Si magistratus aliquid contra Dei mandatum praeceperit, obediendum magis Deo, quam hominibus, Act. 5. Sic Matathias noluit obedire Regi praecipiente aduersus mandata Dei, 1. Mach. 2.

4 Sicuti Deus auctoritatem regendi populum praestitit magistratui, & semper promouet: ita magistratus debet Deo, & ipsius sponsae Ecclesiae Romanae omnem obedientiam. & sicuti Romana Ecclesia docet populum magistratui esse subiectum: ita & ipse (qui nō sine causa gladium portat) debet Ecclesiam defendere, & subditos suos ad eius obedientiam & reuerentiam compellere: quod ex diuino iure prophanus magistratus debet ecclesiastico: & sic adimplebunt praecipitū Christi, *Reddite quae sunt Caesaris, Caesari: & quae sunt Dei, Deo*. Videant magistratus, qui non modò Ecclesiae Romanae rebelles se praestant, verum etiam vt è medio ipsam tollant, on nem lapidem mouent, quid responsuri sint Deo, qui eam gubernat, qui eam fouet, & eius causam in se recipit: isti enim confusi à facie ipsius fugient in die iudicij, ed quod nō reddiderint Deo, quae Deierant.

EPILOGVS.

1 Tributum soluebant Iudaei, cum res eorum ad Romanorū manus venisset. & vidiant Theudam & Iudam hac de causa quasi seditiosos punitos.

Hac

Hac ergo interrogazione Christum in similem suspicionem conantur inijcere, & tanquam factiosum praesidi tradere, sed non est consilium contra Dominum, Prouerb. 21.

2 Christus interrogatus de censu Caesari dando, sic prudentia serpentina Iudaeis respondet, notans illorum vitam, qui solliciti quid deberent Caesari, non illud porius curabant quid deberetur Deo.

3 Cum audis, Reddite Caesari, quae sunt Caesaris, illa solum dici non dubitata, quae pietati & religioni non officiant. Nam quod uirtute & fidei obest, non Caesaris sed diaboli tributum & vectigal est.

DOMINICA VIGESIMAQUARTA

POST TRINITATEM, EPISTOLA.

Frates, non cessamus pro uobis orantes & postulantibus, ut impleamini agnitione voluntatis eius, in omni sapientia & intellectu spirituali: ut ambuletis dignè Deo, per omnia placentes, in omni opere bono fructificantes, & crescentes in scientia Dei, in omni uirtute confortati secundum potentiam claritatis eius, in omni patientia & longanimitate cum gaudio gratia agentes Deo & Patri, qui dignos nos fecit in partem sortis sanctorum, in lumine.

Coloss. 1. cap.

IN HAC Epistola Paulus primò, Colossensibus gratiam & pacem optat pro salutatione. Deinde collaudat eos, quod pseudoapostolis non auscultauerint, sed in doctrina Christi constantes permanferint. Tertio exhortatur eos, ut in Euangelicæ puritatis eloquio perseverent: bonamque conuersationem habentes, salutaria proferant opera, bonosque fructus edant.

Petit autem à Deo sex dona Colossensibus eroganda: Principid; Ex qua die, inquit, audiuimus, scilicet, fidem uestram & charitatem, non cessamus pro uobis orantes, &c. Concordat Epistole Euangelium. Ibi orat Archisynagogus, hic Apostolus: ille pro filia, hic de Ecclesia sollicitus orat, postulat. Orat Apostolus tanquã caput Ecclesiæ, orationis partes præcipuè commissas insinuans Episcopis. Sacerdotum quippe potissimum, & pontificum est sedulo orare pro populo, sacra facere, septè horas canonicas persoluere, quod ex sacris scripturis satis lucidè probari potest. Nam Christus ait, Luc. 18. Oportet semper orare, & non deficere. Consonat dictũ Apostoli, 1. Thes. 5. Sine intermissione orate. Item hoc Psalmographi, Septies in die laudem dixi tibi. & illud, Media nocte surgebam ad confitendum tibi. Si stramentitius auctor quibusdam uideatur Iacobus, d. Infirmatur quis in uobis, inducat presbyteros, & orent pro eo, &c. audiatur iterum Apostolus, Omnis pontifex ex hominibus assumptus, pro hominibus constituitur in his quæ apud Deum aguntur, ut offerat dona & sacrificia

Quotuplicia dona petat Paulus eroganda.

Sacerdotũ potissimum est, sedulo orare pro populo.

Psal. 118. Ibidem.

Hebr. 5.

f pro

*Sacerdotale
munus propriè
orare & ora-
tione hostes
prosternere.
Ecclesia arma
orationes &
lachrymas.*

*Oeb Heere en
wilse niet ver-
gheten. Die
daer dolè ende
den wech wel
weten.
Luc. 12.*

*Orationis con-
ditiones, quot.
Oratio, quid.*

*Matth. 7. &
Ioan. 16.*

*In oratione
quid petendū.*

Sapientia quid.

Psal. 1.

*Prudentia spi-
ritualis, quæ.*

pro peccatis. S. Hieronymus in Leuiticum, exemplo Moſis declarat, ſacerdotale munus eſſe propriè orare, & oratione hoſtes proſternere. Vnde etiam Ambroſius dicit, Eccleſiam arma non habere, niſi orationem & lachrymas. Denique Chriſti, Petri, Pauli, & omnium Apoſtolorū exempla declarant Pontificum & ſacerdotū eſſe orare pro ignoratiis populi: Sed quia magnam pars illorum extra Chriſti viam oberrant, & ſcandalizant plurimos in lege, & vix pro ſe orant, quin potius abiectis armis ſpiritualibus, externis ſe defendere atque vindicare volunt, neceſſe habent, vt & pij catholici ſupplices apud Deū pro ipsis intercedant, quatenus digni operarij fiant in meſſe Domini, Luc. 10. dicantque, O bone Deus, ne quaſumus obliſcaris eorum, qui cum gnari ſint viæ mandatorum tuorum, nihilominus longè extra eam aberrant. Ad eos torſit Chriſtus verbum hoc Euangelicum, Seruus ſciens voluntatem domini ſui, & non faciens, plagis vapulabit multis.

Non ceſſamus, ait, pro vobis orantes & poſtulantes: Sic ait etiā, Rom. 1. Sine intermiſſione memoriæ veſtri facio ſemper in orationibus meis. Orationis conditiones ſunt duæ. Prima eſt, vt homo cum corde, tum ore Deū precetur. Corde primùm, deinde ore, quia oratio præcipuè eſt mētis aſcenſio in Deū. Ore fieri debet, quo cordis noſtri intima manifeſtamus Deo. Altera conditio eſt poſtulatō, hoc eſt, chariſmatōn vel donorū caeleſtium petitio: Orare eſt poſtulare, qui non poſtulat non orat. Petite, ait Saluator, & dabitur vobis, &c. Omnis qui petit accipit, &c. Si quid petieritis Patrem in nomine meo, dabit vobis.

1. Apoſtolus petit vt impleantur agnitione voluntatis Dei, in omni ſapientia ſpirituali, quæ eſt ſana doctrina fidei, charitatis, & cognitionis Dei. Item omne quod pertinet ad Dei gratiam & virtutem, vt agnitio peccatorum, eorundem contritio & confeſſio, reconciliatio, iuſtificatio, Spiritus ſanctus arthabo noſtræ ſalutis. In ſumma, ſapientia, quam hīc Paulus precatur Coloſſenſibus, eſt qua homo nouit, quid ſit Deus, quid ſit homo, quid ſit Chriſtus, quid pro nobis fecerit, & quid nos ipſe facere iubeat, ita vt in tertis nihil præſtantius, præriofius & excellentius exiſtiter, quàm Dei verbum incarnatum, crucifixum, mortuum, & reſuſcitatum, eiusque gratiam & mandata, vtque etiam ſemper in lege Domini ſit voluntas eius die ac nocte.

Petit quoque hīc vt impleantur agnitione voluntatis Dei in omni prudentia ſpirituali, quæ eſt externa cum hominibus cōuerſatio, quæ poterimus colligere & iudicare, quodnam opus externum pium Deo placeat, aut impium illi diſpliceat. Huc pertinent ſacrarum ſcripturarū exhortationes ad vigilias, preces, obſequia, auxilia, & pietatem. 2. Tim. 3. Omnis ſcriptura diuini.

diuinitus inspirata utilis est ad docendum, ad arguendum, ad corripendum, ad erudiendum in iustitia, vt perfectus sit homo Dei, ad omne opus bonum instructus. Item, quæ adhortantur ad honorum exhibitiones, charitatis officia, liberorum educationem, & rei domesticæ administrationem. Vocat autem illam spiritualem prudentiam, vt eam separet à carnali & mundana, quæ de Deo & eius voluntate aliter sentit, existimatque afflictos à Deo derelictos, cum sint beatissimi, & Deo vnice chari, Matth. 5. Gregor. Inutilis est intelligentia sine sapientia. Sapientia indicat, intelligentia capit.

Nemo ergo aliter potest facere voluntatem Dei, nisi prius impleatur agnitione voluntatis eius. Hinc orabat David, *Docce me facere voluntatē tuam, quia Deus meus es tu.* Vult enim dicere Apostolus, *Dixerim vos iam aliquid assecutos ad vestri intellectus illuminationem, sed non omne quod necessarium est.* Quod enim sitis per fidem ad Deum deducti, non ignoratis, quod verò id per intercessum filij sit effectum, vobis cum desit lateatque, precor supplerit: Id namque voluit Deus, & id illi beneplacitum fuit, vt Filium pro nobis, non angelos traderet, Ioan. 3. Hebr. 2. *At quoniam Philosophi impostores in vos subintroierunt, velim vos, inquit, in omni sapientia & intelligentia spirituali, & non sophorum adinventionem instructos.* Nam hæc est voluntas Dei in suis fidelibus. Matth. 10. *Estote prudentes, sicut serpentes, &c.*

*Voluntatem
Dei nemo im-
plet sine eius
agnitione.
Psal. 142.*

2 Petri Apostolus vt ambulent dignè Deo, hoc est, qui iam cognouerunt Dei voluntatem, & sunt donati sapientia, & prudentia spirituali, qua agnoscant Christum, per quem solum (non autem per angelos Simonis) nobis contigit reconciliatio: sic vitam instituunt, vt hæretici & Gentiles videant ex eorum operibus, quæ sit Christianorum prudentia, sapientia, ratio vitæ, & Dei nostri voluntas. Quod fiet profectò, si ita in sanctitate & iustitia coram ipso viuunt, atque conuersentur, quemadmodum requirit diuina maiestas, vt omnes dicant: *Benedictus sit Deus omnipotens, qui hos viros dedit nobis sanctimonia tam conspicuos, qui in præceptis Domini sanctè & iustè viuunt, (quemadmodum de seruis David testificatio narrat Regum historia,)* Non grauantur promptè & studiose, proximis inferuire, opem ferre, & consolari, nemini suam operam denegat, & omnibus consilio & subsidio suo adsunt. Quod & Christus præcipit, Sic luceat lux vestra coram hominibus, &c. Et Philip. 2. *Sitis sine querela, sicut filij simplices, in medio nationis prauæ, &c.* Item, Conuersatione inter gentes habete bonam, &c. Hec vera & præclara charitatis opera testimonium reddunt infidelibus de Dei nostri bonitate, hoc est dignè Deo ambulare,

*Ambulandū
dignè Deo.*

1. Reg. 25.

Matth. 5.

1. Pet. 2.

Vt in harum virtutum viam dirigamur, submonet petendum à Deo. Nam sine eo nihil possumus, Ioannis 15. Neque possumus dicere, Dominus Iesus, nisi in Spiritu sancto: sic nec bona opera edere valemus sine eodem duce. Dignè ergo Deo ambulare, non est solàm credere. Ambulare, currere, & hoc genus vocabula motus, in scriptura ferè pro operibus bonis indulgere accipiuntur. Iter sanctorum, sanctam significat conuersionem, Hebr. 11. sicut stadium & brauium sedulitatem adumbrat cursus religionis perfectæ: Operibus bonis dignè Deo ambulatur, & per omnia placetur, & non sola fide: non enim placent Domino stulti super arenam solius fidei ædificantes, Matth. 7.

1. Corinth. 12.
-Ambulare, currere, & hoc genus vocabula motus, quid significant.
Iter sanctorum, sancta conuersatio.

Opera bona, qua.

Opera gentium, qualia.

3 Petit vt per omnia placeant in omni opere bono fructificantes. Sunt autem bona opera quæ fiunt ex Dei mandato, vt sunt præcepta, & quæ Ecclesia instituit, & obseruanda fidelibus mandauit, quæ Christiani sua sponte facere & exercere debent ad honorem Dei, profectum proximi, carnis mortificationem, & ad renouandum interiorem hominem: quæ omnia vt vitæ æterna sint digna, debent propter Deum & ex charitate fieri. Nam si propter alium finem malum facta fuerint, non erunt meritoria, non fructificantia, nec æterna vita digna. Et si finis fuerit malus, & contra Deum, tunc, inquit Augustinus, etiam illa opera quæ bona videntur, in peccata vertuntur. Possunt enim gentiles bona moralia quamplurima facere, nulla autem quæ vitam æternam promereantur. quia non est aliud nomè datum hominibus sub cælo, in quo nos oporteat saluos fieri, nisi in nomine Domini nostri Iesu Christi, Actuum 4. Ided exhortatur Paulus Colossenses ad bona opera, & ad pietatis studia, quæ ex charitate procedunt. quia opera sunt sacrificia, quæ Deo propter dignitatem Spiritus sancti, cuius gratia fiunt, & propter charitatem mirificè placent, Hebr. 13. Deinde quia sunt dona Dei, quibus vitam æternam promeremur.

Ioan. 15.

Quare in operibus bonis fructificandus.

Iterum ergo Apostolus seipsum exponit, docens quid sit dignè Deo ambulare, cum dicit: *In omni opere bono fructificantes.* Fructificare vult nos in opere bono, fructum vult nos adferre semper mansurum, pecuniam vult ad fœnus expandi nobis creditam. Sic Saluator: Ego elegi vos, inquit, & posui vos, vt eatis, & fructum afferatis, & fructus vester maneat. ac si dicat: Ad hoc vos ab erroribus vestris ad lucem veritatis (non secus atque arborum plantas è deserto) ad hortum meum conclusum vos transplantauit, vt bonorum operum fructum adferatis, non ad meam, sed vestram vtilitatem: & fructus inde proueniens maneat vobis, ne sterili ficulneæ similes inuenti, vel excisionis, vel execrationis iudicium accipiatis. Iam enim

enim securis ad radicem arboris posita est, Matth. 3. & Paterfamilias dicit, Mat. 13. Ecce anni tres sunt, ex quo venio quaerens fructum in ficulnea hac, & non inuenio: succide ergo illam, ut quid etiam terram occupat? Ficulneam alteram secus viam consistentem, Matth. 21. execratione sua metuenda aridam effecit, quod folia tantum habens, ferrer fructum nullum. Prior nec folia legitur habuisse. Non omnis qui dicit, Domine, Domine, intrabit in regnum caelorum, Matth. 7. Contra, seruos quaestuosos facientes voluntatem patris laudat, & maximis meritis honestat: Euge, inquit, serue bone, quia in paucis fuisti fidelis, supra multa te constituam, &c. Mat. 25. Rom. 6. Apostolus ostendit fructum sanctificationis in maximum surgere praemium, Eccl. 2. 4. Flores mei fructus honoris & honestatis, ait aeterna sapientia.

4 Petit ut crescant in agnitionem Dei. Significat autem crescere, augeri, & proficere, id quod Lucae 1. de Ioanne, & Lucae 2. de Christo dicitur: Puer crescebat, & confortabatur spiritu & sapientia. Sicut enim positurus arborem, atque plantatum, duo in primis curat; nam primum truncum in sitioni destinatum humidiori solo committit: deinde terram circumfodit, ut succum imbibere possit radix. ita Deus per verbum suum inserit hominem nouum veteri Adamo, qui est sylvestris truncus: & per illam in sitionem, quae fit per fidem, charitatem, spem, timorem, & alias virtutes, quas Deus misericorditer ipsi largitur, fit ut truncus terrenus, sylvestris, & infrugiferus, plantatus secus decursus aquarum, sit insitus paradiso, & domui Domini, sole iustitiae fatus & calefactus, rore & pluvia caelestis gratiae perfusus, lege putatus & repurgatus, Euangelij gratia irrigatus, Ecclesiae doctrina ac institutis excultus, ita ut crescat, floreat, frondeat, & fructificet. Vide Psalm. 1. & Ierem. cap. 17.

Crescere dicit eum fructum in scientia Dei. Quod dupliciter est intelligendum. Primum, de profectu gratiae: secundum, de accessione gloriae. Respiciunt enim se semper gratia & gloria: fructificationem enim operum bonorum sequitur maior gratia, hoc est, augmentum scientiae Dei. habenti enim dabitur, qui fidelis est in minori, maius illi credetur. Observatio mandatorum (ut aiunt Theologi) disponit ad cognitionem. Hinc Psalm. Super senes intellexi, quia mandata tua quaerui. Sequitur & maior gloria. vnde alij praeficiuntur super quinque ciuitates, alij super decem. Sunt enim in domo caelesti mansiones multae.

5 Petit ut in omni virtute confortati iuxta potentiam claritatis Dei sint in omni patientia & longanimitate cum gaudio. Nam omnis nostra virtus & robur a Deo est, inde dicitur

Crescere, augeri, & proficere quid.

Simile huic loco aptissimum.

Crescere enim fructum quo-

dupliciter intelligendum.

Psalm. 118.

Ioan. 14.

Virtus omnis & robur nostrum a Deo.

1. Corinth. 4.

2. Corinth. 3.

frequenter, Sanctus & fortis, datum, & non innatum nobis est velle & posse: quid habes quod non accepisti? Omnis sufficientia nostra ex Deo est: omnia accepimus in gloriae datoris. Nec mirum quod diuina claritas, vel, vt Græcè ponitur, gloria, potentiam habeat confortandi nos in virtute, cum etiam sol iste visibilis potentiam habeat tantam, vt faciat terram germinare, florere, & fructificare. Ostendit autem potentiam, quod ex nihilo cælum condidit, solem & stellæ cælo apposuit. Genes. 1. tot genera animalium creauit, & omnes creaturas adhuc conseruat. Ioannis 5. Pater meus vsque modo operatur.

Luca 21.

Prouerb. 16.

Patientia (teste Cicerone) quid.

Longanimitas quid.

Iaco. 1. 11. 5.

Gratia Deo agenda pro tribus summis beneficijs nobis collatis. Simile.

Exprimit proinde Apostolus ex cæteris omnibus duas animi virtutes, videlicet, patientiam & longanimitatem, quasi dicat: Etiam hoc peto, vt patientia & longanimitate præditis confortatiq; quia nusquam deerunt hostes fidelibus virtutem sectantibus: Porta inferi Christi Ecclesiam impugnabunt, satan tentabit pios cribrare sicut triticum, opus ergo erit in primis patientia, vt fortiter feratis aduersa, nec reddatis malum pro malo, neque maledictum pro maledicto, 1. Petr. 3. nec vosmetipsos vllatenus vlscamini, sed per patientiam vincatis. Melior est patiens viro forti, & qui dominatur animo suo, &c.

Patientia (teste Cicerone in Rhetoric.) est honestatis & utilitatis causa, rerum arduarum ac difficilium voluntaria ac diutina perpessio.

Longanimitate proinde perseueretis, vt sine indignatione, seu murmure consolationis, & refrigerij tempus, quod modò dissetur in hac vita hominis, quæ est militia super terram, Iob 7. æquanimiter præstolemini, exemplo prudentis agricolæ. Iac. 5. Longanimitas est animi virtus, qua spei promissæ dilationem fortes expectamus. Facit huc illud Apostoli, Hebræ. 6. Abrahamæ promisit Deus: Nisi benedicens benedicam te, & multiplicans multiplicabo te, & sic longanimiter ferens adeptus est repromissionem. Cum gaudio, addit, iuxta illud: Omne gaudium existimate fratres, cum in varias tentationes incideritis. Sic ibant Apostoli gaudentes à conspectu consilij, &c.

6 Peit vt nos vnà cum ipsis gratias agamus Deo Patri pro tribus summis beneficijs nobis exhibitis. Primò, quod nos idoneos fecerit ad participationem sortis sanctorum in lumine: Quasi dicat, Cum sol exoritur, tum diem simul adfert, & totum mundum radijs suis illustrat, calorè, ardoremq; præbet, quorum beneficio viuunt omne quod in mundo est: cum autem sol occidit, omnia videntur mortua iacere: sic vbi verus ille iustitiæ sol non fuerit in cordibus nostris exortus, priuabimus

uabimur lumine & ardore Spiritus sancti. Sors hinc accipitur *Sors quomodo accipitur luc.*
 pro electione, quæ non meritis nostris, sed diuina electione datur. Hæc sors est vocatio ad gratiam, ad regnum cælorum & Ecclesiam, Apocalyp. 5. Fecisti nos Deo nostro regnum. Matthæi 24. Appropinquauit regnum cælorum, quod erat Christi Euangelij exordium. Quod autem addit, in lumine, significat sortem hanc esse gratuitam gratiam æternæ lucis, quæ *Ioan. 8.*
 Deus est.

Secundò, Quod eripuerit nos à potestate tenebrarum, ac transfulerit in regnum filij sibi dilecti, quasi dicat: Nos sub regno tenebrarum fuimus, in quos satanas plenam potestatem atque imperium habuit: sed Pater omnipotens singulari bonitate motus à tam crudeli seruitute nos liberauit, atque transfudit in aliam ditionem, nempe, in Christi regnum, Ecclesiam scilicet, de qua Dauid: Elegi abiectus esse in domo Dei *Psal. 83.*
 magis, quàm habitare in tabernaculis peccatorum.

Tertiò, Quod per Christum habeamus redemptionem & remissionem peccatorum. q. d. Deo omnipotenti gratias agere debemus pro ineffabili gratia, qua nos per filium suum eripuit à morte, peccatis, & inferno, atque mediatorem illum dedit, per quem solum poterimus in gratiam diuinam redire, amissamque vitam æternam recuperare.

Nos peccato vndique cooperiti, quando peccatis assensum præbemus, redigimur in potestatem diaboli: iam igitur pro meritis nostris in crucem adigendi, æternæq; mortis afflicti supplicio: quod miserabile fatum nostrum aspiciens Iesus Christus profiliit, & pro capitibus nostris pretium exoluit, atque pro æterna morte Patri satisfecit, & pro temporali, satisfaciendi nobis dedit virtutem. Et hæc quidem fuistis, sed abluti estis, sanctificati & iustificati in nomine Domini nostri *1. Corinth. 6.*
 Iesu Christi.

EPILOGVS.

- 1 Oratio Apostoli perpetua pro Colossensibus, quorum fidem in Christum *Oratio Apostoli*
 & charitatem erga sanctos audierat. *stoli.*
- 2 Quia credidisse Euangelio rudimentum est salutis, absoluitur autem *Credere Euan-*
 ac perficitur pijs actionibus, orat Paulus & poscit, ut impleantur agnitione *gelio, rudimen-*
 voluntatis Dei, in omni sapientia & prudentia spirituali. *tum salutem.*
- 3 Maxime seria res est Christianismus, nec fert torporem & ignauiam. *Res seria Chri-*
 Et est dignè Deo ambulare, per omnia illi placere, in omni opere bono fru- *stianismus.*
 ctificare & crescere in agnitione Dei, omni virtute roborari. Procul hinc
 Sardanapali, & Epicuri de grege porci, cum populo Aſotorum.

Matth. 9.

In illa tempore : Loquente Iesu ad turbas , ecce princeps vnus accessit , & adorabat eum , dicens , Domine , filia mea modo defuncta est : sed veni , impone manum tuam super eam , & viuet . Et surgens Iesus , sequebatur eum , & discipulus eius . (Et ecce mulier quæ sanguini fluxum patiebatur duodecim annis , accessit retrò , & tetigit simbriam vestimenti eius . Dicebat enim intra se , Si tetigero tantum vestimentum eius : salua ero . At Iesus conuersus & videns eam , dixit , Confide filia , fides tua te saluam fecit . Et salua facta est mulier ex illa hora .) Et cum venisset Iesus in domum principis , & vidisset ribiemes & turbam tumultuantem , dicebat , Recedite : non est enim mortua puella , sed dormit . Et deridebant eum . Et cum esset a turba , intrauit , & tenuit manum eius , & dixit , Puella , surge . Et surrexit puella . Et exiit cum hæc in vniuersam terram .

Luc. 8.

Hoc Euangelium complectitur duo preclara exempla : Alterum fidei in Iairo archisynagogo , & in muliere agrotæ . Fides autem Iairi deprehenditur ex eo quod accesserit , & proci-derit ad pedes Iesu , & adorauerit eum , dicens : Domine , filia mea modo defuncta est : sed veni , impone manum tuam super eam , & viuet . Lucas habet , Et ecce vir cui nomen Iairus , & ipse princeps synagoge erat , & cecidit ad pedes Iesu , rogans eum , vt descenderet in domum eius , quia vnica filia erat ei fere annorum duodecim , & hæc moriebatur . Marcus autem sic : Deprecabatur eum multum , dicens , quoniam filia mea in extremis est . Non quòd sibi dissentiant Euangelistæ , quòd Marcus dicat in extremis filiam extitisse , & Lucas commemoret quòd moriebatur , & secundum Matthæum dixerit eam mortuam . Non tamen absolutè , sed modò , ait , defuncta est : quasi dicat , Adeò agram eam reliqui , quòd credam eam iam exhalasse animam : vel exaggerationis verba fuerunt , (nam proprium est rogantium , propriam augere miseriam) vt amplius prouocaret Christum , & ad subuentionem inclinaret .

Medicè qui
vniueris misere
viuit .

Artè medica
vniuersis sine
caelesti medico
Cherizo .

Fides autem mulieris deprehenditur ex eo quòd accedens retrò , tetigerit simbriam vestimenti Christi , dicens intra se , Si tetigero tantum vestimenta eius , salua ero . Hæc mulier , inquit Marcus , fuerat multa perpeffa à compluribus medicis , & erogauerat omnia sua , nec quicquam profecerat , sed magis deterius habebat . Adeò verum hinc esse liquet , quòd vulgò dicitur , Qui medicè viuit , miserè viuit . Viderint hinc ipsi medici & chirurgici , ne suis pharmacis quæ agroribus aliquando ingerunt , aut naturam eorum debilitent , aut profus extinguant , necnon audacter occidant , ne in die districti iudicij multorum homicidiorum rei inueniantur . Cognoscant hinc quoque vt de sua arte sese iactitent , nihil se posse efficere suis potionibus , nisi adsit supremus medicus cælestis , à quo (teste Eccle. 38 .) omnis est medela . Non reicitur ars medicinæ , quæ & do-

& donum est spiritus, sed eam effectu suo carere, nisi Deus ipsam efficiat efficacem.

Hæc, inquam, mulier quum audisset de Iesu, venit in turba *Leuit. 15.* & tetigit fimbriam vestimenti eius. Quia immunda erat, ob pietatem non accessit manifestè, ne repulsam pareretur: & quamuis putabat se latere, sperabat tamen se sanitatem consecutura si tangeret, & accessit retrò, atque tandem eluctata per collidentium se globos hominum, tetigit extremam oram vestis illius, quæ in compressu multitudinis huc & illuc ferebatur. Iudæi enim sicut religione, ita & vestitu erant distincti ab aliis nationibus, Num. 15. Loquere filiis Israel vt faciant sibi fimbrias per angulos quatuor palliorum, ponentes in eis vitas hyacinthinas: quas quum viderint, recordabuntur omnium mandatorum Domini, nec sequentur cogitationes suas, & oculos, per res varias fornicantes, sed magis memores præceptorum Domini faciant ea, sintque sancti Deo suo. Vtinam & modo Iudæi inter Christianos commixti, à magistratu cogantur gestare suas fimbrias, aut alia quædam signa, quibus à Christianis possint dignosci atque vitari, utpote, qui sunt aperti crucis Christi hostes, & inimici fidei nostræ.

Iudæi à Christianis aperto aliquo signo distinguendi sunt.

Fortior itaque erat fides mulieris, quàm Iairi archisynagogi. Nam quod Iairus pro sanitate & vita filia rogauerat (ait enim, *Veni, impone manum tuam super eam, & viuet.*) argumentum est certæ, sed imperfectæ fidei. Nam si non credidisset, ad Christum non accessisset, nec auxilium implorasset. Verum credidit quidem Christum iuuare posse, sed tantum si adfuisset præsens, manumque imposuisset. Nihilominus aliqua ex parte commendandus est hic Iairus, quod archisynagogus & paterfamilias suis dedit exemplum inquirendi in necessitatibus, atque orandi Christum. Superiorum ac prælatorum vita subditorum est regula, ait Cyprianus. Patribus familias quoque incumbit cura, filiorum agere, seduloque Deum pro salute ipsorum interpellare. Nam qui suorum maximè domesticorum curam non habet, fidem negauit, ait Apostolus 1. Tim. 5. Id ipsum quoque spectat ad Prælatos Ecclesiæ, quorum interest humiliter ac deuotè pro subditis intercedere ad Dominum, vt dignetur eos à morte culpæ suscitare ad vitam gratiæ, iuxta illud Ioel 2. Inter vestibulum & altare plorabunt sacerdotes ministri Domini, & dicent, Parce, Domine, parce populo tuo, &c. Sic rogauit Moses, Exod. trigésimosecundo, d. Obsecro, Domine, peccauit populus iste, &c. Similiter Daniel nono cap. orauit Dominum, dicens, Auertatur obsecro Domine ira tua, & furor tuus à cinitate tua Ierusalem, &c.

Prælatorum vita, subditorum est regula. Paterfamilias est, familia eius agere.

Quod autem mulier hæc tantam fiduciam in Christo conceperit, & certò ac firmissimè crediderit se saluam futuram, si

*Tangere quid
significet.*

Luce 7.

modò fimbriam vestimèti eius tetigisset, præclaræ fidei signum est. Tangere hic significat credere. Citra fidem Christus non tãgitur. Et quanvis vestimentum Christi sanitatem mulieri non restituerit, sed fides, quod ex verbis Christi constat, tamen quia ex diuinitate ad humanitatem Christi virtus illa procedebat, ita poterat ex humanitate ad ipsas vsque vestes descendere, & in illis hanc virtutem sanandi potuit Christus ponere. Neque solum Christum credidit habere virtutem sanandi, sed & omne quod tangeret: quoniam sic ille tetigit leprosum, & sanatus est, Matth. 8. tetigit & feretrum in quo ferebatur adolecentis cadauer, atque resedit qui fuerat mortuus.

2 Alterum quod complectitur præsens Euangelium, est charitatis exemplum in Christo, qui vtrique tam clementer auxiliatur. Mulierem quæ sanguinis profluuiio laborauerat annos duodecim, sanauit. Nam Christus conuersus ad turbam, dixit, *Quis me tetigit?* Non quærît vt doceatur, cui omnia nuda & aperta sunt, sed vt mulier confiteatur suum morbum, eiusque exemplo doceret omnes quantum valeret firma fiducia, necnon confirmaret fidem archisynagogi, quam intelligebat non nihil vacillare. Iesus enim pro suo beneficio nihil aliud præmij flagitat, nisi confessionem mali, & agnitionem clementiæ diuinæ.

Negantibus autem omnibus dixit Petrus, & qui cum illo erant, Præceptor, turbæ te comprimunt, & dicis, *Quis me tetigit?* Etenim Iesum euntem in ædes archisynagogi, densissîma hominum turba comitabatur, partim quia non poterat diuelli à Iesu, partim quo spectatores fierent rei gerendæ, & rogantis nobilitas acuebat spectandi desiderium.

Et dixit Iesus, *Tetigit me aliquis*, nam ego noui virtutem de me exisse. Subindicabat se non de vulgari contactu loqui, de quo sentiebant discipuli, sed de bonis operibus, fidei fructibus tangi. Quoties enim ex fide & amore Dei benè operaris, faciem igni admoues, Isaia 29. habes contrarium, vbi dicitur, *Hic popul^{us} labiis me honorat, & ore suo mihi appropinquat, meq; glorificat, cor autè eorum lōgè est à me.* Quæadmodū infidelitas & trãsgressio legis causafunt abiectiõnis, sic attingitur De^{us}, ad eum etiam acceditur, appropriatur, imò illi insentitur homo per fidem, charitatem, humilitatem, cæteraque opera bona.

*Isaia 8.35. &
Matth. 21.*

Videns autem mulier quod non latuisset, tremens procidit ad pedes Iesu, & ob quam causam tetigisset eum, indicauit coram omni populo, & quemadmodum confestim sanata fuisset. Hæc Dominus teste turba prædicari voluit, non vt pudesceret mulierculam, aut sibi laudem apud homines vendicaret, sed vt innueret non sufficere fidem mentalem, quin etiam deberet fateri ore ad aliorum ædificationem, Rom. 10.

Et

Et ait Christus ad mulierem, *Confide, filia: credenti insinuans* fidem subinde fouendum, ne moriatur. Foueretur autem primo, *Fides subinde fouenda ne moriatur.* verbo Dei, quod nobis insinuat in verbo, *Confide.* Nam quoties verbum Christi prædicatur, nobis vt confidamus dicitur: Sapiens audiens sapientiam, sapientior erit. Fides etiam bonis operibus fulcitur, quod nobis hoc loco designatur in dictione *Filia.* Filiam vocauit, cuius promptam voluntatem non ignorauit. Filij vocabulum imitationem importat. Patrem, ait ille, sequitur sua proles. Estote perfecti, sicut & Pater vester celestis perfectus est. Breuiter monet ergo ne in vacuum gratiam Dei susceperimus. *Prouer. 1.*

Fides tua te saluam fecit. præcipuè fidem commendat, quod per eam Christo primo inferimur, Ioann. 1. Dedit eis potestatem filios Dei fieri, iis qui credunt in nomine eius. Galat. 3. Omnes enim filij Dei estis per fidem quæ est in Christo Iesu. Fides est principium iustificationis. *Quicquid enim fit citra fidem, peccatum est, Rom. 14.* Vnde nec Socrates, nec Plato, nec Aristoteles, neque alij quicunque Philosophi beati prædicari possunt, teste Bonauentura & magistro in sententiis. Sine fide impossibile est placere Deo, Hebr. 11. *Fides est principium iustificationis.*

Et salua facta est mulier ex illa hora. Marc. 5. Et confestim siccatum est fons sanguinis eius, & sensit corpore quia sanata esset à plaga, & ab eo flagello. Ecce vim & virtutem fidei, charitatis, ac humilitatis huius mulieris. *Quum autem Deo diffideret, diis verò suis ac medicis fideret, nihil proficit, omnia illi aduersa, depauperatur bonis, & debilior fit corpore.* At postquam Christo credidit, abiectis diis suis, cuncta illi eueniunt prospera, sanitatem recuperat, & diuitias non tantum temporales, sed æternas sibi acquirit. Huc facit verbum Iosaphat, 2. Paral. 20. *Credite in Domino Deo vestro, & securi eritis: credite prophetis eius, & cuncta euenient prospera.* Et illud Eccles. 2. *Crede Deo, & recuperabit te.* *Lucæ 8. Fidei virtus magna.*

Quibus rebus etiam ostendit Christus, sese in cunctis angustiis & necessitatibus, etiam in morte saluare posse. quod cum ita sit, tamè adeo cæci sunt homines, ac potissimum Iudei, vt nulla doctrina quantumuis sana, nulla opera quantumuis iucunda, nullaque miracula quantumuis admiranda, ipsos ad fidem sollicitare potuerint, nec promouerint, quin semper duri manserunt. Meruendum est, ne & nobis contingat quod Iudeis.

Filiam Iairi archisynagogi adolescentulam à mortuis suscitauit. Nam Christus motus oratione Iairi, surgens sequutus est eum, re ipsa comprobaturus quod antea docuerat. Non opus habent hi qui sani sunt medico, sed qui malè habent. Attende hic benignitatem boni medici seruatoris omnium, qui venit curare infirmos, & perditam restaurare omnia. Non vult

cala-

Ysaia 42.

Matth. 13.

calamum quassatum conteri, sed vult granum sinapis in præcipuum olus accrescere.

Exemplum rati-
onis.

Et quum in itinere esset, & quidam ad principem synagogæ venissent, dicentes, Filia tua mortua est, quid ultra vexas magistrum? dixit, Noli timere, crede tantum, & salua erit. Quibus verbis fidem eius confirmavit. Videmus hic etiam exemplum tentationis. Nam primò decumbit Iairi filia morbo correpta, quæ res erat satis acerba. Secundò, orat Christum vt aegritudinem adimat. Quod quum polliceretur se facturum, & iam esset in itinere, vt fides probaretur, venerunt qui mortuam nuntiauerunt. Tandem hanc fidem lapsam erexit Christus, atque consolatus est illum.

Tibicines quare
adhibebantur
in funeribus
virginum.

Et quum ingrederetur domum Iairi, vidissetque tibicines, & turbam tumultuantem, stebant enim omnes, atque mortuam plangebant, dixit, Quid turbamini, & ploratis? Recedite: non est enim mortua puella, sed dormit. Tibicines nuptiales (teste Theophylacto) adhibebantur in funeribus virginum innuptarum, in signum virginitatis. Videbat ergo Christus quòd immoderatus & nimius tibicinum esset crepitus & turbarum tumultus, nimirum quia filia principis erat, sicut & modò largior campanarum tinnitus auditur, copiosior populorum concursus ad diuitis cadauer, quàm ad pauperis videtur. Attendens ergo Christus hanc personarum acceptionem, atque superfluam funebrem pompam, iussit recedere turbam tumultuantem: non quòd malum sit lugere mortuos, aut impium corpora defunctorum ad fossas deferre, aut tumulanda concomitari, sed immoderatum fletum & indecentem pompam damnare videtur.

Pompa fune-
bris indecens,
& fletus im-
moderatus danatur.

Antonius filia aliquam pompam sepeliuit Paulum heremitam, de cuius morte D. Hieronymus sic scribit: Paulo pauperculo paradisi patet, vos auratos gehenna suscipiet. Ille Christi vestem licet nudus seruauit, vos vestiti sericis indumentum Christi perdidistis. Paulus vilissimo opertus puluere iacet resurrecturus in gloriam, vos operosis saxi sepulchra premunt, cum vestris opibus fortassis arduos. Parcite quæso vos, parcite saltè diuitiis quas amatis. Cur mortuos vestros auratis obuoluitis vestibus? Cur ambitio interluctus lachrymasque non cessat? Facite vobis amicos, inquit Saluator, de mammona iniquitatis, vt quum defeceritis, recipiant vos in aeterna tabernacula.

Luce 16.

Non est mortua, inquit, sed dormit. Christo qui vita est, nemo mortuus esse potest, si illum vitæ destinauerit. Iustorum mortem vocat Christus dormitionem, eo quòd dulciter requiescât in terræ puluere, expectantes vocem filij Dei, & tunc resurgunt ad vitam, Ioan. 5.

Iustorum mors
dormitio.

Quare eum
deridebant.

Et deridebant eum. Quòd deridebant ratio est, quia vim verbi incarnati non intelligebant, & quòd non esset abbreviata manus

nus Domini ut saluare nequeat, & quod esset resurrectio & vita, Ioan. 11. Stulti enim quod non intelligunt, irrident & subfannant. Vnde Sapiens ait, Prouer. 24. Exosa stulto sapientia. Hinc 1. Cor. 1. Crux Christi Iudæis scandalum est: Græcis autem atque Gentibus stultitia. Sic hodie multi omnia irrident Ecclesiæ, quia non capiunt mysteria regni cælorum. Animalis homo non percipit ea quæ sunt spiritus Dei, stultitia enim est illi, &c. at spiritualis diiudicat omnia. Tandem eò deduxit homines hic risus, ut erubescant multi bene agere, magis verentes homines quàm Deum.

Vides etiam ex hoc verbo in domo Iairi fidem Christi nullam fuisse in qua deridetur. Illorum derisorum causa descendit medicus Christus cum Iairo, significans synagogæ incredulitatem eam fore eiiciendam. Adhibuit secum testes sacramenti eius magni, Petrum, Iacobum & Ioannem filios Zebedei. Et *eiecit turba, apprehendit manum puellæ*, sanctæ & viuificæ carnis ex Maria virgine assumptæ virtutem nobis declarans, & ait, *Thalita cumi: quod interpretatur, Puella, tibi dico surge*, verbi Dei energiam exprimens. Tacta & vocata, confestim reuersus est spiritus eius, & surrexit. Imperabat virtus, & statim obsecundabat effectus. Hæc nanque hora erat, de qua dixit Ioann. 5. Venit hora & nunc est, quando mortui audient vocem filij Dei, & qui audierint viuent.

Et iussit illi dari manducare, quo certior esset fides miraculi, & in signum perfectæ sanitatis. Nam edere non solum vitæ, sed & prosperæ valetudinis indicium est: Dei enim perfecta sunt opera.

Ac præcepit ne alicui dicerent quod factum erat, docens in rebus bene gestis vitandam esse suspicionem affectatæ gloriæ, nec non humilitatis exemplum relinqueret.

Et exiit fama hæc in vniuersam terram illam. Virtus enim diuina occultari non potest, sed quanto magis cælatur, tantò plus inflammatur. Dei enim magnalia non reticenda, hoc attestante Psalm. & dicente, Venite & audite, narrabo quanta fecit Deus animæ meæ, Psalm. 45.

Hinc discimus quatuor: Primo, Deum non esse personarum inspectorem, sed acquisitum adiutorem omnium, pauperum ac diuitem, Iudæorum atque Gentium, si modò crediderint. Actor. 10. ait Petrus, In veritate comperi, quia non est personarum acceptor Deus: sed in omni gente qui timet eum, & operatur iustitiam, acceptus est illi, Deut. 10. Qui personam non accipit. Item 2. Paral. 19. Ephes. 6. Coloss. 3. 1. Pet. 1. Aequa benignitate excepit Christus mulierem pauperulam, atque venit ad ædes Iairi archisynagogi. Eodem modo nos & pauperes & diuites sanandos excipiet, si tamen ad ipsum veni-

Stulti quod non intelligunt, irrident.

1. Cor. 2.

Verbi Dei energia quanta

Manducatio signum perfectæ sanitatis.

Vana gloria in rebus bene gestis vitanda.

Virtus diuina occultari non potest.

Personarum inspector non est Deus.

neri-

nerimus. Festinemus ergo ad Christum omnes qui in aliqua calamitate sumus.

*Caro Christi
diuinitas con-
iuncta, habet
sanandi pote-
statem.*

2. Christum in curandis aegrotis non modò verbis vti solitum, sed & membris suis, & attactu vestimentorum suorum: quæ significant carnem suam diuinitati coniunctam habere eam potestatem, vt viuificare & sanare animas & corpora nostra possit. Quòd si tactu potest viuificare mortuos, quantò magis immortales erimus qui Christi carnem veram, & verum sanguinem in Eucharistia comedimus & bibimus? Ioan. 6.

*Reliquiarum
virtute multi
aegri curantur.*

Confirmatur etiam hic dogma illud quod Ecclesia catholica Romana tenet de reliquiarum virtute: qua quamplurimi aegri curantur. Si Christus per tactum simbriae vestimenti sui mulierem tunc sanauit, quare non modò poterit tactu eiusdè simbriae sanare tangentes? Si Pauli semicinctia & sudaria expleverunt languores Christianorum aegrotantium, Acto. 19. quare aliorum sanctorum reliquiae, virginis Mariae, Apostolorum, Martyrum, Confessorum, &c. id modò non praestabunt? Si Christiani Ephesini, Act. 19. summa reuerentia venerabantur semicinctia & sudaria Pauli, & utebantur sine idololatria ad suas aegritudines depellendas, quare & nos modò non venerabimur ossa illa & vestes, in quibus habitauit Spiritus sanctus? B. Antonius pluris fecit tunicam aut potius cilicium Pauli heremita, quàm Cræsi diuitias: cuius vitam depingens D. Hiero. in fine sic ait, Obsecro quicumque hæc legeris, vt Hieronymi peccatoris memineris, cui si Dominus optionem daret, multò magis eligeret tunicam Pauli cum meritis eius, quàm Regum purpuram cum regnis suis. Lutherus, Brentius, Caluinus, arguunt Christum, reprehendunt Paulum: nos catholici, quod facimus, ab illis dicimus. Si mortuus ex solo contactu cadaueris Elisei resurrexit, vt legimus, quare ex contactu Apostolorum non sanabuntur aegritudines?

4. Reg. 13.

Eccles. 38.

3. Quamuis mulier, quæ obnoxia sanguinis profluio ab annis duodecim, impendisset omnem in medicos substantiam, tamen à nullo fuerat curata. Quo exemplo discimus medicinam idè non esse contèndam. Nam aegrotos aliquot Deus sibi conseruat, in quorum sanatione glorificetur suo tempore, Ioan. 9.

*Consortia bonorum
expendenda, malorum
vitanda.*

Attendendum quoque hic, plurimum prodesse cum fidelibus consuetudinem habere. Archisynagogus inter eundem siquidem per fidem mulieris tanquam praesentissimo exemplo in fide est corroboratus. Expediit ergo vt infidelium consortia vitemus, maximè hæreticorum, qui in vestimentis ouium lupos agunt rapaces, Matth. 7. & bonorum consortia amplectamur, hoc nobis consulente Catone, Cum bonis, inquit, ambulat. Nam cum viro sancto sanctus eris, & cum electo electus eris, & cum peruerso peruertèris, ait Psalm,

Psalm. 17.

4 Chri-

4 Christianorum mortem discimus non esse veram mortem, sed somnum. Quemadmodum enim homines cubitum eunt, non vt in lecto perpetuo iaceant, sed paululum quiescant, surgantque alacriores: sic mortui in terram conduntur, non vt in æternum istuc maneant, sed vt ad tempus quiescant, in nouissimo die glorificatis corporibus resurgant ad vitam æternam. Fuerunt enim habitacula Dei omnipotentis, & viua templa spiritu sancti. ided resuscitabuntur in nouissimo die ad beatitudinem & gloriam æternam, Amen. *Christianorum mors somnus. Simile.* 1. Cor. 15.

EPILOGVS.

- 1 Iesus expositus ad beneficiendum omnibus qui cum simplici fiducia postulabant, aliquid, siue pauperes essent, siue diuites, siue iudei siue exteri. Iairi præfæcti synagoga & filiam mortuam in vitam reuocat, & mulierem hamorrhoiissam in timere profluo sanguinis liberat. Vbiq; Iesus, vbiq; & omnibus benefactor, Act. Qui pertransiit beneficiendo, &c. *Iesus omnibus ad beneficiendum expositus*
- 2 Signum vere carnis in Christo quod tangitur. Hinc in Luca dicit, Tergit me aliquis.
- 3 Fœminam in medium producit; non ostentationis causa, sed vt fidem mulieris aperiret. Hinc & filiam appellauit. Et certè fides eius filiam eam Christi effecit, Ioan. 1. Proinde certissimum futuræ resurrectionis argumentum, quod puellam mortuam virtute verbi sui reuocat ad vitam. Nam penes ipsum sunt clauis vitæ & mortis, deducit ad inferos & reducit. *Fœminã quare in medium produxerit Christus.*

DOMINICA VIGESIMA QVINTA

POST TRINITATEM,

EPISTOLA.

Fratres, iustum arbitror quandiu sum in hoc tabernaculo, stitiscare vos in *1. Per. 8.*
 commonitione: certus quod velox est depositio tabernaculi mei secundum quod & Dominus noster Iesus Christus significauit mihi. Dabo autem operam & frequenter habere vos post obitum meum, vt horum omnium memoriam faciatis. Non enim in doctas fabulas securi, notam fecimus vobis Domini nostri Iesu Christi, virtutem & præscientiam: sed speculatores facti illius magnitudinis. Accipiens enim à Deo Patre honorem & gloriam, voce delapsa ad eum huiuscemodi à magnifica gloria, Hic est filius meus dilectus in quo mihi complacuit: ipsum audite. Et hanc vocem nos audiuimus de caelo allatam, quare effemus cum ipso in monte sancto. Et habemus firmiorem, propheticum sermonem, cui beneficiis attendentes, quasi lucernæ lucenti in caliginoso loco, donec dies elucescat, & lucifer oriatur in cordibus vestris: hoc primum intellegentes, quod omnis propheta propria interpretatione non sit. Non enim voluntate humana allata est aliquando propheta, sed Spiritu sancto inspirati, loquuti sunt sancti Dei homines.

POSTquam in præcedentibus grauitè nos exhortatus fuit Petrus, vt in sanctis operibus præstandis nos exercitarem, *Opera sancta exc. cenda.*
 & quæ ipsa sint, quibus vitam nobis comparamus æternam, &c.

& ne otiosa & infrugifera esset charitas, quam accepimus, sed suos proferret fructus: iam deinceps admonet ne fidem semel acceptam faciamus missam, relabentes ad Iudaismum, sed tenaciter asseruatam retineamus, & in sanctis studiis nos exercentes, probemus nos serio amare Christum, & eius fidem ac religionem, in qua nos speramus saluandos. Et hoc facit triplici modo:

1. Primò, adhortatione, ubi ait, *Iustum arbitror, quandiu sum in hoc tabernaculo, suscitare vos in commotione: certus quod, velox est depositio tabernaculi mei, secundum quod & Dominus noster Iesus Christus significauit mihi: id est, Quamuis confirmati sitis in veritate huius doctrinæ Christi, de qua nunc scribo vobis, iustum tamen arbitror quandiu viuo, vos admonere.* Adiungendæ sunt semper exhortationes doctrinæ. Est enim duplex ministerium in Ecclesia: scilicet, doctrinæ & exhortationis. Est autem docere, verum sacram scripturæ sensum declarare, atque fideliter iis interpretari, qui ignorant veræ pietatis insciji. Exhortari autem est, iis denuntiare verbum, qui prius audierunt atque nouerunt: apud quos instandum, ne precepta sacra dogmata ventis tradant, sed bonis operibus insistentes meliores in dies euadant. Sumus enim pigro corporis aqualiculo prægrauati, ac perditam mole carnis atque sanguinis ita circumdati, vt ad terrima semper procliuiore simus. Necessè est ergo vt concionator iugiter instet docendo & exhortando, non aliter quàm diligens paterfamilias domesticos suos ad opera extimulat: licet ipsi sciant que debeant ex officio facere.

Quod autem Petrus dicit, corpus suum esse tabernaculum, hoc idem affirmat etiam Paulus, 2. Cor. 5. Scimus quòd si terrestris domus nostra huius habitationis dissoluatur, quòd ædificationem ex Deo habeamus, &c. Nam in nostro corpore non aliter atque peregrini obambulamus, & anima in corpore, quasi in casa habitat, & quiescit.

Quod autem dicit breui futurum vt tabernaculum sit deponendum, vult indicare, se certè habiturum vitam æternam, eaque ex Christi promissione, qui facientibus vocationem suam certam bonis operibus pollicitus est vitam æternam.

Quod verò addit, Dabo semper operam in istis exhortationibus reiterandis, vt vos post obitum meum horum memoriam facere possitis: id est, Non tantum viua voce vos admonebo, sed scripta etiam relinquam, ne, quæ necessariò sunt vobis credenda & agenda ad salutem, facile obliuiscamini.

2. Secundo, hoc facit historiæ narratione, ubi ait, *Non enim indoctas fabulas sequuti, notam fecimus vobis Domini nostri Iesu Christi virtutem & præscientiam, sed speculatores facti illius magnitudinis. Accipiens enim à Deo Patre honorem & gloriam, voce delapsa ad eum huiusmodi à*

*Ministeriū duplex in ecclesia
Docere & exhortari, quid.*

*Corpus, anima
casa & tabernaculum.*

I. Cor. 2.

magni-

magnifica gloria. Hic est filius meus dilectus in quo mihi complacui, ipsum audite. Et hanc vocem nos audiuimus de celo allatam, quum essemus cum ipso in monte sancto. Hanc historiam recitat Matthæus cap. 17. in hæc verba: Assumit Iesus Petrum, Iacobum & Ioannem, ducit illos in montem excelsum seorsum. Et transfiguratus est ante eos: resplenduitque facies eius sicut sol, vestimenta autem eius facta sunt alba sicut nix. Apparuerunt illis Moses & Elias loquentes cum Iesu: nubes lucida obumbravit eos, & vox de nube dixit, Hic est Filius meus dilectus, in quo mihi bene com- placui: ipsum audite.

*Transfigura-
tionis historia.*

Hæc fuit transfiguratio Christi, vbi discipuli fuerunt in summa admiratione & maxima iucunditate. Vnde Petrus dixit, Domine, bonum est nos hic esse, si vis, faciamus hic tria tabernacula, tibi vnum, & Mosi vnum, & Eliæ vnum. Vbi discipuli audientes, ceciderunt in faciem suam, & timuerunt valde: vbi accessit Iesus, & tetigit eos, dixitque, Surgite, & nolite timere: vbi tandem leuantes oculos, neminem viderunt, nisi solum Iesum.

Vult ergo dicere Petrus: Nostrum Euangelium quod vobis prædicamus, non à nobis habemus, neque confictum accepimus: non est inuentum humanum, sed diuina Dei voluntas. Non prædicamus ea quæ nobis videntur, sed quod testimonio constantissimo accepimus auribus nostris, & oculis nostris vidimus, quum essemus in monte, vbi coram nobis transfiguratus est Christus, & nos gloriam eius vidimus atque audiui- mus. Hæc propter nos facta sunt, vt sciremus Petro & Paulo, aliisque Apostolis tanquam certum & infallibile Dei verbum annuntiantibus; omnino sine hæsitacione esse credendum. Sunt autem scripturæ Petri & Pauli, quas Romana Ecclesia ipsorum esse declarauit. Vnde docemur nullam aliam doctrinam, nullumque aliud Euangelium esse à nobis prædicandum aut audiendum, nisi illud quod Christus Apostolis, Apo- stoli Ecclesiæ, Ecclesia verò Christi catholica nobis tradidit ac prædicauit.

*Euangelium
non humanum
inuentum, sed
diuina volun-
tas.*

Galat. 1.

3 Tertio, facit hoc duabus pulcherrimis sententiis, vbi ait,
1 *Habemus firmiorem propheticum sermonem: cui bene facitis attendentes quasi lucerne lucenti in loco caliginoso, donec dies illucescat, & lucifer oriatur in cordibus vestris.* Hac sententia Petrus ostendit quare suæ doctrinæ magis, quam Simonis hæretici doctrinæ, debeant fideles fidem habere: nempe, quia Scripturam Apostolorum cõ- firmabant vniuersæ scripturæ Prophetarum. Legat igitur fide- lis Prophetas, & damnabit doctrinam Simonis hæretici, & no- stram inueniet Prophetarum testimoniis comprobata.

*Fides magis
doctrina Petri
quàm Simonis
hæretici ha-
benda.*

2 Hoc primum intelligentes, quod omnis prophetia scripturæ propria in- terpretatione non sit. Non enim voluntate humana allata est aliquando pro- phetia:

2. Tim. 3.

Scriptura non est humano ingenio, sed spiritu interpretanda.

phetia: sed Spiritu sancto inspirati, loquuti sunt sancti Dei homines. Hæc sententia Petrus probat, quod sicut scriptura sacra non est hominis ingenio inuenta: ita non est humano ingenio, sed spiritu interpretanda. Quamuis interpretes sint baptizati, non licet eis priuata sua libidine aut voluntate sacras scripturas interpretari. hoc proprium est officium Ecclesiæ nostræ matris, non filiorum. Nam Ecclesiæ promissus est Spiritus sanctus, cuius assistentia semper fruitur, dicente Christo, Matth. vlt. Ecce enim vobiscum sum vsque ad consummationem seculi. Et Ioan. 14. & 16. Christianis verò singulis datur Spiritus sanctus in baptismo. Non est tamen singulis facta promissio de perpetua assistentia Spiritus sancti. Et ided Ecclesia sola potest sacras scripturas sine errore interpretari, quia est magistra, columna & firmamentum veritatis, & eam docet sponus Christus per sanctum Spiritum, & illi incumbit filios docere mandata Dei. Neque debet hoc præsumere priuatus homo, & si sit baptizatus, & quamuis linguas calleat Hebræam & Græcam, pro sui priuati iudicii censura scripturas enarrare: quoniam hoc est officium Ecclesiæ, cui semper adest Spiritus sanctus. Verus igitur ac germanus scripturæ sacræ sensus non poterit elici è propria humana rationis interpretatione. Hoc optimè nouit ethnicus princeps Herodes Ascalonita, qui congregans omnes principes Sacerdotum & Scribas populi, sciscitatus est ab eis vbi Christus nasceretur.

Matth. 2.

In ecclesia Dei quid prædicandum & docendum

Conclusio autem huius Epistolæ est, nihil prorsus in Ecclesia Dei esse prædicandum aut docendum, quod non sit desumptum ex scriptura sacra, traditionibus diuinis, ordinationibus Ecclesiæ catholice, sacris doctoribus.

Conuincuntur ergo hac manifesta Petri scriptura hæretici nostri temporis, qui doctrinam docent pestilentem, scripturis & testimoniis Prophetarum, legis, & Apostolorum contrariam.

EPILOGVS.

Petrus domus Dei verum patrem familias agit.

1 Verum domus Dei patrem familias agit Petrus, qui Spiritu admonitus diem sue mortis instare cognoscens, paterno quodam ductus amore, munus saluberrimæ eruditionis toti Ecclesiæ relinquere voluit, cui adhuc in Epistolis suis loquitur.

2 Docet fideles in Asia religionem quam acceperant, sanctam & veram esse, vt in ea perseverent, sicque salui fiant.

3 Hortatur vt puritati doctrinæ, vite, & innocentie studeant, in quo vt firmius persistent, & pseudopphetas venturos facilius vitent, testimonia vera religionis adducit, quibus si attendant benefacere, dicit: Nam propheticum sermonem lucernam vocat, quod qui hunc sequitur, in errorem impingere non possit. Psalm. 118. Lucerna pedibus meis verbum tuum, &c.

DOMINICA EADEM

EVANGELIUM.

IN illo tempore, egressus Iesus de templo, ibat: Et accesserunt discipuli eius ut ostenderent ei edificationes templi. Ipsi autem respondens, dixit illis, *Math. 24* Videte haec omnia? Amen dico vobis, non relinquetur hic lapis super lapidem, qui non destruat. Sedente autem eo super montem Oliueti, accesserunt ad eum discipuli secreto, dicentes, Dic nobis quando haec erunt? & quod signum aduentus tuae & consummationis seculi? Et respondens Iesus dixit eis, Videte ne quis vos seducat. Multi enim venient in nomine meo, dicentes, Ego sum Christus: & multos seducet. Audituri enim estis praelia & opiniones praeliorum. Videte ne turbemini, oportet enim haec fieri: sed nondum est finis, &c.

Hoc Euangelium complectitur signa de templi Ierosolymitani deuastatione, & seculi consummatione. Et ante vtrumque tempus suborientur & surgent primo pseudochristi, qui nitentur hominibus persuadere se esse Messiam. Huius generis fuerunt apud Iudaeos Iudas Galilaeus, Theudas, Act. 5. Magus Aegyptius, Simon magus in Samaria, Act. 8. & Ben Cuziba sub Hadriano Caesare.

Deinde pseudoprophetae, qui populum sub specie religionis seducet. Huius generis fuerunt apud Christianos, Mahometus, Arius, Cherintus, Donatus, Ebion, Manichaeus, Sabelius, Pelagius, Lutherus, Melancthon, Brentius, Anabaptistae, Sacramentarii.

Ponit autem Christus tria signa deuastationis templi, secreto interrogatus a discipulis in monte Oliueti. Primo, furorem armorum, quum dicit, *Audituri estis praelia, &c.* Deinde, obsidionem Sestij Galli: de quo Iosephus belli Iudaici lib. 2. cap. 23. Tertio abominationem desolationis a Daniele praedictam, capite 9. nempe, C. Caligulae Caesaris imaginem, quam templo Petronius intulit, eamque adorari praecipit, Philone teste: vel statuum quam Pilatus in templo posuit, imaginem Caii Caesaris: vel quam Helius Adrianus posuit, quae ad tempora Hieronymi durauit, ipso teste, in templo desolato & destructo. In scriptura enim idololatria abominatio dicitur.

*Tria signa de-
uastationis tem-
pli.
Iacob. 19.
Marc. 13.
Luca 21.*

Ostendit autem Christus quibus medijs haec mala possint effugere, & ait, *Tunc qui in Iudea sunt, fugiant ad montes: & qui in medio eius, discedant: & qui in regionibus, non intrent in eam. Qui in tecto, non descendat tollere aliquid de domo sua. Qui in agro, non reuertatur tollere tunicam suam. quia dies ultionis hi sunt, ut impleantur omnia quae scripta sunt.* Nec idem tamen incidet haec calamitas, quia sic fore praedixerunt Prophetae: sed idem praedictum est, quod Deus prauide-rit hominum peruicacem impietate, qua diuinam ultionem in se provocarent. *Ve autem pregnantibus & nutriendibus in illis diebus, quoniam onustae sarcina, quam deponere nec volent nec possunt, non erunt expeditae ad fugam.* Nam pueros ob amorem, neque

sine cura relinquere possunt, nec secum auferre. Et secundum Origin. tunc non erat tempus miserēdi, quum Romani & prægnantes & lactantes interficiebant.

Hyems incommoda peregrinantibus.

Orate autem ut non fiat fuga vestra in hyeme vel sabbato. Hyems ob rigorem & lucis breuitatem incommoda est peregrinantibus & in monte habitantibus: & sabbato legis obstat religio, quo minus procul fugiatur. Orandum & ne finiantur fructus vestri operis cum fine temporis. Hyeme enim finitur fructus, sabbato tempus. Hieronymus, Sicut militem sine armis exire ad bellum non cōuenit, ita homini Christiano procedere quolibet sine orationibus non expedit.

Simile.

Enit enim tunc tribulatio magna, qualis non fuit ab initio mundi usque modo, neque fiet. Daniel. 12. Veniet tempus quale non fuit ex eo, ex quo gentes esse coeperunt. Et nisi breuiati fuissent dies illi, non fieret salua omnis caro. Recordabitur enim quia caro sunt, spiritus vadens & non rediens: sed propter electos breuiabuntur dies illi, quamuis interim malorum perueritas internecionem mereatur. Nā fidelis est Deus, qui non patietur suos tētari supra id quod possunt, sed faciet etiam cum tentatione prouentum, ut possint sustinere, 1. Cor. 10.

Psalm. 77.

Tunc si quis vobis dixerit, Ecce hic est Christus, aut illic, nolite credere. Exorientur pseudochristi qui sibi nomen meum vendicabunt falso, meamque personam. Surgent enim pseudochristi, surgent & pseudoprophetae, qui fucata sanctimoniae specie se mentientur esse prophetas, & dabunt signa magna & prodigia dæmonum arte adumbrata, videbunturque imitari prophetas ac me, ita ut eiusmodi præstigijs in errorem inducatur (si fieri posset, aut si qua vis valeret aduersus Deum) etiam electi. Exaggeratius sermo est, ut vim prædicationis illorum ostendar. Augustinus, Electi, ex eo quod homines sunt, errare possunt: sed ex eo quod electi sunt à Deo, in errore permanere non possunt. Ecce, inquit, prædixi vobis, vos ergo videte, nihil aliud superest quam ut memineritis.

Si quis in deserto Gentilium, aut Philosophorum dogmate dicat morari Christum, aut in hæreticorum penetrabilibus, qui Dei pollicentur arcana, nolite exire. Nolite credere, si qui sub nomine Christi se iactare voluerint. 1. Ioan. 4. Charissimi, nolite omni spiritui credere, sed probate spiritus si ex Deo sint. quoniam multi pseudoprophetae exierunt in mundum, qui dispergunt videntium oculos in apparitione dæmonum, ut quosdam decipiant: atque aded, nisi valde sobrii sint, & iusti seducentur. Hieronymus, Nolite credere quod filius hominis vel in deserto gentilium sit dogmatum, vel penetrabilibus hæreticorum, sed quod ab orienteque in occidentem fides eius in catholicis Ecclesijs fulgeat. Stultum est igitur eum in paruo loco

loco vel abscondito querere, qui totius mundi lumē est. Ioan.
8. Ego sum lux mundi, &c.

Nec opus erit aduentui Christi, qui illum demonstrat, sed manifestus erit omnibus. Nam sicut fulgur coruscans sub cæ- *Luca 17.*
lo in ea quæ sub cælo sunt fulget, ita erit filius hominis in die
sua. Primum autem oportet illum multa pati, & reprobari à
generatione hac. Non erit talis aduentus qualem hunc vidistis, *Aduentus Chri-
sti futurus
qualis.*
lentus, humilis, sed subitus ac maiestatis fulgure rotum orbem
subito complectens. Psalmo 49. Deus manifestè veniet, & non
filebit.

Hæc horribilia calamitatum exempla nobis quoque metuē- *Exempla cala-
mitatum hor-
ribilia.*
da sunt, & maximè obseruanda. Nam ante consummationem
seculi audientur prælia, & rumores præliorum. exurger gens
contra gentem: tumultus rerum omnium speciem præbebit
iam instantis mundi finis. charitas iacebit reiecta & extincta,
abundabit iniquitas: multi iactabunt solam fidem, nusquam
tuta fides: oppressa iacebit iustitia. Oseæ quarto, Non erit veri- *Nusquam tu-
sa fides.*
tas; non erit misericordia, non erit scientia Dei in terra. Male-
dictum, & mendacium, & homicidium, & furtum, & adulte-
rium inundabunt, & sanguis sanguinem tanget, Euangelium
prædicabitur in toto orbe. Quantumuis insurrexerint impo-
sitores, malæ doctrinæ prædicatores, aderit Christus suo Euan-
gelio, non erit prædicandi obstaculum, non enim venturus est
mundi finis, prius quàm hoc Euangelium regni cælorum, per
omnia regna mundi prædicetur, omnesque nationes occupa-
rit, ne qui parere noluerint, prætexere queant ignoratiam. Hoc
vbi factum fuerit, tum veniet mundi consummatio. Turca tru-
cidabit corpora, hæretici animas: surgent varij heretici, pseudo-
doctores, Lutherani, Anabaptistæ, Sacramentarij, qui simu-
lantes sese prædicare Euangelium meum, suæ gloriæ, sui quæ-
stus, sui que ventris agent negotium: proque meo spiritu sata-
næ spiritum inferent discipulis: pro regno cælorum, regnum
huius mundi docebunt. horum technis illaqueabuntur etiam
ij, quos tormenta superare non poterant. Nullus enim capi- *Nullus hostis
capitalior su-
cato amico.
2. Thess. 2.*
tior hostis, quàm domesticus & fucatus amicus. Erunt &
vitia nefandissima, per quæ scandalizabuntur multi. Sed etiam
quod grauius est, signorum operatio eos qui tormenta inferent
non eos qui sustinebunt, concomitabuntur. Nam iuxta Apo-
stolum, tunc reuelabitur ille iniquus, quem Dominus Iesus in-
terficiet spiritu oris sui, & destruet illustratione aduentus sui
eum, cuius est aduentus secundum operationē satanæ, in omni
virtute, & signis, & prodigijs mendacibus, & in omni seductio-
ne iniquitatis his qui pereunt, eò quòd charitatem veritatis nō
receperunt, vt salui fierent. Idèd mittet illis Deus operationem
erroris, vt credant mendacio, vt iudicentur omnes qui non cre-
dide-

*Hæc finiendi
mundi pralu-
dia.*

Prov. 28.

*Consolatio in
omnibus cala-
mitatibus.*

2. Thess. 4.

*Duo maximè
notanda.*

Isaia 1.

diderunt veritati, sed conserferunt iniquitati. Hæc praludia erunt & exordia mundi finiendi, ac venturæ calamitatis, quæ malos perdet, bonos examinabit, purgabitque, Prouerb. 12. Non contristabit iustum quicquid ei acciderit, impij autem replebuntur malo. Tunc iustus quasi leo confidens, absque terrore erit.

In omnibus his calamitatibus nulla alia est fidelium efficacior consolatio, quam quod Christus ait, Matthæi ultimo: Ecce vobiscum sum omnibus diebus, vsque ad consummationem seculi. Et Luc. 12. Nolite timere pusillus grex: sic enim conplacuit Patri dare vobis regnum. & in fine huius Euangelij: Vbi-
cuque fuerit corpus, illic congregabuntur & aquilæ. quasi dicat: Vbi corpus, ibi membra: vbi dominus, ibi seruus: vbi magister, ibi discipuli: vbi Christus, ibi electi. Breuiter, vbi ego sum, inquit, ibi & vos eritis, in regno meo in æterna beatitudine. Semper cum Domino erimus: si tamen in fide & charitate Christi vltimum claudamus diem, & in obedientia sponsæ eius Ecclesiæ Romanæ vsque in finem perseueremus: si malis quæ committimus in Deum & proximum, medicinalis poenitentiae remedio reparatis, & confessionis sacramento sublatis, è viuis discedamus. quæ tria adeo sunt necessaria, vt sine illis acerbiteriam, & condemnationem huius supremi iudicij nemo vnquam (etli fidei maxime iacter, & dicat, Domine, domine) vitare poterit.

Quia idem sensus verborum subsequentiũ sub textu Lucae legitur in Aduentu, ideo eum hic intermittimus, ne repetitio confusionem pariat & tedium.

Porro duo sunt in hoc Euangelio maximè notanda. Primò, Bonitas Dei, quam inde cognoscimus, quod velit nos tanto tempore antè admonitos huius sui futuri iudicij. Non enim admonebit nos vna septimana antè, aut duobus vel tribus annis: sed abhinc annos mille quingentos non destitit singulis annis nobis, nostris maioribus, & sequuturis, huius horrendi dici memoriam per suos ministros annuntiare & inculcare. Vnde deprehendere licet, quod inuitus nos puniat ac damnet. vnde quasi dolens dicit, Heu consolabor de hostibus meis, & vindicabor de inimicis meis.

Secundò, grauissima acerbissimaque illa tormenta futura, quæ signa tam tremenda atque horrenda præcedunt. Discamus igitur timere iudicem severum terribilemque malis: & eundem habebimus dulcem atque benignum redemptorem, qui æternis illis cruciatibus nos liberabit, dabitque, si postea exigant merita, beatitudinem æternam, Amen.

Appendix.

Aduertendum ex Euangelica hac historia, quod quemadmodum olim Ierosolymitanis suæ ciuitatis euersionem Christus prædixit,

prædixit, & signa prius designauit, quæ tantam calamitatem erant præcessura, ut si vellent, in tempore resipiscerent, sibi que de effugio prospicerent, alioqui perituris, atque omnia quæ Christus prædixit, ita euenerunt: nam ciuitas fuit euersa tanta pressura & miseria, ut nulla vnquam ab orbe condito maiori angustia atque funestiori clade perierit: ita quæ nobis Christus prædicit de futuro iudicio, de signis quæ ipsum præcedent, te ipsa experiemur. Proinde sicut olim Iudæi, quia audita euersione suæ ciuitatis, & Christi horrenda comminatione, pœnitentiam agentes, misericordiam consequuti sunt, & saluati, reliqui verò duri obstinati que perierunt: ita & nobis futurum existimemus, & validè persvadeamus. Si quum Christum per concionatores audimus clamantem, futurum iudicium, præmonstrantem signa, nobis consulimus, deque corrigenda vita cogitamus, ut ipsum placare possimus: inueniemus profectò in illa die eam misericordiam, quam mater Machabæorū suis filii exoptabat. Coronabit nos Deus in misericordia & misericordionibus, Psalm. 102. Fiet nobis iudicium cum misericordia, si viuentes fecerimus misericordiam cum nostris animabus, & cum proximis nostris. Quod si secus, peribimus, æternum cruciandi, sicut auarus diues, Luc. 16. peruersus Cain, Genes. 4. & alij mali, qui iusto Dei iudicio æterno igni cruciantur.

2. Mach. 7.

EPILOGVS.

1. Tria interrogant discipuli Christum: Quo tempore Ierusalem destruetur, & quod signum Christi aduentus, & tertio, quod signum consummationis seculi: hoc agentes, ut quemadmodum transfigurationis arcanum paucis seorsum crediderat, ita de tempore venturi regni paucis communicaret, quod aliis omnibus crediturus non esset.

Tria discipuli interrogant Christum.

2. De consummatione seculi loquens, varia signa prædicit, sed statutam horam celat, ut semper suspecta sit, & vigilemus, necnon præmunit suos, ne se falsis prophetis ante aduentum suum venientibus subdant.

Signa consummationis seculi prædicit, non horam.

3. Tropologia quadam hic later, quæ docet nos ab omnibus humanis impedimentis expeditos, semper oportere expectare diem illum, qui nos sistet iudicandos. In eum non potest paratus esse, qui vel ob temporalium rerum amorè, vel ob affectus carnis, hoc est, amorem parentum, uxoris ac liberorum, reuertatur in periculum salutis æternæ.

Tropologia euangelij.

DOMINICA VIGESIMASEXTA

POST TRINITATEM, EPISTOLA.

Nolumus autem vos ignorare fratres, de dormientibus, ut non contristemini, sicut & ceteri qui spem non habent. Si enim credimus quòd Iesus mortuus est & resurrexit: ita & Deus eos qui dormierunt per Iesum adducet cum eo. Hoc enim vobis dicimus in verbo Domini, quia nos qui viuimus, qui resurdi sumus in aduentu Domini, non præueniemus eos qui dormierunt. Quoniam ipse Dominus in iussu & in voce archangeli & in tuba Dei descendet de celo: & mortui qui in Christo sunt, resurgent primi. Deinde nos qui viuimus, qui resurquimur simul rapiemur cum illis in nubibus obuiam Christo in aera, & sic semper cum Domino erimus. Itaque consolamini inuicem in verbo istius.

1. Thess. 4.

PAVLVS in hac Epistola facit tria. 1. Primò, monet Thessalonicenses, ne plus a quo lachrymentur, nimiumque dolent de mortuis suis parentibus, fratribus, amicis, vicinis & cognatis, tanquam de iis sit post mortem actum, aut nulla resurrectionis spes supersit, quales depingit Salomon Sap. 2. sed potius credere debent, atque scire resurrecturos illos in nouissimo die, & cum Christo aternaliter victuros, qui ait Ioann. 1. 1. Ego sum resurrectio & vita, qui credit in me, &c.

Nō est nimium dolendum de mortuis.

Questio, num sit impium lugere mortuos.

Quæritur hic, num sit impium lugere mortuos: Respondeo, sacra scriptura primò concedit luctum, modò fiat cum ratione: deinde, laudat eos qui afficiuntur moerore atque dolore propter bonos qui migrarunt ex hac vita, si modò seruata fuerit mediocritas. Tertio, recitat & proponit exempla lugentium & plorantium propter suorum amicorum obitus: nempe per dicta Eccles. vigesimo secundo, Modicum plora supra mortuum, quoniam requieuit. Luctus mortui septem dies, &c. Ecclesiast. 3. 8. Fili, in mortuum produc lachrymas, & quasi dira passus incipe plorare, & per exempla Abrahæ lugentis Saram uxorem, Gen. 23. Ioseph eiusque fratrum lugentium Iacob, Genes. 50. Israelitarum plangentium mortem & obitum Aaronis, Num. 20. & Moïsi, Deut. vlt. Christi dolentis Lazari amici discessum, Ioan. 11. Discipulorum lugentium beatum Stephanum, Act. 7. ac viduarum lugentium Tabitham, Act. 9.

Quid mors Christianorum Luca 16.

Non igitur prohibet luctum Paulus, sed discernit plangitum Christianorum fidelium, quorum mors est somnus, Matth. 9. Non est mortua puella, sed dormit, Ioan. 11. Finis calamitatum, terminus malorum, principium gaudij, porta, via, pons, scala ad vitam æternam. Quare propter defunctos homines fideles non ita flere debemus, quali nullam spem haberent, more bestiarum mortui, salutis omnis expertes. Ad exiguum enim tempus abstrahuntur è conspectu, atque conseruantur in Dei manu, vbi quiescunt in pace, resurrecturi nouissimo die, ac in æternum victuri.

Mors infidelium, quid.

Et Gentium infidelium, quorum mors est finis gaudiorum, meta voluptatum, origo dolorum, initium miseriarum, via ad perditionem, portus damnationis. Quare meritò deflemus atque plangimus eos, qui peccatores impij, sine fide, sine charitate migrant ex hoc seculo: nam per mortem temporalem transeunt in æternum, Prouer. 1. 1.

Resurrectio carnis futura.

2. Secundò, confirmat Christi resurrectione nobis omnibus futuram carnis resurrectionem. Nam hoc loco 1. Thessalo. 4. ait, *Si credimus quod Iesus mortuus est, & resurrexit: ita & Deus eos qui dormierunt per Iesum, adducet cum eo.* Quasi dicat, Mors Christi nostra mors est, eiusque resurrectio in idem est nostra. Item 1. Cor. 1. 5. ait, *Si resurrectio mortuorum non est, neque Christus resur-*

resurrexit. quasi etiam dicat: Quam verè certoque resurrexit Christus, tam verè mortui quoque resurgent. Cum igitur moritur Christianus, obdormit, nec mors est reputanda, sed somnus: quapropter oportebit eum resuscitari, ac vivere cum Christo. Nam si sublata est peccati culpa, sublata est etiam peccati poena, scilicet mors. Hæc igitur est gloria Christianorum, quod non moriemur, sed obdormiemus, resurgemus, atque transportabimur cum Christo ad vitam. Sed necesse erit nostram mortem contingere in confessione fidei, in charitate, & agnitione veritatis. nam si fidem per Euangelium consecuti fuerimus, in veràque dilectione hinc migraverimus: tum Christus suo dorso benedicto nos impositos transferet in caeleste tabernaculum.

Gloria Christianorum.

Tertiò docet Apostolus, quomodo novissima resurrectio fit euentura, cum ait: Hoc vobis dicimus in verbo Domini, quia nos qui vivimus, qui residui sumus in adventu Domini, non præveniemus eos qui dormierunt. Quoniam ipse Dominus in iussu & in voce archangeli, & in tuba Dei descendit de caelo: & mortui, qui in Christo sunt, resurgent primi: deinde nos qui vivimus, qui relinquimur, simul rapiemur cum illis in nubibus obviam Christo in aera, & sic semper cum Domino erimus. His verbis Apostolus graphicè depingit, ob oculos ponit, clarissimèque demonstrat, quid sit futurum in extremo die. Ibi enim Christus veniet cum iussu archangeli, cum voce angelorum, cum tuba Dei, declaraturus gloriam maiestatis. Ibi quæ sunt in caelo & terra, omnia erunt plena ignibus. Elementa commovebuntur, concutientur, & contremiscent: omnes homines in lucem prodibunt: caeli pluent ignem: vox angeli insonabit: mortui resurgent: pii rapiemur in aera, ibidem apud Christum hærebunt: impij verò relinquentur in terris, in ignem æternum conijciendi. Matth. 25. Discedite à me maledicti in ignem æternum, &c.

In extremo die quid futurum.

Concludit tandem Paulus Epistolam his verbis, Consolamini invicem in verbis istis. quasi dicat, Hæc vestra sit consolatio. cum iudex mortuorum atque vivorum Christus apparuerit in novissimo die, non veniet vobis ut tyrannus, sed protector, patronus, pater, atque frater, dicturus, Venite benedicti Patris mei, possidete paratum vobis regnum à constitutione mundi, Matth. 25.

Conclusio epistolæ consolatio.

EPILOGVS.

1 Resurrectio Christi confirmat articulum fidei nostræ catholicæ, in quo credimus & firmiter speramus futuram carnis resurrectionem. Hinc 1. Corint. 15. Christus dicitur primitia dormientium, quoniam quidem per hominem mors, & per hominem resurrectio mortuorum: & sicut in Adam omnes moriuntur, ita & in Christo omnes vivificabuntur.

Resurrectio Christi fidei articulum confirmat.

2 Christianorum est pie ac moderatè suos mortuos lugere, utpote apud

Christianorum est moderatè

*Iugere mor-
tuos, Ethnico-
rum immole-
ratè.*

*Fides & spes
resurrectionis
mortuorum con-
solatio.*

quos certa spes est futura resurrectionis. Ethnicorum immoderatus est plan-
ctus: quorum perversa hæc est opinio, nempe, extincto corpore, nullum reli-
quum futurum refrigerium, Sap. 2.

3 Nulla maior consolatio mortuorum Christiano contingere potest, quàm fir-
ma fides atque spes resurrectionis corporum. Hæc complures sanctos fortes &
alacres reddidit ad perseveranda queque horrenda martyria: hæc B. Iob in me-
dis tribulationibus, imò ipsa morte. (Iob 13. & 19.) animum addidit &
spem.

DOMINICA EADEM,

EVANGELIUM.

Matth. 25.

In illo tempore, dixit Iesus discipulis suis: Cum autè venerit filius hominis in
maiestate sua, & omnes angeli cum eo, tunc sedebit super sedem maiestatis
sue: & congregabuntur ante eum omnes gentes, & separabit eos ab invicem, sicut
pastor segregat oves ab hædæ. Et statuet oves quidem à dextris suis, hædos autè
à sinistris. Tunc dicet rex his qui à dextris eius erunt, Venite benedicti Patris
mei, possidetis paratum vobis regnum a constitutione mundi. Esurivi enim, &
dedistis mihi manducare: sitiivi, & dedistis mihi bibere: hospes eram, & collo-
gisti me: nudus, & operuisti me: infirmus, & visitasti me: in carcere eram,
& venisti ad me. Tunc respondebunt ei iusti, dicens, Domine, quando te vi-
dimus esurientem, & pavimus? sitientem, & dedimus tibi potum? Quando au-
tem te vidimus hospitem, & collegimus te: aut nudum, & cooperuimus te:
Aut quando te vidimus infirmum, aut in carcere: & venimus ad te? Et re-
spondens rex, dicat illis, Amen dico vobis, quando fecistis vni de his fratribus
meis minimis, mihi fecistis. Tunc dicet & his qui à sinistris erunt, Discedite à
me maledicti in ignem æternum, qui paratus est diabolo & angelis eius. Esurivi
enim, & non dedistis mihi manducare: sitiivi, & non dedistis mihi potum: hospes
eram, & non collegistis me: nudus, & non operuisti me: infirmus, & in car-
cere, & non visitasti me. Tunc respondebunt ei & ipsi, dicens, Domine, quã-
do te vidimus esurientem, aut sitientem, aut hospitem, aut nudum, aut infirmum,
aut in carcere: & non ministravimus tibi? Tunc respondebit illis, dicens, Amen
dico vobis, quando non fecistis vni de minoribus his, nec mihi fecistis. Et ibunt
hi in supplicium æternum: iusti autem in vitam æternam.

*Dominus quo
modo vterus
ad iudicium.*

EVANGELIUM hoc complectitur adventum Christi ad
iudicium in novissimo die, & indicat quatuor. 1. Primò,
quomodo veniet Dominus ad iudicium, nempe, in nube. Sic
enim ait Christus, Matth. 24. Videbunt filium hominis venien-
tem in nubibus caeli, cum virtute multa & maiestate: in tuba.
sic enim ait Paulus, 1. Thessal. 4. Ipse Dominus in iussu, & in
voce Archangeli, & in tuba Dei descendet de cælo, &c: In igne;
sic enim ait David, Psal. 49. Deus noster veniet, & non silebit:
ignis in cõspectu eius exardescet, & in circuitu eius tempestas
valida. Item, Mala. 4. cap. Dies Domini veniet succensa, quasi
caminus, & erunt omnes facientes impietatem stipula: In glo-
ria quoque & maiestate veniet magna, cuius primus adventus
quo venit iudicari, fuit in humilitate, in Apostolorum paupere
societate, in opprobriis, & propria infirmitate. Isa. 3. Domi-
nus

*Adventus Do-
mini primus
in humilitate
fuit, secundus
in maiestate
erit.*

nus ad iudicium veniet cum senibus populi sui, & principibus eius, & c. Daniel. 7. Aspiciebam in visione noctis, & ecce cum nubibus caeli quasi filius hominis veniebat, & vsque ad antiquum dierum peruenit, & in conspectu eius obtulerunt eum, & dedit ei potestatem, & honorem, & regnum, & omnes populi, tribus & linguæ seruient ipsi. Act. 10. Ipse est qui constitutus est à Deo iudex viuorum & mortuorum.

Secundo, Quibus comitibus veniet Dominus ad iudicium, nempe, cum sanctis angelis, qui tunc visibiliter apparebunt propter iudicis reuerentiam ad malorum terrorem, & sententiæ executionem. Match. 13. Exhibunt angeli, & separabunt malos de medio iustorum, & c. Zach. cap. 14. sic ait, Ecce Dominus veniet, & omnes angeli eius cum eo, & erit in die illa lux magna.

Dominus quibus comitibus ad iudicium venturus.

Tercio, ad quem locum Dominus veniet ad iudicium, nempe, in vallem Iosaphat. sic namque ait, Ioel. 3. Congregabo omnes gentes, & deducam eas in vallem Iosaphat, & ibi disceptabo cum eis.

Ad quem locum venturus.

2 Secundo, indicat quomodo resurgēt omnes, & tã viui quàm mortui stabūt ante tribunal Christi, sic enim ait Christus, Ioā. 5. Venit hora, in qua omnes, qui in monumentis sunt, audient vocem filij Dei, & qui audierint, viuent. Idem Mat. 25. Congregabūtur ante eum omnes gentes. Item Paulus, Omnes nos manifestari oportet ante tribunal Christi, vt referat vnusquisque propria corporis, prout gessit, siue bonum, siue malum.

Mortui quomodo resurgent.

Deinde, qua qualitate: immortales, scilicet, corpore & anima: sed non omnes immutabimur. Canet enim tuba, & mortui resurgent incorrupti, 1. Cor. 15. Augustinus in Enchirid. ad Laurentium, cap. 84. tractat de qualitate resurgentium vsque ad cap. 95.

2. Cor. 6.

Qualitas resurgentium.

Tercio indicat qualis erit processus in die iudicij extremi. Hic verò stabit in tribus. Primo in segregatione bonorū à malis, piorū ab impiis, ouium ab hœdis: quando separabit bonos à malis, sicut pastor segregat oues ab hœdis. Nam vsque ad illam horam boni malis mixti manent, Matth. 13.

Processus qualis in die iudicij.

Oues sunt simplices Christiani, qui vocē Christi audiūt, & sequuntur, Ioan. 10. Oves meæ vocem meam audiunt, & sequuntur me, mansuetudinē agni tollentis peccata mundi imitantes, Mat. 11. patientes vsque ad mortem, & viles proximis. Psal. 94. Nos autem populus eius, & oues pascuæ eius.

Oves simplices Christiani.

Hœdi sunt, qui vocem Christi contemnunt, & dicunt, Nolimus hunc regnare super nos. Luc. 19. Hœdus animal est petulcum, feruens ad coitum, aspera montium conscendens, & per abrupta & dura saxa & precipitia incedens: sic mali relinquunt iter rectum, & ambulant per vias tenebrosas.

Hœdi, qui.

Quia

Oues quare à
dextro collo-
cabuntur.

Quia oves vias, quæ à dextris sunt, ambulauerunt, ided à dextris collocabuntur. Prouer. 4. Vias quæ à dextris sunt, nouit Dominus: peruersæ uero sunt quæ à sinistris sunt. has, quia hœdi ambulauerunt, ided à sinistris statuentur, Ephe. 5. Hoc autem scitote intelligentes quod omnis fornicator, aut immundus, aut auarus, &c. non habet hereditatem in regno Christi & Dei. Apoc. 22. Foris canes, &c.

In operis affi-
matione ven-
turus.

Deinde in affirmatione operum, quando dicit piis: *Esuriui, & dedistis mihi manducare: Sitiui, & dedistis mihi bibere.* Iuxta illud Isaia 58. *Frangere esurienti panem tuum, &c.* Et illud Tob. 4. *Panem tuum cum esurientibus & egentibus comede, Eccle. 4. Luc. 14. Rom. 12.*

Hospes eram, & collegistis me. Iuxta illud Isa. 58. *Egenos vagosque induc in domum tuam.* Et Iob 31. *Foris non manſit peregrinus, ostium meum viatori patuit.*

Hebr. 3.

Nudus, & operuistis me. Iuxta Isa. 58. *Cum videris nudum, operi eum, & carnem tuam ne despexeris.* Et Luc. 3. *Qui habet duas tunicas, det non habenti: & qui habet escas, similiter faciat.*

Tob 31.

Infirmus, & visitastis me. Iuxta illud Eccles. 7. *Non desis plorantibus in consolatione, & cum lugentibus ambula.* Non te pigeat visitare infirmum. ex hoc enim in dilectione firmaberis, Eccles. 12. Iaco. 1.

In carcere eram, & venistis ad me. Iuxta verbum Sapientis, Pro. 24. *Erue eos, qui ducuntur ad mortem: & qui trahuntur ad interitum, liberare non cesses. Si dixeris, Vires non superunt: qui inspector est cordis, ipse intelligit, & seruatorem animæ tuæ nihil fallit, reddetque homini iuxta opera sua.*

Item quando dicit impiis, *Esuriui, & non dedistis mihi manducare: Sitiui, & non dedistis mihi potum: Hospes eram, & non collegistis me: Nudus, & non operuistis me: Infirmus & in carcere, & non visitastis me.* Christus enim in membris suis egens refocillatur, vel negligitur.

Sententia vl-
tima piorum.
Ephe. 1.

Tertio, stabit in vltima sententia, quando dicit his, qui à dextris erunt, *Venite benedicti Patris mei: possidete paratum vobis regnum à constitutione mundi, & quando dicit his qui à sinistris erunt, Discedite a me maledicti in ignem æternum, qui paratus est diabolo, & angelis eius.* Itaque vniuerso mortalium genere in duos ordines distributo, tanquam iustus iudex vtriusque rationem profert sui iudicii, vt boni cognoscant quibus officis promeruerunt tantam felicitatem, & mali audiant quibus culpis meruerunt æterna supplicia. At dextrum quidem ordinem placido lætoque vultu salutans, *Venite, inquit, amici mei, quos mundus quidem despiciatos & execrabiles habuit, sed pater meus pro honoratis & laudabilibus habet.* Hoc tanto benefi-
cio com-

no compensare visum est officia charitatis erga me vestra, ne vobis perire putetis. Impertistis mihi vestra qualiacūque, ego vicissim nunc communico vobis totum regnum, quod mihi cum Patre est commune, quod paratum fuit ante mundi constitutionem, per prædestinationem, à constitutione mundi per creationem, ab ascensione per apertionem. Mich. 2. Ascendit pandens iter ante eos.

Hæc cum audierint iusti, qui sic exercent opera pietatis, ut *Iustorum stupor & admiratio.* quodammodo se fecisse nesciant, stupentes ad tantæ maiestatis benignitatem, dicent: Domine, quando te vidimus esuriētem, & paupimus te? &c. Respondēbit Rex, & dicet, Amen dico vobis, quādiu fecistis vni de his fratribus meis minimis, mihi fecistis. Fratres sunt, quia fecerunt voluntatem Patris, Matth. 12. sed iuxta mundū minimi, quanquam apud Deum maximi, quos fraterni nominis dignatur honore, Heb. 2.

Tum quoque horribili vultu versus ad sinistros, sententiam *Sententia formidabilis impiorum.* proferet formidabilem, cumulum pœnæ in tribus ostendens. In exclusione diuinæ visionis, dicens: Discēdite, qui longè fuistis merito, nec audire voluistis vocantem. Prou. 1. In passione ignis quo omnis pœna designatur. Psal. 10. Pluet super peccatores laqueos ignis, sulfur, spiritus procellarum, pars calicis eorum. In cohabitatione dæmonis. Isai. 30. Præparata est ab heri tophet, à Rege præparata, profunda, & dilatata, nutrimenta eius ignis & ligna multa, flatus Domini sicut torrens sulphuris succendens eam. quia enim compassionis expertes sunt dæmones, & hostiliter gaudent de ruina hominum, merito idem habent supplicium qui eiusdem sunt voluntatis, & ipsi adharere malunt, quàm Domino. Iacob. 2. Iudicium sine misericordia fiet ei, qui non fecit misericordiam. Horrescat ergo hîc Christianus, quod illi neque vt scorta, neque vt latrones, neque ob aliud graue flagitium puniuntur, sed vt hi qui bonum non fecerunt. Prouerb. 21. Qui obturat aurem suam ad clamorem pauperis, clamabit ipse & non exaudietur. Hac prolata sententia, ibunt iusti & pij in vitam æternam, recepturi singulos denarios: Iniusti & impij in supplicium æternum, recepturi pro diuersis criminibus, diuersa supplicia. Sed pœna huius sententiæ quādiu durabit? In æternum, inquit Christus. Vox illa (In æternum) destruit errorem illorum, qui affirmabant pœnas inferni finem habituras. Huius sententiæ fuit Origenes, quam vt hæreticam & Christi verbis contrariam reuicimus.

4 Quartò, indicat quando erit iudicium. Paulus 1. ad Thef. *Iudicium quando futurum.* ult. De temporibus, inquit, & momentis, fratres, non indigetis vt scribamus vobis. ipsi enim diligenter scitis, quia dies Domini, sicut fur in nocte, ita veniet. Cum enim dixerint, Pax, & securi-

securitas, tum repentinus eis superuenier interitus, sicut dolor in vero habentis, & non effugient. Christus discipulis de hoc die rogantibus respondit, Non est vestrum nosse tempora vel momenta, quæ Pater posuit in sua potestate, Act. 1. Et Matth. 24. idem ait: Vigilate ergo, quia nescitis qua hora Dominus vester venturus sit. Et Matth. 25. fatuis virginibus dicit, Vigilate itaque, quia nescitis diem neque horam. Sunt & alia quam plurima testimonia, quibus illorum, qui diem suæ mortis scire quibusdã superstitionis orationibus student, confunditur præsumptio. Discant esse contenti verbo Christi: Estote parati, non est vestrum nosse tempora vel momenta, &c. Talem agamus vitam, ne mors imparatos nos inueniat: atque tum feliciter nobiscum agetur. Fatemur compluribus sanctis singulari gratia Deum mortis suæ diem reuelasse: quod & hodie fieri posse minime negamus.

*Præsumptio
superstitionis
quorundam
confunditur.*

*Dogmata ali-
quot.*

Hinc eliciuntur aliquot doctrinæ. Prima, Omnia quæ Prophetæ vaticinati sunt, videmus impleta. Christus natus est, prædicauit Euangelium, curauit languidos, traditus est, crucifixus, mortuus, sepultus, resurrexit, ascendit ad cælos, misit Spiritum sanctum, hæc omnia facta sunt. Non dubium quin & ea, quæ de iudicio extremo prædicta sunt, fient, Psal. 144. Fidelis Dominus in omnibus verbis suis. &c.

Similitudo.

2 Sicuti corporis interituri signa sunt validi morbi ex vitiosa temperatura qualitatum exorti: ita mundi finem prædicunt horrendi tumultus, quos homines ipsi sibi consciscunt, prauis cupiditatibus seruientes.

*Non cessandū
in hac vita.*

3 Non est cessandum in hac vita, sed ita viuendum quasi dies ille hodie esset venturus. obrepet enim improuisus. Proinde semper curandum ne opprimat nos imparatos. siquidem ubi semel venerit, iam serum fuerit sarcire superiorem insolentiam, Luc. 12.

Similis

4 Conspexerunt Apostoli Iesum visibili quidem forma, sed immortalis corpore proficiscentur in cælum. sic olim rediturus est, vt iudicis speciem agnoscant, qui hic Saluatoris speciem agnoscere noluerunt. Non redibit humilis, sed è sublimi multa cum gloria exhibebit sese oculis omnium. Pauci viderūt euntem, redeuntem videbunt vniuersi, Act. 1. Apoc. 1.

*Confirmatio
articuli fidei
nostre.*

5 Notandum est, Euangelio hoc confirmari articulum nostræ fidei in symbolo contentum, scilicet, quod Christus venturus est indicare viuos & mortuos.

*Admonitio
Christiana.*

6 Christianè hinc hereticos admonitos cupiam, vt euigilent tandem, emergantque ex altissimo illo somno quo adhuc dormiunt: qui cum audiant Christum apertè dicentem, Ite maledicti in ignem æternum: quia esuriui, & non pauiſtis me, &c. audent affirmare opera in iudicio non esse discutienda, nec iudican-

dicandum secundum ea, sed tantum secundum fidem, quam vnusquisque habuit. Christus non dicit: Venite benedicti Patris mei, &c. quia credidistis: sed, quia esuriui, & dedistis mihi manducare: sitiui, & dedistis mihi bibere, &c. Nec dicit: Ite maledicti in ignem aeternum, &c. quia non bene credidistis: sed, quia esuriui, & non dedistis mihi manducare: sitiui, & non dedistis mihi potum, &c. Qua tandem fronte audent tam apertam sententiam deprauare, & suo sensui accommodare? Christus ait, Filius hominis venturus est in gloria Patris sui cum angelis suis: & tunc reddet vnicuique secundum opera eius. Non dicit, Secundum fidem eius. Paulus testatur quod in illa die vnusquisque sit relaturus secundum opera sua. Hæretici contra, secundum fidem tantum. Nos verò cum catholica Christi Ecclesia confitemur, omnes in die iudicij iudicandos secundum opera, & secundum fidem. Nam heretici quantum probatissimam inculpatisissimamque vitam egerint, iudicabuntur secundum fidem (imò perfidiam) & damnabuntur. Qui expressum Dei verbum crepant, non debent tantæ claritati nimbos errorum obducere.

*Matth. 16.**2. Corinth. 5.*

EPILOGVS.

1 Christus extrema hac narratione maiestatem aduentus sui & segregationem bonorum à malis, & vtriusque partis diuersa merita, itemque & premia, breuiter totam iudicij supremi imaginem subiicit oculis, quo suos & premiorum magnitudine, & suppliciorum metu eximularet ad studium euangelicæ pietatis, & ad benemerendum de proximo, atque à cessatione & malefaciendi licentia deterruit.

Iudicij extrema imago qua re oculis subiicitur.

2 In extremo die illo, supremus iudex rationem potissimum exiget operum, exiget fidem per dilectionem operantem. Galat. 5. Alioqui arbor non faciens fructum bonum, excidetur, & in ignem mittetur.

Operum ratio potissimum exigenda.

3 Placida ac etiam formidolosa vltima illa sententia, qua dicitur est piis, Venite: impiis verò, Discedite, merito deberet nos omnes incitare ad studium pietatis. Multi, inquit Chrysosto. gehennam timent & horrent: ego autem casum illius gloriæ multo maiorem gehenna esse aio. Intolerabilis gehenna: verum si mille ponat quis gehennas, nihil tale dicit, quale est ab illa gloria beata excidere, odio à Christo haberi, audire, Non noui vos. Etenim decem millia fulmina melius est sustinere, quam faciem mansuetam videre auersam à nobis, & tranquillum illum oculum non ferentem videre nos. Ergo dum tempus habemus, operemur bonum ad omnes, &c. Galat. 6.

Sententia vltima & placida & formidolosa.

EXCVDEBAT ANTVERPIAE CHRISTOPHORVS
PLANTINVS, MENSE AVGVSTO,

M. D. LXVII.

Z BIBLIOTEKI
SEMINARIUM
SA XDOMIERSKIEGO